Liber Pollicitationi

627.

Cult. g 213.

Joannis Salesberiensis

Campbell 1045.

Cult. G. 213

Ad vsum Burchardi Coppers Canonici in Wissel

Hic liber ītitulatur de nugīs
curialiū ꝛ veſtigijs phōꝝ.
cui⁹ Johannes Salesberi
enſis Carnotēſis epūs fuit actor.
De quo quidē actore in cronicis
fratris B. guidonis de āno dnī 1180.
vel circa/tpe fe. re. dnī alexādri pa
pe iij. ita ſcriptū reperitur. Johan
nes carnoteñ epūs tā ſapia ꝙ̄ ani
mi ſtrēnuitate famoſus/ab hac vita
recedit. Hic ſoci⁹ fuit ſci thome mar
tiris Cātuarieñ archiepi. cui⁹ vitā
ꝛ paſſionē deſcripſit. Scripſit eciā li
brū quē intitulauit de nugis curia
liū ꝛ phōꝝ veſtigijs/in quo de diui
nis ethnicisqꝫ ſcripturis affatī teſti
moīa cōgerēs. ſatꝫ īnotuit ꝙ̄ fuerit
ipē ſapiētia affluēs/ꝙ̄ venuſtus elo
quio. ꝙ̄qꝫ doctrina p̄datus.

Unde ſcribit q̄dā/de dicto iohe
sb⁹ mō Johēs de ſaleſberijs
vir alti cōſilij ꝛ prudētie approbate
ſcpſit ad dnm thomā virū ſui tpis
prudētiſſimū/hēciā ſecūdi regꝫ āglo
rū cācellariū hūc librū/in octo p̄ia
les libros diſtīctū cui policratic⁹ no
men eſt. de nugis curialiū ꝛ phōꝝ
veſtigijs eloq̄o ſapienti ꝫ venuſto.
In quo vt ait mgr̄ petr⁹ bleſeñ opti
ma forma erudicōis eſt/ꝛ ꝓpt̄ arti
ficialē ſentēciaꝝ varietatē ieſtimabi
lis materia voluptatꝫ. Edidit eciā
inſigni ꝛ elegāti metro archithreniū
q̄d p̄ncipē trenarū iterptari poſſu⁹
Cōſcpſit eciā vitā ꝛ paſſioēꝫ triū
phalē iā noīati ſancti thome poſt cā
cellariatū cātuarieñſis archiepi q̄ in
dieb⁹ ſuis ſolus ſe pro iuſticia dei et
eccīe libtate murū oppoſuit/cū quo
dictus iohēs ꝛ bonoꝝ tpaliū ſuoꝝ

rapinā et exiliū longū vt fidelis cū
pr̄e fili⁹ paſſus eſt Hinc petrus ble
ſeñ in eplā ad eū cōſolatoria manū
ꝛ oculū ſciſſimi archipſulꝫ eū appel
lat Cū āt cōplacuit dño ſaluatori/
labores vniā ꝓpugnatoris ſui mors
te cōpenſare victorioſa. dū pius tho
mas ab ipiis militē cedētur in ſacro
capite. iohīs hui⁹ brachiū fere ſimꝫ
p̄ciſū eſt De c⁹ cōſolidatiōe cū medi
c⁹ fere p⁹ ānū deſperaret. nocte qua
dā aſtitit dicto filio ſuo martir vene
rabilis. et apphēdēs brachiū madi
da p̄nicula ceda linei. iuoluit dicēs.
vade ſan⁹ es Poſt aliq̄t tpa dict⁹
iohēs deo vocāte ī nobili vrbe carno
teñiū pōtifex fact⁹ ē. vbi dūs vocē ſue
vocē v̄tutꝫ/ꝛ actione linguā p̄ueni
ens poſt vberes maipulos xpi illa
tos horreo/obijt āno xpiane ſalutꝫ
millesimo cētesimo et octogeſimo

Petr⁹ bleſeñ in eplā quadā ad
eū iā carnotēſem epm̄ opus ſuū de
ſāſſimi mrīs paſſione triūphali ita
cōmendat De mādato dnī mei ſcri
bere triūphū ſāſſimi thome martirꝫ
nū̄ attēptaſſē niſi aliud ſcriptū for
tuitus obtuliſſꝫ euentus. q̄d elegan
tiā ſtili et ingeniū mgr̄i iohīs ſaleſ
berienſ exp̄mebat ꝛ linguā. Admi
rās ergo grām q̄ diffuſa eſt in labi
is tuis ſubſtiti ne laudes quas lin
gua erudita dictauerat indoctis hu
mane ſapiē verbis ꝛ ſtilo degeneri
deturparē ꝫ iiurius fierē martiri q̄
p inſufficientiā rudis ingenij tante
magnificētie p̄conia decertaſſem.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Ex liberali et testamentali donatione [illegible] Avunculi Everhardi [illegible] Decani [illegible]
[illegible] A° [illegible] 20 febr.

¶ Tabula libri policratici·

Abſolutio peccatoꝝ nec per vim extorqueri nec per fraudē poteſt·4·4·d·

Abſtinencia·x^e·vel vi^e·dici/efficaciſſima medicina ē·8·6·o·

Abſtractio itellect9·2·18·f·7c·

Abutitur q̄s duob9 mōis·6·12·e·

Achademicoꝝ ꝑfectio vtilis ad veritatē examinādā·1·ꝓlo·p·

Achademicos ſequi tucius q̄ ſtoicos exēplo ciceronis·2·22·c·

Achademici tanq̄ modeſtiores aliis phis ꝑferendi·7·1·d·

Achademia nō oēs imitādi·7·2·a·

Achademici vn̄ ſūt dicti·7·3·a·

Achademiā quare elegit plato ꝓ ſtudio·ibidē·

Accuſat iprobe neptunū qui iterū naufragiū facit·8·19·p·

Adorari appetere/eſt infidelis ꝟl ꝑū ſe voluntatē·2·17·a·Itē vbi āgel9·

Adulatoꝛ q̄ piculoſ9 ꝑniciōſ9 ꝟl infidelis·3·9·a·b·

Adulatoꝛ quō fingit oīm modos ⁊ geſtus·ibidē·c·

Adulatoꝛ vocatus palpo quis ſit·ibidem·d·

Adulatoꝛ mentiri non erubeſcit·3·9·e·

Adulatores ꝓprie dicti artificium·ibidem·f·

Adulatoꝛib9 credere magis q̄ ꝓprie conſciētie q̄ ſit abſurdū·ibidē·g·

Adulatiōes hiſtrionū admittere q̄ turpe·3·4·a·

Adulatoꝝ aliquoꝝ cautela timenda·ibidem·a·b·

Adulatio a ꝑſona auctorizata ꝑniciosiſſima·ibidem·c·

Adulatoꝛibus nō credūt animi ſui ꝯpotes·ibidem·f·

Adulatoꝛibus aſſentire turpius q̄ adulari·ibidē·f·g·

Adulatoꝛes ponunt ceruicalia ſub capitib9 hoim·ibidē·g·

Adulatio in oīb9 turpis/ſꝫ i clericis ⁊ religioſis turpiſſima ꝟl dampnanda·ibidem·h·

Adulationis comites ⁊ ſequela·ibidem·h·

Adulatores q̄ multiplici·ꝟl q̄ a ꝑclaris domibus honeſtos expellūt·3·6·a·Itē·3·13·d·e·

Adulatores quare honorati ⁊ bn̄ficiati·ibidem·b·

Adulationis venenū ſentiūt verba exceſſiua/vt cū dicit̄ alicui dn̄o·lux mea/ſalus mea·ibidē·c·

Adulari alicui eſt ei pileum facere ibidem·f·

Adulatores in ingreſſu maxime vitandi·3·7·a·

Adulationis fraus efficaciſſima muneribus ꝯfirmata·ibidem·b·

Adulatio multiplex·ibidem·

Adulationis lenocinia qualiter non habebūt effectū·3·10·p totū·

Adulatores ſūt maxie tōni·ibid·g

Adulatio vbi dn̄atur libertas nulla·3·10·l·

Adulatio nūq̄ eſt ſine dolo·ibidem l·m·

Adulatio nō ſp decipit licet hoc ſp intendat·ibidem·m·n·

Adulatioib9 deditis nō placet virtus·ibidē·o·

Adulationis vis maxima in quo conſiſtat·ibidē·o·

Adulatores quidā/q̄ ꝓprias vxo

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

tres ⁊ filias proſtituūt potētibꝰ·3·13·a·g·

Adulationibus acquiſita vendicari nō pñt·ibidē c·

Adulatore nichil doloſius·3·13·c·

Adulatores pudicis auribꝰ fetent·ibidē d·

Ante adulatores nullꝰ auditur virtuoſus·ibidē d·e·

Adulatores eſſe puniēdos tāꝗ hoſtes deoꝝ ⁊ hoīm·3·19·a·b·c·

Adulatores repñendēs/hoſtis ⁊ inimicus reputatur·ibidē c·

Adulari licet ei quem licet occidere 3·14·a·

Adulari nō licet amico·ibidē

Adulatores qualit̄ ꝑuertūt omīa ⁊ ꝙ meretur excoriari·6·16·a·

Adulatores gnatonicí/qualiter ꝑſequūtur amatores veritatis·6·29·

Adulatores qualit̄ omnibꝰ ſe ꝯformāt·ibidem·a·b·

Adulātiū laudes interdū delectāt·ibidem·

Aduocati ꝗ̄ maliciosi ⁊ ambicioſi·4·c·f·

Aduocatoꝝ ſacramētū ⁊ forma aduocādi·4·13·b·c·

Affectus mētis opus colorat·1·9·ꝑte 6·c·

Affectio iuſti ⁊ cōmodi/et de eorū differētia ⁊ natura·8·4·a·

Affectio cōmodi ſi excedit neceſſitatē culpabilis eſt·ibidē

Ab affectiōe iuſti procedit libertas aīmi·ibidē

Ab affectiōe cōmodi ꝓcedit cupiditas dominandi laudis ⁊ glorie·ibidem d·

Ab affectu cōmodi quot mala oriūtur·8·16·a·b·

Affectꝰ ſeu appetitus temporalis nō eſt culpabilis ſʒ bonꝰ·ibidē·b·c·

Affectꝰ ſeu appetitus potētie et laudis ⁊ glorie nō affert qđ pollicetur ſʒ cōtrariū·ibidē c·

Affectus potētie quot mala inducat 8·16·d·

Agricole diligentiſſime a ꝑncipibꝰ protegendi tanꝗ̄ pedes reipublice·4·2·c·

Agricolis deſtructis corpus reipublice nō ſubſiſtit·ibidē

Agere debet hō ante omnia ne malus ſit·Λ·4·c·

Alearū ludus cōſumit vitā·ineptꝰ eſt ⁊ boni diſſonꝰ·1·4·a·

Alearū ludū inuenit attalus aſſiaticus·ibidē

Aleaꝝ ludū exercuerūt plurimi ad tēꝑandū operas grauiores·ibidē c·

Alearū ludus ratione multiplici reprobatur·ibidē c·

Alearū ludū quot mala ſequātur·ibidē f·

Aleaꝝ ludus qualit̄ licitꝰ ſit·ibidē

Aleatoribꝰ noluit chilon habere ſocietatē ⁊ cauſam quare·ibidē g·

Alexander natus quale auſpicium habuerit de duplici impio·1·13·h·

Alexāder cognouit caſſādrū alias inuiſū niſi in ſompnijs·2·14·f·

Alexandri clementia et pietas·4·a·c·f·

Alexandri iuſticia·4·12·c·d·g·

Alexādri cōditiones/⁊ de eiꝰ cōparatione ad patrē philippū·ibidē g·

Aliena negocia curare ⁊ ꝓpria dimittere nichil beſtialius·1·1·in fine·9·ꝑte 6·b·

Alienū quid ſit et q̄d nō ſit·1·2·a· Jtē·3· in prologo

Auenis iruere penā meret̄·1·9·a·

Aliena curare dulce hoīb9 / ꝫ a mēte cōpoſita alienū·1·prologi·e·

Alienā terrā exigit pſ̄ita·7·13·n·

Altercando nimiū / veritas amittitur·8·19·p·

Ambitio quot et quanta mala cauſat·7·17·a·

Ambicioſorū ſollicitudo et inq̄etudo Et de varijs modis ambiendi·ibidem·e·f·

Ambicioſi diſſimulāt ſe velle quod maxime appetūt et quibus excuſationibus tegant propoſitum·7·18· per totum

Ambitionē nō ſimulādo aliq̄ ſe igerūt in bñficia eccīe·7·19·a·

In ambicioſos armantur iura diuina et humana·ibidē·t·v·

Ambicioſi quantū debeant erubeſcere·ibidem·v·x·

Ambicioſi q̄liter contēpnūt ſcripturas nec aduertūt gladiū diuine ſententie·ibidem·x·

Ambicio domari non p̄t·7·20·g·

Ambicioſi ꝑ ypocriſim ſimulāt ſcitatē vt fraudulent̄ ꝓueniant ad honores·ibidem·g·t·

Amicicia vera eſt ſine ſimulatiōe·3·7·d·

Amicicia vera qualiter proſtituitur ibidem·c·

Amicicia non eſt niſi int̄ bonos·3·12·c·d·

Amicicia fidelis non cōparatur pecunia vel muneribus·8·2·i·itē·3·h·

Amicicia verā que eſt/ꝛ que ficta·8·3·h·i·

Amicicia empta pecunia nō durat/ niſi ſemper ematur·ibidem·

Amicus debet cenſeri qui caſtigat 1·prologo·o·

Amici dei honorandi·ꝛ q̄ amici dei ſint hoīes triplici via·4·9·l·m·

Amici caſus ꝑuiſus proficit ad cautelā·7·9·m·

Amicū ita habeas vt poſſe fieri inimicū putes·8·19·p·

Amicos nullus eligit miſeros·8·23·g·

Amor boni q̄rit aſcenſū fomes vicij caſū·1·9·parte·7·d·

Amor ſui oībus innat9 ſi modū excedit culpā trahit·3·3·a·b·

Amor ſui inordinat9 incurabilior oī lepra·ibidem·b·

Amoris vinculū non facile rumpit̄ 9·3·f·

Amor ſubditorū in principe optima cuſtodia·4·7·e·

Amoris impudicia quot mala ſunt 7·9·k·l·

Amor docentiū neceſſarius diſcipulo·7·19·a·

Amor cōmodi quilibet appetit videri bonus·7·14·c·

Amor iuſti non cōmodi facit hominē bonū·ibidem·d·

Ab amore iuſti procedit libertas animi·8·4·a·

Ab amore cōmodi quot mala oriūtur·8·16·a·b·

Amor non poteſt cū timore miſceri ·8·12·i·

Amor auri qualiter facit contendere pro eccleſiaſticis beneficijs ſcindēdo eccleſiam·8·23·d·e·

Amor mundi qualiter excecat ho

minem 8.29.d.
Angeli ꝓpter dei ꝑſentiā adorātur ab hoībus.4.3.k.
Angeli ſūt ſacre ſcripture qualiter nūciātur.7.13.f.
Anglie regū ⁊ ducū ſtrenuitas ⁊ de aliquorū inauia ⁊ ſeuicia in epiſcopos ⁊c.6.17.a.
Anglicorꝫ cōmēdatio ⁊ ꝙ in aliena terra inuiabiles ſūt/in ꝓpa facilius expugnātur.6.18.a.
Anglie rex expulit leges romanas a regno.8.22.e.
Anglia ſola bonis ſuis contēta.8.7.m.n.
Animā cōpoſitā eē ex muſicis conſonācijs dixerūt plurimi.1.6.c.
Anime opationes unā faciūt armoniā.1.6.c.
Anime et corporis conformitas.ibidem.
Anime vita deus.3.1.a.b.
Anima ſimplex ſine duplicitate.3.1.b.
Anime virtutes ſunt eius partes.ibidem
Anima qualiter ⁊ unde creſcit.ibidem.
Anime perfecta vita in quo cōſiſtit.ibidem
Anima non poteſt aliquo corporali repleri.7.16.f.
Aīm maxime obruit venter plenus 8.6.q.
Anthiochus cōbuſſit libros legis.8.22.d.
Antiqui ꝙ̄ ſolliciti fuerūt de republica.1.3.
Antiqui que exercicia approbabant 1.4.b.
Anthonius tirān⁹ deſcribitur et de eius luxuria in expēſis ſuperfluis.8.7.d.
Anuli quare ponūtur in penultimo digito. Et quare milites ātiquitus anulis vtebātur.6.11.i.k.
Apes mellificantes circa hieronem puerū/quid ſignificabāt.1.13.b.
Ab apib⁹ ſumenda eſt forma viuendi.6.20.
Apū natura.ibidē
Appetit⁹ cōmodi quot mala cauſat 8.16.a.b.
Appetitus potentie nō affert quod pollicetur.ibidē c.
Appetitus potētie quot mala inducit.ibidē d.
Apius q̄liter deceptus oraculo phebi.2.27.e.
Apoſtoli commonebant iudeos penitere de interfectione xpriſti.2.9.b.
Aque dulces aīam īpinguētes que ſint.8.16.c.
Ad arborem ſcientie redeundū/qui vult ad beatitudinem peruenire.8.24.d.
Ad arborem ſcientie ducūt gracie.ibidē h.
Archana dei non curioſe inquirēda 2.27.a.k.
Architarentin⁹ recōmendatur.1.9.d.e.
Arguere licitū qd̄ equū eſt eſſe correctū.7.24.p.
Arioli ⁊ auſpices qui ſint.1.12.a.
Ab ariopago diſponebantur ſingulorꝫ officia.1.3.b.
Ars oīs a natura habet originem ab vſu ⁊ ratione proceſſū.2.17.g.

Ars qua quis ad omīa īterrogatꝰ de futuris verum reſpōderat aut omnino nō eſt/aut nondū hoībꝰ innotuit·2·24·a·
Arte nō caſu dimicādū·6·18·d·
Ars militaris·ibidem·
Ars ſine vſu ꝛ exercicio ſterilis ꝛ econuerſo·6·18·h·i·
Armoꝝ ornatu plures valētes obtinuerūt victoriā·8·6·13·b·c·
Arti quā q̄s neſcit / inſiſtere turpe/ niſi diſcendi cauſa·1·9·pte·7·b·
Aſcenſus ābiciosꝰ ad eccleſiaſticas dignitates·8·23·
Aſcendēs miſere\rotatur miſeriꝰ/ꝛ miſerrime deiicitur·8·23·n·
Aſſentator quid eſt et q̄ꝫ vile exercet officiū·3·9·c·d·
Aſſentatio ex inductione affectioīs procedens pniciosiſſima·3·13·a·
Attentionē deſiderat res ardua·4·6·o·
Aſtrologoꝝ diuerſum ſtudium·2·13·n·
Aſtronomi/matheſi naturali poſſūt ſcire verā poſitionē ſtellaꝝ·et ex ſignis ſuis qualitatē pſcire futuroꝝ temporꝝ·2·19·k·
Aſtronomi/attribuentes oīa cōſtellationibꝰ iniuriātur deo/ꝛ adimūt liberi arbitrij libertatē·2·19·m·
Auaricia duce/ſaul de principe fit tyrannus et de regno cadit·2·27·f·g·h·
Auaro nichil videtur ſolidum·7·16·a·
Auaricia in quibꝰ maxime verſatur ibidem·d·
Auaricia elongat a deo·ibidem·
Auaricie ꝛ cupiditati nunꝗ inſiſtūt que ſunt celeſtibꝰ viciniora/vt volatilia celi·econuerſo plus que ſunt terre vicina·ibidem·e·
Auarus nūq̄ꝫ fit compos voti ſui/ ſed ſemp ſitit et eſurit·ibidē·f·
Auari habent innumerabiles vias quibus tendunt ad queſtum·7·16·d·
Auaricia nō ſolū in amore pecunie/ ſed in cupidine diuerſarum rerum·ibidem·
Auaricia/ viciū nullū deteſtabilius maxime in principe/plato/ vł alio pſidente·8·9·a·
Auaricie opinio vitanda·ibidē·
Auaricie mater aborum auditas·8·6·b·
Auaricie viciū odioſiſſimū / et q̄ꝫ deteſtandum· et quot mala ex ea oriūtur·8·14·f·
Auarꝰ diuicias nō poſſidet ꝫ poſſidetur ab eis·8·14·h·
Auaricia turpior q̄ꝫ ore poſſit exprimi·ibidem·i·
Auaricia ſenibꝰ eſt familiaris·ibid·
Auaro pecunia eſt ſupplicium·8·14·k·
Aucupationis actor dicitur fuiſſe vlix·1·9·a·
Audaces fortuna iuuat·6·13·d·
Auditus debet eſſe fortior lingua·3·19·c·d·
Audienda nō ſunt leuia grauibus pſonis/ſicut nec dicenda·6·22·a·
Audimus libenter quos amamus·7·19·a·
Aues vnde preſentiūt ſerenitatē vł tempeſtatē·2·2·c·
Auguriū quid ſit et a quibus inuētum·2·27·h·

Auguriis et ſompniis credere non eſt ſecurū·2·1·a
Auguſtus recōmendatur de paciētia in milite rephendēte ipm·1·7·a
Auguſti ꝛ neronis ſimilitudo ibidē per totū
Auguſti caſtitas·3·27·c·d
Auguſtus tympanizans reprehen ſus gratanter accepit·1·7·a
Auguſtus ceſar infirm9 ſe fecit por tari in preliū ꝛ vicit·2·16·f
Auguſti paciētia·3·19·1·k
Auguſti curialis affabilitas·ibidē· l·m·n
Auguſti tenax amicicia·ibidē·n·
Auguſti ſobrietas et clementia·4· 7·p·
Auguſtus ceſar pontificib9 fuit ſub ditus·4·2·b
Auribus ꝛ oculis maxime habetur noticia rerū·4·6·k
Auriū voluptas in quibus conſiſtit 8·6·b
Aurū ꝛ argentū qualiter viluerūt tpe ſalomonis·9·4·d
Auſpicia trahuntur ab elementis/ voce pluuia tonitruo·1·13·p
Aruſpicia inuenit tages·1·12·b
Aruſpiciū in extorū inſpectione vi get: ꝛ q̄ ſint exta·ibidē·Jtē·2·27·a
Autenticū faciunt populi rumor ꝛc̄· 7·9·k

Babilon mūdus/q̄ aduerſ9 ihrlm caſtra conſtruit·1·9· pte·9·c·
Beatitudini tendit oīm deſideriū/ꝛ ad eā ducit virtus ſola·7·5·a
Beatitudini nō niſi p philoſophiā peruenitur·ibidē·c
Beatū que faciūt·ibidē·e·
Beatitudo et ſompniū bonū q̄d ſit ſecūdū epicureos·7·14·a·
Ad beatitudinē p voluptates tran ſire laborioſū·ibidē·c·d·
Ad beatitudinē via difficilis/ꝛ que ſit illa·8·24·a·Jtē·k·b
Beatitudīs via non eſt noſſe bonū ꝛ nō facere·ſed meritū dampnatio nis·8·24·b
Ad btītudinē puenitur per arborē ſcientie ꝛ qualiť·ibidē·d·
Bella ciuilia q̄ꝫ pīculoſa/ꝛ q̄ꝫ in eis expedit eſſe neutrū·8·23·e·f·
Bella ſacerdotalia iuſtos faciūt ſciſ maticos·ibidē·k·
Benedictio q̄ p̄mogenitis data eſt· Et de filiis noe et q̄d ſignificabāt ſingule ei9 ptes·7·10·b·
Benedictio p̄dicta qua dicit̄ creſcite ꝛc̄ nō legitur data niſi tpe innocen tie ꝛ tpe penitētie·7·10·b·
Beneficiū inſpirate receptū grati9 acceptatur alias promiſſū minus 3·11·f
Beneficiū accipere eſt vendere liber tatē·4·10·g
Ad beneficia eccleſiaſtica quales p mouentur ꝛ qualiť·7·19·a
Beneficia cōferētes īmeritis qualiť excuſāt eoꝝ defect9·7·19·b
Beneficiū accepit dando qui digno dedit·8·19·p
Beneficii pars eſt ſi quod petitur cito neges·ibidē·
Benignitatis famā cōciliat ſermo bonus·9·8·d·

Benignū decet eſſe principē exēplo traiani.ibidē.
Benignitas exhibēda humilib9/ſeue ritas rebellib9 ibidē f.
Benignitate vincitur q̄ armis vin ci nō poſſūt 4.A.e.f.
Beniuolētia oīm captāda qb9 mo dis et qb9 nō 3.4.d.Itē 6.a.
Beniuolētie captāde modum exce dēs qb9 turpitudinib9 ſe exponat. 3.6.a.
Bona fortune nō tā ad laudē q̄ ad vituperiū ſūt prona 8.2.c.
Ex bonis animi vera laus ꝛ pfcā. ex bonis corpis veriſſilis nō pfecta. ex bonis fortune nec vera nec pfcā ſʒ q̄nq̄ pbabilis.8.2.a.
Bona nature et fortune ſt̄ veſtimē ta eſau in qb9 bn̄dicit iacob.odori fera ꝛ iocūda cū q̄s eis bn̄ vtit.ingē ta ꝛ inſuauia qn̄ eis quis male vti tur 8.16.c.d.
Boum auſpicia q̄ ſint 1.13.m.
De breno duce ſenonē̄ ꝫ ei9 ſtrē nuitate ꝛ fine 6.16.a.
Brutis aīalib9 ſe cōformāt volup tati ſeruiētes maxie guſtus ꝛ tact9 8.12.a.
Brutis aīalib9 ſe pformare huāne dignitat̄ abiectio Et ꝙ magis eſt aſpirādū ad cōformitatē āgelice na ture.ibidem.
Camel9 quāte ſit memorie A.2.c.
Camilli magnificentia ꝛ fidelitas 4.A.g.
Canes leonib9 fortiores hn̄t in a ſia albani 1.9.pte 2.c.
Canis fidelitas erga dominū 1.9. pte 3.c.
Canis dicitur ferre bonū auſpiciū 1.13.n.
Canis ſagacitas ingeniū et fideli tas A.2.c.
Cantus mellice modulatioēs arcē de a religioſis.1.6.k.l.
Cantare citra leuitatē laudabile. min9 bene cantare illaudabile cenſe tur.8.12.h.i.
Capitis incolumitas facit reipubli ce felicitatem diuturnā eſſe.6.21.d
Captiuare nimis intellectū opinio nib9 magiſtri ſui nō expedit.A.9.a
Caritate vnimur deo.4.3.l.
Caritas eſt ver9 finis philozophie A.11.b.c.
Caritas inducit in hominē omnes alias ꝟtutes.ibidem.c.
Ad caritatē nō reducte artes et ſcie nō phie ſūt dogmata.ſed fabule ꝛ figmenta.ibidem.
Sine caritate nō eſt virtus.et qd ſit caritatis officiū.A.22.c.d.
Carminatoib9 mime vtēdū.2.1.a
Carmina diſſoluta nō ſunt audiē da.8.2.f.
Carnib9 abſtinuerūt homines an diluuiū.A.10.a.b.
Cartuſiē̄ et cluniacenſes.A.20.x
Cartuſiētiū recōmēdatio.A.22.a.
Caſtitas auguſti ꝛ ſcipionis.3.10. d.e.

Caſtitas ꝛ pacientia vxorū duellij 3·13·c
A caſu ꝛ fortuna nichil fit reſpectu diuine prouidentie·3·8·g·h
Caſus cuiuſ preuiſus proficit ad cautelā·7·9·m·
Cathonis diligentia ꝛ auiditas in ſciencia acquirēda·7·13·h·i·
Cauſa opus decorat vel infamat 1·9·b·
Sine cauſa nichil fit·2·1·b
Cauſe diſcutiēde an iudiciū·4·6·l
In cauſis dubijs debet iudiciū deferri·4·12·g
Cauſa inter pithagorā ꝛ eius diſcipulū·ibidē·
Cauſidicū purpura vendit·3·19·f·
Cecati ſunt aliqui malicia· vt que per ſe lucent / nequeāt intueri ad inſtar talpe·8·29·e
Celeſtia corpora nunciant multa futura·2·19·p
Cenabant antiqui patentib9 ianuis vt cogerentur ſeruare modeſtiā·8·7·e·
Ad cenā alienā non inuitat9 venire turpe·8·7·e
Ceſaris auguſti frugalitas in cibo ꝛ potu·ibidem·p
Cibatur homo a deo quotiens verbo vel opē / vel alio modo inſtruitur 7·10·e·
Cibi oēs liciti dū tñ homo fugiat peccatū·ibidē·e·f
Ciborū auiditas auaricie mr̄ ē et quō aīm deprimit / et ſollicitat totū hominē et ꝯfundit·8·6·e
Ciboꝝ accurata ꝛ lauta exquiſitio 8·6·f·g
Cibis ſimplicibus vtendo / ſepe ſani facti ſūt podagri ꝛ plures alij·ibidē
Ciboꝝ viliū vitanda ſacietas·ibidem·q·
Ciboꝝ īmoderatio facit tardū ad bonū / et promptū ad malū·8·6·f·
Cibarie et ſūptuarie legū / ꝛ de differentia eaꝝ ad intēperantiā refrenādam·8·7·a
Cibarioꝝ diuerſoꝝ genera optima in quib9 ptib9 inueniūtur·ibidē·h
Cibaria groſſiora ſalubriora delicatis multiplicī ratiōe·8·8·f·g
Ciborū ꝛ alimentorū reprehenditur abuſus·ibidē·o
Cignus auſpicatur bona·1·13·f
Cingulū amittūt ſacramenti militaris violatores·6·12·a
Cingulū quare datur militib9·ibidem·c·d
Circes carminibus mentes humanas īmutabat·1·9·pte·3·b·
Circulus celeſtis ad modū arc9 circa ſolē apparuit tempore aduentus xpriſti·8·18·f·
Ciromantia qui ſint / ꝛ ꝙ vani·1·12·d·Jte·2·27·
Cirus expoſitus nutritus fuit a canicula·1·13·n
Ciſalpinoꝝ incole·9·14·e·
Ciſtercienſes tenent veſtigia ſancti bñdā·7·10·x
Ciuilitatis regule inueniūtur in ſacra ſcriptura·8·9·a·b
Ciuilius nichil eſt cultu virtutis ibidem·b·c
Ciuiles regule in ꝯuiuijs tenende que ſint·8·9·c
Ciuiles regulas de temperantia in conuiuijs tranſgredientes qualiter olim puniebantur·ibidē·d

Claues ecclesie que ⁊ quot sint·4·13·a·
Clauis clauiū addiscendi xp̄us est sine quo null9 p̄batur·4·19·c·
Claustralis vite cōmendatio ⁊c̄·4·20·a·k·
Clemētia in principe laudabilis ⁊ necessaria·7·4·e·f·
Clemētia et bñficio vincūtur q̄ armis vinci nō p̄nt·ibidē f·g·
Cleopatre lenocinia p̄ augustū delusa·3·10·b·c·d·
Cleopatra q̄liter vicit āthoniū in scene luxu·8·4·f·
Clericus non arguūtur in iudicio de frigiditate·8·10·p·
Codrus rex q̄lit̄ se exposuit p̄ p̄plō suo·9·3·f·g·
Cognitio hēt certitudinē·⁊ in qb9 cōsistit·3·1·g·
Cognitio sui est p̄ncipiū sciendoꝝ 3·2·c·
Colitur deus affectu mētis ⁊ exhibitione opis·7·2·d·e·
Colūbe in fluīe merse denotabant cōsulē cū exercitu romanoꝝ submergendū·1·13·a·
Colūbe pugna ⁊ rixa·9·2·e·
Comedia est vita modernorū vel potius tragedia·3·8·a·b·
Comediā mūdanā speculātur viri sancti ⁊c̄·3·9·g·
Comes facūdus in via p̄ vehiculo est·8·19·p·
Cometa apparens quid significet·2·13·a·
Concētus hoīm valet ad mores instruēdos Cōcentus instrumentorū ad aīmos ad diuinū cultum excitādos·1·6·f·
Concipiūt aliqua aīantia sese osculādo/aliq̄ se aliq̄lit̄ tāgēdo·8·10·o·
Cōcordia int̄ malos non est amicicia vera·3·12·c·d·
Concordia captāda in oī genere vite/maxīe in cōiuuādo·8·10·d·
Cōcordie librū edidit gorgias·8·11·p·
Cōcupiscētia inordinata lepra est 3·3·b·
Sine cōcupiscentia null9 viuit sup̄ terrā·ibidē c·
Nō cōcupiscēs hō/sup̄ hominē est·ibidem
Cōcupiscētiā nō tēpnēs dispēdiū salut̄ incurrit·ibidē d·
Cōdicio p̄sone penes q̄d attendit̄·7·9·e·
Cōfessio q̄ vtilis ⁊ q̄ nō·2·24·l·
Cōiectores qui sint·1·12·d·
Cōiectoriā artē q̄ inscribitur danieli/nō sectandā·2·14·c·
In cōiectoria arte frustra cōfidit/quē sp̄us dei nō illustrat·ibidē f·
Cōiuges non sunt qui vxores p̄stituūt 3·13·g·
Cōiugis vicia ferenda aut tollenda seruata hoēstate·6·27·b·c·
Cōpoti districti de expēsis factis in cōuiuijs nō exhibēdi vel exigendi·8·6·l·
Cōsciētia iusti sit maledicta contēpnere·8·17·k·
Consilijs p̄ncipū q̄s aptus sit·hō scʒ bone volūtatis·7·9·g·h·
A cōsilijs p̄ncipū arcēdi sūt iniqui·ibidē h·
Cōsiliario iniquo nichil diuiti p̄nicosius·ibidē
Cōsiliarij non instituendi sūt egen

tes· ibidem·h·i·
Cõſiliarij principũ ſuggerẽtes eis
ecclaſticoꝝ ⁊ eccliaꝝ diſpoẽm ad ip
ſos ꝑtinẽ figurãt̃ ꝑ nuchol 7·17·a·
Cõſilijs taliũ acq̃ſcẽtes q̃liter pu
niãtur· ibidẽ
Cõſilio q̃d nõ regitur 7·9·k·
Cõſiliũ impite multitudinis nõ ſe
quẽdũ 7·20·v·
Cõſolatio ſcripturaꝝ ⁊ pacia neceſ
ſaria 3·8·i·
De cõſolatione liber recõmendatur
7·14·c·
Cõſtãtini huĩlitas ⁊ reuerentia ad
ſacerdotes 9·3·b·
Cõſtellationib9 attribuẽtes oĩa ne
ceſſitatẽ rebus ĩponũt ⁊c̃ 2·20·a·
Cõſuetudo ſiue bona ſiue mala vix
deſeri p̃t 3·8·c·
Cõſuetudo bona facit iocũde viuere
ibidem c·
Cõtẽtari ꝑuis / eſt exultatio anime
8·14·k·
Cõtẽpnere mũdũ eſt exultatio aĩe
ibidem·
De cõtinẽtia ab acceptatiõe mune
rũ ⁊c̃ 5·23·g·h·
Cõtumelia q̃d eſt / ꝟ q̃d eã repmit
9·12·c·
In cõuiuijs mellice modulatiões de
teſtãde 1·5·m·
In cõuiuijs ſũme cauẽdũ a volupta
te ibidem
Ad cõuiuia ⁊ leuitates principũ q̃t
et quãta mala ſequãtur 5·21·d·e·
Cõuiuijs ꝟ cõfabulatoĩb9 ſe ĩmiſ
cet venus 5·22·a·
De cõuiuijs exceſſiuis Et q̃s iter
liberalitatis opera cõnumeratur 8·
5·f·g·
Cõuiuia faciunt auari vt alienas
menſas circuiãt ibidẽ i·k·
De cõuiuijs ciuilib9 ⁊ coꝝ hoẽſta
te ibidẽ k·m·
Cõuiuia facĩetib9 turpe ẽ expẽſas
plãgere poſt feſtũ 8·5·l·
Cõuiuij plauſũ q̃d ſeq̃tur ibidẽ y·
Cõuiuarũ certũ numerũ preſcribit
lex orchia 8·7·a·
De cõuiuio ſeu cena famoſiſſĩa ne
ronis 8·7·q·
De cõuiuio metelli põtifice in apu
lia ibidẽ r·
Qui in cõuiuijs ꝟ menſis ſuis por
cum troianũ inferebat / obijt ciuis
8·7·t·
De cõuiuio phico Et q̃ ei ciuile cõ
nexũ eſt Et de ſũptuarijs legibus
ei9 8·8·a·
Cõuiuia phica q̃ ſint ibidẽ e·
In cõuiuijs auarorũ conantur con
uiue ut pr̃familias cõpuiſicetur ibi
dem b·
Ex cõuiuijs exceſſiuis ſequũtur fa
ciliter bella ibidẽ
Cõuiuia ciuilia q̃ ſint ibidẽ c·d·
Cõuiuia ĩſipida ſũt quãtũcũq; ſplẽ
dida ſine bono vultu ibidẽ e·
Cõuiuaꝝ modeſtia ⁊ ſobrietas ibi
dem e·f·
Cõuiuiũ ſolempne rõnoꝝ cariſtia
dictũ in quo ſolũ cõueniebãt ꝯſãgui
nei ⁊ affines ibidẽ k·
An cõuiuiũ bñdictionẽ dare / ꝟ poſt
grãs reddere vnde habuit ortum·
8·9·e·
In ꝯuiuijs ſilẽdũ ⁊ ad q̃d / ⁊ ad q̃d
interdũ loquẽdũ ibidẽ e·
In cõuiuijs quibus verbis vtẽdũ ⁊
a q̃b9 abſtinẽdũ ibidẽ e·f·

Cõuiuãdi regule ex macrobio ſup
te·3·10·a·b·
In cõuiuijs tenẽdũ ſilenciũ ſilendũ
eſt Et inter loquẽtes aptus ſermo
habẽdus·ibidẽ f·
In cõuiuijs q̃liter correctio iterſerẽ
da·3·10·g·h·
In cõuiuãdo q̃liter et q̃b9 ſit vtẽdũ
ſcomatib9·ibidẽ m·n·
In cõuiuãdo dicẽda ſũt que hilarita
tem afferãt cum omni modeſtia·ibi
dem r·
Conuiuij dñs gerendaꝝ rerũ debet
cõmittere alijs ꝛ quare hoc·ibidem
11·x·
In cõuiuijs non eſt cõſiliandũ ſecre
te·ibidem
Cõuiuarũ numerus quotus debet
eſſe·3·10·
Ad cõuiuiũ liberale quales debent
vocari·3·13·k·m·
Copia rerũ q̃t mala faciat·3·14·e·
Corrigũtur pñtia p reprehenſionem
p̃teritoꝝ·1·ꝓlogo k·
Cornicis ſignificatio varia in voce
et volatu·1·13·d·e·
Ex corporis valitudine que mala·
3·14·b·
Corruptio mor̃ origo·2·27·a·m·
Creſus q̃liter deceptus fuit p phito
niũ oraculũ·2·27·c·
Crimen leſe maieſtatis quot modis
cõmittitur·6·24·e·f·
Criminis cuiſdẽ penã põit lex quiſ
quis·ibidem
Creſcere ꝛ multiplicari q̃liter hõ iu
betur·7·10·c·d·
Crucis vexillũ erectũ ſub cõſtãtino·
2·14·n·
Ad curã infirmoꝝ legũtur euãgeli
um iohãnis/oratio dñica/ſimbolũ
apoſtoloꝝ/ſignũ crucis/et alia in no
mine dei dcã ꝛ geſta ꝓfuiſſe·2·1·c·
Curiales q̃ꝫ iniqui capaces et capa
ces·4·10·
Apud curiales oĩa ſũt venalia etiã
rerum priuationes ſicut ſilenciũ·ibi
dẽ d·
Apud curiales nec veritas nec iuſti
cia/nec pietas q̃renda·ibidẽ a·
Curialiũ corda nõ emolliuntur niſi
argẽteo uł aureo malleo·ibidẽ h·i·
Curialiũ faſtũ ꝛ cõtemptũ tolerare
nichil miſerius·4·10·k·
A curialiũ via diuẽdũ·ibidẽ n·o·
Curiales vix poſſũt eſſe innocẽtes·
4·10·o·
Curia priapũ effeminat ſuos mi
niſtros·ibidẽ o·p·
Curialis philoſoph9 res mõſtruo
ſa·ibidẽ
Curiales officiales ꝛ miſtri q̃liter
ſe inuicẽ ſuſtinent Et de auctoritate
dictoꝝ ſuoꝝ quib9 nõ licet cõtradi
cere·6·i·k·l·m·
Curie romane mores ꝛ pompe·6·
23·c·d·
Curie rõne prouincia excuſatio et cõ
mendatio·3·17·v·x·
Quem culpa maculat deterior/eo
qui natura laborat impio·3·29·f·
Cultũ animi negligere/et circa cul
tũ carnis ꝛ domoꝝ eẽ ſollicitũ q̃ꝫ ſit
vanũ·6·27·
Qui in cultu ſui q̃ſq3 laborat·exterio
ra reputãs aliena/optim9 eſt ſtat9
ſingulorum·6·28·a·
De cupiditatis fonte pullulãt capi
ta viciorum·7·17·a·
Cupiditatẽ comitatur ſtulticia ibidẽ

Daniel habuit a deo grām interꝑtandi ſompnia nō ꝑ artem.2.1Λ.c.e.
Daniel didicit ſciam caldeoꝝ qđ nō feciſſ; ſi fuiſſ; peccatū.ibidē.e.
Dare frequenter eſt ars placendi.3.Λ.b.
Dantis liberalitas fruſtratur ex mora.3.11.c.
Dare exceſſiue maxime vilib9 ſtultum.8.2.d.h.
Dare dignis glorioſū / et qui ſint digni accipe.8.9.b.c. Itē.8.19.p.
Dandū eſt petenti vł affectū mentis vł ſolamē caritatis.8.9.c.
Dare ex caritate glioſū / ex vanitate fatuū et inane.ibidē.d.
Dauid ꝙ iuſtus ⁊ pius princeps.2.2Λ.l.
Decimas ſoluere ꝑs religionis eſt.Λ.20.a.d.
A decimis exemptionē procurare irreligioſum. ibidem.
Declinare ad dexterā vł ſiniſtram quid eſt.9.9.
Decorū non qđ a virtute nō ꝓfluit.8.12.f.
Delectationes īpinguātes animā que ſūt.8.16.c.
Delicti et peccati differētia/ ⁊ quid delictum.6.12.e.
Demetrio dati ſūt tali aurei in opprobriū leuitatis.1.4.e.
Demones fingūt ſe īuocationib9 hoīm coartari vt facili9 attrahant cū tñ ita nō ſit.2.2Λ.a.c.
Demones honeſta ꝑapiūt vt tāꝗ boni et ꝓpicij familiari9 admittantur.ibidem.a.d.
Demones mendacia fide veritatis obnubilant.ibidem.a.e.
Demones multa ꝑſciūt futura/natur ſubtilitate experien̄ tēporū et reuelatione ſupioꝝ.2.28.c.d.e.
Demoēs ꝑdixerūt anxpriſti aduētum exterminiū ydolatrie.ibidē.e.
Demones ſepe decipiūtur et decipiunt ꝑdicendo futura.ibidē.f.
Demones nō ſūt audiēdi ſ; fugiēdi/ eſto ꝙ verā nūcient.ibidē.f.
Demoſtenes nūdū cognitus appecijt nitorē veſtiū / et dū cognit9 toga fuit ꝯtent9.8.19.f.
Deſiderijs finē nō īponē īꝑfectionis ſignū.ſ; poti9 defect9 cōſcie.Λ.22.b.
Deſipere interdū ꝓpter hoſpitem / maxime dulce humanū et ꝟtuoſū.8.13.t.
Detractionib9 ſubiacēt ſuperiores 3 19.d.
Detractio filia inuidie.et inter ei9 ſpecies que ſit grauior.Λ.1Λ.k.l. Itē.8.13.c.
Detractores antiquit9 morte plectebātur.ibidem.m.
Detrahitur ꝑlatis maxime a ſubditis. ibidem.n.o.p.
Detractoꝝ dentē euitat humilitas ibidem.p.
Deus an poſſit ſcire aliqua que nō ſcit.2.21.a.
Deū ſcire que nō ſcit in ſenſu ꝯpoſito nō eſt poſſibile. Et ſi aliquid qđ nūc nō ſcit poſſit ſcire/non eſt imputādum diuine imutabilitati / ſ; mutabilitati rerū ſcitarū.2.21.b.
Dei cognitio omia cōplectitur mutabilia ſine motu. ibidem.
Qꝫ de9 cognoſcat mutabilia ſine

ſui mutatione non mirum/cũ intel
lectus noſter q̃eſcens apprehendat
motũ mutabiliũ·ibidẽ·f·
A dei diſpoſitione ſunt bona non
mala·ibidem·o·
Deus eſt vita replens omnẽ crea
turam·3·1·a·b·c·
Deus ſola rationabilia inhabitat
per gratiã·ibidem·e·
Deus diligendus dupliciter ꝛc̃·4
3·b·
Deus quare colitur per media ex
teriora·ibidem·c·
Deus pure apprehendit dilectiõis
affectus·4·3·c·
Deus ſe infundit creature rationa
bili/vt ei non lateat·ibidem·e·
Deus qualiter ſe habet et habebit
in ſanctis ſuis in glã·4·3·h·i·k·
Deus quare vult coli in ope exteri
ori·ibidem·m·
De deorũ natura dixerũt plurimi
phi aliter q̃ ſenſerũt·4·9·k·
Deo ſoli cõpedit eſſe/ ceteris non·
ſed eſſe videntur·A·2·m·
Deus diligendus ſine modo ⁊ ter
mino·A·11·b·
Dicta diiudicanda ſũt ex cauſis di
cendi in prologo primo·
Diffinitio in ambiguis periculoſa
2·29·c·
Dilectionis affect9 pure deũ repre
hendit·4·3·e·
Diligẽdũ eſt dupliciť·4·3·b·
Dilectionẽ ſubditoꝝ debẽt domini
procurari·8·12·d·
Diligẽtia q̃ neceſſaria·1·plo·b·
Dyogenes phus·8·8·n·
Dyogenis vita deſcribitur·4·1A·
b·c·d·
Diſciplina in oĩ profeſſione nccia/
maxime in re militari·6·10·b·
Diſciplina ⁊ doctrina in re militari
q̃ neceſſaria ⁊ vtilis·6·13·b·
Diſcipuloꝝ delicta in preceptores
retorquentur·4·1·
De diſcordia inter eccleſiaſticos·8
23·o·
Diſcordia iniquitatis· et defectus
certũ iudiciũ eſt·8·23·n·
Non diſplicere bene iudicantibus
ſtudent captatores glie·8 19·a·
Diuites in quãta erãt anguſtia in
exadio ihrlm·2·4·e·
Diuites frequẽtius volũt paſci mu
neribus q̃ aquila auis·3·A·c·
Diuites volunt habere paruos mi
niſtros·3·13·a·b·c·
Diuitũ gratia captatur a miſtris
parcimonia·ibidem·
Diues oĩs aut iniquus aut heres
iniqui·ibidem·c·
Diuites frequẽtius iniqui q̃ here
des iniqui·ibidem·f·
Diues familiaris eſſe poteſt/ ami
cus nũq̃·ibidem·f·
Diuicie cũ quãta affectione et ſolli
citudine ſeruantur·ibidẽ·
Diuitũ familiaritas q̃ periculoſa
ſubditis·ibidem·f·g·
Diuites non diligunt eos qui eo
rum ſecreta rimantur licet ipſos ti
mentes ſimulent eos diligere·ibidẽ
l·m·
Diuites a cunctis honorantur·4·
16·n·
Diuites felices pauperes infelices
iudicantur·ibidẽ·o·
Ad diuicias qualiter currunt oẽs
4·1A·p·

Diuite pauperibus miſeriores et q̄
te·ibidem·
Diuicie excludūt ſapiam/⁊ impedi
unt a curſu boni opis·ibidē·c·
Diuicias habere nō malū·ſed eas
appetere·ibidem·q·
Diuicie interdum ſequūtur eos qui
eas contēpnūt·4·17·v·
Diuicias contēpſerunt antiqui gen
tiles·4·7·n·
Diuitibus nō applaudens aut iui
dus aut ſuperb9 iudicatur·6·26·
Diuites oīa habēt ornata/ preter
ipm dominū·6·27·d·e·
Diuites ſpectandi ſicut equi emen
di·ibidem·e·f·
De diuiciarū amore Et ꝙ in eis
aīa non quieſcit·7·16·a·
Diuicie quot malorū ſunt fomentū
8·14·e·
Diuinationū quatuor ſpecies ſcdm
dū varronē·1·11·
Diuinationis nomē nuſꝗ̄ ſumitur
in bona ſignificatiōe·2·27·v·x·
Diuinatio nō fiebat olim ſn̄ mune
re ſeu pecunia·ibidē·x·
Diui a quo primo vocati ſunt ipe
ratores·3·10·h·i·
Docendo certas perſonas docemus
plurimos·1·prologo·i·
Docta paucitas in bello preualet in
docta multitudine·6·2·b·
Doceri etiā ab hoſte ſapiens nō re
cuſat·7·1·b·
Doctores diligēdi a diſcipulis·7·
19·a·b·
Doctrinā ſuā appetit q̄libet publica
ri·8·10·i·
Contra doctores nō facientes que
docent·8·17·z·
Docendi modus et diſputandi re
gula·7·12·q·
Dolor de vxoris violatione ſuper
omnē dolorē·3·13·g·
Sine dolore parit homo vicia/ſꝫ ad
dolorē Cū dolore bona opera·ſꝫ ad
gaudiū·8·29·c·
Doloſe acq̄ſita reſtituēda·3·13·b·c·
Dolus quid ſit Et quō differt a
contumelia·9·12·c·d·
Dolus contumelia ⁊ iniuſticia euer
tunt regna·ibidem·
Dolus non eſt qui ſeruit fidei ⁊ mi
litat caritati·8·20·h·
Domiciani paciencia qui tamen in
aliis erat miſer·3·19·r·
Domini debēt ſeruos benigne trac
tare·et agere vt eos potius diligāt
ꝙ̄ timeant·8·12·d·
De dn̄is qui ſeruos crudeliter trac
tant·ibidē·e·
Dominat̄ homo cunctis animanti
bus terre·7·10·e·
Dubitare de ſingulis meli9 eſt ꝙ̄ te
mere diffinire·2·22·c·
Dubitare de oibus nō eſt phi/ſed a
fide et ſciētia deuiare·7·2·a·
Dubitare nō videntur bruta de ſu
is affectibus·ibidem·d·
Dubitare in hiis que ſapienti faci
unt queſtionem modeſtie eſt Et in
hoc tulli9/ auguſtin9 et plures alii
imitātur achademicos·7·2·e·f·
Dubitabilia ſapienti que ſint·Ibi
dem·f·g·
Dubitare que ſenſus aut ratio/aut
auctoritas perſuadet error eſt aut
infirmitas aut crimē·7·7·a·
Dubitare non licet de principiis ſci
entiarū·ibidem·

Dubitare non licet de principijs ſci
entiarum·ibidem·
Dubitare non licet de hijs q̄ ſequū
tur ex principijs·ibidē·g·
Dubitare aūt licet de hijs que neſ
cīūtur ſequi ex principijs·ibidē·
Dux ſine diſciplina inutilis·G·13·
b·c·d·
Dux habet cauere ne milites fran
gantur voluptate·ibidem·d·
Duce cedito nichil darꝰ in re mi
litari·ibidem·

Ebrietas aliqua extinguit
venerē aliqua accendit nul
la tamen extinguit volup
tatem·3·G·f·g·
Ebrietates ꝙ nūc inter liberalita
tes cōnumerantur·ibidē·
Ecleſia habet gladiū materialē
quo vtitur ꝑ pncipū manꝰ·9·3·a·
Ecleſia non conſeruanda munerī
bus·G·23·k·
Ecleſiā intrant plurimi cū anthio
co/ non ad offerendū ſed ad ſpoliā
dum et delendū·8·22·d·
Ecleſia qualiter proſtituitur ābici
oſis·Λ·1Λ·g·
Ecleſiā/nō īuenitur q̄ defēdat ⁊ de
hoc ꝯuis ꝟl ſerioſa ꝯtmoīa ·ibidē·
Ecleſiaſtica beneficia qualiter ſur
ripiūt ambicioſi ſimulantes ſe non
velle qđ maxime appetūt ·Λ·13·a·
In ecleſiā dei qualiter ſe ingerunt
ābicioſi aliqui ſine ſimulatione am
bicionis·Λ·13·a·
Ad excāſtiores dignitates ciciꝰ aſcē
dit/ qui velociori ābitione currit ibi
dem·e·
Q̄ ad ecleſiaſtica beneficia ꝓmo
uentur immeriti·Λ·19·e·
Q̄ promotio taliū eſt magnū op
probriū religioni ⁊ doctrine xpriſti
ane·ibidem·
Ecleſiaſticā libertatē ſuſtinē cona
tes qualiter ꝑſequūtur ab officiali
bus ⁊ ꝯſiliarijs pncipū·Λ·20·o·p
Ecleſiarū diſpoſitio ad principes
ſeculares minime ꝑtinet·ibidē·
Ecleſiarum diſpoſitionē cōcedūt pn
cipibꝰ pſuadere eorum ꝯſiliarij·ibidē
Ecleſiaſticis viris ꝙ nefandū ſit
ꝓ primatu cōtendere·8·23·a·
Ecleſiaſtici ꝙ impudenter palā fa
tent̄ ſe nolle eſſe martirēs· ibidē·b·
Ecleſiaſtici tales an moriantur ve
ri cōfeſſores dubiū eſt· ibidē·
Ecleſiaſtico tyranno nichil perni
cioſius·8·23·d·
Ecleſiaſtici debēt orare ꝓ ſciſmati
cis/nō bellis eccīaꝫ ſcindē·8·23·i·k
Ecleſiaſticis plꝰ expedit cedē dig
nitatibus ꝟl officijs ꝙ ea temē de
fendendo eccīaꝫ cōturbare·8·23·k·
De ecc̄ ſciſſura per petrū leōis q̄t
mala euenerunt·ibidē·l·
In ecleſia diſcordiam ponere ꝙ ini
quū ibidem·o·
Eclipſis lune que durauit per duo
decī noctes·2·9·a·
Eclipſis ſolis tp̄e paſſionis dn̄i no
ta falſā opinionē iudeorum·2·11·
Eclipſim ſolis et lune primus inue
nit tales mileſius·Λ·ꝛ·a·
Electio principis qualiter debet fi
eri·ꝛ·G·b·c·d·
Eligendus in epiſcopū qualis de
bet eē Et q̄lr̄ elcīō fieri·Λ·20·b·c
Eligi non debet in ep̄m curiale of
ficiū exercens·Λ·20·c·

Elegi nec debet q̃ tale officiū exer
cuerit. nisi xxv. ānis monach9 ꝓba
tus extiterit. Ibidem. h.
Eligēd9 accusat9 de crimie debet
purgari añ cōfirmationē. Ibidē. d.
In elcōe nō debet intervenire preciū
q̄dcūq3. 7. 20. e. ⁊ q̄ꝫ flagiciosū sit
emere dignitates. Ibidem.
Electi ꝓmoti symoniace q̄lit̃ puni
endi ſc̃d᷒ leges huānas 7. 20. f. g.
Et ſcd̃m diuinas. Ibidem. k.
Elemosinā petere ꝓ dādo paupib9
est venari diuicias. 7. 22. l.
Eliseos suos habet mūd9. 3. 9. a.
Eloquētia per mercuriū designata
2. 19. f.
Ad eloquētiā ꝯꝑandā multū cōfert
siliū et dissimiliū inq̄sitio. 7. 12. e.
Eloquētiā cōꝑare iuuenib9 multū
vtile et ex quib9 cōꝑatur. Ibidem.
Eloquencia ex quibus coalescit. 7.
19. b.
Eloquētia non nisi sapiā et philo
sophia cōꝑatur. Ibidem. b.
Eneas qualit̃ admiss9 in grām ro
manoꝝ ꝑ blādos sermōes. 6. 21. d.
Ephialtes quid est. 2. 14.
Epicuri dicūt̃ btitudinē in volupta
tib9 posuisse q̄d nō emanauit a soꝛ
te q̃ fuit fūdatoꝛ illi9 secte. 7. 14. b.
Epicur9 hēbat sup libros suos / ole
ra / poma et grossa cibaria dicēs illis
vtēdū. Et causā q̄re. 8. 8. h. i.
Epicuri nunq̄ꝫ assequuntur finē suū
8. 29. a.
Epicureis mūd9 plen9 est. Ibidē. a.
Epi nomē venerabile. 4. 14. k.
Episcopi qualiter venerarentur si
exactionibus non vexarēt subditos.
Ibidem. l.
Epoꝝ aliquoꝝ iniq̄tas. Ibidē. m.
Epoꝝ speciosi pedes q̄d significent
4. 6. o. p.
Episcopi quales debent esse ⁊ eli
gi. 4. 20. b. c.
Episcopi debent esse maxime litte
rati ⁊ casti. 4. 20. i.
Episcop9 qui timet martiriū nichil
valet / qui fugit inutilis est et infa
mis. 8. 23. b.
Episcopatuū occasiōe ꝯtēdentes ty
rāni sūt et scidūt ecc̄am. Ibidē. b. c.
Equitas q̄d est. 9. 2. a.
Equitatis lex iterpres. Ibidem.
Eq̄tas simulata duplex iniquitas
4. 4. e.
Equos emētes q̄d in eis cōsiderēt
Et de diuersis equoꝝ ornamentis
6. 27. e. f.
Errare humane infirmitatis. Nō
errare āgelice vl̃ diuine ꝑfectionis
2. 12. d.
Error fundat9 in natura et ratione
periculosior. 2. 18. a.
Errans in minimis paulatim ad
maiora prolabitur. 2. 27. c.
Error cupiditate successus / precipi
ciū via multiplex. 7. 17. b. c.
Esau venationē exercendo benedic
tione p̄ma p̄uatur. 1. 9. ꝑte. 9. d.
Esau venationē licite exercuit ad
patris imperiū. 1ª 9. ꝑte. 6. f.
Esse cōpetit soli deo. cetera solā hn̄t
essendi apparentiā. 7. 2. m.
Etates sex ⁊ earꝫ cōditio q̄bus hō
procedit ad finē. 8. 29. h. i.
Eternitati ꝯparatū / nullū tempus
longū. 9. 10. b. c.
Exactiones quantū nocent reipub
lice. 4. 2. e.

Exercitationis cõmendatio·1·ꝓlo·a·c
Exerciciũ currendi ⁊ ſaltãdi/ et om
niũ que induũt agilitatẽ et robur
ꝙ̃ neceſſariũ militibꝰ·5·9·a·b·
De exercicio magni pompeij·ibidẽ
Exercicia que neceſſaria ſunt ad rẽ
militarẽ·ibidem·
Exerciciũ neceſſariũ militibus tam
in caſtris ꝙ̃ in bello·5·18·e·
Exceſſus oĩs culpabilis·9·4
Excidiũ vrbis ih̃rlm/et de calami
tate ⁊ fame illiꝰ·2·4·5·7
Excidij exitus et finis·ibidẽ·caᵒ·7
Excuſatio que ſufficiens et que nõ
·2·27·l·
Exempla domeſtica maiorũ malo
rũ/fortiꝰ et citiꝰ corrũpũt·1·4·i
Exempla virtutũ nunꝙ̃ defuerunt
mũdo·3·9·d·c
Exempla interdũ plus proſunt ꝙ̃
precepta·7·9·n·
Exemptiões ab ordinarijs procu
rare minime virtuoſũ·7·19·a·
Exenia nec oĩa reſpuenda nec oĩa
accipienda·4·14·
Exenia eiꝰ cuiꝰ lis pendet non ca
pienda a iudice exemplo martini /
eugenij/bernardi cardinalis·ibidẽ
g·h·i·
Exequẽda pre oĩbꝰ que humilioribꝰ
id eſt multitudini ꝑtinẽt·5·19·c
Exigere non debent publicani nec
alij officiales vltra id quod eſt eis
conſtitutũ·5·1·d·e
Exorciſmi nulliꝰ ſũt virtutis niſi in
digito dei cõualeſcãt·2·17·a·p
Exorciſmis phitonicis vtentes pec
cant in ſpm̃ ſanctũ·ibidẽ·
Expenſarũ conuiuiorũ cõpotũ nimis
diſtricte exigẽ/ ꝑſonis maxime gra
uibus turpe·8·5·l·m
Exigere tamẽ illud cũ modeſtia ex
pedit·ibidem·

Faber vitrariꝰ fecit vitrũ ſo
lidũ ⁊ ductile·9·4·d·e
Fabriciꝰ ꝙ̃ magnificus in
refutatione munerũ·7·5·i·k Et de
reuelatione medici ꝓditoris·ibidẽ·
Ad facienda rectiꝰ legibꝰ ꝙ̃ exẽplis
vrgemur·9·9·a
Factio vocatur amicicia que eſt inẽ
malos·3·12·d·
Quod facturus non eram poſſũ facẽ/
ſed non poſſũ facere qd̃ nõ eram factu
rus·2·23· Vbi nota de illo qui
volebat dare mille aureos vni/ſi hᵒ
poſſet facere ⁊c̃
Fallacia/fallaciã claudit·2·27·
Fallaciter multa loqui deteſtandũ
eſt·7·12·i
Fallacijs vti quãdo expedit et quã
do non·ibidem·k
Fallacijs prudenter arguere/diffi
cile·ibidem·
Fama maxime acquiritur liberalita
te·8·2·d·e
Fame non/ſʒ infamie eſt minos fo
uere·ibidem·f·
Famã optimã q̃d cõꝑat·4·5·q·
Fames quãta fuit in ih̃rlm tẽpe titi
et veſpaſiani·2·4·per totũ
Fame vrgente comedit mulier fili
um ſuũ·2·5·a

Fame creſcēte/ creſcebat crudelitas
in p̄donibus. ibidē. c.
Fantaſia quid ſit et vnde cauſatur
2. 24. b.
Fata vl' pcta vocātur ab ātiquis ra
tio pducēdoꝝ in ſcia dei 7c. 2. 21.
Felicitas eſt v̄tutꝰ p̄miū. 7 p̄ſtanti
or v̄tute. 7. 5. b. c.
Felicitas omnia optanda complec
titur. ibidem.
Felicitatē in voluptatibꝰ ꝯſiſtere po
nūt epicurei carnales/ qđ nō habet
a ſocrate 7c. 7. 14. b.
Felicitatis iudex dies vltimus eſt.
8. 19. k.
Feminee aſſertioni credere fatuum.
3. 13. a. b.
Feīe qualit' deludūt maritos. ibiđ
Feīa quo cautior/ eo ſuſpectior habē
da. ibidem.
Feīs romanis vinū olim fuit inter
dictum. 8. 8. k.
Fenix/ felix auſpicium pollicetur. 1.
13. i.
Feras ſibi appropriare cum de iure
cōmuni occupāti cōcedantur/ iniuſtū
eſt. 1. 9. parte 4. f.
Feras nō culpes quod imitari non
potes. 8. 19. p.
Fideles dn̄is tp̄alibꝰ nō ſunt preſu
mendi q̄ ſūt deo 7 eccleſie infideles
6. 9. a.
Fideles q̄ erāt iheroſolimis āte exci
diū qualiter ſeruati ſunt. 2. 8.
Fides multū ꝯparatur in diuerſis c
uentibus. 2. 1. c.
Fides catholica quid maxime tene
at de deo. 2. 27.
Fides nō tenenda cū periculo inno
centie. 2. 27. a.
Fides q̄ ſit icolumis 7 q̄ nō. 3. 6. c.
Fidē deo nō ſeruans/ ſolet fidē in ſub
ſtanciis nō repperire. 6. 4.
Fides in quo ꝯuenit cū ſciētia 7 in
quo differt. 7. 2. a.
Fides in oī doctrina aliquod ſtabile
initiū ſibi vendicat. 7. 7. c.
Fides eadē eſt antiquorū 7 moder
norum. 3. 9. c.
A fide cadit ſymoniace promotus
7. 19. g. h.
Filii debet a parētibꝰ virtutibꝰ poti
us q̄ diuiciis inſigniri. 9. 11. g. h.
Filiorum ābitioſa promotio contra
formā gedeonis. 8. 22.
Finis eſt metuēdus. 8. 19. k.
Finis debet philoſophie/ principiū
fortune. ibidem
Finis ſi nō ſit bonꝰ/ principiū inuti
le. 8. 20. c.
Finē malā ſortiuntur male inchoa
ta. 8. 23. h.
Fletus ſub pſona heredis riſus eſt.
8. 19. p.
Flumina viciorum extinguūt carita
tem. 8. 16. d.
Florere poſſūt principes hic/ et in fu
turo ſeculo. 9. 10. e.
Fons de quo egrediūtur flumia 7c
eſt ſapiētia. 7. 10. l.
A fonte ſapientie oriūtur quatuor
flumina viciorū que operiūt vniuer
ſā terrā quaſi diluuiū. 8. 6. a. b.
Fons olei qui effluxit circa criſti ad
uentū. 8. 18. c.
Forme gracia vnde ſit minus grata
ſapienti. 3. 13. l.
Fortuna mūdi nūc erigit nūc deiicit
3. 8. d. e.
Fortuna nil eſt. ideo nō ſūt ei aſcri

benda que fiũt/ſed deo·ibidē·f·
Fortuna nil eſt·ideo vocatur dea ce
ca·7 nō niſi a cecis colit̄·4·9·f·7c̄
Fortuna qualiter fere ab oib9 ado
ratur·ibidē·g·
Fortuna qualiter in breui eleuat/
et in breui deicit·ibidem·
Fortunā ſtaticos/fata ꝯuellit et eos
tra·ibidem·h·
Fortune diffinitio·ibidem·h·
Fortune bona nō tam ad laudē ꝙ̄
ad vituperiū ſūt pro mora·8·2·c·
Frācia et anglia habuerūt olim ſtrē
nuiſſimā miliciā·6·4·
Propt̄ fraudes et iniuſticias varias
immittūtur a deo flagella·9·11·n·o·
Frugalitas apud veteres laudis e
rat·8·7·c·
Frugalitatꝫ cōmendatio·et quomo
do poſſit frugaliter auaricie ſuſpicio
deuitari·8·13·a·
Frugalitas quibus inhibenda·et q̄
bus indicenda·ibidē·e·
Sine frugalitate iuſticia et pudici
cia nō ſeruātur·8·13·b·
Frugalitatꝫ diffinitio·ibidem·c·
Frugalitas ē miſeria minoris boni
9·19·p·
Fugientes de ꝓlio qualiter a muli
eribus fuerūt compulſi reuerti·6·
14·d·e·
Fugienda que ſūt ab animo / a cor
pore/a ventre·8·14·k·
Contra fulmina que ſint remedia
1·13·r·
Fum9 eſt gloria mūdi·8·4·f·
Fumi condicio·ibidem·
Furor fit ſepius lata ſententia·8·
19·p·
Futura ꝓſcire et ꝓdicere poſſunt de
mones multiplicī ratione·2·28·c·
d·e·
Futura iudicio aſtroꝝ ſubicē/teme
rariū·2·29·
Futurā ꝓſcire poſſibile/et licitū ꝓdice
re ꝑ ſigna naturalia/dū tn̄ nature nō
nimis tribuat̄ auctoritatꝫ·2·29·a

Galli deridēt emilianos et
ligures/ eo ꝙ ſemꝑ ſūt ad
arma pati·1·9·d·
Galli ſenones ꝙ̄ ſtrēnui fuerunt·
6·16·a·b· Et qualiter ꝓſtrati/eo
ꝙ templa deoꝝ ſpoliare ꝓſūpſerūt·
ibidem·c·d·
Gay ceſarꝫ ſōpniū ſeu viſio·2·16·
Itꝫ de eodē·8·7·d·e·
Gay ceſaris tēperantia in cōuiuijs
8·7·n·o·
Gay caligule crudelitas·8·18·e·
g·h·
Gaudioꝝ mundi amarus exitus
3·8·e·
Gaudet quilibꝫ in ſue doctrine pub
licatione·
Gedeonis boni principis reſpon
ſio·8·22·b·
Genealicī et horoſcopi qui ſunt·
1·12·g·
Generoſitas de ſe nō facit hoīem
laudabilem·8·14·d·
Generoſitas et nobilitas quid ſit
ibidem·
Gentiliū libris nō nimiū inſiſtere
exemplo iheronimi·2·17·h·
Gentiliū dicta et exempla interdū
audienda et adducēda in teſtimoniū
veritatꝫ/exēplo pauli apli·9·3·h·i
In gētiliū libris licet aurū ſapiētie
querere·4·in ꝓlogo·

Gladius principis ſimilis debet eſ
ſe gladio columbe.9.2.e. Item.4.
in ꝓlogo
Gloria in excelſis/ eſt cāticū p̄rela
torꝝ fideliū.4.16.o.
Glāri in alieno fulgore nichil mi
ſerius.7.19.ſ.
Glā/ſoboles ſuperbie prima a qua
omnia alia vicia oriuntur et quali
ter.8.1.b
Gloria inanis ſumopere rep̄mendā
quia in homine non poteſt eſſe ſola
ibidē.c.
Gloria inanis nobile habet princi
piū/ ⁊ ꝙ vix eſt aliquis ab hac alie
nus.ibidē.
Glorie īanis contēptor/ ⁊ de trib9
vnde oritur.8.2.a
Gloria vana meretricis more ſequi
tur loculos.6.3.
Glorie ⁊ laudis appetitus vn̄ pro
cedit.8.4.e
Glorie vel laudis auidiſſimi erant
romani nec huic vicio reſiſtebant ſꝫ
ipſū attendendū cenſebant tanq̄ ex
pediens reipublice. ibidē.
Glorie cupiditas ineſt oībus.ideo
ſuperanda amore iuſticie.ibidē.f
Gloria mūdi vana et labilis.ibidē
Glā vana a dyabolo traxit originē
cōtra opinionē gentiliū.ibidē.g.
Gloriā vanā ſectantes/ qualit̄ obli
uiſcūtur ſui ⁊ ad nichilū redigūtur
8.4.g.h.
Gloriā propriā querentes dicti fue
rūt a dijs geniti oppoſitū eſt verum
8.4.h.
Ad gloriā dei refert quilibet ſapiēs
quecūqꝫ laudabilia.ibidem.
Glē vel laudis fames fecerunt alex
andrū miſerū.ibidē.i.
Gloriā et famā captare per ſcelera
p̄niciosiſſimū Et ꝙ hoc fecerūt mul
ti Et q̄ fuerūt illi Et ꝙ tales ſūt le
nones magnatū.8.4.k.
Gloria non aliunde q̄ꝫ a virtute ꝓ
uenit.6.13.x. Itē.6.14.a
Ad gloriā conſequēdā nichil fructu
oſi9 laude vel fauore bonorꝫ ⁊ maxi
me ſcriptorꝫ.8.19.a
Gloriā contēpnere magna virtus
habenti virtutē.8.19.d.
Glorie contēptor et dn̄ationis cu
dus ſuperat beſtias in crudelitate ⁊
luxuria.ibidē.c. Et ꝙ tales fuerūt
romani.ibidem.
Gloria non acquirēda a nitore veſ
tiū/nec ab aliquo extrinſeco/ ſed a
ꝓpria virtute.ibidē.f
Gloria quid eſt ⁊ vn̄ oritur.8.14.a
Glorioſus vero non eſt niſi quē de
us cōmendat.3.9.a.
Glorioſi non diu ſubſiſtūt q̄ xp̄m
non honorant.8.22.b.
Gracia quē derelinquit ſemꝑ cedit
de malo in malū.3.27.y.
Graciarū ſimulachra quare pinge
bantur nuda.3.7.d.
Gracia diuitū non gracia/ ſed mer
catoriū eſt.ibidē.
Gracia potentū per que captetur /
ſcꝫ adulatione ꝑmonia.3.6.i.r.
Gracia fortuna cōꝑata/ amori me
retricis cōparatur.8.2.k
Gracia in electis operatur vel velle ⁊
ꝑficere Et de grē ꝯmendatione mul
ta pulchra.8.24.g
Grauē vicū que dant.4.6.o.p
Grandimontenſium recommenda
tio.7.23.c.d

De gregorio ceſarieñ qui relaxauit
appolliñe ad pães hoſpitꝭ ſui ſacer
dotis.8.13.x.
Guerre ⁊ flagella ad q̄d inuitātur
9.11.n.o.p.
Gula mater auaricie. Et q̄lr̄ ani
mū dep̄mit hoīem ſollicitat ⁊ ꝯfun
dit finaliter.8.6.e.
Gule ſuīte ꝟl fornicationē fugere i
poſſibile vel difficillimū.8.6.e.f.
Gule ſuīte. auaricie pellit notā Et
videtur h̄re liberalitatꝭ ymaginem
ibidem. f.
Gule vt ſeruiatur q̄ta diligētia ad
hibetur. ibidē. f.g.
Gule luxuria q̄ in potu ⁊ cibo ꝟl ve
nere ⁊ cultu ſplēdido cōſiſtit/ eſt cau
ſa bellorū. Et talis bonos mores
ſubuertit Et: eciā corpus debilitat
⁊ diſſoluit 8.6.n.o.
Ex gula veniūt diuerſi morbi. ibi
dem.o.
Gula maxime induat caliginis ce
citatem. ibidem.p.
Gule dediti ſane viuere nequeūt/
nec ſunt ſubtiles. ibidē
Gula reddit hominem tardum ad
bonū / ꝟl promptum ad omnia fla
gitia. ibidem.s.t.
Gula et luxuria qualiter vicerunt
hanibalem alias inuictum.8.6.y
Et ꝙ hijs vicijs nichil fedius aut
dampnoſius. ibidem
Guloſorum diuitum turpis eſt p
ceſſus.8.A.i.

Habitus ꝓprie dicitur ſcien
tia Reſ ſcꝫ improprie.2.
21.g.

Hanibalis victoria magna ī roma
nos.3.10.d.

Heredes meliores et certiores q̄ eli
gūtur. ꝙ q̄ nascūtur haberi.8.xi.l.
Hilareſcere modeſte licet viro ſapiē
ti/ ſꝫ nō frequētꝰ letacia diſſolui.1.8.f.
Hiſpani p̄ſtanciores romanis fue
runt numero et viribꝰ corporis.6.
2.b.
Hiſtriones/ mimi p̄ſtigiatores/ et
ceteri fugiendi.1.8.ꝑ totū.
Hiſtriones moderni antiquis vili
ores. ibidem. a.
Hiſtrionibus magnifici ſunt hodie
magnates. ibidem.
Hyſtriōes acceptātur a modernis
loco poetarum comicorum ꝟl tragi
corum. ibidem.
Hiſtrionibus denegāda cōmunio
ibidem. h.
Hiſtriones defendūt aliqui. ex hoc
ꝙ cicero vtebatur dictis roſtij ⁊ eſo
pi. ſꝫ nō cōcludūt. ibidem.n.
Hiſtriōes moderni non ſunt tales
vt roſtius et eſopus. ibidem
Hiſtrionibus et ioculatoribus fauc
re/ ⁊ in eos audiendo delectari turpe
et illicitum. Cantores audire vel cā
tare inſtrumentis muſicis interdum
vti ad recreationem excuſabile eſt.
ibidem.x. Itē li°.8.c.12.
Homo fertur eſſe efficatie magne
in auſpicādo veritatē.1.13.etc̄
Hominis ſtatus ante peccatū. Et
q̄d ꝑ pc̄m incurrit nō facto ſed cul
pa.2.20.c.d.
Nichil q̄d eſt hōis eſt hōie alienū.
3.in prolo.
Hōis miſeria deſcribitur.3.8.i.
Hominis eſtimationem volens ha
bere debet attendere hōis nō aliena
6.2A.f.

Homini ſeruit ad nutū oīs creatu
ra ⁊ miteſcit deo placato·6·28·b·
Homo/intellectu ꝟ ratione ceteris
aīalibus preſtantior in ſenſibꝰ/vin
citur a multis·7·2·b
Hoīs ſtatus nō meretur verbo ſub
tantiuo exprimi·7·4·b
Hoīm tria genera/quidā hoīes ſt̄/
alij ſūt bruti ⁊c̄·7·8·d
Ad vtilitatē hoīs q̄ ſcripta/ ꝟ fac
ta inſtituta credūtur·7·10·a
Homo añ diluuiū non comedebat
carnes/ſed poſt conceſſū eſt ei cōme
dere·ibidem·a·
Hominē extimare ex veſte aut con
ditione ſtultū·8·12·d
Homine nichil vtilius in rebus hu
manis·8·23·c·d·
Homine tyranno nichil perniacioſi
us·ibidem·
Homo primus excluſus eſt a loco
voluptatis ex quo libido in eo pre
ualuit·8·29·b·
De hoīs preuaricatione et preua
ricationis modo·ibidē·f·g
Hoīs natura prona eſt ad malum
ab ĩicio nec erigi poteſt ad bonū ni
ſi ex gracia dei·8·29·a·b
Homerus mortuus fuit quia non
potuit ſoluere queſtionē nautarum
2·26·f·
Honeſti viri debēt arcere oculos ab
obſcenis ſpectacul'·1·8·g·
Honeſtum ꝟ vtile in ſe debent con
uerti·9·9·d
Honeſtatis pretextu colorantes in
eptias ſuas pruriciores ſūt·4·10·e·f
Honeſtum ⁊ grauem hominē non
licet aliquid incompoſitū admittere
8·12·o·
Honeſtas ſola eſt bonū ſcd̄m ſtoi
cos/precapuū int̄ cetera/ ſecūdū pa
ripateticos·8·14·a
Honoris gradus facile parit tumo
rem·9·7·e
Honorandi virtuoſi·4·9·d
Honorari appetens debet alios ho
norare·ibidem·
Honorē conferre inſipientibus eſt
ſubuertere vitā reipublice·4·7·a
Honoribus intumeſcūt moderni/
neſcientes honoris gradꝰ·6·14·a
Honorē īpendebāt iuuenes roma
ni ſenioribus·8·8·k·l
Honor et dominiū eſt deo attribuē
dum·8·22·b
De hortanſij curioſitate / ꝟ a quo
dicūtur hortanſiani·8·12·q·r
Hoſpes honeſtus non eiciendus·
inhoneſtꝰ ciatur ſine nota·8·9·e
De hoſpitalitatis recōmendatione
⁊ eiꝰ forma·8·13·m·o
Hoſpites qualiter ſunt tractandi·
ibidem·p·q
Hoſpitibus quāta ſit referenda gra
tia·ibidem·q·r
Hoſpitalitatis vrbanitatē expreſ
ſit beatus benedictus in regula·ibi
dem·ſ
Ab hoſpitalitatis ciuilitate eſt alie
nū carnes hoſpitibus non dare nec
propt' eos aliquid emere·ibidē·ſ·t
Et ad hoc cōtra ciſtercienſes·ibidē·
Humilitas nō p̄t modo cōmendari
principibus·Et cauſam quare·9·
7·e·
Sine humilitate/diſcretione/et ca
ritate/non ſubſiſtit p̄ncipatꝰ·9·7·f
Humilibus reuelat deus intelligē
tiā veritatis·7·13·a·b·

Humilitas in addiſcēdo in quo con ſiſtit·ibidem·v·
Humili obedientia mādatoꝝ ⁊ fa cilius ⁊ citiꝰ innoteſcūt ſciēda/ꝙ diſ putatione verboſa·8·17·⁊·
Humilitate redeūdꝫ eſt ad patriā/ſi cut elatione diſcedebatur ab ea·8· 24·h·
Humanꝰ patū eſt quē iactura alteri us nō ꝯcutie·3·in ꝓlo·
Humanitas/ vbi benignitas ⁊ cle mentia·

IAcob viguit in querēdi ſtu dio cū vidit āgelos ⁊c·7· 9·e·f·
Jacobꝰ frater dn̄i ep̄s Iheroſolimo rū quomodo inducebat iudeos ad penitētiam·2·9·b·
Janua ⁊ ianitoꝛ domꝰ liberalis/de quo ſuīte debet·8·9·c·
Jheronimꝰ qualiť repꝛehēſus fuiť de hoc ꝙ ſtudebat libꝛos ciceronis 2·17·h·
Jheronimꝰ rep̄hēdiť de ip̄ꝛopꝛia locutioē cū dicit ꝙ deꝰnon p̄t virgi nem repare poſt ruinā·2·22·vltra col·circa mediū·
Jheroſolimitanū exadiū tēpe titi ⁊ veſpaſiani·2·4·
Jeiuniū nō eſt/ſꝫ potiꝰ crapula/tm̄ vna vice comedere q̄ꝙ̄tū ſequēti die ſufficiat digerere·8·6·c·
Jgnis duplex natura·1·13·n·
Jgnis viſus eſt deſcēdere in ortu a lexādꝛi ⁊ octauiani/qđ fuit p̄ſagiū futuroꝝ·ibidem
Jgnis q̄liť diuerſimode ſe habeat in diuerſis·4·3·g·
Jgnoꝛātia eoꝝ q̄ ſūt fidei non excu ſat·3·1·f·
Jgnoꝛātia ⁊ viciū ſaluti publice ſūt contraria·ibidem·g·
Jgnoꝛātia mr̄ eſt vicij·ibidē
Jgnoꝛās ſeip̄ꝫ nichil vtiliter nouit 3·2·c·
Jlluſiatioēs q̄bꝰ appꝫet hoībꝰ de noc te ſe ēē i ꝯuētu lamiaꝝ imittūtur a demonibꝰ Et q̄liť ceſſāt·2·27·l·
Jmaginationis qđ ſit officiū
Jmagiēs factas ꝑ ꝯſtellatioēs poſ ſe dare rn̄ſa/ credere vel tenē erroꝛ/ ⁊ ſpēs ydolatrie vti talibꝰ·2·19·n
Jmago dei tatꝪ ē p̄ncepo ſiō venerā dus ⁊ colendꝰ·8·17·b·
Jmaginarij qui ſint·⁊ q̄ ſint ydola tre·1·12·d·
Jmago tremēs viſa a gayo ceſare q̄d ſignificabat·2·14·g·
Jmago quā dixerat faber nō defice re donec virgo pareret/ deficit xp̄o nato ibidem·
Quod imitari nō p̄t·ſcrēdū·nō ciil pandū·8·19·p·
Jmperiū diuinū vbi dilatatur/huā nū nō ꝯtrahitur·2·14·h·
Jmpioꝝ pꝛomotio/grauioꝛis ruine eſt pꝛepatio·3·23·o·
Jmpetrātes p̄uilegia exemptioēs ⁊ imuitates a decimis ⁊ a iuriſdic tione oꝛdinarioꝝ/ q̄liter potētibus diuinā grām pollicentur·⁊ claues ecc̄ie ſibi vſurpāt·7·20·9·
Jncātatoꝛes q̄ ſint·1·12·a·
Jncolumitas vite ſalꝰ vniuerſalis ⁊ publica·3·1·a·
Jncolumitas vera et ſola eſt agniti o veritatꝪ/⁊ cultꝰ virtutꝪ·3·1·e·g·

Infinita vero sunt ꝛ ab inicio fue
rũt· nec potest augeri nec minui nu
merus veroꝝ·2·21·k
Infidelib9 multa apparebãt turpia
et luxuriosa q̄ seculo nostro placẽt et
magnifica appellãtur·8·7·s·
Ingenia nobilia nõ occupãda circa
minora vel vilia·1·3·b·
Ingeniũ captiuare ī opinionib9 ma
gistri sui nõ expedit scolarib9 Et sic
facere arrogãtiã parit ꝟ īpedit sciẽ
tie acquisitionem·7·9·a·
Ingeio ꝛ memorie nõ ꝯfidẽdũ/ nisi
assit gracia dei·7·17·b·c·
Inimicas sũt tegẽda aduersa ꝛ inctõ
modo ꝟ causa quare·8·10·d·
Iniuriã ferende veterem/ inuitas no
uam·8·19·p·
Iniusticia q̃d est·ꝛ quid iusticia scdꝫ
stoycos·9·12·b·c·
Innocẽtia simulata duplex malicia
est·4·4·
Innocẽtia q̃r liberã ꝛ securã sit 8·19·n
Inobediẽtia q̃tum malũ sit Et de
bono obediẽtie·2·27·h·
Inopẽ esse constat qui debitũ soluit
noui gracia debitoris·7·19·a·
Insidie periculose q̄ officio exequen
di parãtur·3·6·d·
Insidie quãdoqꝫ ꝯsiliȷ̄ diuini dispen
satione ꝯcedũtur·8·20·
Instrumẽtoꝝ ratio· ꝟ q̄ noīe instru
mentoꝝ īportãtur·4·19·a·
Insompniũ quid sit/ et vnde causa
tur·2·14·a·
Intellcũ ꝯdescribãt̃ opatiões 2·18·e
De itellcũs abstctioẽ ibidꝫ diffuse·
Intellcũs nr̃ q̄lit̃ ꝯueniat cũ itellcũ
diuino et quomodo differat·2·21·
f·g
Intẽperãtes habẽt venã īgeniȷ̄ sopi
tam· nõ oĩo extinctã exẽplũ de pa
lemio·8·9·f·
Interrogare debem9 ab aliȷ̄s q̄ cre
dimus eos scire/ nõ que ignorant·
8·10·n·
Intẽtio seu ꝓpositũ colorat op9·14
q·parte 2·b
Inuidi vt noceãt faciũt de nõ causa
causam ibidẽ·f·
Inuidia nichil miseri9·ꝛ q̃r opponi
tur caritati Et q̃d sit iuidia·7·23·
c·d·
Inuidia nichil iustius q̄ auctorẽ suũ
cruciat ibidꝫ·c·
Inuidie flãmã nulla vis bñficiȷ̄ vel
nature restringit ibidẽ
Inuidia ī ioseph duxit isrl̃ ī egiptũ
seruitutẽ ibidẽ·g·
Inuidiã in ioseph ꝯmissã multi mi
rantur ibidẽ
Inuidia ꝑ solã miseriã caritat̃ ibidꝫ
Inuidere ꝛ detrahere nõ est op9 phĩ
nec principis·7·23·k·
Inuidie ꝓles est detractio q̄ carita
tem abesse maĩfeste testat̃ ibidꝫ·k·
Inuidia ī curiȷ̄s et conuẽtib9 maxi
me regnat ibidẽ·n·
Inuidia maxime rodũtur clarioẽs
meritis ibidẽ
Iob regnandi formã debitã tenuit
et docuit·4·6·f·g·
Ioseph a deo non ab arte humana
habuit sompnioꝝ interp̄tationem
2·17·d·
De iouis natura et conditione·2·
19·e·
Ypocrite detestatur vicia ꝟ simulãt
sãctitatem vt surripiãt dignitates
et honores·7·20·s·t·

Ipocrite qualiter ſub habitu religio
nis pncipes decipiũt. ibidem
Ipocrite ſimiles cypacius miſerio
res ſũt cũctis gẽtib9 Et q̃ xp̃s nũ
q̃ voluit habere pacem cũ talibus.
ibidem. a. m.
Ipocrite torquẽt cũ mũdo ꝛ in eter
nũ cũ dyabolo. 7. 21. a.
Ipocrite oſtẽtãtes ꝟtutes ſuas in cõ
fuſionẽ deueniũt exẽplo ezechie ꝛc̃
q̃ oſtendit bona ſua. ibidẽ
Ipocritas aſpernatur de9 ꝛ vnde
dicantur. ibidẽ in fine
Ipocritaꝝ miſer finis. 7. 22. n.
Ira impedit veritatis inq̃ſitionem.
7. 7. b.
Ire que ſũt ſigna in hoĩe. 9. 8. k. l.
Iracũdia cui9 attẽditur in cõuiuijs
Ideo tũc cauti9 eſt vtẽdũ ſcomate
ꝛc̃. 7. 24. o.
Iude inutilis ꝯfeſſio. 2. 27. l. m.
Iudei qualit̃ puniti ſũt ꝓ nece xp̃i
poſt xl. ãnos. 2. 4.
Iudei q̃ obſtinati fuerũt q̃ per aliq̃
ſigna nõ poterãt ad pniam adduci.
2. 9.
Iudeoꝝ interemptoꝝ in excidio vr
bis iheroſolimis numer9 / ꝛ de mor
tis eoꝝ varietate. 2. 7. a.
Iudei q̃ iuſte paſſi ſunt hec tormen
ta. 2. 9. a.
Iudee reges aliq̃ boni aliqui mali
2. 27. a. k.
Iudiciũ differẽdũ ꝓpter cauſe pieta
tem. 9. 11. h. i.
Iudicãdũ nõ eſt ſine cauſe cognitio
ne. 4. 6. l.
Iudiciũ q̃lit̃ debeat ordinari. 4. 13.
Iudices q̃les debẽt ẽe / ꝛ q̃ miſeꝝ ẽ
eos eſſe ignaros ꝛ iances bone vo
luntatis. 4. 10. d. e.
Iudex nõ debꝫ iuſticiã vẽdere / nec ꝓ
morte a iuſticia declinare. 4. 11. e.
Iudices ſũt famuli iuſticie. ibidẽ. g.
Iudices ſũt ſacramento legib9 alli
gati. 4. 12. a.
Iudex debet eſſe exut9 ira / odio \ me
tu / amicicia / ꝛ affcũ / q2 hec ꝑuertũt
iudiciũ. 4. 12. a. b.
Iudex ꝑmittitur dare dilationẽ ami
cicie cauſa / ſed raro. ibidẽ
Iudices nõ debent ferre iudicia feſti
nata Et dubia debẽt differre in lõ
gum. ibidẽ. b. c. ꝛc̃
Iudicẽ nõ debet terrere auctoritas
litigantiũ. ibidẽ. c.
Iudicis eſtimatione op9 eſt in feren
da ſentẽtia. 4. 19. d.
Iudex debet ꝯpellere ad teſtimoniũ
ferendũ inuitos exceptis de iure ex
cipiendis. ibidem
Iudex qualem debet ſe oſtendere ĩ
iudicio. 4. 14.
Iudex munera nõ debꝫ accipe max
ime ab hijs quoꝝ lis pẽdet. ibidẽ
Iudices accipiẽtes munera / vel alia
q̃ ſibi ex officio nõ debẽt q̃lit̃ puni
untur a iure. 4. 16. a. b.
Iudices moderni cõcuſſores ſũt po
cius q̃ iudices. ibidem
Iudex q̃ iuſt9 fuerit ſamuel. ibidem
In iudicis domo debet eſſe iuge ſa
crificium Et q̃ debet eſſe templum
dei. 4. 16. f.
Iudices eccleſiaſtici quot habẽt frau
dulentias. ibidem. i.
Iudices hodie credũt corrupti q̃ no
lũt corrũpi. 4. 17. p.
Iuliani apoſtate turpis finis. 8.
21. e. f.

Juli9 ceſar ſupſtitiões carmĩatiões
et nugas aniles abhorrebat·2·1·d·
Julius vicitur lenocinijs cleopatre
3·10·b·
Julij ceſaris paciencia ⁊ multiplex
probitas·9·3·k·
Julij eiuſdem recomendatio·4·8·b
Jtē·6·19·b·
Juliū ceſarē ſtudioſū oſtendit inuen
tio biſſexti·4·5·e
Juſticia ⁊ clementia ⁊ miſericordia
temperāda·9·8·g·
Juſticia ⁊ miſericordia principatus
ſubſiſtūt Jbidem·
Juſticia ſine miſericordia non profi
cit/nec ecōtra Jbidē·
Juſticiā vendere īiquitas eſt·iniuſti
ciam iniqua īſania·4·11·f·
Juſticiā facere iniuriā pacietibus nō
differēdum·4·8·e·
Juſticiā ⁊ pecuniā ſimul ſequi impoſ
ſibile·4·9·i·
Juſticiam vendētes ſunt ſimiles ba
laan·4·11·g·
Juſticiā ſolus ille vēdit qui non ha
bet Jbidē·
Juſticiam vendens vendit animam
ſuam Jbidē·
Juſticie occaſū in pſidentib9 et eoꝝ
officialib9 plāgentes ⁊ eorū malici
as arguentes qualiter male tractā
tur a miniſtris eorū·6·1·h·i·
Juſticia non corrūpenda acceptione
munerum·6·23·k·
Juſticia ſup oēs virtutes clareſcit·
Et quod nō eſt iuſtū non expedit·
8·19·g·h·
Juſticie ſi aduerſetur prudētia/non
prudētia ſʒ calliditas erit·5·19·h·
Juſticie rigor q̄ diſtricte ſeruabatur
antiquitꝰ Jbidē
Juſticia ⁊ equitas ante oīa ſeruāda
8·24·m·n·
Juramentū calūpnie a litigātibus
preſtandū·4·13·a·
Juramentum calūpnie preſtare vel
facere recuſantes decidūt a cauſa J
bidē·b·
Juuenes romani qualiter veuereba
tur ſenib9 Et qualiter diſponeban
tur ad cultū virtutis·8·8·k·l·
Juuenū audacia reprimenda·8·19·l·
Que in iuuētute diſcūtur meli9 et
perfecti9 imbuūtur·6·9·b·

Labor tollit generationem
6·12·d·
Sine labore non acq̄ritur
ſapientia·A·13·o·
Per labores multos itur ad volup
tates·A·14·c·
Sine labore nō agit homo niſi ma
lum·3·29·c·
Laborare pro nūmis nichil infelici
us·1·4·e·
Largitiones imoderatas rapine ſe
quuntur·8·2·k·
Largitiones tales nō ꝯparant fide
les amicos ſʒ corrūpunt Jbidē
Laſciuia qualiter arcebatur āttiqui
tus a ciuitatibus·8·2·g·
Latera principū qui ſunt ⁊ quales
4·10·p totum
Ad laudādum deū non vocibus hu
manis vtendū eſt tantū/ſʒ eciā mu
ſicis inſtrumētis·1·6·f·
Laus virtutis in ope non in verbo
conſiſtit·4·6·i·

Laus de proprio que ſit. et q̄ de ali
eno. Et ꝙ prima eſt vera et appeti
bilis. ſcd̄a vana ⁊ fugibilis teſtimo
nio apulei. 6. 2 A. a.
Laudis contēptor rarus. Et vn̄ lau
dis materia trahitur. 8. 2. a.
Laus a bonis animis vera ⁊ perfec
ta/ſi ei firmiter inheſerit. ibidē. b.
Laus a corpe verſimil' nō pfcā. a
bonis fortune nec vā n͛ pfcā. ibid̄.
Non tam ad laudē ꝙ vituperiū ſūt
prona bona fortune. ibidem.
Laus vel vituperiū ſepe trahitur ab
arbitrio audientiū. Ideo attendēdū
corā q̄bus h̄ fiat. 8. 2. c.
Laudantur diuerſa a diūſis. laudat
eni vnuſq̄ſq3 qđ expedit ei. ibidem
Laudem a virtute querere eſt recte
ſapere. aliūde deſipere. 8. 2. d.
Laudem popularē maxime meretur
liberalitas. ⁊ magnanimitas ⁊ ſup
oīa liberalitas. ibidem. d.
Laudē a fauore populi querere/ꝙ fa
tuū et inane. 8. 3. a.
Laus ⁊ fauor humanus faciliter bo
nis acquiritur ſed virtutis opib9 ac
quiſita dignior et ſplendidior viro
forti et claro. 8. 9. a.
Laudis vero fructū nō aſſequi teme
ritate preſumptū. 8. 9. f.
Laudis et glorie appetitū non ſolū
nō viciū reputabāt romani/pmo ꝑ
ꝟtute attollebant. ⁊ expedire reipu
blice aſtruebant. 8. 4. c. e.
Laus bonoꝝ appetenda/maloꝝ de
teſtanda. 8. 19. b.
In laudib9 hoim non delectatur vir
tuoſus. ibidem. e.
Laudare ſe nec vituperarē nullus de
bet. ibidē. l.

Laudabilem non faciūt hominem/
clarus ſāguis nec cetera dona natu
re vl' fortune/ſed virtutes. 8. 14. a
Laudanda et expetenda valitudo/ge
nerofitas/copia rerum ⁊c̄ tanꝙ in
ſtrā virtutis. 8. 14. e.
Ledoria quid ſit ⁊ qualiter differt
a ſoliditate. A. 14. n. o.
Ledorijs qn̄ ſit vtendum ⁊ qn̄ non
8. 10. q.
Legati aliqui qualiter mundū con
turbāt. Et de eoꝝ malicia. 4. 16. l.
Legati mali ſt̄ bonoꝝ mallei. ibid̄
Legenda qualiter ſunt que prodeſſe
poterūt. vel obeſſe. A. 9. f.
Legere multa ⁊ eligere meliora vti
le ad phīam aſpiranti. ibidē. g.
Lectione ſn̄ gracia dei nō fit homo
ſapiens. ibidē. f.
In lectione quid debet homo maxīe
q̄rere. A. 10. d.
Legēda nō ſūt oīa ab omnib9/ſed
ꝓ varietate intellectuū. ibidē. g.
Legūtur libri catholici tuti9 et cau
tius. gentiliū piculoſius. In vtriſ3
tamen ingenia fidelia poterūt vtili
ter exerceri. ibidē. g.
Legēdo diūſa debem9 electa ꝯūtere ī
vſū virtutiꝭ ad inſtar apū ⁊ nature.
A. 10. h.
Legendi ſunt aliter libri diuini. ali
ter libri gētiliū. A. 2. r.
A legēdi ſtudo tpare/ eſt vicijs in
dulgere. A. 13. o.
Lenocinia cleopatre per auguſtum
fracta. 3. 10. b. c.
Lenocinijs cleopatre vincit iuli9 et
anthonius ibidem. b.
Lenones ſūt ꝓpās vxores ꝓſtituen
tes. 3. 13. h.

Leonis pietas in ſandronico et andronico·4·7·f·g·

Leporis auſpicia·1·13·k·

Lex eſt equitatis interpres ⁊ q̄d ſit lex·9·2·a·

Legi debēt oēs ēē ſubiecti·ibidē b·

Legi obtēꝑari monebātur olim dāpnati·9·2·e·

Leges ligurgi q̄ꝫ ſalubres·9·3·g·

Leges iaᷓnes q̄ nō iniſtūt diuine legi·9·6·b·

Legem dei ⁊ ciꝰ miſtros in quāta reuerētia habuerūt cōſtantinꝰ/theodoricus/iuſtinianꝰ/⁊ leo·9·6·e·

Lex nō habēda in mātica/ſꝫ in aīa·ibidē h·

Legem exponens/nō legē ad ſenſū ſuū ſꝫ mentē ſuā ad ſenſū legis debet retorquere·9·7·a·

Lex ātiqua ꝑmittebat tꝑalia/ſꝫ ex cōſequēti eterna·9·11·a·

De legibꝰ ſūptuarijs ⁊ abarijs veterū ad intēꝑantiā coercendā Et de differētia eaꝝ·8·7·a·b·

Leges bone ex malis moꝛibꝰ ꝓcreantur·8·7·a·

Leges de intēꝑantia refrenāda nullo abrogāte irrite facte ſūt·8·7·d·

Legem ſūptuariā tradidit aplūs ⁊ q̄ ſit illa·8·8·o·

Lex dnī quid eſt·8·17·b·

Lex impugnatur aūt violentia leonina/aut dolo draconino·8·17·b·

Libeālitate maxime acq̄ritur fama 8·2·d·e·f·

Liberales nō ſūt ſed pꝛodigi/effundētes diuicias exceſſiue maxime mimis ⁊c̄·8·2·d·h·

Liberalitate q̄ in domo ↄſiſtit nichil glorioſiꝰ·8·9·b· exemplo q̄nti conſidij ⁊ gillie agrigētini·ibidē·d·

Liberalitatis effectꝰ in alimētis et cōuiuijs maxime cōmēdat̄·8·6·g·

Liberalitas laudabilioꝛ que ſit dare paupibꝰ·8·13·l·m·

Liberalitas modernoꝝ in quibus eſtimatur exiſtere ibidē·k·l·

Liberalitas vtꝰ gratiſſiā·8·14·e·

De libeālitate/caritate/⁊ humanitate in hoſpites·8·13·n·o·

Libertas nulla vbi adulatio dominatur·3·10·

Libertatis vmbra qualiter ſeruatur·ibidem·

Libertates ecclie infringētes/⁊ ciꝰ miſtros iniuriantes qualiter puniēdos cenſuit archadiꝰ·4·4·b·c·

Libertatem oēs appetunt et tueri conātur·7·17·d·

Libertas eſt ſecuritas vite·ibidem·

Libertates ecclesie ſuſtinentes qualiter ꝑſequūtur a curialibꝰ officialibꝰ ꝑncipū·7·20·n·o·

Libertatē eccliaſticā īpugnātes puniūtur in ſe vel in ſobole·ibidē g·

Libertatis officiū Et q̄ꝫ libertas ex virtute ꝓcedit Et q̄ꝫ ꝓ libertate tuenda philoſophi moꝛi cenſuerūt·7·24·a·

Libertate nichil amabilius·Et q̄ꝫ eā nullus impugnat niſi virtutis ſimulacꝛ·ibidē b·

Libtati laxāt habenas optimi ⁊ ſapiētiſſimi·7·24·d·

Pꝛo libtate tuenda quot et quāta tulerūt ātiqui·ibidē c·

Libertatis vſus eximius Et ſolis ſeruiliter viuentibꝰ diſplicet·ibidē

Libtas ſicut timoꝛis ita temeritatis expꝰs·ibidē

Libere reprehendentes ſunt pacien
ter audiendi Et q̄ ſignū eſt ſapien
tis ⁊ virtuoſi ſic facere·ibidē·c
Libertatē loquēdi preſtant ſenect9
⁊ orbitas prolis·7·24·k
De libertate ſeptembri qua licebat
ſeruos arguere dominos impune
ibidem·q·
Libertatis honore indignus eſt de
tic9 ducēs vxorē·8·10·m
Libertas ſūma virtuti ſeruit·8·12·b
Libertas nulla in varijs vitibus·8·
16·c·
Liberū arbitriū manet cū prouiden
tia terū·2·20·d·
Libido oīs turpis/quā non excuſat
cōiugiū·8·10·b
Libidini pauci ſunt qui non ſeruiāt
id eſt corrupte volūtati·8·29·a
Libido cui cepit dn̄ari/vita trāqlla
frui non poteſt·ibidem·b
Libido hominē exduſit a loco volup
tatis·ibidem·b
Librū ſciendorꝫ gerit homo ī corde
3·1·f·
Libri de conſolatione grata recōmē
datio·7·14·e·
Libros alienos nullus debet repre
hendere·8·24·o·
Quod nō licet acrius vrit·8·24·c
Lictor quid ſit Et q̄ princeps eſt ꝓ
prie lictor·9·2·e
Ligurgus vt leges ſuas perpetua
ret elegit exiliū perpetuū·Et de le
gibus ei9·9·3·g
Lingua ſepe diſpargit theſauros
cordis·4·6·k·
Litterarū fructus q̄̄ vtilis Et ioan
dus·1·plogo·a·b
Litterarꝫ copia nō facit philoſophū
ſed gracia·7·9·o
Litteratus non poteſt quis fieri ſn̄
lectione·ibidem·
Litterarꝫ ſūma copia interdū eſt ig
norantia aut negligentia veritatis
ibidem·
Litterarꝫ amor pellit vicia et ducit
ad vitā·ibidem·l·
Litterarū ſtudiū quantū dilexerīt re
ges antiqui·9·6·l·m
Litigantiū iuramentū·Et de pena
calūpniatorꝫ preuaricantiū ⁊ tergi
uerſantiū Et q̄ ſūt hmōi·4·13·c
Logica eſt in trāſitu addiſcenda·7·
9·h
Loqui pauca Et prudēter facit ſmo
nē p̄cioſū Et multa loqui facit oppo
ſitū·4·6·p·q·
Loq̄ multū deteſtādū·7·12·i·
Loqui in menſa que verba/quādo/⁊
ꝓpter quid ſit licitū·8·9·e
Loquēdū inter loquētes ⁊ int̄ ſilen
tes ſilendū·8·9·f·g
Loq̄ locis ꝑſonis Et tēpibus oportu
nis nichil tā cognatū ſapīe·ibidē·g
Loquendū qualiter ſit cū magnati
bus·8·19·l
Loquendū eſt de ſe in neutrā partē
ibidem·m
Lucanus non tam poeta q̄̄ hyſtori
ographus·2·9·f
Ludi aleaꝝ/numeroꝝ/⁊ ceteri alij
qn̄ exercēdi ⁊ qn̄ nō·14·c·⁊c
Ludus alearū multiplex ex cāſo reg
no aſie tranſiuit ad grecos·ibidē·d
Ludus alearum ex cauſa multiplici
reprobatur·ibidem·d·e
Luctādū eſt cū ſcriptura ſicut iacob
cū angelo·7·13·f·g
Lupi auſpicia·1·13·k·

Lupino lacte fuerũt educati roma
ni. vnde ⁊ lupinã fidẽ ad inuicẽ ſer
uãtur. ibidẽ. l. m.
Luxuria ſũme fugienda militibus.
6. 13. d.
Luxuria corruptꝰ princĩpatꝰ diu ſta
re non poteſt. 6. 13. e. f.
Luxurie cultũ comutãtur bella aut
ſequũtur. 6. 6. a.
De luxuria aſſiriorũ ⁊ neronis. 6.
13. f. g.
Luxuria blande malũ quod cũ diffi
cultate euitatur ⁊ q̃s ſit ſequela ⁊
finis. 8. 6. a.
Luxuria non pugna/ſed fuga vincĩ
tur. ibidẽ. d.
Luxuria tãq̃ hoſtis vitãda. ibidẽ. m.
Luxuria nõ in ſola venẽ/ſ; in cibo ⁊
potu ⁊ cultu ſplẽdido ꝯſiſtit. 8. 6. n.
Luxuria talis eſt cũ bellorꝫ. ibidẽ.
Luxuria ⁊ gula qualit̃ vicerũt ha
nibalẽ Et q̃ hijs vicijs nichil dãp
noſius. 8. 6. p.
Per luxuriã capta vrbs voluminẽ
ſiũ. ⁊ diuerſis fedata vicijs. ibidẽ.
Luxuria adinuenit regulã cibariorꝫ
diligendorꝫ. 8. 7. i. h.
Luxurioſa ⁊ turpia apparebant in ſ̃
delibꝰ multa que ſeculo nr̃o placẽt
⁊ magnifica appellantur. ibidẽ. ſ.
Ad luxuriã refrenãdã petebat quidã
a deo tale flagellũ qd̃ poſſet ſuſtine
re/ſalua ſenſus aĩe ⁊ corporis inco
lumitate. 8. 8. n. o.
Luxuria fetorẽ hyrcĩ ꝯtinet. et ẽ pe
tulãtia abiectiſſima. 8. 11. q. ⁊c̃
Ad libidinẽ alienã trahi nulla ma
ior captiuitas. ibidẽ.

Magice artes ꝓhibite. ⁊ vn
de profluxerũt. 1. 9.
Magi vnde dicãtur et q̃d
ſit eorꝫ maleficiũ. 1. 10.
Magiſtratꝰ a ludis et leuitatibus
ſunt arcendi. 1. 9. ꝑte. 7. c.
Malicia ſemper punitur a dño me
diate vel imediate. 8. 21. b.
Mala p̃cognita facilꝰ vitãt̃. 7. 9. n
Magnatorꝫ graciã non ꝯſequitur
q̃ eorꝫ mala nõ approbat. 3. 6. d. e.
Magnates quõ delectantur in adu
lationibus. 3. 6.
Magna breui ſermone nõ explicã
tur perfecte. 4. in prologo
Magnificentia alexandri ⁊ aliorũ
gentiliũ. 4. 7. e. f.
Maieſtatis leſe crimẽ non alicui fa
aliter imponendũ. ibidẽ. d.
In maieſtatẽ regiã quot modis cõ
mittitur. 6. 29. e. f.
Manus reipublice armata et incr
mis coercenda ab exactioibus ⁊ ra
pinis 6. 1. a. b.
Marcus per raptũ calcẽũ intellexit
iter ſuũ expeditũ. 2. 1. d.
De margarita a coco reſoluta per
cleopatrã abſorta in cena luxurioſa
anthonij. 8. 7. f. g.
Maria virgo qualiter miſit merca
rium martirẽ ad interficiendũ iulia
nũ apoſtatã. 8. 21. c.
De martis natura et conditione
2. 19. e.
Mathematici dominatorẽs qui ſint
. 1. 12. f.
Matheſim licuit exercere vſ; ad ad
uentũ dñi. ibidẽ. g.
Matheſ; penultima correpta licita.
penultima ꝓducta illicita. 2. 13. b.

Matheſis ꝓhibita fundatur in ma
theſi naturali. ibidē.
De matheſis naturalis diuiſione
ibidem. m.
De matheſis doctrinalis ꝛ mathe
ſis reprobate differētia. Et traditi
one mathematicoꝝ̄ Et eoꝝ̄ erro
ribus. 2. 19. p totū
Matheſis vtraqꝫ habet aliquid cō
mune. ꝛ qd ſit illud. ibidē.
Matheſis via dampnatiōis eſt. 2.
26. d.
Matheſis ſi eſſet laudabilis eā nō
reprobarent ſancti vt faciūt beati au
guſtinꝰ ꝛ gregoriꝰ. 2. 26. 1.
Mathematici qualiter tendent ſim
plicitatē fidei. ibidē. e
Mathematici nō magis veraces q̄
ſobrij Et ꝙ cōmuniter male moriū
tur. ibidem.
Matrimoniū excuſat libidinis tur
pitudinē. 8. 11. c. d
In matrimonio quot ꝛ quāte āguſ
tie ꝛ miſerie. ibidē. d. e.
Medicine recōmendatio/ ꝛ reprehē
ſio abutentiū ea. 2. 29. c. d. e
De medicoꝝ cautela. Et ꝙ beneſi
ciū tpis ſibi aſſcribūt ibidē. d.
Mēbroꝝ querela de ventre ꝛ ſtoma
cho. 6. 23. l. m
Mendicare ad dandum pauperibꝰ
eſt venari diuicias. 4. 22. l. m
A menſa quidā repulſi ſūt. 8. 12.
Mens humana nullo corporali re
pleri poteſt. 4. 16. f
Mercenariꝰ qd eſt. 4. 14. m.
Mercuriꝰ cuiꝰ nature ſit. 2. 19. f
De/mide auſpicio/qui fingitur tac
tu ſuo feciſſe res aureas. 1. 13. c
Milicia exigit delectū ſciēntiā et ex
ercitationē. 6. 2. a
Ad miliciā quales eligēdi ſūt/qua
liter inſtruēdi ꝛ exercitādi. 6. 2. b. c
Ad milicie officiū electi delicati q̄
liter exercitādi ſīt et ad dura aſſueſcē
di. 6. 2. e
Ad miliciā ſunt potiſſime eligendi
de agris. ibidem. c. g
Milites glōſi inutiles ſīt ad bel'. 6. 3
Milites glorioſi qualit' iactāt ſe de
victoria per alioꝝ̄ audaciā ꝛ ſtrenu
itatē acquiſita Et ꝙ ſemꝑ ſunt poſ
tremi in bello/et tamē volūt habere
primos accubitus. ibidem.
De militū faſtu. 6. 9. a
Milites fortes potius q̄ grandes
eligendi. 6. 9. c.
Milites nūq̄ dēt eē ocioſi. 6. 9. d.
Milites romani vtebantur rudi veſ
timento. ibidē. cuiꝰ oppoſitū faciūt
noſtrates. ibidem
Militē faciūt electio et ſacramentū
6. 4. per totū
Milites cū magna diligentia ſunt
eligendi/tirones nō ſolū corpe/ſed
aīo preſtātiſſimi Et quot mala ſe
quūtur quādo eligūtur per fauores
6. 4. per totum
Militē ydoneū reddit honeſtas ꝛ ve
recūdia. ibidem. e
Milicie diſciplina qualiter elangu
it. 6. 6. a. b
Militarꝭ ſacri forma. ꝛ ꝙ ſn̄ ſacro
militare non licet. 6. 4. a. ꝛc
Miliciā armatā ad religionē et cul
tum dei ex neceſſitate teneri/ſicut il
la que in clero diuinis obſequijs cō
ſecratur. 6. 8. per totū.
Miles/ſicut honoris ita laboris no
men eſt. ibidem.

Qui miliciā ſe ingerit ſine electiōe ⁊ ſacramēto nō pl9 miles ē ꝙ nō ordinat9 ꝑ eccām ſit ſacerdos. ibid b. c. Et ꝙ talis eſt recte ſiccan9. ibidē

Miliciā ordinate quid ſit vſ9 ⁊ offi nū. ibidem. c. d.

Milites qualiter ſunt ꝑuilegiati. G. 10. p totū

Militare licet fidelib9/dominis in fidelib9/fide tantū. G. 9. a.

Milites fidelitatē debēt deo ꝑncipa liter ⁊ ecctie quā ſi violauerīt domi temporales nō debēt multū ꝯfidē de eorū fidelitate. ibidem. b.

Milites nō faciūt nūc iuramentum verbo ſ; facto ⁊ qualit᷑ Et ꝙ nichil licet eos facere cōtra eccleſiā. G. 10. b. Ubi nota regulā quā eis beat9 iohēs baptiſta dedit.

Milites ſunt dua9 caſtigandi/ ſi le ge cōtempta / miliac ꝑuilegijs ab utantur G. 11. a.

Militarē diſciplinā maxime ipugt luxuria Et q̄liter ſcipio ⁊ alij ꝑnci pes ſtudebant oēm luxū a militib9 reſecare. ibidem. c. d.

Milites qui male ſe habuerāt iube bantur venam aperire ad eorū igno miniā. ibidē. i.

Milites inobedientes duab9 q̄liter puniebātur. ibidē. l. m.

Miles nō tenetur obedire duci ipe ranti contraria lege dei. ibidē. n.

Miles in quib9 tenetur obedire du ci Et de diuerſitate mādatoꝝ. ibidē

Miles pl9 debet timere ducē ꝙ hoſ te. ibidem

Miles ꝓpter ſacrilegiū ⁊ alia delic ta punit᷑ āguli amiſſiōe. G. 12. a. b.

Militi āngulū non reſtituebatur/ q̄ uſ ꝙ ipm p2e ceteris virtutū meri ta inſigniret. ibidē.

Milites āngulo ſpoliati ꝓuabātur priuilegijs ⁊ ſtipēdijs militarib9 ibidem. c.

Miles abutitur āngulo duob9 mo dis et quib9. ibidē. f.

Milites impugnātes eciam pena capitali ſīt plectēdi ꝑ᷑ iura. G. 12. f.

Militib9 ꝙ nēcaria ſit diſciplina et doctrina bona. G. 13. a.

Miles ſubitus inutilis. ibidē. b. c

Milites timidos eſſe puniēdos. ibi dem. d.

De militū modernoꝝ ignauia ⁊ vanitate. G. 14. a.

Milites ſaltem pudore deberent ad virtutē miliac excitari. ibidē. d.

Militib9 ſatꝭ licet honorifice incedē modeſte tū ⁊ ſeduſa laſciuia in eis maxime deteſtabili. G. 18. a.

Milites cū ſuperfluo ⁊ ſplēdido ap paratu incedētes iātant hoſtes ad p2edā. G. 13. b. c.

Milites armis pluſ ꝙ veſtib9 debēt eſſe ſplendidi. ibidem.

Milites maxime dedecet cult9 mol lio2/⁊ delicatio2. ibidē. d.

Militaris ars tradita a lacedemo nijs in quib9 ꝯſiſtit. ibidē. d.

Miliac patū ſīt apti q̄ nō niſi eques pugnare nouerunt. G. 8. e.

Militib9 debēt dari bona ſtipēdia ⁊ alimēta/ q̄ vult eos hēe ꝓmptos ⁊ fideles. ibidem. f.

Si milites bñ docerēt ⁊ exercitarēt adhuc poſſent redire ad id virtutis qḋ vigebat ātiquit9. ibidē. f.

Militib9 ſūme nēcariū exercitiū et vſus. G. 18. c. h. i.

Miraculū quō fit.2.13.d.
Ministri dei qui sunt.4.9.m.
In ministris deus honoratur vel cō
tēpnitur.4.4.a.
Ministris ecclīe iniuriātes ꝟ rebꝰ ſa
cris q̄lit̄ puniēdi.ibidē b.c.d.
Ministrare est opus eccīasticorū nō
dn̄ari.8.23.c.
Quot miserijs ꝟ piculis dig̃nitates
ꝟ statꝰ magni ſē referti.8.19.k.l.
Moderatione cōualescūt alias illica
ta.1.4.f.
Modulatioēs in cōuiuijs detestāde
8.6.l.
Modulatioibꝰ ieptis deditī/oduūt
vere ſcientie grauitatē.histriones et
mimos ꝓmouēt ad officia.exēplū
de nerone.1.A.c.
Moyses quāte v̄tutꝭ ꝛ caritatꝭ ad
ꝓlm̄ ꝛ ad dei glaꝫ fuerit.2.2A.k.l.
Mos q̄d ſit. Et ꝙ noīe moris ꝑp̄e
v̄tutes ſolē designāt.4.9.d.e.
Morigināti tꝙ̄ ymago dei venerā
di.ibidē Itē 9.8.d.
Mortē ſibi inferre nemī licet Et de
hijs qui hoc fecerūt.2.2A.m.
Mors nō timēda ꝫ cū ꝑ̄atione ex
peccātā.ibidē a.l.m.
Mors ē munꝰ nature corrupte.ibidē
Mors certa.ſed hora eius incerta.
ibidē.a.m.
Mors ſi bona/finis maloꝝ.ſi ma
la/copula est maloꝝ antecedētiū ꝛ
ſequētiū.ibidē
Mortē ſibi inferentes rep̄hēdūtur.
4.1A.f.g.
Mortē potius eligendā ꝙ̄ turpe age
re/exēplo phoꝝ.ibidē c.
Mortē ſi aliqui ſibi intulerūt carita
te ſuccensi vel cōſilio ſp̄us ſancti ne
pudicicīā amitteret nō trahendū est
ad cōſequētiā.4.1A.m.n.
Mulieres frequētius ſp̄us phitoni
cus replet ꝙ̄ viros.2.2A.v.
Muliēs ꝑſarū q̄lit̄ regrerūt reuer
ti fugiētes de ꝑlio.6.14.d.e.
Mulieribus quot ꝛ q̄ ſūt necessaria
8.11.f.
Mulierū incredulitas allegantiū fri
giditatē in viris.8.11.m.
Mulier vna talis confusa fuit corā
aduocato.ibidē
De mulierū leuitate in amādo ꝛ o
diendo.ibidē q.
Mulier pudica rara auis nigro cig
no ſimilis.ibidē
Mulier asserta pudicissima q̄ tādē
ꝑmisit corpus mariti mortui suspē
dere.ibidē
Mulieres bone vel male habentur
ſcdꝫ cōuiuīj q̄litatē.ibidē q.
Multitudo indocta in bello inualida
6.2.b
Multitudo peccatōꝝ pc̄m nō minu
it ꝫ auget.A.19.t.
Multitudinis īꝑite ꝯſiliū nō ſequē
dū.A.20.r.
Mūdus ꝙ̄ trāſitoriꝰ ꝟ fallax cuiꝰ
finis amarissimꝰ.8.29.d.
Mūdus q̄lit̄ pollicetur ſꝑ aliq̄d ſo
lidū īposterū ꝟ tn̄ nichil tale ſoluit
ibidē c.
Ex mūdi amore quot mala ꝓueni
ūt.ibidē e.f.
Muneribꝰ efficacissīe captatur grā
magnatū.3.A.b.c.
Munera ſūt vmbratil̄ gr̄e alimenta
ibidē
Munera niſi frequētata amicicīā in
terimūt.ibidē.c.

Muneribus corrumpentes q̄ boni
habentur in curijs·4·10·b·
Mun9 qualiter nō eſt repħenſibile
⁊ qualiť ſit·ibidem·g·
Munera dantes ⁊ accipientes pro
eccaſticis bn̄ficijs qualiter ſunt pu
niendi·A·20·f·g·
Munera qui accipit libēter inde fit
deterior et ad accipiendū idē parati
or·8·2·k·
Muſica cū nugis curialiū nō eſt nu
meranda·1·6·a·
Muſica vn̄ habet ortū·ibidē·
Muſica recōmendatur multiplici ra
tione·ibidem·
Muſice virtute cohibentur maligni
ſpūs·ibidem
Ex muſicis conſonancijs dixerunt
aliqui animam eſſe compoſitā·ibi
dē·c·
Muſice vſus p̄apu9 eſt laudare deū
ibidem·f·
Muſice fractiones et orcinia ab vſu
ſano degenerāt et deturpāt muſicā
⁊ puertūt in effectū nature ſue con
trariū ibidem·g·Et cultū religioīs
inceſtant·ibidē·
Muſice modulatioēs exceſſiue/lū
boꝝ pruriginē nō deuotionē metē
excitant·ibidē·g·h·
Muſice modulatioēs modeſte mē
tem recreāt ⁊ animos hoīm cū exul
tatione trahūt ad ſocietatē ange
lorū·ibidem·i·
Muſice fractiones ab aula grecie ar
cebantur·ibidem·k·
Muſici huiuſmodi non habent feli
cem exitū·ibidem·l·
Muſici tales raro ſunt graues/mo
deſti/⁊ pudici·ibidem·
Muſica parcophie·8·12·h·
Muſicam didicit ſocrates in ſenec
tute·ibidem·
In muſica nimis occupari circa phi
loſophiam eſt·ibidem·

N

Ature iura īpugnare deteſ
tandū·1·2·b·
Que cōtra naturam fiunt
dicūtur ſigna·2·11·
Contra naturam que eſt dei volū
tas nichil fit·2·12·
Naturā diffinire difficile ſcđm tul
liū·4·9·c·
Natura reb9 originē p̄bet·ibidem
Nature inſtitutio quid ſit·Et que
viuendi ciuiliter forma·6·20·
Natura vindictam de parētib9 ſtu
pet interdum aqeſcat·8·21·d·
Necesſitate oīa euenire poſuit ſtoy
cus·2·21·m·
Dicit neceſſitatem cadendi non in
ducit lapidi caſuro ſcientia qua ſcio
lapidem caſurum/ſic nec ſciētia dei
effectum preſtito ibidem·n·
Neceſſitate conſequendi non conſe
quentis preſtitum a deo eueniet·
ibidem·o·
Negare ciro quod petitur ps bn̄fi
cij eſt·8·19·p·
Neronis nequicia ⁊ vanitas·1·A·
per totum·Item·6·13·g·
Nero piſcabatur cum rethibus au
reis·A·2·c·
Neronis luxuria et extrema mali
cia·8·18·i·l·
Neſcire ſe non eſſe circam conſeſ
ſus quidam·2·23·b·
Neſcire bene viuere puniendū·neſ
cire malas artes non·6·2A·c·

Que neſcire nolumus diſcere negli gimꝰ·ibidē d·
Nigromātia ꝙd ſit· 1·12· c·
Nimiū eſſe ⁊c in bonis culpabile ϱ·9·
Nobiles nō reputātur moderno tē poꝛe niſi ſint inſtructi in venatica a lea ⁊cꝭ·1·ꝝ·h·
Nobilitas ꝙd eſt·8·1ꝝ·d·
Nobilitas induat virtutꝭ neceſſita tē·8·1ꝝ·c·
Nomen nō dat foꝛtuna homībꝰ/ꝫ moꝛes·8·12·c·
Noticiā ſui ꝯtēpnere nichil indigni us·1·1·c·
Noticiam ſui contēpſerūt philophi ʒ·2·b·
Noticia ſui ꝗdꝛiptitū parit fructū· Et qui ſit ille·ʒ·2·b·
Nota ſūt nobis aliq̄/aliqua docto ribꝰ·ꝝ·Λ·c·
Nuptie vnde dicantur· Et ꝙ excu ſant libidinis turpitudinem·11·c·⁊ cetera
Obedientiā ꝙ diſtricte ipede bāt milites ducibus· Et ꝙ dure puniebātur iobedien tes·6·11·g·h·
Oſculādo naſcentur ⁊ coeūt quedā aīalia·8·11·o·
Obſequēdi ptextu inſidias ponere ꝙ ꝑniciosū·ʒ·6·d·
Ocium ſine lr̄is moꝛs ꝓlogo·1·cir ca finē
Ociū deteſtādū ⁊ quot mala facit· 1·8·c·d·
Ad ociū tollēdū inuēta ſūt ſpectacu la ⁊ ludi diſſoluti·ibidē d·
Ociū ⁊ ſecuritas extollentiā parit· 6·12·d·
Oculi reipublice ſunt pꝛeſides·ꝝ· 11·a·
Oculoꝛum per feneſtras moꝛs in greditur et qualiter·ibidem·8·6· b·
Octauianꝰ faciebat filios ſuos exer citari ad arma ⁊ ad ſuſtinēda dura 6·ϱ·a· Et filias in lanificio· et ad quid ibidē·
Odoꝛatus voluptas in quo ꝯſiſtit Et ꝙ nō ꝯuenit niſi diſſolutis·8· 6·c·
Officioꝝ diſtributio q̄liter fiebat a pud āṫiquos·1·ʒ·
Officia leuia ⁊ minoꝛa nō debent exercere maioꝛes·ibidē
Officio ſuo inſiſtēs ſuū venuſtat ſtu diū·1·ϱ·ꝑte 6·b·
Officio nō ſuo iſiſtere excuſat neceſ ſitas·ibidē f·
Officioꝝ diſtributio roboꝛat rēpub licā ⁊ venuſtat·1·ϱ·ꝑte Λ·c·
Officia pꝛeſidendi venatoꝛibus et perſonis vilibus hodie mutuantur ibidē
Officium quid eſt et ꝙ genera offi cioꝝ et ꝙ officia publica venerāda· ꝝ·ϱ·b·
Officium hodie nullum gratuitum Λ·1Λ·f·
Officia publica debēt pietati ⁊ fidei ꝯſecrari·ibidē
Opus nō ex ſe ꝫ ex cauſa fit crimē 1·ϱ·ꝑte 6·f·
Operis felicitas vnde expectanda· 1·12·
Opa ſūt fidei ⁊ ſinceritatꝭ augmen tū·ʒ·2·c·
Opus artificis gerit ymaginē·ʒ· 12·l·

Operari compellit pudor timor ⁊ a
mor.4.7.d.
Opera morū argumēta efficatia ⁊
vtilia ad statū ingratuū ⁊ pceſſum
ibidem
In opere ꝯſiſtit virtus et phia non
in verbis.7.12.a.
Opere et actu ſūt vendicāda virtutꝭ
officia.8.8.a.
In ordinibꝰ ſacris et magnis officia
is ꝯſtituti.nō debēt in minoribꝰ oc
cupari.1.9.pte.7.c.
De oraculo deſignante vnū futuꝝ
in iudea q̄ totius orbis potiretur im
perio.2.9.h.
Oraculū quid ſit.2.14.i.
Oraculoꝝ iudicio inuenit eneas y
taliam Et nutu demonū ſeminauit
genus romanorum.2.14.k.
Oracula plurima in ſcripturis canti
cis.ibidem.n.
Ornanda ſunt ea a quibus pre ce
teris honoramur.6.18.c.
Ornamentum matronaꝝ eſt pudi
cicia.7.9.c.
Oſias rex vſurpauit ſacerdotiū per
cuſſus lepra in cuiꝰ morte natus eſt
romulꝰ.8.22.c.
De ouo dimiſſo in gremio matris
tyberij.1.13.k.

P Atientia eſt robur totius
phie.3.19.d.
Sine patientia nullū aut
carū eſt opꝰ vtutꝭ.ibidem.c.
De patiētia antiquoꝝ inſuſtinēdo
verba iniurioſa.ibidem.c.d.
Per patiētiam virtus maxime cla
reſcit.7.24.d.
De patientia antiquorum in ſuſti
nendo liberas reprehenſiones.ibi
dem.e.
Palme mirabilis natura.4.6.m.
n.o.
Palma quare datur i ſignum victo
rie/⁊ iuſto comparatur.ibidem.
Palpo quid ſit.3.9.d. Et quare
moderationem ſubuertat.ibidē.
Parſimonia in miniſtris placet do
minis diuitibꝰ.3.12.a.b.
Parſimonia facile quis diues effi
citur prodigalitate paup.ibidem.
Parentes honorādi iure nature gē
tium.⁊ diuino.4.9.a.⁊ ꝙ filij ⁊ vx
or nomine parentū cōphendūtur
ibidem.
Parentum vicia et virtutes ad fili
os ptendūtur.9.10.a.
De parentum aliquorum ſeueritate
te in filios zelo iuſticie.9.11.h.i.
Parthorum natura ⁊ conditio.6.
12.d.e.
Paſtoris mercenarij/et furis diffe
rentia.5.17.k.l.
Paſtori quid debetur a ſbditꝭ.q̄d
mercenario ⁊ q̄d furi.ibidē.p.
Patrum antiqui ⁊ noui teſtamenti
recōmendatio.
Pater noſter deꝰ/cui debemꝰ dilcō
nis affectū.9.7.b.
Pater filio in dignitate conſtituto
debet cedere in locis publicis nō pri
natis.9.7.h.i.
Pauli pdicatio facta athenienſibꝰ
9.3.h.i.k.
Paup a diuitibꝰ ꝯtēpnitꝛ.4.16.m.
Paup tatꝭ recōmēdatio.4.17.p.q.
Pauperum oppſſores non exaudiū
tur nec eorum elemoſine a deo ac
ceptantur.6.26.b.

Pauꝑtas clauis diſcendi. 7.13.l.
Paupertē ſe debet credere q̄ vult eē diues ad docēdū. ibidē m.
Pauꝑtate feliciter acquiruntur omnia. ibidē n.
Paupertas apud auteū laudi erat nō cōteptui. 8.7.c.
Pauꝑes reputantur infelices nec amātur. 4.17.o.p.
De pace maloꝝ officialiū curialiū 6.i.l.
Pax eſt finis belli. 6.18. d.
Peccatū grauius q̄ delictū. 6.12.c. f. Et quare differūt. ibidē
Peccatū in regiā maieſtatē grauiſſimū Et vnde. 4.19.b.
Peccata tirānos īpetrāt ⁊ exigunt penitētia delet. 8.20.d.
Peccatū nō minuit peccātiū multitudo. 7.19.t.
Pecunia eſt mat' iurgioꝝ. 9.4.f.
Pecuniā amare nichil ſceleſtius. 4 9.i.
Pecunia maculat. et plus aīmū q̄ manū. 4.16.p.
Pecunia cōtēpnēda et pauꝑtas eligenda. 4.17. ꝑ totū
Pecunie regnū q̄liter inualuit hijs diebus. ibidē o.p.
Pecunie amor vincat naturā. et reddit oīa poſſibilia. 7.16.a.
Pecunia ꝓfuſo decus. auaro ſupplicium eſt. 8.14.k.
Penitētia deꝑimit tirānos ꝟl excludit. 8.20.d.
Perfectus eſt quodāmodo q̄ ꝓuidet vnde ꝑt ſaciari. 7.22.b.
Periculū nūq̄ ſine ꝑiculo vincitur 8.19.p.
In ꝑplexitate ſe poſuit ſaul iurādo phitoniſſe. 2.27.c.d. ⁊c̄
De ꝑplexitate tirānoꝝ ſiue impiorū. ibidē q.
Perſona ex quibus dicatur venerabilis ⁊ hoēſta. 2.14.i.
Pertinacia īpedit veritatis inuētionē. 7.7.h.
Pedes reipublice qui ſint. 6.19.a. Et de cura eis impēdēda. ibidē
Petitio vacue manus temeraria. 4. 10.l.
Pinguedo aīe q̄ ſit. 8.16.e.
Piſces delectātur in auro. 7.2.e.
De piſcibus tiberis Et de lupo germano inter pōtes capto. ꝟl de piſce antipēſe. 8.7.h.
Pithagore auctoritas ⁊ ſubtilitas in iudicijs ꝟl cauſarum patrocinio. 4.12.e.
Pithagoras inuenit nomen phie Et quāte auctoritatis fuerit Et de eius doctrina. Et q̄ ytalice phandi auctor extitit. 7.9.a.
Pithagoras inſtituit phie cōteplatiue. 7.4.g.
Pithagoricā audiēdi dū cōtemptū mūdi ꝑdicāt. iugulādi' dū aīas hominū retrudūt in corpora beſtiarū. 7.10.k.
Pharaonis punitio. 8.21.b.
Phicij qui ſint. 1.12.c.
Philippus rex macedonū in q̄bus cōueniebat cū alexandro filio ſuo et in q̄bus diſcōueniebat. 4.12.d.
Philippus idē q̄re venerabatur ſtudiū lraꝝ. ⁊ de eius eplā ad ariſtotilē. 9.6.m.
Phie finis eſt ſapiētia. 4.9.c.
Phia non induat diuiciarū fugā ſʒ dāpnat appetitū. 4.17.q.

Phie fruct9 quis ſit.ibidē. q.r.ſ.
Phia eſt bonū hoīs ꝓpꝛiū.6.2Λ.
d.g.
Phia nichil cōfert dubitāti de ōni
bus.Λ.2.d.
Phia vnde dicatur.Λ.9.a.
Phia ducit ad beatitudinē. et mul
ta de eius recōmēdatione.Λ.8.c.d.
Sine phia ſūt hoies bruti.ibid.d.
Phia veriſſima eſt implere diuina
mandata.Λ.8.h.
Ad phiam ſe habēt tria genera ho
minū diuerſimode.ibidem.d.
Phie mag̃ pulchꝛitudo.ibidem.g.
Phie diligēter intendere/eſt mag̃
accedere ad beatitudinē.ibidē.i.
Phia eſt diuinitat̃ amoꝛ que neſ
cit terminū.Λ.11.a.
Phia nō in v̾bis ſed in ope conſiſ
tit.Λ.12.a.
Phia in paupꝫtate acquiritur.i.exi
git terrā alienā et ſuā facit alienā.
et vbiqꝫ apud ſe eſt.Λ.13.
Phia/cū ſit ſup oīa appetenda: nūc
tamen alioꝝ cōꝑatiōe vileſcit. Λ.
14.f.g.
Phia viaticū eſt paupꝫū.ibidem.g.
Phie intēdere reputatur hodie va
nū.cū phi ad dignitates eccleſiaſti
cas minime ꝓmoueāt.Λ.19.q.r.
Phia vniūſis officijs cuiuſcūqꝫ ſta
t9 pſcribit modū.ꝛ multa pulchra
facit.8.8.a. Et in actu et opere cō
ſiſtit.ibidem.
Phia honorāda eſt ātiloq̄o.8.9.e.
Phie ꝯſentaneū aptare ſermones
locis ꝑſonis ꝛ tēpoꝛib9 opoꝛtunis.
8.10.g.
Phia vbi neceſſaria eſt. et nephas
eſt alicubi abeſſe.ibidem.h.

Phie et vxori ꝑiter ſeruire non eſt
poſſibile.8.11.f.
Phia q̄d ꝑapit obſeruari.8.12.q.
Phia cur ꝑuia.9.in ꝓlogo.
Q᷑ phiam excludat finis multum
metuendū.8.19.k.
Phandi ꝯtemptus/oīm bonoꝝ ex
cluſio.Λ.8.i.
Phandi ſingularis fruct9 eſt obſer
uantia mandatoꝝ.ibidē.h.
Phari vere quid ſit. et q̄s ſit9 fruct9
ei9 Λ.11.a.b.
Phandi finis/eſt caritas.ibidē. b.
Phandi regula eſt omnia ad cari
tatē oꝛdinare.ibidem.
Phant moderni vt tꝑaliter floꝛe
ant.non vt doceātur aut doceant.
Λ.14.f.g.
Phandi gradus.9.in ꝓlogo.
Phari null9 ꝑt ſine xp̄o.Λ.13.o.
Phicis et curialib9 officijs ſimul in
ſiſtere difficile.Λ.in ꝓlogo.c.
Phus nō eſt q̄ cū ſtatu ſuo cōtinue
tꝛicatur.ibidem.
Phi q̄ ꝓfunde rerū naturā ꝯpꝛehē
derūt et q̄ turpit̃ errauerūt.Λ.1.a.
Phis ceter̃ ſūt achademici modeſti
ores.ideo pꝛeferēdi.ibidē.d.
Phus eſt amatoꝛ dei et cultoꝛ.Λ.
14.k.
Phus eſt qui animo et voluntate
accedit ad ſapiētiā.ibidē.
Phi aliqui ſūt/aliqui eſſe cōcupiſ
cūt.Λ.8.d.
Phoꝝ tres ſecte.ibidem.i.
Phoꝝ ipitoꝝ arrogātia et ꝑter
uia.Λ.9.a.
Phi aliqui q̄ arrogāter vel inepte
de nōnullis ꝯtendūt.Λ.9.c.d.
Phm non facit copia lrāꝝ ſed gra

cia·7·8·o·
Phus nō eſt oīs q̄ docet vera ⁊ iuſta·ſ; q̄ docet ⁊ ſeq̇tur·ibidē·c·
Phi verboſi phiam in verbis cre dūt cōſiſtere Et de eoꝝ arrogātia ⁊ ineptijs decidēdis·7·12·a·b·
Phis verboſis videtur ille materie ad philozophādū aptiores in q̄bꝫ ſūt plura diffugia·7·12·o·
Phioꝝ finis quis ſit Et ꝗ ad illū finē cōſequēdū neceſſaria eſt verecūdia·8·9·f·g·h·
Phi verboſi de oībus volūt loq̄ ⁊ diſputare cū tamē nichil aut modicū ſciāt de eoꝝ quolibꝫ·2·29·b·
Phitonicos cōſulere ꝗꝫ perfidū·2·27·c·d·
Exemplū de ſaule·ibidem·
Phitonia ꝗꝫ fallaces·2·27·c·d·
Et ꝗ obnubulāt oracula ābiguitate vborū vt de mendacijs poſſint ſe tueri·ibidem·
Phitonū vel vatū reſponſa nemini vnq̄ ꝑfuerūt·ſed pluribus obfuerunt·2·27·b·k·
Placato deo/oīs creatura ſeruit homini et manſueſcit·6·28·b·
De plagis quibus punitus fuit pharao et egiptus·8·21·b·
Plato qualiter ſignatus fuit ſocrati per agnū·2·16·g·
Plato vidit in ſompnijs ſe capi a piratis ⁊ ita accidit·ibidē·g·
De platone finxit zenophon ex inuidia/ꝗ verecūdia mortuꝰ fuerit/eo ꝗ non potuit ſoluē q̄ſtionē nautarū qḋ vgiliꝰ dicit de homero·2·26·f·
De platonis infantilibus primordijs·1·13·b·
Plato ad quid elegit achademiā pro ſtudio phie·7·3·a·
De platonis ſtudio ⁊ ingenio Et de multiplici eiꝰ vtute·7·7·c·d·
Plato perficit phiam moralē phiſicam ⁊ logicā·ibidē·g·h·
Plato poſuit deū trinū ⁊ vnū/ genitorē remuneratorē ⁊c̄ ibidē·k·
Planetaꝝ natura ⁊ ꝯditio·2·15·f·
De planetarū donualijs naturalibus et accidentalibus·ibidē·i·
Poete ſuis fictioībꝰ multos induxerunt ad malū·7·9·i·k·
Poete et auctores notant nō docēt vicia·ſed virtutis habent vſū ⁊ philoſophādi prebēt materiā·ibidē·m·
Poete laudātur a multitudine·ibidē·i·k·
Poetaꝝ quis fuerit vſus ⁊ officiū 1·8·b·
Populi clamor ⁊ approbatio quos vult facit autēticos·
Pompei magni ruina per ſigna celicie ſignata·2·16·d·
Pontificis ſūmi officiū ꝗꝫ laborioſū miſerū ⁊ fugiendū·8·23·
Poſſibile dicitur aliquid multipliciter·2·22·in fine
Poſſibilia q̄ dicantur·2·20·d·
Ex poſſibili nō ſeq̇tur īpoſſibile nec ex vō falſū/ ſ; ex poſſibili ⁊ īpoſſibili bñ ſequitur poſſibile et ex vo et falſo bene ſeq̇tur verū·2·22·a·b·
Potatores reputant bene bibere eſſe fomentū liberalitatis·8·6·h·
Et ꝗ int̄ eos eſt ꝑditior qui eſt in hoc doctior ⁊ ꝗ tales ſeipſos immolant demonibus·ibidē·
Potus immoderatus quot mala facit·8·6·x·
Potētia tūc eſt tuta cū viribus ſuis

modū imponit.8.20.a.
Ptās oīs ē a deo.⁊ ideo reuerenda
exēº epi q̄ attilā venerāt9 c.9.1.c.d
Ptāti ſecularī ⁊ cuicūq; parēdū eſt.
ſi ſit deo ſubiecta alias nō.6.29.a.
Ptās oīs bō ē/qz a deo eſt.8.18.b.
c. Potēti tū et pacti īterdū bō/iter
dū mala/vniūſitati āt ſp ē bō.ibidē
Ptās in ſapiente oīb9 bonis grata
ꝟ oīb9 vtilis. In inſipiente vero/li
cet bonis nō poſſit eſſe mala/eſt tū
ad tēpus moleſta.ibidē d.
Ptās dieb9 iſtis frequētius ꝑpter
peccata nrā ↄcedit malis ibidē.d.
De pcepťis q̄ ꝑpetuā habēt neceſſi
tatē.9.1.c.d.
Preciū ꝑ iuſticia capē hoīez de hoēſ
tate ↄ̄tuāuq; aliūde glōſū 4.10.h.i.
Preciū hn̄t aliq̄ a ſe aliq̄ ab opini
one.9.4.h.
Predeſtinatiōis nota.ꝑcia9 futurꝫ
ſignū ↄ̄ pterntū.2.22.k.
Predeſtinaº eſt nomē fecūdū Et ↄ̄
iportet noīe pdeſtinatiōis.ibidē k.
Predeſtinatio eterna/eſt generatio
celeſtis.ibidē z.
Predonū ⁊ factioꝝ crudelitas tē
pore obſidionis ihrlm.2.4.e.
Predicti vulnerib9 poſt excidiū inte
rierūt.2.1.a.
Preferendi aliis qui ſint.9.11.q.
Prelat9 q̄lē ſe debet ſubditis exhī
bere.9.3.d.e.f.
Prelatus ſiue princeps debet ſe ex
ponere morti ꝑ ſubditis.ibidē f.g.
Prelatus debet pferre onus quod
aliis īponit ⁊ facere qd̄ docet hoc ē
paſcē ī iudicio ꝟ iuſticia.8.11.l.
Prelat9 mercēnari9 q̄s eſt Et q̄t
mala facit in eccia.ibidē n.o.

Ad platurā ↄ̄tra ābitiōe curriē nō ꝑ
ſalute aīaꝝ ſ; ꝑ lucºtpali 8.11.q.r
Prelatoꝝ mercēnarioꝝ duo gene
ra.ibidē r. ⌈ diuerſis.ibid
De platoꝝ ⁊ predicatoꝝ ꝓpis ⁊
Prelati ſi paſcāt ceꝝ ꝑ lucro venerā
di Si nō paſcāt/nō ſūt digni paſtorꝰ
ul' mercenarii honoꝛē nec noīe ibidē r.
Qz plati munera acciperēt a ſubdi
tis/qd̄ nō licebat īfideliū officialibz/
nō deberet eſſe credibile.ibidē v.x.
Cōtra prelatos īuectio curialis 8.
11.v.x. ⌈ dis.ibidē z.
Prelati fures efficiūtur duob9 mo
De platis exercētib9 officia mag
natū.ibidē
Preſes q̄s ſit ⁊ q̄lis debet eſſe/⁊ q̄
ad ipſū ptinēt.4.11.a ⌈ 6.1.b.c.
Preſidētiū cōtinētia laudabil' q̄ eſt
Preſides q̄lit' applaudūt ⁊ fauent
inferiorib9 officialib9 ſpoliātib9 po
pulū exactioīb9 ⁊ rapina.ibidē h.i.
Preſidētes h̄ ſolū dn̄e a ſubdit' exi
gere vt legi obtēpnt exēº gedeonis
q̄ ſolū petiit a ꝑplō ī aures.8.20.e.
Preſtigiū q̄d ſit et a quo fuerit īuē
tū.1.9. ⌈ q̄lit' ſolet ꝑuiā.1.1.a
Preſumē de ꝓ̄pō ingenio ꝟ v̓tute
Preſūptio facit fidē defiētib9 teſti
b9.4.19.b.c.
In ptentū nō traſit/q̄cq̄d per v̓bū
de ptrito enūciatur.2.22.h.
An preteritū nō fuiſſe de9 poſſit fa
cere hō nō debet aſſerere nec ne ga
re.ibidē
Preuidet hō alit' op9 ſuū futurū / a
lit' de9/qz hō ꝑ motū in aīa/de9 ſi
ne motu in ſe oīa ab eterno ꝓuidit
2.22.e
Si q̄d de9 ꝓuidit eueniet ſ; quod

non eueniet non preuidit Et ſi pt̄
aliquod nō euenire. poteſt nō fuiſſe
preuiſū. 2. 22. t.
Principis ⁊ tirāni differentia. Et
quid ſit princeps. 9. 1. a.
Princeps locū capitis tenet in cor
pore reipublice. ibidem. b.
Principi nichil licet a iuſticia diſſo
num. ibidem. d.
Princeps eſt legibus alligat9. ibi
dem. d. Itē. 2. b.
Princeps quare dicatur legis nexi
bus abſolutus. 9. 2. b.
Principis placitū vnde habeat vi
gorem. ibidem. c.
Principis virga ⁊ baculus iuſticia
ibidem. d.
Prīceps ymago equitatē. ibidē. c.
Prīcipis clipe9 de q̊ ſeruit. ibidē. d.
Princeps innocenter ſanguinē fun
dit. ibidem. d. e.
Principis gladius debet eſſe gladi
us colūbe. ibidem. e.
Princeps miniſter eſt ſacerdotū et
minor eis. 9. 3. per totū
Principis fidele miſteriū in quo cō
ſiſtit Et quib9 debitor ſit. ibidē. d.
Prīceps ſeu plat9 nō eligēd9 ſcd̄z
ſāguinis nobilitatē ⁊ ſcd̄m merita.
ibidē. e. Et clāis debet obliuiſci car
nē ⁊ ſanguinē. ibidē.
Principē non eſſe ſolutū legib9 tra
dit ſacra lex. 9. 9. a.
Principē multis indigere ad ſui cuſ
todiā arguit in eo maliciā ⁊ defectū
virtutis. 9. 9. d.
Principis mores/ ſubditi facile imi
tantur. ibidē. e. f.
Principē caſtū eſſe oportet/ ⁊ aua
riciā declinare. 9. 4. a.
Princeps dēt habere legē dei pre
oculis/ ⁊ eſſe litterat9 ⁊ litteratoꝝ
agere conſilijs. 9. 6. a.
Prīceps dēt timere deū/ et eſſe hui
lis taliter ꝙ eius auctoritas non mi
de nunuatur. 9. 7. c.
In principis arbitrio bene cadit le
gis diſpenſatio cōpēſatiōc dūtaxat
hoīſtatē ꝗ vtilitatē publice. ibidē. e
Principatus maxime per ſuperbiā
deſtruūtur. 9. 7. f. g.
Principis iuſticia debet clemencia
temperari. 9. 8.
Princeps caritate ſic oēs amplexē
tur vt ſi ſubditorū vicia neq̄t cū le
nitate corrigere acriē puniat cū ta
mē gemitu ⁊ dolore. 9. 8. b. c.
Princeps ſenex morib9 moderat9
dēt ēē ⁊ viā gerē mediocꝝ. ibidē. c.
Princeps debet eſſe in verbis affa
bilis. ibidem. d.
Principē oportet moderari / nūc ri
gore iuſticie nūc dulcore clementie
ibidem. f. g.
Principib9 īputatē ad iuſticiā ab in
iurijs tēpare ⁊ multa alia q̄ alijs nō
imputantur. 9. 10. d. e.
Principes ſi volunt bene agere flo
rent hic ⁊ in futuro. ibidem. e.
Per principū iuſticiā perpetuātur
eoꝝ regna. 9. 11. a. b.
Principib9 pcepta dei ſeruātib9 ꝑ
mittiē ⁊ datē ſucceſſū regni in filijs
ibidem.
Principi īputanda ſūt vicia ſubdito
rū cū ea corrigere poſſit ⁊ negligit
. 9. 12. f. g.
De pricipat9 āplitudīe. 4. in ꝓlo.
Principatus morū elegantia eſt ꝑ
merendus nō ambiendus. 4. 1. a.

Princeps circa q̄tuor maxie̅ debet
i̅ſiſtere ⁊ q̄ ſu̅t illa·4·3·c·
Principum multiplex et varia pro
motio·4·6·a·b·
Princeps debꝫ alijs p̄ire ſcia̅ ⁊ vir
tutibus exe̅plo ſanc̄·ibide̅·b·
Principes no̅ ſtati ꝙ peccāt/ſe̅ de ſoli
o expelle̅di ibide̅ d·
Principatu̅ ſalubꝛiter diſponi ſine ꝯſi
lio ſapientu̅ i̅poſſibile ibide̅·e·
Principandi formā tenuit ⁊ docuit be
at9 iob·ibidem·f·g·
A principe nullus debet abire triſtis
4·6·c·
Principu̅ bonoꝝ ꝟ maloꝝ quis ſit
finis·ibidem d·
Ex principatu maloꝛu̅ quot mala p̄
ueniunt·4·7·b·
De principu̅ a̅tiquoꝛu̅ paupertate Et
quō diuicias ꝯte̅pnebāt·4·7·n·
Principu̅ laterales ꝙ̄ iniq̄ in extoꝛ
que̅da pecunia·4·10·p totu̅
Principes debe̅t officialib9 de publi
co p̄uidere ne cogāt a ſubditis pecu
nias extoꝛq̄re·4·10·n·
Principib9 i̅putanda ſe̅t culpe officiali
um/niſi eos corrigāt ibide̅
Principatu̅ null9 debet ſuſcipe/niſi
ſciat velit ꝟ poſſit prodeſſe·4·10·
per totum
Principis ſe̅t oi̅a ad ne̅citate̅·6·1·n·
Principi maxime ſe̅t exactioe̅s p̄uicio
ſe ⁊ rapine officialiu̅ ſuoꝛu̅ q̄b9 vaſ
tant p̄uincias ibidem
Princeps niſi reprimat exactores ꝟ
raptores miſtros ſuos decidet in e
geſtatem·⁊ erit omnibus ſubditis
ſuis odioſus ibid·o·
Princeps debet habere legu̅ peritiam
reiq̄ bellice Et ꝙ in moderatioe̅ et
bono regimine militu̅ ſuoꝝ reluceat
ei9 ſapia̅ atq̄ iuſticia·6·2·a·
Princeps ſi no̅ puniat i̅pugnātes
eccleſiam dei·i̅ ſe p̄uocat gladium
dei·ibidem·g
Principat9 corrupt9 luxuria/no̅ diu
ſtare p̄t·6·13·e·f
Principe̅ ſicut nec decet leuia p̄ferre/
ita nec audire·6·22·a
Principes licꝫ ſint defectuoſi/ſe̅ tn̄ ab
ſencia ſe̅redi Et ꝙ i̅ eis auſpicia pub
lice ſalutis ꝯſtāt·6·23·a·
Principes ſe̅t diſpe̅ſatores publice ſa
lutis/ſicut ſtomach9 i̅ corpe aiali a
limenta diſp̄tit·ibidem
Princeps debet a me̅bꝛis reipublice
vicia amputare·6·24·d
Princeps cu̅ p̄mittit deum offe̅di/⁊
eccias ꝯculcari reputat̄ i̅ſenſibilis
aut doꝛmie̅s 6·24·e·
Princeps e̅ ho̅ris diſtributoꝛ/⁊ ideo
ab oi̅b9 ſubditis ho̅randus·ibidem·f·
Principi no̅ eſt detrahe̅du̅·ibidem
Principib9 no̅ applaude̅tes ecca̅ i̅ ma
lis/ reputātur peccare i̅ regiam ma
ieſtatem 6·26·
Principibus eciam diſcolis ſeruie̅
dum 6·26·c·
Secu̅dum principis merita formāt̄ mo
res ſubditoꝛu̅ ꝟ e contra·6·28·
Princeps in quo differat a tyrāno
8·17·a·b·
De principijs ſcientiarum no̅ licet
dubitare·7·7·b·
Principia ſua habet quelibet religio
7·7·f·
Principiu̅ vnu̅ omniu̅ religionum
quid ſit·ibidem
Principiu̅ ſi ſit dece̅s vniuerſa recte
geru̅tur·7·29·b·ꝛc·

Principium inutile niſi finis bon9
ſequatur·8·27·c·
Principio malo inchoata male fi
niūtur·8·23·n·
Priuilegia exceptionis paratare eſt
iugū xp̄i a ceruice ꝓpria excutere ⁊
diuine ordinatioī reſiſtere·7·19·d·
Pn̄ prudētia ⁊ ſolliatudiē/nec res
publica nec aliq̄ dom9 ſubſiſtit 6·21
Itē de prudētia 8·19·h·i·
Probabile q̄d ſit 3·4·c·
Probabilibus diſſentire protemnū
7·7·d·h·
Probitas laudat̄ ⁊ alget 3·9·c·d·
Probi viri inſani putantur a mun
do·3·9·f·
Probi viri ſpeculātur comediā mū
danā·ibidem·g·
Probo viro licet quandoq̄ modeſ
te hilareſcere·
Prodigi/nō liberales/ſūt facientes
ꝯuiuia exceſſiua ⁊ dātes munus ⁊c̄
8·2·d·h·
Promittē ⁊ nō dare grām extinguit
maxie prudētis ⁊ ꝯ̄uis viri 3·11·a
Promittere non expedit niſi īmine
at neceſſitas ibidē·b·h·
Promiſſa nō ſē ſp̄ ſoluēda·3·11·d·e
Promiſſio iure naturali obligat ibi
dem·g·h·
Promittē īterdū ꝯduabile ibidē·h
De p̄motioē ambicioſoꝝ ⁊ inutiliū
pſonaꝝ 7·19·c·d·
Promoueri ad eccliaſticas dignita
tes debēt digni ⁊ repelli īdigni·7·
20·p totū· Et maxime cauēdū ne
interueniāt munera·ibidē
Promoti p̄ p̄ncipes potētes q̄lit̄ ſe
defendūt ꝯtra reprehēdētes indebi
tas p̄motioēs 7·20·k·l·
De p̄motioē indebita ī ecclia quot
mala eueniūt 7·20·n·o·
Promotio ipioꝝ ꝯ̄uioꝝ ruine p̄
paratio eſt 8·23·n·o·
Proſperitas mundi q̄r nociua ſit·
1·1·a·b·
Prouidētia dei rerū naturā nō mu
tat nec ꝯtra·2·20·b·
Prouidentia dei falli nō p̄t·res tn̄
puiſa nō euenire p̄t/ſʒ p̄uidētia ho
minis falli p̄t 2·22·h·
Publicani ꝯmiſſioni nō iuſtiae va
cant·6·1·f·
Publicani ꝯparantur locuſte athele
bo ⁊ bruco q̄ deuorāt oīa ad q̄ acce
dūt anteq̄ recedāt·6·1·f·g·
Pudicicia in quo ꝯſiſtit Et q̄r aufer
ri nō p̄t ſine mētꝭ corruptioē 3·13·l
Pudicicia virt9 eminētiſſima maxi
me ī mulierib9·8·11·q·
Pudiciae maxime ſtudebant antiq̄
ſacerdotes gentiles·ibidē
Pueri arcēdi ſūt a voluptatib9 ⁊ q̄
buſlibet illicitis·1·4·i·
Pugnādū q̄lit̄ ſit·6·13·d·
Pugnandum nō eſt dolo/p̄dio/ vel
p̄muſſis·4·7·l·m·
Plutarchi recōmendatio Et de ei9
eplā ad traianū·4·m·p̄lo·⁊ p̄ to
tum librum

Querere ⁊ petere q̄d nō pro
deſt adeptū/ineptū facilit̄
⁊ inane·1·4·e·
Querēdi ſtudium·ſcientia clauis diſ
cendi 7·9·c·d·
Inquirēdi ſtudio qualit̄ antiq̄ vigu
erūt·ibidem·g·

Querē debem9 ab alijs qd credi9
eos ſcire nō q̄ ipi ignorāt.2.26.c.
Queſtiōes oēs poſſibiles fieri eciā
ab īpitio null9 eſt adeo perit9 q̄ ſci
at ſoluere nec ex hoc debet quis pe
ritus erubeſcere.2.26.e
Queſtionē nautaꝝ nō potens ſol
uere homerus mortu9 fuit.ibidē.f
Queſtioibus inutiliter verſātur ſco
laſtici arrogantes.7.9.d
Quintiliani recōmendacio ⁊ inuec
tio ei9 in ſenecā Et de ei9 cōparati
one ad ſenecā.8.13.g.h

Ratio tollit admirationem
exempla ſingularitatē.2.
22.p.
Rationem reddere de omnibus o
pibus dei non eſt nobis poſſibile.
Et ideo ſuā ignorātiā cōfiteri in ta
libus tutū eſt nec alicui incōueniens
cū hoc fecerūt viri pfundiſſimi pau
lus/dauid/ſalomon ⁊c.ibidē.p
Ratio eſt liber ſciendoꝝ.3.1.f
Ratio vnde dicit Et ꝙ ratio ianis
eſt que ī oib9 dubitat.7.2.d
Rationi non debet preiudicare auc
toritas gentiliū.7.10.k
Rationes originales ⁊ ſeminarie
qualiter ſint in rebus.2.12.b
Ramus virtutis extendend9 a ligno
ſapiē q̄ perueniatur ad vitā.8.24.c
Ad rapinā proniora ſunt deteriora
1.9.pte 3.d
Recte agere quādo dicitur princeps
6.24.c
Regere vult quilibet null9 regi.7.
19.b.c
Regimē alioꝝ nō cōmittēdū inſipi
entibus ⁊ ignaris.4.7.a
Regentis volūtas de lege pendet
nec preiudicat libertati.8.22.a
Regere non appetūt opprimentes
ſubditos ſed dn̄ari.ibidē.
Regentis formā non dominātis ex
preſſit gedeon in reſponſiōe ſua po
pulo iſrl' habita victoria.8.22.b.
Regna ex quib9 cauſis transferun
tur.9.12.a
Regna ſine iuſticia retineri non poſ
ſūt nec ſine viribus acq̄ri.9.11.g.
Reges iſrael oēs reprobi.2.27.a.k
Reges iuda/aliqui boni aliqui ma
li.ibidem.
In rege laſciuiā dominari pudendū
eſt.3.19.e.
Rex qualis debet eſſe.9.1.2.3.9.
per totū
Regi interdicitur multitudo equoꝝ
fortiore ratiōe/multiplicatio carnū/
⁊ alioꝝ ſupfluoꝝ.9.9.c.d.
Regē expedit eſſe copioſū.ita tamē
vt diuicias ſuas ppli reputet.9.4.h
Rex debet eſſe lratus ⁊ litteratoꝝ
ogi cōſilijs.9.6.i.
Regē habēt bragmani/ſolū p no
bilitate cōſeruanda.9.11.d.e
Rex ad quid fuit petitus ⁊ ordina
tus.9.11.m.n.
Regē nō eguiſſent iſrahelite niſi p̄
uaricati fuiſſēt.ibidē.
Regis nomē meretur qui recte regit
ſeipm.4.8.d.
Regis prīcia in bello ꝙ neccaria.6.
23.a.b.
Regali habitu nō meretur inſigni
ri/ q̄ veſtē innocētie abicit.2.27.f.

Regie maieſtatis crimen q̄uo puni
endū ibidē.
Regula cuiuſlibet artꝭ tūc eſt vera
aliter nō. cū infra gen9 propriū co
hibetur. 2. 29. l.
De religioſꝭ ⁊ ſacerdotib9 plimi ob
uare formidāt q̄d ſignificet. 1. 13. o
Ad religionē dīni cult9 ꝓplūs facale
duātꝑ ſacrifiᵃ ⁊ cerimoīas. 4. 3. c. d
Religionū oīm / eſt vnū p̄ncipiū et
q̄d ſit illud. 1. 1. f.
Religio oīs habet ſua p̄ncipia q̄b9
ducatur ad beatitudinem. ibidē.
Religionū diuerſarū cōmendatio.
Et q̄ q̄libet religio honeſta ē ⁊ ap
probata. 1. 20. v. x.
In religioᵉ q̄libet ſt̄ boī ⁊ reꝓbi. 1.
20. y. Et q̄ ꝓpt̄ malos nō dēt ali
q̄ religio rꝓbari vel ꝯtēpni. ibidē
Religioſi ābitioſi q̄liter romanā cu
riā ꝑtur: ⁊ ꝯturbāt ſequēdo curias
p̄ncipū. intromittendo ſe de oī ſtatu
mūdi. 1. 20. ſ. t. Et q̄ vbiq: vo
lūt hēc p̄mū locū. ibidē. Et q̄uo ī
petrāt p̄uilegia ⁊ exēptiones a iu
riſdictione ordinarioꝝ et ſolutione
decimarū. ibidē.
Religioſi licet ſit ſecularib9 p̄ferēdi
Et inter diuerſas profeſſiones vna
ſit alteri p̄ferenda Aliqui tamē ſecu
lares/ aliquib9 religioſis ſt̄ merito p̄
ferendi. ⁊ ſic de alijs. 1. 22. g. h.
Religioſū non facit hītus. ibidē. k.
De religioſis q̄ q̄rūt elemoſinā vt
dent pauperib9 q̄d eſt pecuniā vено
ri. 1. 22. l. m.
Religioſi qui libēter referāt vel au
diant. 8. 10. l.
Religioſos nō poſſe abſtinere ab ā
plexib9 mulieꝝ mōſtrꝭ ē ſilē ibidē. m

Rep̄henſor null9 formidād9 amato
ri veritatis. 3. 19. v ⌐ibidē
Rep̄hēſor pl9 amand9 q̄ laudator
Rep̄hēſores maloꝝ q̄lit̄ ꝑſequūt̄
ab ābitioſꝭ ⁊ curialib9 maxīe. ⁊ q̄
remediū paucat eis de9. 1. 19. n. o
Repblia īmūda mactāt̄/ dū errores
gētiliū iugulāt̄ ⁊ refellūt̄. 9. 10. k. i
Rep̄hēſiō is caritatiue licētiā libras
approbat ꝫ tirānica rabies impedit
⁊ horret. 1. 13. n.
Rep̄hēſiōis libē medelā ſana mēs
nō aſpernat̄. ibidē. p.
Reprehēſiōes liberas q̄ patiēt̄ ſuſ
tinebant antiq̄. 1. 24. c. f.
Rep̄hēſorib9 viciōꝝ grā debet̄ huā
na q̄ eis īpedit̄ ab hijs cui bō pla
cēt. 8. in prolo.
Rep̄henſio q̄liter īterdū in ꝯuinijs
inferēda. 8. 10. g. h.
Reſpublica iuſticia ſb̄ſiſtit. 1. 3. a.
Reipublice fruebat āt̄q̄ꝝ ſollicitu
do ibidē
Reſpublicas tūc btās fore cum a
pħis regebantur. 9. 6. n.
Reipublice ſalutē ſaluti filioꝝ p̄ferē
dū. 9. 11. l. m.
Reſpublica ē q̄dā corp9 / c9 aīa
de9 ē/ ⁊ cete miſtri Caput p̄ncepe/
man9 milites/ latera aduōti/ vēt̄ q̄ſ
tores ⁊ theſaurarij/ cor ſenat9/ ocu
li ⁊ aures iudices ⁊ p̄ſides/ pedes a
gricole. 4. 2. ꝑ totum
Rēpublicā roborāt ⁊ venuſtat officiā
cū diſtributio. 1. 9. pte. 1. d.
Reipublice quātū nocet exactiōes
nimias leuare. 4. 2. c.
Reſpublica fruit̄ iure pupilli. Et
q̄liter reē geritur. 4. 1. c. d.
Reipublice q̄les eſſe debēt p̄ſides/

.4.11.a.ꝑ totũ.
Reipublice qui ſint pedes et qualiter calcandi.G.19.b.c.
In republica vnuſ q̃ſ ꝙ ſe debet habere ad modũ apis.G.20. 22
Respublica ſĩ prudẽtia nõ ſbſiſtit G.21.
Respublica ſe bene habet dũ ſigulorꝫ officia ad bonũ eiꝰ tendũt.G.20.c.d.
Reipublice felicitas non diuturna/ niſi caput fuerit incolume.ibidẽ.d.
Reipublice ſtomachꝰ ſeu venter eſt princeps ex ſententia pape adriani quarti.G.23.b.c.m.n. 24
Reipublice ſtatus ex quo efficitur optimꝰ.G.28.
Respublica ipiorũ hẽt caput ſuũ ⁊ mẽbra.Et q̃ ſint illa.S.1Λ.g.⁊c.
Rñdere plꝰ vel minꝰ q̃ꝫ q̃ritur ẽ ẽgulã diſputãdi ignorare.Λ.12.p.q.
Rñdet quilibet ad ea que ſcit.ſed ad ſibi ig̃ta cũ amaritudie.8.10.i.
Reuerẽcia quibꝰ ⁊ ex quibꝰ cauſis impẽdenda.4.9.
Reuerẽcia magiſtratuũ et ꝯẽptꝰ in honorẽ ⁊ ꝯẽptũ ſbditorꝫ redũdat.4.9.c.
Reuerẽcia debeẽ amicis dei ⁊ eciam ſimilis in ptãte ꝯſtitutis.ibidẽ.l.
Rinocerõtis natiuã deſcribiẽ.Λ.2.e.
Riſꝰ deteſtãdꝰ.4.G.q.
Rogare ẽ verecũdũ.Et q̃ rogat bis emit.4.10.g.
Romani nutu demonũ ſumpſerũt originẽ ideo nõ mirũ ſi imitetur eorũ maliciã.Et quot malas ꝓ̃petates hñt.2.14.l.
Romanorꝫ vix vnq̃ꝫ p̃nceps aliq̃s mortuꝰ fuit morte naturali.ibidẽ.m
Romani ãt adulationibꝰ decipiũt aut decipiũtur.3.10.g.
Romani adulatiõis noĩa q̃bꝰ mẽtiũtur/p̃mo inuenerũt.ibidẽ.i.
Romanis ẽ ptãs terribiẽ.⁊ de eorũ moribꝰ ibidẽ.k.
Romani ſꝑ volũt aliis dñari.ibidẽ
Romanos fecit victores ſciencia exercitatio.⁊ fides.G.2.b.
Romani p̃ ceteris in diſciplina militari ⁊ exercitatiõe viguerũt.G.19.
Rõnis fortiter reſtiterũt meſi ibidẽ
Romani ſic auidi fuerũt laudis et glẽ ꝙ horꝫ amore alia vicia repſſerũt.8.4.c. Et ꝙ primo ſtuduerũt libertati et poſt dñationi.ibidẽ
Romani ꝓſecuti ſũt omniũ gentiũ mores bonos ⁊ malos/vt poſſent grãm ⁊ glãm ꝓuocare.8.Λ.l.m.
Rõnorꝫ auiditas dñandi.8.19.e.
De romanorꝫ auaricia ⁊ ꝙ eis ſuire habet ſũmꝰ põtifex.8.13.q.⁊c.
Rumor ꝑpli q̃s vult facit auctores 1.Λ.c.
Ruina populi ſacerdotes mali.Λ.18..b.

Sacerdotis officiũ dignĩꝰ officio p̃ncipũ.9.3.a.b.
Sacerdotes leuitice tribꝰ q̃ ſint.9.G.b.c.
Sacerdotes mali ruina ꝑpli Λ.18.b
Sacerdotiũ ⁊ ipiũ maxĩa dona dei q̃ ornãt vitã huanã.Λ.20.a.
Sacerdotes infideliũ caſtrabãt ſe ⁊ caſte viuebãt.8.11.
Sacerdocio plurimi abutẽtes vt ãthyochus ⁊ ozias.8.22.
Sacerdotiũ inculpabile plenũ eſt fiducia apud deũ.Λ.20.

Sacerdotū honeſtas ſalus reipu blice ibidem·b

Sacerdotes mali ⁊ plati ſūt tirāni 8·17·h·

Sacerdotꝭ lingua eſt calix ioſeph· ibidē·8·t·

Sacerdotū defect9 induxit tirānos in ꝑplō dei·8·18·a·

Sacietas aboꝝ eciam viliū vitan da·8·6·q·

De sacietate ſiue ſaturitate libido oritur·8·11·a·

Saliſatores q̄d ſint·1·12·g·

De ſalmanaſar fine· et ꝙ fuit pan tonori9·8·21·c·

Sanguinis claritas quot mala fa cit·8·19·b·c·

Sanguinē nō ꝯmēdē q̄d ē·7·10·i

Sal9 publica īcoluītas vite 3·1·a·

Ad salutē q̄ vita tuta·4·17·t·

Sapientiā affectans quid p̄mo de bet cōtemplari·3·2·a·

Sapiētie auꝝ licet querere in luto gētiliū ſcripturaꝝ·4·in ꝓlogo·

Sapientia qualit̄ colebatur ⁊ pin gebatur ab ātiquis·9·6·p·

Sapientia eſt etas mentis ⁊ arti ficiū totius vite·4·9·b·

Sapientie alia diffinitio·ibidꝫ·c·

Sapiētia filius ſcīē ⁊ q̄lit̄·ibidē·c·

Sapiētia eſt fons de quo egrediū tur q̄tuor flumina ꝛc̄·7·10·l·

Sapiētia ē bonū hoīs ꝓpriū/vnde laudabilis redditur·6·27·g·

Sapiētia nō in verbis/ſꝫ in ope et v̄tute cōſiſtit·7·12·a·

Sapiā ſīn v̄tute ēē nō p̄t·7·9·o·p

Sapiētie opā dare nō p̄īit delicio ſe viuētes·8·8·i·

Sapiēti oīa cedūt ad vſū·2·ī ꝓlo·

Sapiēs nō debet v̄bis offendi/ſꝫ adūſus oēꝫ fortunā debꝫ ēē īmobi lis·3·19·e·

Sapiēs nō tā pugnā q̄ꝫ victoriam q̄rit·ibidē·g·

Sapiēs q̄s ſit·4·10·q·

Sapiētē q̄d deceat·7·in ꝓlogo·e·

Sapiens non recuſat ab hoſte do ceri·7·1·b·

Sapiēs ī q̄ differt a ſtulto·7·3·d·e

Sapiēti q̄ ſēt dubitabilia·7·2·f·g·

Sapiens quis eſt·7·8·e·

Sapiētem nō facit copia litteraꝝ· 7·9·o·p·

In ſapientis domo q̄d debet ꝑſona re·8·6·x·y·

Sapiēti nichil caꝝ p̄t vſū·8·8·f·

Sapiēti nō eſt vxor ducēda 8·11·f·

Sapientē nō decet ſaltare nec opti me pſallere·8·12·h·

Sapiēter explere nemo p̄t q̄d ma le libet·8·13·g·h·

Saturni natura ⁊ cōdicio deſcribi tur·2·19·e·

Saul q̄re reprobat̄·Et ꝙ ad excu ſationē ꝯūſ9 pcītē ꝯtēpſit·2·27·h·

De ſaulis ⁊ moyſi in ducatu popu li differētia·ibidem·l·

Saul ſe penitere ſimulādo ꝑplm̄ ac cuſauit·ibidē·k·

De ſaulis tirānide ⁊ ſupbia in vſur pando regnū meliori traditū Et de ei9 inuidia ī dauid Et ꝙ deo ſe oppo ſuit·ibidē·n·o·

Saul a veritate derelict9/q̄liter ſe ꝯuertit ad phitonē·ibidē ꝯſequēter

Saul qualiter lapſ9 de negligētia ad infidelitatē ibidē·

Saulē nō excuſauit ignorātia dū adorauit phitonē·ibidē·a·c·

Samuel non fuit ſuſcitatus phito niſ impio/licet ſaul hoc crediderit/ ſ; demō in ſpē ſamuelis.2.2ʌ.a.c
Sabiliū aliqua facilius aliqua diffi cilius ꝯgnoſcūtur.ʌ.ʌ.b.
Scientia dicit̄ multa.licet ſit vna ꝓpter ſcitoꝝ multitudinē.2.21.h
Scīa dei ſiplex ē ſicut ſba poſita ⁊c̄ licet multa ſint q̄ ſcit ⁊ p̄t.ibidē.h.i
Scīa/ ꝓuidētia/diſpoſitio/p̄ſcia/p̄ deſtinatio/in deo ſūt.ibidē Et q̄ ſint ⁊ q̄re ſic dicātur.ibidē.h
Scīa dei eſt infinita.ibidē.k
Scīe dei diffinitio.ibidē.
Scīa dei eſt cauſa oīm rerū.ibidē.
Scientia futuri poteſt nūq̄ fuiſſe ſcientia futuri.2.22.l.m
Scīa precedit virtutē.3.1.f
Scientia duobus modis acquirit̄ gracia vel natura.ibidem.
Scīam ſui quis habet.ibidē.g
Scīa dimicādi p̄ſtat audaciā.6.2.a
Scientia rerū parū prodeſt ſine bonis opibus.ʌ.ʌ.c
In oī ſcīa ſūt aliq̄ p̄ncipia q̄ credē oꝫ nͤ de eis dubitare licet.ʌ.ʌ.a.b
In ſcientijs que nō faciūt hoīnem meliorē nō diu inſiſtendū.ʌ.9.h.i.
Scīe ⁊ artes ad caritatē nō reducte non phie ſunt dogmata/ſed fabule ⁊ figmenta.ʌ.11.c
Sciendi impedimēta.1.ꝓlogo.b
Scīe claues q̄t ⁊ q̄ ſūt ʌ.13.a
Scientia non acquiritur ſine magno labore.ʌ.13.o
Ad ſcientiā acquirendā eſt neceſſarius amor docentū.ʌ.19.a
Scire quid ſit rectū Et negligere illud facere q̄ⁱ rectū dū.8.9.h
Per ſcientie arborē peruenitur ad beatitudinē.8.24.d
De ſcientie ligno exādendꝰ eſt ramus quo pucīatur ad vitā.ibidē.e
De ſciendi ſollicitudine qua reuelātur optata.2.1ʌ.g
Scipionis pudicicia ⁊ huilitas Et qualit̄ ei hanibal ceſſerit.3.10.e
Scipio nō paciebat̄ ſe dn̄m vel victorē niſi a paucis noīari.ibidē.g ⁊c̄
De ſcipioīs affricani pacīa.3.19.g
Sciſma in eccleſia vel ciuitate q̄ꝫ ꝑniciōſū.8.13.g.h.
Scolariū nimis adherē opinionibus magiſtroꝝ arrogātia ⁊ defectus ſcientie.ʌ.9.a.b.
Scolarꝭ male ībutꝰ nō facilē ī bonis p̄ncipijs ībuitur.ibidē.c Et q̄ ꝑ tali īſtitudᵒ duplex ē exigēdū.ibi.
Scoma quid eſt/et qualit̄ differt a ledoria.ʌ.2ʌ.n.o
Scomata qualia ⁊ q̄liter ſūt interſerenda cōuiuijs.8.20.m
Scriptura q̄ꝫ neceſſaria ⁊ vtilis.p̄mo ꝓlogo per totū
Scripture nō ſūt retorquēde ad ꝓpriū hoīs ſenſū/ſ; magꝭ eq̄.ʌ.13.c
Scriptura ſacra āgelꝰ eſt miſſꝰ ad ſodomorū id eſt hereticorū maliciā ſubuertendā.ʌ.13.e
Scripturis ſeruiendū et cū eis luctandum.ʌ.13.c.
In ſcuto plus q̄ꝫ in gladio confidūt multi milites.6.9.a
Secreta diuitū ⁊ potētū ſciē q̄ꝫ expedies ad ſucceſſꝰ ꝓſꝑos videat̄ Et quāta ꝑicula iñ imineāt.3.12.c.g
Secreta diuitū ⁊ caupones ſciūt ⁊ lenones.ibidem.h.i
Secreta potentū facile ſciuntur ⁊ publicantur.ibidem.

Secretarijs potētū īponūtur de lic
ta ipſoꝝ niſi potentū malicia ſit ni
mis publica. 3. 12. 1. k. l.
Securitas nullā in ſompnijs vel au
gurijs. 2. i. a.
Senat9 ī corpe reipublice tenet lo
cū cordis. 4. 9. a.
Senat9 qd ſit ꝛ vn̄ dicat. Et de e9
recōmendatione ꝛ in q̄ta habeatur
reuerentia. ibidem.
Senect9 venerabilis q̄ ſit. 4. 9. g.
Seniores nō dent malū exēplum
iuuenib9. 1. 4. i.
Senes auari ſūt / deberent tn̄ eſſe
maxie liberales. 8. 14. i. k.
Senes romani q̄ ſollicite īſtruebāt
iuuenes. 8. 8. k.
Senones galli q̄ ſtrennui fuerunt
6. 16. a.
Senſus corpales circa quid verſen
tur. 2. 13. c.
Int sententiā ꝛ errorē diſtinctio. Et q̄
ſentētia debet ſignare verꝝ. 2. 22. i fine
Sētētia dei moueri p̄t. Cōſiliū dei
īmutabile. 2. 26. a.
Serenitas gratiſſima p̄noſcitur p
nidificationem ꝛ ouationem altio
nis. 2. 2. b.
Sermo grauis ꝛ doct9 q̄te ſit efficaci
e vt patuit de ſmonē zenocratis ac
ca polenuū. 8. 9. f. g.
Sermo q̄te ſit efficacie patuit in ſe
neca. 6. 21. d.
Sermo bon9 famā benignitatis conali
at ꝛ bn̄ficia extorquet. 9. 8. d.
Sermone breui nō poſſe grandia
facile ꝯphendi. 4. in ꝓlogo
Seruos eſſe q̄ debet alijs impare
eſt indecēs. 4. 10. g.
Serui nō ꝯtempnēdi niſi viciose vi
uant. 8. 12. a. b.
Seruire vtuti ſūma libertas. Seruire
vicijs viliſſima ſuit9. ibidē. b.
Que ſola ſuit9 cui nociua ē. ibidē c.
Seruitus nulla turpior voluntari
a ibidem
Seruit9 q̄ eſt ex neceſſitate minime
horrēda. 8. 12. c.
Int seruos īueniūtur aliq̄ dn̄is va
lentiores. ibidē c.
Serui / clementer ſunt tractādi / ꝛ ad
mittendi ad familiaritatem ꝛ ꝯſili
um vt dn̄s potius ametur ab eis q̄ ti
meatur. ibidē. d.
Seruos nō habem9 hoſtes ſed faci
mus. ibidē
Serui benigne a dn̄is tractati pati
erāt pro dn̄is mori. ibidem. f.
Seruitutem feliciū ꝯmutant mimi
hyſtriones cū eis placēt ibidē. g.
Seruilis condicio nulla q̄ tyrāni.
8. 18. e.
Sibilla qd ꝓphauit de xp̄o 2. 14. d
Sicarij ſunt portātes arma ꝓpria
auctoritate 6. 8. b.
Sidera licz ſint ſigna aliquoꝝ futu
roꝝ / nō tamē neceſſaria. 2. 24. b.
Significatiōes reꝝ naturaliū nō cō
tepnēde. 2. 2. a.
Signa quedā ꝓloquūt tēpeſtates
ꝛ ſerenitates futuras. ibidem
Signoꝝ quedā particularia ꝛ que
dā vniuerſalia. 2. 3. a.
Sig̃ q̄dā a natura / q̄dā a deo / q̄dā
a demonib9 ꝓueniūt. ibidē. b.
Signa aliq̄ intelligere difficile. ali
quādo ſup humanū intellectū. ibidē
De ſignis ſignātibus exadiū ihe
roſolimitanū nouiſſimū 2. 9. p totū
De ſignatione eclipſis lune p xij.

nottes continuas. ibidē.
Signis ⁊ prodigijs viſ9 fuit de9
xl. annis iudeoꝝ maliciā emolire pe
nā eis debitā differēdo. 2. 9. b. c
Signis euidētib9 ire dei/ nō credē
ppl'm ꝑſuadebāt q̄dā deceptini decep
toꝛes ante exadiū iheroſolimitanū
ibidem. c
De ſigificatiōe ſtelle ad modū gla
dij. ⁊ cometa ardēte ꝑ ānū ſuꝑ ciui
tatē ihrl'm an̄ ei9 exadiū. ibidē. d
Signa ſūt q̄ ꝯ naturā fiūt. 2. 11. a.
Signoꝝ īdicio p2emunit deus cre
aturā. 2. 13. a
Signa multa p̄ceſſerūt exadiū yta
lie. ibidem.
Signoꝝ argumentis īfidelitas eri
gitur/ ⁊ fides roboꝛatur. 2. 13. a
Signū quid ſit ⁊ de ſignoꝝ diffe
rentia. 2. 19. a
Signa interdū vera interdū falſa.
ibidem.
Significationes varia ſompnioꝝ.
ibidem.
Significatio rerū multiplicatioe q̄
vocū. 2. 16. a
Significatiōes tot habet res quot
rebus eſt ſimilis. ibidem.
Significat res minor maiorē/ non
econtra. ibidem.
Signoꝝ vis iuxta perſonarū qua
litatē reſpondet. 2. 16. c
Signa īterdū per ꝯ2iū ſignt. ibidē
Non ſignant aūt per contrariū vi
ſio ⁊ oraculū. ibidē. c
Similitudinē aliquā hēt quelibet
res ad hoīem. 2. 16. a
Similitudo alia ſubſtancialis alia
accidentalis. ibidē. d
Similitudinem imitationis eſt cre
atura ſimilis deo non participatiōe
ſubſtantie vel accedentis. ibidē.
Similiū rerū idē ſignū. ibidē. b
Sili cauſe ſilis eſt effectus Et recī
proce ſi cauſa ſit minor. ibidē. b
Symonia eſt ſpēs hēſis q̄ comitti
tur dādo et accipiendo tā an̄ q̄ poſt
ꝓmotionē. 7. 19. h
De ſymoniacis egregie deluſis per
robertū ācellanū regꝫ apulie. ibidē
Simplicitas iuuat ad veritatē ad
diſcendā. 7. 23. c
Simulatoꝛes bonitatis ⁊ ſanctita
tis q̄ ꝑnicioſi. 4. 10. c. f
De ſobrietate antiquoꝝ p̄ncipū gē
tiliū. 4. 7. n. o. p
Soꝛoꝝ ꝯfoꝛmitas facit ludū/ dif
foꝛmitas dirimit. 3. 10. a. b
Socratis recōmendatio in contēptu
terrenoꝝ. 4. 17. a
Socratis recōmendatio ꝑitur Et
q̄ fuit p̄m9 inuētoꝛ phie moralis.
7. 4. b. g
Sol geminat9 ſig̃t inūdationē aq̄
rum. 2. 3. a.
De ſolis miris opib9. 2. 19. k
Solis radius q̄lit̄ diuerſimode ſe
habeat in diuerſis. 4. 3. h. i
Sine ſollicitudine ⁊ prudentia nul
la pollicia ſubſiſtit. 7. 12. i.
Sollicitudīe ſciendi reuelantur op
tata. 2. 27. g
In ſophiſticꝫ caupci expedit/ ad ex
eminatione veri. 7. 12. i
A ſophiſticꝫ quādo ſit cāſſandū. Et
qualiter talia ſunt repꝛimenda. ibi
dem. i. k.
Sophiſticationes prudenter argu
ere et verba rebus cōparare ⁊ con
tra difficile. ibidē.

De ſompniorū ſpeciebus cauſis et ſignificationib9·2·14·p totum
Sompniū proprie dicitū quid ſit ⁊ de ei9 ſpeciēb9 diuerſis·ibidē·c
Sompnia maxime euaneſcunt in autūpno ⁊ inſōpnia dñant·ibi·e
Sompniorū diuerſitatē cauſat lo corū diuerſitas·2·14·c·
Sompnia ex ebrietate et crapula cauſata vana·2·16·d
Sompnia vera frequenter habent mentes cōpoſite·ibidē·f
Sompnioꝝ vanitati inuigilās/dormit in fide ⁊ diſtat longe a veritate·2·17·a
Per ſompnia licet deus reuelet ſeruis ſuis frequenter veritatē / tamen allegare credulitatē ſuā ſignificationib9 ſompnioꝝ/eſt exorbitare a fide ⁊ ratione·2·17·b Et nō ibi forte ratione
Sompnia ſi ad nullū viciū incitēt/ a fideli non ſūt ſpnenda·ibidē·n
In ſompno aīales ꝟtutes q̄eſcūt/ naturales intēdūtur·2·29·b
In ſompno interdū veritas liberi9 contēplatur·ibidem·
De ſompni portis / et quid ſignificent·ibidem
Sorices quid auſpicij ſignificēt·1·13·c·
Sortilegi q̄ ſint·1·12·g
Sortilegiū exercitiū/⁊ grām dei nemo ſimul conſeq̄tur·2·28·k
Sortilegi cōmunit̄ male finiūt dies ſuos·ibidem·i·
Ad ſortilegia īpugnanda ſufficeret ſucceſſus maloꝝ·ibidē·
Sortilegia quecūq; a ſacro canōe in terdicta ſūt Et q̄ ꝗpt̄ talia delete ſūt gentes Et q̄ ſūt cōtra fidē·2·28·l·m
Specularij qui ſint Et q̄ ioſeph ſimulauit ſe ſpeculariū·1·12·e
Specularij īmolant demoib9 mētes linguā ⁊ corp9·2·28·a
Specularij non excuſantur p̄ ignorantiā·2·28·a
A ſpeculariorū ⁊ ſortilegioꝝ maleficijs qualiter auctor hui9 libri preſeruatus·2·23·g·h Et quātū illa abhorrebat·ibidem·
Spectacula obſcena fugiēda maxime a pſonis grauib9·7·8·h
Spectacula honeſta admittenda·ibidem·
Spectacula inhoneſta frequētare/ ſapienti placere nō poteſt·8·12·f·g
Spiritus boni vel maligni mētes hoim ſcdm eoꝝ merita erudiūt vl̄ illudūt·2·17·h
Spirit9 loquitur veritatē nec curbeſcit·9·in plogo
Spiritus quales ſacerdotes elegit·9·6·b·c
De ſtatu ſuo rixari non ſtatus philophi·7·in prologo·e
Status quietus non prouenit niſi a ſapiē fonte·8·16·a
Stella ad modū gladij ⁊ cometa apparuerūt per ānū ſupra ciuitatē ihrlm an̄ ei9 exidiū·2·9·d
Stelle vl̄ planete/nec viſu faciles nec ſūt effabiles/ideo ſtultū ē eas curioſe contēplari vel ab eis reſponſū expectare de futuris Ubi nota de mandragrio q̄ dicit eas athomos in orbe voluere·2·27·e·
Strategēmata et ſtrategēmatica quid ſint·8·19·o

De ſtrigijs vel lamijs que feruntur a vetulis de nocte ambulare. Et q̄ ſunt fantaſie a demonib9 immuſſe. 2.17.k.

Studioſis litteratis quare non placet curias frequētare. 1. in ꝓlogo. f.

Studium venuſtat perſonam dum ſuo non alieno officio inſiſtit. 1. 9. parte. 6. b.

Studiū querendi qualiť prodeſt. 7.13.d.

Stulticia quid eſt. Et q̄ comitatur cupiditatē. 7.17.b.

Stulti vitando vicia in ꝯtraria currunt. 8.13.a.

Superbia radix oīm malorū / preſcidenda nō fouenda. 3.3.a.

Superbiā innatā fouens non faciliter poteſt eius toxicum impedire. ibidē.

Superbie ſoboles eſt inanis glā. Et qliť eſt inicium oīm vicioꝝ. 8.1.b.

Ex ſuperbia oritur ambitio ⁊ quō. 7.17.c.

Superb9 quō vult eē ſicut de9 ibidē.

Superſtitioſe ligaturē deteſtāde. 2.1.a.

Superſtitioſa non ſunt que fiunt ex fide ⁊ ad glāz dei referuntur ibidē. c.

Superſtitiōes ⁊ auguria abhorrebat iuli9 ceſar ⁊ dicta ſuperſtitioſa ꝑ oppoſitū capiebat. Idē marcus. 2.1.c.

Superſtitionib9 ⁊ ludificationib9 ꝑmittuntur infideles et reprobi ſubiacere. ibidem.

Tactus voluptas quot mala facit. 8.6.c.

Tacitū ſcrutiniū q̄ neceſſariū ſtudioſis. 7.13.k.

Tales mileſius princeps ionicoꝝ phoꝝ inuenit prim9 defectus ſolis ⁊ lune. 7.4.a.

Tali aurei dati ſūt demetrio in ſignū puerilis leuitatis. 1.4.b. vł g.

De tyrannia in conuiuijs. 8.5.f.

Templa deoꝝ ſpoliantes qualiť puniti fuerunt. 6.16.d.

De templarijs ⁊ eoꝝ ypocriſi. 7.20.a.g.

Tempus ꝓdige expendere nichil indignius. 1.1.c.

Terrā alienā exigit philoſophia 7.13.n.

De terra ſua exire q̄d eſt. ibidē.

De teſtibus et eoꝝ examinatione 4.19. ꝑ totū.

Teſtibus deficientibus vtendum preſūptionibus / exemplo ſalomonis. ibidē.

Thebanorū dux qualiť deceptus fuit oraculo phitonice. 2.27.d.

Thobie liberalitas ⁊ caritas 3.13. n.o.

Tiberij pacīa deſcribiť. 3.19.o.p

Timorē maxime incutit conſciencia vel remorſus proprie iniquitatis. 1.13.r.

Timor ſeruilis extermiat libertatē ſpiritus. 9. in prologo

Sine timore non aſpirandū ad principatū. 9.7.a.

Timor / primus gradus ſcale virtutum ibidem. c.

Timor iniciū ſapientie ⁊ finis. 4. 9.d.e.

De timore ſeruili ⁊ filiali Ibidem
Timor quid ſit Ibidē·f·
Timere debet miles ducem plꝰ q̄ȝ hoſtem·6·11·q·
Timere/ignomioſū militi·6·13·d
Timor modeſtie cognatꝰ et famili aris ſapiēti·1·13·a·c·
Timor duplex Et quis timor in ſa piente cadat Ibidē·a·b·
Nō timere nec moueri aliis paſſio nibꝰ nō eſt hoīs poteſtati/ſꝫ eis nō indulgere ꝯſenſum·7·3·d·e·
Timeat multos neceſſe eſt/quem multi timēt·8·19·p·
Tirānus eſt hoſtis publicus ⁊ illū licet occidere·3·14·a·b·
Tirānus vnde noſcit Et quid eſt tirānus·7·17·d·
A tirānide nullꝰ ant ratus īmunis Ibidem
Tirānus excrcetur eque ī paucis/ vt in multꝭ Ibidē·c·
Tirāni nulla conditio ſeruilior·8·16·e·
Tirānus quid eſt ⁊ qualiter diffe rat a principe·8·17·a·b·
Tirāni origo īiquitas eſt Ibidem·b
Si tirāni nō eſſent/oīa eſſent tran quilla ⁊ quieta nec eſſent regna di uerſa Ibidem·c·
Tirāni ſūt p̄uatorꝫ plurimi Ibidem
Tirānus nō attendit honeſtū nec iuſtum Ibidē·e·
Tirāni quia nolūt obtēperare diui no iudicio ideo nō poſſūt quādo vo lunt·exēplo de illo cui ſcripſit baſili us Ibidē·e·f·
Tirāni interdū vocantur reges et principes ecōtra Ibidē·g·
Tirānos induxit in populo dei de fectus ſacerdotū·8·18·a·
Tirāni ⁊ gentiles ſūt miniſtri dei et propter pcc̄a populi inducūtur a deo Ibidē·
Tirāni poteſtas bona ſꝫ tirannide nichil peius Ibidē·
Tirānus eſt oīs qui ſibi ꝯceſſa ab utitur poteſtate ī ſubditos Ibidē·c·
Tirāno ſemꝑ licuit adulari ⁊ deci pere ⁊ honeſtū occidere·niſi ⁊c̄·8·18·o·
Tirāni ꝯmuniter mala morte mo riūtur·8·19·ꝑ totum
Tirānos publicos ſemꝑ licitū fuit occidere·8·20·ꝑ totum
Tirānos inducūt pcc̄a quos peni tentia excludit Ibidē·d·
Tirannū nō licet occidere ei q̄ ſibi aſtrictꝰ ē fide aut iuramēto ibidem m·
Tirones quales ſūt eligēdi·6·2 b·c·Et qualiter inſtruēdi Ibidē
Tirones dure nutriti ſūt apti·tene re ꝯ inepti Ibidē
Titi recōmēdatio ⁊ de eius pacien tia·3·19·q·
Tonitruorꝫ auſpicia·1·13·q·
Traiani clemencia verbo ⁊ facto 9·8·e·f·g·
Traiani benignitas·4·8·a·b· Et q̄ oibꝰ eſt p̄ferēdus Ibidē·c·d·e·
Traiani ꝯdeſcenſus ad ſupplicati onem vidue Ibidē·e·
Traianus ſaluatus ad p̄ces beati gregorij Ibidē
Tullius ſecutꝰ eſt achademicos in ſenectute·2·22·6·
Turbatio multū impedit aīm a ſtu dio ⁊ bonis moribus·7·13·i·k·
Turpitudinē ē̄ fugiēdū 2·27·a·n
Turpitudo vicij Ibidem Item·8·12·f·

Trinitatem/cauſam omniū poſuit plato. 7.4.c.

Ualitudo corꝑalis quot ma loꝝ eſt origo. 8.4.b.

Vaſpaſianꝰ fertur decū et claudū ſanaſſe. 2.10.

Vaſpaſiani paciētia/ ⁊ de eiꝰ grata riſione. 3.19.p.

Venatio dū licite exercet᷑ officiū vel artificiū ē. dū illicite maleficiū. 1.3.b

Venatica ortū habuit a thebanis fedis ⁊ peſſimis demū traſmiſſa eſt ad frigios molles ⁊ īpudicos 1.9.a

Venatoīs ptextu ferūt fabule mul ta mala facta. ibidē

Venādo fert᷑ thebanꝰ in beſtiā mu tatꝰ. dardanꝰ viciū cōtra naturā cō miſiſſe/adonides extīctꝰ. 1.9.b.

Venatores capta beſtiola qualiter plaudūt. 1.9. pte. 2.b.

Venatores reputāt omēs arte ſuā ignorātes nichil ſcire boni. ibidē c.

Venatio auiū nitior q̄ ferarū. ſed nō maturior. ibidē

Venatio ex quibus cōminat᷑ inſtruc tuoſa. ibidem. d.

Venationē exercēt plurimi/vt ſup tus faciāt ꝑtiores. ibidē. e.

Venādi licentia data captiuātur a thene. ibidem

Venatoī dediti/feri/leues/laſciui/ ⁊ voluptuoſi. ꝯīt᷑ efficiūt᷑. ibidē. g.

Venator p̄mꝰ legit᷑ fuiſſe neroth/ qui p̄mꝰ in hoīem tyrānidem exer cuit. 1.9. pte. 7.a.

Venator ſanctus/in nulla hyſtoria īuenitur. ibidē. b. c.

Venationē ſi exercuerint viri illuſ tres nūq̄ tn̄ phi vel ſapiētes ibidē. d

In venādo plurimi ꝑceres ꝶ reges a dn̄o ſūt ꝑcuſſi. ibidē. e.

Cōtra venationis cupidos inuectio grauis. ibidē. f.

Venatica nō ē oīo illicita ſꝫ eiꝰ im moderatꝰ vſꝰ. 1.9. pte. 6.a.

Venationē exercuit eſau īculpabili ter niſi nimia mora ex īordinato a more ipſum fecerit culpabilem 1.9. pte. 9.f.

Venandi tempus culpā extenuat. ibidem. g.

Venatio intempeſtiua ex quibꝰ red ditur. ibidem

Venandi locus quis ſit optimus. ibidem. pte. 7.a.

Venatio/eā exercētibꝰ ſcd̄m cano nes nō ſolū claudit aſcenſū ad ordi nes/ſed adimit eciā ordinē iam ad eptū. ibidem. c.

Vendūt omnia curiales/eciam ſilē tium. 4.10.a.b.

Veneno tinctū igne cōburi nequit 8.19.c.

Venter plenus maxime obruit aī mū. 8.6.q.

Venerē. que ebrietas extīguit ꝶ q̄ non. 8.6.f.

De v̄boſis phis. 7.12.a.

In verbis nō ꝯſiſtit ſapiētia vel phi loſophia ſꝫ in ope. 7.12.a.

Verba fruſtra voluūt᷑ ī ore/ſi virtu tis deficiūt opa. 4.9.f.

Verbum dei eſt omnis īſtructio ſa lutis. 7.10.e.

Verba rebꝰ ⁊ res v̄bis ꝯpande ad ſciētiā acquirēdā. 7.12.h.

Verborū copia que laudabilis ⁊ q̄ nō. ibidem. i.

Verbū frequens et inſolens fugiē dum 8.10.ꝶ.

Verecūdia ꝙ̄ nccaria pħo·8·9·h·
Et de verecūdie recōmēdacōe ibidē
Veritas ſcripture ſacre/pia intētiōe
ſcrutādā·2·22·ſ·
Veriora interdū maximus q̄ſtioibꝫ
impugnātur·2·16·h·
A veritate derelicti qualr̄ fugiūt ad
ſupſtīcioſa medicīa·2·27·c·
Veritas eſt ſibi ſemꝑ ꝯſona a quo
cūqꝫ ꝓferatur·2·27·a·l·
Veitas īdicat morte nō timeri ſꝫ ad
eam ꝓpari·ibidē
Veritate gaudere debet xpi diſcipu
lus·3·ꝓlogo
Veritatis agnitio et cultus ꝟtutis
īcolumitas vite·ibidē·e·g·
Veritas aſpera vtilior adulatiōe·
3·6·b·
Verdicia a magr̄ib9 reputātur īimi
ci·ibidē d·
Veritatē non audiūt moderni ſine
offenſione grauiſſima·3·19·e·
Veritatꝭ ꝓfeſſio ꝛ quib9 vitiatur·
9·in ꝓlogo
Veritatē audire nolētes ſūt a veri
tate alieni·ibidē
In veri examinatione liberꝫ vnicuiqꝫ
iudiciū reſeruādū·7·in ꝓlogo h·
Veritatꝭ īuētionē impedit ira et cō
tumacia·7·7·h·
Veritas reuelatꝭ hūilib9 7·12·a·b
Veritatꝭ eloquiū apud gnatonicos
crimen eſt maieſtatis·6·26·
Veritatis amatores ab adulatori
b9 accuſātur apud ꝑncipes quaſi rei
temeritatꝭ·6·29·a·
Veritatꝭ ignorātia eſt īterdū in ſū
ma copia lrāꝝ·7·9·o·
Veſtiū curioſitas in precio/colore/
ꝛ forma/ſapit meretriciū futurū·8·
12·ſ·
Veſtimēta eſau in quib9 bn̄dicitur
iacob/q̄ ſint·8·16·a·
Via ad pueniēdū ad btīdinē arta
ꝛ difficilis Et q̄ ſit illa·8·24·a·
Via btītudis nō ē/ſꝫ meritū dāpna
tiois/noſce bonū ꝛ nō facē ibidē b·
Vicia maioꝝ forci9 īſiciūt ꝙ̄ mino
rum 3·4·c·
Viciū ꝯtra naturā ꝙ̄ deteſtandum
3·13·h·i·k·
Viciū ꝯ naturā ꝙ̄ vile Et q̄lr̄ d̄ ꝓ
nāt iura ꝛ q̄li pena puniēdū ibidē·
l·m·n·
Vicia ferēda ſꝫ q̄ tollēda Flagicia at
ꝛ crimina nō tolcranda 6·24·a·b·
Vicia ferēda ſꝫ ſi ꝑt fieri honeſte et
cū fide·ibidem·b·c·
Vicioꝝ detectores ꝛ rephēſores me
rēt haberi ī grā hoim 8·in·ꝓlo·a·
Vicia q̄re a ſupbia ꝛ iani glā ꝛ ab
inuidiā oriūtur 8·1·b
Vicia ſequētes viui abſorti ſꝫ ꝛ in
habitāt terrā 3·18·a·
Ad victoriam q̄d ꝯferat 6·13·c·d·
Item·18·d·
Vinū q̄lr̄ formetꝭ 2·12·c·
Vinū fuit olim romaīs femīs īter
dictū/ꝛ cauſam quare·8·8·k·
Vini vſus modeſt9 ꝙ̄ vtilis et ncca
rius·8·9·h·   ⌈8·16·c·
Vires vane nō liberāt ſed veritas·
Virtutē ſequi eſt aſſequi imortali
tatem·2·27·a·m·
Virtutis cult9 ꝛ agnitio veritatꝭ in
columitas vite·3·ꝓlogo·c·g
Virt9 in āgelo vel homie eſt diuini
tatis veſtigiū·3·1·c·
Virt9 oīs in mō ꝯſiſtit·3·3·a·
Virt9 eſt ſolaris radius q̄ oīa facit

eximia·3·9·a·
Virtutꝭ ymago ē q̄cq̄d cītra grāz ī
hoim moꝛib9 īuenit̄ egregiū·ibidē
Virtus/non virtutis ymago mere
retur cōmendari·ibidē·
Virtus vera nō niſi in vera dei no
ticia ⁊ cultu eſſe poteſt·ibidꝫ·b·
Virtutes a ſe habere crediderūt plu
rimi·ibidem·
Virtutꝭ ymaginē vix aliquis nūc
tenet·ibidem·c·
Virtutis exempla nunq̄ humano
generi defuerūt·ibidē·d·e·
Si ſola virtus eſſet in precio/ oīa
bene ſtarent·9·4·g·
Virtutes quatuoꝛ prudentia ⁊c̄ q̄
re dicūtur cardinales·9·12·d·
Virtutū riuulus deuote petit actoꝛ
irrigari·ibidē·
Virtuoſe ſe cōponenti recte ſuccedūt
vniuerſa·4·1·b·
Virtutis laus in opere non in verb̄
conſiſtit·4·6·i·
Virtutis defectū ploꝛaē pꝛoſiat ad
philoſophiā·7·in pꝛologo·b·
Virtus iniuriaꝫ captiuitatis igno
rat·ibidem·c·
Virtus vnica eſt via eūdi ad beati
tudinē·7·8·h·
Virtus eſt felicitatis meritū·felici
tas virtutis premiū·ibidꝫ·d·
Virtus ſūmū bonū dic·ibidē·b·
Virtus oīa agenda cōplectit̄·ibidē·
Virtutis vſus optim9·Et q̄ de9
eſt eius fruct9·ibidē·i·
Ad virtutis incitamenta pauci attē
dunt·7·9·1·k·
Virtus ex ope cōmēdat̄·7·12·a·
Virtus ſapiam comitatur·ibidē·
Virtus paupertate creſcit/diuicijs
expugnatur·7·13·n· ⌈24·d·
Virt9 p pacientiā maxīe clareſcit·7
A vtute puenit pfcā libtas nᵉ eſt
pfcā vtus ſine libtate·7·24·a·b·
Virtutis inimica ſoli calcāt libtatē
ibidem·b·
Virtutꝭ cultu nichil ciuili9·8·9·b·
Virtuti ſuire ſūma libtas·8·12·b·
Virtuti inſiſtendū ant de gloꝛia deſ
perandū·8·13·x·
Virtutis titulo plus quiſꝫ clareſcit/
q̄ quocūq̄ꝫ alio·8·19·g·Itꝭ p·
Virtutis īſtrumēta q̄ ſūt·8·14·e·
Virtutis ram9 extēdens de ligno
ſcīe quo pueniat̄ ad vitā·8·24·c·
Virtus ſeipſa ſufficit ad beatitudi
nem·8·14·e·
Viſio nocturna quid ſit·2·14·f·
Et de viſionū differentia·ibidē·
Videri volūt mali ⁊ ficticij·3·12·l·n
Viſitare pupillos ⁊ viduas in tri
bulatione eoꝛū eſt regula oīm poli
ticoꝝ/non in odio dei degentiū·Et
que ſit iſtoꝝ regula·7·22·m·
Vite īcoluītas ſal9 publica ē·3·i·
Vita aīe de9\ſicut anima vita coꝛ
poꝛis·ibidem·a·
Viuit anima obtēperādo diuine vo
luntati·ibidem·b·
Viuentē aīam perfecte/ deus totā
occupat ⁊ replet·ibidem·c·
Vita aīe perfecta eſt cū ſpiritus dei
implet eius virtutes·ibidē·d·
Vite īcoluītas vā ⁊ ſola ē agnitio
veritatis ⁊ cult9 vtutꝭ·ibidꝫ·e·g·
Vita qualiter ſeruanda ⁊ qualiter
contēpnenda·4·17·n· ⌈a·b
Viuiē ſb mal pncipib9 q̄ miſeꝝ·4·
Vita ciuil naturā dēt imitai·6·20·a
Viuendi foꝛma eſt viuere ſcdꝫ na

ture inſtitutionem Ibidē.
Vita quieta ꝙ neceſſaria ad acqui
ſitionem ſciētie.7.13.l.
Viuēdi forma vnde trahitur ⁊ vn
de non.7.19.t.
Vitam trāquillā nullus ꝑ volupta
tes aſſequitur.8.19.a.
Vita maloꝝ non milicia ſꝫ potius
comedia vel malicia.3.7.a.
Vita noſtra tranſit ad inſtar flumi
nis.3.8.l.
Vitātur facilius mala precognita
7.9.m.n.
De vitula q̄ int̄ ſacrificū manib9
peperit agnam.2.9.d.
Vlixis recōmēdatio.1.9.ꝑte.3.a.
Vnio volūtatū facit rempublicā ꝯ
ſiſtere ꝟ diuiſio oppoſitū.4.7.c.d.
Vnio ꝟ iūctura ſolida in quib9 con
ſiſtit Ibidꝫ
Vniūſitati dū proſpicit̄ a ſingulis
bene ſe habet respublica.6.12.c.d
Vniūſalia aſtruere eſſe ſubſtātias/
friuolum.7.12.l.m.
De vniuerſalib9 diuerſe opinioēs
Ibidem.m.n.
Volūtatꝭ dei certiſſimū indiciū eſt
prohibitio ⁊ p̄ceptum.2.26.a.
Volūtas dei ſcd̄m platonē eſt rec
tiſſime natura.2.12.a.
Volūtas dei ē origo oīm reꝝ ibidē
Volūtas dei eſt prima oīm cauſa/
cui9 cauſā querere nō licet.2.26.b.
Volūtas bona ꝙ neceſſaria in pre
ſidente.4.11.c.
A volūtatis ꝑuerſo fonte quot ma
la oriūtur.8.16.a.b.
Volūtatis ꝓprie ſectatores ſūt epi
curi.8.29.a.
In volūtate mala velle/quod quis
nō poteſt tormentum
In volūtate bona interdū iocundū
et fructuoſum/ſꝫ laborioſū Ibidꝫ a.
Volūtatis corrupte ſūt multi/ inte
gre pauci Ibidem
Volūtas parit filios id eſt bona o
pera cū dolore/ſꝫ ad gaudiū: filias
id eſt vicia/nō dolore ſꝫ ad dolorem
8.29.c.
In volūtatis ꝓprie abdicatione cō
ſiſtit vere iuſticie ſūma.7.22.d.e.
Volūtas nō erubeſcit ꝓſtitui cuiuſ
cunq; libidini.1.9.b.
Volūtati priuate vtilitas multoꝝ
eſt preferēda exēplo illius qui p̄ele
git muſcam formeti i exterminatio
nem muſcaꝝ ꝙ auem inſtrui i cap
turam aliarum auium.1.9.parte.
3.f.
A voluptate ocīū nō poteſt eſſe vic
tioſum.1.9.ꝑ.6.f.
Voluptas eſt nouerca v̓tutꝭ ibidꝫ
Voluptas duplex Ibidē
Voluptas aīos grauiores effemi
nat Ibidē g.
Voluptas pater eſt libidinū.1.6.l
Voluptatꝭ finis penitentia eſt.6.
22.a.b.
In voluptatib9 cōſiſtere btitudinem
poſuit epicur9.Et tamē ꝑ volupta
tes ad beatitudinem trāſire laborio
ſum.7.14.b.c.d.
Per voluptates nō deuenit̄ ad vi
tam quā deſcribūt epicurei Ibidꝫ d.
Voluptas quiq; ſenſuū que imun
dior ſit.8.6.a.
Voluptas oculoꝝ/auriū/ ⁊c̄ in qui
bus cōſiſtit Ibidꝫ b.c.
Voluptas ſenſuū maxime tactus/
nō ſinit hoīem liberꝝ Ibidem

Vt voluptatē fugerent caſtrauerūt ⁊ orbauerūt ſe multi·8·6·d·e·
Voluptatum inicia obliuiſcenda ꝙ̄ exitus recordandi ſūt·ibidē·e·
Voluptates guſtus ⁊ tactus ſimiles hominib9 ⁊ brutis ⁊ ꝑ illas fiunt homines ſimiles brutis·8·8·i·
Voluptates alie ſunt proprie hōibus·ibidē·
Cū voluptuarijs rebus congrediēdum dicit plato vt cū exercicio circa talia temperantiam ⁊ cōtinentiam acquiramus· Hoc tamen non conſulit actor infirmioribus animus / ſed dicit talia eſſe magis fugienda 8·10·t·v·
Voluptas precludit viam ſciētijs ⁊ diſciplinis·8·8·n·
Voluptatib9 non aſſueti citius ab eis capiuntur·8·10·t·
Voluptatū modeſtus vſus ꝙ̄ vtilꝭ ſcdm platonem·ibidē·
Omnis voluptas libidinis turpis quam non excuſat coniugium·8·11·b·
Voluptatem perfectam non eſſe ſine expletione libidinis non poſuit epicurus nec aliquis philoſophus· ſed ſilenus ſenex inueteratus tandē aſini ſui rugitu reſtrenatus·8·11·b·
Voluptas ſenſuū inducit hoīs ſeruitutem·8·12·a·b·
Voluptas aurium que laudabilis· Ibidem·i·
Voluptas veſtium ⁊ preacioſitas deteſtanda· Et ꝙ in talibus nō delectatur ſapiēs·8·12·p·q·
Vox eſt conformis noſtro ſpiritui 1·6·e·
Vox qualiter diuerſimode mouet animū·ibidem
Vocem vt conſeruaret quanta ſuſtinuit nero·1·4·b·
Vrbes quid ſint·8·19·k·
Vſus ſine arte inſufficiens ⁊ econtra vſus tamen expers artis valiōr 6·13·h·i·
Vti neſcit ſuo/qui ſemꝑ abuſus eſt alieno·4·16·e·
Vſus ſapienti carus·8·5·f·
Vſus rerum laudabilis aut culpabilis· Res ſunt indifferentes·8·14·k
Vultuoli qui ſint· Et quomō eoꝝ malicia diſſoluitur·1·12·c·
Vultus bon9 in conuiuijs multum neceſſarius·8·8·t·
Vxor nō eſt ducenda ſapiēti·8·xi·f
Vxoris querele· Et ꝙ non eſt poſſibile pariter ſeruire vxori ⁊ philoſophie·ibidē·
Vxor ſola non preoſtenditur / ne āte diſpliceat ꝙ̄ ducatur·ibidē·g·
Vxorē ducere vt habeam9 heredes ſtolidiſſimū·ibidē·k
Vxorem ducere ſcdam/habito experimento de pͥma ꝙ̄ miſerū·ibidē·l·m
Vxor philippi regis macedonū cū excluſit a lecto·8·11·p·zē

Xpriſto teſtimonium perhibet ioſeph9·2·9·
Xpriſtum cum hominibus conuerſari/nullus vult hodie·4·16 o·
Xpriſtus in ortu ſuo pacauit ſecula 8·18·e·
Xpūs ſub auguſto nat9 ē ibidem·

Cpꝛiſti aduentū pꝛeceſſerūt multa
ſigna Ibidē.c.f.
Cpꝛiſtū nō honoꝛātes/glorioſi non
diu ſubſiſtunt.8.22.b.
In xp̄m inſurgūt plurimi licet hoc
diffiteantur Ibidē.c.d.

Explicit tabula ſuper libꝛū vene
lende memorie iohānis/quondam
archidyacoī ſaleſberieñ/ poſtmodū
epiſcopi carnoteñ.de nugis curiali
um ⁊c̄ veſtigijs phoꝝ In qua tabu
la notātur materie ⁊ ſentētie in dic
to libꝛo cōtente per oꝛdinē alphabe
ti.quotando libꝛos per numerū pri
mū in fine cuiuſlibet cōcluſionis dic
te tabule repertū.et capitula p̄ c'
numerū ſequeñ.et partes capitulo
rum per litteras ſubſequētes more
concoꝛdantiaꝝ cōmunium.

Policratia ſūt libꝛi octo

Pꝛimus liber cōtinet capl'a	.13.
Secūdus	.29.
Tertius	.14.
Quartus	.12.
Quintus	.17.
Sextus	.30.
Septimus	.24.
Octauus	.24.

Entheticus Johannis epiſcopi Carnoteñ In policraticon

Si michi credideris/linguam cohibebis/et aule
Limina non intret pes tuus. eſto domi.
Aſpectus hominũ cautus vitare memento
Et tibi commiſſas/claude libelle notas.
Omnia ſint ſuſpecta tibi/quia publicus hoſtis
Et maieſtatis diceris eſſe reus.
Ignis edax/gladiuſqꝫ ferox/ tibi forte parantur
Aut te polluta ſubruet hoſtis aqua.
Cum tamen exicas/faciẽ velabit amictus/
Deformentqꝫ cutem/puluis et aura tuã.
Dextra ferat virgam/premat et ſua mantica dorſũ
Tuta tegant frontem pillea pero pedem
Sit gradus et cultus/habitus peregrinus eunti
Nõ niſi barbariem/barbara lingua ſonet.
De pictauorum dices te gente creatum.
Nam licet hijs lingua liberiore loqui.
Hoſpicijqꝫ fidem queres ſuper omnia quo ſis
Tutus ab inſidijs quas tibi quiſqꝫ parat.
Multos/prudentes/minimos prauoſqꝫ cauebis
Et quos inſignes garrula lingua facit.
Si quis amat verum tibi ſit gratiſſimus hoſpes
Et quem delectat/gloria vana/caue.
Jure patronatus illum cole/qui velit eſſe
Et ſciat et poſſit tutor vbiqꝫ tuus.
Ergo queratur lux cleri/gloria gentis
Anglorum/regis dextera. forma boni.
Queſitus regni/tibi cancellarius angli
Primus: ſollicita mente petendus erit.
Hic eſt qui regni leges cancellat iniquas
Et mandata pij principis/equa facit.
Si quid obeſt populo/vel moribus eſt inimicũ
Quicquid id eſt/per eum deſinit eſſe nocens.
Publica priuatis/qui prefert cõmoda ſemper
Quodqꝫ dat in plures/ducit in ere ſuo.
Quod dat habet/quod habet dignis donat/vice verſa
Spargit ſed ſparſe/multiplicantur opes.
Vtqꝫ virum/virtus animi/ſic gratia forme.
Vndiqꝫ mirandum gentibus eſſe facit.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

¶ Tardus ad hunc ſamnis ſi certet acumie martis
Indoctuſqꝫ plato varroqꝫ ſtultus erit
¶ Curio ſi certet verbis vincetur ab ipſo
Victus ſi certet quintilianus erit
¶ Huius noſſe domū non ē res ardua ciuis
Non duce queſito ſemita trita patet
¶ Nota domus cunctis vicio non cognita ſoli
Lucet/ab hac lucē diues egenus habent
¶ Illa patet miſeris patet domus illa beatis
Hic patre letatur aduena quiſqꝫ ſuo
¶ Cum reſerata ſemel fuerit tibi ianua currens
Ad thalamū domini progrediere tui
¶ Expecta dum turba fluat que feruet in aula
Feſſaqꝫ ſint domini membra fouenda thoro
¶ Accedas/vultū mutabis/mantica nugas
Excuciat/peregre tunc peregrinus erit
¶ Non tamen oſtendas oculos ꝙ principis orat
A quo tota tibi vita ſaluſqꝫ datur
¶ Si facies illi tua diſplicet·vnde placebis
Eius in arbitrio iuſqꝫ fauorqꝫ manent
¶ Quod prohibet fieri ſcelus eſt quod precipit equū
Iuraqꝫ pro placito ſtantqꝫ caduntqꝫ ſuo
¶ Huic que ſola placet ſola virtute placebis
Que tibi ſi deſit cetera cuncta nocent
¶ Iura colit/pacē ſtatuit/fundatqꝫ quietē
Et tumidos hoſtes mente manuqꝫ domat
¶ Sed ſeu iura nocent ſeu fulminat enſis in hoſtes
Non niſi ſancta gerit/non niſi ſancta probat
¶ Confer ei quoſcunqꝫ duces quoſcunqꝫ potentes
Plebs erit hoc viſo maxima turba ducū
¶ Si reges videas quid ad hūc niſi ruſtica turba
Et bene ſi dicā ruſtica turba queunt
¶ Particulāqꝫ tui premonſtrans experiere
Que maneat tecū gracia vel quis honor
¶ Si placet hoc totus poteris fortaſſe patere
Sed ſi diſpliceat cetera claude toga
¶ Verba ſalutantis ſint prima/ſubinde facetus
Te dabis obſequijs hoſpiciūqꝫ petes
¶ Non grauis hoſpes eris potuqꝫ ciboqꝫ verendus
Sufficiat veſtis non precioſa tibi

¶ Nõ onerãtis equis faleras nec poſcis equoꝝ
Nec te ſeruoꝝ copia magna premat
¶ Sufficiat vel ſola domus viſuſꝫ patroni
Eius ⁊ alloquio cõſilioqꝫ frui
¶ Curia quid poſſit quid ſperet plebs niſi regni
Vires/vna domꝰ ſola docere poteſt
¶ Si deuelatã faciẽ mõſtrauerit aut non
Preſtringat viſum caſibus ille tuum
¶ Quid ſapiens ſtulto differt/quid paupere diues
Quid miſero felix ſi ſapis ecce vides
¶ Si fuerit letus oculos aures qꝫ libenter
Exponet nugis forſitan ille tuis
¶ Sic igitur nugas ſparges ne tedia gignãt
Que rebus letis ſunt ĩimica nimis
¶ Si iubet vt nugas agites nugare decenter
Nam ſibi ꝑ nugas ſeria credet agi
¶ Vtilibus nugas ſic aptes ſeria ludis
Vt tibi ſit grauiũ nulla timenda manus
¶ Si iubet vt taceas ſtatua taciturnior eſto
Nec redimas ſignis verba negata tibi
¶ Cũ ſaciatus erit vel cum maiora vocabunt
Ora/conductus detur vt inde tibi
¶ Inatus atqꝫ redi ne querens carpe nugas
Auſus es/infligant tela necemqꝫ parent
¶ Vnũ diſcedens ſecretum profer in aure
Quidq̄d agant alij tu memor eſto tui
¶ Queqꝫ caro fenũ flos feni gloria carnis
Hec nichil eſt/nichilo quid minꝰ eſſe poteſt
¶ Munera fortune viſcata puta viciorum
Semina ſunt/ſcelerũ pabula mortis iter
¶ Sũt laquei ſunt inſidie ſunt toxica mortis
Quam non effugient quos dea ceca colit
¶ Quod fortuna dedit ꝟ quod dabit eſt alienum
Auferet hoc totum cum volet illa tibi
¶ Recia pennatis nequeũt preuiſa nocere
Tu quecũqꝫ vides recia mentis habe
¶ Recia ſunt q̃cũqꝫ vides hoĩemqꝫ ligatum
Ad miſeram mortẽ ꝑ mala queqꝫ trahunt
¶ Forſitan vnde tibi datur hec audacia queret
Dices/nil metuens omnia tutus agit

¶ Omnia tutus agit quem nec ſpes nec timor angit
Cui mala nulla placet omnia tutus agit
¶ Hiſpana rediens aut vaſconis vtere lingua
Sed tamen in verbo plus grauitatis habe
¶ Indue ſic linguam ſic veſtes indue gentes
Salua ſit vt morꝝ regula ſalua fides
¶ Pendeat ex humeris crux erea ſit coma tetra
Hiſpida ceſaries barba reſciſa parum
¶ Sitq; grauis vultus ſint frons oculiq; pudici
Inſonteſq; manꝰ pauper amicus erit
¶ Dum tibi conductus fuerit ſecurior ibis
Et via ſit pedibus quelibet apta tuis
¶ At ſi defuerit longas p̄tende dietas
Contineatq; pedes publica ſtrata tuos
¶ Nuſꝗ̄ diuertas ne quis te ledat eūtem
Nugatrixq; luat garrula lingua notas
¶ Omnia ſi neſcis loca ſunt pleniſſima nugis
Quarum tota cohors eſt inimica tibi
¶ Eccleſia nuge regnant ⁊ principis aula
In clauſtro regnant pontificiſq; domo
¶ In nugis clerus in nugis militis vſus
In nugis iuuenes. totaq; turba ſenū
¶ Ruſticus in nugis in nugis ſexuſq; vterq;
Seruꝰ ⁊ ingenuꝰ diues egenꝰ in hijs
¶ Accelera greſſus tanto duplomate ꝑgens
Ad mare quo morꝝ littora noſtra petūt
¶ Hoſpiciū tandem ſera cum nocte ſubibis
Vt valeas. eſto ſobrius eſto grauis
¶ Gens penetranda tibi ꝑ larga bibaxq; loquaxq;
Et cui in morem geſſeris hoſtis eris
¶ Emergunt lites modice quas magne ſequūtur
Iurgia vulneribus fota necemq; ferunt
¶ Sed quia virtutē gens diligit ⁊ veneratur
Si bene credaris viuere tutus eris
¶ Nō modo tutus eris ſed ſummo dignꝰ honore
Queq; libet fieri cūcta licenter age
¶ Cantia te felix genuit te cantia fouit
Illuſtris regum pontificūq; parens
¶ Hic tibi debetur ſedes finiſq; laborꝝ
Illa tibi requiem p̄ſtat illa domū

Angloꝛum ſedem pꝛimam pete ſiue bꝛitonū
Si bꝛitonū mauis dicere nemo vetat
Indignū litem ſi tempꝰ agit bꝛeue lōgam
Digna quidem non ſunt tempoꝛa longa bꝛeui
Cū de te cōſtet non ſit de nomine pugna
Non foueat litem lana capꝛina diu
Quidquid vis dicas | dum ſit caput illa bꝛitannie
Quam tibi p̄ſignat angelus arce micans
Angelꝰ iſte quis eſt aut que domꝰ iſta requires
Namqꝫ nouos rerū noua monere ſolet
Hec eſt illa domꝰ que xp̄m pꝛima recepit
A qua ſuſcepit inſula tota fidem
Inſula tota fidem cepit fideiqꝫ parentem
Pꝛedicat extollit audit honoꝛat amat.
Conſilij magni ſi noſti foꝛte datoꝛem
Non erit ignotus angelus iſte tibi
Angelus eſt ſpecula | totū circūſpicit oꝛbē
Et coꝛpus pennis ſubuehit atqꝫ tegit.
Hic videt e ſpecula ſic pꝛotegit omnia pennis
Vt ius non habeat hoſtis in oꝛbe ſuo
Hic tempeſtates pꝛenūciat atqꝫ ſerenū
Ventoꝛum rabiem temꝑat atqꝫ maris
Ne quid obeſſe queat nō doꝛmit/nocte dieqꝫ
Stat/quia ſubiectos vndiqꝫ ſtare facit
Accedens ꝓpius criſti ꝓperabis ad aulam
Vt veniam culpis pꝛomereare tuis
Illic finiti ſoluentur vota laboꝛis
Hic lacrimas gemitus hic pia cura dabit
Excipiet fratrum te ducem tota choꝛea
Et laudes pꝛo te ſoſpita leta canet
Quicquid habes quod eis placeat largire libenter
Cuilibet vt fuerit vtile cuiqꝫ dabis
Si potes odoni ſtudeas donare ſalutem
Accipiatqꝫ bꝛito te veniente crucem
Hic narrare tui tandem diſcrimina fati
Exacteqꝫ vie pꝛoſpera cuncta licet
Quid ſi ouis ſub vulpe latens vulpes ve ſub agno
Pelle leonina dic quid aſellꝰ agat
Quid leo dum ſeruit quid agit dum regnat aſellus
Turturis in ſpecie paſſeris acta canes

Quid faciāt pardi: timidi leporesqꝫ feroces
Et ſpes querſi que ſit habēda lupi
Quid repēs teſtudo paret ſcarabeꝰ onuſtꝰ
Curqꝫ leui ventꝰ grandis ab imbre cadit
Sed quia nemo poteſt cunctis virtute placere
Sufficiat paucis te placuiſſe bonis
Spernantur ſi forte tue ſub iudice nuge
Nō ſit iniqua manꝰ aut tua lingua procax
Libera donētur cūctis ſuffragia/teqꝫ
Iſte bonū dicat. dicat ꝛ ille malum
Si locus eſt liber: cur nō ſit libera lingua?
Nemo ſatis firmꝰ quem leuis aura mouet
Quid faciēt enſes ſi te leuis aura cruentet
Verba quidē nō ſunt verbera. verba times
Linguaꝝ ſtrepitus ſolidam nō tranſeat aurem
Auris inepta nimis quā ſonꝰ vrit iners
Exercent alij linguas. tibi pateat auris
Lingua quidem prodeſt nō tamē aure magis
Illis in lingua mēs eſt tibi cor ſit in aure
Os patulū ſit eis/auris apta tibi
Obice virtutis cōfringitur impetus oris
Et lingue ſtimulo mens male ſana perit
Nemo niſi vanus falſo letatur honore
Conſcia mens culpe quā maledicta mouēt
Frons adamāte tibi ſit durior / igne peruſta
Sit cutis/a verbis ne notet ora rubor
Plena pudore tamē qualem decet illiꝰ eſſe
Qui timeat vicij ſordidus eſſe nota.
Alterius lingue dic quis moderatur habenas?
Vix eſt qui ꝓprie poſſit habere modū
Lubrica ſepe cadit quoniā verſatur in hudo
Sepe cadēs labem cōtrahit atqꝫ notam
Inter multiloquos ꝛ grandia verba ſerētes
Eſto tardiloquus/eſtoqꝫ pauca loquens
Dū linguas acuūt alij / tibi calleat auris
Et ſit diluchio remige ſurda magis
Nec tantū valeat temeraria lingua loquētis
Pectoris vt poſſit rumpere clauſtra tui
Si patiens fueris nūꝙ̄ tibi verba nocebūt
Turbatorqꝫ tue nemo quietis erit

Exauciet pacē quā dat pacientia nullus
Sit licet exermis contenit arma tamen
Utantur linguis tu viribus utere mentis
Si ſapis a linguis gloria magna venit
Nam que ſit doctrina viri paciencia monſtrat
Imbelliſqꝫ manu bella nefanda premit
Quis feret armatā que ſola triūphat inermis
Armatāqꝫ manū vincere ſola poteſt
Vir paciens forti melior / minor eſſe triūphꝯ
Verbis q̄ mentis dicitur/eſtqꝫ minor
Sperne malos/venerare bonos/ignoſce volenti
Ledere/nulla bonis ultio grata magis
Nulla virū forte vindicta magis decet iſta
Principibus ſemꝑ debet adeſſe viris.
In quoꝝ manibꝯ lex ſi viget ignea punit
Dum miſeret fidos dū cupit eſſe facit
Prouocat ad facinꝯ dū ſeuit iniqua poteſtas
Et ſibi ſubiectos non ſinit eſſe pios
Nemo ſciens illū ledit quem credit amicū
Regula fida nimis quiſquis amandus amet
Hec hominū diſiūcta ſolet coniūgere corda
Iſta poteſt hominē conciliare deo.
Hac duce carpe viā gradienti nemo nocebit
Et poteris cunctas tutus inire manus
Illa tamen metuenda manus que tractat iniquas
Sordes/quā maculant era colore ſuo
Non quia polluitur et polluit/eſt fugienda
Sed quoniā nūmus toxica ſeua gerit
Toxica perpetuā paritura famēqꝫ ſitimqꝫ
Et miſeram vitā mortis ꝛ omne genus
Nulla libris erit apta manus ferrugine tincta
Nec nūmata queūt corda vacare libris
Non eſt eiuſdē nūmos libroſqꝫ probare
Perſequiturqꝫ libros grex epicure tuus
Ignis auaricie cū fenū carnis adurit
Surgit/et eternū conſtruit uſqꝫ focū
Omnia cū poſſit manus omīpotentis/auare
Mentis egeſtatē non ſaciare poteſt
Non ſaciare poteſt manus omīpotentis auarū
Dic michi quis poterit quod nequit illa manus?

¶ Nōne ſatis miſer eſt quem nec deus ipſe beare
Sufficit? vlterius quis miſer eſſe poteſt?
¶ Nūni pote/cum libꝛicolis nequeūt ſimul eſſe
Ambos crede michi/nō capit vna domus
¶ Ergo caue miſeros/nec ab hijs niſi triſtia ſperes
Nam miſeri auctoꝛ/quis niſi ſtultus erit?
¶ Eſt antiqua nimis/nimis eſt ſententia vera
Quam docuere patres ēnius atq; catho
¶ Tam quod habet q̄ quo caret/omne deſit auaro
Occupet/incūbat/res aliena tamen
¶ Semper habūdabit/qui rebus nouerit vti
Et mens vtendi neſcia/ſemper eget
¶ Pauca poteſt diues ⁊ plurima pauper habere
Neſcit egeſtatē diues/egenus opes
¶ Nullus amicus ei qui multa cupit/nec amicus
Eſt ſibi cui nimiū res aliena placet
¶ Si cupidus fuerit hoſtis caueatur vt hoſtis
Si ſit amicus eo cautioꝛ eſſe ſtude
¶ Iurat crede minꝰ/nō iurat credere noli
Iuret nō iuret hoſtis ab hoſte caue
¶ Et fugias quos liuoꝛ edax felicibꝰ hoſtes
Hic facit vt virtus flectere nulla queat
¶ Muneribꝰ foꝛtaſſe tuis placabis auarū
Cedere quo ceſſet inuidus eſto miſer
¶ Altius miſera gaudet mens inuida ſoꝛte
Cūctaq; vicini cōmoda dampna putat
¶ Et niſi feſtinꝰ fugeres te plura monerē
Vix pateas dici pauca/ vel iſta tene

¶ Policraticū de curialium nugis ⁊ veſtigijs philoſophorum
¶ Prologus incipit

Iocūdiſſimus cum in mul
tis/tum in eo maxime eſt
litteratum fruct9 ꝙ ōim
interſtīcioꝝ locī ⁊ temporis excluſa
moleſtia/amicoꝝ ſibi inuicē preſenti
am exhibēt. ⁊ res ſcitu dignas ꝯ āto
aboleri nō patiūtur. nam ⁊ artes
perierāt. euanuerāt iura. fidei ⁊ toti
us religionis officia quecꝫ corruerāt.
ipſeqꝫ recti defecerat vſ9 eloquij. ni
ſi in remediū infirmitatis humane
lraꝝ vſum mortalib9 diuina miſe
ratio pcuraſſet ¶ Exēpla maioꝝ q̄
ſunt incitamēta ⁊ fomēta virtutꝭ.
nulli oīno erigeret aut ſeruaret. niſi
pia ſollicitudo ſcriptorū ⁊ triūpha
trix inercie diligētia/eadem ad poſ
teros trāſmiſiſſꝫ. Quidem vita bre
uis. ſenſus hebes/neglīgētie torpor/
inutilis occupatio/nos paucula ſcire
permittūt. ⁊ eadē iugiter excutit ⁊
auellit ab aīo fraudatrix ſciētie im
mica. et īfida ſemꝑ memorie nouer
ca obliuio ¶ Quis enī alexādros
ſciret aut ceſares? Quis ſtoycos
aut ꝑipateticos miraretꝰ. niſi eos ī
ſignirēt moīmēta ſcriptoꝝ? Quis
apoſtoloꝝ ⁊ prophetaꝝ amplexā
da imitaretur veſtigia. niſi eos poſ
teritati/diuine littere ꝯſecraſſēt? ar
cus triūphales tunc profiāūt illuſ
tribus viris ad gloriā. cū ex quib9
cauſis/et quoꝝ ſint impreſſa docet
inſcriptio. liberatorē patrie. fundato
rem quietis tunc demū īſpector ag
noſcit. cū titul9 triūphatorē quem
noſtra britānia genuit indicat con
ſtantinū ¶ Nullus enim vnq̄ con
ſtās gloria claruit. niſi ex ſuo vel
ſcripto alieno. Eadem eſt aſini ⁊ cu
iuſuis imꝑatoris poſt modicū tem
pus gloria. niſi quaten9 memoria
alterutri9 ſcriptorū beneficio proro
getur. Quot et q̄ntos arbitraris fu
iſſe reges/de quib9 nuſq̄ ſermo eſt
ā cogitatio? Nichil ergo ꝯſilioſi9
eſt captatorib9 glorie q̄ litteratoꝝ
et ſcribentiū maxime gratiā prome
reri. Inutiliꝭ ei ab eis geritur egre
gia ꝑpetuis tenebris obducēda. ni
ſi lraꝝ luce clareſcāt. Quicquid fa
uoris aut ꝑconioꝝ aliunde cōtrahi
tur ꝑide eſt. ac ſi echon quē audis
ī fabulis plauſus recipiat theatra
les. Deſinit enī cū ceperit ¶ Ad hec
in dolore ſolaciū. recreatio ī labore.
in paupꝑtate iocūditas. modeſtia in
diuicijs ⁊ delicijs fideliſſime a litte
ris mutuatur. Nā a vicijs redimi
tur anim9. ⁊ ſuaui ⁊ mira quadā/
eciā in aduerſis iocunditate reficitꝰ.
cū ad legendū vl ad ſcribēdū vtilia
mentis intēdit acumē. Nullā in re
bus humaīs iocūdiorē aut vtiliorē
occupationē inuenies/niſi forte di
uinit9 cōpuncta deuotio orādo diui
nis inſiſtat colloq̄is. aut corde ꝑ ca
ritatē dilatato/deū mente cōcipiat.
et magnalia ei9 apud ſe quaſi qua
dā meditationis manu ꝑtractet. Ex
perto crede. quia oīa mundi dulcia
hijs collata exercitijs amareſcūt.
eo quidē magis quo cuiqꝫ ſenſus in
tegrior/⁊ ratio īcorrupta iudicij pu
rioris viget acumine ¶ Noli ergo
mirari/quare aliquem gradū ſcale
que nunc ſola nouit aſcēſū/ prout

6

quādoq; monuiſti non aſcendo: qua
re maiorib9 me nō ingero curijs. cū
tibi ⁊ ſocratis cēnſur9 ſim verbo. q̇ in
terrogat9 ab amicis q̄re nō in forē
ſib9 negocijs verſaret/rn̄dit. Que
loc9 hic vallet/ego neſcio. que ego
valleo/loc9 hic neſcit. Ego eni cōtēp
no q̄ illi aulici abiciūt. ⁊ q̄ ego abio/
illi cōtēpnūt. Miraṙe magis q̄re non
pcdo a curijs funē. ſi alias ſolui non
pt. q̄ me in curialib9 nugis tā diu
tenuit ⁊ tenet adhuc tāte obnoxiū
ſeruituti. Iā fere ānis duodecī nuga
tū ēē tedet. et penitet me lōge aliṫ
inſtitutū ⁊ q̄ſi ſacratioris phie lac
tatū vberib9 ablactatūq; decuerat
ad philoſophantiū tranſiſſe cetū q̄
ad collegia nugatorū. ¶ Et te q̄tē
ſentio in eadem conditione verſari.
niſi quia rectior et prudentior ſi fa
cis quod expedit. ſtas ſemper immo
tus in ſolide virtutis fūdamēto. nec
agitans arundinea leuitate nec de
licatū ſectaris mollia. ſed ipſi que
mundo imperat imperas vanitati.
Vnde cū tibi diuerſe prouincie con
geſtis meritarū laudum preconijs
quaſi arcum erigant triumphalē:
ego vir plebeius ſtridenti fiſtula in
culti eloquij librū hunc ad honorē
tuū velut lapillum in aceruo preco
niorū tuorū conicā. ſciens quia ſi
aut non habet vnde placeat ex ve
nuſtate: ſic ex deuotione ſcribentis
non poterit diſplicere. Nugas pro
parte continet curiales. ⁊ hijs ma
gis inſiſtit quibus vrgetur magis.
pro parte autem verſatur in veſtigi
is philoſophorū quid in ſingulis fu
giendū ſit/aut ſequendū/relinquēs

arbitrio ſapientis. ¶ Et q2 ne le
dant aliquē/cum oportuit conueni
ri in quo nichil nugatoriū poſſit ar
gui. te virorū noſtre etatis elegan
tiſſimū decreui conueire. ⁊ que vidē
tur in mei ſimulibus arguenda de
ſcribere. Hic eni cū ineptias ſuas
lector vel auditor agnoſcet illud e
thicū reducet ad animū. quia muta
to noīe de ſe fabula narratur preci
pue cū oēs nouerint/quātis tu ſene
tatib9 iugiṫ occupeṙ. Hic dū alios
docet ſeneca: ſuū monet luciliū. Ad
oceanū ⁊ pamachiū ſcribit hiero
nimus ⁊ aliorū pleriq; caſtigat ex
ceſſus. Quiſquis autē blandientis
cauſaṫ ineptias. negociū cū tempo
re metiatur. Et quod ſapientis eſt.
ex cauſis dicendi dicta diiudicet. Si
quid aūt cupiā aſperius ſonat. nā
in ſe quecūq; dictū nouerit. ſed in me
ipſū ⁊ ſimul eos mei qui meū cupiūt
emendari: aut in eos qui collapſi in
fata. omnē reprehenſionē equanimi
ter ferūt. Noui eni q2 nulli grauis
eſt percuſſus achilles. ⁊ pſenseta
corrigiṫ. dū pterita ſuis mentis ob
iurgaṫ. Hic dū corrigaṫ ceca9 eaū
ſenis vt decēbri libertate vtātur in
dulget. Omne vafer viciū ridenti flac
cus amico: tangit ⁊ admiſſ9 circū
pcordia ludit. ¶ Que vō ad rē p
tinētia a diuerſis auctorbus ſe aio
īgerebāt. dū cōferret aut iuuaret. ce
rau inſerere tacitis interdū noibus
auctorū. tū q2 tibi vt pote exercita
to i līis pleraq; pleniſſime nota eſ
ſe nouerā. tū ad lectionē aſſiduā ma
gis accēderet ignar9. In quib9 ſi
q̄d a fide vera lōgi9 abeſt. m̄ venia

deberi confido· qui non omnia que
hic ſcribuntur vera eſſe promitto·
ſed ſiue vera ſiue falſa ſint/legenti
um vſibus inſeruire ¶ Neqꝫ enim
adeo excors ſum· vt pro vero aſtru
am· quia pennatis auibꝰ quondam
teſtudo locuta eſt· aut ꝙ ruſticus vr
banum murem mus paupere tecto
acceperit/ et ſimilia · ſed quin hec
figmēta noſtre famulētur inſtructio
ni nō ambigo Hec quoqꝫ ipſa qui
bus plerūqꝫ vtor/aliena ſunt· niſi
quia quicquid vbiqꝫ bene dictū eſt
facio meum Et illud nūc meis ad
compendium· nūc ad fidem et auc
toritatem alienis exp̄mo verbis ·
et quia ſemel cepi reuelare mentis
archana· arrogantiam meam ple
nius denudabo Omnes ergo qui
michi in verbo ⁊ ope philoſophan
tes occurrūt: meos clientes eſſe ar
bitror· et quod maiꝰ eſt: michi ven
dico in ſeruitutem· adeo quidem: vt
in traditionibus ſuis ſeipſos ꝓ me
linguis obiciant detractorꝝ Nam
⁊ illos laudo auctores ¶ Neqꝫ e
nim alexandrum vidi vel ceſarem·
nec ſocratem zenonemve · platonē
aut ariſtotilem diſputantes audi
ui De hijs tamē ⁊ alijs eque igno
tis ad vtilitatē legentiū retuli plu
rima Cedo tamē ne videar cōtenti
one gaudere· ⁊ me officioſis fateor
vſum eſſe mēdacijs· ⁊ ſi aliter emu
lus non quieſcit: quoniā ego meū
corniſiciū habeo/ ⁊ laniniū· me mē
dacij reū eſſe conſentio · qui ſcriptū
noui quia oīs homo mendax· adeo
quidem: vt nec vaſtū pectus turgi
dus venter· tumida facies ⁊ tibiciū
ca· lingua procax· inſulſa ⁊ parati
or mores corrodere alienos ꝙ̄ ſuos
corrigere· noſtrū excepert laniniū
¶ Quis ipſe ſit niſi ab iniurijs tem
peret dicā· et plane cognoſcet· quia
inueteratū eſſe: plenam nō confert
nec integrā ſeruat auctoritatē· Pro
cedat tamen ⁊ publicet· arguat me
um ratiōe vel auctoritate mēdaciū·
et ego· vel ad iniuriā vocē non refu
giam emendari· p̄mo ⁊ amicum du
cam q̄ meū caſtigabit errorē ¶ Si
tamē alicubi auctorū aliter ꝙ̄ ſcrip
ſerim inueniatur· non ideo cōſtabit
me eſſe mentitū· cū in ſtrategemma
ticis hyſtoricos qui frequēter ab in
uicem diſſidēt ſim ſecutus· ⁊ in phy
loſophis achademice diſputatōis pro
rationis modulo q̄ occurrebāt pro
babilia ſectatus ſim ¶ Nec achade
micorum erubeſco profeſſionē· qui
in hijs que ſunt dubitabilia ſapien
tū ab eorū veſtigijs non recedo Licet
enim ſecta hec tenebras rebus om
nibus videatur inducere· nulla veri
tati examinande fidelior· ⁊ auctore
cicerone qui ad eā i ſenectute diuer
tit· nulla ꝑfectui familiarior eſt ¶
In hijs ergo que incidenter de pro
uidentia ⁊ fato ⁊ libertate arbitrij
et ſimilibus dicta ſunt· me achade
micum potius eſſe noueris ꝙ̄ eorū
que dubia ſunt temerarium aſſerto
rē· Scripturarꝝ quoqꝫ teſtimonijs
ad ꝯmodum explanande ſententie
quādoqꝫ vſus ſum· ita tamē vt nich
il fidei· aut bonis moribus inueni
tur aduerſum· ac ſi ſententias tam
modernas ꝙ̄ veteres eadem incom
mutabilis veritas genuiſſet Siqu

dem facies non omnibus vna/non
diuersa tamen qualem decet esse so
rorum ¶ Omnia vero tuo reseruātur
examini:vt tibi maior et iustior cor
rigendi q̄ michi scribendi gloria de
beat ¶ Inequalitas āt voluminū
varijs est occupationibus ascriben
da. quibus interea sic distractus sū.
vt vix aliquid scribere quādoq; liceue
rit: ¶ Dū tamen tolosam angitis is
ta aggressus sū. ꝛ me curialibus nu
gis paulisper ademi. illud voluēs
in animo: quia ocium sine litteris
mors ē. et viui hoīs sepultura ¶ Si
quis ignotos auctores cū lanunio
calūpniatur. aut fictos: redintum
platonis affricanū ciceroni sompni
ātem et philosophos saturnalia ex
ercētes accuset. aut auctorū nostrꝭ
qꝫ figmētis indulgeat. si publice ser
uiūt vtilitati ¶ Preterea lectori ꝛ au
ditori quanta possū deuotiōe suppli
co. vt me patri misericordiarum cō
mendare dignentur in orationibus
suis et erratibus meis qui multipli
cati sunt sup̲ numerū. veniam studi
ant optinere. nam ꝛ ego spero me
ꝑticipem esse oīm timentiū dn̄m/ꝛ
corde ꝛ voce vicissim pro indigenti
b9 oro. vt act9 ꝛ cogitationes nr̄as
omnipotens ꝛ miserator dominus
emūdet et ne viciorū capiamur er
roribus: spiritu sācto mentes illus
trare dignetur magni consilij āge
lus. ꝛ.

¶ Explicit prologus

¶ Incipiunt capitula libri p̄mi

¶ Quid maxime noceat fortuna
tis ¶ Caplm̄ p̄mū
¶ Quid institutis alienū ¶ Capi
tulum secundum.
¶ Distributio officiorꝫ ex politica
constitutione veterū ¶ Cplm̄ tercīū
¶ De venatica ꝛ auctoritatib9 ꝛ
speciebus eius ꝛ exercitio licito ꝛ
illicito ¶ Cplm̄ quartum
¶ De alea ꝛ vsu ꝛ abusu illi9
¶ Capitulū quintum.
¶ De musica et instrumētis ꝛ mo
dis ꝛ fructu eorꝫ ¶ Cplm̄ sextum.
¶ De dissimilitudine augusti ꝛ ne
ronis ¶ Capitulū septimū
¶ De hystrionib9 ꝛ mimus ꝛ pres
tigiatorib9 ¶ Cplm̄ octauū
¶ Vnde dicatur prestigiū et quis
fuerit auctor eius ¶ Cplm̄ nonū
¶ Qui sūt magi ꝛ vnde dicantur
Capitulum decimū
¶ De speciebus magice ¶ Capi
tulum vndecimū
¶ Qui sunt incantatores Arioli
Aruspices. Phitōj Vultuoli Yma
ginarij Coniectores Chiromātici
Specularij Mathematici Salissa
tores Sortilegi Augures ¶ Capi
tulum duodecimū.
¶ De varijs oīb9 ¶ Cplm̄ xij.

¶ Expliciūt capitula libri p̄mi

¶ Incipit liber p̄mus ¶ Capitu
lum p̄mum ¶ Quid maxime noce
at fortunatis

Inter oia que vir͛ ſolent
obeſſe. pncipib9 nichil ꝑ
niciosi9 ēē arbitror. q̃ꝫ q
cis fortune blādietis ille
cebra/aſpectū ſbtrahit ve
ritat͛. dū diuicias ſuas ⁊
delicias cōgerit mūd9. q̄
b9 delicati ſenſus prurigi
nem viciſſim refouet ⁊ accēdit. vt
aīm9 multiplici lenociniorꝫ fraude
capt9. quadā alienatiōe ſui ab inte
riore bōno deſiñēs. ꝑ exteriora mē
dica varijs ꝯcupiſcētijs euagetur.
Nouca ſiq̇dem ṽtut͛ ꝓſperitas/be
atul͛ ſuis ſic applaudit. vt noceat/
⁊ in felici ſucceſſu. ſic iuia fortunat͛
obſequit͛. vt in fine pniciē operetur/
cōmuuis ſuis ab inicio ꝓpinās dulci
a. ⁊ cū īebriati fuerīt letale virus
nuſcet. ⁊ ſi q̄d deteri9 eſt Quo ſpe
cie ſui clareſcit ampli9: eo ſtupētibꝫ
oculis denſiorē infūdit caliginē In
ualeſcētib9 ergo errorꝫ tenebris ve
ritas euaneſcit: ⁊ ṽtutū radice ſuc
ciſa ſeges germinat vicioꝝ. lumen
ratioīs extīguit͛. ⁊ tot9 hō caſu mi
ſerabili fert͛ in p̄ceps. Hic rōnalis
creatura bruteſcit Hic ymago crea
toris q̄dā morꝫ ſilitudine defōrtur
in beſtiā. ſic a cōditioīs ſue dignita
te degenerāt hō vanitati ſilis fact9:
eo q̧ ex honore collato ītumuit. ⁊
a tumore ꝑdidit ītellectū Quid ei
eo īdigni9 eſt. q̄ ſuii p̄i9 ꝯtēpnit ha
bere noticiā. q̄ tēp9 qđ parca manu
datū ē ad menſurā/in vſū vite ⁊ ſo
lū repari nō p̄t. vſuraria q̄dam ac
ceſſione ⁊ penali repetendū/in vite
diſpēdia ꝓdigit: ⁊ ī ꝯtumeliā auc
toris effūdit? Quid eo bruti9 qui
ex defectu rationis: ⁊ ipulſu libidi
nis/dimiſſis ꝓprijs aliena negotia
curat. ⁊ nōmō negocijs. ſꝫ ⁊ alie
nis ocijs iugit͛ occupat͛? Quid eo
beſtiali9 q̄ omiſſo officio de media
nocte ſurgit. vt ſagacitate canū. ve
natorꝫ īduſtria. ſtudio cōmilitonū.
ſeruulorꝫ fret9 obſequio/tꝑis/et fa
me iactura/rerū laboriſꝫ diſpendio.
de nocte ad noctem pugnet ad beſti
as?

Caplm ſecūdū Quid in ſtudijs alienum

Alienū ꝓfecto ē. qđ ratio na
ture/vl͛ officij nō īduat. ſi
tn̄ interdū recte dicit͛ alie
nū. qđ recti9 furcat ſꝑ fuiſſe nulli9
Que vō nature ſūt. ꝑeq̄ ſūt oīm /
q̄ officij ſua ſūt ſingulorꝫ. aliud ita
qꝫ ex officio. aliud ex natura. licet
natu͛ę iure ex officio debeat͛. parricī
dij ſiq̇dem ſpēs ē īpugnare iura na
ture. ⁊ ſacrilegij īſtar/gntis leges
euacuare. et matri oīm honorē de
bitū nō referre. Qđ tn̄ ratio ex ho
neſtis cauſis admittit. nō ē ſpliat͛
alienū. Si modeſta forte iocundi
tas. vl͛ vtilitas ſbeſt. ⁊ nemini no
ceat͛. hꝯ eteni nō adūſat͛ officio/ vl͛
natu͛ę. Si autē īpugnet alterutrū.
ſtatī ē ⁊ ſpliat͛ alienū ⁊ vſꝫquaqꝫ
nō licꝫ. Hui9 itaqꝫ ꝯtrectatio ſꝑ eſt
aut erroris aut criminis

Caplm terciū. Diſtributio officiorꝫ ex politica ꝯſtitutiōe veterū

Philoſophi gentiū iuſticiā q̄
politica d̄r p̄cept͛ et mori
b9 īformātes. cui9 merito
reſpubca hoīm ſbſiſtit ⁊ viget. vnū
quēqꝫ ſuis reb9. et ſtudijs voluerūt
eſſe ꝯtentū. vrbanis ⁊ ſburbanis.

colonis quoq; ꝛ ciuitatis. ſua ſingulꝭ
loca ꝛ ſtudia pſcribētes Colliciatu
do ſingulorū ꝟl oīm vtilitati publice
ſeruiebat Natiue laboris ꝟl induſ
trie fructū. vnuſquiſq; recipiebat ex
merito Nemo qđ eſſet alteri9 vſur
pabat. manēte in oībus indiuiduo
caritatis affectu Primꝰ q̄dē et me
di9 vrbis loc9 ariopago ceſſit. vn
de ad ſingulas pfeſſiōes put ratio
cui9 q; officiꝫ exigebat diſpoſitione
ꝯgrua inſtitutas. officioꝝ circa q̄ſi
quādā ſalutis ꝟl vite cumuli diriuarē
tur Porro i hijs venādi ars. vel of
ficiū vix pmittitur accedere ad ſub
urbanos. cū venatores aut agrico
le. ceteriq; incole ciuium ab vrbib9
nobilioꝝq; cetu longius arceātur.
Omnino enī iniquum ē nobiliora in
genia ſtudijs dehoneſtari minori
b9 ꝛ eos apud quos ꝛ ardua ꝛ gra
uiora manēt officia/voluptatꝭ/aut
vanitatis occupatioīb9 agitari. vñ
ſi licenter exerceatur venatio artifi
ciū. vel officiū Si cōtra leuitatē eā
eſſe maleficiū cenſuerūt edicto puni
entes eos qui eam contra officium
vſurparent

Capitulū quartum

De venatica auctoritatibus et
ſpeciebus eius ꝛ exercicio licito et
illicito.

T pmi quidē thebani ſi fi
dem ſeq̄mur hyſtorie. eam
ſcꝫ venationē cōmunicādā
omib9 ſtatuerūt Et ex quo ſuſpec
ta oībus ſit gens feda parricidijs i
ceſtib9 deteſtāda/īſignis fraude nota
piurijs. hui9 artificij vel poci9 ma
leficij ī pmis pcepta ꝯgreſſit q̄ pt9
modū ad gētē mollē ībellēq; leuē
ꝟl ipudicā fugiosꝫ loquor traſmitte
ret Riſerūt eos athenieſes/ꝛ lacede
monij ppl'i ꝯuiores hyſtoriarū geſ
ta nature moꝝq; miſteria. varijs
figmētoꝝ inuolucris obtexētes. ſic
tñ vt ex cautela maloꝝ/vtilitatē i
ducerēt. ā ex lepore poematꝭ volup
tatē. In auras itaq; raptū tradunt
ab aq̄la dardaniū venatorē ad pocu
la a q̄b9 ad illicitos ꝛ innaturales
traſiret aplex9 Eleganter vtiq; cū ꝛ
leuitas ferri poſſit ab alite. et vo
luptas ſobrietatꝭ ignara/cuiuſcūq;
libidini proſtitui nō erubeſcit Dux
theban9 viſa nuditate illi9 quā īſil
uis ſemp colucrat cū ab errore pe
dē ſui reuocaret affect9 / ſub huma
no ſenſu ſe in beſtiā ſtupuit traſfor
matū. ceruiſq; cōformis cū domeſti
cos canes voce et vultu niteret abi
gere. vicio pue cōſuetudinis totius
ſubſtāciē ſue diſpēdio/eoꝝ dē morſi
b9 patuit Et forte deam venatori
b9 pferunt. q2 mollicie hac vel ma
licia deos ſuos noluerunt īfamare
Apri dētib9 extinctū adonidē deflet
ven9. habēt ſemp cū venatione vel
robuſta cōmerciū. Dū maro carta
ginis alte iocatur hoſpiciū. amā
ciū vota ꝯciliare neſciuit niſi eis ab
optunitate venādi dilapſu comitū
ſiluaꝝ latebras reſeraret Hic forte
q2 ſtudiū hꝫ a ꝯſciēcia turpitudinis
odit lucē ſicut ecōtra legittimi amo
ris gaudia ſolēpnes luceſ ſue pferūt
tedas Quē m̄ tabis viroꝝ illuſtri
um. qui huic voluptati vehemēter
inheſerit. fixerit cripedem ceruā li
cet aut herimanti placarit nemora

victoꝛ aladēs nō voluptati ſue· ſed
publice ꝓſpexit vtilitati Aprū cali
donie ↄſtatorē ſtrauerit melcager·
nō mulſit aīmū voluptate· ſed hoſ
te priam liberauit Fuderit auctoꝛ co
mani generis ceruoꝝ coꝛpa nō va
ne voluptatꝭ ſolaciū· ſꝫ ſibi ⁊ ſocijs
q̄ſiuit ſuffragiū vite· opa ſingulorꝝ
ex euētu ⁊ ꝓpoſito colorant̄ Res q̄p
pe decora eſt· ſi honeſta cā p̄ceſſerit·
Quis tn̄ hoīꝫ canū q̄ ↄſtruxit ex
ercitū· vt nō tā ſua q̄ꝫ aliena ꝟtute
cū beſtijs dimicaret Quidiu infelicē
beſtiolā lepuſculū timidū tanto foꝛ
taſſe p̄dabit̄ apparatu Si vero clari
ore p̄da ceruo forte/vel apro/venā
tū laboꝛ effulſerit· fit plauſꝰ intole
rabilꝭ exultāt venatores caput p̄de
⁊ ſolēpnia q̄dā ſpolia triūphātibꝰ
p̄ferūt Regē capadocū captū credas
ſic coꝛnicines ⁊ tybicines videas
victorie glāꝫ declarare Ille meſtū idi
cit feria capta ſilēciū· vel ſi forte p̄da
nobilioꝛ circūuenientiū poꝛcꝰ fraude
q̄ꝫ viribꝰ ꝓſternat̄ Si capolꝰ vel le
pꝰ ceciderit triūphi glā reputat̄ idig
nꝰ Preteā ab octauo g̅du capꝛeoꝛ
vſꝫ ad gemios tybicinū ⁊ coꝛnicinū
exultatio ↄq̄eſcit niſi lupꝰ aut hoſ
tis imanioꝛ leo forte· vel tigꝛꝭ aut
pdꝰ i p̄dā venerīt q̄ q̄tē nr̄atū deo
ꝓpiciāte rara glā eſt· cū tn̄ totꝰ ani
plixitas varijs venātū ſtudijs oc
cupet̄ Albani q̄tē i aſia canes hūt
leonibꝰ foꝛtioꝛes· eos ꝟtute canū·
⁊ ſue gētꝭ artificio q̄ſi i belles beſtio
las populāt̄ Canibꝰ q̄tē illꝭ nulla
ferarꝝ foꝛtioꝛ nulla aioſioꝛ eſt Hos
herculeſ tergemio gerioē victo/ab
ytalia traicīt i aſiam· eis ꝟtutē q̄

leōes ſterneret· q̄ſi hereditariā dere
liquēs Ad h' carnificiū coꝝ/artē
exigit· ⁊ artē quidē facit· ſuū habet
opificē chiriomātica volāti cultello
nūc pugione ſtricto· nunc hebetata
macera/mirabeꝛꝭ ſi te caſu cōtigerit
ſolēpnijs coꝛū itereſſe Caue tn̄ ne
in artē loquēdi ꝟbo quouis offen
das· qꝛ aut vapulabis· aut ↄdēpna
beris inſcientie bonoꝝ oīm· ſi coꝛū
figmēta nō noueris· hec ſūt tp̄ibꝰ
nr̄is· liberalia nobilioꝝ ſtudia· h' ſt̄
p̄ma elemēta ꝟtutis Hec via feli
ces ad btītudinis cumulū ↄpēdioſo
tramite ꝑducit· quo maioꝛes nr̄i nō
niſi laborioſe ꝟtutꝭ gradibꝰ/docue
rāt aſcēdēdū Emuliaōs ⁊ ligures
galli derident· dicētes eos teſtamēta
ↄficē | viciniā ↄuocare/armoꝝ iplo
rare p̄ſidia· ſi finibꝰ coꝝ teſtudo im
mineat quā opoꝛtet oppugnari· q̄d
ex eo ↄponit̄/ q̄ꝫ eos nūq̄ꝫ cuiuſcūq̄ꝫ
certaminis caſꝰ inuenit īpatos· Nā
ꝟbo quō ludibꝛij notas effugiūt/cū
maioꝛi tumultu ⁊ egrioꝛi ſolicitudi
ne· ⁊ ampliori ſūptu ſolēpne bellū ce
dāt beſtijs īducēdū Eas tn̄ mitiꝰ ꝑ
ſequunt̄/ cū q̄bꝰ huānū genꝰ iuſtas
carū exigēte malicia exercet inuici
cias lupꝰ/vulpes/vrſꝰ/⁊ q̄ācūq̄ꝫ fe
ra nocētioꝛ ē· i aliarꝝ q̄eſcat occaſuſ
⁊ ſolitā exercē maliciā i venatoꝝ fa
cie nō vereꝛ Feret hanibal occidiſſe
romanū q̄ mādato eꝰ ſingulāri certa
mie paſſeāt elephātū· dicēs eū in
dignū vita/ q̄ cogi potuerat cū beſtia
dimicare| licet verꝰ ſit eū ex inuidia
noluiſſe captiuū iaudit' triūphi glā
illuſtrari· ⁊ infamari beſtias/ quarū
virtute gentibꝰ terroꝛē incuſſerat·

Quomodo ergo dignꝰ eſt vita. qui
nichil aliud nouit in vita. niſi vani
tatꝭ ſtudio ſeuire ī beſtias ¶ Quos
vō ſpēs illa venatiōis oblectat. vt
aues auibꝰ inſequāt᷑. ſi tñ hꝰ genꝰ
aucupij venationi cēſeas adnecten
dū. mitiori q̄dē vexāt᷑ inſania. ƺ nō
ipari leuitate. venatica tā terreſtris
ꝙ̄ aerea. tāto ſolidior q̄to fructuoſi
or eſt/ auctorē aucupatiōis ſue ab ā
tiq̄s hyſtorijs vlixem ꝓferūt. qui p̄
mus exaſa troia armatas aues at
tulit grecie q̄s ſuaui quadā ⁊ q̄ta ā
miratiōe videntū/ i cognati generis
exitiū animauit. Iſti q̄dē magno ſe
tuētur iudice/ ⁊ q̄ mores hoīm mul
toꝝ vidit et vrbes. q̄ aues auibꝰ in
ſequūt᷑ Audi q̄tū attollit vlixē ta
tes cuiꝰ prudētia nullꝰ potuit īſidijs
ſupplātari. cuiꝰ tēdiculas nemo hoſ
tiū indēpnis euaſit/ cuiꝰ deniq; iner
mis milicia vlteriꝰ ꝓmouit grecoꝝ
glām ꝙ̄ nulle ratiū armata multi
tudo Sed ⁊ ipſe huiꝰ exercicij artē
laudat auctorē. que carminibꝰ ⁊ pocu
lis huānas mētes dicit᷑ imutaſſe/ e
o ꝙ arte verboꝝ ⁊ rerū grā allice
ret mētes hoīm. ⁊ ſue volūtati con
formes in vſus quoſlibet traſſorma
ret Greci itaq; ꝓpinata ſūt ſuſpec
te venena voluptatis. ſed ea cū pru
dēs guſtaſſet ytacus noluit bibere/
ne ſub dña meretrice/ turpis ⁊ ex
cors viuē cogeret᷑ Verꝝ qr ſapien
tia/ terū oīum nouit vſū. prudit vir
circūſpectꝰ finitis laboribꝰ ⁊ errori
bus. cū eū pudica penelope. ⁊ af
fectꝰ thelemachi nō agnoſceret tēꝰ
tentē. quō dāpna ſocioꝝ quos tanti
exilij diſpēdiū tulerat grecie ꝯpēſa

ret Ammiſſam fuerat fides canis
cui ſoli in tanta familia/ nec viginti
annoꝝ curricula memoriā dñi q̄n re
deūti applauderet abſtulerūt. niſi de
laude eiꝰ canibꝰ venatoꝝ grā vlteri
us reſultaret. noui tamē ſtudij the
lemacū ſuū/ viuere p̄cepit experte/
illis ſolis dicēs allata eſſe noue vo
luptatis ſolacia. q̄ amiſſis ꝑentibꝰ
troiani belli dāpna ſentiret Vn̄ ⁊
artē infructuoſā eſſe conicio. quā ab
vnico filio tātꝰ vir ſtuduit ſequeſtra
re Qd vel ex eo mecū coniices. ꝙ de
terior ſexꝰ ī auiū venatiōe pocior eſt
In quo poteras naturā arguere niſi
noſſes. qr deteriora ſemꝑ ꝓniora ſūt
ad rapinā Inanis eteni ē. ⁊ admo
dū laborioſa rapina. ⁊ q̄ dāpna ſūp
tuū nūq̄ ſucceſſiuū vtilitate ꝯpēſet.
licet plurimi venationē exerceāt. vt
ſub eo p̄textu ſūpꝰ faciāt ꝑciores.
domi ratiꝰ. ſepiꝰ ī mēſa aliena. mltꝰi
tudinē vitāt dū ſiluā/ ſaltꝰ/ lacuſq;
circūeūt/ īduti pānis vilioribꝰ. fru
galibꝰ ꝯtēti cibis/ dū ꝯſortes ⁊ famu
los quos macerat ieiunioꝝ īedia
⁊ tormēta nuditatis affligūt. q̄ſq;
labor īmoderatꝰ exhaurit volupta
tis aut pociꝰ vanitatꝭ ymaginē ꝯſolē
tur Eodēq; tpe p̄mū captiuāt᷑ athe
ne. q̄ interdicē venatiōis edictū cēſu
erūt eē ſoluēdū. ⁊ artē vtriuſƺ vena
tiōis cū exercicio publice admittēdā
Fert᷑ vates mantuanꝰ īterrogaſſe
marcellū cū depopulatiōi auiū vehe
mētiꝰ opam daret. an auē mallet ī
ſtrui in capturā auiū/ an muſcā for
mari ī exterminationem muſcarum
Cum vero queſtionem ad auuncu
lum retuliſſet auguſtum ꝯſilio eius

ꝑelegit/vt fieret muſca·q̄ ancapoli
muſcas abigeret·⁊ ciuitatē a peſte i
ſanabili liberaret Optio q̄dē imple
ta eſt·vñ liquet ꝑuate voluptati ci
iuſuis ꝑferēdā ēē multoꝝ vtilitatē·
In ſemiuiri chironis antro ſi grecꝭ
ꝓ oia credit̄ eſt īſtitutꝰ Achilles li
re modos ⁊ cythare·⁊ inde traductꝰ
ad ſiluas·in ſtrage ferarū ⁊ cedibꝰ
⁊ fedo victui aſſueſcēs·ceuctētia na
ture timorē q̄ꝫ mortis abiciat Quid
q̄d bachus eūdē habuit nutritorē?
Nempe q̄ hijs ſtudijs/aut deſidijs
īſtitūt/ſemiferi ſt̄·⁊ abiecta potiore
huānitatis ꝑte/ratione moꝝ/ꝓdi
gijs ꝯformātur a bonitate ſiquidē
ad laſciuiā·a laſciuia ad volupta
tē/⁊ cā̄ induerūt ad flagicia ⁊ quis
illicita ꝯtrahūtur Querūt̄ oīa pꝰ
labores·fomes hylaritatꝭ gratior
eſt ſi duā ꝑceſſerīt/reficiūtur auidꝰ
q̄ exinanita fuerāt plurimū Vena
tores oēs adhuc īſtitutionē redolēt
centaurorū Raro iuenit̄ quiſq̄ͣ eo
rū modeſtꝰ aut grauis·raro ꝯtinēs
⁊ vt credo ſobrius nūq̄ͣ·domū q̄ppe
chironis habuerūt·vnde hoc diſce
rent Caueri nāq̄ꝫ iubētur ꝯmunia
centauroꝝ/a q̄bꝰ ſine cicatrice neō
reuertit̄ Vꝫ ſi hyſtoriȷ̄s quas ſu
is porte decoloreauē figmētis fides
ſubtrahit̄·illi vtiq̄ꝫ credi neceſſe ē·q̄
ex eo q̄ ſcripta ē digito dei irrefra
gabilē apud oēs gētes ſortita eſt
auctoritatē Primꝰ igit̄ ponit̄ nem
roth robuſtꝰ venator ꝯtra dñm·eū
reprobū fuiſſe nō ābigis quē oīum
doctoꝝ turba ꝯdempnat Traditur
hic cupiſſe in tantā elatiōis veror
diā·vt nō vereret̄ iura temerare na

ture cū cōſortes condicionis ⁊ gene
ris·quos ingenuos illa creauerat·
hic adiceret ſeruituti· Tyrannidis
ergo faſtigiū in ꝯtumeliā creatoris
a venatore incipiēs·aliū nō iuenit
auctorē·q̄ eū qui in cede ferarū·⁊
volutabro ſanguis dñi contemptum
didiciſſet Cepit enim potēs eſſe in
terra Hic nāq̄ꝫ ſcriptū eſt eo q̄ nō
expauerit vt acciperet a dño poteſ
tatem· Principiū regni eiꝰ babilō·
dilatatuſq̄ꝫ eſt i terrā ſennaar: vbi
cū tota terra vniꝰ eſſꝫ labij·eocūdē
q̄ꝫ ſermonū: in celū erecta eſt turris
babel/habens lateres ꝓ lapidibus
bitumē ꝓ cemēto·nō habēs in fun
damēto petrā· cuiꝰ ſingulari ſolidi
tate ſtructa·oīs edificatio in dño cō
ualeſcit At iꝓba temeritas ab v
nitate ꝑaſa/linguaꝝ ſuccidit vnita
tem·⁊ prima confuſionem meruit
que in ſe q̄ͣ in dño maluit gloriari
Exiuit ab h̄ prouerbiū quaſi nem
roth robuſtus venator coram dño
forte quia tante elationis in ſe exti
tit·vt nec recentis pena diluuij poſ
ſet inſtrui·quin in oculis dñi ſuper
biret·⁊ obſequiū quod ab homine
dño debebatur ſibi contumaciter v
ſurparēt cum conſtet q̄ confuſionem
linguarum/diluuium anteceſſit Ba
bilon quidem/calice aureo/vniuer
ſam carnem inebriauit· ⁊ aduer
ſus iheruſalem que ſurſum eſt/caſ
tra conſtruit·procuidubio peritura/
quibus quiſquis miliciam preſtat
perpetua ſanctorum maledictione
dampnatur Eſau quoq̄ꝫ venationē
exercuit·et benedictione paterna
meruit defraudari In ſiluis collegit

eſuriem · vt imoderato eſtu lenticulā concupiſcens/ prerogatiuā primogenitorū exiguo precio et vili diſtraheret · ⁊ iugū ſeruitutis hereditarie trāſmiſit in poſteros/ vt diaconi nuſorꝰ qui domi degebat colla ſupponēt · Fruticētibꝰ pilis/ horrebāt manꝰ nec enī lenis eē poterāt actu ꝛ ſilueſtrꝭ morꝰ · cultū q̄ veſtis p̄cioſe domi reliq̄rat/ qui aſſiduo venatu/ virtutis abiecerat · idumētū · fraternum ſanguinē ſitiebat/ et ſe ab eo quē ſibi diuina ḡtia de paterna bn̄dictione prelatū nouerat/ placatus aūt muneribus nō eſt verecꝰ adorari · ¶ Venationis etiam auctorē iactitant fuiſſe machabeum · qui maioribꝰ occupatꝰ/ huiꝰ voluptatꝭ vt creditur vitā duxit expertē · Egregie ſiq̄dē bella geſſit · frīꝰ reſtituit libertatē · leges erexit · cerimoīas inouauit · mūdauit ſcā · tēpli faciē vnde ſibi credebat pueniſſe victoriā/ coronis aureis decorauit · nulloꝝ illiꝰ ⁊ i actꝰ ſurrepſit · parteq; tulit ſibi nata voluptas Poſtremo ꝑ ſalute frm̄ fuſꝰ in acie germanos letimi belli reliq̄t heredes · ¶ Ab etate ꝑma cui tonis legē natura p̄ſcripſerat/ iſpice priarchas · data lege/ tranſi ad duces · ꝓcede ad iudices · ad reges ꝓgredere · parcre ſeriē ꝓphetaꝝ · fidelis ꝓpli officia ⁊ ſtudia perſcrutare · quos in ſerie veteris teſtamenti legis exercuiſſe venaticā ꝛ nempe ydumeos ⁊ yſmahelitas/ ⁊ gentes q̄ dn̄m neſciebant · vbi ſunt inq̄t ꝓphā/ aut ſi mauis dū tamē in ſpū notarius ꝓphete/ qui in auibus celi ludūt? ac ſi tacita ſubiectione pronūciet · eos

quoꝝ vita iocus eſt/ ſuis euanuiſſe cū auibꝰ/ eoſq; ſubiecta ꝓnūtiatione ad īferos deſcēdiſſe cōmemorat Interroga patres tuos et ānuntiabunt tibi | maiores tuos et dicent ſe nunq̄ ſanctū legiſſe venatorē · Quod ſi noī venatorū de ꝓphetica ꝓmiſſione blandiris · qua ſe venatores miſſurū dn̄s pollicetur/ qui de vmbroſis et excelſis venentur erroneos/ beſtialiū vitā noueris increpari/ non cōmendari venantiū vanitatē · Nec te placidus vel euſtachius martir q̄dem inſignis | quē de pia/ non tamē canonica ſcriptura venātē aſſeris a dn̄o viſitatū/ nimis demulceat · niſi forte pſecutorū ecclie rabiē laudas/ eo q̄ inde ad apoſtolatū vocatꝰ eſt paulus · et int̄ alios factꝰ egregius euangelij p̄dicator · Sed fuerūt viri illuſtres alexandri forte/ vel ceſares venatui dediti · nūq̄t philozophi aut aliqui ſapiētes in populo? Nūq̄ ſocrates/ plato/ ariſtoteles/ ſeneca/ ſoranus/ aut qui totiꝰ non vrbis ſed orbis euacuauit miracula/ oīm in ſe ānirationē ſapiētia et v̄tute cōuertens/ archita tarentinus vt redeamus ad noſtros | qui et veritate doctrine/ ⁊ virtutis exemplo/ ⁊ fidei auctoritate precellūt quos ieronimos/ auguſtinos/ laurentios vincentios/ quos deniq; de toto cetu patrum | vexationis huius agitauit inſania? Noſtrorum quoq; temporum luctuoſis inſtruimur exemplis ab hmōi inq̄etudine temperare/ cū proceres noſtros inter venandum veris varijſq; miraculis indignatio diuina percuſſerit · beſtialēq;

ſepe inuenerunt/exitum vite/qui dū
licuit beſtialiter vixerant Regibus
quoqꝫ ipſis/manus domini non pe
percit. ⁊ in maliciam eorum condig
nā ⁊ glorioſam exercuit vindictam
Non equidem eoꝝ nomina. vel ex
ēpla ex inopia reticentur/niſi ex ea
forte quam parit copia. ſed ne men
tes lugentiū adhuc īmoderato dolo
re ſauciatas recentiū reſricatiōe vul
nerū grauius vlceremus. Domeſti
ca nam ſūt exempla ꝙ̄ plurima In
tātam vero quidam huiꝰ vanitatis
inſtinctu erupe veſaniam. vt hoſtes
nature fierent/conditionis ſue ime
moēs. diuini iudicij contemptoēs.
dū in vindictam ferarū ymaginem
dei exquiſitis ſupplicijs ſubiugarēt
Nec veriti ſūt hominē pro beſtiola
perdere. quē vnigenitus dei redemit
ſanguine ſuo. Que fere nature ſunt
et de iure occupātiū fiūt. ſibi audet
humana temeritas inſpiciēte domi
no vendicare. ⁊ idem iuris in omni
bꝰ vbicūqꝫ ſint ſtatuit. ac ſi clauſtri
ſui indagine vniūſa cinxiſſet Quod
qꝫ magꝭ mirere/pedicas parare aui
bus laqueos texere/allicere modis
vel fiſtula. aut quibuſcunqꝫ inſidijs
ſupplātare. ex edicto ſepe fit crimis/
et vel ꝓſcriptiōe bonoꝝ multatur
vel mēbroꝝ punitur ſalutiſꝫ diſpen
dio. volucres celi ⁊ piſces maris cō
munes eſſe audieras. ſꝫ hee fiſci ſūt
quas venatica exigit vbicunqꝫ vo
lāt Manū contine iſtaꝝ abſtine ne
⁊ tu in penā leſe maieſtatꝭ venanti
bꝰ cedas in predā. A noualibꝰ ſuis
arcētur agricole dū fere habeant va
gādi libertatē. illis vt paſcua auge

antur. ꝑdia ſubtrahūtur agricolis.
ſationalia inſitiua colonis. cū paſcu
a armentarijs ⁊ gregarijs alucari
a\et a florealibus excluduntur. ipſis
quoqꝫ apibus vix naturali libertate
vti permiſſum eſt. deus bone quod
oeſtrū. ⁊ ceteras peſtes que non fe
ras. ſed delicias potētum exagitāt
toto potentatu ſuo non poſſunt abi
gere. cum ⁊ culex in vltionem homi
nis armatus. acrimonie ſue aculc
os in feras recte exerceat Dic ſi hic
fueris in ānos cogeris ſata redime
re vel amittere elige vtrū malis de
equiſſimo iure quintū/terciū/vel ſalu
tis vtrobiqꝫ diſpendiū iminet Si
venatoꝝ quiſpiā pertranſeat fines
tuos. ei que domi habes incūctāter
⁊ reuerenter expone. quodqꝫ domi
non eſt ⁊ habet vicinus in vſus illi
us eme. ne ex edicti licentia. tua au
ferat vel inuito et de irreuerentia. ⁊
contemptu rogaris incenturia. aut
foro ꝑſidis. vel procōſulis. aut for
taſſe in conſilio. leſe maieſtatis red
dere racionem Protenditur eciā pa
trimoniū fiſci. dum de alieno quaciū
qꝫ racione familia ſumptum facit.

Verū ne venaticā. ⁊ alias curia
liū nugas non tā iudicio ꝙ̄ odio ſti
lus ꝑſeq̄ videatur: eā indifferētibꝰ
cōnumeracōi facile libēs qꝫ cōſentio.
niſi qz īmoderatis voluptatis incurſu
virilē aīm cōcutit et fūdamentū ſub
uertit racionis. Nō tū ob hoc erit
uſꝫq̄qꝫ culpabilꝭ cū et vinū qd̾ iebri
at ſubūſiōis culpā retorq̄at ī bibētē
et ſenex ſepe nō tā etatꝭ ꝙ̄ ſuo vicio
ſenſū ꝓferat puerilē Pōt igitꝭ vena
tica ēē vtilꝭ ⁊ hoēſta. ſꝫ ex loco. tpe.

modo pſona ⁊ cauſa Perſona nāq;
venuſtat ſtudiū · dū ſuo īſiſtit offici
o · et nō ꝑcipit alienū · nec ē ꝙ quē
ꝙ magꝭ deceat ꝙ qđ officio cuiuſq;
magꝭ accōmodū eſt · Preclare ſiqdē
cicero ethicꝰ/ſingularꝫ pſonarū decorā
deſcribēs · Id vnūquēq; decet maxi
me qđ eſt cuiuſꝫ maxime · Quid ḡ
michi ⁊ tibi cū venatorie pfeſſiōe ·
ſua nāq; neglecta turpiſſimū ē quē
q; ſtudioſiꝰ ī aliena vſari Quid ci
cū ꝑuato ꝟl ruſticano fortaſſe ſtudi
o/q̄ publice auctoritatꝭ īſignibꝰ ful
get: ducē ſeqꝫ pplus · doctor ſeminet
diſciplinā · iudex correcat delinquē
tes · ſtudioſos remunēt īdulgētia po
teſtatꝭ · ꝑuati minoribꝰ occupēt · ho
neſtioribꝰ īgenui · vilioribꝰ ſeruilis
ꝯditio mācipēt · Nā qđ turpe hoīs
ſeio tacioq; · decebit criſpinū · Sic v
tiq; tibi multa ſint eiuſdē corporis
mēbra · nō oīa eidē actui ſeruiūt · ſꝫ
ſua ſūt officia ſingulorꝫ Qui ergo
tuū venatori nō cedis cur illiꝰ vſur
pas officiū? Nōne reputab īdignū ·
ſi ad regnū vl' pōtificiū venator aſpi
ret? Equidē indignꝰ ē/ſi ab alteru
tro faſtigio/ad venatorꝭ carnificiū
vel ſordes plabaris Innatꝰ eteni a
mor boni ſp q̄rit aſcenſū · ecōtra fo
mes vicij ſponte ſua vergit ad caſū
¶ Cauſa q̄q; actū poterit decorarē ·
ſi aut nccitate ſubſiſtat · aut vigeat
vtilitate · aut honeſtate ſplēdeſcat ·
cū ex affectu mētis tota valeat ſub
ſtācia operꝭ colorari Affectus eteni
tuus vt ait ſapiēs operi tuo nomē
imponit Inculpabiliter ex ſancti pa
tris mādato venatum profectus eſt
eſau · vt patris ſaciaret eſuriem · ꝟl

promiſſā benedictionē impenſi me
rito obſequij obtineret · Si eni ſine
culpa exerceri nō poſſꝫ · nequaq̄ tan
tus patriarcha ad opus illiꝰ miſiſ
ſet filiū · quē gratia bndictiōis in ca
put gētiū ꝯſtituere diſponebat · Sꝫ
forte mora traxit ad ſe periculū · q2
diutiꝰ licito · in opē tamē licito ex ꝑ
ua ꝯſuetudine ⁊ īmoderato amore
morabatur · nulla vſatur ī culpa q̄
vrgēte ſtimulo neceſſitatꝭ nō repro
bati ſtudij exercitio vitā cogitur ex
hibere · Qui ocij inertiā vitāt · q̄ ge
rendis negocijs diſponūt mēbra ·
dū laboribꝰ aſſueſcūt · qui viciosā
corpis molē fugiūt ſeruata ī oībꝰ
dignitate pſonꝫ iuſte rephenſioīs
nō paciūtur aculeos Opꝰ eteni nō
ex ſe ſed ex cauſa fit crimē · nec aliq̄
virtutis oſtētatione clareſcit cui vo
luptas originē prebet · Nouerca ſi
quidē virtutꝭ eſt · nō illā dico quam
parit pax · paciētia · beignitas · lōga
nimitas · gaudiū in ſpū ſcō · ſꝫ que
amica epulis · potatōibꝰ · ꝯuiuijs ·
modulatiōibꝰ · ⁊ ludis · cultibꝰ ope
roſiꝰ exq̄ſitꝭ · ſtupris ⁊ varijs imū
dicijs · aīos etꝭ ꝯuiores effemiat ·
ꝟl quodā nature ludibrio molliores
et corruptiores facit eſſe viros q̄ fe
minas Tps quoq; venādi culpā ex
tenuat actū ve ꝯmendat Sit aūt hᵒ
tps vt ī locꝭ q̄pluribꝰ īuenit ex eo
oportunitas gerēdorꝫ · ſit ḡ intēpeſti
ua venatio · vl' ex religiōis cultu · vl'
ex natura rerū · vl' ex debito officij ·
qđ vl' ꝑtermitti · vl' alijs occupati
oībꝰ poſtpoī nō debꝫ Sꝫ de hijs hac
tenꝰ · q2 nō venaticā tradere · ſꝫ de cu
rialiū nugꝭ nugari ꝓpoſitū eſt

¶ Noā quoqȝ ratio habēda ē ſcʒ vt
in ſuo·vel cōi/vel publico licita exer
ceatur venatio·dū tn̄ cōſortib9 non
irrogetur iniuria·⁊ locus celebrita
te ſui/aut reuerētia ab hijs iquieta
tionib9 nō eximatur· Qui enī in a
liena temeraria vſurpatione irruit
laqis iurꝭ tenetur ad penā Is vero
mod9 laudabilis eſt cū moderatōe
adhibita prudenter·⁊ ſi ſieri poteſt
vtiliter exerceatur·vt mandato comi
ci acquieſcas·Ne quid nimis·nā ⁊
inſani ſapiens nomen feret·equus
iniqui: vltra ꝙ ſatis eſt virtutem
ſi petit ipſam·Nichil aūt turpi9 eſt
ꝙ in riſum cōmouendū ora laxare dū
non diſcendi ꝓpoſito vehemētius i
ſiſtis arti quā neſcias·vt ſi linguā
quā non noris facetus attemptes·
Sūt vero ꝑſone qui nō mō ab h̄ ·
ꝫ ab alijs quibuſdā vtpote leuiori
bus·⁊ voluptuoſis ſtudijs inꝑpe
tuū ſubmouēt·vt q̄ in ſacris ordini
b9 ꝯſtituti·⁊ q̄ gerūt ampliſſimos
magiſtratus·Quod enī in alijs fu
turum erat leuioris culpe·hoc in iſ
tis ſepe fit criminis Et quidē ſemꝑ
maiora ſunt que celebratos cōtrac
tus reſcindūt: ꝙ que impediūt ꝯtra
hendos·Porro de virtute ⁊ venta
te canonū·venatica dicnalis ſuis
nō modo claudit aſcenſū:ꝫ ſūmi eci
am ſacerdocij gradum adimit iam
adeptū Preclare illud vt multa fer
tur dixiſſe temiſtocles·Magiſtrat9
a ludis ⁊ q̄buſcūqȝ leuiorib9 ēē arcē
dos: ne respublica ludere videat·
defectuqȝ ſui relicta grauitate ꝓnūci
et·Si tamen maiorib9 qd̄ q̄dē raꝝ
eſt eos exorcupari cōtigerit·in ānis

adoleſcentie ex diſpēſatiōe etatꝭ ꝑ
mittūt aliq̄d ſbtrahere grauitati·et
in ſe clemētiores eſſe qd̄ maturitatꝭ
ꝓceſſu reipublice vtilitati ꝯferent·
Hec ille·Et vtinā audiret a nr̄is
vt ſaltē i pucciori etate/ nugꝭ ſuis
reipublice ſeria anferrēt·Tūc ete
nī totū reipublice corp9 roboris ſui
integritate vigebit: tūc optime ꝯpo
ſitio ſpecie venuſtabit ⁊ elegantꝭ
pulchritudinis decorē induet·ſi ſin
gula q̄qȝ locū teneāt ſortita decēter
ſi fuerit officiorū nō cōfuſio ꝫ diſtri
butio·Hoc ita ſi optimam viuen
di ducē naturā ſeq̄mꝛ Sed nūc qd̄
mediocrū eſt ꝓmittūt fabri·medici
fabrilia tractāt·et officiū p̄ſidēdi a
venatorib9 et humiliorib9 officijs·ā
caā maleficijs mutuat·et pbatoꝝ
temeritas ā diſcipline ignorātia ſe
audet publicis officijs inuſcere

¶ Ca· v· De alea ⁊ vſu ⁊ abuſu illi9

S Ed ecce dum venatorū tu
multi9 egredit·alie ⁊ ſi taci
turniores ꝯſtrepūt nuge·
Ritū ſiq̄dē pūbiū ē Qui leporē
agitat verba ꝯſumit At ſi aleoe di
ligentius intuerꝭ cōſumūt ⁊ vitā q̄ i
ineptijs ⁊ factionib9 aut flagitijs to
ta verſat·Nōne tibi videt alcator
inept9 q̄ thesſaratū nō tā viuit ꝙ pe
rit ex grā·⁊ oēꝫ iactū ſortꝭ ſue p̄ſu
lē facit? Eſt ne ars accōmoda rōni·
cui9 ꝙto q̄ſqȝ ſtudētior·tāto erit ex
ſtudioſior? Attal9 aſiatic9 ſi gētiliū
hyſtorijs creditur·hanc ludēdi laſci
uiā dr̄ īueniſſe ab exercitio numerā
tū paululū deflexa materia Cū eiā
tēporibꝰ exerciū dūtaxat aꝓbaret·
qd̄ ad inueſtigatioē veri/diſciplinaꝫ

liberales pſiceret· vł recte viuēdi in
ſtrueret vſum· hic ſubtili q̄dem licet
infructuoſa inuētione veterꝭ exercicij
duriciā / nō tēperauit ſ; emolliuit·
multꝭ adhuc in priſtina manētibꝰ
ꝯuitate· A manibꝰ nāq; grecoꝝ aba
cus nōdū excidit· aut ratio calculā
di· aut ludꝰ in quo plene viciſſe eſt
ad denūciatū calculū in campis ad
uerſarij cōſtituiſſe pfectam ⁊ maxi
mā armoniā Cū vero in eiſdem· ar
monica· ariſmethica· vel geometri
ca triū terminorū medietate exul
tat ſemiplena victoria eſt Queuis
aliaꝝ· et ſi cōtingant citra triūphi
glām· aut ludētis felicitatē· aut ar
tis pitiā ptestātur Iocādū quidē ⁊
fructuoſū eſt numeroꝝ noſſe certa
mina· qui depdationi īueniātur ob
noxij· ⁊ qua rōne in caſtris ſint· alij
tutiores oīm periculoꝝ ignari· niſi
forte circūuēti ab hoſtibꝰ captiuēt
Huiꝰ voluptate certamis tho
lomeū· alexādrū· ceſarē· cathonē·
ipſū quoq; ſānū ꝯuiorēs opas legi
mꝰ tempaſſe· quo cūcā inter ludēdū
id agerēt vnde eſſent philoſophicꝭ
negocijs aptiores· Alea vero exci
ſo regno aſie inter manubias euer
ſe vrbis nō ſub vna tantū ſpecie mi
ꝯuit ad grecos Hinc theſſara· calcu
lus· tabula vrio· vel dardana pug
na· tricolꝰ ſenio· monarchꝰ orbicu
li· taliorchꝰ· vulpes· q̊ꝝ artē vtilꝰ
ē dediſcere ꝙ docē Quis enī nō eru
beſcat· ſi ſortꝭ ſuc graz/nō ꝟtuti de
beat· ſ; taxillꝰ ꝰq̄s fretilli cautelā ſu
e prudētie nō doleat anteferri? Nō
ne ſatꝭ impbata ē cuiuſ; artꝭ exer
citatio? qua quāto quiſ; doctior· tā

to nequior? alcator q̄tō oīs hic eſt
Mendaciorū ſiq̄dem ⁊ periuriorū
mater eſt alea· et ex alieni ꝯcupiſ
centia/ ſua prodigit· ⁊ nullam ha
bēs patrimonij reuerētiam cū illud
effuderit: ſenſim in furta dilabitur
⁊ rapinas Illā vero nōnulli pferūt
in qua vlixes luſiſſe legit̄ eo ꝙ in
genij aliq̄tenꝰ multa meditatione
excitare videatur acumē· Sz ex eo
michi videt̄ pditior· cū nichil infelici
us ſit ꝙ in eo in quo minimū pficias
plurimū laborare Eſt enī inutilis im
portunitas de pcātꝭ qua inutilia acq̄
ritur· ⁊ querēdi inanis eſt diligēti
a: cū inueniſſe nō pderit Poſſ; v
tiq; motꝰ animi· ⁊ mētꝭ agitatio/
que ibi fruſtra diſtrahitur: rebꝰ pul
chrioribꝰ ⁊ melioribꝰ accōmodari·
Aleā vō a regione moꝝ illiꝰ aucto
ritas prorſꝰ exterminat· q̄ vniuſū
orbē docēs in filio eā denūciat oībꝫ
fugiēdā Ab ea ſiq̄dem armātur ad
lites hoīes/ incurrūt inimicicias· i
miſerā et ſi nō miſerabilē incidūt e
geſtatem· Si denunciationis que
ris auctorem· illum agnoſce· qui nō
ſibi· ſed toti genitum ſe credidit or
bi Eſt tamen cū in aliqua ſpecie
ſui licenter admittitur honeſta· ſi
abſ; vicio/ curarum grauiū pondus
alleuiet· ⁊ ſine ꝟtutꝭ diſpēdio iocū
dā īterpolationē afferat gaudioꝝ·
Oīs vō licētia moderātiois ſuffragi
o ꝯualeſcit· ⁊ ſolide ꝟtutꝭ vſu ab i
tēpātia defēdit̄· Tociꝰ vō licētie
moderātrix ē loci· tēpis· mōi· pſone·
⁊ cāe pmiſſa inſpectio· q̄ oīm nego
cioꝝ faciē decora venuſtate ꝯmēdat·
ā turpitudinis ꝯtēpnat obprobrio

Eſt ergo ĩ ſingulis plurimū habē
da ratio pſonaꝝ cū natura· cōditio·
fortuna ſuis ſingule hoīem induāt
pſonis· ex q̄bus quid ſe deceat· cuī
uniuſcuiuſq; colligere· Decoꝝ ſiq̄
dem aliūde nō puenit· Chilon la
cedemonius iūgende ſocietatis cau
ſa miſſ9 chorinthum· duces ⁊ ſenio
res ꝑplī ludentes inuenit in alea In
fecto itaq; negō reuerſ9 ē dicens ſe
nolle gl'iam ſparthanoꝝ quoꝝ ṽ
tus ꝯſtructo biſancio clareſcebat hac
maculare infamia· vt dicerentur cū
aleatorib9 contraxiſſe ſocietatē Re
gi quoq; demetrio in opprobrium
puerilis leuitatis tali aurei a rege
parthoꝝ dati ſūt Eo ſiq̄dem nunc
re exhonorāda viſa eſt adoleſcentia
ſenilis· et q̄ ĩ maieſtate regni leuia
committere minime vetebatur Nunc
vero nobiliū in eo ſapiēcia declara
tur· ſi venaciēā nouerint· ſi in alea
fuerint dampnabil9 inſtituti· ſi na
ture robur effeminate vocis articul'
fregerint/ ſi modis/ ⁊ muſicis inſtru
mētis· ṽtutis imemores/ obliuiſcā
tur q̄ nati ſūt Verū hec puicies a
parētib9 manat ad filios Quid eī
faciet fili9· niſi qđ p̄rem vident faci
entē? Si dāpnoſa ſenem iuuat ale
a· ludit ⁊ heres bullatus Paruoq;
cadē mouet arma fritillo· Fuerat q̄
dem tenerior etas a libidinib9 ⁊ vo
luptate/ parēte viciorū/ arcenda ꝓpē
ſius· ⁊ ne quid licencia9 illis p̄ſenti
b9 a maiorib9 fieret· diligencius p̄ca
uendū· quia vt idē ait ſatiricus· for
cius/ ⁊ citius nos corrūpūt viciorū
exempla domeſtica magnis cū ſube
unt animos auctorib9 Egregie q̄dē
eleazarus cū redimēde vite cauſa/
ſolicitaretur cōmittere in legem dñi
exēpli piculū oppoſuit dicēs Quis
ego ſū eleazar9 nonaginta ānoꝝ·
vt trāſeam ad vitā alienigenarū·
⁊ iuuenes religioſos ſeducam? Naſ
cuntur ergo maiorib9 heredes qui
bē degeneres et qui virilem ſexum
muliebri mollicie dehoneſtant

Cplm ſextū De muſica ⁊ inſtru
mentꝫ ⁊ modis ⁊ fructu eoꝝ

NOn tñ curialiū nugis mu
ſicā calūpnietur aliq̄s ſoci
atā· licet ſe bñficio eius co
nentur nugatorū plurimi ꝯmenda
re· diſciplina ſiq̄dem liberalis ē· ⁊ ſi
ue pictagoram· ſiue moyſen ſiue tu
bal· p̄rem canentiū in cytara/ editi
onis ſue laudat auctorē/ īgenuū ha
bet ortū ⁊ virtutꝫ ſue potēcia ſpcie
rūq; varietate· ⁊ ſibi famulātib9 nu
meris vniūſa ꝯplectitur oīm q̄ ſunt
⁊ q̄ dicūtur/ diſſidēcē ⁊ diſſonā mul
titudinē ꝓporcionū ſuarū· i· in eq̄li
quadā eq̄tatꝫ lege conciliās Hac et
enī celeſtia tēperātur/ mūdana ſiue
humana regūtur Hac inſtrumenta
mores inſtruūt ⁊ īformāt ip̄i9 q; vo
cis articulate vel inarticulate ſbam
miro quodā nature opificio mellitꝫ
picturꝫ rigmoꝝ metroꝝq; colorib9
veſtiūt/ ⁊ q̄dā cult9 venuſtate pero
nāt Hac vt ſuffragio nrē ꝯmēda
tionis nō egeat ſci p̄res multis lau
dū p̄conijs extulerūt Demū ĩ ei9 ṽ
tute maligni ſpūs violētia cohibe
batur· ⁊ illi9 etiā in ſubditꝫ ſuis mi
nuit muſice grā poteſtatem Cū
enim ſpiritus domini mal9 ſaulem
inuaſiſſet· pſallebat dauid cythara

in manu ſua donec ſpūs a regis in
feſtatiōe quieſceret. Ut vero nōdū
reuelet ſpūs q̄ latet in lrā/ eq̄ſſimū
eſt aīam/ ꝯgnati generis grā man
ſueſcere. ꝟl oēm dediſcere alienatio
nem. cū ei ꝓp̄ie ꝯcentꝰ originis/ ⁊
nature melioris archana reſultant
Eam ex ꝯſonācijs muſice eſſe ꝯpo
ſitā ꝗ̄plurimum opinio vel ſnīa eſt.
Cuiꝰ etenī phie p̄nceps plato eſt.
ſi tn̄ ariſtotilia acquieſcūt. cū eā ex
ſba diuidua/ ⁊ īdiuidua finxiſſꝫ. et
eadē/ natuā plaſmaēt ⁊ diūſa. ipaꝝ
nō poſſe ꝯſtare credidit. niſi limſitū
q̇ vtrūq; multifaria ſectiōe ab vnita
te ꝓfluxerant. diſſidentiā emolijs.
epitriās. ꝟl epogdois vniret. lima
tis ꝟl comatis habita rōne. vt ſub
exp̄ſſione paucoꝝ ei quātacūq; diſ
tantia/ repugnantiū ꝯcordia/ ꝯgna
ti generꝭ ſociētate / vocaꝛ̄ eſſe fini
tima ¶ Unde archano quodā me
atu nature/ ſecretiſq; cuniculis viua
citatis ſue vigore ꝑ vniuerſa diſcur
rit. ⁊ cunctis nature ſubſtātieq; ꝯfor
mis ratiōis/ ſenſꝰ vite ī ſingulꝭ pro
diuine diſpenſatiōis decreto/ effica
ciam modulatur. Omnibꝰ itaq; ali
menta diſpenſat. ꝟl ſui puritate vi
get in ſingulis. niſi molis corporee
grauitate prematur. aut trāquilli
tatem ſpūs/ exterioꝝ tumultuū tur
ba conciciat. Qua irruente / q̇d p̄t
ēē ſalubꝛiꝰ. ꝗ̄ ſi vt ita dicā ſuis na
ture vocibus a ꝯp̄ſſione turbaꝝ ad
ſeipſam anima reuocatur? Quid
deniq; nrō ſpūi poteſt eſſe ſimilius
voce. que cum hic formetur tam fa
cili ꝗ̄ inuiſibili ⁊ ineffabili tranſitu /
multoꝝ circūquaq; replet auditū.

⁊ vi ſua corpoꝝ integram penetrat
denſitatē. et quaſi tactu quodā mo
uet aīꝫ. et ꝓ arbitrio ſuo nūc deiat.
nūc extollit? Certe ꝟl ſi nulla rōne
ſit ſpūs. cam quoddam vehiculum
ſpūs eſſe/ certiſſimū eſt Et nūc q̇dē
huānū. nūc diuinū. nūc et phitoni
cū gerit Cum vero modis ſuis ele
gantiꝰ fuerit coloāta. venuſtate ſui /
mentes eciā ſeniores capit. et q̄dā
inducte hilaritatis grā pellit triſticia
am. et ſi q̇d pulueris aut turbinis/
aut nebularum cogitatiōibus ipſis
inheſerat potenter abſtergit ¶ Ad
mores itaq; inſtruēdos/ ⁊ aīos exul
tatiōe virtutis trahendos in cultū
dñi. nōmodo concētum hoīm. ſꝫ et
inſtrumentoꝝ modos ꝯſueuerūt ſanc
ti patres dn̄o applicandos. cum tem
pli reuerētiam dilataret. Et ſi mili
tantis ecclie tibi parua videtur auc
toritas. vel triūphatrix illa/ ꝓ̄conia
muſice non tacebit. cuiꝰ ſeniores vi
dit. ⁊ tibi mōſtrauit tonitrui filiꝰ /
et voces eoꝝ ſicut cytharedorū cy
tharizantiū in cytharis ſuis. Qꝫ ſi
illos nōdum audiſti. regem audias
exultantem. qui te regni ⁊ exultati
oniſ ſue vult eſſe ꝑticipem Ait enī.
ſumite pſalmū ꝟl date tymphanū
pſalteriū iocūdū cū cythara Ad q̇d
inquis? vt laudetis dn̄m in tym
phano ⁊ choro ī cordis ⁊ organo.
Hic eſt enim vſus muſice aut ſo
lus aut precipuus. Frigius vero
modus/ et cetera corruptionis leno
cinia/ ſane inſtitutionis non habēt
vſum. ſed prodūt maliciā abutētis
¶ Dolet igiꝛ̄ ⁊ īgemiſcit ſpēs lau
dabilꝭ diſcipline / ſe ab alieno vicio

deformari. ⁊ ꝙ facies meretriciis fac
ta eſt ei. que viriles quoqȝ animos
accendere conſueuerat ad virtutē A
matoria bucolicoꝝ apud viros gra
ues eſſe fuerat crimis. Nunc vero
laudi ducitur. ſi videas grauiores
amatoria que ab ipſis dicuntur ele
gantius ſtulticiam pſonare. Ipſum
quoqȝ cultum religionis inceſtat. ꝙ
ante conſpectū dn̄i in ipſis penetra
libus ſanctuarij/laſciuientis vocis
luxu quadā oſtentatōe ſui muliebri
bus modis notularū articuloꝝ̄qȝ
ceſuris. ſtupentes animulas emolli
re nituntur. Cū p̄cinētiū ꝟ ſuccinē
tium. canentiū et decinētiū. intercī
nētium. ⁊ occinentiū. p̄molles mo
dulationes audieris. ſirenarū concē
tus credas eſſe nō hoīm. ⁊ de vocū
facilitate mirabens quib9 philome
na vel pſitach9 ꝗ ſi qd ſonori9 ē. mo
dos ſuos nequeūt coeq̄re Ea ſi qdē
ē aſcēdēdi deſcēdēdiqȝ facilitas. ea ſec
tio vl̄ geminatio notulaꝝ. ea replica
tio articuloꝝ ſinguloꝝ̄qȝ ꝯſolidati
o/ſic acuta vel acutiſſīa/ g̃uib9 ⁊ ſub
g̃uib9 tpanē. vt aurib9 ſui iudicij fe
re ſubtrahaē auctoritas. ⁊ anim9
q̄ tante ſuauitatis demulſit grā/
auditoꝝ merita examinare nō ſuf
ficiat Cū hec qdē modū exceſſerīt ꝫ
lūboꝝ pruriginē ꝙ deuotionē mē
tis poterūt ciere excitare Si vero
moderationis formula limitantur ꝫ
aīm a curis redimūt/extermināt tē
poraliū ſollicitudinē. ꝟ quadā ꝑtici
patoē leticie ꝟ q̄etis ⁊ amica exul
tatoē/in deū mētes huānas traici
unt. ad ſocietatē āgeloꝝ Dz vn̄
hāc moderatōis formulā tenes Ex

ultabūt iq̄t labia mea cū cātauero
tibi Si g° ex habūdātia cordis os
tuū laudē dn̄i moduleē Si ſpiritu
pſallis ⁊ mēte. ſi pſalē deniqȝ ſapi
ēter. eciā cū articulate voce itelli
gentiā rectiſſimā modeſtie regulā te
nes. ⁊ nō tā voce/ꝙ mēte iubilo cu
res mulces altiſſimū/⁊ idignatonē
ei9 prudēter aūtis Qui āt volupta
tis aut vanitatis affect9 exp̄mit. q̄
vocis grām proſtituit ꝯcupiſcētijs
ſuis. qui lenociniōꝝ clientulā muſi
cam facit. ignorat quidē cāticū dn̄i/
modis babilonijs feſtiu9 i terra ali
ena Qui neſcio quo pacto pl9 place
ant/niſi quia nitimur in vetitū ſem
ꝑ cupimuſqȝ negata Et aque furti
ue dulciores. ꝟ panis abſconditus
ſuauior eſt Et qdē frigius mod9 de
creto philoſophoꝝ ab aula grecie
iam p̄dem iuſſus eſt exire ⁊ ceteri q̄
bus deſcēſus fit in laſciuiā ⁊ corrup
tionē An nō recolis cāticū mēte
ꝟ nutus indignationē ſuā totā i or
pheū q̄ modis ſuis mares effemia
uerat vſqȝ ad pcaꝝ inuidiā effudiſ
ſe. licz ille flexerit manes. duriciēqȝ
ditis mollierit curidiceqȝ ſuā vocis
gratia. ⁊ ſi infauſta ſorte meruerit.
Exinde hmōi hoīm queſt9 pleriqȝ
felicē exitū nō expectat ⁊ forte quia
nō habet euēt9 ſordida p̄da bonos
Que vō mētes emolliūt/ moreſqȝ
ſbuertūt a nr̄a etate vndiqȝ aſciſcū
tur. licz ip̄a vltra ꝙ ſatꝭ ē vicijs ſu
is habundet Si quēꝙ eoꝝ q̄ vehe
mēti9 hijs īſiſtūt g̃uē videris. ſi mo
deſtū. ſi pudicū. viris fortibus noſ
troꝝ temporū ipſum ꝯnumerare
memineris/qm̄quidē h̄ rara auis eſt

Proinde quidē venerabilis vir circi
ter ſeptingentaꝝ monialiū pater ·
hāc moāſterijs ſuis pſcripſit legē·
vt oīa earū cantica totꝰ mellice p
nūciatioīs exuāt modos· et vt ſola
pſalmoꝝ ⁊ laudū ſint ſigificatiua p
nūtiacōe ɔtēte· Suſpecta eq̄dē fuit
ſcō viro voluptati cognata mollicī
es· eo ꝙ voluptas parens libidinū
eſt ¶ Quid ꝙ hec ipa cotidianoꝝ
ɔuiuioꝝ malicia acuit· ac ſi venena
niſi toxicata ſint nocere nō poſſint?
Igni ſtipulā addere/oliū camino ·
ſerpentē itoxicare/nōne demētia ē?
Licet rerū vicia obtegātur· velo ver
boꝝ/quoꝝ eadē eſt ſubſtātia nulla
pfecto differētia eſt· Que apud gre
cos cōpulatioīs noīe cēſent vel cō
potatioīs· a nobis honeſtiori noīe
cōuiuia noīantur· Cetus ſiquidē cō
uiuantiū ꝙ̄ compulātiū aut cōpotā
tiū venerabilior eſt· Cōuiuia vero
nōne p ſe ſatis inſaniūt niſi carmi
nibus exārētur? Nōne iſtud argu
it dñs dicens· ve q̄ cōſurgitis mane
ad ebrietatē ſectandā et potādū vſ
ad veſperā· vt vino eſtuetis· cytha
ra et lyra et tympanū/et tybia· et
vinū in cōuiuijs veſtris· ⁊ opus dñi
non reſpicitis/et opera manuū eius
non conſideratis· Quid ꝙ rex babi
lonis non niſi in cōuiuio vidit ma
num ſcribentis in pariete mane· te
chel· phares· Quo regnū diuinme
ratū appenſū denūciatur et ſciſſum·
Diuino ſiquidē iudicio principatu
iudicatur indignꝰ qui vaſa dñi hu
mana/videlicet corpora/in vane vo
luptatis gaudia exponit/et ſponſi
thalamū/maligni ſpūs imūdicijs
aperit Cētū luminibꝰ cinctū caput
argꝰ habebat· q̄ oīa vniꝰ fiſtule vo
luptate/nō tā ſopita ſūt ꝙ̄ extincta
Tu q̄s es q̄ te circūſpectiorē eē ɔfi
dis? ¶ Cplm vij· de diſſilitudie au
Auguſto guſti ⁊ neronis
timpanizātē in cena· a quo
dam militū probroſe dictū
ē Videsne vt cytharedꝰ cebē digi
to tēperet? Cuiꝰ ille verbi percuſſus
amaritudine· os manus et animū
ab huiuſmodi leuitate ſuſpendit·
habuitqꝫ ſemper gratiā exprobran
ti ¶ Sed longe ſecus nero nō im
peratoꝝ/ſed hominū fediſſimꝰ· qui
adeo ſcribitur captus amenitate vo
cis· vt nōmodo pomis ab iſqꝫ nocen
tibus abſtineret· ſed eius gratia cō
ſeruāde/frequēti cliſterio vomituqꝫ
purgaretē· plūbeāqꝫ carthellā ſupi
no vētre mādato phiſicoꝝ ſepius ⁊
diutiꝰ ſuſtineēt Adeo ꝟo delectabaē
in cātu· vt nec theatro terremotu
ɔcuſſo/cū ſemel cepat egrederetē/ā
teꝙ̄ īchoata finiēt· nec quēꝙ̄ egredi
eo cātāte licitū erat· Vn̄ pleriqꝫ af
fecti tedio audiēdi· ſimulato funere
elati ſūt ¶ Milites q̄qꝫ niſi alio ꝟ
bo pnūciāte nō appellabat· nec age
bat q̄cꝙ̄ ſerio ioco ve quī phonaſcꝰ
aſtaēt· q̄ cū ſuis arterijs pcē horta
retē Inſtrumētoꝝ q̄ꝫ curioſiſſiꝰ cāt·
vt eoꝝ pciā alijs inuidēt/adeo vt
publico teſtimoīo ſe cytharedū pnci
pē gaudēt appellaī Vn̄ illd· cytha
redo pnape natꝰ nobilē hic vltra q̄d
erit niſi ludꝰ In tāta q̄qꝫ mole ip̄e
rij oēm poſꝰ ɔ̄uitatē Pſiam perſe
quens quaſi maieſtatis imperij in
imicā· ⁊ nobiliora ingenia veritꝰ/

ſe conſilijs ſubdidit hyſtrionū· quo
rū ipſe non erubuit turpitudinē ex
ercere Hinc illud Qđ nō dant pro
ceres dabit hyſtrio Cum vero eſſet
omniū auariſſim9 adeo vt nulli qđ
uncꝫ officiū delegaret: quum pro ſe
quereretur· noſti quid michi opus ſit·
aut illud ſibi diceret· q̄ oīb9 p̄eſt· oīb9
īdiget· tñ hyſtrioīb9· et mimis pe
cunias infinitas erogare nō grauaba
batur/ſingulos put cuicꝫ placuerat
āpliſſime dignitatꝫ noīe ſibornabat
alios patricios/alios ſenatores di
cens· hos illuſtrium ſpectabiliū ve
noībus illuſtrabat ¶ Capitulū oc
tauū de hyſtrionibus et mimis et
preſtigiatoribus·

Dum vero aliq̄ adhuc pro
pter imitanꝫ· et ſi feditate
illi9 neq̄ digneꝫ īuolui· cū
grān ſuā hyſtrioīb9 ⁊ mimis multi
pſtituāt· ⁊ in exhibēda maliria coꝝ
rem quadā et ꝯteptibili magnificēci
a nō tā mirabiles q̄ miſerabiles fa
ciūt ſūpt9 Illa tñ etas vt ſic intcrī
dicā honeſtiores habuit hyſtrioēs/
ſi tamē aliquomō honeſtū ē qđ oī
hoīe libero ꝯprobatꝫ īdignū· Nec
tñ hyſtrionē aſſero turpiter ī arte
ſua vſari· etſi īdubitanter turpe ſit
eſſe hyſtrionē Et quidē hyſtriones
erāt q̄ geſtu corpis/arteꝗ vboꝝ·
⁊ modulatione vocis/facias aut fic
tas hyſtorias ſub aſpectu publico re
ferebāt/quos apud plautū inuenis
et menādrū· et q̄bus ars nr̄i tereci
īnoteſcit Porro comicis et tragicis
abeūtib9 cū oīa leuitas occupaue
rit· dientes eorū comedi videlicet
et tragedi exterminati ſunt· ⁊ eos in

ſeruili cōditiōe dūtaxat plerūqꝫ re
peries· Quis vo eorū vſus extite
rit poeta doces aperit· aut prodeſſe
voluēt· aut delectarē poete· aut ſimꝫ
et iocunda et ydonea dicē vite· At
nr̄a etas plapſa ad fabulas ⁊ q̄uis
inania/nōmō aures ꝟ cor pſtituit
vanitati· ꝫ oculoꝝ ⁊ aurū volupta
te ſuā mulcet deſidiā· luxuriā accen
dit· ꝯquirēs vndiqꝫ fomēta viciorū
Nonne piger deſidiā īſtruit· ⁊ ſōp
nos puocat īſtrumētoꝝ ſuauitate·
ā vocū modulꝫ hylaritate cācētiū·
aut fabul tiū grā/ſiue qđ turpi9 ē
ebrietate vꝫ crapula? Arteni vtiqꝫ
elegantiorē docuit flaccus Tenīe
ti tranāto tyberī ſōpno q̄b9 eſt op9
alto· Ait q̄ꝫ coacionator· Dulcis eſt
ſompn9 opanti ſiue parū ſiue mul
tū comedat Exercitatio ſiq̄dē parit et
alit q̄etꝫ grām· q̄ ocij cōtinuatione
et quodā inercie ſue marcore pimi
tur Vtiqꝫ in deſiderijs ē oīs ocioſ9·
cū et ocioſitas inimica eſt aīe· et de
domicilio ei9 oīa ſtudia vtutꝫ elimi
net· Clamat ethic9· Cernis vt ig
nauū corrūpant ocia corp9/ꝟ capi
ant viciū ni moueanꝫ aque Quod
inq̄ꝫ/audi· diſces· ſi eidē credideris
Queriꝫ egiſt9 q̄re ſit fact9 adulter
Cauſa ē in pmptu deſidioſ9 erat·
Litteratiſſimi ergo viri cōſiliū ē· vt
hoſtis te ſp inueniat occupatū· quo
varijs temptatioībus ei9 occupationū
tuarū clipeos tā feliciꝫ q̄ prudēter
opponas Vitanda eſt inquit ethic9
improba rerū ſireni deſidia At eam
noſtris prorogant hyſtriones· Ex
occupatis enim mentib9 ſubrepūt
tedia· ſeſeqꝫ non ſuſtinerent· ſi non

aliaui9 voluptatis ſolatio mulceren
tur. Admiſſa ſunt ergo ſpectacula.
& infinita tyrãnia vanitatꝫ quib9
ꝗ oĩno ociũ non pñt perniciosius
occupentur. Datũ eteni fuerat oci
oci ꝙ turpiter occupari. Hic numi.
ſalij vel ſaliares. balatrões. & emi
liani. gladiatores paleſtrite. gigna
dij. pſtigiatores. maleficiꝗ ꝗꝙ multi
& tota ioculatorũ ſcena procedit.
ꝗrũ error adeo inualuit: vt a pclarꝫ
domibus nõ arceantur. etiam illi ꝗ
obſcenis ptib9 corpis oculis oĩm/
eam ingerũt turpitudinẽ/quam eru
beſcat videre vel cinic9 Quodꝙ ma
gis mirere. nec tunc eiciũtur. qñ tu
multuãtes inferi9/crebro ſonitu ae
rẽ fedant. & turpiter incluſũ turpi9
pdũt. Nũquid tibi videtur ſapiẽs
qui oculos vel aures/iſtis expãdit:
Quis tñ libenter nõ videat & vide
at. cum pſtigiatoris loco pfuſi arcs
deletur. & oculis quos malicia ſua
pſtrinxerat vidẽdi facultas repat:
Iocũdum quidem eſt & ab honeſto
non recedit. virũ probum quidẽ qñ
ꝙ modeſta hylaritate mulceri. ſed
ignominioſũ eſt grauitatẽ huiuſce
modi laſciuia frequẽter diſſolui Ab
iſtis quoꝙ ſpectaculis. & maxĩe ab
obſcenis. honeſti viri arcend9 eſt o
cul9. ne incontinẽtia eius mentis
quoꝙ inpudiciciam fateatur Egre
gie ſiquidẽ ſophoclẽ ptorẽ collega
pides arguens ait Decet ptorẽ ſo
phoclem nõmodo man9. ſed & ocu
los hr̃e continentes. Autẽ inqt hõ
cui de regni maieſtate multa licebãt
oculos meos ne videant vanitatẽ.
ſciens vtiꝙ verũ eſſe qd ali9 inge
miſcit. qr oculꝰ me9 depdat9 eſt ani
mam meã. Decriptũ qd in ſingulꝫ
proſit aut deceat aĩm9 ſapientis ad
uertit. nec apologos ſpectacula re
fugit aut narrationes aut quecũꝙ/
dũ virtutis aut honeſtatꝫ. aut vtili
tatis habeant inſtrumentũ. Pacre
quidẽ ꝯmunionis grãm hyſtriõib9
& mimis dũ in malicia pſeuerant.
ex auctoritate pr̃m non ãbigis eſſe
precluſam. Unde quid fautorib9
eorꝫ immineat colligis. ſi facientes
& ꝯſentientes pari pena recolis eſſe
plectendos Qui donãt iqt hyſtriõi
b9 quare donãt: Hoc vtiꝙ in illis
fouẽt in ꝗ nequiſſimi ſunt. Nẽpe ꝗ
nequiciã fouet. eſt ne bon9: Cũ ve
ro oĩꝫ iſtorꝫ ſit odibilis. illorꝫ tñ ꝗ
min9 nocẽt malicia tolerabilior eſt.
¶ Ca.plm. ix. Unũ dicatur pſtigiũ &
quis fuerit auctor ei9

Os ãt ꝗ noctẽticea pſtigia
artesꝙ magicas & varias
ſpẽs mathematice ẽprobã
te/exercent. iã pridẽ ſci pr̃es ab au
la iuſſerũt exire eo ꝙ oĩa hec artifi
cia vel poti9 maleficia ex peſtifera ꝗ
dã familiaritate demonũ et hoĩm no
uerũt profluxiſſe. verũꝙ pſepe pfe
cunt ſola ĩtẽtiõe fallẽdi. a ꝗb9 aĩaꝫ
fidelẽ dñs arcens ait. Si dixerint
vobis. & ita euenerit ne credatꝫ eis
Preſtigiũ vero mercuri9 dr̃ inueniſ
ſe qd ex eo ſic dr̃. ꝙ aciẽ pſtrĩgat o
culorꝫ Fuitꝙ magorꝫ pitiſſi9 vt qſ
cũꝙ res vellet inuiſibiles facẽt. ꝗ vt
videbatꝫ ĩ alias ſpẽs trãſformaret
Oĩa ſiqdẽ mathe dũ penultimã ex
tedis/figmẽta ad magicã referũtur
cui9 plurime ſpecies ſunt & diuerſe

¶ Cam x Qui ſit magi ⁊ vn̄ dicāt̄

Et quidē magi ſunt· vł ob
magnitudinē maleficiorū
ſic appellāt̄ q̄ dn̄o ꝑmittē
te elemēta ꝯcutiūt· rebꝰ adimūt ſpe
cies ſuas· vētura ple ꝝq; pnūciāt· tur
bāt mētes hoīm· īmittūt ſōpnia· ho
mines q; violentia carminis dūtax
at occidūt· qđ ⁊ lucanū noſtrū non
latuit· ait eni· Mens hauſti nulla
ſanie polluta veneni incantata perit
Et ne tibi ꝑua videat̄ auctoritas·
noſti ꝙ iamnes ⁊ mambres magi
pharaonis/egyptꝰ eteni huiuſmo
di ſupſtitionū vł maleficioꝝ mater
eſt· noſti inq̄ꝫ eos nō mō moyſi reſti
tiſſe· ſ3 cū eo ſignis ⁊ miraculis ꝯtē
diſſe licet poſtmodū vł iuiti coacti
ſint digitū dei in ſignis moyſi ꝯfite
ri ¶ Caplm xim De ſpēbꝰ magice

Varro aūt curioſiſſimꝰ int̄
phos· quatuor ſpēs diuina
tionis ab elemēt̄ mutua
tꝰ eſt· piromācīā ſcilz ⁊ aeromācīā·
ydromācīā· vł geomācīā· multaſq;
ſpēs videbis ex huiꝰ capitibꝰ pul
lulare· ſiue arte· ſiue furore diuina
tio pagatur· quare noīa exēpli cau
ſa· vł pauca ſubiciā· ¶ Caplm xij·
Qui ſūt incantatores· arioli· aruſpi
ces· phicij vultuoli· imaginarij· cō
iectores· chiromātiā· ſpecularij· ma
thematici· ſalliatores· ſortilegi· et

Incantatores q̄dem ¶ augures
ſūt qui arte vbis exercent Ario
li q̄ circa aras nepharias ꝓces aut
execrata ſacrificia faciunt· in quoꝝ
ceruicibꝰ eſt manꝰ dn̄i dicēte ꝓphe
ta Ariolos ⁊ magos nō patieris vi
uere ¶ Aruſpices ſūt iſpectores ho
raꝝ· pſcribētes q̄đ qua hora fieri ex
pediat/quoꝝ errorē dāpnat aplꝰs
dicens· timeo ne fruſtra laborauerī
in vobꝭ· obſeruatis eni dies ⁊ ānos·
mēſes ⁊ tpa· cū felicitas opis nō a
tpe ſ3 a noīe dei viui debeat expec
tari Aruſpiciū q̄ſi i extoꝝ iſpectiōe
vigz· quā arte tages q̄dam d̄r inue
niſſe Vn̄ lucanꝰ Fibris ſit nulla fi
des· ſ3 cōditor artis finxerit iſta ta
ges· Extoꝝ vō noīe cēſent oīa· q̄
cutis extremitate tegunt̄ Ex quo li
quet eos ēē aruſpices q̄ vaticinant̄
in oſſibꝰ aīalīū· ſiue ſanguine ſiue
futura pnūciet· ſiue pñtia pnūcient
vł pterita Vaticiniū ſiq̄dē ē quo
cū itelligētia veri abſcōdita pferūt̄
Cū vł ꝓphetiā nō mō de futuris cō
ſtet ēē· ſ3 de pſentibꝰ futuris ⁊ pteri
tis· Si vō adhibeat̄ ſāguis· ad ni
gromācīā iā accedit q̄ inde d̄r ꝙ to
ta i mortuoꝝ iquiſitiōe vſat̄ Cuiꝰ
vis ea ēē videtur· ut ad iterptatio
nē veri/mortuos valeat ſuſcitarē Ea
nāq; ludificatiū demonū ⁊ huānc ꝑ
fidie illudētiū fallacia ē ¶ Phicij ſt̄
quos ſpūs phitonicus replet ⁊ fre
quētiꝰ i vginibꝰ exerceat̄ ut magis
ludificet· ac ſi imūdo ſpiritui place
at itegritas mētis ā corpis ¶ Vul
tiuoli ſūt q̄ ad affectꝰ hoim imutā
dos· i molliori materia cera vł forte
limo/eoꝝ quos puterte nitūt̄/effigi
es exprimūt/cuiꝰ illuſiōis i farmacē
tria vgiliꝰ meminit Limꝰ vt h̄ du
reſcit· ⁊ h̄ ut cera liqueſcit· vno eodē
q; igni ſic nrō daphnis amore Na
ſo q̄q; i libro heroidū Deuouet ab
ſentes· ſimulacraq; cerea fingit Et
miſerū tenues in iecur vrget acꝰ·

Hoꝝ vero maliciā etiā cū plurimū
noceāt artificio leui diſſoluitur. ſi vi
delicet q̄ ſuſpecti ſūt ꝯuicti ab aliquo
crimē ſuū inficiētur. aut ſi cōfeſſi fu
erint. cogantur maleficiū reuocare
¶ Imaginarij ſūt q̄ ymagines q̄s
faciūt q̄ſi i poſſeſſionē p̄ſidentiū ſpiri
tuū mittūt vt ab eis de reb9 dubijs
doceātur Hos ydolatras eſſe ſacra
ſcriptura conuincit ⁊ diuine maieſ
tatis iudicio condēpnādos ¶ Con
iectores ſūt qui artificio quodā ſibi
vendicāt ſompnioꝝ interpretationē
¶ Cyromantia ſūt. qui a manuū
inſpectiōe/ rerū vaticinātur abſcōdi
ta ¶ Specularios vocāt q̄ in corpi
b9 leuigatis ⁊ terſis. vt ſunt lucidi
enſes peluꝫs cyathi ſpeculoꝝq3 di
uerſa genera diuinātes curioſis cō
ſultationibus ſatiſfaciunt. quā ⁊ io
ſeph exercuiſſe aut potius ſimulaſſe
deſcribitur cū frēs argueret ſurripu
iſſe cyphū in q̄ cōſueuerat augurari
¶ Mathematica ſꝫ licet appellatio
generalit̄ oīa ꝯplectatur q̄ a poſiti
one ſtellaꝝ ſituq3 firmamēti/ ⁊ pla
netarū motu/ q̄ ſint ventura conici
unt. vt ē illud. Noſtra vel eq̄li ſuſ
pendit tēpora libra Parca tenax
veri ſeu nata fide lib9 hora Diuidit
īgeminos ꝯcordia fata duoꝝ Neſ
cio qd̄ certe ē qd̄ te m̄ tēperat aſtrū.
Ac ſi ſtellaꝝ choreas applicatiōes
q3 vni9 ad alterā ꝯſtet reb9 q̄ ex ar
bitrij libertate ꝓueniūt quādā ne
ceſſitat̄ p̄ſtare originē. q̄ꝫ ⁊ genel
liaci q̄ geneſes. i. natalicias horas
attēdūt imitāt̄ errorē. Vn̄ ſathiri
c9 Nota mathematic̄ geneſis tua
Idē vo horoſcopi nominat̄ Vn̄ cur
ſ9 Geminos horoſcope varo ꝓduc̄
genio. Viguit āt iſta ſciēcia ⁊ forte
eā aliq̄ten9 licuit exerceri donͨ deū
natū nūciauit ſtella de celo. magos
q3 nō reprobos p̄nuncias fidei ad cū
adorādū nouo ⁊ iaudito ducatu ꝑ
duxit Exinde vo penit9 iterdicta ē
¶ Saliatores q̄ ex ſaltu mēbroꝝ
ā inopinato corꝑis motu ꝓſꝑū ali
quid futurū autumāt. vel aduerſū
¶ Sortilegi ſūt q̄ ſub noīe ficte reli
gionis ſupſtitioſa quadā obſeruati
one rerū pollicēt̄ euēt9 Quod gen9
ſortes aploꝝ ꝓphaꝝ. ⁊ diuidētiū.
⁊ inſpectio tabule q̄ pitagorica ap
pellat̄ Obſeruatio quoq3 cui9 q3 ca
ſ9 i rei de q̄ q̄rit̄ ſignificatiōe ¶ Au
guriū vo qd̄ fit i auiū obſuatione
phriges iueniſſe tradūt̄ qd̄ i voce ꝑ
dic̄ ā volatu Eſt aūt ſcd̄m traditio
nē eorum volat9 tā alarū q̄ꝫ pedū
Vola ſiquidē ē interior pars palme
vel pedis Vnde apud maronē vi°.
volantes ꝑ gradiētib9 colūbe deſcri
būtur Hoc eteni ad hoīs ꝑtinet fe
licitatē. ſi colūbe ꝑ diētes dū tamen
in paſtu itinerātes p̄cedāt Cplm
xiij. De varijs ominibus

In expeditionē miſſ9 cōſul
rōnoꝝ dū nulli9 boni omi
nis ſortiret̄ auſpiciū colum
bas ieiunio confectas granis ſpar
ſis triticeis in via qua iturus erat
preferri iuſſit. vt vel earum omine
auſpicij duriciam ſubleuaret. Que
cum diligencius a cibis abſtinerēt.
eas precipitari iuſſit i flumen ſaltē
vt biberēt. ſubmerſeq3 vi fluminis
docuerūt conſulem cum exercitu ſub
mergēdū Hic eteni ē ſecut9 euent9

Apes platonis infantuli mel la
bijs inferebāt ſingularē dulcedinem
eloquentie ei9 futurā preſignantes
Hiero ſummus poſtea ſicilie magiſ
tratus q̄d virtute ꝓmeruit / a pr̄e
nobiliſſimo viro expoſit9 eſt. eo q̄
ex ācilla ſuſcept9 : dehoneſtamentū
generis videbatur. ⁊ q̄ſi probroſa
dari ſanguinis macula. Uȝ puulū
⁊ indigentē opis humane. apes cir
ca eū melle cogeſto : plurimis alue
re diebȝ / ⁊ ſic ꝯſilio auruſpicū ei reg
num portendi canentiū : a patre ag
nitus. recollect9. ⁊ diligēter inſtitu
tus eſt. Paruuli mide amabilis for
mice grana tritici cōgerebāt. ſignan
tes eū futurꝝ ditiſſimū. vnde ⁊ res
aureas ipſi9 attactu fieri poete finx
erunt. Sulpicio ſacerdoti lapſ9 apex
de capite ſacerdotiū abſtulit. Occen
tus ſorices audit9 marcio caſſio fabio p̄
fecturā. Si nugis hiberis p oīa cre
dis. Si veſtē in opis tui inicio a ſo
ricib9 corroſā ſenſeris. tēpera ab in
ceptis. Si egrediēs calcauerꝭ limē.
aut in via offēderis pedem ꝯtine. ſi
in procinctu agēdorꝝ aliquid cāpni
ptuleris. differes ichoata. ne vl' to
ta intēcione fruſtreris / aut inutiliter
impleatur expecta dū omine melio
ri fauſtā agēdis horā arripias. Om
nia nāq; ſunt aliquid. Cū proceſſe
ris. abſcōdita futurorꝝ / aues quas
hominales vocāt tibi p̄nūciabunt.
Quenam ſunt iſte forte īterrogas
quas ſcilicet de natura hoīm in for
mā auiū poete aſſerūt eſſe ꝯuerſas
Quid cornix loq̄tur / diligenter au
ſculta. ſitūq; eius ſedentis aut vo
lantis nullo modo cōtempnas. Re

fert etenim plurimum a dextris ſit
an a ſiniſtris qua poſitiōe reſpiciat
cubitū gradiētis. loquax ſit an cla
moſa. an ſilens ōnino. p̄cedat an ſe
quatur. trāſeūtꝭ expectet aduētū an
fugiat. quo ve diſcedat nō negligē
ter attēde. Ait nāq; virgili9. Quid
niſi me quacūq; nouas īcidere lites
ante ſiniſtra caua monuiſſȝ ab ilice
cornix. Nec tu9 hic meris. nec viue
ret ipſe menalchas. Quis in eo vi
deatur in artem offēdiſſe. q̄ cornix
quā vite ꝓuatricē aſſerunt rerū mag
narꝝ ignorat auſpicia. niſi forte i ea
p̄ter naturā fiat oſtētum / q̄le eſt q̄
īminēte bono. ⁊ optato poſt ipato
ris exitio de rupe tarpeia. p vrbem
cornix greco eloq̄o ꝓtulit. bene erit.
q̄d augur interp̄tat9 ita expoſuit.
Nup q̄ ſedit tarpei culmine cornix.
eſt qua nō potuit dicere. dixit erit.
Uȝ ignoſces viro doctiſſimo ruſtica
nam ſimplicitatē exp̄mēti. aut quia
pauperū vita diuitib9 / res videatur
exigua. qui humanū genus vt pau
cis ſeruiat. aſſerunt iſtitutū. Coru9
vero quē non minori diligentia ob
ſeruabis. reb9 maiorib9 auſpicatur /
vt vbiq; cornicā p̄iudicat. porro
cigni9 ī augurijs ales ḡtiſſima nau
tis vtpote que aq̄rꝝ domeſtica qua
dam grā familiaritatꝭ eaūdē ſecre
ta p̄nouerit. an neſcis apud maro
nem bis ſenos letātes acie cignos re
ducte claſſē enee veneris vaticinio
nunciaſſe. Eorꝝ nāq; hylaritas nō
modo nautis. ſed ⁊ quibuſ3 peregri
nantibus felicium euentuū graciam
ſpōdet niſi fortioris ſuperetur aduē
tu. Aquila nāq; ſicut rex auium eſt.

ſi non alarionē exāpias· que forte
aquilarū ſpēs potētiſſima eſt· regni
ſui maieſtate omniū auiū ſi ꝯtra lo
quatur fidē euacuat potius ꝗ̄ apud
ſtaciū pſagio volucrū grecoꝝ exerci
tus ꝯfortaci· ſed fortior ecce aduē
tans ꝑ mare cohors· Amphioerao in
terpte grecoꝝ quoqꝫ exiciū pateſe
cit· Licet eni aquila quantūdā auiū
viribus ſuperetur· in pnūciatione ve
ro nulla potentior eſt· Cunctis ſiqui
dē auibus excellentius volat ⁊ ab
ipſius iouis archano nunꝗ̄ excludi
tur· Cūqꝫ tanto viſus acumine vi
gere dicatur· vt ab ethere ſūmo piſ
ciculos in profūdo maris ꝯtueatur
⁊ in ipſū ſolem quod nulli animāti
um liceat figat obtutū/ ſenſuū quidē
ſubtilitate de iouis gracia conſcien
tiam veritatis reruꝫqꝫ miſteria muti
atur· Quis enim falſum interpretē
dicat· quem conſilioꝝ iouis nouit
eſſe ꝑticipem· Locris aduerſus croto
nienſes dimicantibus/ aquila dum
pugnabatur ſupuolans ⁊ victoriam
dicitur ꝯtuliſſe· cum pauci numero
deleuerint infinitos· Hoc tamen va
lidiori ſigno ſcribitur roboratū· eo
ꝙ duo iuuenes ꝑcerioris ſtature ele
gantioris forme in candido habitu
ab vtroqꝫ latere locros ꝑceſſerūt ſci
licet vt erat oīs opinio caſtor ⁊ pol
lux· Omnia vero hmōi cū geminā
tur potētiora ſūt· Dū hiero de quo
ſupra prima bella iniret· aquila ex
improuiſo reſedit in clipeo ꝓgredietis
manu ꝓmptū eē qꝫ futurū ſignificās·
Ea die qua nat9 eſt alexāder due
aq̄le tota die ꝑ pedes ſup culmē do
mus patris ei9 ſederūt· omen dupli
cis imperij europe aſieqꝫ pſcrētes·
Vultures difficultate portāt duriciā
rapacitate· ſicut habes in origine vr
bis condende· Fenix ſingularis feli
citatis ſucceſſus pollicetur quale eſt
quod noua roma viſo fenice melio
rib9 auſpicijs condita eſt· Auis pic
ta vrbi pictauoꝝ contulit nomen·
Leuitate gentis colore ⁊ voce prefi
gurās· Ardea verū arduarū auſpici
um eſt· Ciconia qm̄ auis ꝯcordie
eſt· ꝯcordiam inuenit· aut ꝯcordi
am facit· Grus ſemper affert quod
expedit· vnde ⁊ gruere verbū anti
quū a quo ꝯgruere quod proficit·
⁊ ingruere contra quod officit· Vn
de illud· bis viab9 ingruit ymber·
Nec tamen minores ꝯtemptui ha
beas· cū ⁊ pica loquax ſicut ad mul
ta· ſic ad ſuſceptionem hoſpitum fa
cit te cauciorē· Si auis que vulgo
dicitur albanellus pteruolans viā
a ſiniſtris feratur ad dexterā de hoſ
picij hilaritate non dubites· Si ꝯ
tra/ contrariū expectabis· Aues quo
qꝫ domeſtice artificij hui9 non ſunt
expertes· cū galli cātus ſpem· iter·
vel opus inchoantiū promoueat·
Tyberio naſcituro pregnans liuia
ouū galline ſubductum eo vſqꝫ nunc
ſuis nūc ancillarū manib9 eo vſqꝫ fo
uit· donec gall9 inſignit̄ criſtat9 ex
cluſus eſt· Vnde et augures pueū
ꝙ naſciturus erat dixerūt regnaturū
Bubonis/ ſtrigis et noctue/ ſꝑ infauſ
ta ſūt oīa· Noctua tn̄ eo ꝙ noctis
tenebris nō cecat· diligēter hoīs vi
gilātiā ſignat vt i portento ꝗ̄ i haſta
hieronis cū pmū ꝓgrederet̄ ad bel
lū noctua dr̄ ꝯſediſſe ſignificās cū

futurū diligentiſſimū Bubonē dicto
dū miſcētur enee ſenſit īfauſtū Si
accipit̄ quippiā de genere huiꝰ ſb o
culꝭ pſiciſcentis ſolitā rapinā exerce
at ·it̄ eūdē rapacitas īminebit Qđ
et iocùlanter inuens naſo ait· Odi
mus accipitrē qꝛ ſp viuit in armis·
Regulus qꝫ ipē qui et bitriſcus di
cit̄· vera qnqꝫ portēdere nō dedigna
tur Minute ceā aues aductu ſuo vl
receſſu ſignificāt familiā nūc minui
nūc augeri Omniū ło volatus q̄
to ſerenior tanto laudabilior Vnde
melāpo augur pnoīatus ꝯquitur
stragē grecoꝝ coniciens ex volatu·
Vides vt nulla ſerenos alcs agat
curſus // A beſtijs quoqꝫ viaꝝ tua
rū euent9 ſcutaberis Leporis time
bis occurſū ſi tamē euaſerit· Eſt ei
paulòdubio longe cōmodior in mēſa
q̄ in via Lupo obuio congratulabe
ris· boni ſiquidē nūciꝰ eſt· licet ſolo
viſu nocere ſoleat ei quē ante pui de
rit vocēqꝫ pcludē Iuxta illud vgilij
Vox fugit ipā lupi merim videre
priores· Hiero ſiculꝰ litteratorio in
ſiſtens ſtudio· inter coequales ſtilo
operā dabat· eiqꝫ lupꝰ in turba pue
roꝝ repente ꝯſpectꝰ tabulā eripuit
ſucceſſus hoīs firmās inaudita for
ma pdigij Quid multa? Lupi effi
caciā non negabit q̄ſquis genꝰ ro
manorū lupino lacte nō ambigit e
ducatū· vnū plerumqꝫ quod in eis
dulciꝰ eſt· adhuc lupinū ſaporem reti
net· pmuqꝫ coꝝ fidem quā a matre
lupa didicerāt ſibi īuicē pcauerūt· ea
deqꝫ quadā lege nature manauit ad
poſteros Quibus gratanter obuiā
ꝓdieris dū capram vides· cui allu

dens poeta ait Occurſare capro cor
nu ferit ille caueto Bobus trituran
tibus liberiꝰ tamē arantibus ouia
bis· nec diſpliceat ſi viā rupe rūt· qꝛ
mora itineris hoſpicij grā ꝯpēſabit̄
Muluꝰ infauſtꝰ eſt· aſinꝰ inutilis· et
ſi vtiliſſimi ſint ad onera pferenda·
Equus qnqꝫ bonꝰ eſt· ſed in eo ni
chil vtilius q̄ q̄ huānis vſibus ſer
uit· habet vero iurgiorū et pugne
ſigificationē Interdū tamē ex calore
et vſu mitigatur Vnde apud virgi
liū Viſis equis albis apparēte ita
lia ſenior āchiſes exclamat· Bellū
o bellū terra hoſpita portas · Cer
uū capreolū · aprūqꝫ ſiluestrē ona
grū· ⁊ cetera huiꝰ modi malo pran
denti apponas· q̄ vianti opponas·
Eneas ceruis pro nauium nume
ro fuſis omen quod ꝯtrariū videba
tur ad ſe ſociorūqꝫ fortunā virtute
retorſit· Canis ſequipeda commodiſ
ſimus eſt Cuius ſi vera eſt hebreo
rū traditio/nec angelus ipē thobie
ſociꝰ aſpernatꝰ eſt comitatū Quid
quod ſyrus ſcelere aui expoſitus in
ſiluis/vt periret· caniculę vberibꝰ/
regnū adeptꝰ ē perſaꝝ Locuſta eſt
⁊ ſi minimū poſſit itinerantiū tamē
prepedit vo[illegible]· ex eo forte ſic dicta·
q̄ loco ſtare faciat gradientes Cō
tra cicada viatoris promouet greſſū
et nūciatorꝝ amenat exitū Aranea
dū a ſuperioribꝰ filū ducit ſpē venturē
pecunie videtur afferre Obuiꝰ bu
fo futuros ſucceſſus denunciat· mi
chi tamen vel ſolo viſu moleſtꝰ eſt
Verūptamē homine ipō nichil po
tentius· nichil efficatius eſt/nichil
qꝫ mortalium vnq̄ inueniesqđ

euidenti9 exprimat veritatē. Porro
ſi artē diligenter exequeris. cōditi
onem e9. ⁊ dona nature. ſitū. geſtū.
motūq; corpis. ſenſūq; ſermonis /
tota mētis intētione notabis. Sa
cerdotē obuiū aliūve religioſum di
cunt eſſe infauſtū. Ego quoq; pnī
ciosū credo nō modo ſacerdotib9 ſʒ et
viris ſapientib9 contraire. Melius q̊
q; eſt obuiari genti ſcelioꝝ. q̄ hijs q̄
ſumma ſunt prediti ptāte. Femina
quoq; que capite diſcoopto icedit/
infelicē crede. niſi vt apud plimū le
gitur publica ſit. aut plurīū libidi
ni pateat pſtituta. Nec expedit illi
occurrere que amoto velo caput ſu
um deturpare nō erubeſcit. Ab hijs
que primo audieris inter operis ci
iuſq; auſpicia. qd ſequatur prenoſ
ces. Hinc de9 incumbens baculo quē
dextra gerebat. Omnia pncipijs
dixit ineſſe ſolent. Auditas voces
timide ppendim9 autē. Et primū vi
ſam cōſulit augur auē. Ea ſiq̄dē fu
turorū pnoſtica ſunt. Petili9 ꝯſul
roman9 oppugnans caſtrū in ſicilia
cui nomē letum erat. cū milites ac
cingerentur ad pugnā ait. Ego ho
die letū capiā. Caſuq; ſic accidit cū
ipſe eadem die fuerit interemptus.
Alius quoq; conſul/cū a ſenatu deſ
tinaretur ad expugnādū regem per
ſarum. a filia quam in hoſtio dom9
flētē obuiā habuit cauſā queſiuit.
Cūq; illa rūderet perijſſe pſam. ſic
enī catul9 qui forte perierat dicieba
tur. profectus in expeditiōem triū
phum iam inuenit. eo q̄ rex perſa
rum pierat. q̄ū filia conſuli catulū
flebat amiſſū. Ab ipſis ceā elemē
tis aut tempis qualitate. rerū fre
quenter trahūtur auſpicia. Fortune
duriciā gracia roriſaut modeſti9 ym
ber emollit. Roſcidū quippe. ⁊ ſup
pluuiale tēp9. aerq; ſud9 dū opere
cuiuſʒ incitāter ortū pſequitur. cre
ditur eiuſdem fortunate proceſſum
Cū fortuna q̄ frigios exules liuē
ti oculo diu pſtrinxerat. tandem be
nignu9 quaſi de ſpecula grē reſpex
iſſʒ. olli ceruleus ſupra caput aſtitit
ymber. Ven9 naufrago filio apd di
donem hoſpiciū preparās eūdem ſi
do achate comitatū. dū introducēt
in regine graciam caua nube obtex
it. Tonitrua quoq; varias hēt
ſignificatiōes. Si enī afferant quā
cūq; fulminis leſionē. infauſta ſunt
Vnde illud. Sepe malū hoc nob
ſi mens nō leua fuiſſʒ. De celo tac
tas memini pdicere querc9. In hijs
aūt ⁊ illud perpenditur. an ſemita
vna deſcēderit. an multifaria aere
ruptione diffuſos ſparſerit ignes.
Hoc equidem ſemp triſti9 eſt. Dū
gay9 ceſar ciuili bello prīe iminēt.
q̄ fulminoſ9 aer extiterit/q̊t habuerit
igneos turbīes. q̊t trabes emiſerit. ne
veteres hyſtorie ſufficiāt enarrare. Et
tūc ig̊tā obſcuri viderūt ſydera noc
tes. Si vero fulminis careat tēpeſtate.
ſi leuiū ſonet deoꝝ creditur nūciare
fauorem. Eneas iouem a ſiniſtris
tonantem audiens. ſe cum premiſ
ſis ſacrificijs opinatur habere pro
picium. Sed qualitercūq; iſta ſe ha
beant. innatum timorem hominū
poterit mitigare. q̄ nemo ſentiet
fulminis ictum. ſi an̄ tonitrui ſonum
audierit. q̄ puiderit chorruſcationē

Tyberiꝰ ceſar turbatiore celo lau
ream corona͞ geſtabat in capite· q̄a
hoc genus frondis fulmine negēt
afflari· Tonitrua ſiq̄dem timidiſſi
me· ⁊ vehementer ſemꝑ exhorruit
Eſt tame͞ qd̄ paulDubio longe
tutiore͞ faciat hoīem ſi fidem crucis
ſeruat in pectore· iuſticia͞ fidei geſtat
in capite· ⁊ ſalutiferum ſignu͞ fidei/
manꝰ inocens/figat in fronte/ illu͞
ſemꝑ pre me͞te habens q̄ cultoribꝰ
ſuis omne͞ mu͞di timorem excutie͞s
ait· A ſignis celi ne timueritꝭ que
timent gentes· qꝛ ego vobiſcu͞ ſum
dn͞s deus veſter Hec quoqꝫ v̄ba in
ter tonādu͞/ vł audita vł dicta/ſcri
bu͞tur a q̄buſdam nocam fulminis
amouiſſe· Nichil au͞t eſt qd̄ imine͞
tibꝰ ſignis ita totu͞ concutiat hoīem
ſicut mens ſibi ꝯſcia iniq̄tatis/ ⁊ q̄
ſceleru͞ ſuoꝝ pena͞ ad ſingula timet
expoſci· Vn͞ ethicꝰ de criminoſis·
Hij ſu͞t qui trepidant ⁊ ad oīa ful
gura pallent Econtra iuſtꝰ ꝯfidit vt
leo· ⁊ illud no͞ ꝯtriſtabit iuſtu͞ quic
q̄d ei acciderit Fulgor quide͞ igneꝰ
ſi ꝓde͞do no͞ noceat· celebritatis glo
ria͞ affert Neqꝫ qꝛ no͞ vrit igneus
non eſt ſi tn͞ in hoc plato recipitur·
Due ſu͞t inquit ille· vt opinor v̄tu
tes ignis· Altera edax ⁊ perempto
ria· altera mulcebris ⁊ inoxio lumi
ne· Poſteriore͞ aſſerit operatrice͞ vi
sus ⁊ ſupioribꝰ vim ſuam maxime
exercere Aſcanium fatalis exilij cu͞
patre diſcrimina ſubeu͞tem ignis de
celo q̄ſi ſuccenſo capite illuſtrauit p̄
nu͞tians ei deberi felicitate͞ exilij/ip
ſiuſqꝫ futuru͞ in gentem magna͞ alex
a͞dri macedonis ⁊ octauiani auguſ
ti· ſub ipſo coꝝ ortu claritas ignis
miraculo declarata eſt Proficiſce͞
te expeditione͞ du͞ egredit̄ ꝓſeque͞s
v̄tutis ſucceſſuu͞ ſpem fortunat dum
in hoſtes vexilla feru͞tur· ⁊ acris teſti
monio vexilla triu͞phabu͞t Di reo͞
patrie imminent iuſtiſſimu͞ incutiu͞t
metum Terra quoqꝫ ipſa miſteri
orum conſcia eſt· ſed grauia omnia
frequentius portat· eo ꝙ fu͞data ſu
ꝑ ſtabilitate͞ ſuam mauult quieſce
re q̄ꝫ moueri· Cum ergo mugitus
eius auditur amaris euentibus co͞
dolet· et quo affectu ſuis compatia
tur alumpnis vocis ſue triſticia pro
teſtatur Magna ſiquidem ⁊ pia pa
rens omniu͞ eſt Produxerat hec ab
amplexu hoſpitis arcere phenicia͞·
ſed quia conciliatrix hoſpicij venus
ia͞ preualuerat· tacita dolore cordis
intrinſecus mugijt· quonia͞ ei mugi
tus pro gemitu eſt· hec eade͞ quoci
ens tremit filijs ſuis preuidet ali
quid metuendu͞· niſi forte parturie͞
do laboret Tu͞c vero vel omnino fa
cit aborſu͞· aut inutilem fetum parit
quia vt multu͞ ſepe cum parturiunt
mo͞tes naſcetur ridiculꝰ mus· Hec
ſunt quibus totam vigilantia͞ ſua͞
videas accommodare͞ q̄ꝫ plurimos Ce
tera de genere hoc adeo ſu͞t multa·
loquacem vt laſſare queant fabiu͞·
quibus q̄cu͞qꝫ domus inſiſterit· ⁊ eam
nec ab ipſa ſalute arbitror poſſe ſal
uari·

Explicit liber primus·

Incipiu͞t capitula libri ſecu͞di

Omnia vana eſſe et res ex fide
ſua aliq; reddere Cplm pmū.

Nō ꝯtempnādas eſſe oīno rerū na
turaliū ſignificationes Cplm. ij.

Signoꝝ alia eſſe vniūſalia ali
a ꝑticularia. et qd ſignificet gemīa
tio ſolis Cplm iij.

De ſignis q̄ ꝑceſſerūt exadiū ihe͛o
ſolimitanū nouiſſimū Cplm iiij.

Quanta fuerit calamitas obſeſ
ſorum et obſtinate malicie q̄s fuerit
finis et q̄ pietas dn̄i Cplm v.

De maria q̄ vrgēte fame come
dit filiū. Cplm vi.

De numero captiuoꝝ ⁊ occiſoꝝ
⁊ ꝑemptorum fame Cplm vij.

De peregrinatiōe fideliū quos
ſub ea tēpeſtate ſeruauit xp̄s apud
pellā Cplm octauū

Teſtimoniū qd ꝑhibet ioſephꝰ
xp̄o. Cplm nonū.

De veſpaſiano q̄ claudū ⁊ cecū
curaſſe legitur Capitulū x.

Signa eſſe q̄ ꝯtra naturā fiūt.
Capitulū xi.

Nichil ꝯ̄ naturā aucore platone
q̄ naturā dicit dei volūtatē Caplm xij

Qua decꝰ ſignis ſuā ꝓmunīt dig
natur creaturā Cplm xiij.

Quid ſigm ⁊ de ſōpno Caplm xiiij

De ſpeciebꝰ ſompnioꝝ ⁊ cauſis
⁊ figuris ⁊ ſignificatioībꝰ Caplm xv

Generalia q̄dā de ſignificatiōibꝰ tā
ſōpnioꝝ q̄ alioꝝ figuraliū Caplm xvi

Coniectoriā nō eē ſequendam.
Cplm xvij

De fūdamento mathematice et
exercicio ſenſuū et viribꝰ aīe ⁊ ꝑfec
tiōis ⁊ efficacia liberaliū diſcipli
narū Cplm xviij

De dāna mathematice doctrina
lis ⁊ matheſis reprobate ⁊ traditiōe
mathematicorū et erroribꝰ eorum
Cplm xix.

Q̄ ꝓuidētia rerū naturā non ꝑi
mit neq; ſeriem rez imutat ꝓuidētia
⁊ qd liberū arbitriū manet cū ꝓui
dentia. Cplm xx.

An poſſint a deo ſciri q̄ nō ſciūt.
et q̄ rerū imutabilitas ei neq̄q̄ē in
fligēda. ⁊ q̄ idē ſcia p̄ſcia diſpoſitio
ꝓuidētia. p̄deſtiatio. ⁊ q̄ vā iſini
ta ſīt. vt numerꝰ eoꝝ nō q̄rat auge
ri. vel minui. ⁊ q̄ ꝓuidētia nullā neci
tatē rebꝰ iducat Cplm xxi.

Q̄ ex poſſibili nō ſeq̄r īpoſſibile ⁊ q̄d
ex q̄ neccario ꝯſeq̄t nouit altiſſimꝰ q̄ ſo
lꝰ oīa poteſt Cplm xxij

Abiectio noue ſtoice Caplm xxiij

Q̄ mathematici ſīt temerarij in
differētes futura iudicio ſuo ſbicē p̄ſu
mētes Cplm xxiiij.

Q̄ argumētū a ſigno ſuo nō ē
neccariū. ⁊ de ezechia. achab. ⁊ nini
uitis. ⁊ q̄ ea q̄ ſignāt mutari p̄nt
Cplm xxv.

Q̄ ſnīa dei moueri p̄t. q̄ ꝯſiliū
dei imutabile ē. et volūtas dei ꝑma
oīm cauſa. ⁊ q̄ matheſis via dāpna
tionis eſt. Cplm xxvi.

De auſpicibꝰ et chiromāticis et
phitonicis ⁊ ſaulis deiectiōe. Caplm xxvij

De ſpeculariis. ⁊ q̄ maligni ſp̄s
iēdū futura p̄noſcūt. ⁊ ſbtilitate na
ture ⁊ lōga experiētia tpis et reuelatiōe
ſupioꝝ ptātū. et q̄ ſepe decipiūt q̄
decipiētes/q̄ decepti. ⁊ q̄ ſpeculatores
mala īdubitata ſequūt Caplm xxviij

De phiſicis theoricis. et practicis
Ca. xxix

Expliciūt cp̄la li. ij.

Incipit ꝓlog9 in librū ſecundū·

Omnia cedūt ī vſū
ſapiētis · habetqȝ
materiā virtutꝭ ex
ercende quecunqȝ
dicūtur aut fiūt ·
Nā ⁊ oīa ci9 ne
gocia ſūt · ⁊ dū rationis libramine
cūcta oīm vires penſat prouida diſpē
ſatione q̄cquid ad beatitudinē pro
ficit quaſi quadā manu virtutꝭ apꝓ
hendit Tu ergo diuine ſapientie
tue argumēto validiſſimo dupliꝫ
fidē facis · dū ⁊ in tuis actib9 rectus
incedis · ⁊ philoſopharis in nugꝭ a
lienis Alacres itaqȝ exeāt nuge nr̄e
quas ſerenitas tua ꝓdire iubet in
publicū · vt coniectores mathemati
cos cū q̄buſdā alijs nugatorib9 in
troducāt · quia q̄b9 dediſti egrediēdi
audaciā: ſecuritatis quoqȝ fiduciam
ꝓſtabis · Conectātur ergo īferiora
ſuꝑioribus · vt ſi q̄d in alterutris vi
cioſū aut deforme apparuerit · benig
nitatis tue prudētia corrigatur
Explicit prolog9 libri ſecundi

Incipit liber ſecūd9 · Caplm
ꝑmū Omia vana eſſe ⁊ eos ex fide
ſua cuiqȝ reſpondere ·

Ruſticanū ⁊ forte offelli
e ꝓuerbiū eſt Qui ſomp
nijs et augurijs credit
nūq̄ ſore ſecurum Ego
ſententiam et veriſſimā et fideliſſimā
puto Quid eni refert ad cōſequētiā
rerū · ſi quis ſemel aut āpli9 ſternu
tauerit · q̄d ſi oſſitauerit q̄d deinde
ſi vndecūqȝ ſonū emiſerit? Hec tn̄
ex cauſis quas phiſici nouerūt aliq̄
ten9 ad eū ꝑtinēt circa quē fiūt Eſ
to/dum aliena opa impedire aut ꝓ
mouere nō queant · ſicut nec inania
carmina aut ſuꝑſtitioſe quedā liga
ture que tota medicorū ſecta ꝯdemp
nat: licet hec ipſa a q̄buſdā eminē
tiori quodam nomīe phiſica ſoleant
appellari · phiſicū eteni dicunt · cui9
occultiſſiā ratio eſt · vt humano ſen
ſu nequeat ꝯphēdi Nichil etenim
eſt vel fit cui9 certū legittima cauſa
⁊ ratio nō ꝑcedant Et vt alius ait
Nichil fit in terra ſine cauſa Con
ſtat itaqȝ · q̄ artificis nature manū
nichil euadit Ex quo ꝯſequēter pa
tet · ad philoſophiā omia pertinere
Ego quidem quocūqȝ modo iſta ſe
habeāt · indubitāter credo illa ſola
nō eſſe reſpuenda q̄ ex fide ꝓueniūt
et referūtur ad gloriā omnipotētis
dei · cum ſcriptum nouerim Omnia
quecūqȝ in opere vł ī verbo feceris ·
in nomine dn̄i facite in quo ſolo vi
a hoīs ꝓſperatur Hic oīum ſancto
rum turba preceſſit Cuthbert9 ſig
nifer q̄dā gentis noſtre in lege dn̄i
euangeliū iohannis ſupponebat in
firmiꝫ ⁊ curabātur Beati ſtephani
tunica ſuppoſita et mortuū ſuſcita
uit Simbolū apoſtolicū demonia
cū a quo portabatꝰ cicauit Orō dn̄i
ca herbis dū legebātur aut dabātꝰ
ex fide dicta · ſepiſſime contulit op
tatum ſalutis effectum Beatus be
nedictus ſigno crucis vas mortiferū
fregit · ac ſi pro ſigno lapidem ī ꝓiecif-
ſiſſet Capitula euangelij vel geſta
ta · vel audita · vel dicta · inueniūtur
ꝓfuiſſe q̄pluimiꝫ Hec eadē ⁊ ſilia

nõmodo licita·ſed et vtiliſſima ſunt
Alia vo non tam ↄtempnẽda q̃ fu
gienda· Certũ ſiquidẽ eſt q̄ diligen
tibus deũ omnia cooperantur in bo
nũ· Infideles aut reprobos·aut cũ
heſitãtes in fide· multis pmittit de
us ludificatioibus ſubiacere Omĩa
tamen tantũ poſſunt quãtum exa
pientis fides pmittit Vnde et iuli
us ceſar nullo augurio nullave ſup
ſticione a quocũq3 icepto potuit ab
ſterreri Contigit eni vt qñq3 in af
ficã nauigio pficiſcens in egreſſu
nauis prolaberet̃·verſo itaq3 in me
lius omine· teneo te inq̃t affrica·
cãq3 obtinuit·preterea calphurnia
vxor eius ea nocte quam is in terra
vltimã geſſit·vidit eũ multis vulne
rib9 ↄfectũ in ſinu ſuo iacere·rogaſ3
vt die ſequẽti a curia abſtineret·nõ
obtinuit nc ille in vita ſua aliquid
timidũ quocunq3 auſpicio egiſſe vi
deretur· In excidio maſſilienſiũ lucã
qui diijs ſacratus haberetur·prim9
auſus eſt cedere probãs ſe ab oi ſu
pſticiõe alienũ· Beat9 quoq3 mar
cus euangelizãdi cauſa alexandriã
pficiſcens·cũ nauẽ egreſſus rupiſſet
calceũ gratias agens iter ſuũ expe
ditũ eſſe preſtat9 eſt Si quis reuo
cat9 fuerit inter eũdũ· nõ ob hic ſi
quid in noie dñi fuerat inchoatum
ptermittat niſi forte omnẽ reuoca
tionẽ ominoſã ẽẽ corui pſuadetur
exẽplo· q̃ coloris amiſit venuſtatẽ
dũ reuocat9 a cornice progredi ma
luit q̃ manẽ Hijs vo nugis mens
incauta ſeducat̃·ſed fidelis nequaq̃
acquieſcit // Cplm ij· Nõ cõtemp
nendas eſſe rerum omnino natura

lium ſignificationes ·:·:·:·

Non tamen licet omnia va
na eſſe·fidemq3 augurijs
aſſerere non habendã·ideo
ſignoꝝ que a diſpoſitiõe diuina ad
erudiẽdã creaturã ↄceſſa ſunt fidem
et fructũ euacuo Multipharie ſiqui
dem multiſ3 modis ſu deus inſtruit
creaturã et nunc elemẽtorum voci
bz/nũc ſenſibiliũ aut inſenſibilium
rerum indicijs put electis nouerit
expedire· que vẽtura ſũt manifeſtat
Futuras itaq3 tẽpeſtates aut ſereni
tates· ſigna quedã antecedẽtia pre
loquũtur vt homo q̃ ad laborẽ na
tus eſt· ex hijs poſſit ſua exercitia tẽ
perare Hinc agricole hinc naute fa
miliarib9 quibuſdã expimentis qd
quo tpe geri oporteat colligũt· q̃li
tatẽ temporis futuri ex eo qd prete
rijt metiẽtes In quo te nec aues de
quib9 ſermo preceſſit·parẽtis natu
re bñficio arbitror deſtitutas· Mer
gus·alciones·cignus·archana na
ture frequẽter aperiunt· Cũ etenim
circa mediũ hyemis/ alciones nidi
ficare ouaq3 fouere ↄſpexeris·de qñ
decim dierũ gratiſſima ſereĩtate ne
dubites·coꝝ naute ſolẽt diligenti9
obſeruare· dicũtq3 dies alcionite·
quibus vix vel tenuis flatus aura
ſentitur· Hos ad procurationem
pullorum ſuorum ſibi a natura con
ceſſos veriſimiliter opinaberis· Cũ
vero fluuialium auium corpora i a
quis auidius mergi conſpitices·im
bres expecta Cum clamorem corni
cis audies matutinũ·pluuiã petit·
haut ideo credo q̄ ſit diuini9 illis in
geniũ/aut reꝝ fato prudẽtia maior

ſed quia moꝛātes in aere motus illi
us aāus ſentīūt in ſeipſis ꝛ inde hy
laritatē ꝯapiūt aut meroꝛem Nec
mirū cū ꝟ grauioꝛa aīaliū coꝛpoꝛa
ad exterioꝝ mot⁹ frequētiſſime diſ
ponātur· ꝛ archano quodā nature
conſilio gerāt elementis neceſſaꝛiū
moꝛē Que eni aīaliū coꝛpoꝛib⁹ bo
na vel mala īmineāt· ſi ſe tempoꝛa
liter·vel extēpaliter reddiderīt tem
poꝛa: ars phiſicoꝝ regulis ſuis ſa
tis pꝛbabiliter ꝯphēdit Futurā eꝛiā
ſanitatē·aut egritudinē aut ſtatum
quē dicūt neutralitatē/ fatalitatem
quoqꝫ ipſam ex pꝛecedentibus ſig
nis agnoſcūt· ꝟ interdū ſi cauſas
nouerint efficaciſſime curāt Si verō
vt verbo eoꝝ vtar cauſas ignoꝛāt
quō curāt? Nō vtiqꝫ artis bñficio
ſed foꝛtune·iudiciū vero qđ eſt ſig
noꝝ cognitioē pficit ꝟ ſi difficile·
ſepe veriſſimū eſt Multis quoqꝫ ſig
nis tranqllitas·ꝟ varie tēpeſtatum
foꝛme pcellaꝛūqꝫ pdūtur q̄ velut i
ſpecula lune oꝛbis inſinuat Oſten
dit nāqꝫ rubicūd⁹ coloꝛ ventos·ceru
leus pluuias·ex vtroqꝫ ꝯmixtus
nimbos indicat furenteſqꝫ pcellas
Letus oꝛbis ſerenitatē nauigijs re
promittit·quā geſtat vultu/ppue
ſi quarto oꝛtu is eni auctoꝛ certiſſi⁹
eſt neqꝫ obtuſis coꝛnib⁹ rubla·neqꝫ
infuſa fuerit humoꝛe fuſcata Tūc
eni tot⁹ ꝛ ille dies·ꝛ qui naſcētur
ab illo exactū ad mēſem vēto pluui
aqꝫ carebūt Sol quoqꝫ cādēs inter
eſt vtrū equalib⁹ gaudeat radijs·
an obiecta nube rutilet / vtrū ſolito
ſplēdoꝛe fulgid⁹·an e ventis vꝛgē
tib⁹ igneus·niue ſit pallid⁹ an plu
uia ſit impēdente maculoſ⁹ Aer ve
ro ꝛ mare ipſū·nubiūqꝫ magnitudo
vł ſpecies· plurimū afferūt inſtructi
onis Sed ꝛ aues ꝛ piſces futuro
rū certiſſima pdūt ſigna q̄ virgili⁹
ꝟ lucan⁹ diuino ꝯpꝛehēderūt inge
nio· ſ ꝟ varro in libꝛis noualib⁹
dū ſolliatos inſtruit nautas

Capitulum tercium Signoꝛum alia eſſe vniuerſalia· alia particularia·ꝛ quid ſignificet geminacio ſolis ·:·

Que vō i ſole ꝟ luna ſcđm
naturā ſigna ꝯtingeūt cer
ciſſima ſt·ꝛ auctoꝛū multo
rū teſtimoīo ꝯpꝛobata Solē quis
dicere falſū audeat? Quotiens er
go ſol in celo videbitur gemīari· in
undacionē aqꝝ ſubiect⁹ oꝛbis expec
tet Et licet a raritate ſui miraculis
videaꝛ accedere·op⁹ tñ nature eſt·q̄
q̄dem ſoles nō geminat· ſ nubes ſi
milimā facit·vocaturqꝫ parelīō Eſt
eteni parelion nubes ſimilima ſoli·
ſignū quidē ꝯmune multis·ꝛ ſi nō
generale Signoꝝ q̄dē alia pticula
ria·alia vniuerſalia ſūt Particula
ria vō faciūt ſingulł/vniūſalia mul
tis a vniūſis Vtraqꝫ āt mō ex de
mēti diſpoſitioē creatoꝛis\modo ex
natura rerū·mō ex malicia demonū
hoīes deo pmittente ludificātiū p
uenire dicuntur Sed q̄ ꝛ quō qua
re de cauſa·iudiciū q̄dē difficile eſt·
ꝟ frequēter incertū· ꝟ ſepe alti⁹ q̄
vt ab hoīb⁹ valeat expediri·eis tñ
licencioꝛi vanitate mathematicoꝝ
referti ſūt libꝛi Eneas matre dea
mrāte viā·data fata ſecutū ſe aſſe
rit·eo q egrediēti lucifer q̄ ꝟ ven⁹

donec ad ytaliam perueniret appari
erit auſpicanti. Defectus ſolis vari
os. luneqꝫ labores. rerū euentibꝰ
curioſitas humana captat.

Capitulū quartū de ſignis que p̄
ceſſerunt excidium iheroſolimitanū
nouiſſimum.

Uetus narrat hyſtoria ſic
dicta ꝙ eſt auctor eiꝰ incer
tus et vetera refert ꝙ im
minente iheroſolimorum excidio e
clipſis lune per duodecī noctes conti
nuas eciā in remotiſſimis locis pro
tracta eſt. forte ſignificans iudaice
perfidie ⁊ ſuperſtitioſi erroris euer
ſionē/que xpriſto per predicationē
apoſtolicā mundo illuceſcente rectiſſi
me ꝯtigit. Scriptū eſt enī. Stultꝰ
mutat̄ vt luna. ſapiēs vo cū ſole p̱
manet. Alia q̄ꝫ q̄pplurima diuino ſu
per incredulos imminēte iudicio accide
rūt q̄ ſi p̱ ſingula ꝓut ab auctoribꝰ
digeſta ſūt cepero enarrare. vel ſola
hec ꝯpriū tps deſiderabūt ⁊ ociū.
Pauca tn̄ auctore ioſepho cōpendio
ſo ſermōe p̱currā. eo ꝙ ad roboran
dā fidē nrām ꝓficiūt. et ad retunden
dā obſtinatā perfidiā iudeoꝝ. Qua
draginta nāqꝫ poſtꝰ admiſſū piaculū
ꝯtinuis ꝓtracta ānis impioꝝ pena
differt̄. In q̄bꝰ et apl̄i oēs/p̄papue
tamē iacobus qui dicebat̄ frater do
mini/iheroſolimis epiſcopꝰ cōſtitu
tus indeſinenter populū ꝯmuiſſe im
pietatis et feralis auſi de ſcelere cō
monebant. ſi forte voſſēt cōmiſſi pe
nitudinem gerere. ſi poſſent flere p̱
ſcelere. ⁊ ſi vltrices penarū flāmas/
lacrimarū vbertate reſtringere. Oſ
tendebat namqꝫ eis deus per ſuam
paciencia ꝙ ipſoꝝ quereret peniten
ciā. qꝛ non vult tantū deus mortē
peccatoris. quantū vt cōuertatur ⁊
viuat. Mollire autē adhuc mentis
eorū duriciam nitebatur diuina ma
ieſtas/ſignis et prodigijs celitus da
tis. terroreſqꝫ ſimul et minacē dex
teram oſtendendo/potius q̄ꝫ inferen
do. de quibus ſupradicti hyſtorio
graphi fides. vt in ceteris eciam in
hoc ſufficiens erit. Relegamus er
go quid in ſexto hyſtoriarū ſuarū li
bro de hijs ipſe ſignauerit ioſephꝰ.
Sed infelicē inquit plebē tetrrimi
quidam homines et deceptores fal
ſa vaticinantes ſuadebant. vt euidē
tibus ſignis et indicijs iracūdie et
indignationis diuine non crederent.
quibus aperte futurū ⁊ vrbis et gē
tis preſagabatur excidiū. Sed ve
lut afflati et amentes. et qui neqꝫ
oculos neqꝫ animas in ſe haberent
ſpernebāt oīa que celitus nūciaban
tur. Etenī ſtella prefulgēs/gladio
per oīa ſimilis/imminere deſuper ciui
tati ⁊ cometes. preterea exicialibꝰ
flāmis ardere viſa eſt per totū ānū.
Sed et ante excidij tēpus ac belli.
cū populi ad diē feſtū cōuenirent oc
taua die menſis xantici q̄ eſt aprił
tēpore noctis hora nona tantus lu
minis fulgor aram tēplūqꝫ circūde
dit. vt putarent omnes diē clariſſi
mū factum. et permanſit ſpacio ho
re dimidie. Quod imperitis quidē
et ignaris proſperū videbatur. ſꝫ le
giſperitos et probos quoſqꝫ docto
res non latuit exiciale portentū. In
eadē q̄qꝫ feſtiuitate vitula ſacrificijs
admota et aris aſſiſtēs. inter ipās

miniſtrorum man9 enixa eſt agnā
Sed ⁊ ianua interioris edis q̄ reſpi
ciebat ad orientē cū eſſet ere ſolido in
duta ac p̄inde immēſi pōderisq̄ vix
viginti viris ſūmo conatu impellētī
b9 clauderetur ferreisq̄ quoq̄ʒ vectib9
⁊ ſeris munita ac peſſulis in altum
demiſſis teneretur obſtricta· repente
hora noctis ſexta p̄ma ⁊ xx̄· die mē
ſis apparuit ſpōte patefacta Sed ⁊
trāſacto die feſto poſt aliquot dies
p̄ma ⁊ xx̄· die mēſis arthemeſu q̄
apud nos mai9 vocatur ꝓdigioſ9
apparuit viſus ⁊ fidē pene excedens
Quod vere falſū putaretur niſi ocu
lorum fidē confirmaſſet malorꝫ cō
ſecuta p̄nicies Eteni ꝑe ſolis occa
ſum viſi ſūt currus ⁊ quadrige i oī
regione p̄ aerem ⁊ armatorꝫ cohor
tes miſceri nubib9 ⁊ vrbes circūda
ri agminibus improuiſis· In alio
itē die feſto qui penthecoſtes appel
latur noctu ſacerdotes ingreſſi tēplū
ad miniſteria ex more complenda·
primo quidē mot9 quoſdam ſtrepi
t9q̄ʒ ſenſerunt tum demū voces ſubi
tas audiunt dicētes Migrem9 hinc·
migremus ex ſedibus iſtis· additur
hijs etiam aliud terribilius Eteni
quidam ananie filius iħus noīe vir
plebeius et ruſtic9 ante quartū bel
li annum cū ciuitas et in pace ⁊ habū
dātia p̄duraret in die feſto taberna
culorū repente clamare cepit· Vox
ab oriēte· vox ab occidēte· vox a q̄
tuor ventis· vox ſup̄ iheroſolimā ⁊
templū· vox ſup̄ ſponſos ⁊ ſpōſas·
⁊ vox ſup̄ ꝑplm· ⁊ īdeſinēter diu noc
tuq̄ʒ p̄ oīs plateas circumiens h̄
clamabat vſq̄ quequo quidā p̄mores

ex populo viri· velut īfauſti p̄ſagij
indignatione cōmoti correptum ho
minē multis verberib9 affiauīt· At
ille nequaq̄ pro ſe aliquid loquēs
Sʒ nec eos quidem q̄ circūſteterāt
dep̄cans· eaſdem voces pari obſtina
tione ⁊ clamore repetebat Tūc p̄n
cipes intelligentes vt res erat nu
minis eſſe in viro motus· p̄ducunt
eū ad iudicē romanorum apd̄ quē
flagris ad oſſa vſq̄ʒ laniatus· neq̄ʒ
p̄ces neq̄ʒ lacrimas fudit· Sed eā
dem vocē miſerabiliter ⁊ cum quo
dam eiulatu emittens p̄ ſingula pe
ne verbera ꝓferebat/addens etiam
hoc ve ve iheroſolimis· Proſeq̄tur
⁊ aliud idem hyſtoriog̃ph9 maio
re geſtum miraculo dicens oraculū
quoddam in ſacris letteris reptum
q̄ p̄ idem temp9 virum deſignaret
ex eorum regione proceſſurum· qui
totius orbis potiretur imperio Cui9
oraculi p̄ſagiū idē hyſtoriograph9
veſpaſianū declarare ſuſpicatur Sʒ
veſpaſian9 nō alijs q̄ illis ſolis gē
tibus que romano imperio videbā
tur ſubdite dominatus eſt· Vn̄ iuſ
tius ad xp̄m hec rn̄ſa refertur/ad
quem dixerat p̄r· Pete a me ⁊ da
bo tibi gentes hereditatem tuam ⁊
poſſeſſionem tuam terminos terre·
et cui9 p̄ idem temp9 p̄ ap̄los ſuos
In omnem terram exiuit ſonus eo
rum et in fines orbis terre verba eo
rum·

C Capitulum quītum · Quanta
fuerit calamitas obſeſſorum et ob
ſtinate malicie quis fuerit finis et
que pietas titi·

Et ne tot ⁊ tanta medio
cris plage aut p̄ſūctorie in
dignationis dei aduerſus
impenitētia iudeoꝝ ſignorū preceſ
ſiſſe videātur indicia: calamitatē in
tolerabilē. excidiū irreparabile. re
probate ⁊ excecate gētis inauditā
et cunctis ſeculis incognitā ſeruitutē
ſuccinctus ſermo percurrat. Quātis
ergo malis tunc vniuerſa multa
ta ſit. atq̄ ipſa iudee terra. bello. fa
me. igni. cedibuſq̄ vaſtata ſit/ q̄ꝫta
populoꝝ milia p̄ces ſimul cū coniu
gib9 ac paruulis liberis abſꝫ nume
ro ⁊ abſꝫ diſcretione trucidati ſūt. q̄
etiā diuerſarū vrbiū obſidiōes. ſed
et ipſius magnifice ⁊ famoſiſſime
ciuitatꝭ iheruſalē q̄ꝫta vaſtitas ⁊ q̄ꝫ
ta fuerit diuerſaꝝ mortiū ſtrages.
quis per hec ſingula belloꝝ extite
rit modus ⁊ vt ſcd̄m id qđ ꝓphete
dixerāt/ abhominatio deſolatiōis ī
ipſo quondā dei famoſiſſimo colloca
ta ſit templo atq̄ ad vltimū cunc
ta ignis populatus ſit ⁊ flāma con
ſūpſerit. ſi quis plenī9 noſſe vult.
hyſtoriam ioſephi relegat. Nos ve
ro ex hijs ea tantum que ad expla
nationem ſuſcepti operis ſufficiunt
aſſumemus. in quibus refert q̄ ex
omni iudea populi in die ſollempni
paſche iheroſolimam velut exitiali
quadam manu cogēte conuenerant
Quos triciēs cētena milia dicit ho
minū fuiſſe/ iuſto ſcilicet dei iudicio
tēpore hoc vltiōis electo. vt q̄ ī die
bus paſche ſaluatorē ſuū ⁊ ſaluato
rem xp̄iſtū dominī/ cruentis mani
bus ⁊ ſacrilegis vocib9 violarunt
in ipſis dieb9 velut in vnū carcerem
oīs multitudo concluſa feralis pene
exitiū/ qđ merebatur exciperet. Pre
tereo ſane q̄ in eos/ vl' gladij cede/
vel alijs belli machinis collata ſūt
explicare. ea tantummodo q̄ dire fa
mis exitio ꝓtulerūt ſupradicti hyſ
toriographi ſermonib9 proferam.
quo legentes hec ītelligāt q̄ꝫtum pi
aculi ſit audere aliquid ī xp̄iſtum.
et q̄ꝫ grauib9 auſa ſupplicijs experi
entur. Age itaq̄ q̄nt9 ioſephi hyſ
toriarum liber ponatur ī medio. ex
quo oīs eoꝝ luctuoſa tragedia per
noſcatur. Diuitib9 autem permane
re inq̄t aut perire vnū atq̄ idē erat
Qui enim ī vrbe ꝑmāſiſſent facul
tatum ſuaꝝ cauſa/ crimine obiecto q̄ſi
qui de trāſfugiēdo cogitarēt/ perime
bātur. Neceſſitas verō famis. facinorū
cetū extollebat arrogātiā. Et vtrū
q̄ ſimul inedia cū temeritate creſce
bat. Publice vero frumētū nuſq̄ꝫ oī
no erat. ſꝫ irruētes vrbis ꝑdones ꝑ
ſcrutabātur domus. ⁊ ſi quid īueniſ
ſent tanq̄ꝫ de hijs qui fefellerant pe
nas ſumebāt. ſi vero nō inueniſſēt.
nichilominus tanq̄ꝫ eos qui occulti
us et diligentius abſconderant cru
ciabāt. Iudicium vero haberi ab eis
pabula capiebāt hoc ipſo. q̄ adhuc
viuerent. ⁊ ſubſiſtere corporibus vi
debantur. tanq̄ꝫ qui profecto iam
interiſſent. niſi abſcōditos vſpiam
tegerent cibos. ſi quos ſane tabeſcē
tes macie vidiſſent hos cum venia
preteribant. ſuperfluum putantes
perimere quos paulo poſt aſſume
ret fames. Multi tamen in occultis
omni cenſu ſuo mercati ſunt vnum
metrum. ſi diuites frumenti ced[illegible]

ſi inferiores fuerūt/ et cōcludētes ſe
in interiorib9 quibuſq; penetralib9
dom9 · nōnulli nec in panes ꝯfectas
ymo crudas fruges edebant · Alij ve
ro inq̄etū vel neceſſitas vel met9 per
mitteret extorquebāt · Et menſā qui
dem null9 expectabat apponi · ſed ex
ipo ſemiuſta igni rapiētes/ q̄ſi ve
lut furtiua deuorabāt · et erat infeli
cis ipſi9 cibi ſpectaculū miſerabile ·
cū validiores quiq; inuēta diriperēt
Imbecillib9 vero nichil p̄ter luctū
ſupereſſet ac lacrimas · Et oīm licet
rerū acerbitates ſuperet fames · ni
chil tn̄ ita ſubruit · atq; ſubuertit ſi
cut verecūdia · Quicq̄d eni ſalus re
b9 pudore dignū eſt · id in hac neceſ
ſitate ꝯtempnit̄ · Deniq; et vxores
de virorū manib9 · et filij de parētū
et quod eſt infelici9 matres cibos de
paruulorꝫ maīb9 atq; ore rapiebāt
Et cū dulciſſimi liberi in manib9 at
q; cū ora poſiti tabeſcerent exigua
vite ſubſidia a dentib9 ipſis eximē
nemo parcebat · Verū nec ipſos q̄dē
infelices et perexiguos ſumentes la
tebant cibos · ſed continuo aderat pre
donū quis/ et ſtatī vt clauſas cuiuſ
piā ꝯſpexiſſet fores · indiciū crede
bat eſſe ꝙ intrinſecus poſiti ederent ·
et repēte deſpicat̄ forib9 precipites
irruebant · atq; ab ipis/ vt ita dicā
faucib9 exprimētes · ſi quid forte in
ſumptū iā fuerat reuocabant · Vere
bantur ſenes ſi cibū vendicare temp
taſſent · ſparſis eciā crinibus mulie
res trahebantur occultare nitētes ſi
q̄d forte deꝑhenſū fuiſſet · in mani
bus · Nulla ſenib9 reuerētia · nulla
erga ꝑuulos miſeratio · ſed ī exiguo

panis fragmentis paruulos inherēn
tes et ex ipſo cui inheſerāt ſuſpēſos
elidebant in terrā · In eū vero q̄ rap
tores cibo preueniſſet aſſūpto cru
deli9 ſeuiebant · et excogitabant di
ra ſupplicia obturantes infelicib9 na
turales digeſtionū meat9 · Alijs ve
ro preacutas ſudes per eadē vetita
adigentes · Horreſco que geſta ſunt
referēs · Ad confectionem poſt hec v
ni9 panis aut cibi farine · miſeros
purgebāt · nā ipſi tortores paciebā
tur famē · Eſſet eni quodammō to
lerabili9 ſi hec ꝯpulſi inedia facere
viderentur · Sed vt vel prepararēt
ſibi ī poſterū cibos vel vt crudelitas
exercicio ꝯualeſceret · In hijs eciā
ſi qui forte furti ꝑ ſtationes hoſtiū
ꝓ colligendis herbis erupiſſent oc
currētes eis qui ſe hoſtiū man9 effu
giſſe gauderent · diripiebant quic
quid attulerant · Supplicantibus
autē · et terribile quoddā ſibi nomē
dei inuocātibus · vt vel partē aliquā
ex hijs que ſecū mortis ꝑiculo q̄ſie
rant indulgerent · nichil proreſus p̄
bebant · ſed hoc beneficij loco ceſſe
rat · ſi comprehenſum viuū licuiſſet
euadē · Hijs āt poſt aliquātā ad
iungit dicēs · Iudeis vero cū egreſ
ſu vrbis omnis ꝑiter ſpes exclude
batur ſalutis · et inualeſcens acer
bitas famis · domos ſimul et fami
lias gentemq; vaſtabat · ita vt pene
trabilibus ſtrata iacerent mulierum
paruulorumq; cadauera · per plate
as vero infelicium ſenum corpora
fame magis ꝙ etate conſumpta ·
iuuenes vero atq; omnis etas ro
buſtior velut ſimulachra quedam

in vijs ⁊ egreſſibus oberrabāt· cor
ruentes quocūq; loci greſſū ſurripu
iſſet inedia· Sepelire aūt cadauera
proximoꝝ· nec defunctorū multitu
do· nec viuū debilitas ꝑmittebat·
ſimul ⁊ pro vite ſue īcerto vnuſqſq;
verebatur· Deniq; aliq̄ti ſupra eos
quos ſepeliebāt aīas emiſere· multi
etiā dum proſequūtur funera p̄uſ q̄
ad ſepulchrū veniretur efflabāt· ſꝫ
nec planct9 ex more defūctis exhibe
batur aut luctus· quia hoc totū ſibi
vendicauerat fames· Sꝫ nec aridi
tas inedie humorē aliq̄ reliquerat
lacrimarū· Obſederant ciuitatē pro
funda ſilentia· ⁊ nox plena mortis
cuncta cōtexerat· quib9 malis oīb9
grauiores ſoli vigebāt p̄dones· qui
ne ſepulchra quidē diripe ⁊ ſpolia
re cadauera illiciū ducebāt· nō tam
predā petētes q̄ ſcel9 irriſiōe cumu
lātes· ⁊ aciē gladioꝝ ſuorū in cada
uerum obtrūcatiōe probātes· Inter
dum etiā in nōnullos adhuc ſpiran
tes/mucro examinand9 agebāt q̄d
alij ſemineces cū viderēt· ſupplices
dexteras p̄tendebāt vt in ſe quoq;
beneficij loco cōuerterēt ſcelus· quo
ſcilicet cruciatib9 famis velotius ab
ſorberētur· ſꝫ nouo crudelitatꝭ gene
re necē quā ſpōte īferebāt· ſi rogarē
tur negabāt· Cū tamē vnuſqſq; de
ficientiū cum gemitu retorq̄ret ocu
los ad templum · nō de morte pro
pria dolēs · ſed de īpunitate predo
num quos ſuperſtites relinquebant·
⁊ primo quidē ſumptu publico ſepe
lire mortuos iuſſerant fetoris into
lerantia· vt vero omnem ſumptum
cepit vincere multitudo morientium·
de muro cadauera precipitabant·
¶ At cū tytus circuiēs ꝑuidiſſet re
pletas mortuoꝝ cadauerib9 valles
⁊ humani corpis tabo patriā terrā
rigari : cū ingenti gemitu eleuatis
ad celū manib9 deū inuocat teſtem
hoc ſui cauſa nō prouenire· ſꝫ ſe ſuſ
tinere iſta inuitū ¶ Et poſt aliq̄ta
iterū ioſeph9 talia q̄dam ꝓſequitur
Non cunctabor īquit proferre q̄ ſen
tio Arbitror eni q̄ etiā ſi aduerſus
impios ciues/romanoꝝ paulīꝑ ar
ma ceſſaſſent· aut terre hiatu aut a
que diluuio· aut ſodomitanis igni
bus aut fulminib9 celitus ſuppliciū
tortis ciuitas depēdiſſet · q̄ multo
infauſtiorē illis qui hec perpeſſi ſūt
et nequiorē virorū preſentem hāc
protuliſſet etatē pro quib9 omnis
gens pariter mereretur extingui ¶
Sed ⁊ in vi· libro de eiſdē talia ſcri
bit· Et eorū inq̄t qui ꝑ totā ciuita
tem famis īedia corrūpebātur mul
titudo īnumerabilis erat· quoꝝ nec
explicari miſeria poteſt· Per ſingu
las nāq; domos ſicubi aliq̄d fuiſſet
cibi reptū: bella cōtinuo ⁊ cedes iter
caros ipſoſq; parētes ac liberos naſ
cebātur· dū nō ſolū e manib9· ſꝫ ex
ipſis etiā faucib9 inuicē cibū rapere
certabant· Fides autem nec mortu
is erat· Sed ⁊ ipſi cum iam ſpiritū
exalarent perſcrutabantur a predo
nibus : ne cui forte intra gremium
cibi aliquid cōſideret· Alij autem per
inediam hiātes· velut rabidi canes
huc atq; illuc ferebantur ⁊ quaſi in
ſania quadam exagitati in eaſdem
domos ſub momento temporis ite
rum ac ſepius irruebāt· Omnia ta

men neceſſitas vertebat in abũ· cã
am illa que nec mutꝭ quidẽ aĩalibꝰ
cedere vſus fuit· Ad vltimum ne lo
ris quidem vel cingulis aut ipſis c
rium calciamentꝭ abſtinuerũt· Poꝛ
rorũ quoqꝫ indumenta detrahẽtes
conſicienda dentibꝰ ingerebant· Nõ
nulli et feni veterꝭ feſtucas edebãt·
ſed ⁊ de quiſquilijs collectis paruiſ
ſimũ pondus dꝛagmis quatuoꝛ di
ſtrahebãt·

Capitulum ſextum· De mari
a que vꝛgente fame comedit fili
um.

Ed quid opꝰ eſt ꝑ hoc pã
ducillꝰ famis explicare cũ
geſtum ſit ibi facinꝰ quod
neqꝫ apud grecos neqꝫ apud barba
roꝝ illius vllꝰ accepit auditus· hoꝛ
rendum quidẽ dictu· auditu vero in
credibile· Equidem libẽter tã ima
ne facinꝰ ne q̃s me crederet mõſtru
oſa narrare ſiluiſſẽ· niſi multos me
moꝛie nr̃e viros teſtes cõmiſſi ſcele
ris habuiſſem· Poꝛro vero ne ali
quid in hoc preſtare patrie me ar
bitroꝛ· ſi ſubtraham eoꝛum verba·
quoꝛum pertulit facta· Mulier
quedam ex hijs que vltra ioꝛdanis
alueum commanebant· nomĩe ma
ria eleazari filia· de vico bethoꝛon
quod interpꝛetatur domus yſopi ge
nere ⁊ facultatibꝰ nobilis· cum reli
qua multitudine que cõfluxerat ihe
roſolimis recepta· cõmunẽ cũ oĩbꝰ ob
ſidionis caſũ ferebat· Huiꝰ reliquas
quidem facultates· quas domo ĩ vꝛ
bem congeſſerat tyrãni inuaſere· ſi q̃d
vero reliqũ ex magnis opibꝰ fue
rat quibꝰ victũ cotidianũ ꝑtenuem
duceret· irruentes ꝑ momẽta preda
nũ ſatellites rapiebãt· Pꝛo quibꝰ
ingens mulier velut inſania iam q̃
ſi ex indignatione fatigabatur· ita
vt interdũ ꝑdones maledictis ĩ ne
cem ſui ⁊ cõuicijs iſtigaret· Verũ cũ
neqꝫ ira tatus quiſq̃ꝫ neqꝫ miſeratꝰ
eam oppꝛimeret· ⁊ ſi quid foꝛte alibi
fuiſſet queſitũ ab ea· id ab alijs q̃
rerẽ· nec iã vſq̃ꝫ reperiendi copia fi
eret· famis autem dira viſceribus
ipſis inſiſteret ac medullis ⁊ ad
furoꝛem perurgeret iam inedia: fa
me et ira peſſimis vſa conſultoꝛi
bus· contra ipſa iam armatur iura
nature· Erat namqꝫ ei ſub vberi
bus paruulus filius· hunc ante ocu
los ferens inquit· infelicis matris
o infelicioꝛ fili/ ĩ bello fame ⁊ direp
tione pꝛedonum cui te reſeruabo?
nam ⁊ ſi vita ſperari poſſet· ⁊ iugo
ſeruitutis romane vꝛgemur· Sed
nũc eã ipſam ſeruitutẽ pꝛeuenit fa
mes· Pꝛedones vero vtraqꝫ vi gra
uioꝛes· purgent· Veni ergo o mi
nate· Eſto mihi cibus/ ꝑdonibus fu
roꝛ· ſeculis fabula que ſola deerat
cladibꝰ iudeoꝝ· Et cũ hec dixiſſet
ſimul iugulat filiũ· Tũc deinde ig
ni ſuperpoſitum toꝛret· et medium
quippe edendo conſumit· medium
vero reſeruat obtectum Et ecce con
feſtim pꝛedones irruunt abuſte car
nis nidoꝛe concepto· moꝛtem minã
tur· niſi ſine moꝛa cibos quos para
tos ſenſerant demonſtraret· Tum
illa· partem inquit vobis optimam
reſeruaui· Et continuo que ſuper
fuerant mẽbꝛa retexit infantis· At
illos repente ingẽs hoꝛroꝛ inuaſit·

et crudeles q̄uis animi diriguere.
vox faucib9 interclusa eſt. Illa vero
truci vultu. et ipſis etiā predonib9
truculētior. me9 inq̄t hic fili9 ē. me
us eſt ꝑtus; ⁊ facin9 meū eſt Edi
te nam ⁊ ego prior comedi q̄ genui
Nolite effici aut mr̄e religioſiores.
aut femīa molliores. Qꝫ ſi vos pi
etas vincit ⁊ execramini cibos me
os; ego q̄ iam talib9 paſta ſū. ego
hijs iterum paſcar Poſt hec illi ter
riti trementeſꝫ diſcedūt qui hūc ſolū
ex oīb9 facultatib9 ſuis miſere ma
tri reliq̄rant cibum Repleta eſt aūt
cōfeſtim vniuerſa ciuitas nepharij
ſceleris nūcio. ⁊ vnuſq̄ſꝫ āte oculos
facin9 qđ ꝑpetratū fuerāt adduces.
tanq̄ ſi ipſe hoc ꝑpetraſſꝫ horrebat.
Oēs aūt quos famis necitas pur
gebat. feſtinabāt magꝭ ad mortē. be
atos dicentes eos quibus contigit
interijſſe. priuſ q̄ talium malorum
polluerentur auditu. Hec quidem
ioſephus

¶ Capitulum. vij. De numero
occiſorum. captiuorum et ꝑempto
rum fame

Quem verō tāta calamitas
inuenerit exitū eodē aucto
re ꝓcuriis adnectā. Colli
gens enim ſupradict9 hyſtoriogra
ph9 oēm numerū peremptoꝝ. vel fa
me. vel ferro. vndecies cētena milia
deſignauit Ceteros verō latrones.
vl' ſicarios ac ꝑdones. poſt vrbis
excidiū mutuis iterijſſe declarauit
vulnerib9 Electos aūt quoſqꝫ iuue
nū quos decor corpis et pceritas
cōmēdabat; ad triūphū dicit eſſe re
ſeruatos Reliquos aūt q̄ ſup̄ xvij.

ānos agebāt etatis. victos ad opa
egypti; per metalla deſtinatos. vel
per ceteras prouincias eſſe diſper
ſos. Alij quidē vt ad ludos gladia
toris Alij vt ad beſtias traderētur
Hi qui vero infra ſeptimū ⁊ decimū
etatis repti ſunt annū; ꝑ diuerſas
prouincias in ſeruitutē diſtrahi iuſ
ſi ſunt quorū numer9 vſꝫ ad nona
ginta milia ꝓduct9 eſt Hec vero
omnia geſta ſunt .ij°. āno veſpaſia
ni imperij iuxta ea q̄ ipſe dominus
et ſaluator noſter ihes9 xp̄s p̄dixe
rat. quippe cū ea que gerēda erant
tanq̄ preſentia videret. Tūc cum ſe
cundū euangeliorū fidem videſ ciui
tatē fleuit ſuper eā. et velut in auri
bus eius prolocut9 eſt hec verba.
Si agnouiſſes inquit. et tu in hac
die que ad pacem tibi ſūt. nūc aūt
abſcōdita ſunt ab oculis tuis. quia
venient in te dies ⁊ circūdabūt te ini
mici tui vallo. ⁊ circūdabunt te. et ꝑ
urgebūt te vndiqꝫ ⁊ ad ſolum redi
gent te ⁊ filios tuos ī te ¶ In hūc
modum q̄pluruma diuine ꝯmoniti
onis tonitrua publice īduratis au
ribus reſonabant quouſqꝫ ſanguis
iuſtorum. ſed et ipſius iuſti ſingula
ris ⁊ vnici qui ab impijs iniq̄ effu
ſus eſt. iuſto dei iudicio quereretur.
Attriti ſūt ergo plagis / bellis ſtra
ti. ⁊ a patrijs ſedibus diuine indig
nationis excuſſi turbine. vt in vrbe
glorioſiſſima. nec lapis ſuper lapi
dem remaneret. fuitqꝫ populi indu
rati ⁊ quouis lapide durioris tribu
latio tanta; quāta non fuit ex quo
gentes eſſe ceperunt vſqꝫ ad diem
hanc

¶ Caplm̄ viij. De pegrinatione
fidelium quos ſub ea tēpeſtate ſerua
uit xp̄s apud pellam.
Ecclesia vō que fuerat ihe
roſolimis ꝯgregata diuini
tus trāſire iuſſa eſt trāſiordanē ad
oppidū quoddā nomīe pellam quo
ablatis ex vrbe aucto2ib9 dei celeſti
fieret vindicte locus q̄ in vrbem gē
temꝙ ſacrilegam fuerat exercenda
Qđ ꝛ euſebi9 ceſarienſis in eccleſi
aſtica hyſtoria pleni9 refert ¶ Ca
pitulū ix. Teſtimoniū qđ ꝑhibꝫ io
ſephus xp̄isto.:.
Et quidē hec omīa rectiſſi
me paſſi ſūt qui in filiū dei
man9 ſacrilegas extendere p̄ſūpſe
rūt cū teſtimonijs ſcripturaꝝ ꝛ vir
tute mirabiliū operū ipſū eſſe xp̄m
domini ꝯſtaret Vñ ioſephus. Fuit
aūt hijſdem tp̄ibus iheſus ſapiēs
vir. ſi tamen virū eū appellare fas
eſt. Erat eni mirabiliū operū effec
tor doctorꝙ hominū eoꝝ qui liben
ter que vera ſūt audiunt ꝛ multos
quidē iudeoꝝ. multos eciā ex genti
bus ſibi adiunxit. Xp̄us hic erat.
Hūc accuſatione p̄moꝝ nr̄e gentꝭ
viroꝝ cū pylat9 in crucē agendū eſ
ſe decreuiſſꝫ: nō deſeruerūt eū hij q̄
ab inicio ip̄m dilexerāt Apparuit eī
eis tercia die iteꝝ viu9. ſcđm qđ di
uinit9 inſpirati ꝓphete. vel hec vel a
lia de eo īnumera miracula futura
eſſe p̄dixerāt. Sꝫ ꝛ in hodiernū diē
xp̄ianoꝝ qui ab eo nūcupati ſūt ꝛ
nomē ꝯſuerat ꝛ gen9
¶ Capitulum decimū. De veſpa
ſiano qui cecum ꝛ claudum curaſſe
legitur.:.
Veſpaſianū q̄ꝫ iudee vaſta
torē p̄remꝙ tp̄i iheroſoliō
rū pijſſimi euerſo2is. vt q̄
buſdā ſcripto2ib9 placuit miraculoꝝ
ſignis ad faciēdā vindictā dei digit9
excitat. Ipꝫ nāꝙ necdū īꝑatorē:
quidā e plebe lumīb9 orbat9. itēꝙ
alius crure debilis ſedentē ꝓ tribu
nali pariter adierūt. orantes opem
valitudini. eo ꝙ ſibi fo2et in quiete
mōſtratū. oculos reſtituēdos ſi eos
ille īſpicēt. ꝛ crus debili roborādū:
ſi illud dignaret calce ꝯtingē. Orā
tib9 amicꝭ iuitus licet vtrūꝙ temp
tauit. nec defuit euētus/impiū quo
ꝙ eius ꝛ interit9 vitellij ꝛ octonis
qui fedo neroni ſucceſſerant. pluri
bus celeſtiū ſignis p̄nūciatū eſt ꝛ
ꝓ p̄te ſtupendis ¶ Capitulū xi.
Digna eſſe que cōtra naturā fiūt.
Ue vero huiuſmodi ſtupo
re digna in hijs cōtigūt:
q plerūꝙ ſigna eſſe non am
bigit quiſquis euangelice ꝓmiſſio
nis fideliter meminit cū ſcriptū ſit
Erūt ſigna in ſole ꝛ luna ꝛ ſtellis
ꝛc. Ea tamē que hic p̄nūciantur.
ſine p̄iudicio ſententie melioris ea
eſſe intelligenda arbitror/q̄ in hijs
contra naturā fiunt quale eſt ꝙ in
paſſione domini ſol obſcuratus eſt/
velum ſciſſum/petre rupte/monumē
ta apta/ ꝛ ſcōꝝ co2pa qui dormie
rant ſurrexerūt. Naturalis eteni e
clipſis eē nō potuit q̄ lunarꝭ co2pis
obiectu ꝯtigit/cū ꝯſtet p2idie lunā
quartamdecimam extitiſſe niſi fo2
te quis de iudaica perfidia incredu
litatis ſue ſolacium mutuetur aſſe
rens cum eis venerē tūc in eclipſica

linea ſoli fuiſſe oppoſitā · que quidē
magna eſt · et vt aſtrologi tradūt/
ſola de quinq; ſiderib9 de nocte vm
brā de ſe emittit vt luna Quod q̄
nec ratio probat nec auctoritas aut
fides approbat repudiatur vt fictile
Si enī adeo luminoſū eſt veneris
corp9 quō tantas parit tenebras?
¶ Dyoniſius ariopagita in eplā
ad policarpū ſcribit ſe et plures ali
os philoſophantes tūc vidiſſe lunā
ſoli incidentē · ⁊ quidē contra naturā
Omnino enī erat cecitus tempus ·
quod ei poſtmodū paulo predicāte
ꝯuerſionis dedit occaſionē · Hac
tamē plures aliī hinc locutos · Pꝫ
dyoniſiū prefero · quia quod vidit
ſcripſit · alij ꝓprias ſequūtur opini
ones · ¶ Sunt autē ſigna plerūq;
non mō naturalia · ſed et generalia
ſicut illud ꝙ dn̄o moriente tenebre
facte ſunt per vniuerſā terrā ab ho
ra ſexta vſq; ad horā nonā · Et qd̄
in eis particulare eſt · aut minus na
turale · capacitatē generis temporis
perpetuitate ꝯpenſat · Mores etenī
illa moyſi faciē detexit vniuerſis · ꝑ
petuā duriciā ſcidit · et reſurrectiōis
primicias in eternā leticiā introdux
it · Illa quoq; que diē iudicij preue
nire dicuntur · per dies ꝗndecī · ſi ta
men futura ſunt · quoniā de canoni
ca ſcriptura firmitatē non habent ·
nature legib9 minime ſubiacebūt/
dum tamen naturā hic/vt in locis
q̄ꝫ pluribus dicamus ſolitū curſū re
rū · aut cauſas occultas euentuum
quarū ratio reddi poteſt

¶ Capitulum duodecimum ·

Nichil contra naturam auctore
platone qui naturam dicit dei volū
tatem ·
Si vero platonē ſeq̄mur qui
aſſerit naturā eſſe dei volū
tatē · profecto nichil iſtoꝝ e
uenit contra naturā · cū ille oīa que
cūq; voluit fecerit · Ille q̄dē dū rerū
cauſas exequitur · finē omniū diui
nā aſtruit bonitatē · Optim9 eſt in
quit · Porro ab optimo lōge relega
ta eſt omnis inuidia Itaq; conſequē
ter cuncta ſui ſimilia prout natura
cuiuſꝫ/ beatitudinis capax eſſe pote
rat eſſ icī voluit · quā quidē dei volū
tatē certiſſimā rerū originem eſſe ſi
quis ponat · recte eū putare conſenti
am · Et quidē ſapientia dei et boni
tas que rebus omibus originē pre
bet · natura rectiſſime appellatur · ꝯ
tra quā vtiq; nichil fit · quia diſpo
ſitionē dei nichil euacuat · aut cau
ſas que in mente illius qui fecit ce
los in intellectu ab inicio ꝯſtituerūt ·
ſuo priuat effectu · ¶ Inſunt itaq;
rebus ſeminales euentuū cauſe · ⁊
originarie rationes · que preordina
to tēpore in ſuos procedūt effectus
ex eo q̄dē mirabiles · nō ꝙ nullas ·
ſed ꝙ occultiſſimas habeant ꝯnexꝰ
Humor ſiquidem de intimis terre
viſceribus ab arborū vel vinearū
radicibus appetitiua quadā virtute
attrahitur · deinde quadam diſtribu
tione nature dirigitur per plantarū
membra · ⁊ cum ſua decoctione pro
fecerit turgeſcit in ſurculos · ⁊ que
ad ſuſtētatioēꝫ ſui nō īdiget · ī folia
⁊ fructus emittit · q̄ cū maturuerit/ in
muſta deſpumāt · ⁊ ſic ꝑ interualla
tēporū ꝯſueto vſu vina parturiūt ·

¶ Si vero occulta dei quibuſdam
nature circulis / digeſt9 ꝟ matura
tus humoꝛ abſ temporis interſtiti
o inopinatum vertatur in vinum /
miraculū quidē eſt. quia altitudo di
uine diſpēſationis noſtrū trāſcēdit
intellectū. Sed vt ait ſapiēs. cedat
inſcicie nubil9 error ceſſant profec
to mira videri. Nō tamen mirabi
liū dei fidē vel auctoritatē infringo:
ſed altitudinē diuinaꝝ ſapientie ꝛ
ſcientie ſue plena hūilitate veneror
et āmiror. ſciens quia qđ ſtultū eſt
dei / ſapiēti9 eſt hoīb9 In multꝭ ete
nim labi / humana īfirmitas eſt / ſi
cut in nullo aliter ſentire ꝙ̄ res ſe ha
beat / āgelica vel diuina ꝑfectio

¶ Cplm decimūtercīū Quia deus
ſignis ſuam premunire dignatur
creaturam.

Hoc quoqꝫ diuina miſerati
o eſt. ꝙ ſignorū ſuoꝝ indi
tio ignorātiā noſtrā quādo
qꝫ p̄munit Cometa ſiquidē appare
te / creduntur iminē ꝯuicia An igno
ras terris mutantē regna cometā?
Italie quoqꝫ iminēte excidio q̄ ſig
na ꝯtigerint: non neſcit quiſq̄s ali
quaten9 rerū publicaꝝ hyſtorias at
tigit. hyſtoricoꝝ volumia q̄ de reb9
memoralibus ſcribūtur. plena pro
digijs ſūt ꝛ oſtētis. Deniqꝫ ſub he
lya ꝛ helyſeo multa fidei ꝛ ꝟtutis
ſigna p̄ceſſiſſe nō ambigis Niniui
te quoqꝫ ſignoꝝ indicijs penitentiā
egerūt in p̄dicatione ione. Infideli
tas nāqꝫ ſignorū argumētis erigi
tur. ꝟ fides tenera eiſdē roboratur.
vnde illud. qđ ſignū oñdis nobis?
Et iudei ſigna querunt. greci ſapien
tiam ¶ Capitulum decimūquartū
Quid ſignum. et de ſompno

Hic vero intelligūtur ſigna
quecūqꝫ quouis indicio di
uinā homini inuūt volūta
tem. Signū ſiquidē eſt qđ ſeipſum
ſenſui. ꝛ p̄ter ſe aliquid aīo oſtēdit
Quedam tamē ſigna ſūt que nulli
corporaliū ſenſuū aliquid oſtēdūt.
ſed animo cuiuſcūqꝫ rei ſpecie medi
ante. aut citra medij difficultatem
verū falſumve frequenter ingerūt.
Signa etenim interdum vera. intē
dum falſa ſunt. Quis neſcit ſomp
niorum varias eſſe ſignificatiōes.
quas ꝟ vſus approbat. et maiorū
confirmat auctoritas? In eis vtiqꝫ
quoniā ſompn9 eſt animales ꝟtu
tes ſcđm ſenſus qui dicuntur corpo
ris et ſunt anime quieſcunt. ſed na
turales intenduntur. Contingit in
terim vt animus corporis exercicio
releuat9 in ſeipſum liberius redeat.
et veritatem nūc ꝑ figuras et enig
mata. nunc imediata facie licenti9
contempletur Quod ꝛ illum nō la
tuit qui ſompni depingens portas.
alteram eburneam. alterā corneā
finxerit. cum ꝛ cornu ſit peruium vi
ſui / qui nō frequenter errat. ꝛ ebur
nature dēſioris. et vſqꝫ ad extremā
tenuitatem raſum nullo viſus acu
mine penetretur. Hoc quidem den
tibus. illud oculis verioribus ſimili
us eſt Hinc vera ſompnia. hinc fal
ſa ad celum mittūt inſompnia ma
nes.:.

¶ Capitulum decimūquintū De
ſpeciebus ſompniorum et cauſis ꝛ
figuris ꝛ ſignificationibus.:.

Sunt aūt multe ſpēs ſomp
nioꝝ· ⁊ multiplices cauſe·
ac varie figure ⁊ ſignificati
ones· Aut enī inſompnium· aut fā
taſma· aut ſompniū/ aut oraculū·
aut viſio eſt Porro inſompnia ex e
brietate vel crapula aut varijs paſ
ſionibus corporis affectuūqꝫ tumul
tibꝰ ac reliquijs cogitationū frequē
tiſſime oriuntur· Vn̄ ⁊ male ſanis
amantiū mētibus inſompnia nūꝙ̄
deſūt· qđ prudenter inuit maro An
na ſoror q̄ me ſuſpēſam· inſompnia
terrent· Multa viri vtus aīo mul
toſqꝫ recurſat· gentis honos/ herēt
infixi in pectore vultus· verbaqꝫ nec
placidam/ membris dat cura quietē·
Hāc quoqꝫ dolentium· aut gauden
tiū· aut quos timoris vexat anguſ
tia· aut īmoderate cupidinis ardor
accendit· non p̄tereunt paſſionem
Fantaſma eſt cum rerum ignote
videntur ſpecies· qualitate vel quā
titate · ā priū mō vel numero a na
tura diſcrepātes· ut ſi forte nec pes
nec caput viri reddatur forme dum
tetrū deſinit in piſcē· mulier formo
ſa ſup̲ne· Has quidem ſpecies ex
infirmitate mentis ac corporis tra
dūt phiſici prouenire· earumqꝫ cau
ſas magis attendunt· ꝙ̄ ex eis ali
quas ſignificacōes· In quo genere ⁊
ephialtem/ quo quis varijs preſſu
ris quodam q̄ſi interuigilio ſꝫ ſomp
no potius inquieto/ opinanſe vigi
lare cum dormiat putat̄ ab aliquo
iterim p̄grauari ꝯnumerandum ar
bitrantur· Que quidem omnia me
dicorum potius indigent cura ꝙ̄ ve
tilatiōe noſtra · preſertim cum nich
il in eis verū appareat niſi ꝙ veriſſi
me ſunt ac moleſtiſſime paſſiones·
Sompnium vero cuius appella
cio cōmunis eſt· licet in ſpecie ꝓpria
cenſeatur· ꝑ quedam inuolucra verū
gerit ymagines/ in quibus coniecta
rum precipue diſciplina verſatur· ⁊
nunc ſuū cuiuſqꝫ eſt· nunc alienum/
modo cōmune· interdū publicū aut
generale eſt· In hijs vero omnibꝰ
qualitas ꝑſonarum rerum ⁊ tempo
rum diligentiſſime obſeruatur · vt
enim ait neſtor· De ſtatu publico
regis credatur ſompnio aut eius qui
magiſtratū gerit· vel de quidem· vel
dei diuina p̄deſtinatione Aut ſi pub
lice fortune ſignū oſtenſum eſt mul
tis · vt in eo ꝙ pluribus rationis
ciuibus ſcđm quoſdam ſibilla inter
prete de miſterio incarnationis reue
latū ſcribitur Hec q̄dem nō modo i
carnationis· ſꝫ paſſionis aſcēſionis
poſt r̄ſurrectionē/ aduētꝰ quoqꝫ ſecū
di interpres/ docente ac dictāte ſpiri
tu patefecit archana· ſicut in vſibꝰ
ſibillinus manifeſte reperies· Quo
rū iſtud ſicut in pleriſqꝫ priū ſcrip
turis inuenitur īiciū eſt· Judicij
ſignum tellus ſudore madeſcet Di
vero apices capitales ſingulorum
verſuum ex ordine cōiugantur ad
confundendam perfidiam iudeorū
hoc inuenietur expreſſum· Jheſus
xpriſtus· dei· ſother· niſi qđ in lin
gua latina grecarum litterarum ꝓ
prietas ad plenū non potuit obſer
uari Jp̄os vo vſꝰ vt opinor apud
btūꝫ auguſtinū i libro de ciuitate dei
īuenies Eſt ergo miſtice viſiois eiꝰ ca
put/ ⁊ ſūma ītētio/ iħꝫ q̄ p̄figurabat

indubitāter eſſe filium dei viui· ho
minē verꝫ/iudicē oīm/regē eternū·
remuneratorē ſperantiū in ſe/aucto
rē vite/eterne beatitudinis ex grati
a largitorē· Hec quidē vł rei diuina
p̄destinatione ideo dictū eſt· qꝛ ma
giſtratus nūc p̄ſens intelligiē nūc
futurus // Scradiū quippe numāc
iuniori innotuit affricano· dum ad
huc eſſet pene miles // Dū autē p
mus adultus aut ꝑruptus eſt/ ſōp
nia frequētius euaneſcūt· Arborū
nāq;/labentibus folijs īſompniorꝫ
vanitas dominat᷑· quod ⁊ v̓gilius
in libro in quo totius phie rimatur
archana ſenſiſſe viſus eſt· dū laben
tia folia apᵈ inferos varijs ſōpnijs
onerauit // Locorū quoq; diuerſi
tas/ varias figuras quietis admit
tit· vt alia alijs/nūc horꝫ· nūc illo
rum ſompniorꝫ/vberiora ſint Locꝰ
nāq; deſertus aut paluſtris ⁊ eminē
cior aut celebrior fātaſticarꝫ yma
ginū/fecūdior eſt· Res quoq; inter
dum manifeſtiꝰ· interdū obſcurius
capitur· et nūc ſeipſam animo inge
rit· nūc intimāte alio declaratur
Cū vero luce īmediata ſeipſam in
fundit · viſio eſt / ex eo ꝙ plena ꝟ
vera ſpēs ſui/oculis videatur eſſe ſb
iecta· quale eſt / ꝙ caſſandra oīno
nō viſum a quo alexander hauſto
veneno ꝑimendꝰ erat agnouit· q̄a
eū quies ei rep̄ſentauerat · Porro
viſionū alia manifeſtior eſt/vt que
clara rei occurrit ymagine· Alia ꝓ
fundiorē deſiderat intellectū· vt cū
rem admixta ſpēs figurarꝫ obnubi
lat· ſicut eſt ꝙ gaio ceſare trāſito ru
bicone bellū patrie inferente/ad de

ſignandū terrorē ciuiū/qui erant ꝑ
ꝑculis iuriā oppⁱmēdi· Ingēs viſa
dna patrie trepidatꝰ ymago dua ſu
o denūcias· ne cōcives armis ciuili
bus īpugnaret· Publica nāq; yma
go imperij· publicā metus ⁊ ceſareo
nomine ꝓſtrate vrbis erat indicio
Qz ſi imperij nullā in veritate que
ſic appareret/credit quis fuiſſe yma
ginem/hyſtoriarꝫ fide declarabitur
Cū eni maieſtatē vrbis principes
viſibili ſpecie cenſuerint honorādā
exquiſito artificio muliebrē formā
que orbem dextra cōtineret/in ereo
materia fieri ſtuduerūt· Ea vero ꝑ
fecta in forma egregia venuſta quā
titate· ꝑtium apta diſpoſitione mē
bris quoq; condecētibus· ꝟ ſibi iui
cem congruētibus vniūſis· cum nō
tam populi examiationem ꝙ̄ ami
ratione plena ſui cōmendatione de
poſceret· quidam ſolas tibias tante
moli ꝑferende inhabiles eſſe cauſa
ti ſūt· Quibus faber reſpondit eas
vſquaq; ſufficere/ donec v̓go pare
ret/ omnino credens īpoſſibilē v̓gi
nis partum Qd ⁊ xpriſto nato im
pletū eſt· ea corruente ꝟ fracta· q̄a
humanū cōtrahitur· vbi diuinū im
periū dilatatur // Cū vero res per
quietem· alio nunciante dociſcat· ſi
tamen enūciantꝭ honeſta cuiq; per
ſona ſit et venerabilis in oraculorū
ſpeciem cadit· Eſt enim oraculum
vt ait quidam diuina volūtas ore
hominis enunciata · Hominis ve
ro appellatione cenſetur· quicq̄d in
ſpecie videt᷑ hoīs· homo/angelꝰ ſit
an deꝰ· an quiuis alia creatura· ꝑſo
na āt cuiuſꝫ honeſta ē ⁊ venerabil᷑·

aut natura vt parentis·aut cōditio
ne vt domini· aut moribus vt reli
giosi· aut fortuna vt magistrat9·
aut religione vt dei angeli / homi
nis ve/sacris et cerimoniis diuinis
consecrati· ¶ Ex quo apparet· ꝟ si nō
simpliciter· tamen secūdū quid/per
sonas arte coniectoria / non modo
honestas· sed et detestabiles vene
rabiliū nomine claudi· ¶ Sicut enī
catholice religionis viri/vero deo/
eis q̄ que munere eius sacra sunt/
piā veneratione impēdūt· ita here
tice ꝛ superstitiose religionis hoīes/
fictis numinibus ymo potius veris
demoib9 et execrabilibus sacris eo
rū/non debitā reuerentiā que nulla
est· sed turpissimū exhibent famula
tū· Q̄d lati9 ex gentiliū libris colli
gitur· ¶ Eneas oraculoꝝ indicio
pmissā et q̄sitā inuenit ytaliā· ꝛ in
ea non tā numinū q̄ demonū nutu
sedē statuit· et semētē romani gene
ris in orto qui eis cōplacuerat semi
nauit· Quid enī aliud agit in somp
nis pater anchises· q̄d iupit· q̄d a
pollo· q̄d alii/quos longū est enar
rare? Unde si de semine illo/genus
ducitur toxicatū· impiū in deū/ crude
le in hoīes· persecutioni sanctoꝝ in
uigilans· fide rara/solēpni psidio:
seruile moribus· fastu regale· fedū
auaricia/cupiditatibus insigne· super
bia tumidū/omnimoda nequicia non
ferendū/miraculisnō debet ascribi·
cū auctor eoꝝ homicida fuerit ab in
icio· et a veritate deficiens/inuidie
spiculo/orbi terraꝝ infixerit mortē·
Qui ergo ex eo patre sunt· ꝛ si ei9
nequeant implere mensurā: solent
tamen illius imitari maliciā· licet
in orto illo/nōnullas plantas/que
virtutis fructū/irrigatione apostoli
ca faciunt· manu dnī constat esse in
fertas· ¶ Sed si quis ab inicio vrbis
condite/totā reuoluat hystoriā/eos
ambitiōe ꝟ auaricia pre ceteris gē
tibus inueniet laborasse· ꝛ variis se
ditionibus ꝟ plagis· totū concussis
se orbē· ¶ Ipsi quoq̄ tirānidis ꝟ sedi
tionū suaꝝ tam crebra dampna sen
serunt vt vix quisq̄ principū eorū/
ad exitū vite/natura ducente peruē
nerit· ¶ Unde ꝟ illud satyrici: illis aptis
sime facit· ¶ Ad generū cereris sine
cede aut sanguine pauci: descendūt
reges ꝟ sicca morte tyranni· ¶ In
scripturis quoq̄ canonicis inueniū
tur plurima oracula vt cū ioseph in
somnis ab angelo sepius erudit·
magis interdicitur ne redeāt ad he
rodē: docetur petrus in reptiliū lin
theamine/plenitudinē gentiū colli
gendā· ¶ Et cū visitato ab apostolis
cōstantino: crucis erectū est in impe
rii arce vexillū/ ꝟ pace ecclesiis resti
tuta/maiestas orbis/ publica voce
scriniarioꝝ aduocatorū· ꝟ iudicū/
omnē victoriam/ regnū ꝟ imperiū
xpristi/ esse personuit· ¶ Uerum
quia due p̄me species omnino va
ne sunt· ꝟ in postremis/quasi visibi
li specie/veritas menti occurrit/me
diam que corpori veritatis quasi ve
lum figuratū oppandit diligentius
exequimur

¶ Capitulum decimūsextū· Ge
neralia quedā de significationibus
tam sompniorum q̄ aliorum figura
lium· :·

Eſt itaqꝫ tam ad interp̄tati
onē ſompnioꜟū q̄ ad reue
lationē enigmatum ⁊ figu
rarū/ſolerter attendenda reꜟꝫ ſignifi
catio. que tāto multiplicior ē q̄ vo
cum/quanto ab operibus nature/ o
pera vincūtur artificis/imitātis na
turam. Si quis eni ſermo tres aut
quatuor habet ſignificationes/ſtati
polixenus eſt. id eſt multaꜟꜟ ſignifi
cationū Omnis eni res quot habet
aliaꜟꜟ ſimilitudines. tot gerit cau
dem ſignificatiōes ita tamē vt ma
ior/nūq̄ minoris ſit ſignū. Digna
ſiquidē ſemp̱ minora ſunt. Inde eſt
q̄ hominē/ſubſtātia quewis ſignifi
cat. vtpote cū hoībus aliquid comu
ne habentē. quod et in figura repti
liū petri et in locis pluribus ſcriptu
raꜟꜟ manifeſtum eſt Porro quo ſi
militudo expreſſior ē/eo mag̃ cog
nata/et familiarior ē ſignificatio
Similitudo vero aut ſubſtātial᷑ eſt.
vt que ex genere aut ex ſpecie. aut
accidētalis. vt ex quātitate. aut ex
qualitate aut varijs accidentiū for
mis/aut imitationis eſt/vt cū quis
alij quouis motu opis/ꝯformatur
Et hoc q̄dē mō p̄t creatura creato
ri eſſe ꝯſilis. cū tñ nullo ſubſtantiali
vl᷑ accidētali ꝑticipent. Cauſe quo
qꝫ/ſuus ꝯformat᷑ effect9. et recipro
ce cauſa ſi tñ minor eſt/ effectui ſuo
dicit᷑ eſſe ꝯſilis Ceteraꜟ ſimiliū reꜟꜟ/
ſicut idē iudiciū. ita et eadē nota ē.
Et q̄a ſigna frequēter eadē in eo.
vl᷑ maxime ars ꝯiectoris apparet.
ſi ſb̄ yꜟꜟ ꝓptitate ſignoꜟꜟ/diuſitatē re
rū/cauta diſcretiōe diſtinguit Hec
quidē generalia ſūt Que vero ſunt
ſpecialia ſinguloꜟꜟ. latius patet
Non tamē pretereūdū eſt ſignorū
vim ꝓ q̄litate ꝑſonaꜟꜟ / ſeuerior ē q̄
mitior ē Peccauit ſiqdē ꝯtrectatio/
alijs letū/ triſtē alijs euētū denūti
at Sic ex nō apparētib9 cauſis/io
pina venerē ꝑntia/amaritudinē for
tune frequēti9 igerit Vn̄ ill° yſiphi
les archemioꜟꜟ lugētis extinctū. nū
q̄ ipunc ꝑ vmbras/ attonite m̄ vi
ſa ven9 Si ei ex reliquijs cogitatio
nū aut ceteris bachi ve ſtimulis inci
tata ven9 occurrat/ iſōpnioꜟꜟ vani
tati reci9 applicabit᷑ Que oīa ꝯiec
toꜟꜟ diſciplina/q̄ſi vana ꝯtēpnit/iux̄
ill° viri ſapiētꜟ Sōpnia ne cures/
nā mēs huāna qd̄ optat. dū vigi
lat ſperāt/ ꝑ ſompnū cernit idip̄m.
Interdū tñ et ꝑ anthiteſim/ rerū ſe
quēda ſūt veſtigia veritatꜟ/ ſicut cū
magno pōpeio ruina iminēt / ꝯ̄zia
viſio vaticinata quies. leticiāqꝫ vrb/
ꝓpli tripudiātis p̄conia/plauſumqꝫ
theatri ſui/q̄ ire toti9 imperij bene
geſta/fortuna/perituri ducis oculis
ingerebat Res quoqꝫ que turpis ⁊
obſcena ē ī ſupficie honeſtiſſime ve
ritatꜟ q̄nqꝫ ſb̄ſtātiā gerit. G. ceſar ī
minori etate/in ſompnis ſibi viſus
eſt matris iceſtare cubicula/⁊ turpi
tudīe ſoporis attonit9. cū rē ad ma
thematicos retuliſſꝫ vniuerſā terrā
dicioni eius ſubiciendā reſpōderūt.
Hic itaqꝫ magnimi viri ſpes | ad
occupandū ipiū erecta eſt Deiqꝫ
ad ſpecie̅ facti/quis vria iuſtior. q̄s
dauid neq̄or q̄ crudelior. quē decor
berſabee ad ꝓdicōez homicidiū et
adulteriū inuitauit? Que quidem
omīa contrariū faciunt intellectum

cum vrias dyabolus. dauid. xp̄s.
bethſabee/ pctoꝝ labe deformis ec
cleſia figuretur ¶ Frequēs tn̄ ⁊ quaſi
regulare ius eſt vt a ſimilib9 ad ſi
milia recurrat iterp̄tatio. verū hāc
viſionū quas quies induāt diuiſio
nē/ ꝓ oppoſita nō fieri/ certū eſt. cū
cadē pro ꝑte ſit viſio/ aliunde orac
lum. et ꝑte reū figuras poſſit ſomp
nijs aggregari. et vniuerſas eoꝝ
ſpēs q̄nq; ꝯtingat. quod ⁊ ſtudio
ſis ſcripturarū planū eſt ¶ Viſio affri
cani apocalipſis apli. danielis ⁊ eze
chielis oracula\ ſompnia pharaōis
⁊ ioſeph. eoꝝ que dicta ſunt faciūt
fidem ¶ Perſonis quoq; quibuſdā ve
ritas frequēti9 illuceſcit. vtpote ꝯpo
ſitū habentib9 animū. alias freque
tior error inuoluit. ¶ Auguſt9 ceſar
cū aduerſus anthoniū dimicatur9
eſſet. egritudine graui laborans in
quiete mādatū accepit vt ad victo
riam ꝯſequēdā ſequēti die prelio in
tereſſet ¶ Paruit itaq; lectica deuect9
in preliū ⁊ vicit. ¶ Socrates ſibi
ex ara veneris que achademie cāt
vidit offerre agnū/ collū inferentem
celo. roſtro tangētem ſydera. regio
nem que aplane dicitur penetrantē
⁊ trāſcendentē aſpect9 omniū. ⁊ tā
ta vocis ſonoritate ⁊ leticia canētē.
vt totū mulceret orbē ¶ Sequēti die
ariſtides ab achademia ꝑuulū fili
um platonē ſocrati obtulit. litteris
⁊ morib9 ībuendū ¶ Quo viſo mētis
virib9 ex corꝑis diſpoſitiōe ꝯceptis
¶ Hic eſt inq̄t agn9 quē nrō appolli
ni ven9 achademica ꝯſecrauit ¶ Pla
to litterarū quas ꝓſequebat͛ cauſa
ꝓficiſcens in egyptum. ſe a piratis
capi inter eundū ⁊ venūdari vidit
¶ Quod ⁊ dum iret ꝯtigit

¶ Capitulum decimūſeptimū Coiectoriā nō eſſe ſequendam.

SEd dū has coiectoꝝ tradi
tiones exeq̄mur. verear ne
merito non tam coiectoriā
exequi q̄ aut nulla. aut inanis ars
eſt. q̄ dormitare videamur ¶ Quiſq̄s
enī ſompnioꝝ ſeq̄tur vanitatē parꝫ
in lege dei vigilans eſt. ⁊ dū fidei
facit diſpendiū. ꝑniciosiſſimē dormit/
veritas ſiquidem ab eo longe facta
eſt. nec eam facili9 poteſt apphende
re q̄ vrionem expūgere. vel pūcto
curare caracteā. que caligantib9 ocu
lis i meridie palpat ¶ Et licet h̄ ſōp
nolentia ꝓſidie/ ſit ſtimulis fidei ex
citanda. ⁊ maleficij poci9 q̄ artificij
īpugnāda illuſio. diuine tn̄ grē diſ
poſitionis ſue nō obſtruim9 vias.
nō precludimus ſemitas. qui ſpūs
vbi vult ſpiret. ⁊ pro arbitrio ſuo
ſubiectis mentib9 infundat veritatē
¶ Verū quiſquis credulitatem ſuā
ſignificationibus alligat ſompnio
rum. planum eſt/ quia tam a ſinceri
tate fidei/ q̄ a tramite rationis exor
bitat ¶ Plane ſi ſermo ꝓfeatur ābi
guus ⁊ cui9 multe ſint ſignificatio
nes. nōne merito paruū doct9 videbi
tur quiſq̄s ex eo certa diſcuſſionem
vt predictum eſt multiplex eſt et
ſenſuum ſibi aliquid ꝑtinacius ſua
debit? ¶ Profecto rerum omnium
varia ſignificatio. ¶ Multiplicium vero
diſtinctio diligens habenda eſt ne
forte dum vnam diligentius ſeque
ris. in alia deterius prolabaris Vn
de patet coniectorium qui nomine

danielis inſcribitur/ auctoritatis et
veritatis robore deſtitutū. cum res
ſingulas ſingulis ſignificationibus
arceat de quibus nō videtur latius
exequendum/ cum tota huiuſmodi
ſit inepta traditio/ et vagus coniec
torum liber per curioſorum manus
impudēter diſcurrat ¶ Habuit ſane
daniel gratiā interp̄tandi viſiones
⁊ ſompnia. quā ei dominus inſpira
bat. ſ; abſit vt vanitatē hāc in artē
redegerit vir ſanct9 qui lege moyſi
prohibitū eſſe noverat. ne fidelium
quis ſompnia ſeq̄retur. ſciēs vtiq;
ſatellitē ſathane ad ſubuerſionē ho
minū in āgelū lucis trāſfigurari. ⁊
īmiſſiōes fieri p̄ āgelos malos ¶
Joſeph quoq; cōiectādi gratia egyp
ti principatū obtinuit ⁊ quē fratres
quaſi de inuidia ſompniorū/ venditū
hiſmaelitis obnoxiū fecerāt ſeruitu
ti. digitus dñi nōmin9 iocūdo q̄ ſa
lubri miſterio/ reuelata facie futuro
rum/ q̄ ſe regi q̄ieſcenti īgeſſerāt. q̄ſi
quodā ſompniorū vehiculo/ de ſqua
lore carcerꝭ ī regni faſtigiū ſublima
uit: vt nōmodo liber de ſeruo. ſ; no
biliū ⁊ patrū prim9 vno tantū reg
ni ſcilicet ſolio p̄cederet a rege. ¶ Qd̄
vtiq; ſi de humane ſapiētie artificio
cōtingere potuiſſet: aliquē deceſſorū
ſuorū ante eū meruiſſe crediderim.
vel ſcientiā promerendi virū ſanctū
et pietatis affectu plenū. ſi non hu
mano generi ī cōmune quod tamē e
quitatis eſſet. fratrib9 ⁊ filijs faci
le putauerī reliquiſſe ¶ Ad hec moy
ſes erudit9 in omni ſapiētia egypti
orū. hanc artē aut neſciuit aut ſpre
uit. cum eam īpietatis errorem de

teſtatus: a populo dei exterminare
curauerit ¶ Preterea ſanctus daniel
diſciplinam ⁊ ſapientiā didicit cal
deorum. qd̄ vtiq; ſanct9 vir nō feciſ
ſet. ſi gentiliū diſciplinis inſtrui. cre
didiſſet peccatꝭ aſſcribendū. habuit
q; eruditionis p̄ticipes quos legis
et iuſticie dei ſe gaudebat habere cō
ſortes. ſimul etenī diſcebant anany
as. azarias. miſael. q̄cquid poterat
docere chalde9. ſimul a mēſa ⁊ a re
galib9 epulis abſtinebāt. q̄d inſpi
rabat de9 ¶ Acceptis leguminib9 pa
riter reficiebātur. ⁊ iſtē contēti erant.
miliciae ſue ſtipendijs regi vna famu
labātur ¶ Sed ecce priuilegiū quod
homo cōferre nō potuit ſigillatim da
tum eſt danieli. vt in lucē produceret
enigmata ſompniorū. ⁊ dño dicta
te vmbras diſcuteret figurarū. ¶ Vt
ergo familiaritas diuine gracie eui
dentius illuceſcat. quid rex in ſtrato
cubans precogitaret agnouit. ⁊ me
ditationi viſa cōiectans miſteriū ſa
lutꝭ qd̄ vmbra obnubilabat ⁊ ī fine
ſeculorū cōpletū eſt/ aut cōplendum
prudenter expoſuit. ¶ Hinc ſolent
cōiectores eā cogitatiōes excutere
⁊ vmbras exinanire/ explicare ſuo
lucra. ⁊ illuſtrare tenebras figura
tum? ¶ Si quis eſt qui pari grē priui
legio gaudeat. accedat ad danielē.
⁊ ioſeph ⁊ ſimilit̄ eis dño gratuletꝭ
¶ Quem vero veritatꝭ ſpirit9 nō illuſ
trat. de arte ſompnolēta fruſtra con
fidit. cum ars omnis habeat a na
tura originem ab vſu ⁊ ratione pro
ceſſum. ¶ Ratio vero in hijs tantum
defectum patitur. vt quo ſe vertat
quid iudicet plerumq; omnino nō

habeat· qđ quidē cū frequenter eue
niat· facillime ex paucis colligit ¶
Colliciꝰ q̄dā nomē eteni a meōria
excidit· ⁊ ſi narratiōis auctorē mag
nū teneā auguſtinū· In re dubia ſē
ſum alteriꝰ cui rem nouerat eſſe no
tā· magna inſtantia ſibi poſtulabat
exponi· Cū vero alter petētis deſi
deriū pmiſſionibꝰ protraxiſſ¬· ⁊ v
niꝰ inſtantia deluderetur calliditate
alteriꝰ· accidit vt eadē nocte parit̄
ſompniaret· alter ꝙ rem q̄ſitā peteti
exponeret· alter ꝙ ei a doctore dili
gentiſſime exponeretur· Factūq; eſt
vt cū vmbra quietis euaneſceret·
ſe iurareretur ille ad ſciētiā quā diu
q̄ſierat· ſine doctoris beneficio· nul
loq; ſui exercicio perueniſſe· Veide
cū more ſolito apđ doctorem agēt·
vt ſibi promiſſum ſolueretur· iā in
quit doctor factum eſt qđ petiſti / cū
ea nocte te vt docerē acceſſerā Quis
huiꝰ fā explicet ratione· niſi ꝙ bo
ni ſpūs· vel maligni / exigētibꝰ hoīm
meritis eos erudiūt· vel illudūt ?
Nouit eī iheronimo referēte catho
lica mater eccl'ia· qn̄o ad tribunal iu
dicis dei raptꝰ eo ꝙ libris gentiliū
vehemētiꝰ inhereret· ibidē coactꝰ eſt
ꝯfiteri ſe vltra gentiliū libros non
modo nō lecturū· ſȝ nec eciam habi
turū· Ante ſiquidē profeſſionē inter
rogatus / cum ſe diceret xpriſtianū :
ei a iudice probroſe obiectum eſt· ꝙ
non ſuꝰ erat· ſȝ ciceronianus· hoc ta
men non audacter affirmauerū ſōp
nij cenſendū noīe / cū idem veraciſſi
mus ⁊ prudētiſſimꝰ doctor vmbrā
ſompnij non fuiſſe / ſed rem ſcāi re
cciter agi domino viſitante eciam

ſuiſſiucadi religione confirmet· ⁊ vt
plenā aſſertionis ſue faciat fidem·
liuorem verberū in cute / vulnerum
cicatrices expergefactꝰ oñdit in cor
pore· Sed cum hec a ſpiritibꝰ circa
hoies fiant / eā ſolam rerū ymaginē
fidelis aīa non aſpernatur· que in
nocentiam relinquit incolumē Ceꝫ
ſi materiam vicijs afferat libidinē
forte accendens aut auariciā aut do
minādi ingerens appetitū· aut quic
q̄d huiuſmodi eſt : ad ſubuerſionē
aīe proculdubio aut caō aut ſpūs
malignꝰ īmittit· Qui in quoſdā ex
igentibꝰ culpis dn̄o pmittente tan
ta malicie ſue licentia debachatur·
vt qđ ī ſpiritu patiūtur· miſerrime
⁊ mēdaciſſime credant in corpibꝰ
euenire· Quale eſt ꝙ nocticulā quā
dam· vel herodiadē· vel preſidē noc
tis dominam / concilia et conuentus
de nocte aſſerunt conuocare / varia
celebrari conuiuia / miniſteriorum
ſpecies diuerſis occupationibus ex
erceri / ⁊ nunc iſtos trahi ad penam
pro meritis· nunc illos ad gloriam
ſublimari Preterea infantes expo
ni lamijs· et nūc fruſtratim diſcerp
tos / edaci ingluuie / in ventrem tra
iectos cōgeri / nunc preſidentis mi
ſeratione reiectos in cunas reponi·
Quis vel cecus hoc ludificantium
demonum non videat eſſe nequici
am ? Quod vel ex eo patet ꝙ mu
lierculis et viris ſimplicioribus et
infirmioribus in fide iſta proueni
unt· Si vero quiſꝗ eorum qui
hac illuſione laborat· ab aliquo
conſtanter ⁊ ex ſignis aliquibꝰ ar
guatur demoniū ſtatī aut ſupatur

aut cedit· ꝟł vt dicitur ex quo quis
in luce arguitur ceſſant opera tene
brarū· Huiꝰ autē peſtis circa efficaciſ
ſima eſt vt fidē quis amplexꝰ hijs
mendacijs ſubtrahat mentis audi
tū· ⁊ neq̄q̄ꝫ reſpiciat ad huiuſmodi
vanitates ꝟł inſanias falſas·

¶ Capitulum decimūoctauū· De fundamento mathematice et exercicio ſenſuum ⁊ viribus anime ⁊ profectu ratiōis· et efficacia liberalium diſciplinarū·

P Oſſit vtinā tam facile ma
thematicorū error a p̄ſta
tioribꝰ aīs amoueri· q̄ꝫ le
uiter in ꝯſp̄cū fidei vere ꝟł ſane ꝯſci
entie iſtarū illuſionū demonia con
queſcūt derupti in eo piculoſiꝰ errāt
quo in ſoliditate nature ⁊ vigore ra
tionis ſuū fūdare videntur errorem
Temerariū ſiquidem videtur vni
uerſis in legem nature priuaricari
⁊ ſtultū diſſentire gratis ab eo qđ
ratio pſuaſit· Aᵹcis ergo ſumunt
inicīū· vt ꝑ vera diutiꝰ gradientes
ſe ⁊ ſequipedas ſuos precipitent in
laqueū ⁊ foueā falſitatꝭ Mathe
ſim ergo ꝓbabilē q̄ penultima bre
ui enunciatur· quam ⁊ natura indu
cit ratio probat· ⁊ vtilitatis experien
tia approbat· quaſi quoddā doctrine
ſue iaciunt fundamentū· vt ex inde
opinionū ſuarū lubrico/ quaſi qua
dam ymagine rationis in matheſi
reprobā que profertur extēſa penul
tima periculoſiſſime prolabātur Pri
mo nāqꝫ res quas natura creauit
diſcutiūt eaſꝫ multiplr̄ inueſtigāt·
nūc quō ex ꝑtibꝰ ſuis · nūc quō ex
materia et forma ꝯſtent inq̄rētes ·
Quod vt facíliꝰ poſſint ſēſuū vires
penſant et intellcūs efficaciā meti
untur· ⁊ qꝛ ſenſuū hebetudo / rerum
corporearum naturam nō tranſgre
ditur paulatī altiorū bn̄ficio ad ſub
tiliora ꝯſurgūt Viſus enim in ſolo
corpē/ eoqꝫ p̄nti colores tantū quā
titates examinat et figuras Volꝰ
ſonꝰ ꝯtingit auditū· Guſtꝰ de ſapo
ribꝰ iudicat· Olfaciendi vis in odo
ribꝰ tota ᵹſat· Quid dūꝫ q̄d mol
le ſit· q̄d lene· quid aſperum · quid
ponderoſū· quid leue· quid calidū·
aut frigidū· quid humidū ſit · aut
ſiccū· tactus diſcernit· Eſt interdū
figure explorator ⁊ quantitatis et
ponderis ꝯſcius· dolorem quoqꝫ ꝑ
cipit ⁊ voluptatē· iſqꝫ ꝑ omnes ferre
ſenſati corꝑis ꝑtes diffūditur/ adeo
qꝫ coherens aīs eſt· vt eo diſcedente
videatur ⁊ tota corporis vita diſce
dere ¶ Si vero corꝑm abſentiū p̄
ſentis ꝓprietates inquiris eas tibi
tracta ſimilitudine ab hijs quas ſen
ſus agnouit· poterit ymaginatio p̄
ſentare· que tāto erit fidelior quan
to expreſſior fuerit ſimilitudo· Vn̄
⁊ titirus apud maronē nō aſſecute
ſimilitudinis vicio lapſam ſibi que
ritur ymaginationē · Vrbē quā di
cūt romam melibee putaui/ ſtultus
ego huic noſtre ſimilem / qua ſepe
ſolemus · paſtores ouium teneros
depellere fetus· verum hec inter ali
as tm̄ caput extulit vrbes · quātū
lenta ſolent inter viburna cupreſſi·
Dum āt familiariꝰ expreſſerit rei ſi
militudinē ∴ fidelis ⁊ vera eſt yma
ginatio ∴ quali vtitur andromache
apud virgilium· O michi ſola mei

ſup aſtinactis ymago. Dic oculos.
ſic ille man9. ſic ora ferebat Et nūc
equali tecū pubeſcēt euo ¶ Uerum
ſi ad incorpea diuertendū eſt. rati
one opus eſt et intellectu. Cū abſ
intelligentia hec nō valeāt ↄprehē
di. et verū nō poſſit eſſe de hijs ſine
ratiōe iudiciū. Intellect9 itaqꝫ alijs
deficientib9 exerit vires ſuas. ⁊ q̄ſi
in arce anime conſtitutus omnia in
feriora complectitur. cū ab inferiori
bus ſuperiora nequeant cōprehen
di. et nunc quidē res vt ſunt. nunc
aliter intuetur. nūc ſimpliciter nūc
compoſite. nunc diſiuncta cōiungit.
nūc coniūcta diſtrahit et diſiūgit.
Simpliciter vero incedit intellect9.
dum rem qualibet contemplatur.
puta hoiēm equūve cōcipiēs. Cū
vero res plurimas gradatī ↄplectiť
cōpoſitioni obnoxius eſt. puta hic
ītellectū hoiēm albū equūve curre
re. mente cōplectens. Diſiūcta con
iungit. ſi humano capiti ceruicē iun
gat equinā. varias inducens vndi
qꝫ plumas. ut iuxta poetā turpiter
atrū deſinat in piſcē mulier formo
ſa ſupne. Hūc vō ad auditores ſu
os verbo traciunt poete / cū hyrco
ceruū / centaurum deſcribunt / et chi
meram Coniuncta vero diſiungit.
vt ſi formam teneat abſ materia.
cum tamen ſine ea forma omnino
eſſe non poſſit. niſi forma eſſendi ⁊
ei adherentes forme formarum. ex
quibus ille fluxerunt que in materi
a ſunt. et corpus efficiunt. Porro
cum res aliter q̄ ſint componendo
inſpicit eo ꝙ caſſus eſt / et a verū ve
ritate deficiens ad opinionis erro

rem vergit. et ſe eſſe aſſerit vel non
eſſe pleno nomine opinio eſt. Sed
licet aliter q̄ ſint dum tamē ſimpli
citer coniuncta diſiungat. nō inanis
erit conceptio que totius inueſtiga
tionis ſapientie expeditiſſimā paret
viā. Hic eſt enim toti9 philoſophie
inſtrumentū quod et mentem mira
ſubtilitate exacuit; et res ſingulas
a ſeinuicem nature ſue proprietate
diſtinguit ¶ Si abſtrahentē tulerīs
ītellectū / liberaliū artiū officina pe
ribit. cū citra ipi9 operam / nulla ear
rite haberi valeat aut doceri Hic ita
ſicut formā ſine materia; ſic ⁊ mate
riā aggrediť ſine forma. et qd̄ ↄpe
virtutis potētia tenere nō ſufficit / ſu
o quodā defectu ītēdū ↄprehendit.
vt ſi videanť tenebre non vidēdo.
et non audiendo ſilenciū audiatur.
Ecce non eſt homo qui nō ſit alb9
aut niger. aut mediij coloris ꝑticeps.
nec poteſt eſſe hō qui nō ſtatim poſ
ſit eē aliqs hō. cū idē ſit aliciū / eē ⁊
vnū numero eſſe. verūptamē ſic ho
minē intellect9 attigit. vt ad nemi
nē hoīm aſpect9 illi9 deſcēdat. gene
raliter intuens ꝙ non niſi ſingulari
ter eſſe poteſt. Sicut eni dicendi et
ſignificandi. ſic et ītelligendi diuer
ſitas / ſubſiſtendi modos ſui numero
ſitate tranſcendit. et homo qui non
poteſt niſi ſingulariť eſſe / vniuerſa
li clauditur mentis conceptione. ¶
Diffinit ꝰ ratio quod cōcipit intel
lectus aīal rationale mortale quod
in ſolos ſubditos cadere nemini rec
te ſapientiū ambiguū eſt. Dum ita
ꝙ rerum ſimilitudines et diſſimili
tudines colligit. dum differentiū cō

ueniēciās ⁊ ꝯuenientiū differēcias
altiꝰ ꝑſcrutatur· dū q̄d ſingula cū
pluribꝰ q̄d cū paucioribꝰ cōe hēant
diligēciꝰ iueſtigat· q̄ue rebꝰ ſingul'
adeē neceſſe ſit·q̄ abeē nō poſſit: ꝑ
ſpicaciꝰ ꝯtēplat'· multoſ apᵈ ſe reꝝ
inuenit ſtatꝰ· alios q̄dē vniūſales/
alios ſingulares Quos ꝓ arbitrio
ſuo diffiniens ⁊ multifariā diuidēs
ad ipiꝰ archana nature mentis trāſ
mittit aſpectū vt nichil naturaliū
plene abſconditū ſit ab oculis eiꝰ·
Et p̄mo ſubſtanciā qui oībus ſub
eſt acucius intuetur· in qua manꝰ
nature ꝓbatur artificis· dū eam va
rijs ꝓprietatibꝰ et formis q̄ſi ſuis
quibuſdā veſtibus induit· ⁊ ſuis ſen
ſuū ꝑceptibilibꝰ informat· quo poſ
ſit apcius humano ingenio ꝯprehē
di Qd igitur ſenſꝰ ꝑcipit formisq₃
ſubiectū eſt ſingular' · ⁊ p̄ma ſub
ſtātia eſt· Id vero ſine quo illa nec
eſſe nec ītelligi poteſt ei ſubſtāciale
eſt· ⁊ pleꝝq₃ ſc̄da ſubſtācia noīatur
Hic aūt qd adeſt q̄dem ſubſtātie/ vel
ea manēte abeſſe poteſt/ accidētibꝰ
aggregatur· ſingulare q̄dem ſi vni
us tm̄ ſit· vniuerſale ſi licet nō na
tura/ ꝯformitate tamē ſit cōmune
multoꝝ qd forte faciliꝰ ī intellectu
q̄ꝫ in natura rerū poterit inueniri· in
quo genera ⁊ ſpēs differētias ꝓpria
vel accidētia q̄ vniuerſaliter dicitur
planū eſt inuenire· cū in actu rerum
ſubſiſtentiā vniuerſaliū querere exi
guus fructus ſit· vel labor infinitus
In mente vō vtiliter ⁊ facillime re
periuntur· Si eni rerū ſolo numero
differentiū ſubſtātialē ſimilitudinē
quis mēte ꝯtractet: ſpēm tenet Si
vō et ſpē differēciū ꝯueniētia mē
ti occurrat· generis latitudo mente
diffūditur. Deniq₃ dū reꝝ quas na
tura ſubſtantialiter vl' accidētaliter
aſſimilauit ꝯformitatē ꝑcipit intel
lectꝰ: in vniūſaliū ꝯphenſione mo
uetur Cū vō ſimiliū differēcias a
gitat· quāto expreſſiꝰ tāto ad opa
nature que ſingularia ſunt familia
riꝰ accedit Si ſubſtātiā ſuis veſtitā
ꝓprietatibꝰ inſpiat: a nature ꝯditi
one non diuertit Sin autē detracta
ſpē eā q̄ſi formaꝝ exuit veſtimētoꝝ:
acumen q̄dem ſuū exercet ⁊ rerū na
turā q̄d ſcilicet in ſe q̄d in alijs ſint
liberiꝰ ⁊ fideliꝰ ꝯtemplatur dū rerū
ſub ſcꝫ quātitatē ad aliq̄d q̄litatē ſi
tū eē/vbi/qn̄·habē· facere· pati· ſin
gillatim diſcutit· ⁊ diſcernit· Que
⁊ ſi ſingillatim eē nō poſſint· ſingil
latim tn̄ eē iueſtigari q̄unt/ ⁊ ad to
ciꝰ philoſophie ꝯpēdiū vtiliſſima ē
h' ſpeculatio/ ī q̄ magnitudīs ⁊ mul
titudīs q̄ duo totū orbē ꝯplectūt' ⁊
ābiūt natura diſcutit'· Nūquid ab
ſtrahēs ītellectꝰ dū h' agit ocioſus ē
ā iutil' ꝑ que aīmꝰ honeſtaꝝ artiū
ḡdibꝰ ad thronū ꝯſūmate philoſo
phie aſcendit? Multitudinē g̊ q̄ po
tēcia ſui in īfinitū creſcit ſicut ꝯtra
mag̃tudo decreſcit ī īfinitū bimēbri
diuiſiōe ꝑtit' dū eā nūc ſimplicit' ⁊
ꝑ ſe nūc ad aliud relatā ꝯtuet'· alte
rā demādās ariſmetice· alterā muſi
ce pleno iure reſeruās· Magnitudi
nē q̄ꝫ ſecat ī duas ſpēs· alterā imo
bilē ſibi ciēs geometrie· alterā ſcꝫ mo
bilē hijs q̄ aſtroꝝ et celeſtiū ſciām
profitentur In hijs vero q̄tuor
ſpeciebꝰ matheſis id eſt doctrinalis

tota ꝯſiſtit· ⁊ quaſi quatuoꝛ phie li
mitibꝰ mūdane ſapiētie ꝑfectionē
aſſequitur· Primꝰ itaq; gradꝰ eſt
ab ariſmetica numeroꝝ virtutem
mutuare· Secūdus ꝓportionū gra
tiam a muſica trahere· Terciꝰ opti
nere ſciam a geometria mēſuraꝝ·
Quartꝰ itē q; nouiſſimus verā po
ſitionē ſyderū aſſequit̄· ⁊ vim celeſ
tiū ꝑſcrutatur· Eoꝝ vero qui ſciēti
am ꝓfitētur aſtroꝝ alij opinionis
errore ꝑlabūtur ad fabulas/i quo
dephēdit̄ Higinus· Alij ſola yma
ginationis v̄tute cōtenti ſūt/q̇d ve
rum ſit doctioꝝ iudicio reſeruātes·
ſatis agētes ſibi dūmodo veri ſimi
litudinē teneant· vtroſq; alterutra
aſtrologia eruditionis ſue t̄apit ꝓ
feſſores· Sūt alij qui in ꝓfeſſione
aſtroꝝ veritati quidē inuigilant· eo
ſolo ꝯtenti· ſi poſitionē verā motūq;
ſyderū rationēq; ſignoꝝ celeſtiū ve
raciter aſſequūtur ¶ Caplm xix·

De differētia mathematice doctri
nalis ⁊ matheſis reprobate ⁊ tradi
tiōe mathematicoꝝ ⁊ erroibꝰ eoꝝ

VErū q̇a ꝓbabile eſt celeſti
um aliquā eſſe v̄tutē· cū ⁊
in terra nō credatur aliq̄d
gigni· q̄d a manu opificꝭ dei/bonū
aliquē nō ſorciatur effectū: q̄ curio
ſiores ſunt celeſtiū potentiā inueſti
gāt· ⁊ de ſingulis que in ſublunari
globo proueniunt aſtronomie ſue
regulis nituntur reddere rationem·
Eſt autē aſtronomie nobilis ⁊ glo
rioſa ſciētia: ſi clientelā ſuā intra
moderationis metas cohibeat· quā
ſi licenciori vanitate excedit· nō tā
phie ſpēs q̄ ipietatis decipula eſt·

Et quidē multa ſūt matheſi doctri
nali ⁊ diuinatorie matheſi cōmuni
a· ſed dū diuinatio/ſobrietatꝭ men
ſurā excedit toto diſſidens fine non
inſtruit/ſed ſuū dedocet ꝓfeſſorem·
q̄ enī zonas ꝑtiuntur/ parabellos
diſtermināt· cū ſignis ſuis obliquāt
zodiacū· q̄ orbem ſere totū coluris
cingunt· q̄ laborē metiūtur plane
tarū· q̄ planē nullius erroris par
ticipē faciunt· q̄ a polo artico adan
tarticū axem inducūt· q̄ ſigna per
gradus ⁊ puncta diuidunt· q̄ orien
tium et occidentiū ſignorū et ſiderū
proportionē tenent vtriq; comune
eſt· vtraq; tamē i eo phiſicas acqui
eſcit· q̄ teneritudinē ſubtiliū corpo
rū in quaſdā ſectas vias et circuloꝝ
inter capedines nō eſtimat diſſipari
¶ Aſſerunt q̄q; cōiter/ſolē caloris
auctorē eſſe· humorūq; augmētū et
defectū (q̄m id ſenſus probat) motui
lunari accōmodant· et i hūc modū
plurima Ceterū matheſis que fu
turoꝝ pollicetur iudiciū/phie vt p̄
dictū eſt trahens originē vltra pro
greditur· et elationis ſue temeritate
in p̄rogatiuā eius prorūpit qui ſtel
las numerat· quarū ipſe noīa ſolꝰ·
ſigna· poteſtates· curſus loca· tēpo
ra nouit· quoniā hoc ipſū aſtrono
mie ſue beneficio ſibi aſtrologus re
promittit· tātoq; longius a via ve
ritatis aberrant· quāto ad eam re
cipere tumidiꝰ moliūtur ¶ Signo
rū ergo naturā reuoluentes prout
cā forte nouerāt· dū in ſtellis copi
bus fluctuātet Alia dicunt maſculi
ni generis/alia feminini· eſſent ꝑ
forſitan multiplicata per ſobolem:

niſi quia diſſociata locis in coitu cō
uenire nō pñt ¶ Planetarū quoq; ꝯ
ſilia quoniā et orbis moderatores
eos hñt diligenter explorāt· qd ex
affectione eoꝝ vel motu/vel applicati
one vni9 ad alterū choreiſq; ſtellarū
facile eſt inuenire ¶ Saturn9 ergo
q2 frigid9 ē· et ſenex grauis ē· et no
ciuus· vel de natura maliciā/ moroſi
tatem cōtrahit ab etate Cib9 ergo
inimic9 vix ſuis ex ſcolaſticis pat·
¶ Succedit ei iupiter cōtra ꝓpiti9
et ſalubs· tātaq; benignitatꝭ i oēs:
vt nec de malicia p2is· nec martis
feroci tate ſubiecti/ queq̄ȝ offendat/
niſi forte et ipſe in orbis ſubiecti diſ
ꝑedia ſtationari9 fact9 ſit· retrogra
dus ve/ aut aduſtionē miſerabilem
patiatur ¶ Mars ferox naturaq; in
domit9 omnes p2etꝰ ſcolaſticos ſu
os perſequitur· mitigatur tñ inter
dū iouis acceſſu vel veneris· quoni
am vel ipſa ꝓpitia eſt et benigna·
Mercuri9 vero talis eſt· qualē vicini
planete ꝑmiſerūt· cū et ipſe cōuerti
bilis natuē ſit· poſterioribuſq; coherc
at· Vnde pleriq; cū p2eſulem elo
quētie opinantur· eo q̄ illa iūcta ſa
pientie plurimū ꝓſit· malicie ſocia
ta noceat plurimū Hec q̄dē et ſi nō
docuit· ſectā tamē erroris attigit lu
canus· cū timorē v2bis deſcriberet·
belluq; ciuile neceſſarijs aſtronomi
e argumentis ineuitabiliter appro
piquāte ceſare futurū denūciaret In
nuit eni poeta doctiſſim9 ſi tamen
poeta dicendus eſt qui vera nar
ratione rerū ad hyſtoricos magꝭ ac
cedit· illius maliciam irrefragabili
ter adimplēdā qui ſol9 i th2ono ca

miciliȷ ſui reſidebat ¶ Et licet figu
l9 parcarū cōſilia diſcutiat/ mētēq;
ſtellaꝝ· co2pm tamē que videntur
nondū plenā noticiā tradidit· cū in
tota mathematicoꝝ domo adhuc
non ſit queſtio expedita· an ex ele
mentis ſydera ꝯſtent· an ex quinta
eſſentia quam ariſtotilis introducit
Nam qd eis obiciūt pueri mollia
ſint an dura· et ſi quid eiuſmodi ē:
eciā audire dedignātur· q̄uis aliq̄s
famoſos et ſuo iudicio ſapientes· in
talib9 viderim miſerrime laborare·
Expediūt tamē· et ſuis ratiōib9 ꝓ
bant· quid fata delibercnt· vel dep2e
hēſa volūtas ſyderū quē i ſubluna
ri globo ſortiatur effectū ¶ Et for
te ſūma numinis irrita eſt· quā non
mathematicus profert· Ait ergo·
Qd cladis gen9 o ſuperi q̄ȝ peſte pa
ratis Seuiciam ? extremi multoꝝ
tempus in vnum Conuenere di
es/ ſummo ſi frigida celo· Stella
nocens nigros ſaturni accenderet
ignes ¶ Deucaleoneos fudiſſet a
quarius ymb2es ¶ Totaq; diffu
ſo latuiſſet in equore tellus· Si ſe
mi i radijs nemeum phebe leonē·
Nunc premeres toto flueret incen
dia mundo· Succenſuſq; tuis fla
graſſet curribus ether· Hij ceſſant
ignes tu qui flagrante minacem·
Scorpion incendis cauda chelaſq;
peruris ¶ Quid tantum grandine
paras· nam mitis in alto· Iupi
ter occaſu premitur veneriſq; ſa
lub2e Sydus hebet· motuq; celer
cillenius heret· Et celum mars ſo
lus habet cur ſigna meatus· De
ſeruere ſuos mūdoq; obſcura feruntur

Enſiferi nimium fulget latus orio
nis Imminet armoꝝ rabies ferriq̃
poteſtas. Confũdet ius omne ma
nu. ſceleriq̃ nefando. Nomen erit
virtus multoſq̃ exibit in annos
Ecce ex qualitate planetarum. ex
poſitione ſignoꝝ. et concurſu cauſa
rum ꝙ manifeſtꝰ belli ineuitabilis
ſequatur euentus. Hoc etenim ad
artis traditionem plurimũ ſpectat.
vt de naturali vel cauſali conſtet do
miciliis planetarum. Omnes ſiqui
dem preter ſolem ⁊ lunam qui ſoli
ſingulis contẽti ſunt duobus domi
ciliis gaudẽt. naturali ſcilicet ⁊ acci
dentali. Naturale quidẽ cuiq̃ domi
ciliũ eſt. in quo quiſq̃ creationis ſue
principiũ habuit. ſi tamẽ genethliaci
cõſentiũt eos a dño eſſe creatos.
Lune igitur domiciliũ cãcer eſt. leo
ſolis. mercurij virgo. libra veneris.
ſcorpio martis. ſagittarius iouis.
ſaturni capricornꝰ. ⁊ hoc naturaliť.
Caſualiť vero ſaturno cedit aqua
rius. piſces ioui. aries marti. vene
ri taurus. i mercurij ſorte gemini ce
dunt Luna vero cõmoda eſt. quã cũ
aliis ſtellis quicq̃d illi garriãt. cre
auit deꝰ vt pꝛeeſſet nocti. Quid e
nim de ſole dicã qui dux ⁊ pꝛinceps
eſt ⁊ moderator luminũ reliquoꝝ?
Cum vtiq̃ reclamãtibꝰ oĩbus hiis
planetariis non timeo bonũ ⁊ ne
ceſſariũ profiteri. cũ ⁊ diem videnti
bus cunctis illuſtret. tẽperet orbem.
anni tempora diuidat. inducat rerũ
viciſſitudines. ⁊ alia plurima que
nunc longum eſt enarrare. Sed li
cet multarum vtilitatum in eo ⁊
in ceteris cauſe reſideant. ipſorum
tamen ⁊ omnium que recte ſunt/ v
na eſt. ⁊ prima cauſa que mũdum
fecit proprie maieſtatis potentia.
eumq̃ ſapientie ſue virtute ⁊ imen
ſitate formauit ⁊ firmauit. ⁊ vt ei
tam ſubſtantiam ꝙ formam confer
ret/ ſola inducta eſt bonitate. Verũ
mathematici vł planetarij dũ pro
feſſiõis ſue potẽtiã dilatare nitũtur
in erroris ⁊ ĩpietatis mẽdacia pri
ciosiſſiẽ corruũt. Nec cuiuſcũq̃ artꝭ
regula ſeruatur illeſa. niſi dũ infra
proprij generis ãbitũ cohibetur. pꝛe
ſertim cũ iuxta ſapientẽ frequẽs ſit
aliquid extra regulã inueniri. Vis
enim regula alicui generi rerũ accõ
modata eſt. Si vo traducaꝛ ad ali
ud. ſtatĩ in veritatẽ ĩpingit obnoxia
falſitati. Si ergo mathematicá pro
bate matheſeos. i. doctrinalis eſſet
ſine cõtenti. ⁊ verã aſſequi poſſet po
ſitionẽ ſtellaꝝ. ⁊ ex ſignis ſuis ſo
bria eruditione ſcdꝫ ꝙ naturaliter
proueniũt q̃litatẽ preſcire tẽpoꝝ/ ⁊
ſpeculatiõis ſue iocũdiſſimũ carpe
re fructũ. Cũ vero dilatãt philateria
ſua ⁊ magnificãt fimbrias. dũ con
ſtellationibꝰ ⁊ planetis nimiũ vir
tutis aſſcribũt. eis neſcio quã aucto
ritatẽ operũ aſſcribẽtes. in creatoris
procũpunt iniuriã. et dũ celeſtia que
tractant ad ſobrietatẽ nõ ſapiunt.
iuxta apoſtolũ ſtulti fiũt. Vide i ꝙ
tam erroꝛꝭ abyſſũ ab ipſis celeſtibꝰ
cadant. Conſtellationibus ſuis aſ
ſcribũt omnia. tu videris an ei fiat
iniuria qui fecit celum et terram. et
omnia que in eis ſunt? Deinde e
am conſtellatio rebus neceſſitatem
inducit. vt arbitrij perimat libertatẽ

An & hoc recte/ tractu de libera ¶ Ad
tātā deniq ꝙdam ꝑuenē veſaniā ·
vt ex diuerſis ſtellarū poſitionibus
dicāt ymaginem ab hoīe poſſe for
mari q̄ ſi ꝑ itervalla tempꝫ et qua
dam ꝓportionū ratiōe i ꝯſtellatiōe
ꝑuata formet · ſtellarū nutu recipiet
ſpm̄ vite · ⁊ ꝯſulētib9 occulte veritatꝫ
maīfeſtabit archana ¶ Et licet qn̄q
q̄ honeſta vel rarā ſit · vt ſe in loco mū
do velle ſeruari vel ſolū deū qn̄ aliqd
ꝙrāt ꝑcib9 ⁊ muneribus iuocādū ꝑſua
piat · maligni tn̄ ſpiritꝰ hāc eſſe fal
laciam certiſſimū eſt · q̄ vt min9 ca
ueatur innocētie vel iuſticie precep
ta pleriq videtur afferre · Hanc q̄
dē ydolatrie ſpēcie eſſe/fideliū null9
ignorat ¶ Longe vero ꝯmodi9 in ce
lū aſcendūt aſtrologi · qui achade
micorū more quicquid eis occurrit
probabile ſuo iure defendūt · Itaq
quidā eorꝫ motu quodā irrationabi
li planetas aduerſus aplanē niti
contēdūt · Alij auctore ariſtotile cū
dē cū firmamēto ferri profitētur ·
quorū neutrū teſte mincio aſtrolo
gie regulis inuenitur aduerſū ·
At genelliaci dum ad diuinationē
ſcientie celeſtiū nimis inſiſtūt tā ip
ſorū celeſtiū ꝙ̄ dei notitiā ꝑdiderūt
Qui tn̄ int̄ eos ſuū ꝯmodi9 excuſa
re vident̄ errorē · cū plotino auctori
tatē opꝫm non detrahūt creatori · ſꝫ
ſemel & ſimul ab eo legem aſſerūt
inſtitutā quā null9 vnq̄ꝫ conat9 eua
cuat · cū oīa que diſponit futura ſit ·
vt preuidit · Quod forte papini9 in
tellexit cum diceret Incipit ex alto
graue · & imutabile ſanctꝫ ꝑōd9 ad
eſt verbis et vocē fata ſequūtur Ab

eo ergo ſua ꝑtās attributa ē ſingu
lis creaturis · in quib9 non oportuit
celeſtia locū tenere nouiſſimū · & q̄
digniora ſunt alijs hēre minimū ꝑtā
tis · Eis itaq quātū voluit ꝯtulit ·
q̄ ⁊ ſi ſibi retinuerit opis ꝑncipatū ·
ſignorꝫ illis ad min9 indixit obſeq̄
uim Vn̄ et ſi non ſepe faciāt opa ſig
norū tn̄ auctore deo exhibent miſte
ria · Hinc forte illud Celi enarrāt
glām dei et opa manuū eius ānūci
at firmamentū · Nec mirum cū et a
ues · & alia plurima inſtitutiōe dei ·
et nature beneficio ꝙdam futura ſig
nis preueniūt ¶ Si igitur celeſtia
ſigna ſunt rerū q̄ procul dubio vētu
re ſunt neceſſario · cū eas imutabilꝫ
diſpoſitio ordiauerit · qd̄ prohibet
ea q̄ celeſtiū prenūciātur iudicio ſci
ri ab hoīe et homī inuicē iudicari ?
Signa ſiqdē hōib9 data ſūt ad eru
ditionē nō illis qui celeſtiū cōſcij ſe
cretorū nullis indigent ſignis

¶ Cplm xx · De prouidētia rerum
naturā nō ꝑimit · neq ſeries rerū i
mutat prouidētiā ⁊ qd̄ liberū arbi
triū manet cū prouidētia

PRobabilia qd̄ ſūt h̄ que ꝓ
ponunt ſꝫ tn̄ nemi venenū
hic ſub melle latet · Fatalē
eterni quādā nccitatē reb9 iponūt ſb
ꝑtextu hūilitatꝫ et reuerētie dei · timē
tes ne forte ipi9 euacuet̄ diſpoſitio
niſi rerū euēt9 nccitas coiteē Prete
rea ꝑuilegiū diuine maieſtatꝫ irrū
pūt ſciaꝫ vēdicātes q̄ tpa ꝑuideāt
et momēta q̄ filij teſtimōio · priore
ꝑuata ſūt ꝑtāti Adeo qdē · vt abſcō
dita ſint ab oculis eorū : quib9 dei
fili9 qcūq a prē audierat patefecit ·

Deinde mentes hominũ tumore e
lationis extollũt. aut deſperatiõis
puſillanimitate ꝯſternũt dum vel
vita in diuturnã. aut mũdi proſpe
ra deliciis promittũt. vel ꝯtra i
minentia fata q̃ ſcli aduerſa minã
tur exigendis. Certe ſuperiorẽ timo
ris / vel inferiorẽ ſpei molã quib9 fi
delis aĩa in area mũdi terit tolle
re ꝓhibẽtur. Tollũt tamẽ tã in ſuã
ꝛ clientele ſue perniciem: q̃ in ꝯtu
meliã prohibẽtes. Verũ ſicut ſcien
tiam dei prouidẽtiã non imutat:
ſic ꝛ eterna diſpoſitio / rerũ naturã
nõ perimit. Neq3 enĩ homo nõ pec
care nõ poterat. quia cũ de9 ꝓnoue
rat peccaturũ. aut quia ille nõ pec
care poterat / eũ peccaturum dñs ig
norabat. Neq3 nõ mori poſſe neſcie
bat. eo q̃ erat peccati merito moritu
rus. neq3 eũ mori neceſſe erat. quo
niam hoc dñs preſciebat. Fact9 eſt
igit̃ quodãmodo ĩmortalis ꝑ̃ paulu
bio moritur9. ꝛ mortẽ culpa attulit
quã natuꝛ̃ ꝯditio nõ inuexit. Eſſꝫ q3
ab ea ĩmortalitate qua nõ mori po
terat in eã qua mori nõ poſſꝫ traſſe
rendus: niſi culpa ĩobediẽtie ꝑ̃ſcĩſa
iuſticie ſemita / tãte glorie aditũ ꝓ
tẽpore ꝑ̃dluſiſſet. Itaq3 peccare ꝛ nõ
peccare potuit. mera ꝑ̃dit9 libertate
arbitrij. qui nulla diſpoſitiõis vio
lentia / nullo fatoꝝ ĩpulſu / nullo cõ
ditiõis ſtimulo / nullo adhuc nature
defectu vrgebatur ad culpã que ĩdu
bitata pares pene hoĩem ſpõte lap
ſum ĩpegit ĩ mortẽ / verũ quia ĩ ĩiuſ
ticia frena laxauit arbitrij. ſic ĩ ea
oppreſſ9 ꝛ obrut9 iacet. vt iuſto dei
iudicio. quia tũc noluit abſtinere a
peccato cum potuit: modo nequeat
abſtinere cum velit. In eo tamẽ ſo
lo adhuc ei liberꝫ viget arbitrium.
vt ſibi ad op9 iniq̃tatꝭ ſufficiat: ꝛ ſi
ad bonũ nõ niſi a gracia ꝑ̃uent9 ꝛ
adiut9 aſſurgat. Hic iuſticiã ꝑ ſe de
ſerens. traduct9 eſt in regnũ peccati
et mortꝭ. vt iugo ſeruitutꝭ preſſus.
neceſſitati delinquẽdi ꝛ moriẽdi ſbia
ceat q̃uis hoc nõ fatoꝝ ſeries. ſed
ꝑ̃uaricatiõis meritũ ĩtroducat. Ali
oqui hoĩeꝫ nulla iuſticia condẽpna
bit. cũ culpa nõ in eũ. ſꝫ in ipſius re
torq̃atur auctorẽ. Poſſibilia itaq3
ſũt que nũq̃ futura ſũt. q̃ ſi quia nõ
erũt euenire nõ poſſent / neq̃q̃ poſſi
bilia dicerẽt. Nauale ſiquidẽ bellũ
fieri. itẽq3 nõ fieri poſſibile eſt. alte
rum tñ preciſe ꝛ determinate verũ
eſt ꝛ preſcitum. Capꝫ m. xxi. An
poſſint a deo ſciri q̃ nõ ſciũt. ꝛ q̃ re
rũ mutabilitas ei neq̃q̃ ẽ ĩfligẽda.
et q̃ idẽ ſciẽtia. ꝑ̃ſciẽtia. diſpoſitio.
ꝓuidẽtia. ꝑ̃deſtinatio. ꝛ q̃ reã ĩfini
ta ſũt. vt numer9 eoꝝ nõ queat au
geri. vel minui. ꝛ q̃ ꝓuidẽtia nullã
neceſſitatem reb9 inducat.

Sed ecce iam alterius diffi
cultatis ſuccreſcunt cornu
a. ꝛ quodãmodo me vertã er
rore videor ĩuolut9. Si enĩ q̃ nõ ſũt
nec erunt eſſe poſſũt ꝓfecto ꝛ deus
poteſt ſcire qđ non ſcit. aut eo igno
rãte poteſt aliq̃d euenire. Bellũ naq3
nauale qđ nõ erit. ſicut ꝛ geri. ſic ꝛ
a gerentib9 ſciri poteſt. Si ergo de9
poteſt ſcire qđ nõ ſcit poteſt vtiq3 et
nõ ſcire qđ ſit eo q̃ ꝯtiacentiũ ſimul
nulla poſſit ẽẽ ſcia. cũ alterꝫ eoꝝ ſẽ
per eo q̃ veritatis ſubſtantia careat

ſit obnoxiū falſitati Porro menda
cioꝝ nulla ſcētia eſt· Quomodo er
go ſciencia imutabilis eſt·cui deceſ
ſus rerū poteſt fieri et acceſſus que
pt ignorare quod ſcit aut ſcire quod
neſcit? Or ſi eam variabilem eſſe re
cipim9 iacobo reclamāte iam apud
eā ē variatio ⁊ viciſſitudinis obum
bratio ⁊ pater luminū eſſe deſiſtit·
ſi elabitur qđ pnouit Hoc equi
dem nec gentiliū error arca ſua non
tam numina ꝙ demonia dignaba
tur admittere·qui ſtigiam paludem
diis periuā eſſe negabāt· Dicentes
eā oib9 venerādā ⁊ vſqꝫquaqꝫ illici
tam a celeſtibus preterici· Mentes
namqꝫ celeſtiū obliuio non contin
git Nūquid ergo fides recipiet qđ
de deo vel ipā pfidia abhorret? Cō
ſtat autem apud omnes quia deus
ſcit illud non eſſe futurū· Et ſi ple
riqꝫ non recipiāt illū poſſe ſcire· aut
non poſſe ſcire hoc eſſe futurū·ne eū
mutabilitatis nota vel impotentie
minuere videantur Sed eſto vt
deus (qm̄ pleriqꝫ id recipiūt) poſſit·
dū tamen ſi fieri pt poſitiōe aut cā
iūctione non perces ſcire quod non
ſcit: nō ob hoc eſſe eū mutabilē ꝗs
cōuincat· cui9 ſcientie non decedit a
liquid vel accedit·cum illud ſolum
in rerum natura verū eſſe cōtingat·
qđ ille ab inicio ſtabilitatis ſue pūc
to prefixit· Dū tamē hoc recipitur
exactiſſima diligentia pcauēdū eſt/
ne cognatio modorū verbi quā ap
pollonius induxit quicꝙ perfidie in
gerat aut falſitatis Hec ipā quoqꝫ
poſſibilitas eueniendi non leuitati
illi9 ꝗ nō mouetur· ſꝫ rerū facilitati

que natura non indignāte moueri
poſſunt cueniēter aſſcribitur Ma
net itaqꝫ vbiqꝫ quaqꝫ imobilis integri
tas ſcientie dei· ⁊ ſi quid varietatis
alicui ineſt· nō tam ſcientis/ꝙ ſcito
rū mutabilitas eſt Licet eni que ſci
entia dei complectitur/mutabilitati
ſubiaceāt·ipſa tamē alterationis vi
ces ignorat·et vno ſingulari aſpec
tu et indiuiduo/omniū que dici aut
quocūqꝫ ſenſu excogitari poſſunt v
niuerſitatē claudit et cōtinet· adeo
equidem ſine motu vt localia ſine
loco·naſcentia ſine inicio· decedētia
ſine fine· fluctuantia ſine altrātiōe·
temporalia ſine mutabilitate et mo
ra· ſic vniformiter cōprehendit: vt
ei nec preterita tranſeāt / nec futu
ra ſuccedāt· Nec mirū hoc in eterni
tatis ſtatu·niſi quia quicqđ ibi eſt/
mirabile eſt· cum et in nobis muta
bilium motum ⁊ infeſtināntium cur
ſum aliquatenus quieſcens cōpre
hendat aſpectus· Intellect9 quo
qꝫ rem magnam ſine diſtenſione ⁊
ſine cōtractione ſui rem modicam cō
templatur· nec loco indiget vt lo
calia claudat nec ſpacioꝝ iterſticiis
vt diſtātia cōplectatur·in eoqꝫ patrē
luminū inſequitur·ſed nō paſſibus
equis· cū hic multis·ille vero oīno
nulli motui obnoxius ſit Cum ve
ro ſimplicitatis diuine aſpectus in
numerabilia claudat: vna tamen
eſt ⁊ indiuidua ſubſtātia preſciētis
eiqꝫ eſſentialiter vna/cum ſibi ſit
idem eſſe et ſapientem eſſe Alioqn
fingat ꝗ pt ꝗs ſꝫ diuerſa cōuenient·
nec pma rerū oīum cauſa erit· que
vt ſit cōiunctionis ādminiculo eget·

Creature vero ſcientia longe diſ
paris ꝯditionis eſt. Spiritui ſiqui
dem et aīe non eſt idē/eſſe/et ſcien
tē eſſe/cū aīa primo affectionis mo
tu īualeſcens diſponatur ad cogni
tionē rerū/eaqꝫ ſi radicata fuerit/ut
aut omnino/aut ſine īiuria nature
ꝯuelli non poſſit/ habitu ſuo infor
mat aīam/facitqꝫ ſcientē Hic ergo
habitus rectiſſime ſcientia appellat̄
licet et res ſubiecte interdū ſcientie
noīe cenſeant̄. Unde et viciſſim no
minibus mutuatis quod unius eſt
tranſit ad alterū Sic utiqꝫ et ſcien
tia dicitur multa/ cū tamē multitu
do rerū potius q̄ ſcientie ſit. Si er
go ſapiētie dei imenſitas et ſimpli
citas attendatur: una eſt ſimplex ⁊
indiuidua. Si ſubiacentiū multitu
do: multiplex ē ⁊ multiformis Sic
eciā ſi ſubſtantiā volentis aut poten
tis/qua vult aut poteſt attendas: v
na eſt voluntas ⁊ poteſtas. Si que
vult ⁊ que poteſt/infinitus oīm nu
merus eſt. iuxta illud propheticū.
Magnus dominꝰ ⁊ magna virtus
eius: et ſapientie eius nō eſt nume
rus. Itēqꝫ Magna opera dn̄i exqui
ſita in omnes voluntates eiꝰ Et il
lud. Quis loquetur potētias dn̄i?
Hec autē res uniformis et varia li
cet totius varietatis ignara ſit/vari
is tamen noībus appellatur. ſed ex
variis cauſis Scientia ſiquidem/ et
p̄ſentia/ diſpoſitio/prouidētia/et p̄
deſtinatio noīatur Sed ſcientia ex
iſtentiū/preſcientia futuroꝝ/diſpo
ſitio faciēdorū/prouidētia guberna
dorū/predeſtinatio ſaluandorꝝ eſt.
Et eſt predeſtinatio ab eterno gra
tie preparatio/per quā uniuſqͥſqꝫ vo
catur ad vitā/ſicut ait apoſtolus.
Quos p̄deſtinaᵗ. hos et vocauit.
hos ⁊ iuſtificauit. hos ⁊ gloriſicauit
Et alibi. Apud te eſt fons vite/et
in lumine tuo videbimus lumē. Ut
ergo reuerenti quadā audacia/ ſcien
tia dei que finē neſcit/vel ſermone
finē iniciat. ſcientia dei eſt oīm que
ſunt/fuerunt ⁊ futura ſunt/vera con
prehenſio et plena noticia Omnia
ſiquidē vera nouit et ſola/ nullamqꝫ
dignat̄ agnoſcere falſitatē/eam ta
men diiudicat et condempnat. Eſt
ergo neceſſario īfinita/ que uniuer
ſa vera complectitur. quoꝝ utiqꝫ nō
eſt numerus. et adeo infinitus ut fi
nem non inueniat. niſi in ſapientia
dei/que ſola ſeipſam quanta ſit no
uit. Nichil ergo eorū que nouit(qͦ
niā vera ſunt) euaneſcit. oīmqꝫ diſ
poſitorū preſētia ſint/preterita/an
futura/initiū ⁊ cauſa/veritas ē Hec
ſiquidē ait. Principiū verborū tuo
rum veritas. que nullo defectu ſui
tranſibunt. Tranſibunt tamen ce
lū et terra. quoniā et hoc de verbis
veritatis eſt. Tunc utiqꝫ cū defor
mitate mūdi purgata/reformabit̄
celum nouū et terra noua Sentiat
vnuſquiſqꝫ quod ei fides vel ratio
perſuadet. ego ſine preiudicio ſentē
tie melioris/vera modis oībus arbi
tror infinita. cū in oībus que ſunt/
et que non ſunt/ab inicio eſſe neceſ
ſe ſit vel non eſſe. et eorū que ꝯtra
dictorie opponūtur/alterū ſemꝑ ex
neceſſitate ſit verū. Tāta ergo nu
meroſitate ſemel et ſimul veroꝝ ex
creuit/aut potius extitit numerus.

vt omnino minui nequeat/ vel au
geri ⁊ vbꝫquaqꝫ ĩ eudẽ maneat infini
tus. niſi apud ĩfinitã ſapientiã dei
¶ Inde ſciẽs ꝙ̃ ſciẽtia eſt cui nich
il eoꝝ elabitur. ꝗ oĩo augmentũ
non recipit q̃ ea omnia cõprehẽdit
Rationẽ vero eoꝝ que de9 ab eter
no in ſapientia id eſt in vnigenito
verbo diſpoſuit. creãs ibi oĩa ſimul
quã poſtmodum ꝯſequenter produ
cit in opera ſecũdũ prouiſũ ordinem
ſingula traducẽs a generatiõe qua
incipiũt eſſe per ſortẽ qua fluctuare
videtur lapſibus ad corruptionem.
que quaſi exiſtẽtie filũ preſcindẽs/
tendit ad noneſſe/ parcas vel fa
ta antiquis placuit appellari eo ꝙ
cõſtitutiones prouidẽtie dei quin ef
fectum mãcipentur nemini parcãt. ꝗ
a verbo dei quo eternaliter oĩa dix
it ⁊ facta ſũt/ execucionis firmamen
tum accipiãt Vnde ſtoycus oĩa ne
ceſſaria credit. timẽs euacuari poſſe
ſcientiã immutabilẽ Cõtra epycu
rus eoꝝ q̃ eueniũt nichil prouidẽ
tie ratione diſpoſitũ. ne forte neceſ
ſitatẽ mutabilib9 rebus inducat opi
natur. Pari ergo errore deſipiũt.
cum alter caſui/ alter neceſſitati vni
uerſa ſubiciat. Mutabiliũ igitur re
rum diſpoſitio ĩmutabilis ẽ. ⁊ eter
ne ꝓuidẽtie ĩmutabilis ſtatus. om
nium mutabiliũ continet curſũ Cũ
vero ipſa ab eternitatis ſue ſtatu
moueri nõ poſſit. ꝯtingentiũ ſeriem
ab omni nexu neceſſitatꝭ abſoluit.
⁊ licet lux inacceſſibilis ſapiẽtie dei
humane ſciẽtie tenebras incõperabi
liter antecedat. eſt tamẽ in quo cla
ritati illius/ caliginis noſtre oculus

quo ad aliquid coequetur. Dicat e
nim qđ video iminere/ nulla ex eo
quia videt̃ neceſſitate ꝓueniet. ſic
et quod illi9 oculus ꝯtẽplatur non
eſt neceſſariũ euenire. ¶ Do eqꝺẽ
lapidem. vel ſagittã quã in nubes ia
culatus ſum: exigẽte natura recaſu
ram in terrã. in quã feruntur oĩa ſuo
nutu põdera/ nec tñ ſimpliat̃ cade
re in terrã aut quia nouí cadere ne
ceſſe eſt Poteſt enĩ cadere ꝗ nõ ca
dere Alterũ tamẽ ⁊ ſi nõ neceſſario
verũ tamẽ eſt. illud vtiqꝫ qđ ſcio fu
turum Si enim futurũ non eſt. ⁊ ſi
forte putetur. nõ ſcitur tamẽ quoni
am illius qđ nõ eſt. nõ ſcientia ſed
opinio eſt Ceterũ et ſi non eſſe poſ
ſit. nichil ĩpedit eſſe ſcientiã que nõ
neceſſarioꝝ tantum ſed quoꝝlibet
exiſtentiũ eſt/ niſi forte ⁊ tu cũ ſtoy
cis exiſtentia cenſeas neceſſariys cõ
parãda Sic ꝗ q̃ ille prenouit: om
nia procul dubio implebũtur Con
tingentia tamẽ omnia/ ꝗ nõ eueni
re poſſibile eſt Ideo quidẽ vt ad eue
niendũ res quas cum eo futuras p̃
nouimus/ nõ magis ipſius ꝙ̃ noſ
ter viſus aſtringat Licet ab illi9 diſ
poſitione ſubſiſtendi formã omnia
ſortiantur quaten9 bona ſũt. alias
aũt nõ forme exiſtẽdi ymaginẽ ge
runt/ ſed defectũ illius enormitatis
ſue vicio proteſtãtur Preſcientia
ergo rebus cauſa eueniendi nõ eſt.
aut euentus rerũ ei cauſa eſt p̃ſcien
di. nec aut temporalium mot9 eter
ne prouidentie cauſa ſit. aut a pu
riſſimo fonte bonitatis: maloꝝum
profluant riuuli. Deus vero bono
rum dumtaxat auctor eſt Quod re

ro in ſcripcis vulgo obiicitur · quia
neceſſario ſi quid preſcitur eueniet/
nullo veritatis robore ſubnixū eſt·
niſi forte rebus ab omni neceſſitate
abſolutis modum cōplexioni quis
tribuat· vt potius neceſſitate conſe
quendi ꝙ̄ conſequētis ꝯpoſite enū
ciatiōis veritas conſtet ¶ Nec me ac
tabis·ut licet diſpoſitā ꝝ rerū muta
bilē ēē fatear naturā·ſciaꝫ diſponē
tis ob hoc dicā eſſe mutabilem·āt
ſcd̄m ipſius veritatꝭ archanū (iohā
nem filiū tonitrui loquor) fide i con
ſtet·quia quantacunqꝫ ſit labilitas
ſubiectoꝝ· quod factū eſt in eo vita
erat·ꝑ quē facta ſunt vniūſa ¶ Eius
itaqꝫ diſpoſitio tanta ſue ſtabilitatꝭ
incolumitate viget ⁊ munitur: vt
nullo rerū motu conatu nulla poſſit
temporis aut caſus mutabilitate
conuelli·

¶ Capitulum xxij De ex poſſibili
nō ſequitur impoſſibile · et quid ex
quo neceſſario conſeq̄tur nouit altiſ
ſimus qui omnia ſolus poteſt·

Iſtas tamē dices niſi eue
nerit aliquid quod ꝓuidit
illud certa ſignificatiōe cō
plectens·forte lapidē caſurū in ter
rā fallitur diſpoſitio·qꝛ ergo lapis
non cadere poteſt·iubes me de duo
bus eligere·quoꝝ neutrū citer ap
probatur·ut vel fatear ꝓuidentiam
poſſe falli quod fides abhorret·vel
qd̄ abſonū eſt/ex poſſibili īpoſſibile
ꝯſecutione vera ꝯſentiā euenire An
guſtie quidē ſunt vndiqꝫ·hinc ne di
uinam minuā maieſtatem: inde ne
multoꝝ clamoribꝰ ⁊ ſententie que
iam fere omnibus perſuaſa eſt con

tradicā ¶ Sed quia melius eſt incī
dere in linguas hoīm ꝙ̄ impie ver
ſari in deum·ſi vtrūqꝫ vitare nō poſ
ſum: abſonꝰ malo videri ꝙ̄ ꝑfidus
Nō eteni oībus perſuaſū eſt·quod
ex poſſibili īpoſſibile nō ſequatur·
nā hoc nōnulli recipiūt Sed an rec
te/viderint ipſi et iudicent· At vt
ex vero falſum ſequatur: nemo ſapi
ens acquieſcit· Verū ſiquidē ex fal
ſo ſeq̄̄/et vero· Sꝫ ex vero nō niſi
verū Ex poſſibili quoqꝫ et īpoſſibili
interdum poſſibile ſequitur·non ta
men ex quouis impoſſibili ōnia im
poſſibilia·niſi forte aliud tibi ꝑſua
ſerint illi quorū ſi omnia vera ſunt
ex vno impoſſibili ſequūtur omnia
impoſſibilia·et ex quouis falſo que
libet falſa· Si vero obtinuiſſes ex
vero falſum: iure et ex ſententia om
niū quererer me a ſemita veritatis
abductū ¶ Nō tamen hijs impor
tunitatibꝰ eatenꝰ premor·vt quod
inopinabile eſt licet īueniam conſor
tes erroris/propria temeritate/tue
ri contendā Malo cum achademicꝭ
(ſi tamen alia via nō pateat) de ſin
gulis dubitare: ꝙ̄ ꝑniciosa ſimulacī
one/ſcienter quod ignotum eſt vel
abſcōditum temere diffinire preſer
tim in quo aſſertioni mee fere totꝰ
aduerſabitur mundus·eoqꝫ libenti
us achademicos audio ꝙ̄ eoꝝ que
nouit nichil aufert·⁊ cautum in mul
tis faciunt cautiorem magnorū vi
rorū auctoritate ſuffulti· Cum ad
eos etiam in ſenectute tranſierit ille
in quo latinitas nr̄a ſolo inuenit q̄c
q̄d īſolenti grecie elegant' opponit ꝟ
ꝑferet ciceronē loquor rōni auctorē

eloquij· quem ad eos quaſi in calce
vite diuertiſſe liber de natura deo
rum inſcriptus docet Efferãt ſtoyci
inopinabiles ſentẽtias ſuas· quas
paradoxas vocant/veras quidẽ pre
claras ⁊ ãmirabiles·nos pingui vt
dicitur minerua agẽtes·nichil eoꝝ
approbamus que oib9 aut plurib9
aut ſapientib9 ſingulis in facultate
ſua probabilioib9 falſa eſſe viden
tur Nec ſi cicero ipſe aut ariſtotiles
impoſſibile ex poſſibili producãt: ac
quieſcendũ ſentio· me poti9 aliqua
fallacie nube deceptũ veriſimilitˀ opi
nabor // Hac ergo via tẽdiculas tuas
egrediar· vt dicã ꝓuidẽtiã falli non
poſſe/rem tamen q̃ preuiſa eſt poſſe
non euenire Sed quid inferre ꝯſue
ueris ſcio Ergo poſſibile eſt eã non
eſſe preuiſam Eſto inq̃: quo vltra
ꝓgredieriſ? Ergo inquis reclamãte
philoſophia· ⁊ qḋ ẽ nõ eſſe· ⁊ qḋ
fuit poſſibile ẽ nõ fuiſſe· ⁊ q̃ iã ꝑte
rierũt reuocari poſſũt ne fuerint Et
quidẽ infinitã potentiã dei ſciẽtiole
⁊ cauũcule mee legib9 nõ arcto·
nec ei finem q̃m nõ habet impono
Sed enim quia oĩa poteſt· ſꝫ ta
men quia mendoſe colligis patẽter
video· Primo/quia diuine maieſta
tis īmenſitatem paruitatꝭ humane
moduli circũſcribis· ⁊ eternitatis
imutabilem ſtatũ quem null9 õni
no motus attingat· labentiũ rerum
ymagine ⁊ ſuccedentiũ ſibi tempo
rum varietate diſtinguis // Deꝫ lõ
ge ſecus eſſe hic atq; in hijs ex pre
cedentibus oportuit ꝯcipi· cũ eter
nitatis ſtatũ nullus oĩo motus at
tingat· ⁊ creatura q̃libet acceſſu vel
receſſu accidẽtiũ moueatur· Homo
ſiquidẽ ſi quid prouidet futurorũ·
ſtatim mentẽ eius quidã motus ag
greditur· vt anim9 quadã applicati
one ſui ad aliud apud ſe futuri ope
ris ſpeciem prefiguret· Eandem
q; plerumq; nunc quaſi ī archiuis
memorie depoſitã reponit· nũc qua
ſi in ſpeculo natiue puritatis repli
cat ⁊ reuoluit Facilius enim eſt mo
tum hunc ab animo omnino deficꝫ
re/q̃ꝫ contemplationi iugi animo in
herere Et quidem hic mot9 ſi non
prouidentia eſt· aut prouidentiam
parit: aut ei cuiuſcũq; federis noti
cia vicinatur Cum vero motus pre
cedens/⁊ ex eo cõcepta ſpecies futu
ri operis ſequela fruſtratur· inanis
eſt agitatio mentꝭ· ⁊ quaſi vmbra
in ſompnis ſine veritatꝭ corpe ſua
neſcit Motus tamẽ quia re ipſa fu
it in anima: nõ poteſt non fuiſſe in
anima· ⁊ anima q̃ motus agitatio
ne mota eſt/nõ mota nõ fuiſſe non
poteſt // Porro diuine ſimplicitatis
ſtatus longe alia conditio eſt· Ea
ſiquidem vno ſimplici ⁊ indiuiduo
aſpectu vt predictũ eſt que ſũt que
fuerunt ⁊ q̃ futura ſũt oĩa contẽpla
turˀ nulloq; rerum mutabiliũ lapſu
mouetur ſed in ſeipſa ſemel ⁊ ſimul
contuens vniuerſa· ſubſiſtit inuari
abilis· ſtabiliſq; manens dat cuncta
moueri· Et licet ei interdum prete
riti temporis aut futuri verba apten
tur· nõ ei quicq̃ ex hoc ſubtrahi vel
impẽdere· ſed rerum ſubiectarum mu
tabilitas ſi quid proprie dicitur ve
racitet iudicatur Cum ergo ipſum
aliquid prenouiſſe audiuimus mi

nime intelligimus fluxu temporis
ei9 preteriſſe ſcientiam·ſed ſi verbo
rum naturam ſequimur·preceſſiſſe
tempus quo veraciter credatur ei9
quod futurum erat habuiſſe notici
am Hic vtiq3 cum ab eterno certū
eſt omnia preuidiſſe non ꝙ viſui
eius motu ſuo quicꝙ̄ ſubtrahat tē
pus·ſed quia qui vniuerſo tempe
natura p̄oꝛ eſt/ſuus omnia ſemper
cōprehendat aſpectus· // Eius er
go prouidencia in ſui diſpoſitione
non fallitur·quia eam ſemꝑ ſeque
la operis comitatur· Sed nec falli
poteſt·quia nec ex mutabilitate re
rum·nec ex temporis fuga aut ver
ſibilitate poteſt aliq̄d eſſe abſcondi
tum ab oculis eius Hominis vero
falli poteſt ⁊ fallitur diſpoſitio/qui
a res cuius apud ſe p̄figurauit ſpe
ciem/proceſſu tempoꝛ̄ aut omino
nō euenit aut in alia ſpecie in pub
licum procedit Nec tamen queun
q3 preteriti verbi ſignificatioē clau
duntur/rebus ſūt aggreganda pre
teritis· Nec ſi me vixiſſe profitear
floꝛēte paripatetico palatino/ideo
michi vitā elapſā aut p̄teritā eſſe
ꝯfiteoꝛ Aut ſi ab arrianis eugenio
p̄ſidente diſſenſi non ob p̄teritū tem
poris grā a fidei et ꝯfeſſionis illi9 in
tegritate diuerti· // Ceterū q2 q̄n
q3 verū fuit dicere nūc viuo·ſic ſenti
o/eleganter ⁊ vere fateoꝛ in ſequēti
bus q2 tūc vixi·⁊ ſic ſenſi·nec tamē
vitā p̄teriſſe vel ſenſū Sciotū q̄s
dixerit quia in hoc erram9 ꝙ moꝛtē
nō ꝓſpiam9 Magna ps ei9 iam p̄
terijt/quicq̄d etatis retro eſt/moꝛs
tenet Dꝫ certe ſi ei ſemel fuiſſet vi

ta elapſa·aut hoc oīno nō diceret·
aut diceret rediuiuus Nō eſt ergo
neceſſe p̄teriſſe quicq̄d preteriti te
poris ſignificatur verbo Et licet p̄
deſtinati ſint multi·non ideo\quia
preelecti ſunt preterijt predeſtina
tio· Et ꝗ̄uis non predeſtinati eſſe
poſſint·poterit aliquid quod prete
ritū ſit·nc preterierit reuocari Nota
ſiquidem predeſtinationis quocūq3
verbi caſu vtaris ꝙ̄tum in eo eſt fu
turū potius ꝙ̄ preteritū ſignat·et e
um de quo dicitur niſi iā foꝛte euaſe
rit·indicat eſſe ſaluādū Eſt enī vē
dia ſolet verbū ſecundū ⁊ in ſe ſem
ꝑ verbi alteri9 intelligentiā claudit
Nō itaq3 motū aliquem p̄deſtinan
ti ingerit·ſed ei q̄ ſaluādus eſt p̄mi
tiua diſponētis dei gratia patere aſ
ſerit hoſtium ſalutis·⁊ ianuam mi
ſericoꝛdie qua procedēte tempe poſ
ſit ſaluari·ymo ſaluabitur·licꝫ poſ
ſit ⁊ nō ſaluari // Nec michi illud
ariſtotilis tui obicias·q2 fuiſſe q̄d
fuit·et eſſe quod eſt·quando eſt·ne
ceſſe eſt·vt colligas enunciationes
que preteriti temporis habent copu
lam veras eſſe precise·vel precise ⁊
ex neceſſitate falſas Minime nam
q3 hac obiectione iuuaberis: cum ⁊
ipſa ariſtotilis verba faciant queſti
onem et articulo diſcutiendo nullū
aut paruum ferant ſuffragium Re
gule ſiquidem integritatē ſubuer
tunt enunciationes que preteritis
vim futuri contingentis adiūgunt
Puta/verum fuit heri te cras eſſe
lecturum·aut te plato quandoq3 ſci
uit doꝛmiturum in quib9 ex adiūc
tiōe futuri/p̄ſenti tpis fidem vacillat

Dum enim tu poteꝛ non doꝛmire. et hoc plato poterit neſciuiſſe/nō ꝙ motus qui in anima ei9 fuit nō fuiſ ſe poſſit: ſ; ꝙ que fuit ſciētia muta bilitate rerum ⁊ tēpoꝛis lubꝛico ī o pinionem poterit denotari. ſi tamē contingentiū futuroꝛū ulla poſſit eſ ſe ſcientia. ꝙ̄uis ſit indubitata opi nio que ſcientiā pꝛobabiliter imita tur. Item qd heri veꝝ fuiſſe pꝛedix imus/non fuiſſe poterit verū. nō ꝙ res pꝛeterita reuocetur. q̄ in eo nul la pꝛeterijt: ſ; qd res futura expec tatur. que ab inſidijs foꝛtune p̄cedet vt ſit. Deīde tu ipſe potes pꝛouidiſ ſe aliquod bonū. qd foꝛte futurū eſt bonum ꝛ poteſt nō foꝛe bonum. et idem potes nō pꝛouidiſſe bonū. nō quia poſſis nō pꝛouidiſſe qd pꝛoui diſti ſed quia poteſt nō bonū eſſe qd pꝛouidiſti. Itē potes quid ꝓmiſiſſe vel ſtipulatus eſſe vtiliter. idēq; po tes nō ꝓmiſiſſe. aut nō ſtipulat9 eſ ſe vtiliter qd tamen ꝓmiſiſti vel ſti pulatus es. nō pꝛomiſiſſe aut non ſtipulatus eſſe non potes. Preterea tu in fūdū ſempꝛonianū illum qui te ſequitur p̄ceſſiſti. ꝛ ſi aliū pꝛeceſ ſiſti. te alius aut ſecut9 eſt aut ſequi tur aut ſequetur. Cū ergo ꝯſequen tis poſſit euacuari euent9. ātecedē tis quoq; veritas poſſit īfirmari. vt ⁊ tu qui p̄ceſſeras nō pꝛeceſſiſſe poſ ſis. Quo tamē ingreſſus es non po tes nō fuiſſe ingreſſus. neq; ⁊ quod factū eſt ꝯnumerari poteſt īfectis. ne q; qd p̄terijt/ ne fuerit poterit reuo cari. In hijs enim oīb9 que mēte ꝯcepta/ vel verbis exp̄ſſa/ vel actu ꝯpleta tranſierunt: non poſſunt

nec poterunt exinde non fuiſſe. ꝛ ſi qualia futura erāt. dum eadem ſui natura certus non fixit euentus/ valeant non fuiſſe. Talium vero clauduntur ambitu omnia que cuiuſ cunq; generis iminentis appellati one clauduntur. licet familiarius ad ꝙ̄titatem. aut ad aliquid aut quod libet alioꝝ/naturaliter applicentur. Quid ergo mirū ſi ille q̄ oīa poteſt et que pꝛeuidit nō p̄uidiſſe poteſt. cum ꝯſtet fidei ꝙ ea q̄ pꝛeuiſa ſunt nō euenire poſſūt/ ⁊ q̄ non ſunt p̄ui ſa poſſūt euenire nec tamē cītra cō ſpectū pꝛouidentie valeāt euenire? Ait enim yſayas. Si volueritꝭ am bulare in p̄ceptis meis/ ⁊ audieritꝭ me: bona terre comedetꝭ. Qꝫ ſi no lueritis ꝛ me ad iracūdiā ꝯpꝛouoca ueri tis: gladius deuoꝛabit voꝫ. quia os dn̄i locutū eſt. Ecce quia liberū hic ſeruatur arbitriū. dū ſi volueritꝭ ꝛ ſi nolueritis dicēs. in vtraq; partē non ex iudicio irretractabili fatoꝛe dei. ſ; ex merito ſingulorꝫ omnib9 penā vel p̄miū repꝛomittit. Eſſ; vti q; in volūtatē collata ꝯditio ꝓmerē di inutilis. ſi faciēdi vel nō faciendi neceſſitas eſſ; ꝓuidentie. vel fatoꝝ nexibus illigata. Qꝫ ſi iſtud nō ſuf ficit ꝯtentioſis. an nō ex euāgelico teſtimonio poterat in paſſiōe filius rogare patrem ſuum vt exhiberet ei pluſ ꝙ̄ duodecim legiones angelo rum/cum tamen liqueat ex poſt fac to nō hoc ſed oppoſitum eius quod ꝯtigit fuiſſe pꝛouiſum? Nec per ſpicacioris ingenij moueat ſenſū ſi in tante maieſtatꝭ ſcrutinio exēplis deficim9 nec ſonib9 habūdam9. cū

āmiratiōnem ratio tollat/ ⁊ exēplo
rum inductio ſingularitatē excludat
Ipſa verō ineffabili ſingularitate mi
rabilis ⁊ mirabili īmenſitate ſingu
laris oēm ſenſum exſupat nōmodo
hoīm ſ; et angeloꝝ Ideo equidem
quia ſcrutator maieſtatis opprime
tur a glā ⁊ ex edicto altiſſimi beſtiā
ſi monte tetigerit lapidib9 obruēdā
Unde que in talib9 ꝓponūtur ſine
p̄iudicio melioꝝ inueſtigātis aīmo
potiꝰ dicta ſunt q̄ꝫ temeraria ꝯtenti
one ad expugnationē veri aliquid
ſtatuētis Sed nec illud me ſcire ꝯ
fiteor aut hoc reprobato aliū p̄ele
gerit niſi ꝙ cū patrib9 ſentio in illo
occultā dei iuſticiā venerandā in hoc
maīfeſtā gratie miſericordiā āplec
tendā Nā ⁊ ille q̄ raptus ad terciū
celum audiuit archana verba que
nō licet homini loqui: huius diffi
cultatis articulum non tam diſcu
tiens q̄ꝫ āmirans altitudinem diui
ciarum ſapientie ⁊ ſciencie dei in con
feſſione humili venerat9/ iudicia e
ius incōprehenſibilia/ ⁊ vias īueſ
tigabiles eſſe pnūciat Incerta ⁊ oc
culta ſapiētie dei/ q̄ ſibi maifeſta eſ
ſe congratulatur/ opa ei9 ſup̄ ſenſū
hoīs magnificata aſſerit. ⁊ dū ſcru
tat oīa/ cogitatioēs altiſſimi nimis
p̄fundas agnoſcit Huic veritati ꝯ
ſonat qd̓ in eccleſiaſte ſcēs ſalomon
in auditu fideliū ꝯcionat Eſt hō
q̄ dieb9 ⁊ noctibus nō capit oculis
ſompnū. ⁊ intellexi ꝙ oīum opum
dei nullā poſſit inuenire homo ratio
nem eoꝝ que ſunt ſub ſole Et q̄ꝫto
plus laborauerit ad querendum.
tanto minus inueniet eciam ſi dixe
rit ſapientē ſe noſſe: non poterit repe
rire. Si ergo inueniri non poteſt
ratio ſubſolarū q̄s plenarie ſupra
ſolariū redditur9 ē rationē? Quis
ei cognouit ſenſū dn̄i/ aut q̄s ꝯſiliari
us ei9 fuit? ¶ Cōſtat itaqꝫ ſic rati
tionē oīm veritatis ardore querēdā.
vt pia intētio ſuā īfirmitatē agnoſ
cat. ⁊ ex oībus reb9 ꝓficiat. dū ſibi
pſuaſerit diuinā maieſtatē fideliter
honorandā. ⁊ miſericordie indefici
entis abyſſū iugiter āplectendā De
niqꝫ apud philoſophos cautū ē ta
lia manere p̄dicata q̄lia ſubiecta p
miſerit/ oīmqꝫ p̄dicamentaliū vim
et ꝓprietatem naturalium finibus
limitari Eādēmqꝫ cum ad culmen
theologie aſcenditur quaſi natiuo
colore deſtitutam. ⁊ robore altera
ri Plane deficit vis verborum. et
intellectus ipſe mortalis ſuccūbit:
vbi diuine diſcutitur immenſitas
maieſtatis. ⁊ in naturalibus opti
net hijs ſcilicet que rerū numerum
augēt vel minuūt. vt quod fuit nō
poſſit non fuiſſe. aut nō preteriyſſe
quod preteriyt. dū tamen quod ve
rū fuit ſe fore forte lecturū. nichilo
min9 verū fuiſſe nō poſſit ¶ Qd̓ ita
qꝫ preteritū eſt/ reuocari non poteſt
ne fuerit. ⁊ eque qd̓ ex inſidijs for
tune p̄cedet/ dum ex facilitate nature
vtriuſlibet ſortis expectat euentū:
nulla eueniendi ſubiacet ſibi neccitas
Hic forte dum prouidentie non im
pletur effectus: quod futurum eſt
⁊ nō euenire poteſt/ poteſt eciam nō
fuiſſe preuiſum Nō tamen vt pre
dictum eſt inueſtigationis audacia
oīpotēti āminuo. aut imēſitati ei9

quamāūq; preſcribo mēſurā. Hoc
autem cū multis ſentio. quia ſi quid
de9 preuidit eueniet. & ſi nō euene
rit/ nō preuidit Vnde ꝓbabiliter ad
minus colligitur. quia ſi poteſt nō
euenire/ poteſt etiā non fuiſſe preui
ſum Quid eni ex quo veraciter con
ſequatur. ipſa veritas nouit/ iunctu
ramq; rationū plene & ꝑfecte ꝑmi
tiua ratio penſat. Hanc aūt huma
no generi indulget achademia āti
q̄ licentiā vt quicq̄d ꝓbabile vnicui
q; occurrit ſuo iure defendat Dole
bat noſtri tēporis ꝑipatetic9 palati
nus oīb9 hijs cōditionib9 obuiare.
vbi nō conſequent̄ intellectū ante
cedētis cōceptio claudit. aut nō an
tecedēt̄ cōtrariū/ ↄſequent̄ deſtruc
toria ponit Eo q̄ oēs neceſſariam
tenere cōſequentiā velint & ſi nō nul
le ſola dum tamē magna ſint ꝓba
bilitate ↄtēte Sicut eni ſcīētie aſſiſ
tit cuilibet pro ſui ꝑſpicacitate opi
nio. ſic & ſingula quo ꝓbabiliora
ſunt/ eo neceſſariorū fideliorē yma
ginem ꝑferūt ¶ Et ne me ſoli9 opi
nionis lubrico fluctuare putes/ auc
torem quo me tueor magnū ꝓfero
auguſtinū. q̄ locū illū exponēs euā
gelij. vbi de multis māſionib9 q̄ in
domo pr̄is ſūt a ſaluatorē fit mētio/
ait Si q̊ min9 dixiſſē vob̄ quia vado
parare vobis locū id eſt ſi nō eſſent
ꝑdeſtinati. dixiſſē ibo & ꝑdeſtinabo
Diuerſitatē etenim māſionū que i
domo patr̄ electis ſuis ꝑparate ſūt
diuine ꝑdeſtinationi coaptat q̄ ſal
uandis pro beneplacito diſponēt̄
parit diuerſa cariſmata gr̄aꝝ & mu
nerum Cū ergo tantus pater hunc

apprehēderīt īcrepātationis ſenſum
vt dixerit ſi nō eſſent ꝑdeſtinati dix
iſſem vobis. ibo & ꝑdeſtinabo: credi
bile eſt dum rerum pendet euētus.
ſi oīpotēti placeat eos q̄ nondū pre
deſtinati ſūt poſſe ꝑdeſtinari ad vi
tam. & qui iam ſcripti ſūt in libro vi
te: exigentib9 merit̄ ab eo poſſe de
leri Hinc eſt forte Deleāt̄ de libro
viuētiū & cum iuſtis nō ſcribantur
Itēq; Aut dimitte eis hāc noxam.
aut dele me de libro tuo quē ſcrip
ſiſti Qui nat9 eſt inq̄t euangeliſta/
ex deo. non peccat qm̄ generatio ce
leſtis ſeruat eū. Generatio vtiq; ce
leſtis eſt eterna ꝑdeſtinatio. cuius
oēs filij ingrediūtur ad vitā. Et ſi
poſſibile ſit eoſdē preuaricatiōis me
rito a iuſticia q̄ via vite eſt aberrare
¶ Si michi nō credis. audi vel il
lū. cui ſi āgel9 de celo cōtradixerit/
digniſſimo anathemate ↄdēpnabi
tur Pater inq̄t ex eis quos dediſti
michi/ nō ꝑdidi quēq̄. ꝟ ſerua eos
Nōne q̄ſo iā illos ꝑdiderat q̄ retror
ſum abierāt? Nōne etiā quodāmō
iā iudā ꝑdiderat? Sed certe nō ac
ceptauerat eū in archano ↄſilij fili
us. nec pater ſeruandū inter cōſcrip
tos filio dederat illū qui nō fuerat
predeſtinatus ad vitā Si vero alij
preordinati erāt ſi labi nō poterāt
quare ꝓ eis tāta ſedulitate fili9 in
tercedit? Saluādi g̊ erant. & tn̄ dū
ꝑegrinabātur a dn̄o/ morte poterāt
ꝓmereri. ad vitā nulla nc̄citate pre
deſtinatiōis artati ¶ Glātur q̊s q̄
eū nichil ſeparabit a caritate xp̄iſ
ti. & tn̄ caſtigat corp9 ſuū & in ſerui
tutem redigit: ne forte cum alijs

pꝛedicauerit ipſe reprobus inueniatur In apocalipſi quoqꝫ monentur angeli ecciaꝝ nūc agere penitentiā ⁊ pꝛima opera facere/ne moueatur candelabꝛū eoꝝ: nunc tenere locū ſuū ne eundē alteri cedant ¶ Cur ita ſi que futura erāt mutari non poterant? Nec quo ſententia nec gentiliū phōs latuit. qui fatoꝛū ſeriē dicūt imobilē. non qꝛ moueri nō poſſit. ſed qꝛ moueri omnino nō cōtingit. Hinc eſt illud Exire a medijs potuit pharſalia fatis Itēqꝫ poeticū q̄ ſenex carnotēſ i fortune āguſtijs frequētiꝰ vtebatur. Fata viā inuenient ⁊c̄. ¶ Que vero elapſa ſunt ⁊ ſecūde diſpoſitionis effectu ꝯpleta naturaliter quidē non poſſūt nō fuiſſe. licꝫ nichil aſſerere in alterutro audeā in iniuriā diſponētis. Ait tamen doctoꝛū doctiſſimꝰ (iheronimū loquoꝛ) Audenter loquar. licet deꝰ oīa poſſit: virginē tamē poſt ruinā ſuſcitare non poteſt. poteſt tamē coronare coꝛruptā. Et quidē diffinitionē virginis eodē interp̄tante apoſtolus ponit. vt ſit virgo que ſancta eſt coꝛpꝛe ⁊ ſpiritu. Sed procul dubio deus et ſanctificare aīam virtutibus. ⁊ carnē poteſt reintegrare coꝛruptā: vt tota ſb̄a ſui videri poſſit que ceciderat ſuſcitata Quod ſi oꝛatoꝛio tropo vſus intellexit que fuerunt non poſſe non fuiſſe: nō neceſſe fuit ad virginē proſtratā recurrere: cū in preteritis oībus ſimuli ſentētia vel erroꝛe hoc idē potuerit inueniri. ‖ Sententiā vero ab erroꝛe ſcienter diuido. eo q̄ ſententia ſemꝑ habere debet veritatis ſignificationē ſicut apud ſāctū iob inuenis Quis eſt iſte inuoluens ſententias ſermonibus īperitis Uꝫ forte virginitas aliquis gradus eſt. quē impoſſibile eſt a quacūqꝫ coꝛrupta apprehendi. Quod aūt poſſibile dicitur. interdū ad facilitatē q̄ ſingulis ineſt vel ex fortune calculo/vl̄ ex aptitudīe diſpoſitiōis refertur. q̄nqꝫ ipſā naturā rerū reſpicit. nunc ad fontem omniū diuinā reflectitur maieſtatē. a quo omnis nō modo perſonarū potentatus/ſed rerū omniū que videri vel cogitari poſſunt poteſtas eſt. Hinc illud ſalomonis. Omnis poteſtas a domino deo eſt. Aduerſus hanc nulla vnq̄ me contumacia erigametertus quia ipſa ſola eſt que poteſt animā et coꝛpus mittere in gehennam.

¶ Capitulū viceſimūteciū Abiectio noui ſtoici.

Reſtat tibi illiꝰ ſtoici tui q̄ſtio. quē i apulia diutiꝰ moratē vidi vt poſt multas vigilias/lōga ieiunia/laboꝛes plurimos ⁊ ſudoꝛes/tanto infelicis ⁊ inutilis exilij queſtu/in gallias Virgilij oſſa potiꝰ q̄ ſenſū repoꝛtaret. Querebat eteni ludouicus ille an poſſes aliquid facere eoꝝ que mīme factu eꝛes Qd̄ cū admiſiſſes: mille tibi aureos offerebat. dū illd̄ efficeres. quos ſi forte reſpueres eos tibi quātalibet ſūma multiplicari iubebat. vt quod leuiter fieri poteſt efficias Tandē impudenti ⁊ impudico ſoluebatur cachino/vim coniunctionis oppoſitoꝛum non intelligens aut contempnens/et te rediculum

aſſiſtentib9 digito oſtendebat · qui
gratis tantam pecuniam contemp
ſiſſes ¶ Congruis in hunc modum ꝙ
plurima non tamen hijs ſtimulis
urgeor · ut ōnia neceſſaria credam·
quia ſciuntur aut nichil cōtingenti
um ſciri : quia neceſſaria non ſunt
Plane ſciolus paululū michi cum
parapatheticis pre illo videor : qui
huius difficultatis anguſtia ī athi
cis noctib9 confeſſus eſt neſcire ſe nō
eſſe acadam

¶ Capitulum viceſimumquartū
De mathematica ſunt temerarij in
differēter futurā iudicio ſuo ſubicere
preſumentes · : : : ·

Illi quoq; licet diſſentia
m9 ī plurimis mecū facēt
ſe omnia non neſcire cum
quibus aſtra loquūtur · et qui qua
ſi de ipſo celeſtium ſinu extrahunt
veritatem · Qui vero eorum mo
deſtiſſimi ſunt · nec ſyderibus rerū
polliceantur effectus / nec eas neceſ
ſitati lege diſpoſitionis aſtrīgunt ·
ſed quia nature ſūt · certiſq; prenū
cientur indicijs / predicere non ve
rentur · Sed ſi futurorū poteſt ordo
mutari temerariū eſt rem ſui natura
incertā certo diffinire iudicio · Sin
autem mutari nō poteſt quid ꝓdeſt
tanta curioſitate ſcrutari · quod nul
la poteſt diligētia declinari ? Dz for
te et ſi aliter eſſe poſſit · res incerta
nō eſt Temeritatē etiam iudicij ex
cuſat ratio īdubitata ſignorū Licet
enim poſſibile ſit rem aliter eſſe eā
tamē ita futurā eſſe maīfeſta ſigna
prenūciāt · Nec mea īquit aſtrorū
ſecretarius ītereſt an aliter eſſe poſ
ſit dum id de quo agitur ita futurū
eſſe nō dubitem ¶ Sed que nā eſt
iſta certitudo ſignorū ? Nempe rerū
plerumq; experimentum fallax / iu
dicium difficile / ipſorūq; ſignorum
varia et multiplex ſignatio · Porro
varietas ambiguitatem inducit · In
ambiguis autem omnis diffinitio
periculoſa ē Sed eſto ꝙ ſigna vni
formia ſint · vnde illa vna ſignifica
tio innoteſcit · aut quid eam prohi
bet eſſe falſam ? Natura inquis · il
la ne que ī rebus · an que in diuina
voluntate conſiſtit ? Porro diuine
non obloquor volūtati / ſciens quia
omnia quecunq; voluit fecit Si ea
tibi innotuit / bene eſt · potes vtiq; in
lumine illo videre lumen · et vera
indubitata de libro proferre / qui a
lijs ſignat9 / tibi apertus eſt · in quo
ſunt omnes ſapiētie et ſciencie the
ſauri abſconditi quoniam nemini a
perire licitum eſſe audierā niſi agno
qui occiſus eſt / ⁊ morte virtute ꝓpa
intere mit · Noli amodo cū aplō mi
rari altitudinē diuiciarū ſapiencie ⁊
ſciētie dei · cum tibi cōprehenſibilia
ſint iudicia eius ⁊ aſtrorum ducatu
peruestigabiles vie eius tibiq; na
dabilis ſit iudiciorum eius abyſſus
multa ¶ Si de ea natura niteris ꝗ
in rebus id eſt frequenti rerum curſu
verſat · fruſtra tibi de ſyderū familia
ritate blādiris : cum a ſolito rerum
curſu multa diuertant · ⁊ eo maiori
ammiratiōe feriāt ſenſ9 hoīm / quo
nonmodo inſueta ſed ipſi nature vi
dentur aduerſa · vt cum ſolis defec
tus plenilunio contingit · aut ſi cir
ca ſynodum aut circa plenilunium

vel vltra lumīs ſui luna patiatur e
clipſim Qui enim ſideribꝰ legem de
dit/qui circicula tempoꝝ volūtatē
ſue freno moderatur/qui rerum mo
menta temporibꝰ ſuis accōmodat
qñ vult et quomodo vult. nouū ſtu
pente natura/aut rarū poteſt ꝓduce
re effectū ex cauſis concurrētibus q̄
aliter parere ꝯſueuerant Quis enī
cōſiliariꝰ eiꝰ fuit aut dicet ei cur ita
facis? Vtiqꝫ dñs eſt Quod bñpla
citum eſt in oculis ſuis faciet ¶ Diſ
poſitioni ergo aptare tempora. ⁊ re
rum momenta narrare tempꝰibꝰ ſo
lus ille q̄ diſpoſuit poteſt. et cū mľ
toꝝ notīciā ſcd'm bñplaciti ſui men
ſuram cōceſſerit creature. hoc ſibi tri
nitas ſingulariter reſeruauit Quā
do itaqꝫ ⁊ q̄ꝺdiu quid futurū ſit no
uit et etates temporū ille diſpēſat
ꝑ quē ipſa tempora facta ſunt Ipſa
quoqꝫ tempꝰa motu et variatione re
rum quaſi quibuſdā coloribꝰ pingit
⁊ volubilē tempꝰis rotā iugali quo
dā nexu rerū quo teneatur illaque
at. ⁊ vt rē incōprehenſibilē ingeāt
intellectui eandem mirabiliter rerū
ꝓprietatibus quaſi ſuis informat.
Nō eſt inq̄t verbum altiſſimi/veſ
trū noſſe tempꝰa vt plene ſciatis
quando ⁊ q̄ꝺdiu quid futurū ſit. vel
momēta/vt poſſitis modos ⁊ varie
tates eorū q̄ futura ſunt cōprehen
dere. Ecce quare temerarium ſit
futurā certo ſubiugare iudicio In pa
tris ſiquidē poteſtate ſunt poſita nō
in neceſſitate eueniendi Porro que
in poteſtate poſita ſunt. ſic ⁊ nō ſic
eſſe poſſunt Nā que in neceſſitate.
ſic eſſe neceſſe eſt.

Capitulum vigeſimū quintum
Qz argumentū a ſigno ſuo nō eſt
neceſſariū. ⁊ de ezechia. achab. ⁊ nini
uitis. ⁊ q̄ ea que ſignificantur imi
tari poſſunt.

Sed forte familiaribꝰ veri
tas loquēs nō eſt veſtram
ait/vt tantam prerogati
uā alienis puta mathematicē reſer
uaret Eſto. ſi tamē fidelis aīmꝰ ac
quieſcit Sed q̄ꝺta vt ꝓdictū eſt/eſt
hec certitudo ſignoꝝ? Nempe cum
ſigna meatus deſeruere ſuos nouū
aliquid creditur īminere Non enī
eo uſqꝫ concedo vt nos magnas nul
lis vnq̄ꝫ credam iudicijs preuenire.
cum in ſole et luna et ipſis elemen
tis ⁊ ornatu eoꝝ vim ſignificatiuā
a domino eſſe didicerim. Ceterum
artē eſſe qua q̄s de futuris ad om
nia interrogatus verum reſponde
at/aut oīno nō eſſe/aut nōdum in
notuiſſe hominibus michi multoꝝ
auctoritate ⁊ ratione ꝑſuaſum eſt.
Qz ſi tibi ꝑſuadere non poſſū obſtā
tibꝰ hijs que michi de prouidentia
et fato indeſinēt opponis. michiqꝫ
repugnātibus exemplis que de va
rijs afferſ hyſtorijs. perſuaſi tamē
michi huic nō acquieſcere vanitati
¶ Nō equidē ſignoꝝ ſignatoꝝqꝫ
eam coherentiam arbitror vt alte
rum ex altero neceſſario conſequa
tur Cur ita crediderim (niſi te cuꝛ
alium nuge detinēt) audi. Rex e
zechias egrotauit ad mortem. An
non credis regem iuda medicum in
ueniſſe qui vrine et pulſus et mul
tiplicium ꝓnoſticorum iudicio mor
bi deprehenderet quantitatem?

Deinde reſponſū mortis forte acce
perat in corpore ſuo qui eo vſqꝫ per
ductus eſt/vt ſe victurū vlteriꝰ non
ſperaret. Poſtremo ſpūs ſcūs mor
tē nunciabat aſtare ꝓforibꝰ. ¶ Ad
ſignū certiꝰ queris? Quid certū eſt
(vt de alijs taceā) ſi de teſtimonio
dubitas ſpūs ſci? An negabis yſa
yam dixiſſe in ſpū morieris ⁊ non
viues? Vixit tn̄ ⁊ nō mortuꝰ eſt.
adiectis ei ānis quīdecī ꝑ miaꝫ eiꝰ
qui futuroꝝ euētꝰ in ſua poſuit ptā
te Et forte mortē quā natura vita
liū ꝑ defectꝰ intētabant. qꝛ ille ꝑ pe
nitentiā mortuꝰ eſt ī culpa. vlterior
ꝯminātē dei abſorbuit miſericordia
¶ Achab quoqꝫ rex ipiſſimꝰ cū ie
zabel non tam ꝯiugio ꝙ crudelita
te ꝯiūcta. cū vineā ſci nabute cruo
re poſſediſſet/ mortē iminentē dn̄o
prenūciante expectabat. Si michi
nō credis ꝙ eā deꝰ ipē prenūciaue
rit: audi helyam. Ait enim. hec di
cit dn̄s. occidiſti ⁊ poſſediſti. Iteꝫ.
In quo loco linxerūt canes ſāguinē
naboth. ibi lingēt ſanguinē tuū. ⁊
iezabel comedēt canes ante muros
iezrael. Qd̄ cum audiſſꝫ achab ſci
dit veſtimēta ſua. ⁊ poſuit ſaccū ſu
ꝑ carnem ſuā. ieiunauitqꝫ/ ⁊ dormi
uit in cilicio Factꝰ qꝫ ē ſermo dn̄i ad
helyam dicēs. qꝛ reueritus ē achab
faciem meā nō inducā malū in die
bꝰ eius ¶ Ecce pena ꝗ debebatur
achab. qꝛ penitentiā egit. differtꝰ
in poſteros. ⁊ iezabel in ſcelere ꝑſe
uerās/ preſenti iudicio ꝯdēpnatur.
Vna eadēqꝫ fuit ſentētia. ꝙ ſāgui
nē achab ⁊ iezabel canibꝰ expone
bat ⁊ tn̄ ꝓ parte mutatur. ⁊ ꝓ per:
te manet imobilis. auctore tēporꝝ
ſic oīa diſponēte ¶ Sic ⁊ niniuite
a ꝑſenti excidio liberati dn̄i flexere
ſententiā ex edicto regis ⁊ pncipū/
agentes penitentiā ad ꝑdicationē
ione. Nūquid tibi videtur verior ⁊
fidelior ſententia iouis ⁊ martis ꝙ
ſentētia creatoris? Nō vtiqꝫ plauti
ꝯſilio acquieſces. ſi iſtud viciū pla
netis aſcripſeris. Cum eni ſicofan
ta mandrogerum percunctaretur.
an illi ſint planete placidi. qui nu
meris totū rotant. eos mandroge
rꝰ nec viſu faciles nec dictu affabi
les eſſe reſpōdit/ adiciens ꝙ atho
mos ī ore voluūt/ ſtellas numerāt
ſola mutare non poſſūt ſuā ¶ Sic i
taqꝫ a diſpoſitiōe ſyderū euētuū ne
ceſſitatē ingerit. vt illos ſale ſatis
vrbano eleganter irrideat qui viſū
excecāt in ꝯtemplacione eorum qui
viſum fugiunt. ⁊ interpellant eos
qui loqui dedignātur Et cum atho
mos in ore voluāt. verendū eſt ne ſi
athomꝰ genelliaco forte īteradat/
in excipienda ſententia celeſtium la
batur Sit ergo eorum īſignis auc
toritas dū ſtabilis/ ⁊ inꝯuulſa ma
neat creatoris ¶ Certe quicquid
tibi mars tuꝰ aut iupiter ſuggerāt
deꝰ verax eſt. ⁊ tu dum illis pluſ ꝙ
deo credis es ꝑniciosiſſime mendax
Aſtra quidem ſūt mēdacia in ꝯſpec
tu eius. ſed ⁊ ī angelis ſuis reperit
prauitatē. ut tamē verꝫ fatear: tibi
aſtra non mentiuntur. ſed tu ipē. ꝙ
deciperis tibi imputa. Quis enim
te coegit falſum putare? Quis ea
que ꝑeuntibus ſignis ventura con
iectas immutabilia eſſe ꝑſuaſit?

An falleris eo q̄ figulus ſibilans·
aut hic mundus ait nulla ſine lege
per euum Errat/et in certo voluun
tur ſydera motu· Aut ſi fata mouēt
vrbi generiq̄ʒ parat humano matu
ra lues· Iteq̄ʒ manifeſti9 ſubiat· et
ſuperos quid prodeſt poſcere finē?
Cum dn̄o par iſta venit duc roma
malorū Cōtinuā ſeriē· claděq̄ʒ in tē
pora multa Protrahe ciuili tantū
iam libera bello· Sed proculdubio
multi dij tui futurum bellum amo
uere nō poterāt· quia multi ymmo
potius nulli ſūt· Hoc tamē vnus et
deus et dn̄s oim̄ potuiſſet· Nouit
ei ille mutare ſentētiā: et ſi tu bene
ficio ei9 maliciam finias· Vnde et
nabugodonoſor cōſilio danielis pec
cata elemoſinis redimēs· et iīquita
tes in miſericordijs pauperū ſenten
tiā dn̄i iminentē ad tēpus effugit·
donec ī aula babiloīs gloriādo dice
ret· Nōne hec eſt babilon magna
quā ego condidi in domo regis in
robore fortitudinis mee: et in glo
ria nominis mei? Sic ergo elatio
nis voce in ſeipſū iam fugientē dei
ſentenciā reuocauit

¶ Capitulū viceſimūſextū De ſen
tencia dei moueri pt· q̄ cōſiliū dei ī
mutabile ē· et volūtas dei p̄ma oim̄
cauſa et q̄ matheſis via dampnati
onis·

C Um itaq̄ʒ īmutabilis dei
ſentencia poſſit moueri er
rantiū et diſcurrentiū ſyde
rū ſermo manebit īmobilis? Sed
q̄uīq̄ʒ mō ſn̄ia moueat: cōſiliū dn̄i
manet ineťnū Qd aūt cōſilij· volū
tatis dei ſignū certi9 eſt p̄ceptioē· ā
p̄hibitioē diuina? An nō recte vide
bitur velle quod precipit· plane pa
triarchā precepit vnigenitū p̄miſſi
onis filiū īmolare· recte ne patriar
cha mandanti acq̄euit? Recte quidē
per oīa· eo q̄ mandatū volūtatis q̄
p̄ma oim̄ cauſa eſt et nūq̄ ſuo frau
datur effectu: certiſſimū iudiciū ſit·
Adeo quidē p̄ma eſt· vt ſi queratur
de aliquo cur ita ſit rectiſſime dicēt
qm̄ ille ſic voluit: qui oīa queciīq̄ʒ
voluit fecit Si vō cur voluerit que
ratˀ· incepta q̄ſtio eſt· qr p̄me cauſe
volūtatis ſcilicet/querit cauſa· cui9
nulla eſt omnino cauſa· Equidē di
ci ſolet· et verū eſt· qr in manu princi
pis eſt vt poſſit mutius iudicare q̄
leges· cū et qui legē tulit derogan
de vel abrogāde illi9 habeat poteſ
tatē· legi ergo quā figulus tuus ce
lo imponit· auctor celi contradicere
nō audebit? Interpoſitā inť ius et
equitatē inťpretationē ſoli princi̇pi
et oportet et licz īſpicē· vbi aliud ius
ſuadet aliud equitas· Que in pub
lica vtilitate verſatur principis que
renda eſt interpretatio· que genera
lis eſt et neceſſaria· vbi de ſcripto et
ſentencia dubitatur mens eſt inqui
renda auctoris· ¶ Quis ergo te ce
leſtiū fecit interpretē? Vn̄ qd̄ expe
diat noſti? Qua temeritate aliena
opera tuis p̄mo dei ſtellis aſcribis?
Teneo enim tuū illud ſubtiliſſimū
argumentum· Tu qui flagrāte mi
nacem ſcorpion incendis cauda che
laſq̄ʒ peruris Quid tam grande pa
ras? Dz mēdacij pr̄ q̄ te hoc docuit
celeſtib9 aſcribēdū· fraudulēt ſic a
git tecū· vt cū hijs notis reſperſerit

creaturam ? ipſum creature ſic infa
mat auctorē Poſtremo animulas
miſerorū fraude deceptas ineuita
bilū vaticinio futuroꝝ in elationis
tumorem ſuſpendere. vel deſperatio
nis abyſſum p̄cipitare demētia eſt.
Porro hūc fructum matheſis ſue
horoſcopi afferunt ꝛ planetis ſuis
magis erronei dū a ſcīa pietatē ex
orbitāt lōga pueſtigatiōe ſignorū:
cū eo qui quaſi lucifer matutinus o
riebatur deſcendūt in infernū viuē
tes. alioꝫ ruine ſue ꝑticipes faciūt.
Sed dum tibi talia opponūtur vel
ꝯponūtur quid facis ? Vides equi
dem ꝰ nimis vnas naribus indul
ges. ludibrio habens ſimplicitatē fi
dei reatricꝫ ad prouidentie ſinū. ꝰ
te in abyſſū inſcrutabilem quaſi an
theus alter totus immergis Lucem
inacceſſibilem poſuiſti refugiū tuū.
et inde fidei ruſticitatē impugnas ac
ſi fōs veritatis ꝯpugnaculū ſit erro
ris. Sed eſto. vetere hāc puden
tie q̄relam ſopire nō poſſū et nodos
oīm queſtionū ſoluere non ſufficio/
quis enī adeo ſapiens eſt: vt oīb9
cuiuſuis imperiti. ne dū tuis q̄ſtioni
bus ſatiſfaciat ? Tocius deniq; ve
teris philoſophie princeps plato
leuem vt fertur: ad tamē de home
ro veri9 diceretē. neſcio quā nautaꝝ
queſtionē explicare nō potuit. Vn
ū ab eiſdē impudēti9 ꝰ protracti9
derideretur. vt erat vir verecūdi in
genij quaſi toxicato ꝯfuſionis iacu
lo perfoſſus ad mortē ſpiritū nouiſſi
mū exalauit Puduerat enī ꝙ qua
ſi tocius achademie improperio ex
probrauerāt princip̄e philoſophoꝝ
greciē. cūcā minima ignorare. Hoc
aūt aſſerit flauian9 in libro qui de
veſtigijs philoſophorū inſcribitur.
xenophontinos faciente inuidia/ad
uerſus platonis gloriam impuden
ter finxiſſe. Licet q̄pluriunū cū ob ſa
cramentū numi aſſerāt vltro aīam
poſuiſſe illo etatis ſue anno exple
to. quem nouenari9 in ſeipm̄ duct9
effecerat. eo ꝙ extūde nō accedit hu
manitati niſi labor et dolor. Fateor
quidē me paucula ſcire ꝰ cū multis
plurima ignorare. nec tamen vite
mun9 quaſi homericus pudore vic9
abicio. Si ergo prouidentie ꝛ libe
ri arbitrij litem cōponere nō ſuffici
o. ſi fatoꝝ ꝰ facilitatē nature repug
nantiā nequeo concordare. nūquid
ideo min9 verū eſt iſta eſſe ? Dicit
ī iure ciuili re9 frequētiſſime fauora
bilior eſt. ita quedā ſūt in inueſtiga
tionib9 philoſophicē. vbi plerūq; po
tior ꝑs videtur autoris. hoc autem
ex defectu nrō arbitror euenire. In
tellectus enī circa rerū p̄ma principia
deficit. In hijs ſcrutinijs prouiden
tie iueſtigationēq; materie. ꝰ fidei
nrē multos articulos aptiſſime cen
ſeo numerari Dum in prouidentia
diui9 querele et moleſtiā permis.
velut ydre preciſo capite pluriū ſuc
creſcūt capita queſtionū. Si in ma
terie ſiluā ꝑgredimur. illico patim̄
qđ ſōpniātes int̄ aliquā/ꝛ nullam
ſbām conſtituti. Hic q̄ſita origine
traducē nobis intellectus opponit.
Poſtremo ī diuīa ſbā trinitatē reri
pe ꝑſonarū niſi in fidei v̄tute quō
arrij laq̄os declinabis ? Diuiſe vnā
ſimplicē et īdiuiduā admitte ſbām

quomodo ſabellij niſi fidei ratione
manus effugies? Nec tamen non
minus vera ſunt. qꝛ multis poſſunt
queſtionib9 īpugnari. Et licet ſapi
entia dei ſe incarnationis myſterio
nobis viſibilē fecerit: non tamen
eo vſq; ſe intellectui nr̄o fecit palpa
bilem: vt cū ea poſſimus vſquaq;
diſcurrere. ſcientes rerū omniū quā
ta ſit longitudo latitudo ſublimitas
et profundū. Si vero mathema
ticorū via eſſet: vſq; quaq; laudabilis nō
tātopere penituiſſet magnū auguſ
tinū ſe eorū conſultationibus indi
naſſe. Ad hec doctorū ſanctiſſimus il
le gregorius. qui melleo predicati
onis imbre totā rigauit et debria
uit eccleſiā nō modo matheſim iuſ
ſit ab aula recedere. ſed vt traditur
a maioribus incendio dedit repro
bate lectionis ſcripta. palatinus que
cūq; tenebat appollo. In quibus e
rant precipua qui celeſtiū mentem
et ſuperiorū oracula videbantur ho
minibus reuelare. Quid multa?
Nōne ſatis eſt ꝙ hanc vanitatē ca
tholica et vniuerſalis eccleſia deteſ
tatur et eos qui vlterius eam exer
cere preſumpſerint legittimis penis
multatur. Sed ne planetariorum
non tam ꝑſequi ꝗ̄ ſequi videamur
errorē. iam ad reliqua progrediatur
oratio. Qui enī huic curioſitati in
ſeruiunt non magꝭ veraces eſſe poſ
ſunt ꝗ̄ humiles et ſobrij qui p̄mos
recubitus in cenis appetunt. et epu
lantur cotidie ſplendide. Poſtremo
plimos eorꝫ audiui. noui multos
ſed nemīnē in hoc errore diutius fu
iſſe recolo. in quo manus domini cō

digna nō exercuerit vltionē. Ca
pitulū xxvij. De aruſpicib9 ⁊ ario
lis ⁊ phitonicis ⁊ ſaulis deiectiōe

Quid de nigromanticis dicā.
quorū impietas deo aucto
re per ſeipſā vbiq; iam vilu
it. niſi ꝙ morte digni ſunt. ꝗ a mor
te conantur ſcienciā mutuare? Nā
de auſpicibus. auguribus. ſaliſſato
rib9. ariolis. phitonicis. aruſpicib9
et alijs quorū pre multitudine / te
dioſa eſt enumeratio. productiorē
ſermonē texere / cū nemo iſtorꝫ iam
ꝓgrediatur in lucē. ſed in latibulis
ſi quis eſt exerceat opera tenebrarꝫ
ſuperuacaneū eſt. Quedā tamen e
orū certis de cauſis aliquatenus tā
genda ſunt. Et ſi lateat ſuperſunt
ad huc malo ſuo aruſpices. Hos ꝑ
parte extis animaliū diuinare pre
dictū eſt. Extorū quidem cenſentur
nomine oīa que cutis extremitate
teguntur. vnde et illos qui in hume
rulis arietū vel quorūcūq; oſſibus
aīaliū vaticinantur. eis connumeran
dos eſſe manifeſtū eſt. Chiromā
tia quoq; vera que in rugis manuū
latent ſe noſſe gloriantur. Quorū
errorē. qꝛ ratione non vtitur. neceſ
ſe eſt rationibus īpugnare. licet eo
ipſo illos expugnet ratio: ꝙ deficiūt
ratione. Vnū tamē eſt quod a te ſi
me patient audias attētiſſime que
ro. Quid nugatores iſti (quoniā e
os tibi notos non ābigo) quādo de
dubijs īterrogati ſūt ꝓfuerūt? Cū
aduērſus rinicollinos britones regi
a eſſet expeditio ꝓducenda ī ꝗ te ꝯſul
tus aruſpex p̄monuit: ꝗ̄uis ab eo
veritatꝭ archanū nō fuerit īcognitū.

qui excubiali obſequio conīnatoꝛ
mendacij potius credendus erat ꝙ̄
occulte veritatis interpres. Vulgo
ſiquidem cum quis mentiēdi nota
inuritur dici ſolet. quia quouis ex
cubo / vigilius mēdacioꝛ eſt. Item
chiromanticis adhibitus ꝟ conſul
tus quid contulit? Nam ſub eo ar
ticulo vterqꝫ quiſquis his egerit cō
ſultus eſt. Tu quidem paucis die
bus elapſis. q̄ſi ſtellā matutinam
generꝰ tui nō p̄monitꝰ ꝑdidiſti Ce
tera q̄ meliꝰ noſti ſciēter reticeo cum
iſti vanitate ſua metuerint ne vlte
riꝰ cōſulātur. Phitonicoꝝ vo co
pioſioꝛ eſt ꝯſultatio. quo fallacia
malignoꝝ ſpirituū i hijs manifeſti
or ē. qui ſiue mētiantur ſiue nō/ in
ꝯpoſito ſemꝑ habēt vt noceant Fal
lūt aūt interdū ſtudio fallēdi. inter
dū cecitatis ſue errore decepti Id ta
mē agunt aſſidue vt futuroꝝ ꝯſcij
ꝑ oīa videātur Inde ē ꝙ ambigui
tate verboꝝ obnubilare ſtudēt ora
cula. vt cū mendaces aut fallaces i
uēti fuerīt. aliquo rationis velamē
to ſuā queāt tueri fallaciā. Hic vti
qꝫ fallere nō deſiſtunt. donec audito
res ſuos p̄cipitent in ruinā. Cui
enī a ſeculo vatū profuere reſpōſa?
Creſo ne an pirro aut p̄cedentiū ā
ſubſequētiū cuiq̄? Dux thebanꝰ dū
de oraculo ſperat victoriā. fris mu
crone ꝑfoditur Ei tñ anus lanius
ſucceſſꝰ belli viſus ē polliceri Quid
enim aliud ſignificaret qd̓ ptꝰ mul
tis ambages intulit. certa ē victori
a thebis? Ceterū ne interp̄te du
re mēdacij arguatur. vt fallaciam
ambigua veritatꝪ nota obduceret/
quo maliciam tueatur ſubiciat Hei
michi ꝑ gladios viciat pr̄. Hic ergo
dū q̄ſi fatoꝝ ꝯſilio ſecuris ad parri
cidiū inuitatur laqueo ipietatꝪ tra
hitur ad occaſū. Patris quoqꝫ par
ricide deſideriū adimpletur. dū fr̄es
impij q̄bus imp̄catꝰ optauerat / vt
ferro generis ꝯſoꝛcia diſſilirent: mu
tuis vulneribus pemit. ⁊ alternis
gladijs proſternūtur Creſus max
ima regna ſi halin tranſgrediatur.
de oraculoꝝ fide ſibi ſubiecta iri ꝯfi
dit Sed cū res in contrariū ceſſerit
fallax apollo ſe vniꝰ verbuli equiuo
catione abſoluit ab inuidia mēticn
di. Quid pirrus? Romanis vic
tis quos ſepe i acie virtute fuderat
beneficio phebi ſibi ꝓmittit iperiū.
ſꝫ irreꝑabiliter ſtratꝰ in ſeipm̄ retoꝛ
ſit culpā / qui amphibologiā oracu
li minꝰ vtiliter intellexit Ad no
cioꝛes trāſeatur hyſtorias. Apius
cum vnica ⁊ ſingularis ciuilis belli
tempeſtas vrbem cōcuteret. docente
phebo in ſinu euboico quietem que
rit ꝟ moꝛtem inuenit. Oꝛaculum
quidem auctore lucano celebre eſt
Effugis i gentes tanti diſcriminis
expers bellozum romane minas.
Solusqꝫ quietem: euboici lateris
media conualle tenebis. Sed ne
falſitatis nota in hyſtorias non o
racula refundatur. canonica ꝟ cui
fides incolumis acquieſcit diſcucia
tur hyſtoria. Saul in tyrannum ꝟ
ſus ex principe / cum exigentibꝰ cul
pis eſſet a domino derelictus. ⁊ ad
uerſus populum domini eo duce in
ualeſceret manus hoſtilis. ſolliciꝰ
fractis rebus exitum inquirebat.

Conſuluit ergo dominum/et nō re
ſpondit ei neqꝫ per ſompnia neqꝫ
per ſacerdotes neqꝫ per prophetas.
hoc tamen ei ante denūciauerat ſa
muel. q̄a dominū penitebat ꝙ eum
conſtituerat regem eo ꝙ non imple
uerat verbū domini ſuadente auari
cia parcens agag regi pinguiſſimo.
et opimis gregibus ouiū et armen
torum . et veſtibus et arietibus et
vniuerſis que pulchra erant in ocu
lis populi. quidquid vero vile fuit
et reprobū/ hoc mandante domino
demoliti ſunt. Et cum nulli ducum
niſi de manu domini exercituū con
tingat victoria. auctori bonorū non
referens gloriā viribus ſuis in faci
e populi de collato munere applau
debat. ¶ Hic enim ſcriptū eſt. fac
tum eſt verbum domini ad ſamue
lem. Penitet me ꝙ conſtituerī ſaul
regem. quia dereliquit me. et opere
verba mea non impleuit. Contriſ
tatus eſt ſamuel. ⁊ clamauit ad do
minū tota nocte. Cūqꝫ de nocte ſur
rexiſſet. vt iret ad ſaulē: mane nun
ciatū eſt ſamueli. ꝙ veniſſet ſaul in
carmelū ⁊ erexiſſet ſibi fornicē tri
umphalē. et reuerſus tranſiſſet deſ
cendiſſetqꝫ in galgala. Deinde ad
increpationes ſamuelis crimen ino
bedientie ſub pretextu religiōis ma
luit excuſare: ꝙ delere per penitenti
am que ſecunda tabula poſt naufra
gium relicta eſt peccatori. Ait enim
Immo audiui vocem domini. et am
bulaui in via per quam miſit me do
minus. et adduxi agag regē ama
lech. et amalech interfeci . Tulit
autem popul9 de preda oues et bo
ues primicias eorū que ceſa ſunt
vt imolentur dn̄o deo viuo in gal
galis. Ecce quō ſeipſum excuſat. ⁊
q̄cquid culpe eſt aut extenuat. aut
refundit in populū Ait ergo ſamu
el. nunquid vult dn̄s holocauſta et
victimas. et non pocius vt obediat
voci dn̄i: Melior eſt enī obediencia
ꝙ victime. et aſcultare magꝭ ꝙ of
ferre adipem arietū. Qm̄ quaſi pec
catū ariolandi eſt repugnare. et q̄ſi
ſcelus ydolatrie nolle acquieſcere.
pro eo ꝙ abiciſti ſermonē dn̄i. ab
iecit te domin9 ne ſis rex Ego q̄dē
ſimiliter arbitror euenire oīb9 qui
in ſublimitate ꝯſtituti abeūt poſt cō
cupiſcentias ſuas/⁊ principatū diui
nū ſimulantes/tumorē ſuū exercent
in ſubditos. coerꝙtes libito licitū. ac
ſi colla eorū iugo diuine legis ſub
iecta nō ſint: et nulla neceſſitate vr
geantur ad iplendā iuſticiā dei Ꝑꝫ
nunquid vel ſic ad tantū tonitruū
cōminationis diuine ſinderesis pec
toris indurati. aut tumor qui tyran
nidis īiquitate in corde ſaulis vina
cius coalueāt potuit emolliri: Ne
quaꝙ Dixit ei ſaul ad ſamuelem.
peccaui. q2 preuaricatus ſum ſermo
nem dn̄i. et verba tua/timens popu
lū/et obediens voci eoꝝ. Sed nūc
porta queſo peccatum meū. et reuer
tere mecum. vt adorem dominū Et
ait ſamuel Non reuertar quia pro
ieciſti ſermonem domini. et proiecit
te dn̄s ne ſis rex ſuper iſrael. Vi
des ne ꝙ difficile ſit maliciam cū ſu
perbie fomento coaluerit verbis ⁊
exhortatione curari: Peccaui inq̄t
timens ꝑplm/et obediens voci eoꝝ

Nonne ſic fatetur culpã· vt potius
inuoluat alios· qui ſi princeps eſſꝫ
fuerant relaxandi q̄ ſeipſum expedi
at? // Nūq̄d ſic audierat feciſſe moy
ſen· cum ira dei ſeuiret in populum
dixiſſꝫ ei dominꝰ· dimitte me· vt
iraſcatur furor meus in populo · ꝛ
deleam eum· ⁊ faciam te creſcere in
gentē magnam ? Quid ergo faciat
dux idemqꝫ fidelis princeps in bene
placito ſuo conſtitutus a dn̄o? Aut
dimitte inquit eis hanc noxã· aut
dele me de libro tuo· Sed nūquid
in tante caritatꝭ affectu propriam
querebat gloriam? Inquit enī man
ſuetus princeps· pius pater· diſer
tus orator· potēs in opere ⁊ ſermo
ne· dux preambulus in iuſticia mā
datorꝫ dei Dicent egipcij Callide
duxit eos dominꝰ de egipto: vt pro
ſterneret in deſerto Sic ergo etiam
ſui ipſius diſpendio dn̄i gloriam p̄
optabat ꝛ populi cuiꝰ ducatum mi
niſtrabat liberationē // Dauid quo
qꝫ cum culpa eius dn̄m ad iracūdiā
prouocaſſet· ꝛ principalis culpe ſub
iectus populus portaret penam: vi
dit angelum dei cedentē populū Fu
dit itaqꝫ p̄ces de intimis p̄cordijs
et adiecit· Ego ſū qui peccaui· ego
inique egi· iſti qui oues ſūt quid fe
cerūt? Verus vtiqꝫ rex ⁊ iuſtus p̄n
ceps / ꝛ dignus qui altiſſimi frange
ret irā q̄ dū ſe p̄ p̄plō flagellanti do
mino oppoſuit indignatiōis eiꝰ fla
gellū amouit· Cū ſiquidē nulla ex
cuſatio flectit niſi cum quis proprio
iudicio accuſatur Nichil mouet ad
veniā: niſi cū noxē nudā detegit cul
p̄a Miſericordiā nichil āmonet niſi

cum aīmꝰ caritate ſuccenſus in ſeip
ſo contentur· nichil perſuadet p̄pici
andū eſſe· niſi cū mens manu opis
extendit ad ſatiſfaciendū· Si quis
enī fatetur culpā inutilis eſt cōfeſſio
niſi ſatiſfaciōnis aīo currat ad veniā
¶ Peccaui inq̄t iudas tradēs ſāgui
nē iuſtū Fuit vtiqꝫ vera uſqꝫqꝫ cōfeſ
ſio ſꝫ inutilis· qꝛ ante cucurrit ad la
queū quem meruerat q̄ ad fontem
miſericordie quā demeruerat· et ob
ſtinationis ſue duricia p̄claūſerat ſi
bi· Cū tamen penituit feciſſe quod
fecerat· ſꝫ nō eo deuotionis affectu
qui lapidē adiutorij ſufficeret emol
lire· Penitētia ſiq̄dē ductus / laqueo
ſe ſuſpendit· Vitā ergo digno fini
uit ſupplicio· ſꝫ quia maliciam non
correxit· veniam ſibi nullo p̄curauit
remedio ſalutis Sic enī ꝛ apud in
feros ſcribitur eſſe ſtimulus penitu
dinis· licet nulla ſit correctio praue
volūtatis // Sic ergo ſaul p̄auldu
bio peccatum ſuū imponere nititur
humeris alienis· ꝛ dum ſimulat q̄
a pena velit per p̄ces ſamuelis eri
mi· ſeipſū grauius oneratū fortiori
bus laqueis inuoluit· ⁊ irreparabi
li ſententia dampnationis aſtringit
Neq̄ē ei Et cōuſꝰ ē ſamuel· vt ab
iret· ille āt app̄hēdit ſūmitatē pallij
eiꝰ q̄ ſciſſa eſt· ⁊ ait ad eū ſamuel
Scidit dn̄s regnū iſrl̄ a te hodie ꝛ
tradidit illud p̄ximo tuo meliori te
Porro triūphator in iſrael non par
cet ꝛ penitudine nō flectetur Neqꝫ
enī hō eſt vt agat penitētiā· At ille
ait· peccaui· Sꝫ nūc honora me co
rā ſenioribꝰ p̄pli mei ꝛ corā iſrael· ꝛ
reūtere mecū vt adorē dn̄m deū tuū

Ecce quãta elationis iſania. De
deiectũ audit a domino et tñ quaſi
eo inuito regnare contendit. Regnũ
meliori traditũ eſſe non ambigit.
et priuatus per ſentenciã irretracta
bilẽ: regni gloriã fraudulenter vſur
pat. Cornuit itaq; dũ in vetitũ mo
litur aſcendere ⁊ fit ſeipſo deterior/
meliori reclamãte domino vult pre
ferri. Fatetur quidẽ culpã. ſed penã
portare dedignatur. Hoc eſt enim
quod ait. Peccaui. ſed nũc honora
me. Ac ſi dicat. cũ crimis culpa ela
tionis faſtu. tiranni nequicia. iuſte
deiectus contẽpni meruerim me pe
nitencia tua in conſpectu eorũ qui nõ
nouerunt conſilio dñi faciat glorio
ſũ. Reuertere ergo mecũ vt tuo inte
dũ fatigatus obſeqo/ ⁊ tãto ſtipat9
comitatu. tãta venerabilis auctori
tate. adorem dñm deũ tuũ. quẽ me
um vltra dicere nõ audeo. qui ab eo
per iobedientiã diſceſſi/ et adhuc ꝑ
ↄtumaciã recedo. Adeo ſiquidẽ in
tumuerat ſpiritus eius. vt nõmodo
homini ſed et ipi deo ſeipm quodã
modo ꝓprie impietatis auſu prefer
ret. Quẽ enĩ dñs ꝑtulerat quanto
maiori grã videbat ꝑditũ: tãto acri
ori iuidia ei occultas tẽdebat inſidi
as tam manifeſtas ꝙ̃ iniquas exer
cens minicias/ ⁊ quo manifeſtius
eũ dñs extollebat: eo auidius nõ
tã deprimere ꝙ̃ extinguere propeã
bat. Ipi q̃z deo ſe e regiõe ponit op
poſitũ: dũ ei ſurripere aut eripe ni
titur iura regnoꝝ. Dignũ ergo fuit
vt non maneret in eo ſpiritus dñi
qui cor ſuũ non mõ habitaculũ: ſed
et tãte nequicie fecerat fũdamentũ.

Exagitauit eũ itaq; ſpirit9 neq̃ a
dño. et ex illo retro fluere ⁊ indies
labi. minui regni vires ceperũt. ſal9
ꝑpli fluctuare. hoſtiũ crebrior maior
daror q; victoria tã regi ꝙ̃ ꝑpli validi
us aĩos fregit. Ipe tamẽ eũ cui do
min9 regnũ firmauerat extermina
tum habebat a finibus ſuis. Quid
ergo tandẽ cepit ↄſilij. nõ vtiq; vt
regnũ traderet meliori. vt diſpoſiti
oni diuine que ei inotuerat acqeſce
ret/ vt pniam ante finẽ vite ageret
fructuoſã. Sed q̃ aduerſ9 dñm cal
caneũ tumoris extulerat. populũ in
mõtes gelboe vbi puniẽdus et oc
cidend9 erat. eduxit in preliũ. Occi
di ſiquidẽ in mõte debuit/ q̃ non ni
ſi alta i ſeipo reſpexit. Cũ ergo
eũ veritas ipa deſeruit ad fõtes mẽ
dacij falſ9 et iniqu9 priceps ↄfugit
Dixit itaq; ſeruis ſuis. Querite m̃
mulierẽ habentẽ phitonẽ. ⁊ vadã ad
eã et ſciſcitabor ab ea. Quid aliud
dixiſſẽ gentilis idẽq; ꝑfid9? Nonne
idẽ eſt ac ſi dicat. Flectere ſi neqo ſu
peros acherõta mouebo? Aut fide
liorib9 verbis et iſaniori ꝑfidia. Si
michi deus notitiã ſubtrahit verita
tis eã tamẽ per prẽm mendacij eo
inuito cognoſcam. et velit nolit ac
charum conſilij eius et poteſtates
aduerſarias explorabo. Et dixerũt
ſerui eius ad eum. Eſt mulier hñs
phitonem in endor. Indignus enĩ
erat conſultatione diuini quẽ intan
tum deſperatio fregerat. vt eciam
ab infimis et infirmiſſimis creatu
ris ad tuendum ſibi regnũ quod do
minus auferebat aduerſus omnipo
tentiã eius auxilium imploraret.

¶ Mutauit ergo habitum ſuū/veſti
tuſqꝫ eſt alijs veſtimētis ⁊ abijt ip
ſe ⁊ duo viri cū eo. veneruntqꝫ a mu
lierē nocte Recte quidem oīa. quia
recꝰ eſt eaā apud ꝑuerſos ſpūs ſāc
tus Regio naqꝫ habitu debuit ſpo
liari: q̄ ad ſeruiendū demonibꝰ ⁊
non deo infauſtū arripuerat iter. q̄
veſtē abiecerat inocētie/q̄ iuſtic imi
tauerat indumentum/veſtibus ho
noris et glorie nō debuit inſigniri.
Et abijt vtiqꝫ poſt eū qui nō ſtetit
in veritate Et duo viri cū eo. eqꝫdē
innoīati. ⁊ ignobiles. q̄ vel regem
ad tantā perfidiā nō ꝯlucatāte fide
ꝓſeqꝫ potuerūt. Duoꝝqꝫ rex dece
ter ſtipatur comitatu dū a ſūma ⁊
vera vnitate recederet Veneruntqꝫ
ad mulierē nocte. apto vtiqꝫ tpe de
morte regū. de ſtrage ꝓpli. de luctu
publico cū tenebraꝝ p̄ncipe tracta
turi Sic ⁊ ſalomon nocte dicitur ſa
pientiā accepiſſe. q̄ amore mulierū
allectꝰ et corruptus. a dn̄o erat re
ceſſurus Petrus quoqꝫ dū calore fi
dei deſtitutus calefaceret ſe ad pru
nas de nocte. lapſus eſt in ꝑfidiam.
⁊ eā crimie piurij fecit inſignē. A
lij eciā diſcipuli timore ꝓſtrati: tem
pore nocturno fugerūt Et ait ſaul
ad mulierē Mulieres eni frequenti
us ſpūs phitonicꝰ implet Diuina
michi i phitōē ⁊ ſuſcita michi quē
dixero tibi. ¶ Lege libros reuolue
hyſtorias. ſcrutare omēs angelos
ſcripturaꝝ. nuſq̄ fere in bono ſigni
ficatione dnātionē inuenies Vnde
ꝓphetas reprobos diuinatores nō
ꝓphetas eſſe ſcriptura cōmemorat
q̄les fuerūt ꝓphete achab. q̄ eū dn̄o
ꝑmittente exigentibus meritis va
rijs ludificationibꝰ ſeducebant De
niqꝫ iuxta verbum dn̄i egreſſus eſt
ſpūs mendax. ⁊ factꝰ eſt in ore om
niū ꝓphetaꝝ achab aſcenſuro i ra
moth galaad. ꝓſpera ꝑmittentes.
ſolo michea filio moraſtite reclamā
te. q̄ ꝯſcius dn̄m conſilij iſrael quē
diſperſū viderat in mōtibꝰ p̄muni
uit. ceſus ob amore veritatis iudici
um. ab eo qui aſſūptis cornibꝰ fer
reis dixerat. hijs rex cornibus ſirā
ventilabis Preterea diuinatio fere
ſine munere nō fiebat. vtpote que
in auaricie ⁊ nequicie ſpū exercetur
Hinc eſt q̄ iheruſalē ciuitate/ſpiritꝰ
ſcūs ī ꝓperat. iudices tui in mune
ribꝰ iudicabāt. ſacerdotes i mercede
reſpōdebāt. ⁊ ꝓphete i pecunia diui
nabāt. ⁊ ſup dn̄m requieſcebāt di
cētes Nōne dn̄s eſt in nobis? Nō
venient ſup nos mala. ꝓpterea di
cit dn̄s Syon quaſi ager arabitur
⁊ iheruſalem vt cuſtodia pomerij
erit Qui ergo in pecunia dn̄abant
⁊ ſi ꝓphetarū inſultant nomine ſe
pe mendaces/ſemꝑ mendoſi/alieni
ſūt a virtute ⁊ veritate prophetie.
¶ In phitone inq̄t. quaſi. d. Quia
receſſit ſpūs dn̄i. vel phitonicꝰ pa
tro cinetur michi. Et ſuſcita michi
quē dixero tibi. vtiqꝫ fallacia fallaci
am trudit Datꝰ rex in ſenſū repro
bū q̄ ſibi ꝑſuaſerat phitonē ſcientie
ꝓſulē p̄ſciū futuroꝝ archani ꝯſilij
ꝯſciū. veritatis īterp̄te. ſibiqꝫ ꝑſua
ſit eūdē tāta p̄ditā ptāte: vt poſſꝫ
eciā mortuos ſuſcitare. ⁊ tāte benig
nitatis. vt eciam in eo quod cariſſi
mū eſt/⁊ difficillimū: familiaribus

ſuis morem gereret · Procul dubio
elapſum erat a memoria eius · aut
inutiliter tenebatur canticum fidel
anime · q̄a dn̄s eſt qui mortificat et
viuificat · deducit ad inferos ⁊ redu
cit · pauperem facit ⁊ ditat · humiliat
⁊ ſubleuat · et quod in ſeipſo ipletū
viderat ſaul · ſuſcitat de puluere ege
nū · vt ſedeat cum principibus · ⁊ ſo
lium glorie teneat · et qui hec facit
procul dubio ſcienciarū dominus eſt ·
¶ Et ait mulier ad eū · Et ecce tu
noſti quanta fecerit ſaul: ⁊ quoniā
eraſerit magos et ariolos de terra
Quare ergo inſidiaris anime mee
vt occidar? Et iurauit ei ſaul in do
mino dicēs · Viuit dn̄s · quia non e
ueniet tibi quicq̄d mali ꝓpter hāc
rem · verū quidem eſt · quia qui vſa
tur in ſordibꝰ ſordeſcit amplius · et
quē grā deſerit / ſiūt ſp̄ nouiſſima il
liꝰ deteriora p̄orībꝰ · Sacrilegij ſibi
phitoniſſa ↄſcia expaueſcit · ⁊ ptāc
a dn̄o ↄſtituta ad ſacrilegia euellē
da / alias q̄ꝫ timida / cū negocia po
puli / cū dn̄i bella gerūt / ydolatrie
preſtat audaciā · ⁊ ſacrilegijs regiā
accōmodat auctoritatē ¶ Ariolos i
quit dn̄s ⁊ magos ne paciaris viuā
At ille ad quē ſermo dei dirigit /
⁊ qui gladiū portat ad vindictā ma
lefactorꝫ ⁊ gloriā bonorꝫ · nōmō ta
libꝰ ſecuritatē dat · ſꝫ ꝓmiſſā pacē iu
ramēti religione ↄfirmat · Et ſic e
uenit vt in ꝓprio piculo diſcat · q̄
perplexi ſint nerui teſticulorꝫ leuia
than · cū ſibi tetēderit laqueū ꝓprij
opis · a quo ſine ſalutis diſpendio
nō euadit · Et iā arcta ↄplexio ⁊ cor
nutus quidā imminet ſillogiſmꝰ · Si
phitoniſſe paratur / dn̄i violat̄ ipe
riū ſapientis vt maleficia eiuſmo
di de terra eradicatur · Si non patur
iuramēti religio viciatur · Quocūqꝫ
ſe vertat ipius · ↄphēditur in opibꝰ
ſuis ¶ Dixit ergo mulier Quē ſuſ
citabo tibi? Qui ait · ſamuelē Oim
tēporū vna eſt fides / deū eſſe / eūdē
qꝫ iuſtū et bonum et remuneratorē
ſperātiū in ſe oim plene merit̄ reſ
pondente · ante legē ſub lege · ſub grā
Nemini tacitū ſapiēti venit iſtud in
dubiū · Hinc iſta nemo vnq̄ꝫ igreſſꝰ
eſt ad ſalutē · Verū qui erat in mi
nimis paulatim ad maiora ꝓlabi
tur · Hic iſte p̄mo negligēs · deinde
inobediēs · poſtmodū cōtumax · ex
inde obſtinatus · poſtremo ad eā ꝓ
lapſus eſt cecitatē · vt nec p̄dictū ar
ticulum fidei ſibi ſeruaret icolumē ·
Deū etēi iuſtū vſꝫq̄ꝫ nō credidit
opinācēs eciā i ſcōs poſt exitū vite hꝰ
malignis ſpiritibꝰ ↄceſſā poteſtatē ·
Nouerat eni ſcm̄ ſamuelē phitoni
cis nō obtēperaſſe dū viueret · nec a
liqd̄ cū eis mīte familiaritat̄ habu
iſſe ↄmerciū · Nūc vō eū ad phito
nis iꝑiū ſibi petit ⁊ ſperat excita
ri · Vult eciā ad h̄ cogi defūctū: ad
qd̄ viuꝰ ipelli nō potuit Regi ſiqui
dem noluit īdicare dū viueret · niſi
quod indicandū dn̄s inſpirabat ¶
Cum autem vidiſſet mulier ſamu
elem: exclamauit voce magna · et
dixit ad ſaulem · Quare impoſuiſti
michi? Tu es enim ſaul · Se vti
qꝫ deceptam credidit ⁊ eciam poſt
preſtitum iuramentū noticia ⁊ pre
ſentia principis oneratā · Dixitqꝫ
ei rex · noli timere · Quid vidiſti?

Et ait mulier ad ſaulem· deos vi
di aſcendẽtes de t'ra Phitoniſſe po
tuerat ab īcepto uł tenuis fidei viuũ
detrimiſſe reſpõſio· Deorũ ſiq̄dẽ plu
ralitatẽ īduat/et eorũ habitationẽ
ſub t'ra et in tenebris ẽẽ ſignificat
Dixit q̄ ſaul· Qualꝭ ē forma ei9?
Que ait· Vir ſenex aſcendit ⁊ ipſe
amict9 eſt pallio Intellexit itaq; ſa
ul q̄ ſamuel eſſet· ⁊ īclinauit ſe ſup
faciẽ ſuã in t'rã et adorauit· Formã
illi9 q̄ appetebat diligẽter inq̄rit· for
te gentiliũ errore decept9 eãdẽ ha
bit9 ⁊ negotiorꝫ formã ſingulꝭ ap̄d
inferos credẽs qua ſupſtites fuerant
inſigniti· Vñ illud· Que grã curru
um armorũq; fuit viuis· q̄ cura ni
tentes paſcere equos· eadẽq; ſeq̄tur
tellure repoſtos Vꝫ nõne poterãt
ſci viri clarior eſſe glã· aut pt9 mor
tẽ viuentis habit9 īmutari? Et q̄dẽ
prude et fideliter nõ dicit ſcriptura
ſamuelẽ phitonis imperio ſuſcitatũ
ſed cecitatẽ impij ſenſus prudenter
expreſſit Ait enĩ· Audita forma vi
ri et habitu intellexit ſaul q̄ ſamu
el eſſet· Deceptus vtiq; intellexit·
q̄d et ex eo p̄batur quod ſubiũgit
Et īclinauit ſe et adorauit· Si ei
fuiſſet ſamuel· nequaq̄ ſe pmiſiſſet
ab hoīe adorari· qui ſecũdũ legem
crediderat et docuerat vnũ deum et
dñm adorandũ· Preterea ſãcte aīe
a poteſtate malignorum ſpirituum
exempte ſunt Poſtremo decepti ho
minis nõ fouiſſet errorẽ· quod eñ
ex ſubſequẽtib9 ſe colligiſſe gitur ¶
Dixit ergo ſamuel ad ſaulẽ· Qua
re īquietaſti me· vt ſuſcitarer? Hec
eſt enĩ fraudulentia malignorũ ſpi
rituũ· vt quod vltro faciunt et dic
tant hoībus faciendũ· operoſe diſſi
mulent vt hoc facere videantur in
uiti· Simulant ſe coactos· et quaſi
exorciſmorum virtute extractos fin
gunt· et quo nun9 cogantur· exor
ciſmos quaſi in noīe dñi· aut in fide
trinitatis· aut incarnationis et paſ
ſionis virtute conceptos cõponunt/
eoſdẽq; hoīb9 tradũt exercentibus
eos obtẽperãt· donec eos ſecũ crimi
ne ſacrilegij et pena dampnatiõis
inuoluant· Transfigurant etiã ſe
interdũ in ãgelos lucis/ honeſta ſo
la precipiũt/illicita prohibent· mũ
dicia ꝯſectãtur· vtilitatib9 prouidẽt
vt quaſi boni et propicij familiari
us admittantur· audiãtur benigni
us/amẽtur arti9· facili9 exaudiãtur
habitũ quoq; induunt venerabiliũ
perſonarũ· vt eis maior ⁊ prompti
or reuerentia impẽdatur ¶ Et ait ſa
ul Coartor nimis Siquidem phi
liſtijm pugnant aduerſũ me et de9
receſſit a me ⁊ exaudirẽ noluit neq;
in manu prophetarũ: neq; p ſomp
nia· Vocaui ergo te· vt oſtenderes
michi quid faciã· Ac ſi aperte dicat
in deſperatiõis abyſſũ precipitat9
ſũ Impugnãt hoīes deſerit deus· ⁊
ego ad te q̄ viuiſq; in veritate īimi
cus ꝯfugio· ut q̄ſi doctor diſcipulũ
doceas· quid me in tanta anguſtia
oporteat facẽ Licet ei cũ cui loq̄ba
ť credẽt ſamuelẽ· tñ ī veritate erãt
ãgel9 ſathane Nec potuit ei igno
rãtia ſuffragari· cũ nemini liceat ig
norare creaturã que ſe appetit ado
rari/infidelem et peruerſe volunta
tis eſſe Sciebat etiam illicitum eſſe

ariolos · ⁊ magos inquirere ⁊ de fu
turis ſollicitare phitonem · Qz ſi eū
ignorantia pſone excuſat / melioris
conditionis erūt ſtulti q̄ periti · et p
uerſi q̄ recti ¶ Et ait ſamuel · non
equiē verus · ſed vmbratilis et fic
ticius · et quo dignus eſt impius et
reprobus conſultator Quid me in
terrogas · cū dominus receſſerit a te ·
et tranſierit ad emulū tuū? Reſpō
ſionis initiū fidei conſentaneū eſt ·
vl accōmodū rationi? Quid eni cō
feret creatura illi quē deus deſerit ·
et cui diripit ſpolia? Qz ſenſim ad
id quod ſuū eſt hoſtis ⁊ fidei inimicus
diuertit imiſcens falſa veris / ⁊ mē
dacia fide veritatis obnubilās ¶ Se
quitur eni · Faciet tibi dn̄s ſicut lo
cutus eſt in manu mea · et ſcidet reg
nū tuū de manu tua · ⁊ dabit illud
proximo tuo dauid · quia nō obediſ
ti voci dn̄i · nec fecisti irā furoris eius
in amalech Idcirco quod pateris fe
cit tibi dominus hodie · ⁊ dabit dn̄s
etiam tecum iſrael in manu philiſti
noꝝ · Cras autē tu et filij tui mecū
eritis Sed ⁊ caſtra iſrael tradet do
minus in manu philiſtijm Exitū q̄
dē belli fideliter infidelis expoſuit ·
ſed tamen verboꝝ tendiculis īfide
lem ⁊ infelicē aīam fraudulēter de
cepit Deuiātis ſiquidē cōfirmat re
torem · ⁊ īpenitēti poſt exitū quietē
repromittit Cum eni dicit dominū
impleturū q̄ locutus eſt in manu me
a: ſe procul dubio ſimulat ſamuelē
per quem ſauli que denunciat locu
tus eſt dominus · Cum autem ſubiū
git cras tu ⁊ filij tui mecum eritis:
verū quidē · ſed fraudulenter enūciat

Erat enim in die ſequenti ſibi ma
nū ex deſperatione iniciens ad infe
ros trāſiturus · habiturus partem cū
eo quē auaricia · faſtu · obſtinatione
mētis fuerat īſecutus Sed falſo blā
ditur / ingerēs ſpem quietis · dum ſe
geſtu et verbis mētitur ſamuelē · cui
certū eſt collatam eſſe ī quiete ſedē
a dn̄o inter eos qui īuocant nomē
eius ¶ Quid ergo ſauli ſamuelis
ſui vl potius phitonis pfuere rſpō
ſa? Potuerāt forte nō pmunitus ſpe
rare meliora · et ſalutē dū alieno cō
foderetur gladio expectare Oraculi
vō vanitate certioratus gladio ſuo
incubuit · et in extremis agens dū
ppriē glorie conſulebat qui forcius
mori potuiſſ; in plio · aurā verborū
ptimuit / et infirmi ⁊ pſtrati animi
conſilio / corporis ⁊ anime mortem
aſciuit ¶ Glorientur gentes in for
titudine ſua / auctores earū dicant
vnuſqſq; qd ſentit · dū heroū ſuoꝝ
titulos pdicāt · dū magnoꝝ viroꝝ
fortitudinē pronantur · Bibat illis
auctoribus catho venenū Vulteius
dextras ⁊ mentes ſocioꝝ armet ad
voluntariam mortem · Per manul
las ad cor venenū aſpidum inſana
bile cleopatra traiciat Lucretia alie
nam impudiciciam ſanguinis ſui ef
fuſione condempnet · Ego euenire
poſſe nō arbitror · vt cuiuſcūq; dif
ficultatis articulo liceat ppria aucto
ritate hoī ſibi mortē inferre · nec eci
am vbi caſtitas pclitatur Licet hūc
caſū videatur excipere doctor ille doc
torū cui in ſacrario litterarū vix alī
quē audeo cōparare · Hec mors oio
deſperatoꝝ eſt · ⁊ eoꝝ q̄ licet corpe

viuát iã mẽtis morte ꝓmortui aío
viuẽ deſierũt Vtiqȝ nõ viuoꝝ· ꝫ iã
mortuoꝝ mors ẽ ¶ Infideliũ regũ
paırte ſenẽ· Jeroboan achab· ieza
bel nabugodonoſoꝛ· ſennacherib· ⁊
alij quoꝛũ erroꝛes nõ ſufficio enar
rare q̃d lucrati ſint in ꝑtib9 ſuis q̃
videbant eis falſa et ſtulta· nec ape
riebãt iniq̃tatẽ eoꝛũ · vt eos ad pe
nitenciã ꝓuocarẽt· Omnes vtiqȝ e
uanuerũt poſt principẽ vanitatis et
dũ ſcire quod non licet vel aliter ꝙ̃
licet appetũt ad inane et nichilũ re
dacti ſunt· Reges vero iſrahel in fi
delibus ſociaui· qꝛ cũ regũ iuda alij
boni alij mali fuerũt· reges iſrahel
omẽs reprobi extiterũt· Linque ar
chana dei celũqȝ inquirere quid ſit·
ait catho· qꝛ quod de te ſtatuit de9
citra tuã ſolliciudinẽ poteſt expediẽ
Egregie quidẽ ethic9 Omnẽ crede
diẽ tibi diluxiſſe ſup̃mũ· Grata ſu
perueniet que nõ ſperabitᷣ hora· ¶ Ve
ritas autẽ ſibi vbiqȝ conſona eſt· nec
a ſe licet a mẽdacij habitaculo pro
fectã quãdoqȝ diſcoꝛdat · ſicut nec
mundicia dum ſui integritate viget
quãcũqȝ ſoꝛdiũ viciĩtate polluitᷣ
Ipſa mortem indicat non timeri · et
ad eam excipiendã nos hoꝛis omni
bus precipit preparari· vt quo mi
n9 de diuturnitate vite preſumitur ·
in altũ honeſtatis virtutum gradi
bus auidius curratur Mors ſiquidẽ
neceſſariũ mun9 ẽ nature iã coꝛrup
te Coꝛruptio nãqȝ moꝛtis oꝛigo ẽ
Tolle coꝛruptionẽ· ſectare integrita
tẽ mũdicie ⁊ virtutis/iam imoꝛtali
tatis viã igreſſ9 es; et quãdã diuini
tatis tue arcã apprehendiſti Appre
hẽdiſti inq̃ꝫ an accepiſti? Sz vt fide
li9 loq̃mur· ⁊ accepiſti ⁊ app̃hẽdiſti
Nõ ẽ eñi volentꝭ neqȝ currentis· ꝫ
miſerẽtis dei· Quis ſcit qñ veniet· ſe
ro an media nocte· an gallicãtu an
mane? Vt eñi ille ait· nichil moꝛte
certi9 ẽ; nichil hoꝛa incerti9 · Que
vtiqȝ nõ timenda eſt q̃ſi malũ· ꝫ q̃ſi
maloꝛũ finis cũ venerit gratanter
amplectẽda· Vnũ ẽ quod totis mẽ
tis ⁊ coꝛpoꝛis viribus fugiendũ ẽ·
Quid illud ſit queris· Turpitudo
⁊ omnis ſpẽs inhoneſti· Hec enim
faciunt moꝛtẽ terminũ non eſſe ma
loꝛũ· ſed antecedentiũ/⁊ ſuccedenti
um copulã· Ad hanc fugiendã non
oꝛacula vatũ/non phitonis cõſulta
tio neceſſaria eſt· fidelius ⁊ vtilius
ad hoc ratio data cõſulit ¶ Catho
in libia extreme difficultatis anguſ
tia coartatus/hamonẽ iouẽ dedig
natus eſt conſultare· ratus ſibi ratio
nẽ ſufficere· vt perſuaderet ſeruandã
libertatem· Et nõmodo dñationis
ceſaree iugũ ſed omnẽ notam turpi
tudinis fugiendã/licet in eo erraue
rit· ꝙ auctoꝛitate pꝛopꝛia vite mu
nus abiecit· Quod nõmodo fideliũ
inſtitutis· ſed conſtitutionibus gen
tium et ſapientiſſimoꝛũ edictis con
ſtat eſſe pꝛohibitũ Veteres quidem
philoſophie principes pytagoꝛas ⁊
plotinus pꝛohibitionis huius non tã
auctoꝛes ſunt ꝙ̃ precones/omnino
illicitũ eſſe dicentes· quẽpiã milicie
ſeruientem/a preſidio et cõmiſſa ſi
bi ſtatione diſcedere· citra ducis vel
principis iuſſionem Plane elegan
ti exemplo vſi ſunt· eo ꝙ milicia ẽ
vita hominis ſuper terram· Quid

ſi contra iubeant oracula vatum·vel
reſponſa phitonis? Proculdubio
minime audiendi ſunt: q2 cū piculo
lo innocētie nemo alicui debet fidem
Si michi nō credis numā romano
rū imperatorem fere innocentiſſimū p̄
ter titum ſi placet attende· Dum
incitaretur ad homicidiū petito capi
te ad ſacrificia· cenſuit cepam eſſe
cedendā reflectens ad innocentiā eciā
puerſi numinis volūtatē· At cū hoīs
adiceret a numine: capillos ſe polli
cit9 ē oblaturū· Cū vero ſpūs imū
dus ſitiret ⁊ ſanguinem·piſcem im
molandū eſſe rndit Hic itaqȝ cum
ratio ei9 cauillacionī nō poſſet·vt tra
heretur ad culpā immūdorū ſpūū teſ
timonio/colloquio deorȝ ꝑnuciat9 ē
digniſſim9 Nec eſt q̄ ſub exorciſ
morȝ p̄textu ſuū quis tueatur erro
rē q̄ ad minuēdā demonū ꝑtātem·
⁊ diſtrahendū qd̄ hn̄t cū homie fa
miliaritatis cōmerciū inſtituti ſunt/
cū ex ꝑ ꝑrie virtutis effectu niſi in
dei digito cōualeſcant· Porro ſpūs
ſcūs diſcipline effugiet fictū·⁊ cor
p9 pcīs ſubditū ſui eſſe habitaculū
dedignatur Quicqd̄ vero huiuſmo
di agatur fictiū eſt et fantaſticum
⁊ veritatis ſubſtātiā neſcit Videtur
quidē adeſſe dū precib9 ⁊ oblationi
b9 inuocatur· ⁊ effcā petitionē ꝑſe
quēte ſacrilegū errantis aīe deſide
riū adimpletur· abeſt aūt tā longe
vt ſubtracta tutela ſui/eos quos ꝑſi
dia tanta exagitat/ varijs ludifica
tionib9 demonū trahi ſuſtineat ad
gehennā Hec ſiquidē ad huiuſmodi
flagicia ꝓhibuit imitari publica vo
ce eccīe aduerſus quā nec porte īfe
ri ꝑualebūt ¶ Cum ergo ſci ſpūs
grā auctoritas eccīe improbatis ſb
trahitur exorciſmi9 qui eis nō tā vtū
tur q̄ abutuntur offendunt in ſpiri
tum·quo recedente·ei9 ſibi nituntur
virtutē ⁊ efficaciā retinere

Cplm xxviij· De ſpecularijs ⁊ q̄
maligni ſpūs interdum futura pre
noſcunt· ⁊ ſubtilitate nature ⁊ lon
ga experientia temporis ⁊ reuelati
one ſupiorum poteſtatum ⁊ q̄ ſepe
decipiunt aut decipientes aut de
cepti· et qd̄ ſpeculatores mala indu
bitata ſequūtur·

Fruſtra ſibi ſpecularij blan
diuntur q̄ nichil imolant
nulli nocēt ſepi9 ꝓſunt dū
furta detegunt maleficijs purgāt
orbem· ⁊ ſolam vtilē aut neceſſariā
appetunt veritatē· Nō ſic impij nō
ſic Qui nō colligit inquit mecū diſ
pergit·⁊ qui non eſt mecū ꝯtra me
eſt· Dum hec domīo prohibente ex
ercent impij· quid aliud faciunt q̄
calcaneū erigere aduerſus ꝓhiben
tē? Certe nimis eſt quod imolat q̄
erecto ſpū ſcō: ydolatrie mentē ꝯſti
tuit· Nimiū eſt quod immolat: qui
pollutas aures demoniorum ſollici
tat voce dn̄o conſecrata· Nimiū ē
quod imolat qui motum corpis ac
cōmodat ad deteſtabile ſacrilegiū
peragendum· Quid retinuit creato
ri qui mentē/linguam/corp9/demo
nib9 obtulit? An non veritati facit i
iuriam qui integritatem eius in tā
ta corruptione queſiuit? Plane ne
mo in talib9 per ignorantiam excu
ſatur· Oēs enim in cōmune ſciūt
q̄ ſcire debēt/ hāc ignominiā fidei

anathematis obprobrio condemp
natā. Non vtiqꝫ hic ſacramēto mu
les expitur. pupillus etate. mulier
infirmitate ſexus. ruſticus munere
agriculture. q̄ publice vtilitati inui
gilat. Licet ei in diſpēdijs rerū ſub
ueniatur eis per ignorancā iuris.
i ſubuerſione tamen fidei nullū ab
ignorācia remediū eſt/obtinente eo
vt qui ignorat ignoret. et inſipiēs
in culpa/erudiatur in pena. et ſapiē
ter punietur qui noluit intelligere
vt bene ageret. Quis ei potuit diſ
cere/vt ſīi labore a tanto labore ceſ
ſaret. dū illud laborioſe addiſceret/
vt laborioſe ⁊ peſtilēt' erraret? Nō
poteſt in fide ſine labore q̄ſcere qui
potens eſt ſollicitudine mentis ⁊ ex
ercicio corpis a fide deuiare? Qui
enī hījſnugis obſequitur fidē nega
uit. et infideli deterior eſt. Et licet
verbis deū confiteatur: ei peruerſis
operibus cōtradicit. Nec facilius ē
hoīem huiꝰmodi eſſe fidelē. q̄ iudi
cem incorruptū qui diligit munera.
⁊ ſequitur retributiones. Ceterū
quod ſimpliciorū aīos mouet ſali
cet per huiꝰmodi conſultationē ab
ſcondita futurorū manifeſtari non
poſſe niſi per manū eiꝰ in cuius po
teſtate ſunt tpa et momenta. nodū
non ingerit queſtionis. Licet enī fu
turorū ſit vnus arbiter. qui et deus
et dn̄s omniū eſt. tamē ex ſignis in
terdū hoībus innoteſcūt. Quid er
go mirū ſi ea quādoqꝫ prenoſcant q̄
et ſubtilitate nature vigent. ⁊ expe
riencia tēporis longiore ⁊ reuelatiōe
ſuperiorū poteſtatū de plurimis ad
monētur? Si ḡ ſpūs/corporis mole

grauati. quos lutrū carnis retardat
indumentū/quorū acumen/turbati
ſenſus corruptio hebetat. ex p̄ceden
tibus aut quarūcūqꝫ rerū indicijs q̄
ſunt ventura coniciūt/quid prohibet
ſpiritus ab oī nexu corporis abſolu
tos. quos noxia moles nō tardat:
rerū imminentiū. aut in plurima tēpo
ra ſuccedentiū p̄metiri euentū? Nā
qui fere pridie natus eſt. poſt dies
pauculos deceſſurus. medio tpe ex
ſimilibꝰ ſilia colligit. et de cauſis ſi
bi interī noticiā ratiocinatur ī poſterū
nōne hꝫ faciliꝰ p̄t nōmō antiquꝰ/ ſꝫ
inueteratꝰ dierū. q̄ ab inicio cōditꝰ eſt
plenꝰ ſapiētia. ⁊ pfectiōe decorus?
Quis adeo ebes ē. ⁊ tarditatꝫ egre
gie q̄ tanto tpis tractu p parte ad
ea conicienda que futura ſūt non aſ
ſurgat? Preterea cōpicie poteſta
tes. q̄ caritatis cultu. deuocione obe
diendi dn̄o aſſidue famulātur. eis
quidē poſſūt et interdū credūtur oc
culta reuelare. Nec tamē ſtatī verū
eſt quod reprobi ſenciūt. aut predi
cunt. ſed qn̄qꝫ quod ſuſpicātur aut
timent. vt videātur cōſcij ſecretorū
properāt nūciare. Quale eſt quod
dn̄o naſcituro in tēplis egypti deſo
lationē eorū et diſceſſum ſuū demo
nes tēplorū preſides predicebant.
Vnde illud apud trimegiſtum. de
extermimio religionis ydolatrie. E
gypte inquit egypte erit cū religio
nis tue ſole ſuperſunt fabule. Et
ſepe quod ex neceſſitate faciunt. et
coacti ſe ſponte facere ſimulant qua
ſi hoībus īdignātes q̄bus ſe fingūt
infenſos. Sepe eciā mētiuntur aut
decipientes aut decepti. Sꝫ licet vā

dumtaxat enuncient nichilominꝰ
aut cōpeſcendi ſunt aut fugiendi ·
Unde in deutronomio Si ſurrexe
rit in medio tui propheta ꝗ qui dix
erit ſe ſompniū vidiſſe ⁊ predixerit
ſignum atq; portentum · ⁊ venerit
qđ locutus eſt ⁊ dixerit tibi eamꝰ
⁊ ſequamur deos alienos quos ig
noras · ⁊ ſeruiamus eis · non audi
as verba prophete · aut ſompniato
ris · quia temptat vos dn̄s deꝰ vr̄ ;
vt palam fiat vtrum diligatꝭ eum
an nō Vn̄ plane intelligitur · quia
⁊ ſi ɔtingāt ꝗ a dīnātibꝰ nō ſcđ dū
deū dicāt · nō ſic accipiēda ſūt vt ſi
ant ꝗ ꝑcipiūtur ab eis · ꝗ volantur
ꝗ voluūtur ab eis · Sz nec apl's in
actibꝰ apoſtolorum imūdo ſpiritui
pepercit ; quia in muliere ventriloq̄
apoſtolis ⁊ predicationi eorum teſ
timoniū ꝓhibuit veritatꝭ ¶ Nichil
ꝰo aduerſus peſtem iſtam ſalubri
us ē / ꝗꝫ ſi quis huiuſmodi vanita
ti omnino aurem ſubtrahat · Grati
as ago deo qui michi etiam ī tene
riori etate aduerſus has maligni
hoſtis inſidias beneplaciti ſui ſcutū
oppoſuit · Dum enim puer vt pſal
mos addiſcerem ſacerdoti traditus
eſſem · qui forte ſpecularium magi
cam exercebat · ɔtigit vt me ⁊ pau
lo grandiuſculum puerum premiſ
ſis quibuſdam maleficijs pro pedi
bꝰ ſuis ſedentes ad ſpecularie ſacri
legium applicaret · vt in vnguibus
ſacro neſcio oleo ꝗ criſmate delibu
tis · vel in exterſo ⁊ leuigato corpo
re peluis ; qđ querebat noſtro mani
feſtaretꝭ indicio · Cum itaq; predic
tis nominibus que ipſo horrore li

cet puerulus eſſem demonum vide
bantur · ⁊ premiſſis adiurationibꝰ
quas deo auctore neſcio · ſocius me
us ſe neſcio quas ymagines tenu
es tamen et nubuloſas videre indi
caſſet · ego quidē ad illud ita cecus
extiti vt nichil michi appareret niſi
vngues ⁊ peluis ⁊ cetera que ātea
nouerā · Exinde ergo ad huiuſmo
di inutilis iudicatus ſum · ⁊ quaſi
qui ſacrilegia hec impedirem ne ad
talia accederē cōdempnatus · Et ꝗ
ciens rem hāc exercere decreuerāt ·
ego quaſi totius diuinationis impe
dimentū arcebar · Sic michi in ea
etate propiciatus eſt dominus Cū
vero paululum proceſſiſſem ; flagi
cium hoc magis ⁊ magis exhorrui ·
⁊ eo forcius cōfirmatus eſt horror
meus ꝙ cum multos tunc nouerī ·
omnes anteꝗꝫ deficerent · aut defec
tu nature / aut manu hoſtili beneficiū
o luminis orbatos vidi · vt cetera ī
cōmoda taceam quibus in conſpec
tu meo a domino / aut proſtrati aut
ꝑturbati ſunt · exceptis duobus · ſa
cerdote videlicet quem ꝑmiſi · ⁊ dya
cono quodam qui ſpeculariorum vi
dentes plagam effugerūt alter ad
ſinū canonice · alt' ad portum cellu
le cluniacēſis ſacris veſtibꝰ īſigniti
Coſ tē tn̄ ꝑ ceteris in cōgregationi
bus ſuis adūſa plurima poſtmodū
perpeſſos eſſe nuſtꝰ ſū ¶ Sane ſi
ad expugnādū hūc errorē cōcurſꝰ
rationū et catholice m̄ris ecc̄ie auc
toritas non ſubpeteret ; vel exēpla
maloꝝ eū ſufficiāt extirparē Dicit
āt nemo poteſt bibē calicē dei ⁊ cali
cē demonioꝝ · ꝗ duobꝰ dn̄is ſuire

deo et mām̄one. ſic gratiā dei ⁊ hu
ius malicie exercicū nullꝰ aſſequi
tur. Sed ecce quaſi punctum ⁊ quaſi
ſubula ſententiā proſequor fidei ⁊
moꝝ inimicā cum eam ceſim ſpūs
mucrone/ capulotenus trāſuerbera
re ſufficiam. Feriatur ergo ſemel in
manu forti ⁊ brachio illius qui ad
ſubmerſionē egypcioꝝ diuiſit mare
rubrū in diuiſiones/ ⁊ ſecūdo opus
nō erit. Non eſt enim qui de manu
illius poſſit eruere. Educat igitur
gladiū moyſes ⁊ pſternat egypci
os abhominationes. ⁊ abſcondat
eas ne appareant in ꝯſpectu fideliū
in ſabulo ſterilitatis ſue. Loquatur
verbū/ſententiā pferat in cōdempna
tionem erroꝝ. quos diuꝰ a domo
tua abigere paruuimꝰ. Verbū
ſiquidem gladiꝰ eſt bis acutus. vi
uus ⁊ efficax penetrabilior omni
gladio ancipiti ptingens vſqꝫ ad di
uiſionem anime ⁊ ſpiritus/ ꝯpagū
quoqꝫ ⁊ medullaꝝ/ diſcretor eciā
cogitationū. Inſenſatus eſt qui hoc
gladio iminente nō timet. Et ecce
in facie eccie in ꝯſpectu oīm iminet.
Deniqꝫ ⁊ in omēs dirigitur. Inquit
eni. quādo ingreſſus fueris terram
quā dñs deus tuus dabit tibi. caue
ne imitari velis abhominatioēs il
larum gentium ne inueniatur in te
qui luſtret filium ſuū aut filiam ſu
am ducens per ignem aut qui ario
los ſciſcitetur. et obſeruet ſompnia
atqꝫ auguria. ne ſit maleficꝰ. ne ī
cātator/ne phitones conſulat et di
uinos/et querat a mortuis veritatē
Omnia enim hec abhominatur do
minꝰ. ⁊ pter huiuſcemodi ſcelera

delebit eos in introitu tuo | pfectꝰ
eris ⁊ abſqꝫ macula cum domino
deo tuo. Gentes iſte quarum poſſi
debitis terram/ augures ⁊ diuinos
audiunt. Tu aūt a dño deo tuo ali
ter inſtitutus es. ‖ Quis ergo du
bitet hec criminalia et nōmodo lan
guorem ſꝫ fidei exterminium eſſe.
quod tanta diligēcia pphetycꝰ ym
mo ſpiritꝰ ſancti ſermo eradicat. Ab
hominationes ſunt dicte domino.
et homo ſe ſupra hominem fieri
opinatur cum iſtorum aſſecutus eſt
diſciplinam. propter huiuſcemodi
ſcelera delete ſunt gentes et huma
na temeritas ſe in hijs multiplicari
confidit. ‖ Capitulum viceſi
mumnonū. De phiſicis theoricis
et practicis. ∴

Licet tamē vt de futuris ali
quis cōſulatur ita quidem
ſi aut ſpiritu polleat pro
phecie. aut ex naturalibus ſignis
quid in corporibus animaliū eueni
at. phiſica docente cognouit. Aut ſi
qualitatem temporis iminentis ex
perimentoꝝ iudicijs colligit. dum
tamē hijs poſterioribꝰ nequaqꝫ q̄s
ita autem accōmodet. vt fidei aut
religioni preiudicet. Sed nec pmi
audiēdi ſūt niſi ī eo quod loquūtur
a domino quod nunqꝫ religionem
impugnat. quia verum nequit eſſe
vero contrariū. nec bonum bono.
‖ At phiſici dum nature nimium
auctoritatis attribuūt. in auctorem
nature aduerſando fidei plerumqꝫ
impingunt. Non enim omēs erro
res arguo. licꝫ plurimos audierim
de anima/ de ꝟtutibꝰ ⁊ opibꝰ eiꝰ.

de augmento corporis et diminuti
one. de resurrectione eiusdē et creati
one rerū / alit̄ ꝙ̄ fideß habeat dispu
tantes. De ipso quoq; deo interdū
ita loquuntur. vt si terrigene tēpta
rent astra gigantes. ⁊ iam conatu
cum encheladoß / vt eis ethne onus
ignifluū imponatur / cupiant ꝓme
reri. Sed in hijs facile labi possunt
quia quanticūq; ingenij vires / circa
profunditatem difficultatis que in
hijs vertitur subsistūt. vbi vero de
fide intellectꝰ / fidei ratione deducta.
que media est restat sola opinio
Cum vero de inferioribꝰ queritur:
puta de complexione animalis. de
causa et cura egritudinis. eis oīno
nichil deest preter effectū operis si
is desideratur. Et quidem theorica
quicq̄d suum est faciunt. Et forte ꝓ
amore tuo ampliꝰ erogabunt. ab
eis singularū rerum causas ⁊ natu
ras accipies. Sanitatis. egritudi
nis. ⁊ neutralitatis censores sunt.
Dant sanitatem verbotenus. ⁊ cō
seruant. Neutralitatem iubent istuc
diuertere. egritudinis preuident ⁊
docent causas. indicant ei inicium
augmentum statum et declinatio
nem. Quid multa? Cum eos au
dio / videntur michi posse mortuos
suscitare. nec esculapio meritiore
creduntur inferiores. verumptamē
in eo magna mentis ammiratione
distrahor ⁊ ꝯturbor. ꝙ a seipsis tā
to verborum ꝯflictu / ⁊ collisione ra
tionū dissiliunt ⁊ discordant. Vnum
profecto scio. ꝯtraria simul vera ēē
nō posse. Quid de medicis prac
ticis dicam? Absit vt de eis quicq̄

peruersū loquar. In manꝰ enim eo
rum exigentibus peccatis meis ni
mus frequenter incido. Non sunt ex
asperandi verbis. sed potius demul
cendi obsequio. Nolo me tractēt du
rius. nec etiam sentire audeo quod
omnes clamāt. Dicā ergo cum scō
salomoē. quia medicina a dn̄o deo
est. et vir sapiens nō ꝯtempnet eā.
Nemo siquidē magis necessarius
est aut vtilior medico / dūmodo sit
fidelis et prudens. Quis enim ꝑco
nia illiꝰ declamaē sufficiat. qui salu
tis artifex / procurator vite / in eo do
minū imitatur. ⁊ vices eiꝰ agit. ꝙ
salutem quam ille operatur ⁊ quasi
dn̄s et ꝑnceps donat / iste ꝓ conoꝰ ⁊
minister procurat ⁊ dispensat?
Nec ad tē attinet. si q̄ pseudo gra
tiam vendunt. et qui iustiores vide
ri volūt dum nichil accipiant ante
ꝙ̄ eger conualescat. in eo iniq̄ores
sunt ꝙ beneficium temporis immo
munꝰ dei manibus suis ascribunt:
cum ille quem dominꝰ erigit. ⁊ vi
gor nature conualescentis circa ope
ram eius fuerat erigendus. ꝙ̄uis
istud iam paucorum sit. sibi inui
cem suadentibus et replicantibus
medicis. Dum dolet accipe. Nec
mouear si opera eorum in se cōpug
nent. cum sciam contrariorum ple
rumq; esse eundem effectum. Sed
cum inter manꝰ eorum quis in fa
ta collapsus est. tunc necessarias
producent ratioēs. quibus appare
bit ꝙ vita eius non fuerat vlterius
protendenda. Et vt dicitur quos lō
ga afflixerūt inedia. iam mortuis
sorbiūculas faciunt ⁊ inutiles. ⁊

delicatos ꝑparant cibos. Expectas
forte vt dicam quod dicit apostol9/
quia hij sunt / qui hoīes officiosissi
me occidunt. sed frustra. Absit enī
vt hanc ꝯtumeliam ꝓferam. quā si
forte audire volueris : senecam/pli
niū adeas ⁊ sydonium . qui hoc in
auribus tuis / clamore valido repli
cabunt.

Explicit secūdus liber.

Incipiūt capitula libri tercij.

Quid salus vniūsalis et publi
ca. Capitulum pͥmū.
Que sit pͥma ꝯtemplatio homi
nis sapientiā affectātis. et quis sit
fructus speculatio nis huius.
Capitulū secundum.
Qꝫ supbia radix maloꝝ est. ⁊ ꝯ
piscentia lepra generalis que oīs
inficit. Capitulū terciū.
Quid adulator assēctator et pal
po. ⁊ ꝙ eis nichil pniciosius
Capitulum quartum.
De cautela adulatorū. et frau
de multiplici et comitibus adulati
onis ⁊ sequela. Caplm̄ quītū
Qꝫ adulatores multiplicati sūt
super numerū et a ꝓcerum domib9
honestos et dissimiles sui expellūt
Capitulum sextum
Fraudem adulatoꝝ/in inicio vi
tandā/ ⁊ ꝙ muneribus aut obsequi
orum difficultate validissime proce
dit. Capitulū septimū.
De mūdana comedia. vl' trage
dia huius Caplm̄ octauū.

Qꝫ mūdus suos habet elisios.
et eadem fides est nostri temporis
et ꝑcedentium patrū ⁊ virtutis cul
tores inspectores sūt theatri hui9.
⁊ de ꝟtute quā adepti fideles ex fi
de ⁊ vmbra qua non omnino caru
erūt fideles. Caplm̄ nonū.
Qꝫ sibi ꝑsone captantur. ⁊ de
preciatur dissociate. ⁊ de cleopatra.
augusto ⁊ scipione. ⁊ ꝙ romani va
nitati dediti sunt. ⁊ quis sit adula
toris finis Caplm̄ decimū.
De munuscularijs ⁊ promissa
rijs ⁊ qđ promittere non expidiat
ad ꝟtutem Caplm̄ vndecimū
De rationalib9 ⁊ secretarijs di
uitum ⁊ ꝙ amicicia non nisi in bo
nis est. ⁊ ꝙ diues familiarem poti
us exprimat ꝙ̃ amicū. ⁊ licet fami
liaritas diuitum vtilis videatur :
sepissime periculosa est. et ꝙ innocē
ter viuendū est. Caplm̄ xij.
Quia vendicari possūt que sūt
adulationib9 acquisita. ⁊ de leno
nibus et mollibus et pena eoꝝ. et
ꝙ pudicicia auferri nō potest violē
ter nisi mens ipsa consentiat.
Capitulum decimūterciū.
Adulatores puniendos esse tā
ꝙ̃ hostes deoꝝ et hominū ⁊ verita
tē gratanter āplectēdam et pacietiā
custodiendā: tā rationibus ꝙ̃ exem
plis maiorū. Capitulū xiij.
Qꝫ ei dūtaxat licet adulari quē
licet occidere. et ꝙ tyrānus public9
hostis est. Caplm̄ xv.

Expliciunt capitula.

Incipit prologus libri tercij.

M[m]ultoꝝ hoſtis ſto-
dũ ineptias nuga
toꝝ excitio Qua
de cã orari ⁊ ſilere
decreueram · ſꝫ al
terũ michi negoci
oꝝ tumultus excitit/alterum mo
tus aĩmi interrũpit Qui enim ſub
poteſtate conſtitutus eſt · ſi ſapit ob
temperat imperio p̄ſidentis Quem
ſtimuli affectuũ pũgunt · diſſimula
re nõ poteſt/quin moueatur ad for
mã paſſionis Exultat ergo quem
gaudiĳ aura demulcet/ſpes induit
hylaritatem · metus trepidat · dolen
tis animꝰ merore confunditur Hec
apud ſingulos alternat facies boni
aut mali Uerum ſenſus maloꝝ al
tior eſt ⁊ ſepius in omnes incurrit
Quis eſt enĩ qui maloꝝ aſperita
te ſepius nõ vratur ꝙ̃ demulceatur
fomẽto bonoꝝ ⁊ Rarus eſt q̃ totus
fortune impetũ a ſe toto poſſit arce
re Qui ſuis viribus preualet · in a
mici aut familiaris corpe vel ſorte
temptatur · licet paucũ humanꝰ ſit ·
quem extraneoꝝ iactura nõ ꝯcutit
Non ſatis homo eſt quem aliena
nõ mouent Sed ſapiẽcioribꝰ iam
venit in dubium · an quicꝙ̃ hoĩs /
recte ſit homini alienũ Uirtutꝭ ve
ro proceſſus ambiguitatis huiꝰ no
dum ſoluit/cũ ⁊ coniiciat nichil hu
mani alienũ a ſe reputet/et magiſ
ter celeſtis hoĩem hoĩ diligendum
docuerit vt ſeipſũ Unde patet idig
nũ eſſe tanto magiſtro diſcipulum
qui veritati nõ gaudet · ⁊ aduerſus
publice ſalutis hoſtes nõ excandeſ
cit Eos vero ꝓ parte p̄ſentis opuſ
culi aliquatenꝰ tangit intentio · et
nugas coꝝ quo poteſt ⁊ cõſueuit/
telo diſcutiet

Expliat ꝓlogus libri tercij ⁊

Inapit liber terciꝰ Capitulum p̄mũ

Quid ſalus vniuerſalis ⁊ publica

S[s]it igitur ſalus publica
q̃ vniuerſos fouet ⁊ ſin
gulos/i[n]columitas vite
Nichil enĩ hoĩ p̄ſtanti
us vita eiꝰ Incolumitate vite nichil
ſalubrius Hominẽ vero ꝯſtare ex
aĩma rationali ⁊ carne corruptibi
li/antiq̃ ſapiẽtes diffinierũt Caro
ſiq̃dem viuit ab aĩma · cũ aliũde cor
pori vita eſſe nõ poſſit · quod ſemꝑ
inerac ſue corpore quieſcit/niſi ſpũ
alis nature bñficio moueatur Hec
autẽ habet ⁊ ipſa vitã ſuam Deꝰ
eteni vita aĩme eſt Quã ſentẽtiam
modernoꝝ q̃dam/grauiter quidem
⁊ vere/licet metrica leuitate cõplex
us eſt Uita anime deꝰ eſt · hec cor
porꝭ · hac fugiẽte Soluitur hoc · pe
rit hec/deſtituente deo Dicit ergo
corꝑi viuere ẽ · vegetari/moueri ab
aĩma · ⁊ diſpoſitione ſui motibꝰ aĩe
acq̃eſcere · ⁊ ei quadã neceſſitate obe
diẽdi ꝯcordare · ſic ⁊ aĩa/ex eo viuit
ꝙ ſuo modo vegetatꝭ · et vere moue
tur a deo · et ei ſubiecta deuotiõe ob
tempat · ⁊ in omibꝰ acquieſcit Di
quo minꝰ · ⁊ eo minꝰ viuit Nam
⁊ corꝑꝰ qua parte ſui nõ mouetur
ab aĩma · iam in ea torporem mor
tis incurrit Dum ergo totũ viuit ·
ad eam totũ diſponitur · q̃ ſe nõ ꝑ
partes infundit partibꝰ · ſꝫ tota eſt
⁊ operatur in vniuerſis et ſingulis ·
Sic ⁊ deus animã ꝑfecte viuente

Aug9 lib

totam occupat · totam poſſidet/reg
nat et viget in tota· Nullus ei an
gulus exceptus eſt · ¶ Sed quid
in aīma angulū vel partem dico ?
Partiū expers eſt·ſimplicīſqꝫ natu
re· & toti9 duplicitat̄ ignara Par
tes tamen quas potuit/ſibi a diſtri
butore bonorū vendicauit Quas
inquis? Virtutes vtiqꝫ·quibus vi
get et operatur·et ſui experimentum
facit Hinc ergo multiplicitate par
tium ſed q̄titatis quadā diſtenſioē
creſcit/ratione tamē et intellectu/ap
petitu boni/auerſione mali/manē
te ſimplicitatis natura dilatat̄ Cū
vero partes iſtas ſpūs implet (de9
eni ſpūs eſt) ſolida et pfecta eſt vita
aīme Cū enim intellect9 dn̄i qui ſū
me bon9 eſt viſus ſui acumine q̄tū
valet & licet apprehendit: et bonū
quod ille videt incorrupta volūtas
appetit· ꝛ ratio ne declinet ad dexte
ram vel ad ſiniſtram q̄ ſano affectu
ad bonū trahitur viam aperit·iam
quandam īmortalitatis aſſecuta eſt
gloriam Ad forte iam ſentiebat q̄
i ſuauitate ꝯſcīētie ſue dicebat Cor
meū et caro mea eſt in deū viuū
Vtiqꝫ q̄ in hac via incedit non ſpe
rat aut extimeſcit· nō ꝯtriſtat̄· aut
condolet alicui eorꝫ q̄ a ſūmo & verō
bono recedēdo deficiūt Eo forte fide
les aīmas inuitat ꝓpheticⁿ ſermo
dicens Conuertimi ad me in toto
corde veſtro· vt ſcilicet angel9 gau
dij ā meror̄ timor̄ ā ſpei nō aūta
ē a facie mea·vt mee nō diſpliceat
volūtati Implet aūt hec vita oēm
creaturā· quia ſine ea nulla eſt ſub
ſtantia creature Omne enim quod
eſt·eius participatione eſt id quod
eſt Sed cum in omnib9 ſit p natu
ram · ſola inhabitat rationalia per
gratiam Sunt ergo/quia in eis ve
ritas eſt/illuſtrantur/quia in eis ſa
pientia eſt Bonū diligunt·quia in
hijs fons bonitatis et caritatis eſt
Omnis enim virtus angelica vel
humana/quoddā diuinitat̄ veſtigi
um eſt/rationali creature quodāmo
do impreſſum Spiritus ſanct9 inha
bitans īpmit anime ſanctitatem /
eiuſdēqꝫ riuulos multipharīā ſpar
git diuerſarum exerens carīſmata
gratiarum Et hec michi videtur ve
ra et vnica incoluitas vite· cū mēs
viuificāte ſpū ad rerum noticiam il
luſtratur· et accenditur ad amorē
honeſtatis et cultum virtutis Pre
cedit ergo ſcientia virtut̄ cultum·
quia nemo poteſt appetere fideliter
quod ignorat· et malum niſi cogni
tum ſit/vtiliter non cauetur ¶ Por
ro ſcientie theſaurus nobis duob9
modis exponitur Cum autem rati
onis exercicio quod ſciri poteſt/intel
lectus inuenit· aut quod abſcondi
tum eſt reuelans gratia oculis inge
rens patefacit Sic vtiqꝫ·aut p natu
rā·aut gratiam ad veritatis agniti
onem· ꝛ ſcientiam rerum que neceſ
ſaria ſūt· vnuſq̄ſqꝫ poteſt accedere·
quodqꝫ magis mirere·quilibet qua
ſi quēdam librū ſciendorū/officio ra
tionis aptū/gerit in corde In quo
nōmodo viſibilium ſpecies rerumqꝫ
omnium natura depingitur· ſed ip
ſius opificis omnium inuiſibilia dei
digito conſcribuntur· Adeo quidem
vt nequaq̄ valeant per ignorantiā

excuſari. quib9 beneficio nature vel
gracie/gerendoꝝ ſeries innoteſcit. ſi
cut ſcriptū eſt. Quod enim notum
eſt dei: manifeſtū eſt i illis deus e
nim reuelauit illis. Nō tamen cor
rupte nature aduerſus gratiā mag
nifico fimbrias aut faleras erigo.
quaſi ipſa aliquid boni habeat qđ
non acceperit. cum certum ſit quia
ſine ea nichil poſſum9 facere. Ag
nitio igitur veritatis cultuſq̄ virtu
tis. publica ſinguloꝝ ⁊ omnium.
et rationalis nature vniuerſalis in
columitas eſt. Cōtrariū vero ei9 ig
norātia/⁊ odibilis ⁊ īimica ꝯpago
ei9 viciū eſt. Et recte quidē ignoran
tia mater vicij eſt. quia nūq̄ adeo
ſterilis eſt. vt nō odibiliū fructū pa
riat infelicē. Inquit ethic9. Tu nul
lo thure litabis. hereat i ſtultis bre
uis vt ſemia recti. Agnitio quidē cer
titudinē habet ⁊ vel in ſciētia vł in
fide cōſiſtit. Dꝫ fidei regula paulisꝑ
differatur: q̄m eā tempus ⁊ locus
ſuus expectat. Ceterū ſciētia ſui no
ticiā habet. qđ euenire non poteſt. ſi
non meciatur vires ſuas. ſi ignorat
alienas. Capitulum. ij. Que ſit
prima contemplatio hominis ſapi
entiam affectantis et quis fructus
contemplationis huius .:.

Eſt ergo primū hominis
ſapientiā affectantis quid
ipſe ſit. quid intra ſe. quid
extra. quid infra. quid ſupra. quid
contra. quid ante vel poſtea ſit/con
templari. Inde eſt forte q̄ illi qui
prima totius philoſophie elemen
ta/poſteris tradere curauerunt/ſub
ſtantiam ſingulorum arbitrati ſunt
intuendam/q̄titatem ad aliquid.
qualitatē/ſitum eſſe. vbi. q̄n̄o/habe
re. facere. ⁊ pati. Et ſuas in omni
bus hijs proprietates. an intentio
nem admittāt. ⁊ ſuſceptibilia ꝯtra
riorum ſint ⁊ an eis ipſis aliq̇d īue
niatur aduerſū. Prouide quidē hec
et diligēter ⁊ ſi in eo negligētiores
extiterint. q̄ ſui ipſi9 noticiā in tāta
rerum luce nō aſſecuti ſūt. ⁊ lucis in
acceſſibilis noticiā ꝑdiderūt. dum e
uanuerūt in cogitationib9 ſuis. et
dicētes ſe eē ſapiētes/ſtulti facti ſūt
et obſcuratū eſt inſipiēs cor eorum
Quod ex eo conuincatur/q̄ traditi
in paſſioēs ignominie. faciebāt que
nec ſexui. nec etati. nec fortune con
ueniant: nec nature. ⁊ ꝑſonas oīm
operis teſtimonio. deuenuſtēt. Da
ti ſiquidē ſunt in ſenſū reprobū. qđ
planū eſt hijs qui apoſtolū plenı9
nouerunt. Argumentū ad oīa vali
diſſimū eſt. vt de fide ⁊ ſinceritate
ſinguloꝝ credatur opib9 ſuis. Ope
ra enim q̄ facit aliquis. teſtimoniū
perhibēt de eo. verū qui ſeipſū igno
rat quid valiꝫ nouit? Si ignoras
inquit te o pulcerrima inter mulie
res. abi poſt veſtigia ſodaliū ⁊ poſt
greges. Oraculum appollinis eſt
et deſcēdiſſe de celo creditur. gno
thoſolitoſid eſt ſcito teipſū. Nō neſ
ciuit hoc ethicus dicens. Diſcite. ⁊
o miſeri cauſas cognoſcite rerum.
Quid ſumus. aut quidnam victu
ri gignim᷑. ordo Quis datꝰ aut mete
q̄ mollis flex9 ⁊ vnde Quis mod9
argento. quid fas optare: quid aſ
per. Utile nummus habet patrie
cariſq̄ propinq̄s: Q̄tum clargiri

decreat · quem te deus eſſe Juſſit et
humana qua pte locat9 es i re·
Hec eteni ꝯtemplatio quadriptitū
parit fructū vtilitatē ſui· caritatē px
imi/ꝯtemptum mūdi/amorem dei
An nō eſt arbor bona que tantam
fructuum dulcedinē affert·tantam
affert vtilitatem? Certe nō ſupbit
qui paruulus eſt in oculis ſuis Dum
quiſqȝ que adſunt·vel abſunt expe
tibiliū numerū cogitat· quis de ſu
a paupertate non erubeſcit? Si q̄s
nō appetenda ſui recenſeat· ei iugis
materia modeſti doloris ⁊ humilita
tis occurrit Quocūqȝ ſe vertat in ſe
ipſo deiciatur· qui petit a dn̄o cōfor
tari dicēs·humiliatus ſum vſqȝqua
qȝ viuifica me ſcd̄m eloquiū tuum
Itemqȝ Ego inquit i flagella para
tus ſum ⁊ dolor meus in conſpectu
meo ſemper·

Capitulum tercium· De ſuper
bia radix malorum eſt· ⁊ concupiſ
centia lepra generalis que omnes
inficit ·:·

Superbia vero radix oīum
malorū ē mortiſqȝ fomētū
Areſcūt riuuli ſi fontē vena
p̄cidit · nec rami cōualeſcūt radice
ſuccisa· deficiūt vicia ſi elatio iugu
latur At ſi ſtercora radicī congeran
tur· pingueſcūt rami·et arentiū ſte
rilitas reſilueſcit Si fonti liquētia
ſuperfundas·acceſſio tranſit in riuu
los Si camino ignem adicias / in
ligna incendiū recrudeſcit Sic ſi vi
ciate nature elationis innate toxicū
foueas q̄n vitalia ipſa mortiferum
virus inficiat· nec ſi volueris/pote
ris impedire Eſt enim omnibus
nō tam cognatus q̄ innatus amor
ſui· Qui ſi modū exceſſerit·vergit
ad culpam Omnis enim virtus ſu
is finibus limitatur· ⁊ in modo cō
ſiſtit Si exceſſeris/in inuio es ⁊ nō
in via Si amor hic inualuerit· ne
mo ſperet de cura lepra ſiquidem
eſt incurabilior omni lepra An neſ
cis ꝯcupiſcētiā leprā eſſe? Giezi ꝯ
ſule Si erubuerit cōfiteri quod ſen
tit· cōuince eum macula corporis ·
Sed quid dico giezi conſulendum·
ac ſi ſolus ſit? Orbem conuerti· qui
a totus infect9 eſt Meipſum interro
ga· qui miſerorum vnus ſum Cer
te concupiſcentia miſera · et miſera
bilis lepra eſt Neſcis forte quid di
cam· concupiſcentie peſtem neſcius
infirmitatis ignoras · homo nō cō
cupiſcens· ⁊ in eo ſupra hominem
conſtitutus Sed teſtis meus in ce
lo fidelis meam aſſerit·quia omēs
corrupti ſūt et abhominabiles facti
ſunt/nō eſt qui faciat bonū/non eſt
vſqȝ ad vnū An tu ſis ille· tu vide
ris Scio eni non eſſe hūc paulum·
qui hui9 peſtis incurſu clamat et in
genuiſcit Infelix ego homo· q̄s me
liberabit de corpore mortis huius?
Scio hunc nō eſſe illum qui de pec
tore veritatis ſapientie fluenta po
tauit cum orbem infectum hac labe
intonet dicens quecūqȝ in hoc mun
do ſunt concupiſcentiam oculorū eſ
ſe·aut carnis · aut ſuperbiam vite
Qui ergo hunc amorem non tem
perat/ timeat lepram · ⁊ cecitatem
oculorū que ex ea īminet pertimeſ
cat Si itaqȝ illi q̄ nō reprīmūt ꝯcu
piſcētiā malorū vtiqȝ fontē ⁊ fomitē

diſpendium ſalutis incurrent quid erit illis q̄ cū aſſentatoꝝ inflāmāt ſtimulis ⁊ quaſi fomēta viciorꝝ ac cedūt? Quid faciēt · aut poti9 quid pacientur · qui a veritate auertūt au ditum in animatiōe rerū corruptibi liū ⁊ corrūpentiū non claudūt ocu los/man9 expandūt · ⁊ oīm ſenſuū viuacitatē exercent? // Deinde q̄ſi dici nō ſufficiat malicia ſua · fallacia vni9 · alteri9 fallaciā trudit Tere ciano ſiquidē verbo liberti9 vtor · dū ad ꝯcupiſcentie fornacē ſuccendēdū ꝯueniūt adulatores/ ⁊ relatores · delatores · ⁊ detractores · iudicabi ciosi · elati · factioſi · ⁊ ſupſticioſi · fla gicioſi/officiorūq̄ oīm preuaricato res · quos quia fere vbiq̄ terrarum ſunt · facil9 inuenire eſt q̄ dinumera re Aduerſus huiuſmodi eſt oīs lex · in hos omnia iura ꝯiurāt et in eoſ dem quaſi in publice ſalutis hoſtes quādoq̄ oīs armabitur creatura ·

Capitulum · iiij · Quid adulator · aſſen tator · ⁊ palpo · ⁊ q̄ eis nichil perni cioſius · ∴

Adulator enī oīs virtutis inimicus eſt · ⁊ quaſi clauū figit in oculo illius · cū quo ſermonem conſerit · Eoq; magis cauend9 eſt · quo ſub amātis ſpecie nocere nō deſinit · donec rationis ob tundat aciem · ⁊ modicum id lumi nis quod adeſſe videbatur extigat Ad h' auditorū aures obturat · ne audiant verū Quo quid poſſit eſſe ꝑniciosius nō facile dixerim Datū eſt illud lelij aut poti9 ciceronis Cu ius aures clauſe ſūt veritati/vt ve rum audire nō poſſit · eius ſalus deſ

peranda eſt // Quid vero infideli9 eſt q̄ eū cui fidem debeas/circūueni re verborū blandicijs · ludibrio ha bitus · geſtus trāſfiguratione · ⁊ to tius vanitatis lenocinio exercitum in ſordes viciorū impellere ⁊ ꝑcipita tionis abyſſum? Quid odibili9 frau de ⁊ dolo · quo ſub ymagine amoris et fidei in ſimplicē ⁊ credulū · ⁊ qd deteſtabili9 eſt amicū/perfidie ⁊ ini micīciarū nequicia exercetur? Hoc ſiquidē genus hoīm omnia loquēti um ad voluptatē · ad veritatē nichil · verba oris ei9 iniquitas ⁊ dol9 · qui eciam erratibus amicis ad eorꝝ ſub uerſionem ingeminat euge euge · Quos vt pleni9 noueris: gnato nē apud comicū vide · ⁊ quid de ſe fateatur aſculta · Negat quis: ne go · ait: aio · Deniq; iperaui egomet michi oīa aſſentari // Tota eteni gnatonicorū factio/comedia eſt Ri des: maiore cachinno concutitur · Flet ſi lacrimas cōſpexit amici · nec dolet Igniculū ſi brume temp9 poſ cas: accipit andromedā · ſi dixeris eſtuo · ſudat · Unde ymbricius in quit Non ſumus ergo pares · meli or qui ſemp ⁊ omni Nocte dieq; po teſt alienū ſumere vultū A facie iac tare man9 laudare paratus Si bene ructauit aut ſi quid fecit amic9 Qd proferre palā non poſſit ligua mo deſte Quod quidē nonmodo amico ſed ne liberō homine dignū eſt · cum vera ⁊ vnica libertas/in virtutis ſpe ciem cadat · ⁊ turpitudo quos inficit poſtreme ſbiciat ſeruituti Hyſtrionē eſſe vel mimū infamie ingerit hijs quos a tāte obiectionis opprobrio

nature vel perſone dignitas videt
excepiſſe· Porro qui vultũ induit
alienũ· et varias affectuũ alternat
facies· incolumitati ſenſuũ inſidias
parat· ⁊ ſordidas auricalis alienis
colligit eſcas· et ſi hyſtrionẽ/ verbo
diffiteatur· cũ moribus ⁊ turpitu
dine confitetur Quod aſſentatori
proprium eſt· qui ad alterius viuit
nutũ· ⁊ anteq̃ ſuũ proferat iudiciũ/
de ſingulis expectat alienũ· Ce
terũ palpo qui tamen aſſentatoriis
vel adulatoriis cenſet nomine· qm̃
ea res multis notatur indicijs: ho
minũ mentes explorat· precẽptat
voluntatẽ· vt cui rei volueris· ſenſus
accõmodet· vt graciam illius cum
quo agitur fraudulẽter ſurripiat·
Nouit eni de concurſu ſenſuũ ⁊ vo
luntatũ vnione quaſi riuulos ami
cicie ſcaturire· Idem ſiquidẽ velle ⁊
nolle· vt ait hyſtoricus ea demũ fir
ma amicicia eſt Quid ni· Conſenti
re ſuis ſtudijs qui crediderit te/ fau
tor vtroq̧ tuũ laudabit pollice ludũ
Cum vero pſenſerit voluntatẽ ſic
palpat· ſic demulcet tanta ſuauita
tis perungit gracia· vt virtuti ſomp
nũ inducat ⁊ totã moderationis ſñ
qua nunq̃ recte viuitur· formam le
thei fluminis infuſione ſubuertat·
Magnas grates agere thais mi
chi· Iocundus eſt enim comicus et
aptus· qui ſe nugis noſtris frequẽ
ter immiſceat· ingentes inquit fue
rat ſiquidẽ ſatis· ſi magnas reſpon
diſſet· Sz quia adulatoris fraus
omnia extendit in maius· ⁊ de ſuo
aliquid adicit vnde ſibi graciam ac
mulet Ingentes inquit· ſed nec mẽ

dacium erubeſcit Qui enim ſibi per
ſuadere potuit· vt honeſtatẽ hoĩs tã
te turpitudinis macula decoloraret
quacũq̧ de cauſa vtiq̧ pſuadebit·
vt quod appetit faciat· ſi poſſit recte
Si non: quocũq̧ modo recte Verũ
qui ſuo noĩe· vt proprie loquamur
dicitur adulator· vicia cuiuſq̧ deal
bat· et ne ſeipſũ videat oculos collo
quentis quadã nube vanitatis im
plet et aures falſis preconiorũ titu
lis reficit· Ait ethicus Quid qꝫ adu
landi gẽs prudẽtiſſima laudat Ser
monem indocti faciem deformis a
mici· et lõgum inualidi collum cer
uicibus equat herculis antheum
procul a tellure tenentis· Miratur
vocem anguſtam· qua deterius nec
ille ſonat quo mordetur gallino ma
rito· Hoc autem minime videtur
mirũ· ſi perditiſſimi homines ⁊ qui
bus hic grauis morbꝰ· et feculentꝰ
imundus ſordidatur ad tantam tur
pitudinem poſſunt impelli Sz hoc
potius duco mirabile qꝫ populũ qui
ſibi credant habeant/ qui de ſe ma
gis aliene ligue acquieſcat q̃ pro
prio iudicio conſciencie· dum ſeipſũ
quilibet extra ſe querit· et noſſe de
dignat q̃ ſit ſibi curta ſupellex Ni
chil eſt enim quod credere de ſe nõ
poſſit: cum laudatur· non modo dijs
equa poteſtas· ſed quecumq̧ anima
de fermento ſuperbie intumeſcit·

Capitulum quintũ· De caute
la adulatorũ· ⁊ fraude multiplici
et comitibus adulationis et ſeque
la

Sunt tamen qui vulgares
et adulatiões plebeias nõ
admittãt. vt qui nolũt vili
vnguẽto oleoue corrupto qď oib9
fetet inungi cũ amicoꝝ aut cõuiua
rum expetũt grãm. Quid enim tur
pius est ꝙ ad lenocinia hystrionis
trãſfigurare vultũ. mutare habitũ.
motũ ducere. ⁊ nõ tam videre aliũ
ꝙ ſeipſum gerere hystrionẽ? Quid
inepti9 ꝙ cum ali9 magno hiatu o
ris ad te impellendũ vanitatꝫ ſpiri
tum pferat ſi tu auriũ vela ⁊ latitu
dinẽ cordis ad tumorẽ concipiendũ
oppãdas? Et quia videtur ab oib9
facilius hec a plerisꝫ vanitatꝫ obſe
quia ꝯtempnũtur. Decipiũt tamen
illa magis timẽda. quia magꝫ pni
tiosa ſunt. ꝗ quodã cautele velamẽ
to ſtudioſi9 occultãtur. ⁊ quaſi ſub
ymagine increpationis aut correc
tionis alteri9 ve officij aut virtutis
irrepunt. Quod nõnullos dũ beni
uolentiã immoderati9 captant feciſ
ſe reperies. Ait enim lelius. Non
ille lator legꝫ amicitie. ſꝫ ſuaſor bel
li ciuilis et furoris incentor. qui ⁊
ab alijs lentul9 appellatur. Quod
tam lenta tuas tenuit paciencia vi
res? Coquimur. decerat ne tibi ſi
ducia noſtri? Dũ mouet hec calid9
ſpirãtia corpora ſanguis. Et dum
pila valẽt fortes torquere lacerti.
Degenerẽ pacere togã regnũqꝫ ſe
natus Vſꝫ adeo miſerũ eſt ciuili vin
cere bello? Hic ⁊ in comedijs ſeruo
rum calliditate dñi deluduntur pre
miſſis increpationib9 ratiões ſuas in
firmari pmittũt. ⁊ tandẽ ſe victos
ſimulant. vt ⁊ creduloꝝ ſenum con
firment errorem. ⁊ de proditionis
perfidia graciã aucupentur. magna
ſatagentes ĩduſtria vt ſic ſemꝑ deci
piant. vt nũꝙ poſſint argui falſita
tis. Eoꝝ nãqꝫ veritas mendacio ſer
uit. Quidqď aucupes nouitatũ
rumuſculos ꝯgerunt eiſdẽqꝫ curioſo
rum auribus ſatiſfaciũt. vt hac via
cõpendioſi9 ad id qď deſideratur ac
cedant? Tẽporis quoqꝫ diligẽtiſſi
mi obſeruatores ſunt. ne quid intẽ
peſtiue ingerãt. ſꝫ inter prãdendũ.
aut cũ vino quis exhilarat9 fuerit.
aut cuiuſcũqꝫ cõpos voluptatꝫ. Hu
ius cautele meminit maro. cũ ad e
neam reuocãdũ ſororẽ a didone miſ
ſam aſſerit. ꝗ ſola viri molles adit9
et tẽpora norat. Quis aũt nõ ride
at cũ agaſo nõ treſſis tituloꝝ faſci
bus purpuratꝫ. ⁊ nõ ſine ſanna ⁊ ca
chinno audientiũ damna tranſit in
marcũ. Pape marco ſpõdente recu
ſas. Credere tu nũmos\marco ſub
iudice palles? Marcus dixit ita eſt.
aſſigna marce tabellas. Eſt equi
dem oim captãda beniuolẽtia. que
fons amicicie. ⁊ pꝛim9 caritatis pro
greſſus ẽ. ſꝫ honeſtate icolumi offi
ciorum ſtudijs virtutꝫ via. obſequi
orum fructu integritate ſermoĩs. Aſ
ſit ⁊ fides dictoꝝ factorũqꝫ ꝯſtãcia.
et veritas que officioꝝ ⁊ bonorum
omniũ eſt fundamentũ. Gracia bo
norum. ſed ⁊ omniũ ſi fieri poſſꝫ vir
tus appetit. ſed ad eã dedignatur ꝑ
ſordes accedere. Nobilis vtiqꝫ res
eſt. ⁊ delicata ⁊ que omne quod de
decet aſpernatur. Omnis eciã ſpe
cies/que ex ſeipſa nõ lucet ei ſuſpec
ta eſt. Nunquid igitur mentitur vt

placeat: nunquid bonū dicat malū·
⁊ malū bonū? Nūquid amicū q̄ pa
tū ſang⁹ ē īſtigat vt apl'i⁹ faciat īſani
te. Porro cū oīs aſſētatio turpis
ſit·ꝑniciosior ē cū ad ſubornādū vi
ciū/ ꝑſone vel nature vel dignitat̄
accedit auctoritas· Nēpe phi ꝓba
bile dicūt· qđ videat̄·vel oīb⁹·vel
plurib⁹·ā ſapiētiorib⁹·ā qđ in pro
pria facultate artificī. Si ergo ſapi
entiā cui⁹ꝗ/ plato cōmēdet·aut ſo
crates·ariſtotiles acumē īgenij· cice
ro dicēdi copiam·mathematice ſtu
diū pitagoras· metroꝝ varietates
flaccus/ naſo facilitatem verſificādi
quis nō credat? Subeunt eni ci⁹ ⁊
forci⁹ ſingulos fomēta vicioꝝ mag
nis cū ſubeunt animos auctoribus
Hijs tamē ſui compos anim⁹ nō ſe
ducitur/certus qꝛ nemo novit quid
ſit in hoīe p̄ter ſpm̄ hoīs qui in ip
ſo eſt· Vn̄ apud virgiliū·cōpos ſui
paſtor·⁊ ſapiētib⁹ et magnis viris
noſtri tempis doctior ait Me quoꝫ
dicūt vatē paſtores·ſed non ego cre
dul⁹ illis Tu quoꝫ preuiſo ſi pal
les improbe nummo · Si facis in
penē quicquid tibi venit amorum
Licet te tota vicinia modeſtū dicat
ac pudicū·nunime vel iuratib⁹ cre
das Memoriter tene qđ paruul⁹ di
diciſti Plus alijs de te ꝙ̄ tu tibi cre
dere noli ¶ Nō facile dixerim vter
ſit prior ī vicio· qui linguā adulati
onib⁹ polluit·aut cui⁹ cor ex eis ſe
in leticiā reſoluit· In hoc eni elatio
nis cecitas/ ī illo fraus excecādi dāp
nat̄· vbiꝫ ꝟo dāpnatur dolus· ſꝫ ⁊
cecitas q̄ a ſupbia ē nuſꝙ̄ abſoluit̄
Eſto ꝙ adulator ſit neq̄or·iſte non

minus cōtemptibilis ē· nec caret̄
lingue tedicialis aliene ſi nō blandi
ret̄ ipſe ſibi· Quid itaꝫ aliū argu
it adulatiōis· qui ſibimet adulat̄?
In quo ei aliū accuſat/ſeipm̄ ꝯdēp
nat Cadē eni facit q̄ iudicat ¶ Ve
inquit dn̄s q̄ cōſuūt pulvillos ſub
omni cubito man⁹ · ⁊ ponūt ceruī
calia ſub capite vniūſe etatis· Vel
qꝫ pulvillos cōficiūt q̄ aurib⁹ ꝑant
inſidias: qui vana et mollia cōge
rūt/quib⁹ ſenſ⁹ demulceant·q̄ oꝑa
ꝯmēdāt hoim vt eos fame p̄conijs
et q̄ſi ſuavi iocūditate fauoris īdu
cant ad quietē· Vſus ei pulvinar̄
⁊ ceruicalis ē molliores q̄etis Pul
vinar ergo ſꝫ omni cubito man⁹ po
nit̄·qn̄ nō mō oꝑatio·ſꝫ q̄cq̄d ei ad
iacet ꝯmēdat̄ · Caput vniūſe etat̄
ceruicali ſupponit̄ dū q̄s adulatiū
Vbis ī totī⁹ vite oꝑib⁹ delectat̄
Et alibi Ipſe edificabat pariete·illi
autē liniebāt eū · Pariete edificat
nō domū q̄ſq̄s ī īdurate mētis vicio
p̄uitate ꝯgerit oꝑeu· Qui in ꝑicte
ſolo hoſtiū facit·quocūꝫ īgrediat̄ fo
re Quicūqꝫ ī p̄uitate oꝑis īduāta
mēte ꝯuſat̄ a ſcōꝝ ſocietate ſeiūgi
t̄ Edificatū ꝙ̄ ꝑicte linit q̄ſq̄s p̄uis
oꝑib⁹ alic⁹ adulāt̄ applaudit Cū
vō ſit turpe oīb⁹ adulai·lōge turpi
us ē·ſi in p̄cepte auctoī'te ā ordis vi
ros adula° cadat Adeo q̄dē ut ſacroꝝ
canonū īſtitut̄ cautū ſit clericos ir
refragabilit̄ deponēdos q̄ noſcūt̄ a
dulatioīb⁹ inſeruire· Recte q̄dē qꝛ ō
nis adulatio comites habet dolū ⁊
fraudē ꝓdicionemqꝫ·⁊ notā menda
cij · ſequelam quoꝫ ⁊ ignominiā
ſeruitutis· execrationem proximi·

⁊ exterminiū totꝰ honeſtatis. An
non eſt talis nōmodo eiciendꝰ a de
co/ ſed a toto fideliū cetu? ¶ Ca^m
ſextū. Qz adulatores multiplicati
ſūt ſuper numerum/ et a preclaris
domibus honeſtos ⁊ diſſimiles ſui
expellunt.

Ec tamē peſtis iam in tā
tum dn̄o īdignante īnalu
it/ vt ſi verū forte fuerit ad
ꝯflictū/ verior ne modeſtos ⁊ bonos
viros poſſint facilꝰ expellere ꝙ̄ ex
pelli/ ſerpit enī illuſio feda ⁊ mor
bus cancroſus in oīs/ vt nullꝰ aut
rarus ſit quē labes iſta nō maculet
Oīs enī affectant beniuolentiā e
oꝝ cū quibꝰ viuitur. quod quidem
nōmodo licitū eſt ſed honeſtū/ vtpo
te omia que natura virtutū parens
et recte viuendi dux optima gignit
Sz dum hāc affectionē/ moderati
onis regula deſerit ferē i preceps/
diſcurreſcq̄ ꝑ omnia agenda ⁊ nō a
genda/ ꝑ infamiā ⁊ bonā famā/ fa
uorꝭ auceps. grē ſollicitator īceſtꝰ.
vt cū amicīciī blādicijs ꝑcorrupcrit/
more meretricantꝭ fortunā ſurripi
at. extenuet facultates/ aliena in ſe
ꝯgerat ſpolia/ ⁊ ſuū omia ꝯuertat
ad lucrum Efficitur ergo vt nulla
ſit ei moleſta ſeruilis obſecundatio/
nullū indecens videatur obſequiū.
oīm officioꝝ ꝑſonas induit/ dum
premia omniū fraudulenter preci
piat Qui ſunt enim qui veſtibus
nitent/ qui faſtigati incedunt/ qui ſe
quipedarum ſtipantur comitatu/ cū
militonum ⁊ contubernaliū dealbā
tur obſequio/ qui primis ſalutatio
nibus in foro gloriantur/ qui pri

mos recubitꝰ habēt in cenis/ quo
rum aures mulcentur fomento pre
nominū/ et quibus nobilium mol
les reſerantur auricule/ quos fortu
ne gratia alarū ſuarū remigio ad
ſublimia ſubuehit et extollit. et a q̄
bus quelibꝫ magna domus diſpoſi
tionis ſue formulā trahit. ⁊ habitū
mutuatur? Nempe adulatores. q̄
alienū viuūt ad nutū. dū eos frau
dulēt̄ emūgant ¶ Veritas aſpera
eſt. et plerumq̄ moleſtiā parit. dū
aliquem palpare dedignatur Verū
amaritudo eius vtilior eſt ⁊ īteg̃is
ſenſibus gratior. ꝙ̄ meretricantꝭ lin
gue diſtillans fauus Meliora ſūt ſi
quidem ſalomone atteſtante amicī
verbera. ꝙ̄ fraudulenta oſcula blā
dientis. Quid ni? Fides enī ſemꝑ
perfidie antefertur. Non manet fi
des incolumis. vbi aliud agitur. ⁊
aliud ſimulatur ꝑſertim animo et
voluntate nocēdi Dicitur enī fides.
ſi ſequimur ſtoicos/ eo ꝙ̄ fiat quod
dictū eſt. Lux mea. ſalus mea. refu
giū meū. cor meū. ⁊ vita mea. dux
inuicte. viuentiū ſapientiſſime. oīm
largiſſime et benigniſſime. viuendi
forma. virtutis ſpeculum. et cetera
huiuſmodi importune ingeſta. non
ne plena ſūt nō tam adulationis vi
cio ꝙ̄ veneno? ¶ Sūt ei q̄ nec ſcur
rantis ſpeciem vitant cum amiciciā
ꝯfitentur Venena inquit ſapiens/
non dantur niſi melle circumlita.
Nulleq̄ occultiōes ſunt inſidie ꝙ̄
hee qui latent in ſimulatione of
ficij. aut aliquo neceſſitatis nomi
ne cum obſequium preſentes/ ami
ciciam ſuſpicatus. mentitus affectū:

inſidie ſunt. Nec vt eſt in fabulis
qm̄ et mendacia poetarum ſeruiunt
veritati. Juno ſemelē deceptam in
incendium nō īpuliſſet/ſi non eſſet
mutacōs induta faciē/ꝛ mentita af
fectum Tibi credis impēdi famula
tum. extreme ꝰ miſerrime ſubiecꝫ
ſeruituti. Nam cum facile diſtillat
in aurē exiguū de nature vicijs ꝙ ve
neno. diſperea ni ſubmoueat oēs
ꝙ̄ vera loquūtur. Dedignati aſſēta
tionis ſubire notā. limic ſubmouē
tur. ꝛ bn̄ ſi nō iudicatur inimicus /ꝙ̄
potētis amicā voluptatibꝰ eciā turpi
oribꝰ nō modo cōtradiat. ſꝫ eciā nō
cōſentit. Equidem nec cōſenſꝰ ad
grām ſufficit approbare. cōmēdare.
applaudere inſanienti neceſſe eſt Cū
oīa male fecerit laudādꝰ eſt quaſi re
bene geſta. Dicit enī īcēptitas vo
lūtatū amoris eſt iudiciū; ſic ex diſ
ſenſu/ inimiciciarum quiſ ꝙ reus ar
guitur. Proinde ſatiricꝰ inq̄t Quid
faciam rome. mētiri neſcio. librum
Si malꝰ eſt nequeo laudare ꝛ poſcē
motus Aſtroꝝ ignoro. funꝰ ꝓmitte
tē patrꝭ Nec volo nec poſſū. ranarū
viſcera nūꝙ̄ Inſpexi / ferre ad nup
tam que mittit adult̄ Que mādat
norūt alij/ me nemo miniſtro Fur
erit atꝙ ideo nulli comes exeo. tā
ꝙ̄ Mancꝰ ꝛ extincte corpꝰ nō vtile
dextre Fugio ergo vrbē tantis ob
ſcenitatibꝰ plenam. adulatoꝝ vene
ficio toxicatam. ſuis adulatoribꝰ de
relinquo. Viuāt arturꝰ iſte ꝛ catu
lus/ maneāt ꝙ̄ nigrū in candida v̄
tunt. Nec tamē vnīꝰ vrbis tātū vi
cia depingi credas/ iā tociꝰ orbis ſūt
Quod ad iſtud ꝰ orbē romanū ce
de Memini me audiſſe romanū
pontificē ſolitum dicere lūbardos.
ꝙ cens eos pilleū omnibꝰ colloquē
tibꝰ facere. eo ꝙ in exordio dictioīs
beniuolētiam captent. ꝛ coꝝ cum
quibꝰ agitur capita quodam cōmē
dacionis demulceant oleo. Fili mi ſi
quit ſalomō ſi te lactauerīt peccato
res. ne acquieſcas eis/ipſi enī cōtra
ſanguinem ſuū inſidiantur. ꝛ moli
untur fraudes ꝯtra aīas ſuas Pro
hibe pedē tuū a ſemitis eorum. pe
des enim eorum ad malum cur
rūt. ꝛ feſtinant/ vt effundant ſan
guinem.

Capitulum ſeptimum. Frau
dem adulatorum in inicio vitan
dam. et ꝙ muneribus aut obſe
quiorū difficultate validiſſime pro
cedit.

Ecce vir ſapientiſſimꝰ in fi
lio erudiens vniuerſos. aſ
ſentatorum graciam omni
bus ſuſpectam reddit. Omnes de
terret. ꝛ hoc quidem in inicio. Eo
forte ꝙ recte gradiētem primꝰ adu
latorum congreſſus impugnat.
Nec fortaſſe meretrix eſt. cuius idi
cit fugam. Fauus inquit diſtillans
labia meretricis. ꝰ nitidius oleo
guttur eius. nouiſſima autem eius
quaſi abſintiū. amara et acuta qua
ſi gladius biceps. pedes illius deſ
cendunt in mortem. ꝛ ad inferos
greſſus eius penetrant. per ſemi
tam vite non ambulant vagi ſunt
greſſus eius et inueſtigabiles Nūc
ergo fili audi me. ꝰ ne recedas a
verbis oris mei Lōge fac ab ea viā tu
ā. ꝛ ne appropiques foribꝰ domꝰ eiꝰ

Hec ꝟ ſi ad ſectam hereticorum
cenſeātur precipue referēda· ab adu
lationis fraude nō aliena ſunt· Si
ergo ad fores domus eius nō licet
accedere· nūquid admittenda eſt in
precordia pectoris? Ceterum cum
multiplex ſit viciū adulandi: alijs
vultu· alijs verbo· alijs opere vel
munere aſſentātibus· efficaciſſima
eſt adulationis fraus/ cū ſimulatio
nem ꝯfirmant munera/ aut ei diffi
cilius obſequiū ꝯteſtatur· Si aliter
credis ꝙ te tua tēpora fallūt· Qui
ſtipe mel ſumpta dulcius eſſe putas
Probatio ſiquidē vere dilectiōis eſt/
ſub huius tēpeſtatis corruptiōe fre
quētatio munerꝫ· ars artium eſt ſi
placere vis frequenter dato Si cali
dum ſcis ponere ſumen· ſcis conuiuē
hoedulū tata donare lacerna: Al
ter mercurius eris ei ⁊ ſi vis āpli9
es apollo· pheboqꝫ pulchrior ꝟ ſo
nore phebi Nec eſt qđ de ſuffra
gio ipſius dei deſperes: quē muneri
bus paſcis Alimēta ſiquidē vmbra
tilis gracie ꝟ nominis ꝓſtituti/ mu
nuſcula ſunt· ⁊ niſi fuerint frequen
tata/ amicitie nomē interimūt Fruſ
tra de munerꝫ ꝙtitate pſumutur ni
ſi animā cupiditatis igne ſuccenſā·
crebre viſitatiōis refrigerio tēperes·
ꝟ auaricie ingem eſuriē frequēti be
neficiorū interpolatiōe demulceas
Aquilarū dicitur eſſe natura· vt
cum ſtomachū pleniori refectione in
gurgitauerint· in quintūdecimū di
em vel vt alijs placet: in ꝗdrageſi
mum ſuſpendūt eſuriem· oblatorꝫ
aborum copiam aſpernantur vna
ſaturitate cōtente· Sane lōge alia
conditio diuitū· ymmo eorū qui ve
nalem proſtituunt graciā Magis e
nim aliquatenus accedūt ad homi
nes ꝗ neceſſe habēt· quia crebro e
ſuriūt crebro reficiūt· vix poſſūt collec
tam eſuriē in diem quadrageſimū
protelare quin indignentur amicꝫ
ſi nō auaricie hiatū oppleuerīt So
lebāt antiq̄t9 graciarū ſimulachra
effigiari nuda: eo ꝙ ſoliditas amici
tie ꝟ veritas fidei/ ſine qua nec grē
quidē nomē ſubſiſtit· nullo ſimulati
onis fuco valeat obūbrari Sꝫ iam
cū ad hoīes ventū ſit· ꝗ nō amicos·
ſꝫ ſeipſos ī ſingulis amāt/ multipli
citatis fucus vt placeat neccari9 ē· A
pud iſtos enim gracia· quia gratis
non eſt· iam nō gracia· lucri merca
torium eſt Facies ſiquidē meretricis
facta eſt ei· nec quodcunqꝫ viciū eru
beſcit· dū lucri tendit ad queſtū C
Uet9 querela eſt ſapiētis indignū
amicicie lugentꝫ occaſum Illud ami
citie quondā venerabile nomē: Pro
ſtat ⁊ in queſtu pro meretrice ſedet
Quod ex eo conſtat ꝙ ſi ceſſet vtili
tas/ rarus aut null9 eſt qui ꝓpter ſe
virtutem amicitie colat In tot circu
lis ſeculorū· in tanto etatū lapſu in
tanta multitudine ꝟ differētia pſo
narum vix vt ait lelius tria inueni
untur aut quatuor paria in amore·
hoc ipſū/ arbiter noſter ingenuſcit·
et ſi alteri9 videatur induiſſe pſonā
Ait enim· Nomē amicitie ſi quate
nus expedit heret· Calculus in ta
bula mobile ducit opus· Cū fortu
na manet vultū ſeruatis amici Cū
cecidit turpi vertitis ora fuga Gerit
agit in ſcena nimium pater ille vo

tatur. Fili9 hic nomen diuitꝫ ille te
net Mox vbi videtas īcluſit pagina
partes. Vera redit facies diſſimula
ta perit // Epl̃m viij. De mūdana
comedia vel tragedia huius

Et quidē elegāti vtitur ſi
militudine. quia fere quic
quid ī turba ꝯphane mul
titudinis agitur comedie/ q̄ rei geſ
te ſimilius eſt. Milicia eſt inq̄t vita
hoīs ſuper terrā At ſi noſtra tēpora
propheticus ſpirit9 cōcepiſſet dicere
tur egregie. quia comedia eſt vita
hoīs ſuper terrā. vbi quiſꝫ ſui obli
tus pſonā exprimit alienā Vꝫ foꝛ
te eo ꝯphetie tēdit oraculū. vt eos
quos nondū terra abſoꝛbuit doceat
iugiter militare Nā qui captiui vi
cioꝝ īpulſu trahūtur ad penā ſicut
bos īmoland9 ad victimā/ abeūtes
poſt ꝯcupiſcētias ſuas. ⁊ ſi corpe vi
deātur īhabitare ſuperficiē terre: vi
ui tamē abſoꝛti ſūt et deſcendūt in
infernū viuentes Et ſi aliū oratio
nis ſequimur tropū terrā vbꝫquaqꝫ
inhabitāt. quorū conuerſatio mini
me in celis eſt. nec ſibi ſciūt aliquid
in celo eſſe. ꝟ id dūtaxat affectant
animo qd̄ cernitur ſup terrā. Hijs
quoqꝫ milicia iugis īdicitur. quib9
vt ad fabulas redeamus. nec vnda
tantali. ticij vultur. rota hixionis.
belidū vrna. ſaxū ſiſiphi deeſt. Dū
voluntas mundo implicita nequit
īplere propoſitū q̄diu peregrinatur
a dn̄o. Iſtorū vita milicia/ ꝟ certe
malicia eſt Qd̄ ſi abhorres: alia in
terp̄tatiōe doceberꝭ. quia vita hoīs
ſuper terrā temptatio eſt. q̄ ſi ꝯpri
etatē nois ſequimur. mali frequēti

us habet notā In hac vtiqꝫ tēptati
one vel malicia. licet ſibi ſeptē milia
virorū dn̄s reſeruauerit. fere totus
mūdus ex arbitri noſtri ſentētia nu
merū videtur īplere. ad comediā ſu
am quodāmodo reſpiciens. ⁊ qd̄ de
teri9 eſt eo vſꝫ comedie ſue inſiſtūt.
vt in ſe cū opus fuerit redire nō poſ
ſint Vidi pueros tam diu balbuciē
tium vicia imitari. vt poſtmodū nec
cum vellēt recte loq̄ potuerūt Vſus
enim vt ait quidā dediſcitur. ⁊ ꝯſue
tudo alteri nature aſſiſtit. quā licet
expellas furca tn̄ vſꝫ recurret Vnde
⁊ ethic9 ꝓude quidē ⁊ vtiliter Op
timam inquit viuēdi ꝯſuetudinē ab
incūte etate elige/ eā tibi iocundam
vſus efficiet // Magnorū proinde
virorū ſenſus: ſecularis hec expug
nat comedia. varia figura tēporum
actuū quedā varietas eſt. Porro ac
tib9 foꝛtune deſeruiūt dū in eis foꝛ
tune iocantis ludus īpletur Quid
enim aliud eſt. q̄ nouū quelibet ꝟ
ignotū nunc āpliſſimo induit poten
tatu. et in regni faſtigiū erigit. nūc
alium purpuratū anteq̄ natum/ de
regni culmine in cathenas hoſtiles
proicit. ꝟ ſeruituti additū in miſeri
as extremas precipitat. aut q̄ ſic
queſeſt nōmodo tyrānoꝝ. ſꝫ ⁊ prin
cipū ſanguine īfimoꝝ hoīm. aut e
tiam viliū ſeruoꝝ infames cruētat
gladios Si foꝛtuna volet inq̄t fiet
de rethore ꝯſul Si volet hec eadē fi
et de ꝯſule rethoꝛ In eo qꝫ vita hoīm
tragedie q̄ comedie videt̄ ſimilioꝛ
q̄ oīꝫ fere triſtꝭ ē exit9 Dū oia mū
di dulcia q̄tacūqꝫ fuerūt amareſcūt
⁊ extrema gaudij luct9 occupat Qꝫ

tulibet in viijs ſuis iniq̄ floreant.
pſperorꝝ ſucurſu inauitetur. eis ad
nutū fortuna ſuiat. ſubūtet in fine
greſſ9 eorū. et tandē amara erit q̄ſi
abſinthiū. ¶ Quare inq̄t btūs iob
impij viuūt? ſubleuati ſūt ꝯfortati
qꝫ diuicijs. Semē eorꝫ pmanet co
rā eis/ ꝓpinquorꝫ turba/ ꝛ nepotū i
ɔ̄ſpcū eorꝫ. Dom9 eorꝫ ſecure ſūt.
ꝛ pacate. ꝛ nō eſt vga dei ſup illos
Bos eorꝫ ꝯcepit. et non abortiuit.
vacca pepit. ꝛ nō eſt p̄uata fetu ſuo
Egrediūtur q̄ſi greges puuli eorꝫ.
ꝛ infātes eorꝫ exultāt luſib9. tenēt
tympanū et cytharā/ ꝛ gaudēt ad ſo
nitū organi. Ducūt in bonis dies
ſuos. et in puncto ad inferna deſcē
dūt. Quis letitie p̄cedētis exit9 po
teſt eſſe amarior. aut felicior vie infe
licior finis? Hec eſt eni via illorū
q̄ in labore hominū non ſunt. neqꝫ
cū hominibus flagellantur. vtiqꝫ
deicit eos conſiliū domini/ dum al
leuarentur Ei ſiquidem hec potius
aſſcribenda ſunt omnia q̄ꝫ fortune/
que ab ipſo eſt. aut quod magis re
re omnino non eſt. Ait namqꝫ ethi
cus. Noli fortunā que non eſt dice
re deam ¶ Homerus quoqꝫ in illo
celeberrime pſtatiois opere dedigna
t9 eſt noſſe fortunā. adeo q̄dē vt in
nulla pte tāti carminis noiet. Ma
luit eni ſoli deo quē moypan noina
uit vniūſa regēda ɔ̄mittē. q̄ꝫ vt ali
q̄d aſſcribēt temeitati fortune. quā
vtiqꝫ ſic ꝯſtat mīme eē deā. ſicut cer
tū ē dici ꝛ pingi deā ¶ Fruſtra erga
deitas eius arguitur. que in natu
ra rerū inueniri non poteſt Vnde ꝛ
caſus nunc eſſe conuincatur. ſi cum

quis improuiſū euentum eſſe diffi
niat. cū nichil fiat cuius certū legi
tima cauſa ꝛ ratio non precedat. et
fidelis concionator nichil in terra
doceat fieri ſine cauſa. Verūptn qꝫ
p̄ter intētionē gerētiū aliq̄/ nōnulla
ɔ̄tingūt p̄ter opinionē: caſ9 appel
latiōe claudūtur. licꝫ eque diſponē
tis ratiōe p̄uiſa ſint. ſicut ea q̄ lege
nature neceſſitatis nexibus videtur
artata. Proinde et hec ipſa contin
gentia prime cauſe omniū cauſe ſic eſſe
conſtat annexa. vt ad eā oia referā
tur. ꝛ pro mea opiniōe hec ipſa ad
poſitionē oim que ſūt/ neceſſario cū
ſequatur ¶ Ridebūt forte pruden
tiores inſipiētiā meā q̄ dn̄i eſſe ad
exiſtentiā omniū ſequi ɔ̄ſentio. ſed
ab effectu cauſā īferri. vel pbabili
ter me peripatetici docuerūt. Porro
doctores fidei eā ex oibus cauſā ne
ceſſario īferūt ex qua oia/ p quā om
nia ꝛ in qua ſūt oia. ꝛ ſine qua fac
tū eſt. aut ſubſiſtē p̄t nichil. Qꝫ er
go aliq̄d fortune videmur aſſcribe
re: ei nequaq̄ꝫ preiudicat. Sed qꝫ
nobis ad hoies ſermo eſt hoim v
bis vtimur. pingui vt prediximus
mineruā agētes de ſingulis de nul
lo ſubtilē reddentes rationē ¶ Qꝫ
ſi hoc ipm pacienter admittitur. ea
que a philoſophis gentiū publice
vtilitatis gratia ſcripta ſunt. audiri
nō prohibet. quecūqꝫ eni inq̄t ſcrip
ta ſūt ad nrām doctrinā ſcripta ſūt.
vt p pacientiā ꝛ ɔ̄ſolationē ſcriptu
rarū ſpem hēam9. dū eni pax abeſt
filijs adē q̄ ad laborē nati ſūt. pati
ad flagella. corrupti in peccatis. editi
in labore non tā euntes q̄ꝫ currentes

in mortem. quia nichil triſtiꝰ eſt. ne
ceſſaria eſt paciencia. vtilis ↄſolatio
que de oleo leticie in ↄſciētia. & de
imēſitate clemētie dei p̄deſtinatos
ad vitā/ ſpe futurorū fouet & robo
rat O cuſtos hoīm inquit beatꝰ iob
humani generis calamitates i ſe ex
periens. quare poſuiſti me ↄtrariū
tibi. ⁊ factꝰ ſū michimetipſi grauis?
Nemo ſiquidē eſt qui exigētibꝰ cul
pis in ſeipſo nō inueniat cauſas ma
teriāqꝫ doloris. cū ipſius teſtimonio
philoſophie vnicuiqꝫ ↄtingat ad eſ
ſe quod nollet. vel abeſſe qđ vellet.
Unde ⁊ fidelis aīa. cui vere beatitu
dinis gaudia differūtur. cū inferio
ri irriguo irriguū ſuperiꝰ petit. De
ergo gentiliū figmētis pium accō
modemꝰ auditū: verū oīm tragicꝰ
finis eſt. aut ſi nomē comedie grati
oſius eſt Nō dico ↄtentionis funē
dum ↄſtet inter nos qđ fere totꝰ mū
dus iuxta petroniū exerceat hyſtri
onem Quod ⁊ quidā temporis noſ
tri ſcriptor egregiꝰ infideliū tamen
verbis eleganter expreſſit Ridicu
los hoīm verſat ſors ceca labores.
Secula noſtra iocus ludibriūqꝫ de
is // Huius itaqꝫ tam imenſe tam
mirabilis & inenarrabilis tragedie
vel comedie theatrū quo pagi poſ
ſit ei mirabiliter coequatur Tāta
eſt area eius ꝙ̄tus ⁊ orbis Difficil
limū eſt vt quiſ ꝙ̄ admittatur exclu
ſus vel emittatur incluſus. dū car
nis gerit luteū indumentum Eam
quippe tāta ſubtilitate neceſſe eſt ex
ui. vt per foramen acus poſſit ſine
omni attritione trāſiri. Alioquin in
teger nemo egredit̄. forte ideo qui

a capacem hāc areā ſtix nouies iter
fuſa coerceat // Uidi inquit eccleſi
aſtes cūcta ſub ſole. & ecce ſtati om
nia vanitas. eo ꝙ oīa que a ſolida
veritatis ſtatu recedūt vanitati que
noſtrā comediā decet ſubiecta ſūt.
Uanitati enim ſubiecta eſt creatura
non volens. Licet aūt nouē orbibꝰ
ſine globis potiꝰ/ ſediū noſtratū ha
bitatio tota claudatur. oībꝰ tamen
quādoqꝫ egrediendū eſt. oēſqꝫ caron
ille inexorabilis/ vetuſta ſui tēporis
naue traiciet Oibus quoqꝫ ſuccedēt
alij. & ſic trāſiens homo manet in
ſpecie/ quemadmodū aqua p̄tereū
te/ notus amnis manet in flumine
// Ubi ſunt inq̄t viri potētes ab ini
cio ſcientes bellū. aut qui in auibꝰ
celi ludūt & theſauriſant ſibi aurū
in quo confidunt homines. iungen
tes agrum agro ⁊ domū domui vſqꝫ
ad terminos loci & nō eſt finis poſ
ſeſſionis eorum Statimqꝫ ſubicit.
quod vſu ⁊ aſſiduitate iam omnibꝰ
perſuaſum eſt Hij ad inferos deſcen
derunt. ⁊ alij in locū eorum ſucceſſe
rūt Verumptamē bene cum egredi
entibus agitur. qui nō ab hoc for
tune ludo transferūtur eiciendi in te
nebras exteriorēs vbi erit fletus et
ſtridor dentiū. et qui ab aquis niui
um quas ſanctꝰ iob cōmemorat ad
calorem nimiū minime trāſeūt Be
ne cū illis agitur qui ſuos expectāt
elyſios quos p̄ſentia ſua iuſticie ſol
veris illuſtrat Sz qđ eſt ꝙ elyſios
campos a mutabiliū rerum ſeptis/
verbis excludo? Certe pro parte in
cluſi ſunt/ patentes in latitudine bo
norum mentium quibus a patre lu

minū datū eſt. vt in notīcia ⁊ amo
re boni toto ſui agitatu ↄ̄ſenꝫ. Pū
ethicꝰ inq̄eto extra ſe inceptā btitu
dinē inq̄renti. Ad q̄ris vbiq; eſt. Eſt
vlubris aīmꝰ ſi te non deficiat equꝰ

Ca° ix. De mūdꝰ ſuos hēt eliſi
os ⁊ eadē fides eſt nūc tpis ⁊ p̄ce
dentiū patrū. et ↄ̄tutis cultores in
ſpectores ſunt theatri huiꝰ ⁊ de ↄ̄
tute quā adepti fideles ex fide ⁊ vm
bra qua nō oīo caruerūt fideles.

Mundus igitur ſuos habet
eliſios. ſolemq; ſuū. ⁊ ſua
ſydera nouit. Virtus ſiqui
dem ſolaris quidā radius eſt. a fon
te claritatis oībus datus in vſū. ee
qui oīa que attingit claritate ſui fa
cit eximia Inde eſt q̄ eciā illi quos
huiꝰ radij venuſtas/quaſi reperculſ
ſa ſpecie ſui/videtur afflaſſe: ſtatī
in ſubiectorū conſpectu clareſcunt fi
untq; quodāmō virtutis titulo glo
rioſi Abſit enī vt quiſq̄ vere ſit glo
rioſus niſi qui in dn̄o glīatur. Nō
enī qui ſeipſū aut quē homo cōmen
dat/ille probatus eſt. ſed quē deus
cōmendat. Quod vtiq; vera et ſola
virtus meretur. non quātacūq; vir
tutis ymago. hāc autē eſſe arbitror
quicquid in moribus egregiū/de na
ture beneficio. ⁊ exercicio mentis/ci
tra graciā/philoſophi ſibi reꝑonit
tunt. coq; ipſo euanuerūt in cogita
tionibus ſuis de libero confiſi arbi
trio. ⁊ dicentes ſe eſſe ſapiētes ſtul
ti facti ſunt. ſtulticq; apparuerunt.
Unde ethicus. ſatis eſt orare iouē
q̄ donat ⁊ aufert. det vitā. det opes
aīm michi egoipſe ꝑabo. Aliꝰ q̄q;
Nullū numē abeſt. ſi ſit prudētia.

ſꝫ nos Te facimꝰ fortuna deā celo
q; locamꝰ Catho quoq; licet ve
rū nō agnouiſſet deū/gentiūq; ſuꝑ
ſticioibꝰ aberraret. ī libia tn̄/iouis
quē colebat contēpſit oracula. ſe ad
ea q̄ ſibi gerēda erāt ſufficē arbitra
tus Et quidē eciā ipſa ymago ↄ̄
tutis ſuā quādā hēt venuſtatē
vſq; claritatē. vt q̄cq̄d in ea cernitꝰ
eiꝰ merito venuſtū credatꝰ ⁊ decorū
Nō tamē vſq;q̄q; decorū eſt quod
in tenebris ignorantie obſcuratur.
nec poteſt q̄ſq̄ clareſcere niſi in fide
illius qui lux vera eſt ⁊ illuminat
omnē hoīem venientē in hunc mū
dū. Ex quo patet q̄ niſi in veri dei
noticia ⁊ cultu: vera virtus eſſe nō
poſſit quod ⁊ viſio ezechielis nō ta
cuit. Quia eoꝝ q̄ precedebāt. ⁊ ſe
quebātur xp̄m: eandē ↄ̄feſſionē eſſe
aſſeruit. Sanctorū quippe veteris ⁊
noui teſtamenti in eo diſtinguitꝰ fi
des. q̄ iſti iā ſibi gaudēt impleta q̄
illi expectabāt et deſiderabāt implē
da Sit ergo venerabilis ymago ↄ̄
tutis. dū ſine fide ⁊ dilectiōe ſubſtā
tia virtutis eſſe nō poſſit Et vtinā
inueniatur in nobis qui vel virtutꝭ
ymaginē teneat. Quis enī virtutē
amplectitur ipſam? Quis eciā vm
bras ↄ̄tutū induit quibꝰ videmus
floruiſſe gentiles licet eis ſubtracto
xp̄o/vere btitudīs nō apphenderint
fructū? Quis deniq; custodis diligentiā/
frontonis grauitatē/ↄ̄tinētiā ſocratꝭ/
fabricij fidē/inocētiā nume/pudiciā
cī ſcipiōis/longanimitatē vlixis/
cathonis ꝑcitatē/tyti pietatē imita
tur? Quis nō cū admiratiōe vene
ratꝰ? Probitas ſiq̄dē laudatꝰ ⁊ alget

Poꝛro pꝛedicti ⁊ ꝯſimiles mag
ni quidē ⁊ laudabiles viri· quaſi q̄
dam ſeculoꝝ ſuoꝝ ſydera ſplendue
runt illuſtrātes tēpoꝛa ſua· Pambu
li dectancoꝝ ſuoꝝ in id iuſticie ⁊ ve
ritatis q̄d diſpoſitione diuina illu
rerat eis Hic quoq; in ſucceſſionibꝰ
fidelis populi nūq̄ humano generi
ad noctē ſue tenebꝛas/cecitatibꝫ mo
leſtias depellēdas· ſua ſydera defu
erūt· viri quidē virtutis titulo nobi
les·magnoꝝq; operū fulgentes in
ſignibus quoꝝ exemplis ad altū
iuſticie ſemper alij pꝛouehātur Nō
ne abel inocentiā docuit·enoch mū
diciam actionis? Quid de lōgani
mitate ſpēi ⁊ operē nō habuit noe?
Quid de obediēcia fideliter iplen
da defuit abꝛahe·yſaac ꝯiugij caſti
moniā inſtruit ⁊ iacob laboꝛis to
lerancā oſtendit Joſeph fratricidas
fratres boni retributione remune
rat eoq; docet a bonis bona ꝓ ma
lis tribuēda In multis milibꝰ incre
duli indurati ⁊ dn̄i ſemꝑ exacerban
tis populi/moyſi māſuetudo oſtēdi
tur·⁊ iminentibꝰ aduerſis ꝯfiden
tis ioſue magnanimitas declaratur
Job paciencie indicat exēplū ⁊ pre
ambulus gracie baptiſta ſaluatoꝛis/
dum penitētiā pꝛedicat et vicijs in
dicat fugā/ ꝯfeſſionē exigit veritatē/
et ad increpationē iniurie et cōtēp
nationem iniq̄tatis/oīm fideliū lin
guas excitauit Quid noui teſta
menti referā patres· quoꝝ exēpla
ſunt diſciplina moꝝ/⁊ rectiſſima in
ſtituta viuēdi? Hij quidē ſunt in ſep
tem milibꝰ viroꝝ:quos ſibi dn̄s re
ſeruauit· vt nō curuarēt genua ſua
ante baal·aut cuicūq; vanitati pꝛo
ſtituāt aīas pꝛecioſas Hij ſunt qui
inter inſenſatos habētur inſani· qui
a aliene inſanie nolūt eſſe ꝑticipes
⁊ finem ſine honoꝛe credūtur habi
turi· quia dignitatē nature mūdani
hyſtrionis habitu polluere dedignā
tur Hij ſūt foꝛte qui de alto vir
tutum culmine/theatrū mūdi deſpi
ciunt· ludūq; foꝛtune ꝯtēpnentes ⁊
nullis illecebꝛis impellūtur ad va
nitates ⁊ inſanias falſas· Hij iam
in ſuis gaudēt elyſijs·ad vtilitatē ſu
am vidēt plurima ⁊ ad eā oīa viſa
retoꝛquēt· Cū enim fidelis aīa ex
altatur a terra·tūc demū oīa trahit
ad ſeipſam Spectaculāt iſti comediā
mundanā cū eo q̄ deſuꝑ aſtat vt ho
mines actuſ eoꝝ ⁊ volūtates idēſi
nēter ꝓſpiciat· Cū eni oēs exerce
ant hyſtrionē aliquē neceſſe eſt eſſe
ſpectatoꝛē Nec queratur aliquis/
motus ſuos ab aliquo nō videri/cū
in conſpectu dei agat āgeloꝝq; eiꝰ
paucoꝛumq; ſapientū/qui ⁊ ipſi lu
doꝛum iſtoꝝ circēſium ſpectatoꝛes
ſunt Erubeſcat potius ſi quis in tā
ta luce indecenter moueatur ⁊ ſe to
tum exercitatioē inimica deuenuſ
tet ¶ Capitulum decimum· De
ſibi perſone cooptantur et depꝛeci
antur diſſociate ⁊ de cleopatra au
guſto et ſcipione ⁊ q̄ romani dedi
ti ſunt vanitati et quis finis adula
toꝛis·

Ceterum in hoc foꝛtune lu
dibꝛio perſone ſibi inuicem
cooptātur· ⁊ ſi alteri inſecius
diuerſāt totiꝰ actꝰ facies imutatē·
vt ſi glicerium tollas aut pamphilum

Sublato enim alterutro nomen
alterius perit. ꝛ ſi cum amantibus
ſuſpicioſum ſenem tollas. null9 eſt
aut inutilis omnino damus. Hinc
eſt illud. Fortis in armis caſareis
labienus erat nunc tranſfuga vi
lis: cum duce priuato terras atqꝫ
equora luſtrat. Si enim perſonas
que ſibi aſſueuerūt ſibiqꝫ faciunt de
cretū fortune diſſonas. fit plerum
qꝫ. vt vtraqꝫ ad omnia agenda ſua
videatur inepta ꝛ quaſi excluſa rati
one officij deprecatur. Fracta ſunt
lenocinia cleopatre. ex quo nec iuliū
inuenit nec anthoniū. Equidē orbis
victorē ceſarē donis flexit. et inuicti
viri inſuperabilē aīm/meretrici9 de
cor ꝛ proſtituta facies ſubegit. In
de lenocinij eius ſollicitudinē poeta
exprimens adicit. vultus adeſt p̄
cibus facieſqꝫ inceſta perorat. Cū
vero iulius rebus humanis exemp
tus eſſet/ que romani imperatoris
fuerat coniugio gloriata. principis
romanorū auſa eſt affectare ſeruitu
tē/nec fruſtra/cū ad oīa paratū inue
niſſet anthoniū. putabat enī ad ce
ſareā gloriā ſibi nichil deforē/ſi lec
tū eius aſcenderet. qui ſucceſſor rerꝫ
pompeij. ꝛ vt ſimulabat iuris ceſa
rei. magis de temeritate fortune q̄
dē virtutis conſcientia confidebat.
Porro cum ad ſollicitādum auguſ
tum/mulie bris impudicicie audacia
acceſſiſſet. ſpe ſua fruſtrata/amorē
honeſtatis reputauit iniuriā. caſtita
ti nomen dedit ſuperbie/belluqꝫ cre
didit indicendū ei quē iulio ceſare
experta fuerat fortiorē. Omnes no
cendi artes experta eſt tandēqꝫ cap

ta et prouoluta ad pedes auguſti ſ
cū tunc ſollicitauit oculos ducis.
Sed fruſtra quidē. Nam pulchritu
do eius infra pudiciciā principis fuit.
Quod vbi deſperata ſe ad triūphū
victoris preno uit ſeruari. incautio
re nacta cuſtodiā egreſſa ſe in mā ſo
leū recepit ibiqꝫ nobiliſſimis ex mo
re induta cultibus. odoribus cōqui
ſitis. ſolioqꝫ diuicijs vſqꝫquaqꝫ refer
to/ ſe iuxta ſuū collocauit anthoni
um. ꝛ mamillis venisqꝫ ſuis appo
nēs aſpides. ſic morte q̄ſi ſompno ē
ſoluta ē. Pſilli ſiqdē auguſti māda
to adhibiti. q̄ maliciā veneni ſolēt
linguis educere eo q̄ ſero vocati eſ
ſent opē ferre non valuerūt. Digna
quidē ſic perire meretrix venenoſa.
nacta mores corrūpere/nobiliūqꝫ vi
rorū pudiciciā expugnare. Profecto
antea regib9 impauerat poſtmodū
miſera. nec miſerabil' ſibi forte tra
gicum. ſed romano imperio quod
ſubuertere moliebatur finem comi
cum fecit. Inter cetera clamoribus
auguſti titulis connumeratur q̄ in
tante peſtis congreſſu manſit inuic
tus. Verūptamen in ſcipione
affricano aliquid non inferius inue
nitur. qui poſt ſingularē de hāniba
le victoriā ſingularis continentie in
ſigne preconiū meruit. Hanibal nā
qꝫ romanorꝫ cecidit exercitū vſqꝫ ad
hoſtiū ſacietatē. et donec preciperet
militi ſuo/vt vel ferro parceret. De
ceſorū cadaueribus in torrente ver
gello pons ſolidus factus eſt victo
ris iuſſu. Duo modij anulorū carta
ginē miſſi ſūt. vnū marte ſuū libie p̄
ſidē aurea clipea ob inſignē victoriā

honorarent ¶ Eſſetq̧ proculdubio tunc roma diem vltimū habitura. ſi hanibal quēadmodū vincere ſic ⁊ victoria vti ſciret. ¶ In vindictā iſtoꝝ a ſenatu miſſus eſt ſcipio affricanus. qui a pireneis mōtib⁹ ad colūpnas herculis et occeanū vſq̧ tanta felicitate puinciā recuperauit amiſſam. vt vix ſciatur citius an facilius vicerit ¶ Qui eciā captiuos pueros ⁊ puellas egregie pulchritudinis reſtituit barbaris. nec in cōſpectum ſuū eoꝝ quēpiam venire paſſus eſt. nequid de virginitatis integritate ſaltem oculis delibaſſe videret̄ ¶ Qualiter ei hanibal ceſſerit et manifeſtā victoriā/nota in pupi ꝑtoria laur⁹ pollicētur. ſcriptor belli punici tit⁹ liui⁹ refert ¶ Ceteꝝ in tanti triūphi gloria quid illo ciue modeſti⁹/ qui in tanto ſucceſſu ſe nec dn̄m nec victorē ab aliquo/niſi ab hanibale/ paciſq̧ cōplicibus/qui equas cōditiones/pacis rupto federe/fraudulēter abiecerant/ paſſus eſt ſalutari ⁊ ¶ Eos quoq̧ qui caſtigati/nō obtēperabāt phibētis impio/quaſi adulationis reos ⁊ publice ſalutꝭ hoſtes/ ab exercitu exterminari iuſſit/ cum tū gens eneadū hāc molliciē cuius nōdū exuerint quin adulatioib⁹ delectet̄ ¶ Cū vō ab inicio grauiſſimi fuerint in quo troiane leuitatꝭ origiuē ꝑpue diffitentur eos h̄ vicio ꝯtinue laboraſſe hyſtoriaꝝ celebre teſtimoniū eſt ¶ Inde eſt illud Romanꝰ omis aut adulatione corrūpit. aut corrūpit ¶ Certe ſi non verbis ⁊ poſſunt omīs fraudulētꝭ muneribꝰ expugnari ¶ Et quos munuſcula nō

deciciunt ⁊ honoribus capiūt ¶ Vrbis auſpicia ſacrilegio patricidij et fratrū ſanguinis cruore numinibus ſuis/romulus cōſecrauit. ¶ Deinde lemuribus infeſtatus honore vano/ſimulata cōicatiōe imperij/ fratrem placauit occiſum. ſuos quoq̧ imperatores quos de more romanꝰ ꝑplūs fideliter iugulabat. deificauit fidelius inani ſolatio ꝑfidiam preterēs manifeſtam perinde ac ſi ſorbiciūculas ei quē perimerat miniſtraret. eoſq̧ mentiebantur in ſortem trāſiſſe numinū ac ſi celo ſuo mundoq̧ regēdo/niſi tyrānis aſciis/oīpotentꝭ nō ſufficiat man⁹ ¶ Facti ſūt ergo diui indigetes/aut vt alijs placet heroes. quos nec eciā humana ſorte dignos romanoꝝ ꝑfidia reputauit ¶ Tractū eſt hic nomē/quo principes/ ꝟtutū titulis et vē fidei luce ꝑſignes ſe diuos audeant. ne dum gaudeāt appellari/veteri quidē ꝯſuetudine eciā in vicio et adūſus fidem catholicā obtinēte ¶ Si vō veniatur ad ꝟba in eo iā romanꝰ/ grecorū ꝑfidiā antecedit. q̄ eo uſq̧ adulādi lenocinia docuit. vt a doali ꝑplō faciliime trāſeatur. ad voces quibꝰ mētimur dnis dū eoꝝ ſingularitate honore multitudinis decorāmꝰ neſcio h̄ iuenit. ⁊ ad finitimos poſteroſq̧/ ſui nois auctoritate tranſmiſit ¶ Si quādo queris/illud tibi tēpꝰ occurrat quo gaiꝰ ceſar exuēs neſcio an ꝑficiens dictatorē. omia fecꝰ. omia occupauit ¶ Illiꝰ certe tēporis michi ſepe occurrit ymago cum ad potentioris nutum ſubiectorum omnia tam res q̄ꝫ vota diſponāt̄

et licet animo reluctante / in ſeipſos
pacati ſunt exilij aut mortis dicta
re ſententiam· ¶ Hinc quippe po
teſtas terribilis· ¶ Hinc angentis et
urentis conſcientie ſtimuli/ meticu
loſa corda concuciunt/ et precipuam
in omnibus ſibi vendicant auctori
tatē· Adeo quidem· ut ſacerdotes/
legis diuine precepta diſſimulent·
ſapientiā neſciant ſeniores·iurꝭ ſit
iudex ignarus/plātus auctoritatis
neſci9·diſcipline ſubiect9·libertatē
contēpnat ingenu9·totus deniqꝫ po
pul9 quietē et pacem· Dū eni oēs
uni9 preſidentis volūtate ferūtur·
uniuerſi et ſinguli ſuo priuātur ar
bitrio· Nonne hec erat facies tpis
qū ſedere patres cēſere pati· Si reg
nū· ſi tēpla petat iugulumqꝫ ſena
tus paſſuraſqꝫ infanda nur9· Eoqꝫ
ſolo bene cū ciuibus actū eſt qꝙ ceſar
plura iubere erubuit qꝙ roma pati·
¶ Nōne tyranni opinio ad tyran
nidis tranſijt ſucceſſores dū ſuſpicā
tur qꝙ leges a ſe malint tolli qꝙ ab
humilibus obſeruari? In eo liberta
tis ſeruatur umbra/ ſi ſe qͣſi qꝫ qꝺ p
cipitur ſimulat voluiſſe/ ſicatqꝫ ym
moqꝫ videtur facere de neceſſitate ꝟ
tutē· dū neceſſitati iungit conſenſū
et quod incūbit gratanter amplec
titꝰ Hic porro nulle ſūt ptes vē aut
ingenue libertatē· ubi adulatio to
tū ſibi vendicat·vanitas totum· ni
chilqꝫ veritati relinqͣtur aut ꝟtuti·
¶Adulationem vero ſine dolo eſſe
non dubites· cū in adulatorū pſo
na de ſe confiteatur gnato· qꝛ cum
maxime decipio·tunc triūpho· Si
cut eni finis oratoris eſt pſuaſiſſe

dictione/medici curaſſe mediciṅa:
ſic adulatoris finis eſt· ſuauiloqͦ
decepiſſe· Nam et fiſtula dulce ca
nit volucrem dum decipit auceps·
et venena propinantur melle circū
lita quo citius noceant· Uerum nō
eſt in medico ſemper releuetur ut
eger· et finem ſuum qui in altero ē
orator non ſemper aſſequitur Hic
adulator quidē nō ſꝑ decipit aut de
amico triūphat· fine tū ſuo nō deſ
tituitur/ ſi ex contingentib9 nichil
omiſerit· ¶ Nec eni ulixes ſirenū
voces euaſit· qꝙ ei aliquid ſuauitatꝭ
deeſſet ad grāꝫ Sed quia ſtimulis
voluptatis et meretricātib9 illecebꝭ
vanitatis ſolide ꝟtutis oppoſuerat
robur· Temptator quoqꝫ phariſe
us· et herodianus inſidiator/ quas
fraudis ſue non adhibuit artes·ut
eum caperet in ſermone lingua do
loſa in cuius ore non eſt inuentus
dolus? Magiſter inquit ſcimus quī
a verax es· et viam dei in veritate
doces· et nō eſt tibi cura de aliquo·
neqꝫ enim accipis perſonam homi
num· Quid queſo blandius? Sꝫ
dolus quo tendat / inuidia quo fera
tur· ſubiecta interrogatio patefecit
Sequitur enim· Licet cēſum dari ce
ſari an non? Ecce laqueus paratur
pedibus innocentis/ et ad ſubuerſi
onem eius / decipulas ſuas fruſtra
tetendit iniquitas· Si enim cenſū
dādum eſſe cenſuerit peculiarem po
pulum dei/ſemen liberum·preclarā
hereditatem domini decimis et pri
micijs et legalibus cerimonijs tm
obnoxiam/gentili ſubiciet ſeruituti·
Si vero tributa negāda reſpōderit

hijs qui pro ſalute ⁊ quiete omniū
militabant quaſi ſeditionis auctor/
⁊ reus iperatorie maieſtatis/a pub
licanis iuſte poterat comprehendi·
¶ Uerum quia fruſtra iacitur rethe
ante oculos pennatorum·totius co
lumpnie laquei diſſoluuntur: dum
prolato nūmiſmate cenſus / ſuam
cuiqꝫ cenſuit reſtituendam eſſe yma
ginem· et ita que ceſaris ſunt ceſa
ri reſtituenda·vt ſuo iure deus non
defraudetur · Equidem non omni
bus datum eſt vt blandiciarum la
queos ſic euadant cum eos alius
non preuideat · alius etiam preui
ſos nequeat declinare · Unum ta
men certum eſt illis qui huic vicio
dediti ſunt non magis placere virtu
tem: q̄ illos bene olere qui in culi
na habitant

¶ Capitulum vndecimum· De
munuſcularijs et promiſſarijs·et
q̄ promittere non expediat ad vir
tutem·

In eo autē adulatorie vis
magna ꝯſiſtit·ſi omiſſis ꝓ
prijs aliena cōmoda cura
re videaris · de tuo nūq̄ aut raro ſ
ſemꝑ aut ſepe loquens de illiꝰ quē
aucuparis emolumēto Preterea ma
nū contine·ne ſi quid etiā inuito in
geratur accipias·dum influat iorda
nis in os eius · qui dum omnia ca
pit ſibi quoqꝫ omnia de iure putat
competere Eſuriens gula inſaciabi
lium quorundam animalium; donec
ſacietur comunē alijs inuidet cibū·
⁊ in quo aliorū ſubuenitur inopie ſe
fraudē perpeti ſuſpicatur·ſic fortuna
tus ſibi interdū ſubtrahi putat quic
q̄d quocū qꝫ titulo ꝯfertur in aliud
teſte craſſo/qui vt dicitur multe diſ
ſimulacōe eo q̄ ſolus aut p̄ ceteris
apud parthos aurū ſitierat: aurū bi
bit· Iugurtha q̊qꝫ ſepe romanū ex
ercitū et fregit exercitū/ipiꝰ quo
qꝫ vrbis concuſſit maieſtatem·nunc
dacis plura/promittēs interdū plu
riora· Sed hoc liberū eſt hijs et ſe
pe conducit qui aliqua donare ꝯſue
uerūt Alioquin promiſſio gracie cū
aliande nō proſiat·ſꝫ quaſi deceptio
fraudulenta illam que eſſe videtur
plerumqꝫ extinguit·tanto quidem
validius quo cū prudentiori et gra
uiori viro negociū geritur· Simpli
citas namqꝫ circūuenientiū inſidijs
latius patet·⁊ facilius ſupplantatꝛ·
Unde ille qui non vrbē · ſed orbem
laſciuis impleuit amoribus ſollicita
torē puellaꝝ ⁊ impudiciā inſtruens
amatorem; ait Promittas facito·
quid enī promittere ledit Pollicitꝭ
diues quilibet eſſe poteſt At phi
loſophꝰ nūq̄ aut rariſſime ⁊ hoc ex
iuſta cauſa aſſerit conducibile Si e
nim ꝓmiſſionis implende facultas
non ſuppetit· temerariū eſt ꝓmitte
re quod preſtare non potes· Si vō
ptās affluent largiēdi niſi volūtas
beneficij ꝓducat effectū promiſſor
non graciā de promiſſo·ſed de men
dacio contrahit maculam· Qꝫ ſi ex
interuallo promiſſi fidem impleue
rit/ liberalitatis decor et beneficij
ſpēs ipſa fuſcatur/ eo q̄ qui diſtulit
interim viſus eſt noluiſſe· Unde v
ſificator egregius· Denigrat meri
tū dātis mora nā data rapti· Nunc
ra plꝰ laudis pluſqꝫ fauoris habet·

Preterea quis de futuro certus eſt
vt ſciat ſe nūq̄ȝ implere poſſe quod
differt? Nonne conſiliarius verita
tis· aſſertor fidei· vas electiōis (doc
torē gentiū loquor) fideliū animos
quos aduentus ſui expectatione ſuſ
penderat fruſtrauit a deſiderio ſuo?
Quid aliud agit illa ipſius excuſa
tio qua apud ſe eſt ⁊ non fuiſſe· ſed
eſt tantū cōmemorat· ⁊ ſe leuitate
non vſum proteſtatur· ſi nō potuit
ille domino impedīēte quod voluit·
hoc eteni voluit q̄d ꝓmiſit Quis
ſapiens ſecure quod ex facilitate na
ture p̄dit promittit cū leuiter poſ
ſit ex cauſis q̄ꝫplurimis ipediri?
Ad hec ex iuſta cauſa poteſt īterdū
mutare quilibet volūtatem Dign9
eteni beneficio pro tempore videtur
aliquis q̄ proceſſu tēꝑ eodem repe
ritur indignus· ⁊ interdū indignus
eſt qui ad frugem melioris vite cō
uerſus beneficium meritis etiam a
manu extranea· vt vulgo dici ſolet
extorquet· In hijs mutare propoſi
tum ſepe non criminis eſt ſed virtu
tis· Nā vt a fabulis doceamur the
ſeus vnico filio ſuo non fuiſſet orba
tus: ſi voluiſſet mutare propoſitum
Et phebus vrgente doloris ſtimu
lo quem de phetontis ruina concepe
rat· exul a celi regione admeti non
pauiſſet armenta ſi ei votum quo ſe
ſtigis interpoſito ſacramento filio
ambicioſo obligauerat mutare licu
iſſet· Et ne fabularū inſtrumenta
contempnas: rex incredulus (quod
ex euāgelica habes hiſtoria) ſalubri
us incautum ⁊ perfidū ſoluiſſet iu
ramentum: q̄ꝫ in extinguenda lucer
na mūdi auferendo preambulū gra
cie veritatis / occidēdo p̄conem men
ſā pollueret· cōuiuiū inceſtaret· regi
am ꝑſuādaret maieſtatem· dū inceſ
tui cuncta ſeruiūt ⁊ obtemperāt ſal
tatrix Ethice quidē regula eſt· quia
non omnia ſunt ſemꝑ promiſſa ſol
uenda· ſi forte aut accepturo damp
noſa· aut pernicioſa ſint promitten
ti Et lex amicicie illa p̄ualuit qua
ſola honeſta peti licet ab amicis aut
fieri· Ipſoq̄ȝ iure cautū eſt· ut nulla
promiſſio que turpē aut triſtem ha
bet exitum impleatur ¶ Poſtremo
antecedens promiſſio conſequentis
beneficij graciam aut extīguit aut
minuit Et ſicut iacula que p̄uidēt
feriūt minus ⁊ que ōnino non pre
cauentur magis ledūt: ita et in be
neficijs quod ex ꝓmiſſione ꝯceptū
eſt mīn9 accipitur: ⁊ q̄d ex inſpera
to ꝓuenit· gratius acceptatur· Li
cet eteī nuda ꝓmiſſio apud iuris vt
dicitur peritos nō pariat actionem:
promiſſor omnis apud veritatem/
vt dici ſolet pollicem fixit· et iure ci
uili ceſſāte/ fidei naturaliter obliga
tur Sed quis actor durius aget q̄ꝫ
fides ſi ipſa ceperit excuſare? Sic a
git conſciētia· quis abſoluet? Cer
te exemplo quodamq̄ȝ male ꝯmit
titur ipſi diſplicet actori Prima eſt
hec vltio q̄ꝫ ſe iudice nemo nocens
abſoluitur Si vero ipā iuſtificat q̄s
condempnet? pro cil dubio qui in
illo timetur articulo dn̄s ē: vbi et
dies contempnitur human9· ⁊ cō
ſciencia quid obloquatur non inue
nit Si vero animam accuſant ope
ra ⁊ illi conſciencia teſtis aſſiſtit et

cauſam veritas examinat equitat.
quid queſo p̄tor in ream obnoxiam
ꝙ mendacio grauius vindicabit ?
Hanc p̄tor : et ſi viua vox incedeſſe
dicatur ſententia eius plerum ꝙ retractatur
Sed veritatis ſn̄ia manet irretrac
tabil. quia iuſticia eius iuſticia in eternū
et lex eius equitas . Contra in pre
torio. ſepe ſummū ius in ſumma in
iuria eſt . Quiſquis ergo ꝓmittit
debitor eſt : et veritatis urgente ſen
tentia / ſponſionis ꝯpellit̄ fidē adiplē
¶ Porro qd̄ neceſſitas extorquet
grām minuit. Vñ illud philoſophi
cū quod ꝓmiſi. Promittere ne feſti
nes. ne cū volueris non poſſis / aut
nolis ex iuſta cauſa cum poſſis. aut
cū effeceris grām p̄dicaut minuas
eo ꝙ te ante illaqueaueras i verbo
oris tui. Sit tamē vt nō m̄a liātum
ſit ꝓmittere. ſed et conducibile. et ve
aliorum ad preſens taceantur ex
empla / paradiſum xpiſtus ipſe diſ
cipulis et promiſit et miſit . eiſdem
ꝙ quid futurum eſſet illis qui om
nia pro eo relinquerant īterrogan
tibus ſedes in regeneratione ꝓmiſit
et iudiciariam quam cum eo habi
turi ſunt poteſtatem . Ex quibus
conſtat . ꝙ cauſa propoſitum opuſ
ꝙ commendat vt liqueat ex hijs
quia non neceſſe eſt . phi regulam
vicari

¶ Capitulum duodecimum. De
rationalibus et ſecretarijs diuitū
et quod amicicia non niſi in bonis
eſt. et quod diues familiarem po
tius exprimat ꝙ amicum . et licet
familiaritas diuitum vtilis videa
tur ; ſepiſſime periculoſa eſt et ꝙ in
noſtriter viuēdū eſt.

Sed ſi nō modo ꝓmiſſores
ſed munuſcularios in grā
illius quam captas antecede
re p̄gis . te ratiocinijs eius inuſcees.
ſumptibus p̄cias. eo ꝙ ſecretorū ꝯſci
us qui loculis p̄ait diligenti patrifa
milias diſplicere nō poteſt . Grata
ſunt vicia eius qui deformitatē mor̄
ſumptuū parcitate ꝯpenſat . Opti
mum vt ait cicero ſi neſcis vectigal
parcimonia eſt Tenuis p̄ais iple
tur facile et facillime exinanitur ꝓ
digus diues . Archa ſane capaciſſi
ma fundū habet . et breui exitu con
geſtarum aq̄rum quantalibet copia
defluit fontiū habūdantia tollitur :
ſcaturientis vene fecūditate ſublata
Ecili pluuiūq meatu incluſū ege
rit vena liquorē . Sic minutiſſimis
dū frequentibus et continuis ſumpti
bus ampliſſime exhauriūtur opes .
et breuiū ſubtractione minutiarum
maxima hereditas expilatur . niſi
forte prodigus pecuniam inueniat
rediuiuam . Eſt luxus populator o
pum. cui ſemper adherens . In felix
humili greſſu comitatur egeſtas .
Illis ergo parcendum eſt . quorum
neceſſarius imminet vſus . et aliquid
adiciendum eſt quantitati / que iugi
partium deductione decreſcit . Et li
cet vſu defluāt vnciole patrimonij
gtū eſt diligenti patrifamilias vt
vel ratiocinij calculo teneantur . pe
ritꝙ dupliciter quod elabitur neſci
enti. ¶ Ad hec lucri bonus eſt odor
ex re qualibet illa tuo ſententia ſem
per in ore verſetur dijs atꝙ ipſo
ioue digna poete . vnde habeat

querit nemo·ſed oportet habere In
hijs quidē verſari eſt artioris gracie
funibus vincire diuitē·licet verſibili
tate īgenij lubricum ꝓthea vincat
Aut ſi veritatis deſiciat grā· vel vlte
rioris familiaritatꝭ exhibitio ꝯſtat
Ceterū licet vtrūqꝫ nō poſſis aſ
ſequi· ⁊ verū priuatarū participatio
nem· ⁊ calculi cautiões/te ſecretꝭ in
gere quauis arte· An neſcis ꝙ qui
pergūt ipſis īperatoribꝰ imperare/
ſcire volūt ſecreta domꝰ atqꝫ inde ti
meri? Et quo ſtudioſius occultan
tur eo ſunt diligentius perſcrutāda
Nempe/carꝰ erit verri qui verrem
tempore quo vult accuſare poteſt·
Si tamen inter malos caritas aut
amicicia eſſe poteſt· Hoc etenim q̄
ſitum eſt· ſed tandem placuit eam
niſi in bonis eſſe non poſſe· Mag
na vtiqꝫ inter molles ⁊ malos con
cordia· ſed ea tātum a caritate diſ
cedit: q̄ntum lux diſtat a tenebris
Et licet interdum mali ſicut ⁊ boni
idem velle vel idem nolle poſſint/a
micicie tamen titulū non aſſequun
tur Unde et criſpo hyſtoricorum in
ter latinos potiſſimo ſed et ipſi cice
roni placuit in malis factionē eſſe·
quod in viris bonis vera amicicia
eſt· Sed q̄muis vicioſus prepedictē
malicia amicus eſſe non poſſit· ⁊ ſi
non venerabilis/ verendus tamen
erit· qui conſciencia ſecretorum con
ſcio terrorē poteſt incutere· Datum
eſt illud ethici·quia nil tibi ſe debere
putat nil conferet inq̄: quia te par
ticipē ſecreti fecit honeſti Hoc quo
qꝫ iam pridem venit in dubium an
quemq̄ diuitum et potētum amare

contingat tandemqꝫ receptum eſt
eoſdem nunq̄ amare vel raro· et in
eis precipue cauſis in quibus ſe po
tius q̄ alios amare videantur· con
traria ſiquidem in eodem eſſe non
poſſunt· ⁊ quo diuites plurimum cu
piditatis: eo habent minimum ca
ritatis· Hec etenim ſibi inuicē max
ime aduerſantur Porro vt ait qui
dam· omnis diues iniquus eſt· aut
iniqui heres· Et rariſſimū eſt vt di
uicie nō defluāt niſi amoris ⁊ cupi
ditatis glutino ſolidētꝰ Eas deſide
rantis animi vigilācia ⁊ labor acq̄
rit· ſꝫ egrior ſollicitudo retinet ⁊ con
ſeruat Inquit ethicus Nō minor eſt
virtus q̄ q̄rere parta tueri· Caſus
ineſt illic· hic erit artis opꝰ Cū er
go iſtud ars· illud caſus noīe cenſe
atur· quis eas ſine applicatiōe men
tis intēſa diutius ſeruat? Certe vo
tus ꝓuerbiū eſt· quia vbi amor ibi
oculus ⁊ vbi vigil mētis intētio/ibi
fixa cordis poſitio eſt Unde licet in
uito et repugnāti aīo plerūqꝫ afflu
ant· cor tamē apponere fidelis pro
pheta prohibet et doctor gētiū eos
qui diuites fieri cupiunt in laqueū
dyaboli ⁊ temptationes dicit incide
re· ⁊ qui vtroqꝫ maior eſt primoge
nitus mortuorum et princeps regū
terre aſſerit deo ⁊ mammone ſimul
ſeruiri nō poſſe· quoniā imperat aut
ſeruit collecta pecunia cuiqꝫ· ſꝫ diuiti
nunq̄ ſeruit aut raro Unde inq̄t di
uites frequentius iniquos eſſe· q̄
heredes iniquorum· Quomodo er
go regnat caritas· vbi iniquitas do
minatur? Utiqꝫ diues familiaris
eſſe nouit: amicus nunq̄ aut raro

Hic tamen non de eo qui habet di
uicias ſermo eſt·ſed qui amat· Ex
quibus liquet·quia quantacūq; ex
familiaritate potentioris·gracia vi
deatur/diligentem cautelam exigit
ſubditorum· Alioquin omnis eius
illecebra plus aloes ꝙ mellis in ex
itu habitura eſt· At expedit pluri
mum ad ſucceſſus eſſe conſcium ſe
cretorum· Quid ni· Reuerētia creſ
cit· inualeſcit auctoritas·arcentur
incommoda·proueniunt vtilitates·
a maioꝝ augetꝰ numerus·cultoribꝰ
accedit deuotio·⁊ fortuna totiꝰ gra
cie ſue ⁊ felicitatis auram videtur
beatulis inſpirare· Ceterum iſtoꝝ
omniū nouiſſima quouis abſinthio
amariora ſunt· ⁊ ſi interim non a
mareſcunt: iuſtam amaritudinis ha
bent ſuſpitionem ¶ Res ſiquidem
periculoſa eſt/diuitū aut potentum
cōmunicare ſecretis· Si quid enim
eis per incuriam forte elabitur·cui
niſi conſcio imponetur? Quod cubi
cularij aut conflones minuve aut
quicūq; nebulonum quibus delica
tis diuitis ſenſus aut furor carere
non poteſt in lupanari vel taberna
ſparſerunt / aut vt ſe vendicarent a
familiaritate potentꝭ diuulgauerūt
in populo: in illius calumpniam re
torquetur qui in conſilijs aliquem
locum viſus eſt tenuiſſe Si motus
rerum preſcire deſideras·meretoria
diſcute·⁊ lixarum caſtrenſium inqui
re ſententias Nichil enī adeo occul
tum eſt quod eis ex aliqua pte non
reueletur· ¶ Si michi non credis·
vel aquinati noſtro aures accōmo
da·ait enim O corydon corydon ſecre
tum diuitis nullū· Eſſe putas? ſer
ui vt taceant iumenta loquentur·
Et canis·⁊ poſtes ⁊ marmora clau
de feneſtras· Vela tegant rimas·
clament prope nemo recumbat·
Quod tamen ad galli cantum fa
cit ille ſecundi· Proximus ante di
em caupo ſciet· Procedo·ſi terre ſe
cretum ſuum infodiat·vel arūdo ſue
creſcens hoc producet in publicū·⁊
leui flatu in auras proferet·qm̄ au
riculas aſini midas habet· Pallas
quoq; criſtoriū ſuum occultare non
potuit qn ipſum iam cognitum cor
nicis garrulitas publicaret· vnde
quia alieni admiſſi delatrix fuit ⁊
conſcia·coloris perdidit venuſtatem
⁊ garrulitatis incurrit notam· ¶
Preterea ſecretarij diuitum quaſi
quidam tolutarij vel ditellarij ſunt
⁊ qui eorum delictis onerentur·
Quicquid ab eis delinquitur in iſ
torum infamiam auditur·niſi forte
ea ſit de potente opinio· vt nullo
poſſit conſilio deprauari· Si enim
ſolempnis eſt malicia eius·ſi frau
dis ⁊ doli vulgata opinio totius
familie fama purgatur· ac ſi capi
tis languor infirmantiū denigret
dolorem laterum Alioquin ſi benig
nior ſi ciuilior creditur potentatus:
omnia deliramenta eiꝰ familiares
quaſi ditellarij/quibuſdā nominis
ſui humeris portant Sed recte geſ
torum nichil niſi benignitati aut ci
uilitati potētis aſſcribitur Et ſi quā
do calculus grauior īminet· quaſi
pellem pro pelle/aīam tuam dabit
diues ꝓ fama ſua Et vt in te retor
queat culpā ſuam caput tuū mentꝭ

criminũ penis non verebitũr obiec
tare. Sed qđ magis mirabile gra
tulabitur. ſi aſtucia ſua īduſtrie tue
labores et ſollicitudines hac merce
de donauerit. vt te reddat infamē et
fecerit aut finxerit te criminibus in
auditis obnoxiũ. Nō eſt enim ma
lum in ciuitate qđ nō in diuitis cōſi
liarios īpingatur cũ inanis ſit excu
ſacio eo ꝙ omne officiũ ſibi poteſta
tis conformat. nemoq; ſapiēs/diu
fluctuat ꝯſilio īprudentũ. Omnia
namq; diſcernit ⁊ iudicat An eum
putas in cōſcientia ſua quieſcere ſe
curum. cuius turpitudinē producere
potes in lucē ⁊ ꝓferre in publicum?
Certe oīs qui malus eſt odit lucē.
et oē opus artificis ſui videtur ha
bere ymaginē. Meretricantiũ mulie
rum fucis dũ argui veretur a lumi
ne/ petit vmbras. et timet ne ſe ip
ſis deformiores ſint ſi īmediata lu
ce videntib9 obtutibus pateāt Hoc
ergo illarum tota vigilātia querit/
vt quod in cieno eſt preſtricti oculi
videant" et qui videt ceca fiat. At in
hijs que natiuo colore ꝯſidūt lōge
aliter eſt. quia Hec amat obſcurū
volet hec ſub luce videri Iudicis ar
gutũ que nō formidat acumē // Li
cet itaq; ſecretorũ ꝯmunio aliquid
felicitatis videatur adicere/ ſecurita
ti tamen plurimũ demit. Difficile
aut poti9 impoſſibile eſt illos paur
tere; qui hac via ad īferos deſcēde
runt aut penis nouiſſimis ſe inge
runt affectos Heu michi cur vi
di. cur noxia lumina feci. inquit ille
qui an de cōſcientia alieni. an ꝓprij
operis noxa deportationem meruit

rit incertum eſt Certum tamen eſt
ꝙ mala aliena nouiſſe nō expedit.
verumptamē ſiue ſciatur ſiue non.
nichil tutius eſt ꝙ̃ propriā innocen
tiam ꝯſeruare Philoſoph9 ſic inter
hoſtes viuendũ cenſuit tāꝙ̃ inter a
micos; et inter amicos ac ſi in me
dijs hoſtib9 viueretur Et ſatyric9
viuendũ recte tum propter plurima
tum hijs p̄cipue cauſis. vt linguas
mācipiorũ contempnas/ nā lingua
mali pars peſſima ſerui. Sz nōmo
do propter linguas ſeruorũ. verum
propter gladios et venena potētũ
et īſidias oīm precepto ſatyricā eſt
parendum // Cplm. xiij. De vedi
cā poſſunt q̄ ſunt adulatoīb9 acq̄
ſita. et de lenoīb9 ⁊ mollib9 ⁊ pena
eorum. et ꝙ pudicicia auferri nō po
teſt violēter niſi mēs ipſa ꝯſentiat.

At qui adulator ei nequa
ꝙ̃ parere poteſt q̄ nichil ali
ud querit niſi vt placeat
Si poteſt per ſe/ ſin autem perſonā
ſuppoſitam querit vxorē forte / ali
am ve coniūctam/ vel iure/ vel affec
tione Affectio tamen efficatior eſt.
eo ꝙ ad naturā familiari9 accedit
Ipſiq; vnitur anime quicq̄d affecti
onis federe copulatur Nō eſt vtiq;
perniciosior aſſentatio ꝙ̃ ea que af
fectionis inductione procedit Inde
eſt ꝙ mariti ſepe arctius amplectū
tur. et ſe riualibus ſuis exponunt
plenius/ et ſepius inuitant ad cenā
matrimonij corruptores / dum vt
prouerbialiter dicitur. amator in
cautus pudice magis vxori ꝙ̃ infide
lib9 oculis credit. Nōne ſatis delus9
eſt. q̄ oculis ſuis aſſertionē feminiā

que ex eo ſolo decipit crebrius ꝙ̄ in
decipitur: carius anteponit? ¶ Pi
ca ſiquidē puluinaris efficaciſſima
eſt. ⁊ ut dici ſolet cornix nocturna
quouis oratore diſertior ⁊ cuiuſcꝫ
operis faciem quocꝫ libuerit colore
veſtit. Quo ergo carior eo ſuſpecti
or habenda eſt. Si dolus dedit cau
ſam contractui. reſcinditur. ⁊ reuo
cantur omnia que ex eo. vel ob id
profecta ſunt. Heredes quocꝫ de fur
ti inſolidum et ī perpetuum tenētur
de eo qđ ad eos cōſtiterit perueniſſe.
Sed quid adulatore doloſius? At
michi forte obiicies. quia non oēs
noui. Verum quidem eſt. ſed a mul
tis michi didiciſſe videor omnium
mores ¶ Duellius iam ſenex iam
decrepitus corpore corde ꝫ tremen
ti dolens ſibi exprobratū eſſe in iur
gio ꝙ oris vicio fetidus eſſet. ſe do
mum contulit. cumcꝫ vxori grauiꝰ
quereretur/ ꝙ nūꝙ̄ eum monuerat
huius vicij querere medicinam. Fe
ciſſem inquit niſi putaſſem ora viro
rum omnium ſic olere. laudare pote
ris eius matrimonij pudiciciam. ⁊
preferre patienciam mulieris. que
vir vicium tanta paciencia tulit/ vt
ille in feliciatem corporis non vxo
ris faſtidio ſed maledicto ſenſerit in
imici. At ⁊ ego de adulatoribus
aliquid tale reſpōderē. quia omnes
arbitror ſic olere. Omnes fallaciā
⁊ dolū redolēt ⁊ quocūcꝫ ſe vertāt i
pudicis naribꝰ hūc ipoꝛtāt nō odo
re ſed fetorē Quicquid ergo ex ea
cauſa acquirit. ccā ab herede iuſte
poteſt auelli. nec credo ꝙ poſſit pec
toribꝰ obuiari. ſi vēdicare audeāt
qđ adulatoribꝰ cōtulerūt Sꝫ quis
ſapiēs. ⁊ intelliget iſta? aut ad hoc
quis ydoneus cum nō modo in om
ni domo/ aut cōuiuātiū cetu/ adulā
tiū tanta ſit copia. vt ſi quis modeſ
tus adūſus eos mutire audeat illos
defendat numerꝰ iunctecꝫ vmbone
phalāges? ¶ Certe dū vir honeſ
tus inuitus conſcientie/ vtutū inſiſ
ters officijs. eſurit. ſitit alget. ⁊ mul
tiplices fortune indignātiōis iniurias
excipit. vilis adulator picto iacet c
briꝰ oſtro. delicijs ingurgitat ad
crapulam. vino eſtuat. lauacioribꝰ ci
bis diſtenditur. ⁊ pro arbitrio va
rijs artificijs. celū ſibi ꝯtemperat.
Primos habet recubitus in cenis ī
conuentibus primos conſeſſus pre
electo pre noīe cōclamatur. ſaluta
tiones excipit primas. primas ſen
tencias in iudicijs profert/ ī demō
ſtracionibꝰ honeſtiſſime. in delibera
tionibꝰ validiſſime ſentit. Quicquid
loquitur ſal merum eſt. quicquid a
git. iuſticia aut liberalitas. Age er
go ⁊ inter iſtos ſapere aude. Iam
multorum adulatorum. veniet ma
nꝰ. ⁊ veluti te iudei cogent in ſuam
conſedere turbam. Multitudine i
tacꝫ tuti ſūt ⁊ artificio. vt nec ipos
poſſint etiā reges et p̄ncipes expug
nare. Et miro modo inermis popu
lus p̄ualet inarmatos. et mollicie
que robuſtiſſima ſūt/ potēter expug
nat Diſpoſueram tamen ſilere de
mollibus/ qui ſicut ignominioſi. ita
ſunt ⁊ videntur innominabiles Si
lencium indicit reuerentia morum
⁊ verecūdꝰ animꝰ natura dictāte il
loꝝ declinat aſpectū Quid mlta?

Ʒi natura negat facit indignatio
verbũ. Apud iſtos ars eſt ſuã pudi
ciciã proſtituere / alienã violare vel
oppugnare. Nec quidẽ ſimpliciter
ſuam. cum matrimonij teme rentur
iura. et coniugis adulteriũ coniunx
procuret. Dum egreditur ſpõſa de
thalamo / coniugem noli maritum
credere ſed lenonẽ. Producat eam.
libidinoſis exponet. et ſi ſpes dolo
ſi nummi refulgeat. affectus callida
ſimulatione proſtituit Filia namq̃
decentior. aut ſi quid aliud in fami
lia placeat diciori publica merx ẽ.
expoſita quidem ſi emptorẽ inueni
at // Ʒ3 licet iuſtus dolor eos aliq̃
ten9 cruciet. q̃ thori ꝑticipes admit
tũt vl̃ faciũt. egritudo tamẽ vtilita
tis cõpendio mitigatur. vel ſaltẽ do
loris diſſimulat cruciatũ. Ʒi ei res
ſerio agat. ſi libera donẽtur cunctis
iudicia ; nõ eſt dolor ſicut dolor ille.
quo corp9 ſuũ quis videt aliena li
bidine pollui. Cetera nãq̃ peccata
extra corp9 ſunt. ꝫ q̃ fornicatur in
corpus ſuũ peccat Hoc inq̃t os ex
oſſib9 meis. ⁊ caro de carne mea.
vt non iã duo ſint vir et mulier ſed
vna caro. Hec vtiq̃ ſine dolore nõ
ſcinditur. nec ſine inuidia cõmunica
tur Non bene cũ ſocijs regna ven9
q̃ manent. Et ſicut nulla fides reg
ni ſocijs ita nec thori. Certe facili
us eſt regni diuicias q̃̃ affectionem
coniugij alij cedere. At qui nec iſti
ↄiuges ſũt ꝫ lenones. Tũc demũ
oĩa creduntur expoſuiſſe diuitibus
cũ fidei fidem faciat fides violata.
¶ Ʒed quid filias et vxores (quod
licet iura prohibeant / tamen quocũ
q̃ modo natura permittit) exponi q̃
re aut proſtitui? In ipſã naturã q̃
ſi gygantes alij theomachiã nouã
exercentes inſurgũt : filios offerũt
veneri. eoſdẽq̃ in oblatione puppa
rũ virgines prerite cõpellunt. In il
lis et eĩ etatꝫ maturitas expectatur
At in hijs ſufficit aliene impudicici
e voluptatẽ poſſe explere Pudet di
cere q̃ ſeipſos viri etate puericie ac
et ſenſu / turpitudini tãte nõ ſubtra
hunt. et cũ eos in nobiliori ſexu na
tura creauerit. ad deteriorẽ quantũ
in ipſis eſt ex inata malicia ꝑ abuſũ
effeminati vicio et corruptela mo
rũ cũ tamẽ nature beneficio femine
eſſe nõ poſſint Cum laſciuientis di
uitis luxus libidini vota ſua pan
git. recũbentis pedes calamiſtratus
comatulus excipit. nitorẽ inuidens
meretrici. hyſtrioni habitũ. cultũ p
cis / virginibus ornatũ. triũphalem
quoq̃ principib9 apparatũ. et in ali
orũ conſpectu pedes et ne plus dicã
teneris manib9 tibias tractat. Ci
rothecatus eni incedit diutius vt
manus ſoli ſubtractas emolliret ad
diuitis vſum. Deinde licencia pau
lulũ procedente. totũ corpus impu
dicis tactu oberrans prurigine ſcal
pit quã facit. et ignes veneris lang
uẽtis inflãmat ¶ Verũ hec abho
minatio non tam oſtendenda eſt q̃̃
conſpuenda / puderetq̃ eam nugis
noſtris eſſe inſertam niſi eandem a
poſtolus romanis ſcribens verbis
manifeſtius expreſſiſſet. dicẽs quia
femine eorum immutauerunt natu
ralem vſum in eũ qui eſt contra na
turam. et maſculi relicto naturalĩ

femine exarſeruͤt in deſiderijs ſuis/
maſculi in maſculos inuicē turpitu
dinē opantes· vt caperet in ſenſū re
probū/ facerētq; qđ minime cōueni
ret· et vicijs vniuerſis obnoxij in
dignationem dei et oīm penarū in
ſe acerbas prouocarent· Et tunc qui
dē in auribꝰ romanoꝝ hoc tuba a
poſtolica ꝯclamabat· qñ impijſſimꝰ
imperator nero luxurie ſeuientis ſpo
rum pueꝝ exſectis teſticulis in mu
liebrē naturā transfformare conatꝰ
eſt· ab eo tempe prohibitū natū eſt·
Quia vſꝰ formoſoꝝ abuſio eſt Et
illud forme grā eo minꝰ grata ē ſa
pienti· quo corruptio grauior ē corrup
tori Difficilius etenī ab infirmis de
fenſoribꝰ cuſtoditur· qđ plures appe
tunt· Illud incauto facilius ſurripit
fraudulentus· aut inuito pudicicie
pdo violentꝰ extorquet ¶ A patri
bꝰ tamen pdem diffinitū eſt· qz pu
dicicia auferri non poteſt· niſi mentē
corruptio ātecedat· Qđ ei (vt mag
nus aſſerit auguſtinꝰ) non pceden
te libidine violēter patitur corpꝰ:
vexatio potius dicenda eſt/ ꝗ corrup
tio· Ibi ergo ſeruari pudicicia poteſt
vbi nulla niſi voluntaria poteſt eſſe
corruptio In mentis ſcilicet integri
tate· vbi in eternū ſeruari pudicicia
poteſt· Nec magnū eſt integrā eſſe
carnē· vbi mens tetra corruptione
polluitur ¶ At nunc ſi deceptor a
mans aut violentꝰ abeſt· ita male
a teneriori etate inſtituūtur adoleſ
centes· vt oculis laſciuiētibꝰ nutu
faciei· corporis geſtu· habituq; exteri
ori et lenocinio/ vix ipſis meretrici
bꝰ conceſſo/ ſollicitent corruptores

Et legum q̄ in eos iā plurime late
ſunt/ nullam habēt reuerentiā vel ti
morem· licet in eos grauiſſime ani
maduertendū decreuerit impator·
Ait eni Cū vir nubit in feminā vi
ros porrecturam· quid cupiat· vbi
ſexus pdidit locū· vbi ſcelus eſt· qđ
nō pficit ſcire· vbi venus mutatur
in alterā formam· vbi amor querit̄
⁊ nō inuenitur· iubemꝰ inſurgere le
ges armari iura· vt gladio vltore
et exq̄ſitis penis ſubdātur infames·
qui ſunt· vl' futuri ſunt rei Nꝫ nec
cōſentientibꝰ parcat quin eis penam
irroget capitalē· cū ꝯ lege diuina
facientes ⁊ ꝯſentiētes pari pena plec
tantur· Ipoſq; magno epo aucto
re (āb roſiū loquor mediolanēſem)
cōſentientes diffiniuit eſſe: qui no
tum errorē tacent/ aut corrigere cū
poſſint diſſimulāt· Nꝫ quid de eis
verecundū odioſumq; ſermonē ꝓte
dimꝰ? Vt ſortem eoꝝ cōdigna cō
cluſiōe claudamꝰ· procul dubio plu
et ſup eos dñs laqueos vt nō effu
giant· ignis ſulphur· ſpūs procel
laꝝ pars calicis eoꝝ· et cum aucto
ribꝰ ſuis quos ſodoma deuorauit·
erunt ſeculis in fetorē ⁊ opprobriū
ſempiternum· Quid proderit que
ſo eis tunc diuitum fauor· aut quis
poteſt eſſe temporaliū vſus aut vo
luptas quem tantus dolor et tanta
erubeſcentia nō abſorbeat? ¶ Ca
pitulū decimūquartū· Adulatores
puniendos eſſe tanq̄ hoſtes deoꝝ
⁊ hominum ⁊ veritatem gratanter
amplectendam ⁊ patientiam cuſtodi
endam: tam rationibus ꝗ exemplis
maiorum

Sed vt vulgari prouerbio
dicitur de9 ille·pre ceteris
colendus creditur·qui sub
uenit in p̄senti·Ideoq₃ non curant
quomodo/ dū tamē hoc quod expe
tunt faciant·Egregie quidē celi9
balbus imperator inquit·auguste
tū in multis tū in eo maxime elucet
prudentia tua·ꝙ isti nondū te om
nino insanū reddiderunt·qui vt ti
bi applaudant non modo dijs·sed ti
biipsi et populo iniuriā faciunt·De
orum siquidem minuunt reuerenti
am/ quos parificant tibi·Te ar
guunt insipientie·dum condicionis
tue/ repugnante natura/te parē nu
minibus esse/persuadere presumūt
Nota superstitionis nutriunt popu
lum·cui mortales deos pro īmorta
libus ꝑsuadent esse colēdos Pane
in eo aliq̄d diuinū tibi inesse mōstra
bis·si omnes istos q̄ diuinitati tue
fraudulenter applaudunt/rapi fece
ris ad tormenta Quis eni deo
rū ei parcat a quo se deceptū iri in
telligit? Quis non irruat in eum q̄
aureos iouis oculos eruit·aut ar
gento gemmisq₃ sublatis vestem ni
titur excecare? Quis de martis ca
pite adamantinum lumen impune
temerarijs effodit vnguibus? Nē
pe deos inuisibiles et imortales car
cumuenire·et eis fallacie parare insi
dias·grauioris culpe est·eo ꝙ ab
hijs visibilium deorū fabrica susten
tatur et regitur ⁊ honorē aut cōtep
tum qui istis exhibetur illi remune
rant·Si sapis ergo auguste·in deo
rū hostes insurges et te si non deū
quod nequaq̃ es·vel deorū te doces
esse cultorē·si deceptores istos exter
minaueris·execratores tuos·deoꝝ
ꝯtēptores/ et vtroꝝq₃ iniuriā puni
as Nec celi9 Factio tamē adula
torū ꝑualuit q̄d et p̄sentiū rerū de
clarat status Adeo quidē vt si quis
popularū modestie ꝯscius/assenta
tionis ⁊ scurrilitatꝭ vicio crediderit tē
perandū·hostis felicitatū ꝯscatur aut
inuidus·Eorū siquidē aures tenere
sunt·et iam obsurduerūt·et linguā
seueriorem sine offensione grauissi
ma non admittunt In quo quantū
a virtute maiorū etas nostra dege
nerauerit perspicuū est/ cū sine paci
entia aut nullū aut rarū esse opus
virtutis/ Vbis docuerint et exēplis
Vnde aristippus a maledicēti se dis
cedens dixisse legitur Vt tu lingue
tue·sic ego mearū aurium dominu9
sum·Antistenes quoq₃ cū audiret dicenti
sibi/maledixit tibi ille Non michi
inquit·sed illi·qui in se quod ille cul
pat agnoscit Sed et si michi male
dicere curet·non curo·q₂ auditus lin
gua debet esse robustior·cū singulis
hominibus lingue sint singule·sed
aures bine·Aliquatenus tamen cu
ro·q₂ eoipso me fatetur esse superi
orē·quoniā superioris persone vsus
est / detractionibus subiacere inferi
oris inferre Gaudere itaq₃ nisi vr
gente hūanitate homini cōpaterer
ifelici·Nā ex̄ex9 cra9 maledicēti sibi
metello·facile inq̄t in me ē dicē cū
nec sim responsurus Quid senefon·
Tu inq̄t cū dicās maledicē didicisti et
ego ꝯscia teste didici maledcā cōtē
nere Dyogenes cū ei nūciassꝫ
amic9 te aīā āctī vitupant oportet

inquit ſapientiam ab inſipiētibus
ſcari · eſſe enim meliorem iudicat
mala lingua quem carpit · Quid
plato? Totius philoſophie robur
paciencia eſt · Cum et ſocrates non
modo verbo neget ſapientem poſſe
offendi · ſed aduerſus omnem for
tunam / robore virtutis ſue manere
imobilem ¶ Et ne philoſophis ſo
lis pacientiam ſic placuiſſe credas ·
ipſorum imperatorum ad eam pu
blicādam exempla concurrunt · In
grecia quis maior aut clarior alex
andro? Ei antigonus pedagogus
cytharam fregit / abiecitqꝫ dicens ·
Etati tue iam regnare cōuenit · pu
detqꝫ in corpore regni / voluptatē
luxurie dn̄ari · Quod et ille pacien
tiſſime tulit · licet plerūqꝫ īpatientiſ
ſimꝰ fuerit / et p̄rem ſicut v̄tute ita
vicijs ſuparet Eidē quoqꝫ elegan
ter ⁊ vere cōprehenſꝰ pirata ſcribi
tur reſpōdiſſe · Cū eni alexander
interrogaret quid ei videret ꝙ ma
re haberet infeſtū · ille liberā cōtuma
cia quid tibi inquit · vt tu orbē terra
rum: ſed quia id ego vno nauigio
facio latro vocor : quia tu magna
claſſe · diceris īꝑator Si ſolꝰ ⁊ cap
tus ſit alexander latro erit · Si ad
nutū dyonidi populi famulēt · erit
dyonides imꝑator · nā q̄ ad cauſā
nō differunt / niſi quia deterior eſt ·
q̄ capit īprobiꝰ · qui iuſticiā abiec
nus deſcit · q̄ manifeſtius īpugnat
leges Quos eni ego fugio · tu ꝑſe
queris · ego vtrūqꝫ veneror · tu ꝯtēp
nis · Me fortune iniquitas ⁊ rei fa
miliaris anguſtia: te faſtus intole
rabilis ⁊ inexplebilis auaricia fure
facit · Si fortuna māſue ſceret · fierē
forte melior At tu quo fortunatior /
nequior eris · Miratus alexāder cō
ſtantiā hoīs eū merito arguētis ex
periar inquit an tu ſis futurꝰ meli
or · fortunāqꝫ mutabo · vt non ei a
modo ꝙ deliqueris · ſꝫ tuis moribꝰ
aſſcribat̄ · Eum itaqꝫ iuſſit cōſcribi
militie / vt poſſet exinde ſaluus legi
bꝰ militare ¶ Sed ne a ſolis grecꝭ
mutuemur exēpla virtutū · Scipio
affricanꝰ cū cum parū pugnacē qui
dā argueret · imperatorē inquit me
mat̄ peperit nō bellatorē · Marius
quoqꝫ cū cum theutonꝰ quidam ad
pugne certamē ꝓuocarēt / reſpōdit
Si cupidꝰ mortꝭ eſſet / ſe vitā laq̄o
poſſe finiſſe / ⁊ ſapiētē nō tam pug
nam q̄ꝫ victoriam querere · Pri
mꝰ romanorum imperatorum iu
liꝰ ceſar · q̄ꝫ pacientiſſime multa ſuſti
nuit Cum enim caluicium iniquiſ
ſime ferret: ⁊ deficientem capillum
a ceruice cōuocaret ad frontem: ab
irato milite ei dictum eſt · facilius ē
ceſar te caluum nō eſſe · q̄ꝫ me in ex
ercitu romano quicq̄ꝫ egiſſe · vel ac
turum eſſe timidius Idem lato cla
uo vſqꝫ ad manus fimbriato vtero
larius cingebatur · Unde ſilla opti
mates ſepius ammonens dicebat ·
vt puerum male precinctum caue
rent · Preterea margaritarum cu
pidiſſimꝰ erat · quas pondꝰ earum
interdum manu conferens diſcerne
bat · Cum ergo cecilio iuſto rem v:
faceret ſenatus auctoritate denunci
aſſet: vt ei videbatur iniuſtam · an
te inq̄t ſaciaberis margaritis At hꝭ
forte · ā aliena videbūtur: et q̄ vici

foꝛtẽ animꝰ honeſtiꝰ diſſimularet.
verum et famoſi libelli de eo ſcripti
ſunt et iocularia carmina in eum
publice diuulgata. vt eſt illud mili
tũ in triumpho gallico celebꝛatũ.
gallias ceſar ſubegit. nicomedes ce
ſarẽ nicomedes nõ triũphat qui ſb
egit ceſarẽ Eo ꝙ nicomedes rex bi
thinie ferebat ceſarẽ ſtupꝛo ſubegiſ
ſe in vlterioꝛẽ familiaritatem dum
iunioꝛ eſſet admiſſũ Facilitatẽ quo
qꝫ ceſaris in allegãdo ſenatu cicero
nimis acriter et palam irriſit. Nã
cũ ab hoſpite ſuo. p. mallio rogare
tur. vt pugno ſuo decurionatũ ex
pediret. ait aſſiſtente frequẽtia. Ro
me ſi vis habebit pꝛopꝛiis difficile ẽ
Sed ⁊ in eplã ad gaium caſſiũ vi
olatoꝛẽ dictatoꝛis moꝛdaciꝰ ſcripſit
Vellẽ ydibꝰ marcijs me ad cenã
inuitaſſes Pꝛofecto reliquiarꝫ nich
il fuiſſꝫ. nunc me reliquie vrẽ exer
cent Dꝫ auguſtus foꝛtune fauoꝛe
⁊ romani decꝰ iperij auũculo iulio
lõge pꝛaẽtioꝛ extitit. Cũ eni anto
nius maternã eius originẽ deſpici
ens cũ affrũ genere/ et natiuã pani
ficii diceret Nec vices ꝑtulit/ et eun
dem ſoꝛoꝛe tradita in affinitatẽ gra
tiã admiſit. Cũ vero idẽ aduũſus ꝓ
uatũ quedã grauiꝰ excãdeſceret Lo
quere inq̃t auguſte qd placet. qꝛ di
ligẽtiã auribꝰ/ lingue taciturnitatẽ/
idixi quietẽ manibꝰ/ ⁊ in oibꝰ hijs
potentiã tuã accuſa. qꝛ nichil aliud
argui poteſt in paciencia mea ¶ Ad
hͨ nõmõ in ſe ſeruabat paciẽtia. ſed
eãdem alijs indicebat. Vñ cũ tybe
riꝰ quereretur ꝑ eplãm ꝙ multi de
illo ꝑꝑerã loquerẽtur. ita reſcripſit.

Mi tyberi noli nimis idignari quẽ
ꝙ ẽe qui de te male loquatur. Sa
tis eſt ei ſi hoc habemꝰ ne quis no
bis malefacere poſſit. Idẽ tanta cõ
munitate quoſlibꝫ ſe adeũtes exci
piebat/ vt quedã ioco coꝛripuerit ꝙ
ſic ſibi libellũ poꝛrigere vereretur.
quaſi elephãto ſtipem Et quãtũ ve
ro adulationibꝰ captus eſt. tantũ
iſte ab eis auerſus eſt. Vñ appella
tionẽ domini vt maledictum ⁊ op
pꝛobꝛiũ ſemꝑ exhoꝛruit. Deniqꝫ
cũ eidem deſcendẽti per ſacram viã
deſperatus quidã diceret o tyrãne.
Si eſſem inquit/ nõ diceres Obſer
uatum eteni eſt quociens ingredie
batur vꝛbem ne ſupplicũ de quoqꝫ
ſumeretur ¶ Curcius eques roma
nꝰ delicijs affluens. cum macrum
turdũ ſumſiſſet in cõuiuio ceſaris.
interrogauit an mittere liceret Reſ
pondit pꝛinceps. Quid ni liceat ?
Ille ſtatim ꝑ feneſtram miſit Mi
les peritus aucupij. noctuã que ceſa
ris noctes inquietauerat. ſpe igen
tis pmij captam. tulit ad ceſarem.
Laudato impatoꝛ mille nũmos da
ri iuſſit At ille auſus eſt dicere. ma
lo viuat. aueqꝫ dimiſit. Abijtqꝫ cõ
tumax miles non ſine ãmiratione
multoꝛꝫ ceſare nõ offenſo ¶ Vetera
nꝰ cũ ſibi die dicto/ ꝑiclitaretur ceſa
rem rogauit in publico vt adeſſet.
Ille pꝛeſtantiſſimum aduocatum
quem elegerat ſine moꝛa dedit cõ
mendauitqꝫ ei litigatoꝛem. Vete
ranꝰ autem exclamauit voce mag
na. At non ego ceſar periclitante
te bello acciaco vicarium queſiui.
ſed pꝛo te ipſe pugnaui. detexitqꝫ

impreſſas cicatrices Erubuit ceſar
venitq3 in aduocatione͂. vt qui vere
tetur non ſuperbus tm̄ ſed ingratus
eciā videri. Intrauerat vrbem ado
leſcens ſimillimus ceſari. perductū
q3 ad ceſare͂ interrogauit auguſt9.
dic michi adoleſcens. Fuit vnq̄ᵹ ma
ter tua rome. Negauit ille. nec con
tentus adiecit. ſed pater meus ſepe
Ioci itaq3 aſperitate vrbana/ nocici
am omniū et familiaritate͂ imperca
toris ſibi conciliauit Auguſtus in
pollione͂ ſcripſerat feſcenninos. At
ego inquit pollio taceo. Non eſt in
eum leue ſcribere/ qui poteſt proſcri
bere. Dicit aute͂ non facile concipie
bat iram. ita nec facile admittebat
ad amiciciā. ꝛ que͂ ſemel admiſerat/
conſtantiſſime retinebat. Eide͂ in
ter varia dedecora a quodā probro
ſe obiectum eſt. ꝙ adoptione͂ auun
culi ſtupro meruerit. quia eum illi
us actus admiſiſſe dictus eſt/ non
ſine rumore proſtrate pudicicie A
lius quoq3 eidem iratus obiecit. ꝙ
ſolitus eſſet crura ardenti ſuburere
face. q̄ mollior ſurgeret pilus Dꝫ
et eo tympanizāte. vt primo libro
dixiſſe me memini Videsne inquit
plebei9 quidā. vt cinedus orbe͂ digi
to te͂perat. Et cū nan9 ob corpis
breuitate͂ quicantis cuiuſdā impetu
diceretur/ ſibi calciamentis gradiuſ
culis vtendū eſſe reſpondit Tybe
rius quoq3 cū in multis legatur fu
iſſe culpabilis. tm̄ aduerſ9 quicia ſa
tis firmus ac pacie͂s extitit. dice͂ſq3
in ciuitate libera linguas e͂e liberas
ꝛ mentes hoīm oportebat Et vt
ad priores traſeā. Domicia9 vbor꜠

ſalꝫ paciēs fuit. in quo ſic luſiſſe fer
tur orator liciīi9. nō eſſe mirādū ꝙ
eneam haberet barbā. cui os ferreū
cor plumbeū eſſꝫ. eo ꝙ dura dūtax
at loquebatur que ex iniq̄tatis adi
pe quā corde cōceperat procedebant.
Iniquitas eni͂ ſedere ſcribitur ſuper
talentū plumbi Veſpaſian9 quoq3
de quo in libro ſecundo dū iheroſoli
morū deſtructio deſcriberetur fcā m9
mentione͂. eciā infimorꝫ conuicia pa
cienter tulit. adeo vt ſene buculo p
clamāte i improperiū eius vulpem
pilū poſſe mutare non animū. eo ꝙ
natura cupidiſſimus eſſet pecunie.
nec auariciā minueret proceſſus eta
tis. reſpondiſſe dicitur huiuſmoi ho
minibus debem9 riſū. nobis correcti
one͂. ſed penā criminoſis Nā de fi
lio ei9 tyto q̄d dicā. q̄ priſ auariciā
tāta liberalitate purgauit vt amor
et delicie hūani generis ab oibus di
ceretur ꝯſtantiſſime tene͂s in morib9
ne que͂ poſtulādi grā ad ſe acceden
tem ſine re vel ſpe quocūq3 modo di
mitteret. Vnde interrogantibus do
meſticis cur plura polliceretur q̄ꝫ p̄ſ
tare poſſet. reſpondit non oportere
que͂q̄ᵹ a ſermōe p̄ncipis triſte͂ diſce
dere Ide͂ quoq3 recordat9 ſup cenā
ꝙ nichil tota die cuiq̄ᵹ p̄ſtitiſſet. do
lens ꝛ gemens dixit. O amici hūc
diem perdidi Que͂ in vita offende
rit a iheroſolimorū reuerſus exadi
o/ nondū legi. et forte illum vindi
cem innocencie ꝛ crucifixi redempto
ris elegit dominus qui populū exce
catū incolumi conſciencia nōmodo
innocenter ſed et religioſe deprime
ret et deleret. Nactus eteni͂ horam

gua moriendum erat. cū lectica ve
heretur ſuſpexiſſe dicitur celū. mul
tumqȝ cōqueſt9 eſt eripi ſibi vitam
īmerenti. Neqȝ enim extare vllum
factū ſuum qd ſibi penitendū eſſet.
excepto vno dumtaxat. id quale fu
erit. neqȝ tūc ipſe ꝓdidit. nec cuiq̄
notū fuit. ¶ Quid de patiētia hu9
loquor cui9 tanta benignitas erat
vt ſua iniuria dū a cōiuib9 abſtine
ret. vix crederet quēq̄ poſſe moueri
Tāte quidem ciuilitatis et huāni
tatis in imperio fuit vt oībus ꝓdeſ
ſe. nullūqȝ punire ſtuduerit Conic
tos cōiurationis ꝯtra ſe dimiſit ille
ſos. ⁊ in priſtinā familiaritatem ad
miſit Sed ⁊ domician9 q̄ grauiſſi
mā theomachiam exercuit poſt ne
ronē hu9 virtutis aliquid plerūqȝ
indulſit ciuibus. licet in eos grauis
qñqȝ inſaniret Homo quidē vſqua
qȝ inutilis. ⁊ qui nichil aliud habe
bat virile niſi nomē imperij Vt tñ
ignauiā mentis. ⁊ inerciā corpis/
ſub ꝑtextu ꝑncipatus occuleret. coti
die ſibi ſecretū horarū ſpacium vendi
cabat. nec quicq̄ interdū facere con
ſueuerat niſi captare muſcas. ⁊ eaſ
dem ſtilo ꝑacuto configere. vt cuidā
interroganti ne quis intus eſſet cū
ceſare. nō abſurde ſibi reſponſum a
metello ſit Ne muſca quidem Qd
licet impijſſimo principi innotuerit
diſſimilare maluit q̄ punire ¶ Vꝫ
cur patiencie exempla ꝓpono cum
omnibus liqueat nichil firmū eſſe
et ſtabile/quod leuis aure flatu con
cutitur Quis virum fortem credat
quem verborum mouet impulſus.
et ei quietem excutit. et virtutum
compage dirupta/ipſius anime ſā
guinem eliat? Vnde et publico iure
ſtatutum eſt. ne pro verbis friuolis
quiſq̄ ſeueritate penarum inuratur
Ait enim imperator diuorum theo
doſij/archadij ⁊ honorij ſtatuta cō
firmans Si quis modeſtie neſcius
et pudoris ignarus/improbo petu
lātiqȝ maledicto/nomina noſtra cre
diderit laceſſenda. ac temulentia.
turbulentus obtrectator temporū
fuerit. eum pene nolumus ſubiuga
ri. neqȝ durum aliquid neqȝ aſperū
ſuſtinere. quoniam ſi id ex leuitate
proceſſit contempnendum eſt. ſi ab
inſania miſeratione digniſſimū. ſi
ex iniuria remittendum Vnde inte
gris omnib9 hoc ad noſtram cōſci
entiam referatur. vt ex perſonis ho
minū dicta penſemus et vtrum pre
termitti an exquiri debeant. cenſea
mus Ex quib9 colligitur dictis ho
minū non moueri eum qui aut vir
tutis amator eſt aut iuris conſtitu
tioni obtemperans Omne vafer vi
cium ridenti flaccus amico? tangit
⁊ admiſſus certū precordia ludit.
¶ Familiare ſiquidem ſapienti eſt.
vt magno placet auguſtino potius
a quolibet reprehēdi. q̄ ſiue ab er
rante ſiue ab adulante laudari Nul
lus enim reprehēſor formidandus
eſt amatori veritatis Etenim aut
inimicus reprehēſurus eſt aut ami
cus Si inimicus inſultat. ferend9
eſt Amicus autem ſi errat docend9
Si doceat? audiendus. Laudator
vero ⁊ errans/confirmat errorem.
et adulans/illicit in errorē. Ait er
go rex fidelis. elect9 i bñplacito dñs

relinquēs/ſi ſapiāt regib9/et princi pib9 iuſtīae/humilitat᷒ exemplū ⁊ fortitudinis. Corripiet me iuſt9 in miſericordia. et increpabit me/ oleū aūt peccātoris nō impinguet caput meū Conſonat ei ethicus dicens Falſus honor iuuat aut mēdax infamia ter ret. Q̄z niſi mendoſum ⁊ mendacē?

¶ Caplm xv^m Q̄z ei dūtaxat licz adulari: quē licet occidere et q̄ ty rānus publicus hoſtis eſt.

Q Cuiptamē/cui debet᷒ h̄ ole um peccātoris qd̄ reprobat p̄ ābul9 regū fideliū/⁊ ad qd̄ emendū in fatuitate ſua / excluſas virgines mittit euāgelicus ſermo? Ei vtiq̄ qui in ſordibus eſt. ⁊ iuſto dei iudicio ſordeſcit amplius et vul gi opinione potius ſplendere appetit. q̄ caritatis operibusq̄ eius feruere in cendio Vñ ⁊ in ſclāribus litteris cau tū eſt. quia aliter cū amico. alit᷒ vi uendū eſt cū tyrāno. Amico vtiq̄ adulari nō licet. aures tyrāni mul cere licitū eſt. Ei namq̄ licet adula ri quē licet occidere Porro tyrannū occidere nōmodo licitum eſt ſ3 equū ⁊ iuſtum. Qui eni gladiū accipit. gladio dignus eſt interire. Sz acci pere intelligit᷒ qui eū ꝓpria temeri tate vſurpat nō qui vtendi eo a do mino accipit poteſtatē. Vtiq̄ qui a deo accipit poteſtatē. legib9 ſeruit. et iuſtīae et iur᷒ eſt famulus. Qui vero eā vſurpat. iura deprimit. ⁊ vo lūtati ſue leges ſubmittit. In eū er go merito armātur iura. qui leges exarmat. et publica poteſtas ſeuit in eū qui euacuare nit᷒ publicā ma nū Et cū multa ſint crimina maieſ tatis. nullū grauius eſt eo/qd̄ aduer ſum ipſum corpus iuſtīae exercetur. Tyrānus ergo nōmodo publicū crimen. ſ3 ſi fieri poſſet pluſq̄ publi cū eſt Si eni crimen maieſtat᷒ oēs pſecutores admittit | q̄tomagis il lud qd̄ leges premit. q̄ ipis debent imperatoribus iperare? Certe hoſtem publicū nemo vlciſcitur. et quiſq̄s eū non pſequitur in ſeipſum ⁊ in to tum reipublice mūdane corpus de linquit.

¶ Explicit liber tercius.

¶ Incipiunt capitula libri quarti.

¶ De differencia principis ⁊ tyran ni et quid eſt princeps ¶ Ca^m. i.

¶ Quid lex et q̄ princeps licet ſit legis nexib9 abſolutus leg᷒ tamē ſeru9 eſt et equitatis. geritq̄ pſonā publicā et innocenter ſanguinē fun dit. ¶ Caplm ſecūdum.

¶ Q̄z princeps eſt miniſter ſacerdo tū. et minor eis et q̄d ſit miniſteriū principatus fidelit᷒ gerere. ¶ Ca^m. iij.

¶ Q̄z diuine leg᷒ auctoritate con ſtat principem legi iuſtīae eſſe ſub iectum ¶ Caplm quartū

¶ Q̄z principē caſtum eſſe oportz. et auariciā declinare ¶ Caplm. v.

¶ Q̄z debet legem dei habere pre mēte et oculis ſemp. et peritus eſſe in litteris et litteratorum agi conſi liis ¶ Caplm ſextū

¶ Q̄z timorē dei doceri debz et hui lis eſſe. ⁊ ſic ſeruare huilitatē q̄ auc toritas publica nō minuat᷒. et q̄ p̄ ceptorū alia mobilia. alia immobi lia. ¶ Caplm ſeptimū.

De moderatiōe iuſtic̄ ⁊ clemēcie
principis · que debent in eo ad vtili
tatē reipublice ↄtēꝑari Cplm viij ·

Quid ſit declinare ad dexteram
vel ſiniſtram qđ princeps prohibe
tur · Capitulū nonū ·

Quid vtilitatis de cultu iuſticie
p̄ncipes ↄſequāt · Cplm decimū

Que ſit alia merces principum
Capitulum vndecimū

Ex q̄bꝰ cauſis trāſferāt p̄ncipa
tus ⁊ regna · Cplm duodecimū

Expliciūt capitula libri quarti ·

Incipit ꝓlogus in librū quartū

Ardua quidē res ē
ꝓfeſſio veritatꝭ · ⁊
q̄ incurſātibꝰ erro
rum tenebris · aut
negligētia ꝓſiteꝫ
frequētiſſie viciāt
Quid enī verꝫ ſit · quis recte exami
nat rebꝰ incognitꝭ · Noticia āt verꝫ
eo ꝗ vias nō dirigit ↄtēptorꝭ / iuſ
ticie aculeos exacerbat in penā deli
quētis Eſt ergo p̄inꝰ philoſophādi
gradꝰ · ↄgnoſcē verū / ꝓprietateſqꝫ diſ
cutere · vt q̄d ī ſingulis verū ſit pru
dēter agnoſcat Deindꝰ vt quiſqꝫ
id veritatis qđ ei illuxerit fideliter
aſſequatur Hec aūt philoſophātiū
ſtrata illi ſoli ꝑuia eſt / qui de regno
vanitatis ꝓclamat in libertatē qua
liberi fiūt quos veritas liberauit · ⁊
ſpū̄ ſeruiētes colla iugo iniq̄tatis ⁊
iniuſticie ſubduxerūt Vbi eī eſt ſpūs
dei · ibi libertas · metuſqꝫ ſeruilis vi
ciūſqꝫ ↄſentiens exterminator ſpiri
tus ſancti eſt Porro ſpūs eſt · q̄ loq̄
tur veritatē in ↄſpectu p̄ncipū · nec
erubeſcit · ⁊ pauperes ſpū̄ regibus an
teponit aut equat · ⁊ quos ſibi fece
rit coherere · docet ſcire loqui / ⁊ face
re veritatē Qui vō veritatē nō vult
audire vel loqui / a ſpū̄ veritatꝭ alie
nus eſt Sed hec hactenus · nūc in
quo tyrānꝰ differt a p̄ncipe audia
mus Explicit ꝓlogꝰ libri quarti

Incipit liber quartꝰ

Capitulū p̄mū De differentia
p̄ncipis ⁊ tyrāni · ⁊ quid ſit p̄nceps

Vt ergo tyrāni et prin
cipis hec differētia ſola
vel maxima · ꝗ hic legi
obtēꝑat · et eiꝰ arbitrio
populū regit / cuiꝰ ſe credit miniſtrū
⁊ in reipublice muneribꝰ exercēdis
et oneribꝰ ſubeūdis / legis bn̄ficio / ſi
bi primū vendicat locū In eoqꝫ p̄
fertur ceteris · ꝗ cum ſinguli teneā
tur ad ſingula · principi onera īmi
nent vniuerſa Vnde merito in eo
omniū ſubditorum poteſtas confer
tur · vt in vtilitate ſingulorū · ⁊ om
niū / exquirēda ⁊ faciēda ſibi ipſe ſuf
ficiat · ⁊ humane reipublice ſtatus
optime diſponatur · dum ſunt alter
alteriꝰ mēbra In quo quidem opti
mā viuēdi ducē naturam ſeq̄mur ·
que microcoſmi ſui id eſt mūdi mi
noris · hominis · ſ · ſenſus vniuerſos
in capite collocauit · ⁊ ſic ei vniuer
ſa mēbra ſubiecit · vt omnia recte
moueantur dum ſani capitis ſequū
tur arbitriū Tot ergo ⁊ tantis p̄
uilegijs apex principalis extollitur
et ſplendeſcit · quot et q̄ta ſibi ipſe
neceſſaria credidit Recte q̄dē · q2 ꝑplo
nichil vtiliꝰ ē · q̄ꝫ vt p̄ncipis neceſſitas

expleatur· quippe cum nec volūtas
eius iusticie inueniatur aduersa
Eſt ergo vt cū pleriqꝫ diffiniunt·
princeps poteſtas publica et in ter
ris quedā diuine maieſtatꝫ ymago
Proculdubio magnū quid diuine
virtutis· declaratur ineſſe principi
bus dum homines nutibus eorum
colla ſubmittunt ⁊ ſecuri plerumqꝫ
feriendas prebent ceruices · et im
pulſu diuino quiſqꝫ timet quibus
ipſe timori eſt· Quod fieri poſſe nō
arbitror/niſi nutu faciente diuino ·
Omnis etenim poteſtas a domino
deo eſt· et cum illo fuit ſemper ⁊ eſt
ante euum ordinate racio poteſtatꝫ
Quod igitur princeps poteſt ita a
deo eſt· vt poteſtas a domino non
recedat · ſed ea vtitur per ſuppoſitā
manum in omnibus doctrinam fa
ciens clemētie aut iuſticie ſue· Qui
ergo reſiſtit poteſtati/dei ordinatiōi
reſiſtit · penes quem eſt auctoritas
conferendi eam· ⁊ cum vult auferen
di vel minuendi eam · Neqꝫ enim
potentis eſt cum vult ſeuire in ſub
ditos· ſed diuine diſpenſationis ꝓ
beneplacito ſuo punire vel exercere
ſubiectos· ¶ Vnde et in perſecuti
one hunorum athila interrogatꝰ
a religioſo ciuiū ciuitatꝫ epiſcopo
quis eſſet/cū reſpōdiſſet/ego ſū athila
flagellū dei· veneratꝰ in eo vt ſcribi
tur diuinā maieſtatē epiſcopꝰ/bene
inquit veneit miniſter dei/⁊ illud Bñ
dictꝰ q̄ venit ī noīe dn̄i īgeminās·
reſeratis ecc̄e foribꝰ ꝑſecutorem ad
miſit· ꝑ quē et aſſecutꝰ eſt martirij
palmā· Flagellū autē dn̄i excludere
nō audebat· ſciēs· quia dilectꝰ filius

flagellatur· ⁊ nec ipſiꝰ flagelli eſſe
niſi a dn̄o poteſtatē· Si itaqꝫ a deo
venerabilis eſt bonis poteſtas etiā
in plaga electorum quis eam nō ve
neretur que a domino inſtituta eſt/
ad vindictam malefactorū laudem
vero bonorum et legibus deuotio
ne promptiſſima famulatur? Dig
na ſiquidem vox eſt· vt ait impera
tor maieſtate regnantis/ſe legibus
alligatum principem profiteri· quia
de iuris auctoritate principis pendet
auctoritas· Et reuera maius impe
rio eſt/ ſubmittere legibus principa
tum· vt nichil ſibi princeps licere o
pinetur quod a iuſticie equitate diſ
cordet ¶ Capitulū ij· Quid lex et
q͛ princeps licet ſit legis nexibus
abſolutus; legis tamen ſeruus eſt
et equitatis/ geritqꝫ perſonam pub
licam et innocenter ſanguinem fun
dit

Nec in eo ſibi principes de
trahi arbitrēt· niſi iuſticie
ſue ſtatuta ꝓferēda credide
rint iuſticie dei· cuius iuſticia in euū
eſt· et lex eius equitas Porro equi
tas· vt iuriſperiti aſſerūt rerum cōue
niencia eſt· que cuncta coequiparat
racione· ⁊ in paribus rebus paria iu
ra deſiderat/in oēs equabilis· tribu
ens vnicuiqꝫ quod ſuū eſt Lex vero
eius interpres eſt· vtpote cui equita
tis et iuſticie volūtas innotuit Vn
de ⁊ eam omniū rerum diuinarum
et humanarꝫ cōpotem eſſe criſippus
aſſeruit· Ideoqꝫ preſtare omnibus
bonis et malis et tam rerum q̄ ho
minum principem ⁊ ducem eſſe Cui
papinianus vir quidem iuris expe

tientiſſimꝰ ⁊ demoſtenes orator ꝑ
potens videntur ſuffragari. ⁊ oīm
hominū ſubicere obediētiā. eo ꝙ lex
omnis/inuētio quedam eſt et donū
dei/dogma ſapientum/correptio vo
lūtarioꝝ exceſſuū/ciuitatꝭ ꝯpoſitio/
⁊ totiꝰ criminis fuga. ſcd̄m quam de
cet viuere oīs/qui ī politice rei vni
uerſitate verſanꝭ Oīs itaqꝫ neceſ
ſitate legis ſeruāde/tenētur aſtricti/
niſi forte aliquis ſit cui iniq̄tatis li
centia videatur indulta Princeps
tamen legis nexibꝰ dicitur abſolu
tus. nō quia ei iniqua liceāt. Sed
quia is eſſe debet qui nō timore pe
ne. ſꝫ amore iuſticie/equitatē colat/
reipublice procuret vtilitatem/et in
oībus alioꝝ cōmoda ꝓuate ꝓferat
volūtati ¶ Sed quis in negocijs
publicis loquetꝭ. de ꝑncipis volūta
te cum in eis nil ſibi velle liceat niſi
quod lex aut eq̄tas perſuadet. aut
ratio ꝯmunis vtilitatis inducit? E
ius naqꝫ voluntas in hijs vim de
bet habere iudicij. et rectiſſime quod
ei placet in talibꝰ legis habet vigo
rem eo ꝙ ab eq̄tatis mēte/ciꝰ ſentē
tia nō diſcordet De vultu tuo inq̄t
iudiciū meū prodeat oculi tui vide
ant equitatem Iudex enī incorrup
tus eſt. cuiꝰ ſentētia ex cōtemplatio
ne aſſidua ymago eſt eq̄tatis Pub
lice ergo vtilitatis miniſter/⁊ equi
tatis ſeruus/eſt princeps. ⁊ in eo
perſonam publicam gerit/ꝙ omniū
iniurias et dampna. ſed et crimina
omnia/equitate media punit Vir
ga quoqꝫ eius ⁊ baculus/adhibita
moderatione ſapientie/contractus
oīm et errores ad viā reducit eq̄ta

tis. vt merito poteſtati ſpūs cōgra
tuletur dicens Virga tua ⁊ baculꝰ
tuus ipſa me cōſolata ſunt Sed ⁊
clipeus eius fortis quidem. ſꝫ infir
moꝝ clipeus eſt. ⁊ qui malignātiū
iacula pro innocētibus potēter exci
piat Officiū quoqꝫ eius illis q̄ mi
mū poſſunt plurimū ꝓdeſt. ⁊ illis q̄
nocere deſiderāt plurimū aduerſatꝭ
¶ Nō ergo ſine cauſa gladiū por
tat quo innocēter ſanguinē fundit.
vt tamen vir ſanguinū nō ſit. ⁊ ho
mines frequēter occidat vt nō incur
rat nomē homicidij/vel reatū Si ci
magno creditꝭ auguſtino. dauid vir
ſanguinū dicꝰ eſt nō ꝓpter bella ſꝫ
propter vriam. ⁊ ſamuel nuſq̄ vir
ſanguinū aut homicida ſcribitur. li
cet agag pinguiſſimū regem ama
lech interfecerit Hic ſiquidē gladiꝰ
eſt columbe q̄ ſine felle ꝟ̄atur/ſine
iracundia ferit. et cum dimicat nul
lam omino concipit amaritudinem
Nam ſicut lex culpas perſequitur
ſine odio perſonaꝝ. ita et princeps
delinquentes rectiſſime punit. non
aliquo iracundie motu. ſed manſue
te legis arbitrio Nā et ſi ſuos ꝑn
cepe videatur habere lictores ipſe
aut ſolus aut precipuus credendꝰ
eſt lictor. cui ferire licitum eſt per ſup
poſitam manum Vt enim ad ſtoy
cos accedamus qui cauſas nominū
diligentius inueſtigant. lictor dici
tur quaſi legis ictor. eo ꝙ ad ipſiꝰ
ſpectat officium ferire quem lex iu
dicat feriendum. Vnde et antiqui
tus officialibus quorum manu iu
dex nocentes punit. cum reo gladi
us immineret. obtempera legis

arbitrio dicebatur· vel legē imple·
vt rei tristiciā mitigaret vel mansue
tudo verboꝝ

¶ Capitulū tercīū· Qꝫ princeps
minister est sacerdotū· ⁊ minor eis·
et quid sit ministeriū principatus fi
deliter gerere

Hinc ē gladium de manu
ecclie accipit princeps cū tm̄
ipsa gladiū sāguinis omni
no nō habeat· habet tamen ⁊ istū·
sed eo vtitur per pncipis manū· cui
cercendorū corporū contulit potes
tatē· spiritualiū sibi i pontificib9 auc
toritate reseruata· Est ē pnceps sa
cerdocij quēdā mister· et q̄ sacrorū of
ficiorū illā partē exercet· que sacerdo
cij manibus videtur indigna· Sa
crarū nāqꝫ legū omne officiū religi
osū ⁊ piū est· Illud tamen inferius
quod in penis criminū exercetur· et
quādā carnificij representare videtᷣ
ymaginē· Vnde et cōstantin9 roma
norū fidelissimus imperator cum sa
cerdotū consiliū niceam conuocasset
nec pmū locū tenere ausus ē· nec se
presbiterorū imiscere consessib9· ſꝫ
sedem nouissimā occupauit· Senten
tias vero quas ab eis approbatas
audiuit ita veneratus est· ac si eas
de diuine maiestatis sensisset ema
nasse iudicio· Sꝫ ⁊ libellos iscriptio
nū quos ad iuicē conceptos sacerdo
tū crimina continentes imperatori
porrexerant· suscepit quidē clausosqꝫ
reposuit in sinu suo· Cū autē eosdē
ad caritatem et concordiā reuocas
set· dixit sibi tanq̄ hommi· ⁊ qui iu
dicio subiacet sacerdotū/ illicitū esse
decorū examinare causas / qui non
possunt nisi a solo deo iudicari libel
losqꝫ quos receperat non inspectos
dedit incendio/ patrum veritus cri
mina vel cōuicia publicare / ⁊ cham
reprobi filij maledictionem incurre
re· qui patris verenda non texit· Vn
de et in scriptis nicholai romani pō
tificis· idem dixisse narratur· Vere
si proprijs oculis vidissem sacerdo
tē dei aut aliquē eorū qui monachi
co habitu circūamicti sūt peccātē· cla
midem meā explicarem· et cooperi
rem eum ne ab aliquo videretur

Sed ⁊ theodosius magnus ipera
tor ob mentā noxam non tamen
extenus grauem a sacerdote medio
lanensi a regaliū vsu et insignibus
imperij suspensus est· et indictā sibi
penitenciā homicidij / patienter et
solempniter egit Profecto vt doc
toris gentiū testimonio vtar· ma
ior est qui benedicat· q̄̄ qui benedicā
tur· et penes quem est conferende
dignitatis auctoritas· cum cui dig
nitas ipsa confertur/ honoris priui
legio antecedit Porro de ratione
iuris/ eius est nolle cuius est velle·
et eius est auferre qui de iure cōfer
re potest· Nonne samuel in saulem
ex causa inobediencie depositionis
sententiā tulit· et ei in regni apicem
humilem ysai filium subrogauit ?

Si vō constitutus princeps suscep
tum ministeriū fideliter gesserit tan
tus ei honor exhibendus est et reue
rentia tanta· quantū caput oībus
mēbris corporis antecellit· Gerit
autem fideliter ministeriū/ cum sue
cōditionis memor / vniūsitatis sub
iectorū se psonā gerē recordat· et se

nō ſibi ſuam vitam·ſed alijs debere
cognoſcit·⁊ cū illis ordinata carita
te diſtribuit Totū ergo ſe deo de
bet·plurimū ſue patrie·multū parē
tibus ⁊ ꝓpinquis·extraneis minimū·
nō nichil tamē Sapientib9 ergo
⁊ inſipientib9 debitor eſt·puſillis ⁊
maiorib9 Que quidē inſpectio cōmu
nis eſt omnium prelatorū·⁊ eorū
qui ſpiritualium curam gerunt/⁊
qui ſecularem iuriſdictionem exer
cent·¶ Unde ⁊ melchiſedech quem
primū ſcriptura regem introducit
⁊ ſacerdotem vt ad preſens miſte
rium taceatur quo prefigurat xp̄m
qui in celis ſine matre et in terris
ſine patre natus eſt·ille inq̄ꝫ nec pa
trem nec matrem legit̄ habuiſſe·
nō q̄ vtroqꝫ caruerit·ſed qꝫ regnū
et ſacerdotiū de ratione nō pariunt
caro et ſāguis/cū in alterutro crea
do/parentum reſpect9 citra virtutum
merita ꝓualere nō debeat·ſed ſalu
bria ſubiectorꝫ fideliū vota Et cum
alterutrius culminis apicem cōſcende
rit·quis obliuiſci debet et affectum
carnis·et id ſolū agere quod ſubdi
torum ſal9 expoſcit Dubiectis ita
qꝫ pater ſit et marit9/aut ſi tenerio
rem nouerit affectionē vtatur ea·
Amari magi⁊ ſtudeat q̄ꝫ timeri/et ſe
talem illis exhibeat·vt vitam ei9
ex deuotione ꝓferant ſue·et incolu
mitate illi9 quādam publicam repu
tent vitam Et ei tunc omnia recte
ꝓcedēt·et paucorꝫ ſtipatus obſeq̄o
preualebit ſi opus eſt aduerſus in
numerabiles Fortis etenī ē vt mors
dilectio·et cuneus quē funiculi amo
ris conſtringunt nō facile rumpitur

¶ Dorenſes cū athenienſib9 pug
naturi de euentu prelij oracula con
ſuluerūt·reſponſū eſt ſuperiores fo
re niſi regem athenienſiū occidiſſēt
Cū ventum eſſet in bellū·militib9
ante omnia regis cuſtodia ꝓcipitur
Athenienſib9 eo tempe rex codr9
erat qui reſponſo dei ⁊ preceptis
hoſtiū cognitis/mutato regis habi
tu ſarmenta collo gerens·caſtra
hoſtium ingreditur Ibi turba obſiſ
tentiū a milite quē falce perculſerat
interficit̄ Cognito regis corpe do
renſes ſine prelio diſcedūt·atqꝫ ita
athenienſes/virtute duci⁊ ꝓ ſalute
patrie morti ſe offerentis/bello libe
rantur ¶ Item ligurg9 in regno ſuo
decreta cōſtituēs/ꝑplm̄ in obſequia
ꝓncipū·principes ad iuſticiā impiorꝫ
firmauit/auri argentiqꝫ vſū ⁊ oīm
ſcelerum materiā ſuſtulit Senatui
cuſtodiam legū/ꝑplō ſubeligendi ſe
natū/poteſtatē dedit Statuit virgi
nem ſine dote nubere·vt eligerētur
vxores nō pecunia Maximū hono
rem pro gradu etati⁊/ſenum eſſe vo
luit·nec ſane vſq̄ꝫ terre locum ho
noratiorem ſenectus habet Deinde
vt eternitatem ſuis legibus daret/
iureiurādo obligat ciuitatem nichil
eos de legibus eius mutaturos an
teq̄ꝫ reuerteretur Proficiſcitur autē
cretam ibi perpetuum exilium egit
abiciqꝫ moriens oſſa ſua ī mare iuſ
ſit·ne relati⁊ lacedemonem ſolutos
ſe religione iuriſiurandi in diſſoluen
dis legib9 arbitrarent̄ ¶ Hijs qui
dem exemplis eo libentius vtor·q̄
apoſtolum paulum eiſdem vſum
dū athenienſibus ꝓdicaret inuenio

Studuit predicator egregius ihe
ſū xpiſtū ⁊ hunc crucifixū ſic menti
bus eorū ingerere· vt per ignomini
am crucis/liberationū multorū· ex
emplo gentiliū prouenisse doceret·
Sed et iſta perſuaſit fieri non ſole
re niſi in ſanguine iuſtorū· ⁊ eorū q̄
populi gererent magiſtratū· Porro
ad liberationē omniū ſimul iudeorꝫ
et gentiū nemo ſufficiens potuit in
ueniri· niſi ille cui in hereditatē date
ſunt gentes· et pfinita eſt omnis t̄
ra poſſeſſio eius· Hunc autē aliū eſ
ſe non poſſe q̄ꝫ filiū omipotentis dei
aſſeruit/cui preter deū/gentes ⁊ ter
ras omnes/nemo ſubegerit· Dū er
go ſic crucis ignominiā predicaret·
vt gētiū paulatī euacuaretur ſtulti
cia ſenſim ad dei vbū deiqꝫ ſapiēti
am· ⁊ ipſū etiam diuine maieſtatis
ſoliū/verbū fidei/ ⁊ linguā predica
tois erexit· Et ne vt9 euāgelij ſub
carnis infirmitate viliſceret/a ſcan
dalo iudeorū/gentiūqꝫ ſtulticia/ope
ra crucifixi que in fame teſtimonio
roborabātur expoſuit· cū apud oēs
conſtaret q̄ꝫ ea non poſſet facere ni
ſi deus· Sed quia multa in vtrāqꝫ
partem crebro fama mentitur· ipſā
iuuabat famā q̄ꝫ diſcipuli illius ma
iora faciebant· dum ad vmbrā diſci
puli a quacunqꝫ infirmitate ſanabā
tur egroti· Quid multa? Aſtucias
ariſtotilis· criſippi acumina/omniū
qꝫ philoſophorꝫ ridiculas/reſurgēs
mortuus confutabat· Decios duces
romanorū ſe pro ſuis exercitibus de
uouiſſe percelebre eſt· Julius quoqꝫ
ceſar dux inquit qui non laborat·
vt militibus carus ſit· militē neſcit
amare· neſcit hūanitatē ducis in ex
ercitu aduerſus hoſtes eſſe· Idem
nunq̄ꝫ dixit militibus· Ite huc· ſꝫ ve
nite· Dicebat enī quia participatus
cū duce labor videtur militibus mi
nor· Preterea voluptas corporis eo
dem auctore vitanda eſt· Aiebat enī
in bello corpora hominū gladijs/in
pace voluptatibus vulnerari· Cen
ſerat enī gentiū triūphator/ volup
tatem nullo modo tam facile ſupera
ri q̄ꝫ fuga eo q̄ꝫ ipſum qui gentes do
muerat/veneris nexibus innodauit
mulier impudica

¶ Capitulū quartū· De diuine le
gis auctoritate conſtat princip̄e legi
iuſticie eſſe ſubiectū

Sed q̄d ad emendicata gē
tiū exempla decurro· que
tamē plurima ſunt cū cuncti
us quiſqꝫ poſſit ad faciendū legib9
q̄ꝫ exemplis vrgeri? At ne ipſū pn
cipem vſqꝫquaqꝫ ſolutū legibus opi
neris/audi quā legem imponat pn
cipibus rex magnus ſuper omnē ter
rā/terribilis et q̄ aufert ſpiritū prin
cipū· Cū inquit ingreſſus fueris ter
ram quā dominus deus dabit tibi ⁊
poſſederis eam· habitaueriſqꝫ in illa
⁊ dixeris/conſtituā ſuper me regem
ſicut habent omnes per circuitū na
tiones/eum conſtitues quē domin9
deus tuus elegerit de numero fra
trū tuorū· Non poteris alteri9 gen
tis hominē regem facere· qui nō ſit
frater tuus· Cūqꝫ fuerit conſtitut9
non multiplicabit ſibi equos nec re
ducet populum in egyptum/equita
tus numero ſubleuatus· preſertim
cum dominus preceperit vobis· vt

nequaꝗ̄ per candem viā amplius
reuertamini · Nō habebit vxores
plurimas que alliciant animā eius ·
neqꝫ argenti et auri īmenſa ponde
ra · Poſtꝗ̄ autem ſederit in ſolio reg
ni ſui deſcribit ſibi deutronomiū le
gis huius in volumine accipiens
exemplar a ſacerdotibus leuitice tri
bus · ⁊ habebit ſecū · Legetqꝫ illud
oībus diebus vite ſue vt diſcat ti
mere dñm deū ſuū · et cuſtodire ver
ba · ⁊ cerimonias eiꝰ que ī lege pre
cepta ſunt · Nec eleuetur cor eiꝰ in
ſuperbiā ſuper fratres ſuos / neqꝫ de
clinet in partē dexterā vel ſiniſtrā · vt
longo tempore regnet ipſe ⁊ filius
eius ſuper iſrael · Nūquid queſo
nulla lege artatur quē lex iſta con
ſtringit? Hec vtiqꝫ diuina eſt et im
pune ſolui non poteſt · Singula ver
ba eius ſi ſapiant in auribus princi
pū tonitrua ſunt · Taceo de e
lectione ⁊ forma eius · que in prin
cipio creatione exigitur · Viuendi
formulā que ei preſcripta eſt · mecū
pauliſper attende · Cum inquit fu
erit conſtitutus q̄ totius ſe populi fra
trē religionis cultu ⁊ affectu carita
tis profiteatur · non multiplicabit
ſibi equos quorū numeroſitate ſit
ſubditis oneroſus · Equos equidē
multiplicare eſt · plures ꝗ̄ ipſa neceſ
ſitas exigat vane glorie cauſa / vel
erroris alterius congregare · Mul
tum enim et parū ſi peripateticorū
principē ſequimur legittime quanti
tatis diminutionē ī ſingulis rerum
generibus ſignificant vel exceſſum
Licebit ne ergo canes multiplicare
volucres ve rapaces / aut truces beſti
as / aut quelibet portenta nature aut
equorū qui ad miliciā neceſſarij ſit /
⁊ vſum totius vite ex quantitate
legittima prefinitus eſt numerus?
Nā de hyſtrionibꝰ ⁊ mimis ſcurris
⁊ meretricibꝰ lenoibꝰ · ⁊ hmōi pro
digijs hoīm / que principē oportet
potius exterminare ꝗ̄ fouere · non
fuit in lege mentio facta / que quidē
omnes abhominationes iſtas non
modo a principis aula excludit; ſed
eliminat a populo dei · Equorū no
mine totius familie ⁊ impedimen
torū omniū neceſſarius intelligitur
vſus · cuius legittima quātitas eſt
quā ratio neceſſitatis aut vtilitatis
expoſcit · Ita tamen vt vtile ⁊ ho
neſtū coequetur · ⁊ ciuilitas conſcri
batur honeſtis · Philoſophis enim
iam pridē placuit perniacioſiorē nul
lam eſſe opinionē illorū opinione /
qui vtile ſeparant ab honeſto et ſen
tentiā veriſſimā ⁊ vtiliſſimā eſſe ho
neſtum ⁊ vtile in ſe vſqꝫquaqꝫ con
uerti · Plato (vt ferunt hyſtorie
gentiū) cum vidiſſet dyoniſiū ſicilie
tyrannū corporis ſui ſeptū cuſtodi
bus · quod tantū inquit malū feciſ
ti / vt a tā multis neceſſe habeas cuſ
todiri? Hoc vtiqꝫ principē nō opor
tet / qui officijs ita ſibi omniū vin
cit affectus · vt quiſqꝫ ſubditus pro
eo periculis īminentibus caput op
ponat · cū eā vrgente natura ſe pro
capite ſoleant mēbra exponere · et
pellē pro pelle ⁊ cuncta que hēt hō
ponat ꝓ aīa ſua · Deꝗ̄tur nec re
ducet ꝑplm̄ in egiptū ea ꝗ̄tatꝰ nume
ro ſubleuatꝰ · Magna ſiquidē diligē
tia ꝓcauēdū eſt oī / q̄ in ſublimitate

conſtituitur / ne inferiores eorum
pat exemplis ⁊ abuſione rerū ⁊ per
ſuperbie aut luxurie viam/ad cōfu
ſionis tenebras reducat populum.
Frequēs eſt enī vt ſubditi ſuperioꝝ
vicia imitētur. quia magiſtratui po
pulus ſtudet eſſe conformis. ⁊ vnꝰ
quiſꝫ libēter appetit in quo aliū cer
nit illuſtrē. Celebre eſt illud verſifi
catoris egregij/ſenſū ⁊ verba mag
ni theodoſij exprimentis In cōmune
iubes ſi quid cenſes ve tenēdū. Pri
mꝰ iuſſa ſubi. tūc obſeruātior equi.
fit populus. nec ferre negat; cum
Auctorē ipſū viderit parere ſibi. Cō
ponit orbis/regis ad exēplū. Nec
ſic inflectere ſenſus humanos edicta
valēt/ꝙ vita regentis. Mobile mu
tatur ſemꝑ cum principe vulgus.
Verū ſingulorū facultates nequa
ꝙ copijs omniū adequātur. De lo
culis proprijs quilibet ſumit. at po
teſtas de archa publica vel ciuilio
haurit. Que ſi forte defecerit. ad ſin
gulorꝫ recurritur facultates. At qui
priuatū quēꝗ / ſuis neceſſe eſt eſſe
contentū. Que ſi fuerint attenuata
qui nūc potentis appetebat fulgorē
pauꝑtate ſordidus/confuſionis ſue
tenebras erubeſcit. Inde etiam lace
demonioꝝ decreto/poteſtatibus/in
vſu publicoꝝ bonoꝝ. ꝑatas īdicta
eſt. dū tñ hereditarijs ita ⁊ hijs ꝗ
pinguioꝝ fortuna accedūt cōmuni
iure vti liceat. Caplm̄ q̄rtū. Qꝛ
principē caſtū eſſe oportet ⁊ auariti
am declinare

Dicit lex Nō habebit vx
ores plurimas ꝗ alliciant
aiam eius. Licitū quidē fu
it quōꝗ in populo dei. vt propagande
ſobolis grā; ⁊ fidelem populū dila
tandi. plures quis ſortiretur vxores.
In exemplum licētie huiꝰ occurrūt
patriarche. cū ſara viſa ſit iure ſuo.
corpore ſcilicet abrahe in vtero ali
eno ancille miniſterio de viro ſuſci
piens filiū yſmaelē. Iacob quoꝗ ſo
roꝝ ſibi duplicato cōiugio. ſecūdas
earūdē ancillas aſciuit. At qui reges
perpetue ꝓhibitiōis laqueꝰ tenet.
⁊ a pluriū vxoꝝ amplexibꝰ arcet.
⁊ cum in alijs/plures vnius eſſe li
citū fuerit/in regibꝰ ꝑpetuo vt vna
vnius ſit optinet. Nūquid fornica
ri vel adulterari/ſtuprū ve licet com
mittere cū pluribꝰ cū nec etiam ge
neris multiplicādi cauſa aut ꝓcreā
di heredis. liceat vxoribꝰ āmiſceri?
Quō ſtupra. adulteria. aut quasli
bet fornicatiōes. punit ptās. eiſdē
ſubiecta criminibꝰ? Nec vxores da
uid quiſꝙ obiciat. qui forte in hoc
ſicut et in multis alijs ſpeciali ꝑui
legio gaudet. licet facile cōceſſerim
ꝙ ⁊ ipſe in hac parte deliquerit. Da
ne eum affectus ille vxorius prodi
tione ⁊ homicidio in adulteriū im
pegit. Nec in illius excuſatione la
boro. qui prophetica conuentus et
conuictus parabola. ſeipſum dignū
mortis eſſe reſpondit. Habes itaꝗ
regem cum regibus delinquentē in
⁊ vtinam cum penitente peniteant
⁊ fateantur cum confitente culpam
⁊ ſatiſfacientes cum ſatiſfaciente re
uertantur ad vitam. Ipſam quoꝗ
ſapientiam ſalomonis mulierū in
fatuauit amor. Dicitur. nec habe
bit argenti ⁊ auri imenſa pondera

Cant nunc ⁊ dominio prohibēte ar
gentū ſibi et aurū theſaurizent faci
entes ex calūpnia queſtū. de pauper
tatib9 aliorū habundantiā querant
de rapinis diuitias. ⁊ ſingularē ſibi
beatitudinē ſtatuant in calamitate
multorum. Sed copiā ſalomonis
obiciat aliquis Eſto/principem loci
pletem fieri non prohibeo. ſed aua
rum. Nonne aurum et argentum
tēpore ſalomonis viluerunt? Non
vtiq̄ viluiſſent ſi eorum immenſa
pondera et que vſum excederent ſi
bi rex cupidus congeſſiſſ; Potuerat
ea in terra defodiēs quo cariora fie
rent humanis vſib9 ſubtraxiſſe
Apud petroniū trimalchio r̄fert fa
brū fuiſſe qui vitrea vaſa faceret te
nacitatis tāte vt nō magis q̄ aurea
vel argētea frāgerētur. Cū ergo fi
alam huiuſmodi de vitro puriſſimo
⁊ ſolo vt putabat dignā ceſarē fabri
caſſet cū munere ſuo ceſarem adiēs
admiſſ9 eſt Laudata eſt ſpēs mune
ris/ꝯmendata man9 artificis. accep
tata eſt deuotio donātis Faber vera
vt ādmirationē intuentiū verteret in
ſtuporē et ſibi pleni9 ꝯciliaret gra
ciam īperatoris. petitā de manu ce
ſaris fialā recepit eāq̄ validius ꝓie
cit in pauimentū tanto īpetu vt nec
ſolidiſſima et ꝯſtātiſſima eris mate
ria illeſa maneret Ceſar aūt ad h̄
nō magis ſtupuit q̄ expauit At ille
de terra ſuſtulit fialā que quidē nō
fracta erat ſ; colliſa ac ſi eris ſubſtā
cia vitri ſpeciē induiſſ; Deinde mar
tiolū de ſinu ꝓferens/viciū correxit
aptiſſime. et tamq̄ colliſū vas ereum
crebris ictib9 reparauit. Quo facto

ſe celum iouis tenere arbitratus eſt
eo q̄ familiaritatem ceſaris. et am
miratione omniū ſe ꝓmeruiſſe cre
debat Sed ſecus accidit Queſiuit
enim ceſar an ali9 ſciret hanc ꝯditu
ram vitreorū Quod cū negaret. eū
decollari precepit īperator dicens.
quia ſi hoc artificiū innoteſceret. au
rum ⁊ argentū vileſceret quaſi lutū
An vera ſit relatio ⁊ fidelis incer
tum eſt: ⁊ de facto ceſaris/diuerſi di
uerſa ſentiūt. Ego vero ſapiētiorū
non ꝑiudicans intellectui/deuotionē
potentis artificis male remuneratā
arbitror. ⁊ inutiliter humano generi
proſpectū/cum ars egregia deleta
ſit vt fomes auaricie. pabulū mor
tis. cōtentionū preliorūq̄ cauſa pe
cunia. preciīq̄ materia ſeruaretur
in precio qd̄ ſine diligētia hoīs fue
rat habitura. cū ſine ſe eſſe non poſ
ſit qui verū preciū eſt Vtiq̄ in ꝑcio
preciū nunc eſt dat cenſus honores
Cēſus amicicias paup̄ vbiq̄ iacet
Longe vtilius quidā omnē mate
riam iurgiorū. et cauſā odij a ſuis
reb9 publicis exterminare ſtuduerūt
vt cauſa deficiente effectus malicie
euaneſceret Quale ē decretū ligur
gi apud lacedemoīos. et in antiqua
grecia que nunc pars ytalie ē. ſa
mij doctrina pictagore qui conſtitu
tionum ſuarū robore et virtute tra
ditur totam ſeruaſſe ytaliam Vti
nam aurum cum argento vileſcat.
dum ſit ſola virtus in precio et il
la quorum vſum optima dux viuen
di natura commendat. Pauper itaq̄
non iacebit. nec Diues ſolius pecu
nie beneficio honorabitur dū vnuſ

quiſqꝫ ſui ipſi9 dote in precio erit vel
vileſcet. ¶ Porro quedam a ſe. que
dam ab alioꝝ opinione habẽt precij
dignitatẽ. Panis ſiquidem aut victu
alia que in alimentũ aut indumentũ
neceſſarijs cõſtant dictãte natura ſũt
vbiqꝫ terrarũ in precio. ¶ Que ſenſus
oblectant naturaliter omnib9 gra
ta ſunt. Quid multa? Que nature
ſũt / nõ modo cadũt ſed vigent apud
omẽs. Que opinionis arbitrium ſe
quũtur incerta ſũt / ⁊ ſicut ad placitũ
ſũt / ita et ad placitũ euaneſcũt. Nõ
fuerat ergo timendũ imperatori ne
materia cõmerciorum deficeret. cũ ea
am adhuc apud illos venaliaũ fre
quens ſit qui pecuniã nõ nouerunt.
Radio equidẽ tante ſapiẽtie fuiſſe ſa
lomonẽ. vt nũq̃ timuerit: ne aurũ
et argentũ vileſceret poſteris. quo
rum naturam videbat eſſe famelicã
et pro parte maxima nichil aliud q̃
pecuniam eſurire. Vñ per inſpiratã
ſapientiam hãc rubiginem rex contẽp
ſit egregi9. vt ad cõtemptũ pecunie
ſui ipſius exemplo poſteros inuita
ret. ¶ Preterea eſſe regem expedit co
pioſũ ita tñ vt diuicias ſuas populi
reputet. Nõ habebit diuicias q̃s
noie poſſidet alieno. nec ſibi priuata
erũt bona fiſcalia que publica cõſtite
runt. Nec enim ãi nec ipſe ſu9 ſit. ſed
ſubditorũ.

¶ Capitulum ſextum. Quod debet
legem dei habere pre mente ⁊ oculis
ſemper. ⁊ peritus eſſe in litteris. ⁊ lit
teratorũ agi cõſilijs

Poſtq̃ autẽ ſederit in ſolio
regni ſui deſcribet ſibi deu
teronomiũ legis huius in vo
lumine. Ecce quia princeps non de
bet eſſe ignarus iuris. ⁊ licet multis
priuilegijs gaudeat. nec miliciẽ pre
textu legem domĩ permittitur igno
rare. Deſcribet ergo deuteronomiũ le
gis. i. ſecundam legẽ in volumĩe cor
dis vt ſit lex prima quã lrã ingerit /
ſecũda quã ex ea miſtic9 itellect9 ag
noſcit / prima ſiquidem ſcribi potu
it lapideis tabulis. ſed ſecunda nõ
imprimitur niſi in puriore itelligẽ
tia mentis. Et recte in volumĩe deu
teronomiũ ſcribitur. qꝛ ſic apud ſe ſẽ
ſum legis princeps reuoluit / q̃ ab
oculis eius lrã non recedit. Et ſic q̃
dem inſiſtit littere vt nequaq̃ ab in
tellect9 diſcordet puritate. Littera
namqꝫ occidit ſpiritus viuificat / et
penes ipſum humani iuris ⁊ equi
tatis / media iterpretatio neceſſari
a et generalis extat. ¶ Accipiens in
quit exẽpla a ſacerdotib9 leuitice tri
bus / recte quidem omniũ legum in
anis eſt cenſura. ſi non diuine le
gis ymaginem gerat / ⁊ inutilis eſt
conſtitutio principis. ſi nõ eſt eccle
ſiaſtice diſcipline conformis. Quod et
christianiſſimũ non latuit principẽ
qui legibus ſuis indixit. ne dedig
nentur ſacros canones imitari.
Et non modo ſacerdotũ exempla
ria peti precipit. ſed ad leuiticam tri
bum mutuandi gracia principem
mittit. Dic enim legit ĩmi ſacerdo
tes audiendi ſunt / vt reprobis et aſ
cendentibus ex aduerſo / omnem
vir iuſtus claudat aditum. Sed q̃
ſũt ſacerdotes leuitice trib9? Illi v
tiqꝫ q̃s ſine auaricie ſtimulis. ſine
ambitionis impulſu. ſine affectiõe

carnis et ſanguinis lex in eccleſiā
introduxit. Nō autē lex littere que
mortificat. ſed ſpiritus que in ſancti
tate mentis. mūdicia corporis. fidei
ſinceritate. ⁊ operibus caritatis. vi
uificat. Sicut enī vmbratilis lex/
⁊ gerens omnia figuraliter ſacerdo
tes in ſingularitate carnis ⁊ ſāgui
nis preelegit: ſic poſtq̄ ceſſantibus
vmbris/veritas patefacta eſt/⁊ iuſ
ticia de celo proſpexit. quos vite cō
mendat meritū. ⁊ bone opinionis o
dor ⁊ vnitas fideliū. aut prelatoꝝ
prouidens diligentia/in opꝰ miniſ
terij ſegregauit. ſpiritꝰ applicat ad
leuiticā tribū/⁊ legittimos inſtituit
ſacerdotes. ¶ Addiatur. ⁊ habebit
ſecū. legetq̄ꝫ illud omnibus diebus
vite ſue. Attende quāta debeat eſſe
diligentia principis in lege dñi cuſ
todiēda. qui eā ſemper habere/lege
re precipitur/et reuoluere. ſicut rex
regū factus ex muliere. factus ſub le
ge/omnē impleuit iuſticiā legis. ei
non neceſſitate. ſed volūtate ſubiec
tus. quia in lege voluntas eius. et
in lege dñi meditatꝰ eſt die ac noc
te. Ne ſi ille in hac pte nō creditur
imitandꝰ: qui non regū gloriā. ſed
fideliū amplexus eſt paupertatē et
indutus forma ſeruili redinatoriū
capiti nō queſiuit in terris. et inter
rogatꝰ a iudice/ regnū ſuū de hoc
mūdo non eſſe confeſſus eſt. proficia
ant vel exēpla regū illuſtriū/quorū
memoria in benedictiōe ē. ¶ Proce
dāt q̄ de caſtris iſrl̄ dauid. ezechias
et ioſyas et ceteri q̄ in eo/ſibi regni
glāꝫ cōſtare credebāt. ſi dei querentes
glām. ſe ⁊ ſbditos diuine legꝫ nexi

bus innodarēt. Et ne illoꝝ remota
videātur exempla. et ex eo ſequēda
minꝰ ꝙ a lege eoꝝ ⁊ ritu operū et
religiōis cultu et fidei/pfeſſione ali
quātiſper videmur abſcedere/ licet
nobis et illis eadē fides ſit / ita ta
men vt qđ illi futurū expectabant.
nos ex pte magna gaudeamꝰ ⁊ ve
neremur expletum. abiectis tm̄ vm
bris figuratū/ex quo veritas de ter
ra orta eſt. ⁊ in ꝯſpectu gentiū reue
lata. Ne inq̄ illorū quaſi aliena ā
prophana contēpnantur exempla/
cōſtantinus noſter/theodoſiꝰ/iuſtini
anus/⁊ leo et alij xp̄ianiſſimi p̄nci
pes/p̄ncipē poſſunt inſtruere xpriſtia
nū. In eo nāqꝫ p̄cipuā operā dabāt
vt ſacratiſſime leges que ꝯſtringūt
oīm vitas ſcirentur ⁊ tenerētur ab
hoībus. nec illarū eſſet quiſq̄ igna
rus. niſi aut publica vtilitate/erro
ris diſpendiū cōpenſaret / aut miſe
ratione etatis. aut ſexus infirmita
te/ legittime acerbitatis euitet acu
leos. Illoꝝ itaqꝫ geſta. virtutū incā
tamēta ſunt: verba quot ſūt. tot in
ſtitutiones morū. Deniqꝫ vitā vici
is ſubiugatis ⁊ captiuatis/quaſi ar
cum triumphalem conſecratū poſ
teritati / magnifice virtutis titulis
erexerunt fideli confeſſiōe predican
tes in omnibus / quia non manus
noſtra excelſa ſed dñs fecit hec oīa
¶ Et quidē conſtantinus romana
eccia fūdata et dotata. vt cetera eiꝰ
taceāt egregia. bñdcōne ppetua i
ſignis ē. Iuſtinianꝰ ⁊ leo q̄ fuerūt/
ex eo darēt ꝙ totū orbem ſacratiſſi
mis legibus erudeatis quaſi quod
dam tēplū iuſticie ſacrare ſtuduerūt

Nam de theodoſio quid dicā? quē
iſti virtutis habuerūt exemplar. ⁊
grā dei ob religionis ⁊ iuſticie ve
nerabilem notā. ⁊ ſacerdotibꝰ pati
entiſſime tñ ⁊ humilime indignātē
nō mō vt imꝑatorem venerata ē.
ſꝫ vt antiſtitem. q̄ leges tulerat ꝙ
patienter tulit ſñiam ſacerdotis me
diolanenſis. Et ne ſententiā emolli
ti preſbiteri ⁊ principibꝰ applaudē
tis fuiſſe teneā putes a regaliū vſu
ſuſpēſus eſt princeps / excluſꝰ ab ec
cleſia ⁊ penitētiā coactꝰ eſt explere
ſolempnē. Sed quid eū tāte neceſ
ſitati ſubiecerat? Voluntas vtiqꝫ ſub
iecta iuſticie dei / ⁊ legi eiꝰ vſqꝫ qua
qꝫ obtemperans. Et niſi q̄ in metrica
leuitate ſcribūtur duxeris habēda ꝯ
tēptui ex hijs quibꝰ filiū inſtruit ⁊
apud claudianū quis ipē in ſacrari
o morū extiterit paucis agnoſces.
Ceterū cū premiſſe legis verba re
uoluo / ſingula michi videtur onuſ
ta / et quaſi ſpū intelligentie ſcā cra
ta / menti occurrūt. Habebit ergo i
quit ſcām legem. prouidens ne ad
dampnationē ſuā cum eā habere ne
ceſſe ſit. habeat contra ſe. Potētes
eteni potenter tormēta patientur.
¶ Et adiecit. Leget qꝫ illud. Legē
ſiquidem habere in matica parum ꝓ
deſt niſi fideliter cuſtodiatur in aīa.
Legenda ergo eſt omnibꝰ diebꝰ vi
te ſue. Ex quibꝰ liquido conſtat ꝙ
neceſſaria ſit principibꝰ peritia litte
rarū qui legē domī cotidie reuolue
re lectione iubētur. Et forte ꝙ ſacer
dotes legem cotidie legere iubeātur
nō frequenter inuenies. Princeps
vero cotidie legit ⁊ cūctis diebꝰ vite
ſue. Quia qua die nō legerit legem
ei nō dies vite ſed mortis eſt. Hoc
vtiqꝫ ſine difficultate illitteratꝰ nō
faciet. Vnde et in litteris quas regē
romanorꝫ ad frācorꝫ regē trāſmiſiſ
ſe recolo. quibꝰ hortabatur: vt libe
ros ſuos liberalibꝰ diſciplinis inſti
tui procuraret. hoc īter cetera elegan
ter adiecit. qꝛ rex illitteratus eſt q̄
ſi aſinꝰ coronatꝰ. Si tamē ex diſ
penſatione / ob egregie virtutꝭ me
ritū principē contingat eſſe non lit
teratū eundē agi litteratorꝫ ꝯſilijs
vt ei res recte procedat neceſſe eſt.
Aſſiſtant ergo ei natan ꝓpha et ſa
doch ſacerdos ⁊ fideles filij ꝓpharꝫ
q̄ eū a lege dei diuertere nō patiāꝭ
⁊ quā ipē oculis aīo nō oſtēdit / li
guis ſuis introducant quaſi quodā
aurium hoſtio litterati. ¶ Legat ita
qꝫ mens principis in lingua ſacerdo
tis ⁊ quicquid egregiū videt in mo
ribꝰ / quaſi legem domī veneretur.
Nam vita et lingua ſacerdotū q̄ſi
quidā vite liber eſt in facie populorꝫ
Eo forte ſpectat ꝙ exemplar legꝭ
a ſacerdotibꝰ leuitice tribꝰ iubeꝭ aſ
ſumi. qꝛ ꝑdicatiōe eorꝫ dēt poſitas
cōmiſſi magiſtratus gubernacula /
moderari. Nec ex̄ps oīno laicis ē.
q̄ ⁊ ſi ipē nō legit q̄ leguntꝭ ab ali
is fideliter audit. Qui vero neutrꝫ
facit quō īcremētū ꝑcepti qd̄ ꝑapiꝭ
fidelitꝭ adimplebit? Concurſus nāqꝫ
deſiderabiliū oīm ſapiētie acceſſio
eſt. ¶ Ptholomeus ad cumulum be
atitudinis nonne ſibi deeſſe aliquid
credidit donec aſſitis ſeptuaginta
interpretibus licet gentilis eſſet le
gem domini grecis cōmunicauit?

Nichil enĩ refert an interp̃tes in e
adẽ cellula clauſi cõtulerĩt an ꝓpha
uerĩt in diuerſis dũ cõſtet regẽ in ve
ritatis inq̃ſitione ſollicitũ legẽ dñi
in grecã traicaiſſe. In actias nocti
bus legiſſe me memini q̃ cũ philip
pi macedoĩs moꝝ legantur inſigni
a/inter cetera litteratoriũ ſtudiũ q̃i
belli negocia. ⁊ victoriaꝝ triũphos
liberalitatẽ mẽſe/huãnitatis officiũ
et q̃ãq; lepide comiciq; dicta ſunt
coloꝛauit. Verũ et hoc ipſũ in quo
ſe alijs excellentioꝛẽ nouerat. quaſi
bonoꝝ hereditarioꝝ fũdamẽtũ ad
vnicũ quẽ ſpe͛abat regni ⁊ felicitatẽ
futurũ heredẽ/trãſmittẽ curauit. Ob
hanc cauſã epiſtola eius deſtinata
ariſtotili nuper nati alexãdri. vt ſpe
rabatur magiſtro viſa ẽ exſcribẽda.
Eſt igitur ꝯcepta ad hãc ferme ſen
tentiã. Philippus ariſtotili ſalutem.
filiũ michi genitũ ſcito. quo equidẽ
dijs habeo gratiã. non ꝓinde quia
nat9 eſt. q̃ ꝓ eo q̃ eũ naſci cõtigit
tẽpoꝛib9 vite tue. Spero etenĩ foꝛe
vt educat9 erudituſq; a te dignus
exiſtat/et nobis/⁊ rerũ iſtarũ ſuſcep
tione. Romanos iperatoꝛes/aut
duces/ dum eoꝛũ res publica vigu
it. illitteratos extitiſſe non memini
Et neſcio quomõ cõtigit q̃ ex quo
in pꝛincipibus virtus languit litte
rarũ/armate quoq; milicie infirma
ta eſt manus et ipſius pꝛincipatus
quaſi pꝛeciſa radix. Nec mirũ cũ ſi
ne ſapientia/nullis ſtare aut eſſe va
leat pꝛincipatus. quia ſapientia dei
dixit. ſine me nichil poteſtis facẽ
Socrates appollinis oraculo ſapi
entiſſimus iudicatus eſt/et qui ſine

cõtradictiõe ſeptẽ illos qui dicti ſunt
ſapientes incõparabiliter anteceſſit.
non in opiniõe ſapiẽtie. ſed virtute
Tũc demũ res publicas foꝛe bea
tas aſſeruit. ſi eas philoſophi rege
rent. aut rectoꝛes eaꝝ ſtudere ſapiẽ
tie cõtigiſſet. Et ſi tibi ſocratis
videtur cõtẽpnenda auctoritas Per
me inq̃t ſapientia/reges regnãt. et
cõditoꝛes legũ iuſta decernũt. per
me p̃ncipes imperãt et potẽtes decer
nunt iuſticiã. Ego diligentes me di
ligo. et qui mane vigilãt ad me in
uenient me. Mecũ ſunt diuicie. ⁊ glo
ria opes ſuperbe: ⁊ iuſticia. Melioꝛ
eſt fruct9 me9 auro ⁊ lapide p̃cioſo
gemmina mea argẽto electo. In vi
is iuſticie ambulo. in medio ſemita
rũ iudicij. vt ditem diligẽtes me. ⁊
theſauros illoꝝ repleã. Item meũ
eſt ꝯſiliũ ⁊ equitas/mea eſt pꝛudẽ
tia. mea eſt foꝛtitudo. Et alibi. Ac
cipite diſciplinã/ ⁊ non pecuniã. doc
trinã magis q̃ aurũ eligite. Melioꝛ
eſt enĩ ſapientia cunctis opibus pꝛe
cioſiſſimis. ⁊ omne deſiderabile ei
non poteſt cõparari. Cum gentes
nichil ſine nutu numinũ crederent fa
ciendũ/vnũ tamen quaſi deũ deoꝝ
⁊ omniũ pꝛincipem excolebant ſali
cet ſapiam. eo q̃ ipſa oĩb9 pꝛeeſt.
Vnde ⁊ philoſophi veteres ymagi
nẽ ſapientie pꝛe foꝛib9 omniũ tem
ploꝛũ pingi. ⁊ hec verba ſcribere de
bere cenſuerunt. Vſus me genuit/
peperit memoꝛia. ſophiam me vo
cant graij. vos ſapientiam. Et hec
iſtẽ. ego odi hoĩes ſtultos. et igna
ua opa. ⁊ philoſophicas ſententias
Et q̃ eleganter illi iſta finxerunt

liaet veritatem ipſam plene non no
uerint ad eam tamen aliquatenus
accedētes· dum ſapientiam omniū
que recte fiūt/ducem ac principē ar
bitrantur· cū et ipſa veraciter glorie
tur ꝙ in omni gente ⁊ populo a prin
cipio primatū tenuit/ſuperborum ⁊
ſublimiū colla propria virtute cal
cans Salomō quoqꝫ ſe/eam ſuper
ſalutem ⁊ omnia pulchra dilexiſſe
fatetur· ⁊ ad ipſū cum ea bona om
nia acceſſiſſe ¶ Capitulū ſeptimū·

Qꝫ timorem dei doceri debet· ⁊ hu
milis eſſe·et ſic ſeruare humilitatē
ꝙ auctoritas publica nō minuatur
et ꝙ preceptoꝝ alia mobilia alia im
mobilia·

Equitur vt diſcat timere do
minū deum ſuū· et cuſtodi
re verba eius que in lege p̄
cepta ſūt Cauſam legitime obſer
uatiōis lex ipſa ſubiūgit· Vt diſcat
inquit· Diligens nāqꝫ lector legis
diſcipulus eſt·non magiſter· Nec
ad ſenſum ſuū captiuatā retorquet
legem·ſed menti eius ⁊ integritati
ſenſus ſuos accōmodat· Sed diſci
pulus iſte quid diſcit? Vtiqꝫ timere
dominū deum ſuū· Recte quidem/ eo
ꝙ ſapientia parit· et firmat principa
tum At qui initiū ſapiētie timor do
mini· Qui ergo timoris non initia
tur gradu/fruſtra ad legitimi prin
cipatus culmen aſpirat legitimi in
quā/quia de quibuſdā dum attenuanē
deiectis ⁊ miſerius deiciendis/ſcrip
tum eſt Iſti regnauerunt ⁊ non ex
me· principes extiterūt · et ego ig
noraui· et alibi· Tenentes legem
neſcierunt ſapientiam Timeat er

go princeps dominū et ſe promptā
humilitate mentis· ⁊ pia exhibitio
ne operis ſeruū profiteatur· Dñs
eteni/ſerui dñs eſt Seruit itaqꝫ do
mino princeps·dū conſeruis ſuis ſub
ditis ſalicet/fideliter ſeruit Sed et
dñm deum eſſe agnoſcat / cui non
plus timoris ex maieſtate / ꝙ amo
ris ex pietate exhibēdū eſt· Pater
eteni eſt ⁊ cui nulla creatura/ipſius
faciente merito/negare poteſt dilec
tionis affectū· Si ego inquit dñs
ſum·vbi eſt timor meus? Si pater
ſū·vbi eſt amor meus? Verba quo
qꝫ legis cuſtodienda ſunt· ꝙ ex pri
mo timoris gradu quadā quaſi vir
tutū ſcala felia procedit aſcēſu· Di
lectio inquit illꝰ/cuſtodia legū eſt·
quia omnis ſapientia timor dñi
Porro qui timet deū faciet bona· ⁊
qui cōtinens eſt iuſticie apprehendet
illā·et obuiabit illi quaſi mater ho
norificata Sed q̄ verba tanta dili
gentia cuſtodiet? Vtiqꝫ q̄ precepta
ſunt in lege·vt apud iudicē iota vel
apex legis nō cadat in terrā· ꝙ non
ille proprijs vel manibꝰ ſubiectoꝝ ex
cipiat ¶ Sūt aūt precepta quedā p
petuā habēcia neceſſitatē Apud om
nes gens legitima· ⁊ q̄ oīno īpune
ſolui non poſſunt· Ante legē·ſub le
ge·ſub gratia·oēs lex vna cōſtrīgit
Quod tibi non vis fieri aliȷ̄ ne fece
ris· et qđ tibi vis fieri faciēdū· hoc
facias aliȷ̄ ¶ Procedāt nūc dealba
tores poteſtatū·ſuſurrēt/ aut ſi hoc pa
rū eſt publice p̄conētur principē non
eſſe legi ſubiectū·ꝫ qđ ei placet nō
modo in iure ſcđm formā equitatis cō
dito·ꝫ qualitercūqꝫ·legis habē vigorē

Regem quē legis nexibus ſubtra
hūt ſi volunt et audent exlegē faci
ant ego nōmō hÿꝫ venitētib9 ꝫ mū
do reclamāte/ ipōs hac lege teneri
cōfirmo. In quo eni inqt q̄ nᶜ fallit
nec fallitur iudicio iudicauentis. iu
dicabimini. Et certe iudiciū grauiſ
ſimū in hÿs q̄ preſūt fiet. eo ꝙ mē
ſura bona. cōfecta. coagitata. et ſu
perafflueus reddetur in ſinus eoꝝ
Nec tamē diſpenſationē legis ſub
traho manib9 poteſtatū. ſed ꝑpetu
am preceptionē aut ꝓhibitionē ha
bentia/ libito eoꝝ nequaꝗ̄ arbitror
ſupponenda In hÿs itaqꝫ dūtaxat
que mobilia ſūt/ diſpenſatio vboꝝ
admittitur/ ita tamen vt cōpenſati
one honeſtatis aut vtilitatis/ mens
legꝭ integra cōſeruetur ¶ Nec ele
uet̄ inqt cor eius in ſuperbiā ſuꝑ fra
tres ſuos. Qd̄ ꝑ̄cipue neceſſariū ē/
ſepi9 replicat/ eo ꝙ humilitas nūꝗ̄
ſatis cōmendata videtur ꝑ̄ncipib9.
ꝗꝛ difficillimū eſt vt grad9 honoris
tumorē nō pariat in aīo imprudētis
Superbis vtiqꝫ reſiſtit de9 ꝛ huilib9
dat grām Proinde ꝗ̄ rex oret ne ve
niat ei pes ſuperbie. qꝛ in eo ceci de
runt qui operantur īiquitatē expul
ſi ſunt. nec potuerūt ſtare. Non ita
qꝫ ſuperbiat ſuper fratres. ſed cū fra
trum meminerit. fraternū ſubiectis
omnibus impendat affectū. Et qui
dem prudenter/ humilitatē/ cū diſcre
tione ꝗꝛ caritate/ indicit ꝑ̄ncipibus.
quia ſine iſtis omnino ſubſiſtere nō
poteſt ꝑ̄ncipatus. Quiſq̄s ergo gra
dum proprie celſitudinis amat. hu
militatis cultū in moribus diligen
tiſſime teneat Nā qui ab huilitatꝭ

ꝺ̄pib9 recedit. a dignitatis ſue faſti
gio tumoris pondere cadit. Obtinet
ci perpetuo qꝛ qui ſe humiliat exal
tabitur. ꝛ vice verſa qui ſe exaltat
deprimetur ¶ Regē romanoꝝ no
uiſſimū/ tarquiniū fecit eſſe ſuperbi
a/ et ei ab huilitate magis neceſſa
rios ſubſtituit magiſtrat9. Deniqꝫ
quē ſuperboꝝ legiſti regnare diuci
us? Quoꝝ namqꝫ qui per ſuperbiā
cecidernt/ hyſtoria copioſa eſt. Nec
tamen catenus ſuperbiā vitet. vt ī
cidat in contēptū. qꝛ ſicut elatio ita
et abiectio declinanda eſt. Unde et
in iure romano cautū eſt. vt q̄ ius
reddit ſe quidē in adeūdo facilē ꝑ̄be
at contempni tamen non patiatur.
Mandatis quoqꝫ adicitur ne preſi
des prouinciarū in vlteriorē famili
aritatē prouinciales admittat/ eo
ꝙ ex conuerſatione equali cōtemp
tio naſcitur dignitatis. Veneretur
ergo in publico populi maieſtatem
ꝛ apud ſe priuate conditionis ſtatū
pariter metiatur. ¶ Hoc ipſū anti
quis philoſophoꝝ documentis faci
endū agnoſce. Ad philoſophū tau
rum/ athenas viſendi cognoſcendi
qꝫ eius gracia venerunt pariter/ cre
te prouincie preſes/ et pater eiusꝫ
priuatus. Taurus venientibus pla
cide aſſurrexit/ reſeditqꝫ poſt mutuā
ſalutationem. Allata eſt mox vna
ſella que ī promptu erāt ꝛ dum ali
e promebantur appoſita eſt Inuita
uit ergo taurus patrem preſidis vt
ſederet. At ille Sedeat hic potius
qui romani populi magiſtrat9 eſt.
Abſqꝫ ꝑ̄iudicio inqt taurus/ tu inte
rea ſede dum cōſpiciām9 q̄rimuſqꝫ q̄d

ꝯueniat. te ne potiꝰ ſedere qui patꝛ
es. an filiū qui gerit romani populi
magiſtratū. Cū pater aſſediſſet ap
poſitūq; eſſet aliud filio/ſuper eadē
re/ taurus hijs qui ꝯuenerāt verbū
fecit cū ſumma boni. equi. honorū
atq; officiorꝝ ꝯpenſatione. Eorꝝ v̄
borū ſn̄ia hec fere fuit. In publicis
locis atq; munerībꝰ/pr̄m iura/cau
ſa filiorū q̄ in magiſtratu aut poteſ
tatibus ſunt collata. interquieſcere
paululū ꝛ ꝯuenire. ſꝫ cū extra rem
publicā in domeſtica re ꝛ vita ſede
atur. ambuletur in conuiuio quoq;
diſcūbatur familiari. tūc inter filiū
mḡratum. ꝛ pr̄em priuatum/publi
cos honores ceſſare. naturales et
genuos exoriri. Hec ḡ inquit taurꝰ
q̄ ad me veniſtis. q̄ nūc loq̄mur q̄
de officijs diſſertamꝰ p̄uata actio
eſt. Itaq; tu pater vtere hijs hono
ribꝰ p̄us. quibꝰ quoq; domi veſtre te
vti p̄orum decet. Hec ergo genera
liter mḡratibꝰ ꝑſuadenda arbitror.
vt in ſplendore publice dignitatis
memores ſint ꝓprie ꝯditionis. et
ſic attēdant proprie ꝯditionis ſta
tū: vt nō deuenuſtēt publice dig̃ta
tꝭ gradū. ſic collati ſibi honorꝭ inte̾
tatē ſuēt. vt aliorꝝ nō minuāt dig
nitatē. ꝛ ſic p̄uata q̄ſq; polleat dig
nitate/vt nō fiat iniuria publice po
teſtati. ¶ Cplm viij De moderatio
ne iuſticie ꝛ demētie p̄ncipis q̄ debē
i eo ad vtilitatē reipublice ꝯtēꝑari.

O Btineat ergo in p̄ncipe q̄d
debet in omnibꝰ obtinere.
Nemo que ſua ſunt q̄rat.
ſꝫ q̄ aliorū. verūptū ipſiꝰ affectionis
modus. quo caritatis brachijs/ſub

iectos vt fratres amplexatur mode
rationis limitibꝰ clauditur/ſic etenī
fratres diligit. q̄ errores eorꝝ me
dicinaliter corrigit. ſic in eis carnē
agnoſcit et ſanguinem. vt ea ſpiri
tus ſubiciat ditioni. Medicorū vti
q; conſuetudo eſt. vt morbos quos
fomentis et leuioribus medicinis
curare nequeunt. grauioribus adhi
bitis/igne puta vel ferro curēt. Nec
vnq̄ vtuntur grauibus. niſi cū leui
um beneficio deſiderata ſanitas deſ
peratur. Sic et poteſtas/cum inferi
orum vicia manſueta manu curare
non ſufficiat. penarum acrimoniam
dolens recte vulneribus infundit.
et pia crudelitate ſeuit in malos.
dum bonorum incolumitas procu
ratur. Nꝫ quis ſine dolore/proprij
corporis membra valuit āputare?
Dolet ergo cum exigentibꝰ culpis
vindicta expoſcitur ea tn̄ ꝑagit in
vita dextra. Siniſtram nāq; nō ha
bet princeps. ꝛ in cruciatu mēbro
rū corpis cuiꝰ ipē caput ē. legi tranſ
tis ꝛ gemēs famulat. ¶ Philippꝰ
cū audiſſꝫ phiſicū quēdā bo͞m ꝑugta
tē alienatū aīo ei ſore iīmicū eo q̄
tres filias et inops vix aleret nec a rege
adiuuaret. monētibꝰ amicis. vt cū
caueret. q̄d iq̄t philippꝰ ſi ꝑtē m ꝑtē
corpis egrā/ abſcindere ne potiꝰ q̄
curarē? Deiñ familiarit̄ ſecreto illi
citū phiſicū/ accepta difficultate ne
ceſſitatū domeſticarū/pecunia ſuffici
enter inſtruxit/ꝛ meliorem fideliorē
q; habuit q̄ fuerit ātea q̄ crederetur
offenſus. Vt enim ait lucāꝰ. Prin
cipem ſenē moribꝰ eſſe oportet. ꝛ q̄
moderatiora ſequatur ꝯſilia/ꝛ vicē

gerere medicorū·qui morbos curāt
nūc exinanitione in repletis nūc re
fectiōe in vacuis· et dolorē ſedāt nūc
cauterio nunc fomentis // Preterea
a ſit in vbo affabilis/munificus in
beneficijs/et integre auctoritatꝭ/ſer
uet in moribus dignitatem·famam
namqꝫ benignitatis/cōciliat ſermo
bonus·ꝛ lingua graciosa/amorem
fidelissimū et constantissimū etiam
a duriorib9 extorquēt beneficia · et
quē fecere fouent· ꝛ ſolidant·ꝛ mo
rū dignitati debetur reuerentia ſub
ditorū Egregie quidē traian9 gē
tiliū optim9 auguſtoꝝ/arguentib9
eū amicis ꝙ in omnes nimiū et vl
tra ꝙ imperatorē deceat cōis eſſet\
reſpōdit ſe talem velle imperatorē
eſſe priuatis/ quales imperatores
ſibi eſſe priuatus optaſſet· Unde et
relatu plinij ſecundi ămonitus/qui
tunc intꝰ ceteros iudices pſecutore ec
cleſie deſtinatus erat/a nece marti
rū perſecutionis gladiū reuocans ·
edictū temperauit Et forte cū fideli
bus egiſſet mitius niſi deceſſorū ſu
orū legibus et exemplis et pruden
tiū· vt putabatur conſilio ꝛ auctori
tate/iudicū ad delendam ſectam ho
minū opinīōe publica ſuperſticioſā/
ꝛ vere religionis īimicā/inuitaretur
Nec tū vſqꝫqꝫ ꝯmēdo iuſticiā hoīs
q̄ xp̄m ignorabat· ſꝫ culpā ip̄i9 exte
riuo q̄ alioꝝ excedebat īpulſu·ꝛ ad
bn̄ficiū miſerēdūqꝫ ꝓprie pietatis a
gebatur inſtinctu/ natura clemēs in
oēs· auſter9 in paucos quib9 parce
nephas eſſet·adeo vt toti9 imperij
ſui curriculo niſi vn9 dampnatus ſit
ſenatorū/nobiliūve vrbis/licet iuc
ſſarentur plurimi in ip̄m grauitꝰ deli
quiſſe Hic aūt a ſenatu dampnat9
eſt ignorāte traiano Dicebat enim
īſanū eſſe eū q̄ oculos ſi habeat lip
piētes eos malit effodē ꝙ curare·
Aiebat ꝛ vngues ſi acriores fuerīt
reſecādos eſſe nō auellendos // Si
enī cytharedus aliꝫqꝫ fidicines mul
ta diligētia procurāt quo oberrātis
corde cōpeſcant viciū ꝛ eandē alijs
vnanimē reddāt/faciātqꝫ dulcissimā
diſſidentiū cōſonātiā/cordis nō rup
tis ſed tenſis ꝓporcionalitꝰ vel remiſ
ſis·quāta ſollicitudīe oportet princi
pē moderari/nūc rigore iuſticie·nūc
remiſſioē clemētie·vt ſubditos faci
at q̄i vnanimes eſſe in domo·et q̄ſi
diſcordātiū in miniſterio pacis ꝛ cari
tatis opibus/vnā faciat perfectā et
maximā armoniā· Hoc aūt certū
eſt qꝛ tuti9 ē cordas remitti intēſi9
ꝙ ꝓtendi· Remiſſarū nāqꝫ intēſio/
artificis pricia cōualeſcit· et debitā ſo
ni reddit grām·ſꝫ q̄ ſemel rupta ē/
nullo artificio reparatur· Profecto ſi
ſon9 exigitur quē nō habet· fruſtra
tendūtur·ꝛ ſepe cici9 venitur ad nul
lū·ꝙ ad ſonū ſcꝫ q̄ nimis exigitur:
Ait ethic9 Eſt piger ad penas p̄n
ceps ad p̄mia velox· Quiqꝫ dolet
quotiēs cogitꝰ eſſe ferox Alterū nā
qꝫ iuſticie·alterū pietatis eſt/q̄ adeo
p̄ncipi neceſſaria ſūt· vt q̄ſq̄s ſī illꝰ
nōmō p̄ncipatū ſꝫ quēlibꝫ magratū
vēdicat· fruſtra ſeip̄m iactat/ſꝫ et
alioꝝ i ſe ꝓuocat riſū ꝯtēptū ꝛ odiū
Miſericordia igr̄ ꝛ veritas nō te de
ſerāt/ circūda eas gutturi tuo ꝛ ſcri
be eas i tabulꝰ cordis tui·ꝛ inueni
es grām ꝛ diſciplinā bonā corā deo

et hominibus Gracia nāqꝫ debetur
miſericordie· iuſticie diſciplina· Uti
qꝫ grā et amor ſubiectorū quā diui
na produciat gracia/inſtrumentū op
timū ē omniū gerendorū Sed et a
mor ſine diſciplina non proficiat/ qꝛ
ceſſante iuſticie ſtimulo/populꝰ ſe in
illicita reſoluit· Meditatur ergo iu
giter ſapienciā· ⁊ de ea ſic iuſticiam
operatur ꝙ lex clemētie ſemper eſt
in lingua eius· ⁊ ſic clementiā tem
perat vigore iuſticie· ꝙ lingua eius
iudiciū loquitur· Officio namqꝫ eiꝰ
iuſticia in iudiciū vertitur· ea quidē
neceſſitate· vt vacare nō liceat quin
ſeipſū ſibi collato deſtituat honore·
Honor etenī regis iudiciū diligit· ⁊
delinquentiū culpas trāquilla men
tis moderatiōe cōpeſcit· ¶ De ma
giſtratuū moderatione librū fertur
ſcripſiſſe plutarchus qui inſcribitur
archigramatō et magiſtratū ſue vr
bis ad paciēm/⁊ iuſticie cultū/Vbi
īſtituiſſe dicit̄ et exēplis· Hic autē
ſeruū hēbat hoīez neq̄ et cōtumacē
ſꝫ liberalibꝰ diſciplinis eruditū egre
gie· ⁊ exercitatū ſatis in diſputatio
nibꝰ philoſophicis Contigit vt ob
neſcio quā noxam ei tunicā detrahi
cediqꝫ iubēt plutarchꝰ· loro cepat
Uberari duriuſcule Cū tñ vſiciare
tur culpā dicēs· ſe nichil egiſſe mali
nichil ſcelerꝭ admiſiſſe/⁊ obloq̄bat̄
ſe multꝭ demeruiſſe obſequijs vt va
pularet· Poſtremo cū nō pficēt/vo
ciferaī cepit· ⁊ it̄ vapulādū iā nō q̄ri
monias et gemitꝰ eiulatuſqꝫ· ſꝫ ver
ba ſeua et obiurgatoīa iaculabat̄·
nec ita ſe habere plutarchū vt phi
loſophū decere· iraſci turpe eſſe ei

pſertī q̄ de malo ire/ſepiꝰ diſſerta
uerāt/librūqꝫ pulcherrimū ſcripſerāt
de paciēa· Adiciebat eſſe probroſū ꝙ
doctrinā ſuā moribus īpugnabat· eo
ꝙ a mētis integritate plapſꝰ/effu
ſus et pvolutꝰ in irā/plurimis pla
gis multaret inoxiū Ad hec plutar
chus· lente quidē· et lenit̄ et ſūma
cū grauitate· Nūq̄ ꝙ vapulas tibi
iraſci videor? Eſt ne ira mea ſi a me
debitū recipis? Ex vultu ne meo an
ex voce an ex colore an etiā ex vbis
ira me corruptū intelligis· aut cor
reptū? Michi quidē neqꝫ oculi opi
nor truces ſūt· neqꝫ os turbidū· neqꝫ
īmanit̄ clamo· neqꝫ in ſpumā rubo
reqꝫ ferueſco· neqꝫ pudēda dico aut
penitēda/neqꝫ omnino trepido ira/ꝗ
geſtio· Hec oīa q̄ppe (ſi neſcis) ſigna
irarꝫ eſſe ſolēt· Et ſimul ad eū qui
cedebat cōuerſꝰ Interī inq̄t dū ego
atqꝫ hic diſputamus· tu hec age/et
ſī iracūdia mea retūde ſeruilē cōtu
maciā/⁊ ūiquū magꝭ penitē doceas
q̄ iurgare· Hic plutarchꝰ· In q̄ nō
nichil eruditiōis relictū eſt oībus q̄
in ſblimitate ſūt

¶ Capitulum ix Quid ſit declina
re ad dexterā vel ſiniſtrā quod prin
ceps prohibetur·

SEq̄tur· Neqꝫ declinet in p
tem dexterā vł ſiniſtrā· Ad
dexterā declinar̄ ē vtutibꝰ
īpis vehemēter īſiſtere· ad dexterā
declinar̄ ē/in vtutis opibꝰ/q̄ in mō
cōſiſtit/modū excedē· Uis vō vehe
mēcia ſalutꝭ īimica ē· et exceſſꝰ oīs
in culpa/bonarꝫqꝫ rerꝫ cōſuetudo ni
mia/peſſima eſt Vn̄ ethicꝰ· Inſani
ſapiens nomen ferat/equus iniqui·

Vltra q̄ ſatis eſt / virtutē ſi petat
ipſā Et phus Caue qd̄ eſt nimiū.
qꝛ ſi h̄ ipā cautela/modeſtiā deſerit/
eo ipō a tramite v̄tutꝫ incaute rece
dit. Salomon q̄z. noli inq̄t nimis
ēē iuſt9 Quid ḡ nimiū p̄deſt ſi regi
na virtutū iuſticia/in ſui nimietate
obeſt? Alibi q̄z. Nimia humilitas
maxima p̄s ſup̄bie ē ¶ Ad ſiniſtrā
declinare eſt p̄ abrupta viciorꝫ a via
v̄tutū deuiare Itē. deflectiꝫ ad ſiniſ
trā. q̄ in ſbiectorꝫ culpis nimis p̄n9
eſt ad vindictā/et ad dexterā greſſū
torq̄t q̄ delinquētib9 ex māſuetudīe
nimis ī dulget Itē āt vtrūqꝫ deuiū
ē. ſꝫ qd̄ ad ſiniſtrā v̄git p̄niciōſi9 ē
¶ Ca^m. x. Quid vtilitatis de cul
tu iuſticie principes conſequantur.

Ed legittime huius obſer
uātie/quenā erit vtilitas?
Eam vtiqꝫ propheticꝰ ſer
mo protinus ſubdit. Ait enim. Vt
longo tēp̄ore regnet ip̄e ⁊ filius ei9
ſuper iſrael Ecce quenā tante diffi
cultatis/futura ſit merces. dum reg
na paterna/filijs longo tēpore pro
telantur. De virtute namqꝫ paren
tum protenditur ſucceſſio filiorū et
ſuccedentiū felicitas ex decedentiū
iniquitate preciditur Nam ſpirit9
ſancti certū eſt teſtimonio. quia in
iuſti diſp̄erībūt ſimul ⁊ reliquie im
piorꝫ interibūt Salus aūt iuſtorū
a dn̄o eſt qui p̄tegit eos in tēpore
tribulationis. Sed cū eternitas to
tius temporꝫ quātacūqꝫ ſit p̄ minu
tiſſima momenta deficiat. et in eo
toto nō niſi ad modū breue momē
tū ſubſiſtat. quid in eo poterit eſſe lō
gum/cū ea omnia ſi colligantur in

vnū v̄e eternitati collata/nec pūe
ti quidē locū obtineant eo q̄ finito
tū ad infinita oīo nulla eſt cōpara
tio? Certe centri ad periferiā vel cir
cūferentiā. et ſi exigua aliqua tamē
vt pluribus placet proportio eſt.
Eternitatis et tēporis nulla Quid
ergo lōgū erit in eo quod totū bre
ue eſt. aut que beatitudo tēporꝫ/ani
me videbitur diuturna. ſi ea/ſidelꝫ
et perpetua anima/eſt quātolibet e
menſo tēpore caritura? Sed ego in
loco iſto vt tamen ſine preiudicio ſē
tentie ſanioris dictum intelligatur.
longi tēporis regnū dici arbitror/ip
ſius anime indeficientis etatē q̄ p̄
bene āmi niſtrato regno/eterne bea
titudinis gloria coronabit. ¶ Cū
ei certū ſit q̄ de9 remunerabit op̄a
ſingulorꝫ ⁊ oīm in mīa vberi. vel iuſ
ticia pleniori. quos lumine clariori
reſpiciet. q̄ illos/qui oēs ad iuſticiā
exercēt. vel ſecū traxerūt ad mortē?
Dicit ergo potētes potēter tormen
ta paciētur. ſic ⁊ iuſticie p̄mijs fruē
tur pleni9/ſi recte exercuerīt poteſta
tē. ⁊ tātū in futuro p̄ ſubditis habe
būt glāꝫ: quāta v̄tute/eos in mag
na delinquēdi licētia/p̄eſſerūt Po
tuit enī inq̄t trāſgredi ⁊ nō eſt trāſ
greſſus/facere mala ⁊ nō fecit. ideo
ſtabilita ſūt bona illi9 in dn̄o ¶ Ad
iuſticiā nāqꝫ p̄ncipib9 reputatꝫ eꝫ cū
tēp̄ant ab iīurijs. ⁊ facultas delin
quēdi ē eis materia meritorū De
clinare a malo ī eis magnū eſt. eciā
ſi mag̅ bō nō faciūt. dū tn̄ ſubditos
ī dulgētia malorꝫ nō p̄imāt. Nōne
mag^m eſt q̄ btitudis quā h̄rē videtꝫ.
sis ſi rcē egerīt/p̄mittitꝫ ꝯtinuatio?

Impoſſibile dicit quidam et hic flo
rere cum mūdo· ⁊ in eternū gaudere
cum xpristo· et ſententia quidē vera
eſt: ſi inter mundi flores reputes le
nocinia viciorum At qui ⁊ reges flore
re poſſunt· ⁊ mūdialiū florū dulciſſi
mos ⁊ vtiliſſimos in eternū carpe
re fructus· Quid aūt beatius eſt q̄ ſi
de diuicijs ad diuicias· de delicijs
ad delicias· de gloria ad gloriā prin
cipes transferātur de tēporalibus ad
eterna? ¶ Capitulū vndecimum
Que ſit alia merces principū

Nec tamē q̄ littere prima fa
cies promittit excludo q̄ ⁊ lon
gi tēporis regnū promittit
patribus et eiuſdē ſucceſſionē procē
dit ad filios· qui ſicut tēporalis reg
ni/ita erunt ⁊ eterne beatitudinis
ſucceſſores Vdo enī quia lex carna
li populo loquebat qui cor adhuc ha
bens lapideū/ incircūciſus mente nō
carne· vitā ex magna parte neſcie
bat eternā/ magnificencis ſi ei bona
terre dicetur vel promitteretur in ci
bum ¶ Carnalit itaq̄ ſapiēti fac
ta eſt promiſſio carnis/ ⁊ ei promiſſa ē
diuturnitas tēporis· qui nōdū ſpē
conceperat eterne beatitudinis · et
temporale in ſucceſſionē filiorū pro
tenditur regnū· illis qui nondū que
rebant eternū Patri ergo tēporali
ter ſuccedit filius ſi iuſticiā patris imi
tatur Aufer inquit ſalomō impieta
tem de vultu regis ⁊ firmabitur iuſ
ticia thronus eius Si enī a vultu id
eſt a volūtate recedit impietas· totius
regni opera/ virga equitatis ⁊ cultu
iuſticie diriguntur Vnde illud Rex
qui ſedet in ſolio iudicij diſſipat om

ne malū intuitu ſuo · Ecce quanto
priuilegio gaudeāt principes/ quibus
vt de eterna btītudine taceā/ perpe
tuatur regni gloria/ etiā in carne ⁊
ſanguine ſuo ¶ Gloriat dominus ſe
virū inueniſſe ſecūdū cor ſuū· et cū
eū i regni apice poſtmodū ſublimaſ
ſet/ ſuccedentiū ſibi filiorū circuitu/
regnum ei perpetuū pollicetur· De
fructu ventris tui inq̄t ponā ſuper ſe
dem tuā· Si cuſtodierīt filij tui mā
data mea que iam dedi · et teſtimo
nia mea que per me vel vicarios
meos docebo illos· et ipſi et filij eo
rū ſedebunt ſuper ſedem tuā Et po
nā in ſeculū ſeculi ſedē eius et thro
nū eius ſicut dies celi· Si autē dere
liquerint filij eius legem meā et in
iudicijs meis nō ābulauerint· Si
iuſticias meas prophanauerīt· et mā
dā mea nō cuſtodierīt· viſitabo i v
ga iniquitates eorum vt tranſlato regno
de gēte in gentē/ et deletis hijs here
dibus q̄ ſecūdū carnē eſſe videntur
in ſemine tranſferatur ſucceſſio ad il
los q̄ fidei et iuſticie inueniūtur he
redes In eoq̄ promiſſionis ſubſiſtit veritas
et rata permanet q̄ ex ore altiſſimi p
ceſſerūt· q̄ iuſtis regibus· ſucceſſiōe fi
deliū ſemē permanet in eternū ¶ Hoc
aūt vt ad pñs de xpo q̄ factus ex ſe
mine dauid ſcd̄m carnē rex regū eſt· ⁊
dñs dñantiū· nulla ſit mentio· etiā
ſcd̄m literam perpetuo arbitror optinē·
vt ſuccedant parentibus filij ſi eos in
mandatis dñi fideliter fuerīt imitati·
Adeo quidē vt ſi hominibus recte diſpoſitis
⁊ in eo manētibus· nulla videat eſſe
ſollicitudo vel officiū preſidentis· cōſtat
hijs q̄ ſemel principes admiſerunt de

ſemine illi9 ſucceſſorē nō de futurꝫ.
⁊ ſi nō ob aliud vł ad conſeruandā
ſāguinis claritatē Qḋ ⁊ hyſtoriarꝫ
liquet exemplis. Fertur eni q̄ cū
magn9 alexander vltimū litus oc
ceani pluſtraſſet/ bragmanorꝫ inſu
lam debellare parabat. Ad quē illi
in hijs verbis eplām miſerūt Au
diuim9 inuictiſſime rex ꝓlia tua ⁊ fe
licitatem victorie vbiq; ſubſecutam.
Sed quid erit hoī ſatis. cui tot9 nō
ſufficit orbis? Diuicias nō habe9
quarum cupiditate nos debeas ex
pugnarē. oīm bona omnib9 cōia ſt.
eſca eſt nobis pro diuicijs. pro cul
tib9 ⁊ auro vilis ⁊ rara veſtis Femi
ne aūt nr̄e nō ornātur vt placeant.
quē quidē ornamētorꝫ cultū potius
oneri deputāt q̄ decori. Eteni neſ
ciunt ī augenda pulchritudine pl9
affectare q̄ qḋ nate ſūt. Antra nob
duplicem vſum p̄ſtant tegumentū ī
vita. in morte ſepulturā Regē habe
mus non pro iuſticia. ſꝫ pro nobili
tate cōſeruāda. Quem eni locū ha
beret vindicta vbi nulla fit iniuſticia?
¶ Hijs vbis mot9 alexāder nullā
cur9 victoriā ſi eorꝫ pacem perpetuā
turbaret. in quiete ſua dimiſit. Et
forte ſi eos bello fuiſſꝫ aggreſſ9 mi
nime ꝓualuiſſet aduerſ9 innocētes.
eo q̄ innocēcia nō facile ſupatur. et
veritas ſuis virib9 conſtās de mali
cia quantūuis armata triumphat
Sed qꝛ nichil eſt qḋ magis de
ſideret homines q̄ vt ī bonis ſuis
habeant filios ſucceſſores. ut q̄ pro
priam ex cōdicione ꝓuidēt morē ī
propagine carnis ſue/ perpetuēt vi
tam. Hoc principib9 eſt ꝑmiſſū. vn

maxime poſſūt ad cultū iuſticie inui
tari. Cōtingit eni eos q̄ de ſeipis
ſecuri ſūt de ſtatu filiorꝫ iugiter eſſe
ſollicitos In eoq; nimiū caritatꝫ or
do fruatur. q̄ amorē qui p̄ris paren
tibus ꝑpue debebatur pꝛ̄ tranſfū
dit in filios. dū filialis affect9 p̄ni
pectoris cellam ſol9 exhaurit. Con
dig̃ quoq; vice reſpōdent parētib9 fi
lij eūdem ſuis impēdentes affectum
quo a parentib9 accepti ſūt. licet ali
um ordinē exigat caritas ordinata
quē poetarꝫ doctiſſim9 prudenter ex
preſſit. Enē nāq; anchiſem cū ſa
troia ī humerꝭ pij filij collocauit/
parētis enee dexterā dedit aſchani
o. ⁊ marito ꝯiūx. creuſa cohesit. an
cedenciū ꝓmulicbri infirmitate le
gens veſtigia Compatriotis oīb9
ducē dedit/ virum armis et pietate
ꝑſignem. Alias eni dux eſſet inuti
lis cū ſine virib9 regna acquiri non
valeāt. q̄ ſine iuſticia retineri. Nūc
vo vnica oīm ſollicitudo eſt liberos
qualeſcūq; ſint diuicijs ⁊ honorib9
potī9 q̄ virtutib9 inſignire. negligi
tur eteni q̄ onus reipublice īpona
tur ¶ Expulſo ſupbo tarquinio q̄
regnauit in vrbe nouiſſim9/ cū bru
tus ꝑmus conſul liberos ſuos de re
uocandis in vrbem regib9 agere ꝯg
nouiſſet. eos ꝓtraxit in forū. ⁊ in
media concione vgis ceſos tādem
ſecuri percuti iuſſit. vt plane publi
cus parens in locum liberorum vide
retur populum adoptaſſe. Ego qui
dem ⁊ ſi parricidium phorreſcam.
conſulis non poſſum non approbarē
fidem. qui maluit ſalutem libero
rum ſuorum perdi q̄ populi.

Recte ne fecerit iudicent ſapiẽtes·
Ego enĩ campũ iſtũ oratoribꝰ late
patere cognoui et in eo declamato
res/ut anapiti materia ſepiꝰ deſudaſ
ſe dũ in abſolutione parriadij fides
laborat ⁊ parriadalis impietas me
ritum fidei conatur extiguẽ ¶ Ex
ſi me ad ſentẽtiã vrges reſpõdeo qđ
in cã ſmirnenſi/ariopagitas/gneio
dolobelle/inueio reſpõdiſſe Ad quẽ
puinciã aziam procõſulari imperio
obtinẽtẽ mulier ſmirnenſ adducta
eſt·confitens ſe maritũ et filiũ datis
clam venenis occidiſſe·eo ꝙ illi/filĩ
um eiꝰ ex altero matrimonio opti
mũ et inocẽtiſſimũ iuuenẽ exceptũ/
inſidijs nequiter occidiſſent/ſibi lici
tũ eſſe aſſerens ex indulgẽtia legũ/
et ius ignorare ꝟ ſuã ⁊ ſuorũ et to
tius reipublice tam atrocẽ iniuriam
vindicare· Ius extra cauſã erat cũ
de facto conſtaret et de iure quereре
tur· Cũ ergo dolobella rem in con
ſiliũ deduxiſſet/non fuit qui in cau
ſa vt putabatur anapiti manifeſtũ
veneficiũ ⁊ parriadiũ auderet abſol
uere· vel vindictã que in impios et
parriadas proceſſerat condempnare·
Rem itaqꝫ ad ariopagitas atheni
enſiũ tanꝗ ad iudices grauiores ex
erãtatioreſq reiecit· At illi cauſa cog
nita actores et ream mulierẽ centeſi
mo anno abeſſe iuſſerũt· Sic autẽ
neqꝫ veneficiũ quod de lege non li
cuit abſolutũ eſt·neqꝫ nocens punita
mulier cui ex ſniã multoꝝ venia po
terat indulgeri Hoc ita fuiſſe nonꝰ
liber memorabiliũ dcõꝝ vł factorum
valerij maximi docet ¶ Ceterũ et
brutũ et mulierẽ deliquiſſe cõſentiã

facile·eo ꝙ exceſſerit medicina mo
dũ·nimiũqꝫ ſecuta ẽ· q̃ morbi durẽ
manũ Et licet magꝰ fuerĩt crimina/
pſtãtiꝰ fuerãt eadẽ|ſn punietꝫ crimi
ne vindicari·vñ ⁊ infelicitatꝫ teſtimo
niũ bruto perhibet eciã poeta lauda
tor Ait ei in viº·Vgiliꝰ·Natoſq pꝫ
noua bella mouentes ad penã pul
chra p libtate vocabit Infelix vtcũqꝫ
ferẽt ea fata minores At infortuniũ
parriadij ſic verſu ſequenti excuſat·
vt inanis glorie arguat veritatẽ di
cens Vincet amor patrie·laudũqꝫ
imenſa cupido· ¶ Sed ne q̃s amo
do brutũ imitetur·populũ liberos p̃
ferens· fruſtra ſollicitaberis · cũ vel
vicia liberoꝝ ſaluti reipublice prefe
rãtur · licet certũ ſit ꝙ ſalutẽ populi
liberis oĩbus oporteat anteferri· In
libro regnoꝝ arguitur ſaul · ꝙ cũ
voto facto de ieiunio diurno ſub diſ
crimine illiꝰ qui ante noctẽ contra
votũ ſumeret cibũ·ionathas filius
eiꝰ mel quod cepero id eſt haſta te
tigerat pguſtaſſet·paterno motus
affectu|cõtra religionis votũ·peper
cit filio·cuiꝰ preuaricatiõe populus
iſrł ea die viſꝰ eſt corruiſſe Hely q̃
qꝫ licet ſcũs in ſe fuiſſe legatur·qꝛ fi
liorũ pepcit vicijs auerſa ſella frac
tis ceruicibꝰ corruens exſpirauit ¶
Vt de ceteris taceã quantũ q̃ſo pub
licã hoĩm dilexit et queſiuit ſalutẽ·
qui ꝓ̃po filio ſuo non pepcit · ſed ꝓ
nobis oĩbus tradidit illũ·vt q̃ me
ueratꝰ vincla/flagellũ/crucẽ/ſuſtine
ret imunis inocẽs morte turpiſſima
cõdẽpnatꝰ Regũ ſcrutare hyſtoriã·
ad h̃ petitũ regẽ a deo iuenies : vt
pcedẽt faciẽ pplĩ ⁊ pliaret bella eo

rū. Et ad ſilitudinē gentiū totꝰ ꝑplī
onera ſuſtineret. Qui tamē nō fu2
rat nccariꝰ niſi ⁊ iſtē ꝓuocatꝰ eſſʒ
ī ſilitudinē gentiū niſi deo rege ſibi
nō videret̄ eſſe cōtētus. Si eni ꝑ ſe
iuſticiā coluiſſʒ: ſi ī mādatꝭ dn̄i fide
lit̄ ābulaſſʒ: ꝓ nichilo huiliaret deꝰ
hoſtes eoꝝ ⁊ ſuꝑ tribulātes eos mit
teret manū ſuā. vt ſolito dei auxilio
vnꝰ ꝑſeq̄ret̄ mil::/ ⁊ duo fugarēt de
cē milia. Hoſpitē meū placētinū
dixiſſe recolo virꝝ vtiqꝫ ſāguie gene
roſū hn̄tē prudētiā mūdi hꝰ ī timoē
dn̄i. hoc in ciuitatibꝰ ytalie vſu fre
quēti celebrimū eſſe. qḋ dū pacē di
ligūt/ ⁊ iuſticiā colūt. Et ꝑiurijs ab
ſtinent. tāte libtatis et pacꝭ gaudio
ꝑfruūt̄. ꝙ nichil oīno eſt qḋ vel in
mimo q̄etē eoꝝ cōcutiat. Cū vero
plabūt̄ ad fraudes. et ꝑ varias in
iuſticie ſeitas ſcidūtur ī ſemetipis.
ſtā vel faſtū romanū. vel furorem
theutonicū/ aliūde flagellū iduāt
dn̄s ſuꝑ eos. et ꝑmanet manꝰ dn̄i
extenta donec ipi ab iīq̄tate ꝑ peni
tētiā reūtātur. Quo ſolo remedio a
pud illos oīs ceſſat tēpeſtas. Adiā
ebat eciā ꝙ merita ꝑplī oēm euacu
ant ꝓnapatū. aut eū faciūt eſſe mi
tiſſimū. cū cōtrario certū ſit. ꝙ ꝓpt̄
pccā ꝑplī ꝑmittit deꝰ regre ypocritā
et īpoſſibile eſſe vt diu regno gaude
at. q̄ ī ꝑplī huiliatiōe et ꝓpo faſtigi
o ſuꝑbe nimis exultat. Ex illꝰ di
cebat: ꝓcedi principatū. q̄ apud ſe de
cōſciencia huilitatꝭ ſꝑ ī ſe angit̄ q̄ſi
regnet īuitꝰ. Hec m placētinꝰ hoſpes
et vt credo fidei cōſentaneū ē. Ta
le aliq̄d inenitur ī ſcriptis maioꝝ.
Cū eni heliꝰ rome ꝓfecturā ſplen
didiꝰ agere::. ex ſenatore impator
creatꝰ eſt. Qui cū obſecrante ſena
tu/ vt filiū ceſarē quē hēbat auguſ
tū appellaret: ſufficere inq̄t debet ꝙ
ego ipē īuitꝰ regnauerī cū nō mere
rer. Principatꝰ eni nō ſāgui debetur.
ſed meritis/ ⁊ inutilit̄ regnat q̄ rex
naſcitur. nō meretur. Et procul dubio
ꝑntis affectū exuit. q̄ ꝑuulos ſuos
im portabili mole ſupiecta extīguit
Hoc quidē eſt ſuffocare liberos. nō
promouē. Alendi ꝓuo ſt ⁊ in ꝟtuti
bꝰ exercendi Et cū in eo ꝓfecerīt vt
ꝓbētur: illos ꝟtutibꝰ anteceder q̄s
debent honoribꝰ anire inuitati aſcē
dant. ⁊ ſe ciuiū ſuoꝝ nequaq̄ ſbtra
hant votis. Quis eni illos ābigit
alijs ꝓferēdos. q̄ quaſi naturali ꝓbi
tatis ꝓuilegio āpliati/ maioꝝ titul
iuitātur ad virtutē/ ⁊ eorūdē bn̄fici
o future bonitatis alijs faciūt fidē:
Nec ille. Et q̄dē elegāt̄ ꝓuilegiū ex
ꝓſſit ꝓnapis. cui ex ātiq̄ munere dei
ſuccedūt filij īdubitāter niſi iīq̄tas
ſubuertat ꝓnapatum
Cplm xij. Ex q̄bꝰ cauſis trāſſe
rātur ꝓnapatꝰ regna.

Celebre eſt illud ſapiētie.
q2 regnū a gente in gentē
trāſſeretur ꝓpt̄ iniuſticias ⁊
iniurias/ Et ꝯtumelias/ ⁊ diūſos do
los. Nōne vides ꝙ breui ſubuerſū
ſit ſoliū ꝓmi regis ī ꝑplō dei? Paul
et ionathas cū ceterꝭ filijs/ exigēti
bꝰ culpis ī mōtibꝰ corruerūt vt chro
nica illius qui de poſtſecantes clāis
eſt firmaretur. Omniū hyſtoriarū
percurre ſeriem. et regum ſucceſſio
nes in breui videbis et quaſi in
exordio tele/ dn̄o ꝓſcidēte ſuccīſas

ꝗ quo reges fuerūt clarioēs· eo ciciꝰ
ſi adūſus deū itumuerīt ꝯuelleȝ ſe
mē eoꝝ· Nō ē ſapiētia/nō pruden
tia/non eſt cōſiliū cōtra dn̄m Certe
nec fortitudo ſi ille inſurgit ſi perſe
quitur/ad emēdicata ſacramentoꝝ
ſuffragia ad preſidia munitionum
fruſtra decurritur· qꝛ non eſt qui de
manu illiꝰ poſſit eruere· // Quis a
lexandro maior in grecia? Ei tamē
non ſuus legitur ſucceſſiſſe· ſed filiꝰ
ſaltatriceꝫ Quis ceſaree domus ſeriē
neſcit? Rarus eoꝝ· aut nullꝰ filiū
reliquit heredē· et oēs in breui poſt
varia pericula ꝛ cedes ſui ꝛ ſuorum
plurimas/diuerſis mortibus et fere
ignominioſis quaſi in momēto de
leti ſunt/et deſcendētes ad inferos/
ſucceſſores habuerūt aut hoſtes aut
ignotos Quid obſecro tam potētia
regna tā cito ſubuertit et trāſtulit?
Certe īdignatio dei quā in ſe multi
plex iniuſticia prouocabat // Eſt aūt
vt ſtoiciꝫ placet iuſticia mētis habi
tꝰ q̄ a regiōe moꝝ ꝑterminat eq̄
tate· animā nāqꝫ priuaē iuſticia· vel
ꝑpriuatiua particula nominis/decla
ratur In eo aūt maxime cōſtat iuſ
ticia· Si nō noceas et ex officio hu
manitatis prohibeas nocētes· Cū
vero noces/accedis ad iniuriā· cum
nocentes non impedis· iniuſticie fa
mularis· // Eſt aūt contumelia qū
tumore mentis in leſione alterius
manifeſta/operis ſequela comitat̄/
eoqꝫ iniquitati ſeruit· ꝙ in eum cui
reuerentia pro conditiōe officij/vel
nature conſortio debetur/inſolenter
inſurgit Dolus aūt eſt· vt diffinit
aquiliꝰ· cū aliud agitur· et aliud ſi

mulatur· Malus vtiqꝫ quotiēs fit
intentione nocendi Differt autem
plurimū dolus a contumelia· qm̄ hꝫ
ſuperbe ꝛ in manifeſto·/ille fraudu
lenter et quaſi ab inſidijs nocet· //
Hec ſunt que cum incurrunt/cathe
dras ſubuertūt omniū poteſtatū· qꝛ
a contrarijs perpetuatur principū
gloria Dolus nāqꝫ ex timiditatis
ymagine/ īfirmitatis notā habet·
et fortitudini plurimū aduerſatur·
Contumeliā prudentia reprimit in
geminans iugiter ꝙ in terrā ꝛ cine
rē ſuperbit terra et cinis· Iniuriā tē
perantia nō admittit nolens infer
re alij· quod ſibi nollet ab alio irro
gari· Et iniuſticiā iuſticia excludit·
vſqꝫquaqꝫ faciens alij quod facien
doꝝ vellet ab alio fieri ſibi ipſi Hec
ſunt quatuor virtutes quas philo
ſophi cardinales appellant/eo ꝙ a
primo fonte honeſtatꝫ quaſi primi
riuuli emanare credantur et de ſe bo
noꝝ oīm fluenta ꝓpagare Hec for
te ſunt quatuor flumina q̄ de para
diſo deliciaꝝ dei egrediūtur· vt irri
gent oēm terrā/quo fructū deſidera
bilē afferat in tꝑe ſuo· ¶ Vtinā et
ad me de fōte vite (diuinā grām lo
quor) huiꝰ plenitudis ꝑtrāſeāt riui
li/ariditatꝫ mee īebriātes terrā· vt
ſuccreſcēte fructu bonoꝝ opū· ſaltē
declinaē valeā iminētis ſecuris ictū
q̄ exigentibꝰ culpis meis ad radicē
meā q̄i ad radicē īfructuoſe arboris
poſita eſt· Quodcūqꝫ lignū ſecus
aquas iſtas poſitū eſt/non areſcit·
Qd vero vel radicitus non humec
tāt· diſſoluitur ꝛ aridū perit tanq̄
puluis quē proicit ventꝰ a facie terre

Hic quidē non duces exceptos ar
bitror·non potētes·quia regū gloria
transferetur· ſi iniuſti iniurioſi cōtu
melioſi inuenti fuerint/ aut doloſi·
Os ſiquidē domini locutum eſt·
Verūptamē ſaluo intellectu ſapien
tiorū non ab re eſt vt opinor/ ꝙ no
mina viciorum locutione plurali ex
poſuit · et in ipſa pluralitate diuer
ſitatē quādā prudenter inſeruit·
Ait enim vt predictū eſt · quia reg
num de gente in gentē transferetur
propter iniuſticias/ ⁊ iniurias/ et cō
tumelias ⁊ diuerſos dolos Quos au
tem diuerſos in fine ſubiecit · puto
ꝯmuniter ad omnia referēdū/ et tā
pleno concipiendū intellectu/ vt non
modo referatur ad diuerſas viciorū
ſpecies· ſed et varias figuras perſo
narū cōplectatur/ ⁊ modos omnes
quib⁹ a quocūqꝫ ⁊ hec vicia ꝯmit
tuntur Princeps enim tenetur de
omnibus/ ⁊ omniū autor eſſe vide
tur · q̄a cum omnia poſſit corrigere ⁊
eorū merito particeps eſt · q̄ noluit
emendare Cum enim poteſtas pub
lica ſit· vt prediximus omniū vires
exhaurit · et nc in ſe deficiat· incolu
mitatē omniū debet procurare mē
brorꝫ Quot āt ī āministratiōe pri
cipatus extant officia· tot ſunt pri
cipalis corporis quaſi mēbra· Dū
autem ſingulorū officia in integri
tate virtutis/ et ſuauitate opinionis
conſeruat· quandā quaſi membris
ſanitatē procurat et decorē Cum
vero ex negligentia aut diſſimula
tione poteſtatis circa officia fit vir
tutis aut fame diſpendiū ⁊ quaſi in
membra eius / morbi et macule in
currunt· Nec diu ſubſiſtit incolumi
tas capitis· vbi languor membro
rū inualeſcit·

Expliat liber quartus

Incipiūt capitula libri q̄nti

Epiſtola plutharchi inſtruentē
traianū Capitulū p̄mū
Quid reſpublica ſcd̄m pluthar
chū· ⁊ quid vicē anime in ipſa obti
neat aut membrorꝫ Cplm̄·ij·
Que precipue verſentur in inte
tione plutharchi· ⁊ de reuerētia ex
hibenda deo ⁊ rebus ſacris Ca
pitulū tercium
De reuerentia rerū et p̄ſonarū·
⁊ quot modis perſona ſit venerabi
lis Capitulū quartū
Que pena immineat hijs qui mi
niſtris eccleſie locorūqꝫ venerabiliū
iniurias inferunt· ⁊ de priuilegijs
locorum venerabiliū · et ꝙ abſolu
cio nec per vim extorqueri nec ſur
ripi poteſt p̄ fraudē Caplm̄ q̄ntū
De principe q̄ caput eſt reipubli
ce ⁊ electione ei⁹ ⁊ priuilegijs· ⁊ p̄
mio virtutis ⁊ culpe· ⁊ ꝙ beatū iob
debeat imitari· ⁊ de virtutib⁹ beati
iob Capitulū ſextū
Que mala vel bona ſubiectis p̄
ueniant de morib⁹ principū· quod
⁊ aliquorꝫ ſtrategēmaticꝫ roboreātꝰ
exemplis Capitulū ſeptimū
Quare traianus videatur oib⁹
preferend⁹ Capitulū octauū
De hijs q̄ in republica obtinent
locū cordis· et ꝙ iniqui arcendi ſūt
a cōſilijs poteſtatū· ⁊ de timore dei
⁊ ſapientia et ph̄ia Caꝰ·ix

¶ De latebrib9 poteſtatū quoꝝ ne
ceſſitas explenda eſt. malicia expri
menda Capitulū decimū

¶ De oculis auribus ⁊ lingua po
teſtatū. et de officio p̄ſidis. et ꝙ iu
dicē oportet habere iuris et equi no
ticiā/ volūtatē boni/ et poteſtatē exe
quēdi. ⁊ ꝙ iuramēto debet eſſe legi
bus alligatus ⁊ a ſordibus muneꝝ
alienus Capitulū xi.

¶ De ſacrat° iudicū ⁊ collatione
pitagore et alexandri ⁊ in q̄bus re
bus grām partib9 poſſit facē iudex
⁊ de q̄ſtionib9 capacioſis Ca^m xij.

¶ Quō iudiciū debeat ordinari. et
de cōceptione ſacramēti calumpnie
quod ex neceſſitate preſtāt actor et
reus/ et q̄d iminent illi qui iuramē
tū ſubire detractat. et de ſacramēto
aduocatoꝝ et pena calūpniatorū.
ſiue preuaricantiū aut tergiuerſan
tiū Capitulū decimūterciū

¶ De ratione inſtrumentoꝝ Ca
pitulū decimūquartū

¶ Que ptineant ad religionē pro
cōſulū. preſidū et ordinarioꝝ. iudi
cum. ⁊ q̄ten9 exennia procedi lice
at. ⁊ de cicerōe. bernardo martino
gauſrido carnotēſi Ca^m xv.

¶ De crimine repetundaꝝ quo te
nētur iudices ⁊ p̄ſides. qui aliquid
omnino accipiunt propter eas res
q̄ ſibi ſunt ex officio faciēde et de ſa
muele qui docet iuge ſacrificiū eſſe
debere in domo iudicis que ſeipſā col
latione iuſticie et bonorū operū ex
hibet templū dei Ca^m xvi.

¶ Pecuniā cōtempnendā eſſe pre
ſapientia quod eciā veterū philoſo
phoꝝ pbat exēplis Ca^m xvij.

¶ Expliciunt capitula.

¶ Incipit prologus libri quinti.

Non ſolent ad vn
guem grādia ſine
mora luſtrari. nec
facile eſt prouinci
arū lōgitudinem
et latitudinem in
momento tranſcurrere. Hic res mag
na ſuccincte quidem a ſapiente inter
dum proponitur. ſed nunꝙ̄ perfec
te ſub anguſtia nimia ſermonis ex
planatur. Quid autem in humanis
rebus maius eſt principatu. cuius
officium quodāmodo omnia circuit
implet/ et penetrat. et quaſi robo
re virtutis ſue totius reipublice mo
lem portat? Eius itaqꝫ cōtēplatio
tractū habet et morē exigit. tū pre
magnitudīe ſui. tū p̄ venuſtate quā
in capite reipublice iocundū eſt om
nib9 contēplari. ¶ Modeſta ergo
breuitate in inſpiciendo corpore ci9
īmoremur. Et quid plutarchus ſup
hoc cenſeat audiatur. Nam deduc
ta ſuperſtitione gentiliū fidel̄ eſt in
ſentencijs. in verbis luculentus. ⁊
in ſacrario morū tantus arbiter. vt
facile preceptorē traiani poſſis a g
noſcere. Si quid autē apud eum a
fide diſſentit. aut moribus. tempori
potius ꝙ̄ viro aſſcribatur. Si enim
virgilio licuit aurum ſapientie in lu
to ennij querere. que inuidia eſt ea
que ad eruditionem noſtrā a gentili
bus ſcripta ſunt noſtris communica
re? Hijs ergo omiſſis. ad reliqua p
cedamus.

¶ Capitulū primū Epiſtola plu
tarchi inſtruetis traianū·

Extat epla plutarchi tra
ianū inſtruētis q̄ cuiuſdā
politice ꝯſtitutionis exp̄
mit ſenſū Ea dicit eſſe
hmōi ¶ Plutarchus traiano ſalutē
dicit Modeſtiā tuā noueram nō appe
tere p̄ncipatū quē tn̄ ſemꝑ moꝝ ele
gātia pmereri ſtuduiſti· quo q̄dē tā
to dignior iudicaris· q̄nto a crimīe ā
bitiōis videris ēē remotior Tue ita
q̧ v̄tuti ꝯgratulor/ ⁊ fortune mee·
ſi tamen recte geſſeris quem probe
meruiſti Alioq̄n te piculis/ ⁊ me de
trahētiū liguis ſubiectū iri nō dubi
to/ cū ⁊ ignauiā ipatoꝝ roma non
ferat· ⁊ ſmo publicꝰ delicta diſcipu
loꝝ refūdere ſoleat ī p̄ceptores Sic
ſeneca neronis ſui merito/ detrahē
tiū carpit liguis Adoleſcētū ſuoꝝ te
meritas in q̄ntilianū refundit· et ſo
crates in pupillū ſuum fuiſſe demē
tior criminatur Tu vero quid vis
rectiſſime geres ſi non receſſeris a te
ipſo Si p̄mū te compoſueris· ſi tua
omnia diſpoſueris ad virtutē· recte
tibi procedent vniuerſa Politice cō
ſtitutiōis maioꝝ tibi vires exſcripſi
cui ſi obtempas plutarchū viuēdi
habes auctorē Alioq̄n p̄ntē eplām
ī teſtē iuoco· q̄r ī ꝑniciē iperij nō ꝑ
gis auctore plutarcho ¶ Cplꝫ·ij·

Quid res publica ſcd̄m plutarchū
⁊ quid vicem anime in ipſa obtine
at· aut mēbrorum

Sequūtur eiuſ dē politice cō
ſtitutionis capitulo in libel
lo qui inſcribitur inſtitutio
traiani· q̄ pro ꝑte p̄ſenti opuſculo
curaui inſerere· ita tamē vt ſentētia
rum veſtigia pociꝰ imitarer q̄ paſſꝰ
verboꝝ Eſt ergo p̄mū oīm vt prin
ceps ſe totū metiatur ⁊ q̄d in toto
corꝑe reipublice cuius vice ſtuatur
diligēt aduūtat ¶ Eſt aūt reſpublica
ſicut plutarcho placet quoddā cor
pus qd diuini muneris bn̄ficio ani
matur/ ⁊ ſūme eq̄tatis agitur nu
tu· ⁊ regitur quodā moramine ra
tionis· Ea vero q̄ cultū religionis
ī nobis inſtituūt ⁊ informāt/ ⁊ dei
(ne ſcd̄m plutarchū deorū dicam)
cerimoīas tradūt/ vicē aīme in cor
pore reipublice obtinēt Illos vero
q̄ religionis cultui p̄ſunt quaſi ani
mā corꝑis ſuſpicere ⁊ venerari opor
tere Quis eni ſcitatis miſtros dei
ipſiꝰ vicarios eſſe ābigit? Porro ſi
cut anima totius corporis habet
principatū· ita ⁊ hij quos ille religi
onis p̄fectos vocat toti corꝑi p̄ſūt
¶ Auguſtꝰ ceſar eo vſq̧ ſacroꝝ pon
tificibꝰ ſubditꝰ fuit· donec ⁊ ipſe ne
cui omino ſubeſſet veſtalis creatus
eſt pōtifex· ⁊ paulo poſt ad deos re
latꝰ eſt diuꝰ Princeps vero/ capi
tis ī republica obtinet locū/ vni ſub
iectis deo/ ⁊ hijs q̄ vices illiꝰ agūt
ī terris· q̄m in hūano corꝑe ab aīa
vegetatur caput ⁊ regitur Cordis lo
cū ſenatꝰ obtinet a q̄ bonoꝝ operū
et maloꝝ procedūt inicia Oculoꝝ
aurū ⁊ lingue officia/ ſibi vendicāt iu
dices et p̄ſides prouīciaꝝ Officiales
et milites manibꝰ coaptātur Qui
ſemꝑ aſſiſtunt principi· lateribꝰ aſſi
mulātur Queſtores et cōmētarien
ſes nō illos dico q̄ carceribꝰ p̄ſūt· ſꝫ
comites rerū priuataꝝ ad ventris ⁊

inteſtinoꝝ refert ymaginem· Que
ſi imenſa auiditate ↄ̄geſſerit· ⁊ cō
geſta tenacı9 reſeruauerīt innumera
biles ⁊ icurabiles generāt morbos
vt vicio eoꝝ/ tot9 corꝑis ruina īrui
neat Pedib9 vō ſolo iugiter īhere
tib9/agricole coaptāt Quib9 capi
tis prudētia/ tāto mag᷒ neceſſaria
eſt· quo plura inueniūt offendicula
dū in obſeq̄o corꝑis in terra gradi
untur Eiſq̄ iuſtius tegumētoꝝ dē
tur ſuffragiū qui totius corꝑis eri
gunt ſuſtinēt et ꝓmouēt molē Pe
dū amicula/robuſtiſſimo corꝑi tol
le· ſuis viribus nō procedet/ ſꝫ aut
turpiter inutiliter ꝟl moleſte maib9
repet· aut brutoꝝ aīaliū ope mo
uebitur ¶ Ponit in hūc modū mo
re ſuo ꝙ̄plurima q̄ diligenti9 diffuſi
ore tractatu ꝓſeq̄tur ad informati
onem reipublice ⁊ magiſtratuū eru
ditionē/ q̄ oīa ſillabatim exequi ſer
uilis interꝑtationis eſt/ q̄ poci9 af
fectat ſpeciem ꝙ̄ vires autoris exꝓ
mere Et quia apud ipſū de cerimo
nijs ꝟl cultura deoꝝ plura q̄ religi
oſo pncipi putabat ingerēda ſupſtici
oſius diſputata ſunt: hijs omiſſis
que ad ydolatrie cultū pertinēt/ ꝑ
ſtringam9 breuit᷑ ſenſum hoīs/ quo
principē ⁊ officia reipublice ad cul
tū iuſticie informabat ¶ Capitulū
tercīū Que ꝑ̄cipue verſent᷑ ī intētio
ne plutarchi et de reuerētia exhibēda
deo et reb9 ſacris

In ſūma ergo quatuor ſūt
q̄ nitiēt reipublice pncipib9
icūlcare Reuerētiā dei· cul
tū ſui/ diſciplinā officialiū et ꝑtatū/
affectū et ꝓtectionem ſubditorum

Deū ergo aſſerit in pmis honorā
dum· deinde ſeipſum colendū vnicui
q̄ vt ſcdm qd̄ apoſtol9 ſentit· licet
ille apoſtolū nō agnoſcat vnuſq̄ſq̄
vas ſuū poſſideat in ſātificatione ⁊
honore· Poſt vt doctrinā prepoſiti
totius diſciplina domus redoleat ꝟl
tandē vniuerſitas ſubditoꝝ de capi
te prepoſitoꝝ ſibi incolumitate le
tetur Magnoꝝ quoq̄ viroꝝ ſtrate
gēmaticas et ſtrategēmatib9 vtitur
q̄ ſi ꝑ ſingula inſerātur tedioſa erūt
lectori et pro ꝑte a fidei nrē ſinceritā
te recedēt ¶ Ceterū q2 ſancti prēs
et principū leges/ illi9 (deducta tn̄
ꝑfidia) videātur īherere veſtigijs/ do
ctrinam ei9 ſermone catholico et ſuc
cincto/ adiectis ex ꝑte ſtrategēmati
cis ei9 attingam9· Porro ei imiāū
a reuerētia numinū eſt· nobis a deo
qui ab oīb9 generaliter amād9 eſt
et colendus ex toto corde· ex tota
anima· ex totis viribus ſuis Pro
batio vero dilectionis exhibitio eſt
operis Et licet per ſeipſum poſſit a
mari tanꝙ̄ qui citra opem medij ſe
infundat amanti· tamē n ad cultum
exteriorem· alicuius medietatis
interuentus/ neceſſarius eſt· eo ꝙ̄
deū nemo vidit vnꝙ̄ Videndi ve
ro nomen ad appellationem oīum
ſenſuū vtriuſq̄ nature dilatabis· q̄
a preſentialiter et pure non ſentiet
cum homo ⁊ viuet/ niſi forte ea ſen
ſuum ꝑte· q̄ corꝑis neſcit āguſtias·
nec defectū tꝑis ſentit· ſꝫ viuacitate
ſui ex grā ꝑmanet ī eternū Conta
te loquor q̄ nō euacuat᷑· ſꝫ ꝑficit ꝙ̄
to ad eum quem deſiderat famili
ari9 accedit Nam fides velū habet

ꝛ ſpes de grē meritiqꝫ fomēto cōſci
enciā demulcēte/ voti ſui leticiā in fu
tura ꝓtēdit. Fides itaqꝫ et ſpes uni
tātur quidē ſenſū. ſubſiſtūt tñ citra/
agētes itēꝫ q̄ſi ꝑ ſpeculū et in enig
mate. donec eaꝝ ſpē imutata. veri
tatis ſba plenarie illuceſcat. Qui ve
ro nullo p̄t ſenſu ꝑſpicue videri. faci
le neq̄t agnoſci. Qd āt nō cognoſ
citur. diligent̄ coli nō p̄t/ niſi ꝑ me
diū ❡ Vñ numam pōpiliū cerimo
nias q̄ſdā legim⁹ īdixiſſe romanis.
et ſacrificia. vt ſub imoꝛtaliū deoꝝ
p̄textu/ ad colendā pietatē religionē
ꝗ fidem. ꝗ cetera que eis intimare
volebat ipos facili⁹ iuitaret. Teſtā
tur hec ancilia atqꝫ palladiū ſacra
quedā iperij pignoꝛa Janus bifrōs
belli ꝛ pacis arbiter. Foc⁹ veſte v̄gi
nib⁹ conſecrat⁹ quo in honoꝛe celeſ
tiū ſyderū flamia cuſtos imperij iu
git̄ vigilaret. Pꝫ ꝗ annus in men
ſes duodecī dilatatus. faſtoꝝ et ne
faſtoꝝ varietate dieꝝ depict⁹. pon
tifices. augures ꝛ ſacerdotioꝝ varij
ritus/ quib⁹ ita barbariē occupauit.
vt ab iniurijs temperarent. feriarē
tur ab armis. iuſticiā colerent. et ci
uilē ſibi inuicē impartirent affectū.
❡ Eoqꝫ feroꝫ redegit populū. vt im
periū quod vi (vt dicit̄) et iniuria oc
cupauerat. iuſticie ꝛ pietat̄ legib⁹
feliciter gubernaret ❡ Sed quid ꝓ
fero numam/ cū et patres fidei noſ
tre/ veteris legis ſacrificia aſſerant
inſtituta/ ne in demonioꝛū cultu po
pulus occupatus. vere religionis de
diſceret cultū/ ritu gentiū ſacrificia
ſua demonijs imolans et nō deo.
❡ Colit̄ ergo de⁹ aut affectu mē
tis. aut exhibitione operis. ſed af
fectus dilectiōis ipm pure attingit
licet aliquo ſenſu coꝛpis vl' aīe dū
peregrinatur a dño/ et mens mole
coꝛpis p̄grauatur/ plene neq̄at cō
prehendi. Et certe eo amatur ardē
tius/ et ſtudioſi⁹ q̄ritur. quo altitu
do ꝛ infīnitas diuiciaꝝ potēcie ſue ꝛ
ſapiētie oēm exuperat intellectū v̄
tute tñ tanta omnē creaturā circuit
penetrat iplet et protegit. vt neq̄
q̄ꝫ latere valeat q̄libet rationalē
creaturā. Ipſa quoqꝫ irrationabilia
ipm eſſe/ ꝗ talē eſſe et tantū/ plu
mis idicijs ꝓteſtant̄ ❡ Miro itaqꝫ
modo ſic intelligenciā ſui infūdit. ut
ſubtrahat. ſic ſubtrahit. vt infundat
et ſecundū menſurā beneplaciti ſui
ſic operatur in ſingulis. vt cū inten
ſionis ꝗ remiſſionis vices ignoꝛet.
et ſi non per eſſentiā qua omnē re
plet vniformiter creaturā. plus vl'
min⁹ videatur ineſſe ꝑ grām. Nā
ꝑ vnionē/ in ſolo vnigenito v̄ginis
filio/ eſſe/ fidelit̄ a ꝓbat̄. Eſt itaqꝫ
nūc q̄ſi ſingula in ſingulis/ futur⁹
vt ſcriptū eſt. oīa in oīb⁹ electis. Et
ſicut natura ignis/ collatiōe tñ diſ
pari (qm̄ ei nichil poteſt ꝑiliter ꝯpa
ri) a ſole diuerſos/ ꝓ coꝛpoꝝū diuer
ſitate producit effectus. Sic illa ſi
tamē magna maximis conferre li
ceat. in multis multipliciter lucet.
Solaris ſiquidē radius ſi foꝛte inci
dat in carbunculū egrediens aut re
uerberans rutilus/ ſicianum facit ae
rem rutilare. Idem ignis in ſmarag
do vireſcit. firmamēto puriori in ſa
phiro conformatur. Iacincti quoqꝫ
ſpeciēb⁹ efficitur coloꝛ. In topazio

qui quo carioꝛ eo ꝓcioſioꝛ eſt·oĩ ſere
coloꝛe ſuperbit· Hi ei ciũ obiectes·
thaumã ciadis repͥſentabit ymagi
nem· Aque ſupiectꝰ vndat ĩ lacuna
ri Sed ⁊ ignẽ celeſtem in ſuppoſita
trahit ꝑ berillũ ¶ Vides igitur in
multis ꝙ multa ſit ignis natura·
Hic in alijs eſt prudẽcia foꝛtitudo·
in alijs tempantia· in quibuſdã iuſ
ticia· In nõ nullis fides/ lõganimi
tas ſpei in alijs In hijs feruoꝛ ẽ ca
ritatis· Hic paciencia laboꝝ· illic
doloꝝ ꝯſolatio· alibi ꝑſeuerancia
boneꝝ opeꝝ· q̃ tamen ſingula in
ſingulis ẽ vnꝰ ⁊ idẽ deꝰ At ĩ futuro
qñ ĩmediata facie ꝑ grãm eiꝰ vide
bimꝰ eũ ſicuti ẽ oĩa in omnibꝰ erit·
qñ nulli ad beatitudinẽ/aliciꝰ ver
tutis ſubſtãcia deerit· cũ ipẽ in omĩ
bus futuris ſit plenitudo vtutis ⁊
cumulꝰ beatitudinis· adeo quidẽ vt
iuxta traditionẽ pꝛm/tãta maieſta
tꝭ ſue plenitudine videatur adeſſe
electis· vt nichil eis deſit in vlla ꝑ
cia· ⁊ ipẽ fere ſolus videatur in illis
⁊ illiꝰ noĩe cenſeantur· ſalua verita
te ſubſtãcie· ⁊ ſine omni verſibilita
te nature Hinc foꝛte eſt illud Exul
tabũt ſcĩ in gloꝛia letabũtur in cu
bilibꝰ ſuis· cũ ſibi tũc ꝓuia credãtur
eſſe coꝛda ſcõꝝ· ⁊ vnuſquiſqꝫ non
modo ĩ ſua ſed ⁊ in omniũ ꝯſciẽtia
gloꝛietur ¶ Sicut eni ignis· vt in
ꝓdicta meminꝰ ſimilitudine ferri
naturã penetrat ⁊ accẽdit vt nichil
cernatur in eo niſi ignis/ ⁊ ſicut ſo
laris radius illuſtrãs aerẽ/ſolis vel
radij cenſetur nomĩe· ſic deꝰ oĩa re
plebit electos· vt omni infirmita
te ⁊ mutabilitate abſoꝛta· cũ moꝛ

tale imoꝛtalitatem· ⁊ coꝛruptibile
incoꝛruptibilitatẽ induerit· deꝰ fere
ſolꝰ in omnibꝰ agnoſcatur ¶ Ad
hãc nõnulli ſentẽtiam referũt· ꝙ an
geli iã future beatitudinis nrẽ ꝑtici
pes viſi ab hominibꝰ adoꝛãtur· eo
ꝙ in eis viſa eſt quedã ꝑſentia deita
tis/ cũ tamen creatura a creatura a
doꝛari omnino nõ liceat Hic eadã ĩ
facie ſaluatoꝛis aliquid deitatis reſ
plẽduit qñ de funiculis facto flagel
lo vendẽtes ⁊ emẽtes eiecit e tem
plo/ docẽs oẽꝫ negociationẽ extermi
nandã eſſe a domo oꝛationis· In a
lijs·vo ⁊ ſi adſit diuinitatis ꝑſen
tia/plenitudo eiꝰ in ꝑſenti nequaꝙ̃
adeſt· ſed vſqꝫquaqꝫ latere non po
teſt Eſt igitur in maieſtate mirabi
lis/venerabilis a ſapientia/a boni
tate amabilis· ⁊ hunc cultum citra
omnẽ medietatem/poteſt ei fidelis
impẽdere creatura· Quid eni neceſ
ſe eſt ad hoc vt eũ timeamus· vene
remur ⁊ diligamꝰ ? Et hic eſt foꝛ
te funiculꝰ triplex inter creatoꝛẽ ⁊
creaturã q̃ facile ſolui nõ poteſt Sꝫ
oĩm tenaciſſima eſt vis amoꝛis Ca
ritas ſiquidẽ nũꝙ̃ excidit qua ſi q̃s
adheret deo/vnitur ei ⁊ cũ eo vnꝰ
ſpiritus eſt vtiqꝫ qui vnitur ei ⁊ ſic
vt vnus ſpiritus/ſit familiaris eſt·
⁊ ab obſequio eiꝰ qd̃ eſt in ſpiritu
arceri non poteſt· Ille autem cultꝰ
qui in exterioꝛis opeꝛis exhibitio
ne conſiſtit· medio ĩdiget· eo ꝙ ad
ſpiritum coꝛꝑalis nobis non patet
acceſſꝰ Qd̃ ⁊ illũ planũ ẽ docuiſſe
q̃ in ſamaritana eciam inſtruens a
it Spiritꝰ ẽ deꝰ ⁊ eos q̃ volũt ado
rare ĩ ſpũ ⁊ veritate opoꝛtet adoꝛarẽ

¶ Ut tū ad thronū illius q̄qunqȝ
modo hūilitatis noſtre ↄſcēdat infir
mitas/et aliquā habeat materiam
meritoꝝ/ſenſualiter coīt voluit/qui
ſenſum dedit. ⁊ qui aīam glorifica
bit ꝟl carnem/vtrūqȝ fidelē expetit
famulatū De quoqȝ voluit eciā cor
poraliter honorari. vt q̄ꝗ cauis tardi
tas infidelitatis/aut neglīgētie ex
cuſationē nō habeat ¶ Cplm. iiij.
De reuerētia rerum ꝟl perſonarum
et quot modis pſona ſit venerābilis

Reuerentia ergo q̄ corpora
liter īpenditur aut in perſo
nis ↄſiſtit aut in reb9. Per
ſonarū vero ratio habet. aut a natu
ra. aut ab officio. aut a morib9 aut
a ↄditiōe. aut a fortuna ¶ Natura
parētes veneramur ⁊ liberos ⁊ quos
nob caro ↄiūxit. vtputa vxorē. ↄg
natos et affines Unde ⁊ gētiū iure
receptū ē. eo q ꝑeque fit apud oēs
gentes Ad hoc etiā ⁊ diuino iure vr
gemur quo ſcriptū nouimus Hono
ra patrem tuū ⁊ matrem tuā vt ſis
lōgeuus ſuꝑ terrā Et qui patri vel
matri maledixerit morte morietur
Liberos nō multū oportuit ↄmēda
ri. eo q nemo carnē ſuā odio habu
erit Sed nec vxorē propter quam
homo reliquit patrē ⁊ matrē. adhe
rens vxori ſue. vt ſint duo in carne
vna Nō tamē in hac ꝑte diuine le
gis mādata deſūt Et ſi ꝓpter natu
re ſtimulū qui ſatis vrget rari9 inſe
rantur. protendūtur tamē ad cog
natos ꝟl affines quos ꝑ ſe natura
ↄmendat ¶ Officiū vero eſt debitū
exequendi q̄ vniuiqȝ ex inſtitutꝭ et
moribus agenda ſunt Ex eo namqȝ
pſonis ſingulis proprij congruūt
actus. In hijs autē que ſic agenda
ſunt alia ad publicū alia ad ſuū cu
iuſqȝ pertinent ſtatū Ex quo liquet
officiorum quedā publica. q̄dam pri
uata conuenienter dici Priuatorū
vero tāta eſt multiplicitas q̄ꝗta fere
eſt diuerſitas perſonarum Publica
quidem oīa referuntur ad duas ſpe
cies Aut enim a diuino aut ab hu
mano iure deſcendūt Hec autem ex
libris officiorū latius patet. ſed ad
preſentem articulū. vt publicis offi
cijs reuerentia impendatur Tāta
namqȝ debetur eis. q̄ꝗta eſt eminen
tia cuiuſlibet magiſtratus Hāc qui
dem aut facit. aut īdicat vniuſcuiuſ
qȝ competēs iuriſdictio. cum reueren
tia magiſtratuū aut contemptus re
dundet in honorē aut cōtumeliam
ſubditorum Unde in cōſtitutionib9
principum magiſtratuū edictis aut
ꝓmulgationibus per prolenſim fit
pluriū conceptio perſonarū. vt non
tam perſone q̄ꝗ vniuerſitatꝭ tota cō
ſtitutio videatur eſſe. vel q̄uis alia
ꝓmulgatio Hoc etiā iura vel cano
nes ignorāti/ex vſu cotidiano ꝑſpi
cuū eſt. Porro ratione officiorū/nō
modo canonū ⁊ legū ſcita. ſꝫ et ethi
corum omniū precepta exequūtur
¶ Mos autem eſt mentꝭ habitus
ex quo ſingulorū operū aſſiduitas
manat Non enim ſi quid fit ſemel
aut ampli9. ſtatim moribus aggre
gatur. niſi aſſiduitate faciēdi verta
tur in vſū Hic aut virtutes ⁊ vicia
eque cōplectitur licet vicia non mo
res eſſe. ſed a pleriſꝫ dicantur mori
bus obuiare. In quo planum eſt ſo

las virtutes cenſeri nõie moꝝ Cũ
bonos tñ à malos dicim⁹ mores
vicia diſtinguimus ⁊ virtutes Vñ
moratos a bono ſiue morigeros •
moroſos võ a vicijs nominam⁹ •
Qđ et ipſum plenitudinis nomen
videtur innuere cum nulli in carne
contingat adeſſe ſacietatem moꝝ•
et multis aſſit ſuperfluitas viciorũ
Cum itaqꝫ a moribus quis reuerẽ
tiam contrahere dicitur• ei ỽtutes•
quib⁹ honor exhibẽd⁹ eſt• ineſſe ſig
nificatur Quis enĩ nõ veneretur ⁊
vereatur illũ quẽ prudentẽ fortẽ tẽ
perantẽ credit ⁊ iuſtũ? Hinc ẽ ecc̃ꝰ ꝯ
filiũ ſapiẽtie• ei qui timeri appetit/
amari• honorari• ⁊ p̃ferri• vt deũ
timeat• amet veneretur• ⁊ ei ſe tota
deuotione ſubmittat Cõdicionẽ
quidẽ eſſe diffiniũt • fortuitũ pſone
ſtatũ• quo aut aduerſis dep̃mitur•
aut extollitur proſperꝭ ⁊ alterutri
us ſortis naturã/ ſui ipi⁹ facie ꝓteſ
tatur Quale ẽ ꝙ alios veneramur
ingenuos • alijs ſeruiles cõtumeli
as irrogam⁹ Iſtoꝝ diuicias colĩ⁹/
illoꝝ ꝯtẽpnimus paupꝰtatem• Na
turã diffinire difficile ẽẽ aſſerit tulli
us• ego difficilius credo diffinire for
tunã• eo ꝙ hui⁹ nulla/ illi⁹ aliq̃ ſub
ſtantia ẽ• Natura ſiquidẽ reb⁹ origi
nem p̃bet• qđ nequaq̃ eſſet ſi in ve
ritate ipa nõ eſſet Qđ enĩ omnino
nõ eſt/ alicui p̃ſtare nõ poteſt vt ſit•
At fortuna cũ nõ ſit • nõ poteſt dif
finiri• In eo ſiquidẽ ꝙ nõ eſt• nõ po
teſt aliq̃ conſtare quid ſit• Effecerũt
epicurei p̃cipuas ſentẽcias ſuas• q̃s
kyriadoxas vocãt/ quib⁹ toti⁹ ph̃ie
putãt ſeruire proceſſũ/ ⁊ more ſuo
fortune ſubiciũt vniũſa Ego ĩ hoc
ſicut ⁊ in plurimis plutharcũ cẽſeo
audiendũ• qui deam certã colendã eſ
ſe negat• aſſerens eã niſi a celis co
li nõ poſſe• Multa quoqꝫ proponit
exempla• quib⁹ liquet omẽs cere dee
cultores certos ⁊ p̃cipitatos tandẽ
in foueam exterminij Teſtatur ḣ
gabba qui totã etatẽ luculẽter ꝓdu
cens in ſeniũ• hui⁹ dee familiaritate
⁊ culta ĩ breui elatus• ⁊ in breui
cecĩ p̃cipitat⁹ ẽ Qualiter aũt• apud
ſuetoniũ • quere Queritur tñ p̃
fatus philoſophus ⁊ in aure p̃dicti
p̃ncipis lacrimabiliter ingemiſcit •
ꝙ hoc vicio cecitatis ⁊ temeritatis
ꝓbroſa dea ⁊ oĩb⁹ ignominioſa nu
minib⁹/ oĩm deoꝝ tẽpla fedauerit•
⁊ deoꝝ oĩꝫ p̃ripuerit cultũ• vt p̃ter
edes p̃uatas q̃s in orbe ⁊ vrbe paſ
ſim habet/ rupẽ etiã tarpeiã occupa
uerit• ſup̃mo ioui cõeq̃ta et publice
fortune/ ymago aurea in capitolio
ab aduenis ꝯuenis ⁊ ĩdigenis pub
lice adoreẽ• et tantã p̃ ceterꝭ habet
auctoritatẽ• ꝙ in tota ratiõe mercta
liũ/ vt dici ſolet• ſola vtraqꝫ paginã
videẽ implere• Videas eã ibi rotã
ỽſare volubilem/ qđqꝫ magis mire
re/ eiuſdem rote impulſu/ de pectore
iouis/ ſororum penſa/ precipitat et
conculcat Quiſquis enim fortunã
ſtatuit fata conuellit• Fata inquit
ſtoicus regunt homines • Fatum
eſt in partibus illis quas ſinus ab
ſcondit • Huic paradoxe ſtoicorum
kyriadoxa epicuri reclamat• Fatalẽ
inquit tolle neceſſitatem quia ſi for
tuna volet fiet de rethore ꝯſul Si
volet hec eadẽ fiet de cõſule rethor

¶ Ceteꝝ vt aũ fortuna nũqꝫ agaꝫ
ſit inopinatoꝝ euentuũ forma. Et
licet cõditioni videatur plurimũ vi
cinari. eo ꝙ fortuitoꝝ cõcurſus ſta
tũ efficiat/ quẽ ꝯditionẽ eſſe predix
imꝫ. In eo tamẽ plurimũ differt/
ꝙ cõditio nũc a natura. nũc ab offi
cio. nũc a moribꝫ eſt. nũc a varijs fi
guris euentuũ. fortuna ſꝑ ꝯſiſtit in
hijs que ĩprouiſa emergũt. Eam
vſqꝫ quaqꝫ nititur euacuaꝛe pluthar
chus. et ex p̃miſſis quatuoꝛ locis/
nature/officij/moꝛũ/cõditionis/ to
tius reuerẽtie emanare credit oꝛigi
nẽ. Superſtitioſiꝫ tamẽ hoc infideliũ
moꝛe exequitur Vnde nõnullas ſẽ
tencias eiꝫ/ſenſu et ſermone catho
lico curaui inſerere. Ille quidẽ in cul
tu deoꝛũ eos p̃cipue aſſerit venerã
dos qui ei familiariꝫ et vicinius ac
cedũt Aut natura. vt liber indoꝝ do
mitoꝛ herculesqui eoip̃o in ſe iouẽ
ꝯteſtatꝫ eſt ꝙ angues iugulauit in
cunis. Aut officio. vt pontifices. ſa
cerdotũqꝫ p̃fectos Aut moꝛibꝫ. vt phi
loſophos q̃ mentis diuine hauſtũ/
inueſtigatione ꝛ diſpẽſatione ſapi
entie ĩdicãt Aut cõditione. vt quos
fauoꝛ numinis extulit. vt alijs pꝛe
eſſent ex cauſa potiꝫ familiari q̃ of
ficio publico. Sermo quidẽ ꝓſidus
eſt. et omni repꝛobatiõe dignus ſen
ſuſqꝫ verboꝝ qui phm̃ non deceret.
¶ Sꝫ forte quid de natura deoꝛũ
ſentiret/in auribꝫ coꝛrupti populi ꝓ
loqui non audebat. qui legerat cõ
buſtos eſſe libꝛos philoſophi pita
goꝛe ꝛ ip̃m actũ eſſe in exiliũ ab a
thenienſibus eo ꝙ dubitauerat an
de dijs vera eſſent que vulgo dice

batur Quis ꝗ̃ ꝯtrariũ auderet aſſe
rere. q̃ nec ipſã dubitationẽ erroꝛis
noueãt ĩpunitã? Eſt itaqꝫ verſilie
ꝙ moꝛẽ auditoꝛibus geſſerit. ꝛ vt
eos ab illicitꝭ reuocarẽt. aliq̃d ĩdulſiſ
ſe erroꝛi Nã in doctrina moꝝ lucule
tiſſimꝫ eſt. eoqꝫ huic opinioĩ faciliꝫ
acq̃eſco ꝙ aplus gentiũ fide tñ ꝛ re
ligione ĩcolumi/oĩbus oĩa factꝫ eſt.
vt omnes lucrifaceret ¶ Nos aũt
quibus de celo veritas illuxit nõ de
orum qui nulli ſunt ſꝫ veri dei miniſ
tris ꝛ amicis/reuerentiã magnã ce
dimus exhibendã. ſꝫ et inimicis eius
interdũ/ quoniã hoc ipſe p̃cepit. q̃
ſepe maximã ad eruditionẽ ſuoꝛum
peſſimis hominibꝫ cõtulit poteſtatẽ
Vnde illud Subiecti eſtote õni hu
mane creature propꝭ deũ/ſiue regi
quaſi p̃cellenti ſiue ducibꝫ tanq̃ ab
eo miſſis ad vindictã malefactoꝛum
laudem vero bonoꝛũ Et illud Ser
ui ſubditi eſtote dñis veſtris nõ tan
tum boĩs ꝛ modeſtꝭ ſꝫ eciã diſcolis
Amici q̃dẽ dei ſiũt aut gracia ceſſãti
bus meritis. vt iheremias ꝛ iohã
nes ſanctificati ãteq̃ nati. et gẽma
ſacerdotũ nicholaꝫ quarta et ſexta
feria ſemel lactẽs in cunis Aut me
ritꝭ ex gracia. vt q̃ facili via bonoꝝ
operũ ſicut penitens latro. vel diffi
cili ꝛ felici trñſitu mererẽt regna celoꝝ
velut aploꝝ choꝛꝫ ꝛ mrm̃ ¶ Hos
aũt tres oꝛdines inuit maro Facilis
deſcẽſꝫ auerni/noctes atqꝫ dies pa
tet atri ianua ditꝭ Sꝫ reuocarẽ gdũ
ſupaſꝫ euadere ad auras Hic opꝫ ſꝫ
laboꝛ ẽ pauci quos equꝫ amauit Iu
piter aut ardens euexit ad ethera
virtꝫ Dijs geniti potuere Quos

ergo mozum elegantia / diuine vi
dem9 bonitati confozmes/debem9
tꝗ̃ veriſſimã ⁊ fidelissimã dei yma
ginem venerari. Miniſtri vero ſunt
quos diſpoſitio diuina vocauit. vt
corripiendo ⁊ corrigendo vicia. aut
ꝟtutes inſerendo ⁊ ꝓpagando/ ſuã
⁊ alioꝝ curent ſalutẽ. Qui vo ei
in iure humano miniſtrãt tanto in
feriores ſũt hijs qui miniſtrãt in di
uino/ quantum diuinis humana ce
dunt. ¶ Capitulum quintum.
Que pena imineat hijs qui miniſ
tris eccĩe locoꝝqꝫ venerabiliũ iniu
rias inferunt ⁊ de ꝑuilegijs locoꝝ
venerabiliũ ⁊ ꝙ abſolucio nᶜ ꝑ vim
extozqueri. nᶜ ſurripi poteſt ꝑ fraudẽ
In hijs autẽ qui iura diui
na miniſtrãt/ de9 pre cete
ris honozatur aut ſpernitꝰ
cum illoꝝ honozẽ aut contẽptum /
propriũ reputet Hic eſt illud Ego
dixi dij eſtis. ⁊ labia ſacerdotis cuſ
todiũt ſciẽtiã. ⁊ legem requirũt ex
ore ei9. qꝛ angel9 dñi exercituũ eſt
Ipſa quoqꝫ veritas ait Qui vos au
dit/ me audit. qui vos recipit me re
cipit. Et qui vos ſpernit. ſpernit
eũ qui me miſit. Et qui tãgit vos
tãgit pupillam oculi mei Illa vero
reuerẽcia q̃ in verũ veneratione cõſiſ
tit multiplex eſt Aut ei cozpozales
res ſunt vt edes/ ⁊ loca ſacra. ⁊ q̃
pijs dicantur vſibus/ et ſacrificia q̃
viſibiliter exercẽtur. aut incozpoza
les vt iura que ſacris rebus compe
tunt/ q̃ temerare ſacrilegiũ eſt/ mor
te piandũ/ aliave pena grauiſſima
pro qualitate admiſſi. Rerum vo
ſacrarũ imunitates conuellere. iſur

gere in deũ eſt. ⁊ q̃ſi vendicarẽ eũ in
ſeruitutẽ Et quidẽ de iure diuino ꝓ
ſe poſſent multa ꝓponi/ ſed vt emu
le ꝑtãtis nõ obloquatur audacia/ i
hac parte ſtatuta principũ laicus ⁊
benigni9 patent/ qui fidẽ xpianam
venerãtur ⁊ approbant / et ecciaꝝ
⁊ miniſtroꝝ oĩmqꝫ locoꝝ venerabi
liũ/ ꝑuilegia vniuerſa confirmant
¶ Quis eĩ ꝑncipis e9 memoria i bñ
dcõe ẽ (archadiũ loq̊z) cõſtitutionẽ
nõ audiuit. Si quis i h° gen9 ſa
crilegij ꝓrupent vt in eccias catho
licas irruẽs ſacerdotib9 ⁊ miniſtris
vel i ipõ cultu loco aliquid ĩpoztet
iniurie/ qđ geritur a prouincie recto
rib9 aĩaduertatur. atqꝫ ita prouin
cie moderatoz/ ſacerdotũ ⁊ catholi
ce eccĩe/ miniſtroꝝ loci quoqꝫ illoꝝ
⁊ diuini cultus iniuriã capitali in
quictos ſiue ꝯfeſſos reos ſentẽtia no
uerit vindicandam. nec expectet vt
epõs / iniurie proprie vltionem de
poſcat. cui ſãctitas ignoſcendi glãz
dereliq̃t. ſitqꝫ cunctis laudabile fac
tis atroces ſacerdotib9 ã miniſtris
iniurias. veluti publicũ crimẽ ꝑſeq̃.
ac de talibus vltionẽ promereri I
tem placet clemencie nr̃e. vt nichil
cõmune clerici cũ publicis actionib9
habeant. vel ad curiam ꝑtinẽtibus
cui9 cozꝑi nõ ſꝫ ãnexi Et alibi ſi ec
cleſie venerabilꝫ ꝑuilegia e9 ꝗ̃ fue
rint vel temeritate violata. vel diſſi
mulatiõe neglectũ. cõmiſſũ q̃nqꝫ li
braꝝ auri cõdempnatiõe plectatur
Que vo ꝑuilegia ecciaꝝ locoꝝqꝫ
venerãbiliũ ⁊ miſtroꝝ ſũt/ diuino ſiũt
⁊ huãno iure notiſſima. cũ ulꝫ vſu iã
liq̃at ꝙ nõ poſſũt niſi epõ iudice

ecclesiaſticos cōueniri. Et ſi quis in
aliquē de clero violētas man9 inie
cerit anathemate feriatur. vt niſi p
romanū pontificē abſolui nō poſſit.
Hui9 criminis fruſtra alibi queritur
venia. niſi articul9 mortis forte im
mineat. qz nec per vim extorqueri.
nec per fraudē ſurripi poteſt. Aucto
re claudiano theodoſi9 ait. Non ex
torqͣbis amari. Hoc alterna fides
hoc ſimplex grā donat. Nichilomi
nus verū eſt. qz nō extorqͣbis abſol
ui. quod ſola cōtritio cordis/confeſ
ſio oris/et ſatiſfactio operis prome
retur. Vtiqz nō vis ſed ſola grā iuſti
ficat impiū. et fraus peccatori non
prodeſt. qz ſpirit9 ſanct9 diſcipline
effugit fictū. nec habitat in corpe
ſubdito peccatis. ¶ Alibi me dixiſſe
recolo. qz teſte patre magno auguſ
tino ſimulata innocētia nō eſt inno
cētia. ſed duplex malicia. qz malicia
eſt et ſimulatio. Eqͣtas quoqz ſimu
lata non eſt equitas ſed duplex ini
quitas. quia iniquitas eſt ⁊ ſimula
tio. Vnde imoderato ſtupore cōfun
dor. cū frequentiſſime videā (neſcio
fideles an infideles dicā) in ſacrilegi
o hui9 mōi deprehenſos. ad hoc to
tis virib9 anhelare. vt minis et ter
roribus vrgeāt ſacerdotes ad abſolu
tionē preſtandā quā nec iſti fideliter
dare nec illi in cōtumacia vtiliter ac
cipere poſſūt. Plane facili9 eſt vtrūqz
inolui. qͣ alterū iſtoꝝ expediri. vtri
us tn̄ ſit culpa grauior. non facile
dixerim. Hec de hijs que in politica
conſtitutione plutharchi vicem ani
me obtinent.

¶ Capitulū ſextum. De principe
qui caput eſt reipublice et electione
eius et priuilegijs et premio virtu
tis et culpe. et qͣ beatum iob debeat
imitari et de virtutibus beati iob.

Sequitur vt eius imitātes
veſtigia de menbris reipub
lice diſſeram9. Dictū eſt au
tē principē locū obtinere capitis/ et
qui ſolius mentis regatur arbitrio.
Hūc itaqz vt iā dictū eſt/diſpoſitio
diuina in arce reipublice collocauit
et cū nunc archano prouidēcie ſue
miſterio/ceteris prefert. nunc quaſi
ſuoꝝ iudicio ſacerdotū. nūc ad eum
preficiendū totius populi vota con
currūt. Vn̄ et in veteri teſtamēto le
gitur. qz moyſes ordinatur9 eū qui
p̄eſſet in populo conuocauit omnē ſy
nagogā vt eligeret aſtāte pplō. ne
q̄ p9 modū retractio cuiqͣ ne q̄s ſcru
pulus reſideret. Legitur in libro reg
norū. qͣ ſaul rex futur9 apparens in
facie populi ab humeris ſurſū ſuper
eminebat vniuerſū populū. Quare
queſo niſi qz quē oportet p̄eſſe ali
is/pectore debet et ore p̄minere. ut
quaſi bonorū operū vlnis / toti9 po
puli latitudinē amplexari valeat ⁊
protegere tāqͣ doctior. ſanctior cēcū
ſpectior. ⁊ omni v̄tute preſtantior.
Dicit enim domin9 ad moyſen. Aſſu
me ad temetipſū iheſum filiū naue
hominē qui habet ſpiritum dei in ſe
metipō. ⁊ impones man9 tuas ſup
eū. et ſtatues corā eleazaro ſacerdo
te. ⁊ precepta ei dabis in conſpectu
toti9 ſynagoge. et precipe de ipō co
rā eis. et dabis claritatē tuā ſuper il
lū. vt audiāt illū filij iſrl. ¶ Audis
euidēter ordinationē p̄ncipis populi

tam manifeſte deſcriptam vt pene
expoſitione nō egeat Si eā tamen
manifeſtiꝰ queris · eā tibi auctore do
mino/loco ſuo ꝟ tempꝛe cū pcepis
explanabo · adiciens indumētoꝝ ⁊
quoꝛūdam ſacramētoꝝ ſigtiones ·
Hic aūt plane nulla ē populi accla
matio nulla conſanguinitatꝭ ratio ·
nulla ꝓpinq̄tatis habita cōtempla
tio eſt ¶ Mortuo ſalphaat · filie/pꝛē
nam apud moyſen vēdicabāt here
ditatem · peticionem earum iuſtam
eſſe deus ipē teſtatur · Pꝛopinquis
namqꝫ/agroꝛum ꝟ pꝛedioꝛum here
ditas relinquenda eſt/⁊ ut plurimū
actionum · Gubernatio vero populi
illi tradenda eſt quem deꝰ elegerit
homini · ſcilicet tali qui habet ſpiri
tum dei in ſe ⁊ pcepta dei in cōſpcū
eiꝰ ſunt/qui moyſi valde notꝰ ſit ꝟ
familiaris · i · i quo ſit claritas legꝭ
ꝟ ſciencia vt poſſint eū audire filij
iſrael Nec tamē licitū eſt fauore no
uoꝝ recedere a ſāguine pncipū qui
bus pꝛiuilegio diuine ꝓmiſſionis et
iure generis debetur ſucceſſio libero
rū · ſi tamē vt pſcriptū eſt ambula
uerīt in iuſticijs dn̄i Si vero a via
pauliſp deflexerīt nō ſtatim uſq̄qꝫ
deiciuntur · ſed patienē coꝛripiūtur
in iuſticia donec fiat cōſpicuū eos ꝑ
tinaces eſſe in malo · Neqꝫ ei robo
am ſtatim excuſſꝰ eſt a ſolio patris
ex quo ſenioꝝ contēpto cōſilio receſ
ſit a via ſalomonis · onꝰ ipoꝛtabi
le volens imponere in humeris fili
oꝝ iſrael · verūtamē ſciſſū eſt regnū
eiꝰ decedētibꝰ · x · tribubꝰ ptꝰ ierobo
am ſeruū ſalomonis · Fueruntqꝫ reg
na diuiſa dum regnū habuit iuda ⁊

iſrael Senſit ergo de cōtumacia pe
nam · de grā dei ꝟ pꝛiuilegio ſangui
nis miam vt rex quidē maneret · ſꝫ
magna regni parte mutilatus · Vn
hoc illi? Quia adheſerat conſilijs
iuuenū cōtempnēs vias ⁊ pꝛecepta
pꝛudēcie · Impoſſibile eni eſt vt ſa
lubꝛiter diſponat pncipatū qui nō
agit cōſilio ſapientū Ve inquit ter
re cuiꝰ rex puer eſt · ⁊ cuiꝰ cōſiliarij
mane comedūt · Beata terra cuius
rex nobilis eſt · ⁊ cuiꝰ pncipes veſcū
tur tempoꝛe ſuo/ad refectionem nō
ad luxuriā Ibi etenī ſapiētia eſſe nō
poteſt ¶ Hinc ſcūs iob · Sapiētia
vbi inuenitur ⁊ quis eſt locus intel
ligentie Neſcit homo pciū eiꝰ · nec
inuenitur in terra ſuauiter viuentū
Nō equabitur ei labetium quicq̄ ·
trahitur enim ſapiēcia de occultis
Longe vtiliꝰ iuuenes repuliſſet/ac
quieſcēs conſilio ſenioꝝ/vitā beati
iob habēs regnādi foꝛmā · Audi er
go quid de ſe fateatur Cū pꝛocede
bam ad poꝛtā ciuitatis · ⁊ in platea
cathedꝛam parabant michi · Vide
bant me iuuenes ꝟ abſcōdebātur ·
ꝟ ſenes aſſurgētes ſtabāt/ pncipes
ceſſabāt loqui · ⁊ ſuperponebāt digi
tum oꝛi ſuo Vocē ſuā cohibebāt du
ces ⁊ lingua eoꝝ gutturi ſuo adhe
rebat · Auris audiens beatificabat
me/⁊ oculꝰ vidēs teſtimoniū redde
bat michi · eo q liberaſſem paupem
vociferantem/⁊ pupillum cui non e
rat adiutoꝛ Benedictio perituri ſuꝑ
me veniebat/⁊ coꝛ vidue conſolatꝰ
ſū Iuſticia indutꝰ ſum · ⁊ veſtiui me/
ſicut veſtimēto et dyademate / iudi
cio meo Oculꝰ fui ceco ⁊ pes claudo

Pater eram pauꝑū et cauſam quā
neſciebam diligentiſſime inueſtiga
bam. Cōterebam molas iniqui. et
de dentibꝰ illius auferebam ꝑdam.
Dicebāqꝫ ī nidulo meo moriar: ⁊ ſi
cut palma multiplicabo dies. Ra
dix mea aꝑta eſt ſecꝰ aquas/ ⁊ ros
morabit̄ in meſſione mea. Gloria
mea ſemꝑ īnouabitur. ⁊ arcus me
us in manu mea inſtaurabit̄. Qui
me audiebāt ſententiā expectabāt.
et intenti tacebant ad ꝯſiliū meū.
verbis meis nichil addere audebāt
et ſuꝑ illos ſtillabat eloquiū meū.
Si quādo ridebam ad eos nō crede
bant/ et lux vultus mei nō cadebat
in terrā Si voluiſſem ire ad eos ſe
debam ꝑmꝰ. Cūqꝫ ſederē quaſi rex
exercitu circūſtante. erā tn̄ meretiū
ꝯſolator ¶ Ecce regnandi in viro
iuſto ex mgna ꝑte expꝛſſa ē formula
quā ſi ꝑ ſingula exequi voluerimꝰ
integri libri magnitudinē inſertaꝝ
virtutū ſeries vel ſola ꝯplebit Di
ligens lector ſingula vba diſcutiet.
qꝛ in hijs oībus nec iota nec apex
a miſterio ſalutis vacat Pauca tn̄
que in ipā ſuꝑficie verborū eminēt
quāta potero breuitate perſtrīgam
¶ Qn̄ inquit lauabā pedes meos
butiro ⁊ petra m̄ fūdebat riuos olei
cum in parata cathedra reſiderē in
platea abſcōdebātur iuuenes ⁊ m̄
ſenes aſtabāt Innuit ergo qꝛ rerū
affluētia/ gratiaꝝqꝫ ꝯcurſio/ ei prudē
tiam nō excuſſerāt. ſ; in hijs oībus
ex ꝯſciencia/ ⁊ teſtimonio bonorū
operū auctoritas incōcuſſa ꝑmanſit
Egrediebatur enī ad portā qui la
rebris nō egebat. ⁊ qui ꝯcedi pro

meruerat ſedē/ ſenū prudentiā erige
bat. leuitate iuuenili abſcondita.
Ceſſabant loqui ꝑncipes ⁊ lingua
ducū gutturi adherebat nō audētes
gradia loqui ⁊ īponere humeris ho
minū onera īportabilia q̄ nec in ſu
ꝑficie digiti tangi ſolent. Docebat
enī oēm virtutꝫ laudē/ in actione ꝯ
ſiſtere. caſſūqꝫ eſſe ſplendorē verbi/
cui non ſubeſt ſoliditas operis. In
omni opere inquit ſalomon erit ha
būdantia. vbi autē verba ſunt pluri
ma ibi frequēter egeſtas Principū
vero ⁊ ducū eſt/ alios in via morū
ꝑcedere. nō que facienda ſunt alijs
tumide ītonare Auris audiēs. ⁊ o
culꝰ vidēs btīficabat me Inſtrumē
ta corꝑis elegāter expꝛſſit. qbꝰ ſen
ſus aīe maxime ꝯualeſcit Exterio
rū nāqꝫ noticia/ oculi ⁊ auris obſeqo
fideliſſime tranſit ad animā. et the
ſauros cordis ſepius lingua incau
ta diſpergit Qd vero audiēs et vi
dens adiecit/ ſapientis iudiciū expri
mit. iux illud Beatꝰ qui loqtur in
aure audientis. Nō itaqꝫ beatificatū
ſe dicit linguis hoīm q̄ in alterutrā
ꝑtem vl amore vl odio frequenter
īpellūtur Sufficit ei teſtimoniū ꝯ
ſciencie/ ꝑſertim cū roboratū ſit iu
dicio ſapientū/ eo inquit ꝙ liberaſ
ſem pauꝑem. pupillū et peritiuū et
ꝯſolatus ſum cor vidue In hijs enī
maxime principalis claret auctori
tas que a domino inſtituta eſt ad in
iurias ꝓpulſandas Hec quidē ſunt
oꝑa miſericordie/ et erit nomē agē
tis ea/ benedictū in ſcl̄a ¶ Sed ne
credas cum remiſſiore clemētia. vi
cijs audaciā ꝑſtitiſſe. Juſticia inquit

indutus ſũ ⁊ dyademate iudicio me
o. cauſã quã neſciebã diligẽtiſſime
inueſtigabã. Oportet enĩ iudicẽ cũc
ta circũ et ordinẽ rez plena inqui
ſitione diſcutere/ nec an̄ obuiare ali
cui/ q̃ cauſa ſit legittimis rationibꝰ
pleniſſime limitata. Ut enim ait
ethicus. Ad penitendum properat
quiſquis cito iudicat. ¶ Conterebã
molas iniqui. Iniquus eſt quiſ q̃s
in iudicijs ſequitur non cauſam.
ſed predam. qui ſic munera diligit
vt ſequatur retributiones. Et licet
equũ ſit quod diſcernit ad preciũ/
auaricie ſeruiens/ p̄git in mortem.
Unde ſeq̃tur. Et de dentibꝰ illius
auferebã predã. dicebãq̄ In nidulo
meo moriar. Mẽte itaq̄ compoſuerat
qui terrã ſuarũ amplitudine con
tentus erat. Nec auaricie aut am
bitionis ſtimulo vrgebat̄ vt domũ
domui. agrũ agro coniũgeret vſq̄
ad terminos loci ac ſi ſolus habita
turus eſſ; in ſuperficie terre ¶ Et ſi
cut palma multiplicabo dies Rem
ãmirandã ariſtotiles in ſeptimo pro
blematũ et plutarchus in octauo
memorabiliũ dicit Si ſuper palme
inquiũt arboris lignũ magna pon
dera imponas. ac tam grauiter vr
geas ⁊ oneres vt magnitudo one
ris ſuſtineri nequeat non deorſum
cedit/ nec ĩ terrã flectit̄. ꝫ aduſ̃ꝰ pōdꝰ
reſurgit ⁊ ſurſũ nitit̄ recuruaturq̄.
Propterea inq̃t plutarchꝰ. placuit
palmã ſignũ ee̅ victorie ĩ certamibꝰ
qm̄ ligni ingeniũ huiuſmodi eſt vt
vrgentibus et opprimentibus nõ ce
dat. ¶ Fertur item q̄ ramus eius
palme que grece dicitur baſileros a

velli non poteſt ſi trahatur deorſũ.
ſed ſi ſurſũ producas cedit. Cõſtat
autẽ q̄ truncus palme vel ſtipes a
radice contrahitur. ſed in ſuperiori
bus dilatatur. Uicius autem eſt
ĩ qualibet arbore que tanto magis
turgeſcit/ quo ad terram ſtipes/ vici
nius accedit. Per palmã q̄ ſignifi
catur iuſticia inuiabilis/ que deſcen
ſum non nouit ſed ſolũ ad ſuperiora
proceſſum. Unde iuſtus vt palma
florebit. Radix mea aperta eſt ſecꝰ
aquas/ ſcripturarũ vtq̄ et virtutũ.
de quibus ſupra. et ros ſaliet gra
ae morabitur in meſſione mea. in
tellige bonorũ operũ/ quorũ mani
pulos electis reponet apud ſe in il
la die iuſtus iudex. Unde ſequitur
Gloria mea ſemper innouabitur. ⁊
arcus meus inſtaurabitur. quia eſt
aliquid quo tendit ⁊ in quo dirigit
arcũ iuſtus. Nec paſſim ſequitur.
coruos teſtaq̄ lutoq̄. ¶ Qui me
audiebant expectabant ſententiam
⁊c. Sepe dictũ eſt. ſentẽciã in bono
ſemper accipiendã eſſe/ iuxta illud.
Sapientior videtur ſibi piger ſeptẽ
viris loquẽtibus ſentencias Audis
in ſapiente tria concurrere. Intenti
inquit tacebãt. ad conſiliũ meũ. Uer
bis meis nichil addere audebant.
ſtillabat ſuper eos eloquium meũ.
Res ardua deſiderat attentionẽ/ ⁊
virum grauẽ decet conſilia medita
ri. vt quicquid agit/ quicq̃d loqui
tur. ſit pro conſilio hominu affectã
ti ſapienciã. Eſt autẽ oris circũnaſſi
illa p̄ferre/ q̃bꝰ nichil demi liceat
vel apponi Eſt aũt viro g̃ui turpiſ
ſimũ. ſi iugit̃ ſe nug̃ ⁊ fabul̄ inuiſ

ceat/ ⁊ inter cōgarrientes ꝑſtrepat·
veluti rabulus anſer āmixt9 olori
b9· ⁊ oēm materiā credit aptam eſ
ſe litigijs· Ambigitur quid eni caſ
toꝛ ſciat an vocalis plus Grūduſiū
ſimiā meli9 via ducat an apiū Pꝛe
terea q̄ habundāt ſui copioſitate vi
leſcunt ⁊ cū multiloquio pc̄ım non
deſit· pauca prudēter loquētis ſmo
eſt preacioſus· Vn̄ ſocrates querenti
q̄uo quis famā optimā compararet·
Si geſſerit īquit optima ł locut9
fuerit pauca· Hoc eſt qd̄ vir iuſt9 ⁊
veritus delinq̄re ī ſermone· dicat ſtul
taſſe eloquium ſuū Qui eni nō de
linquit in ꝟbo· hic ꝑfca9 eſt vir
Si qn̄ ridebā ad eos nō credebant
Riſus leuitatis indiciū ł quo pate
rior eo ipudentior ⁊ reprehēſibilioꝛ
eſt· Ait eni· ſtult9 in riſu exaltat vo
2 cem ſuā· Et ſaluatoꝛ fleuit q̄ vtiq3
riſiſſe nō legitur· Nec cū facile cre
dicēd proniū eſſe ad cachinnū· qui
ſub tāta ambiguitate de riſu loqui
tur· vt ⁊ ſi riſerit nō credat· Et lux
vultus mei nō cadebat in terrā· Ri
ſit forte vir iuſt9· ſed cū in hylarita
te temporalis inepcia nulla ēſoluit
Et quicquid terrenū erāt ī moꝛib9
vultū verebatur auſterū Si voluiſ
ſem ire ad eos· ſedebā p̄m9 Pꝛima
ſiquidē cathedra dign9 erāt q̄ alios
tantaꝝ ꝟtutū itinere p̄cedebat Cū
q3 ſederet q̄ſi rex famulātib9 alijs·
lacrimas merentiū abſtīgebat· Jo
cunda quidē concluſio· cū ptās pub
lica ſic ſtudet p̄eſſe vt in vniuerſita
te ſua triſtem aliquē eſſe nō paciat̄
Quia ꝟo arte id fiet moꝛalis cam
p9 ſubiectus exequitur· Tāta qui
dem amenitate floꝝ ⁊ fructuū vber
tate· vt ſi quis eū ingreditur paradi
ſi delicijs ſe gaudeat intereſſe· Hi
caris forte ⁊ attonitus obſtupeſcis
quemq̄ in exilio carnis hui9/ tante
dulcedinis ꝑticipē eſſe/ ł celeſtiū ci
uiū eſſe gaudem· ꝟ3 an ita eſſe poſſit
ex opib9 viri iuſti tu ipē diiudica
Si negaui qd̄ volebāt pauperibus
⁊ oculos vidue expectare feci Si co
medi bucellā meā ſolus ⁊ nō come
dit pupill9 ex ea· q2 ab infancia cre
uit mecū miſeratio ⁊ de vtero mr̄is
mee egreſſa eſt mecū Si deſpexi p̄
tereuntē eo q̄ nō habuerit indumē
tum· ł abſq3 opimēto pauperē Si
nō benedixerūt michi latera eius ⁊
de velleribus ouiū meaꝝ calefact9
eſt· Si leuaui ſup pupillum manū
meā· cū viderē me in poꝛta ſuperio
rem· humer9 me9 a iunctura ſua ca
dat ł brachiū meū cum oſſibus cō
teratur· Semp enim quaſi tumen
tes fluctus ſup me timui deum· ł
pondus eius ferre nō potui· Si pu
taui aurū robur meū· ⁊ dixi obrizo
fiducia mea Si letat9 ſū ſuper mul
tis diuicijs ł q2 plura reperit ma
nus mea· Si vidi ſolem cum fulge
ret ł lunam incedentem clare· et le
tatum eſt in abſcondito coꝛ meū ⁊
oſculatus ſum manum meam ore
meo que eſt iniquitas maxima· et
negatio contra deum altiſſimum·
Si gauiſus ſū ad ruinam eius qui
me oderat/ ⁊ exultaui q̄ inueniſſet
eū malū Si non dixerūt viri taber
naculi mei· quis det de carnibus e
ius vt ſaturemur· Foris nō manſit
ꝑegrin9/ hoſtiū meū patuit viatoꝛi

Si abſcondi quaſi homo peccatum
meum ⁊ celaui i ſinu meo iniquita
tem meā. Si expaui ad multitudi
nem nimiā et deſpectio propinquo
rum terruit me. ⁊ nō magis tacui.
nec egreſſus ſum hoſtiū. Si aduer
ſum me terra clamat ⁊ cū ipſa ſulcí
eius defleNt Si fructꝰ eius comedi
abſꝗ pecunia ⁊ aīam agricolarū eiꝰ
afflixi. ꝓ frumēto oriatur michi tri
bulus. ⁊ pro ordeo ſpina ¶ An nō
credis cū ambulare i latitudine de
licarū dei qui de corde puro ⁊ cōſci
entia bona ⁊ fide nō ficta ſub ipre
catione tāta de ſe iſta fatet? Quis
iſtorum verborū deſiderat interpre
tationē. aut in tāta virtutū luce nō
videt? Nimiū plane ebes eſt ⁊ ob
tuſi ingenij cui ꝑ ſe iſta nō lucēt In
vnū hic plurima ꝯgerūtur. quorum
vel vnū/orbem quendā illuſtrare ſuf
ficeret Si pricipes plura legere vel
audire faſtidiunt. ſaltē hoc tantillū
legant/audiāt/⁊ inquiſitōe diligē
ti diſcuciant dū imitātur ¶ Sequi
tur enim in eodē Si audierit reges
et obſeruauerint vocē dn̄i/ꝯplebūt
dies ſuos i bono ⁊ ānos ſuos i glo
ria Si autē nō audierint trāſibunt
per gladiū et ꝯſumētur ſtulticia. vi
des ne mutuū regū duplicē exitū?
Aut enim ꝑ gladiū trāſeūt. aut ſtul
ticia ꝯſumūtur Et recte dicitur per
gladiū trāſire/ nō finiri eo ꝙ gladi
us q̄ſi quidā trāſitus eſt eis ad locū
vbi ſecūdū multitudinē iniquitatū
ſuarū potentes potenter puniuntur
Sed ⁊ ſtulticia cōſumit impios. qꝛ
i depreſſione populi/robur pn̄cipis
eneruatur Populus namq; contri
tus / erigere vires principis non po
teſt aut non vult.

¶ Capitulū ſeptimū Que mala vel bona ſubiectis proueniāt de mo ribus pricipū quod et aliquorū ſtra tegematicis roboratur exemplis.

Quaſi inquit qui mittit lapi
dē in acerū marcurij. ſic qui
dat inſipienti honorē. Hoc
a diuerſis diuerſo modo exponitur
Ego ſapienciorū venia impetrata
acerū credo marcurij in quo conſiſ
tit ratio calculandi. qꝛ marcuriꝰ nu
men eorū eſt qui negociacionē exer
cent et raciocīnijs ſuis diligenter in
uigilāt. Mittere ergo lapidē in acer
uū quo regitur ratio calculandi eſt
totū turbare calculi rationē. ⁊ hono
rē ꝯferre inſipienti eſt reipublice ſub
uertere vitā. Et impoſſibile eſt vt
alios vtiliter regat quē proprius
ſubuertit error Ait eni Vbi non eſt
gubernator / populus corruet. Et
alibi. rex inſipiens perdet populum
ſuū et ciuitates inhabitabuntur ſu
per ſenſū prudentiū. Omnis poten
tatus/breuis vita languor prolix
ior grauat medicū. breuē lāguorē
p̄cidet medicꝰ Sic et rex hodie eſt
⁊ cras morietur. Cū eni morietur
homo hereditabit ſerpentes ⁊ beſti
as ⁊ vermes. Nunq̄ queſo paupe
res oppͥmūtur iniurijs/attenuant
exactionibꝰ rapinis multiplicibꝰ ex
ſpoliātur. iubētur in ſe ꝯcurrere ꝑpli
⁊ orbē cōcutere vt potēbꝰ iſti ſucce
dāt hēdes? Iſti nāq; ſuccedūt oībꝰ
iure ſuo. nec deſideratur ſollēpnitas
teſtamēti. Ab inteſtato emergunt.
velis nolis hos habebis heredes.

¶ In ſecularibus litteris fertur dix
iſſe plato. perinde eſt cum ſubditos
opprimit magiſtrat9 ac ſi caput cor
poris intumeſcat. vt a mēbris aut
omnino aut ſine moleſtia non poſ
ſit. Hanc autem paſſionē ſine gra
uiſſimo dolore membroꝝ tolerari.
vel curari impoſſibile eſt. Si vero i
curabilis fuerit paſſio. ſic viuere ꝙ̄
mori miſeri9 eſt. Miſeris aūt nichil
vtilius eſt. ꝙ̄ vtrūqꝫ finire miſeriam
Idem quoqꝫ dixiſſe legitur cum in
ſubiectos poteſtas ſeuit / idem eſt ac
ſi tutor pupillū ꝑſequat̄. vel eū ſuo
mucrone iuguleſ / ob cui9 defenſio
nem / ab eodē traditū tibi gladium
accepiſti Rem naqꝫ publicam / ſtui
iure pupilli ꝑcelebre eſt / et eam tūc
demū recte procedere. cū caput ei9
ſe inutile eſſe ꝯgnoſcit / niſi fideliter
membris cohereat. Hec ille Et q̄
dē eleganter ꝟ vere. Sꝫ vt michi
videtur coherētia fidelis ꝟ firma eſ
ſe nō pt̄. vbi nō ē tenax vnio volū
tatū. ⁊ quaſi ipoꝝ aīoꝝ cōglutina
tio. q̄ ſi defuerīt hoīm fruſtra ſibi cō
gruūt opa. cū dol9 in ꝑnicīē ꝑgat ſi
ne affectu ꝓficiendi. ¶ Simulato
res inquit iob ⁊ callidi ꝓuocant irā
dei. neqꝫ clamabūt cū vincti fuerīt.
morietur in tēpeſtate aīa eoꝝ. ꝟ vi
ta eoꝝ inter effeminatos Opib9
naqꝫ cauſā p̄ſtat. nūc pudor. timor
interdū. ſed iunctura illa ſolidiſſima
eſt que ex adype fidei ⁊ dilectionis
ꝓcedit. ꝟ i ſolo v̄tutꝭ fūdamēto ſb̄
ſiſtit Opera tñ / qꝛ moꝝ argumēta
ſꝫ grām pariūt. q̄ nichil vtili9 nichil
efficaci9 eſt ad ſtatū ingratūū et ꝓ
ceſſum. Inde illud eſt iꝑatoris. vel

ſi mauis verſificatoris egregij. dū
tamen idē eos ſenſiſſe non ambigꝫ
Diſpi9 in primis. nā cū vincamur
in oī Munc / ſola deos equat demē
tia nob̄. Neu dubie ſuſpcīs agas
neu falſus amicis. Rumoꝝ ne cui
d9. q̄ talia curat / inanes Horrebit
ſtrepit9. nulla nō anxi9 hora. Non
ſic excubie. nec circūſtantia pila Qꝫ
tutatur amor nō extorꝗ̄bis amari
Hoc alterna fides. hoc ſiplex grā
donat ¶ Alexander cum hyeme du
reno exercitum reſideret ad ignē. re
cognoſcere p̄tereūtes copias cepit.
Cūqꝫ conſpexiſſet quendā ꝓpe exa
nimatum frigore iuſſit eum ſedere i
loco ſuo dicens. Si in ꝑſis nat9 eſ
ſes. in regia ſella reſidiſſe capitale
foret. ſed in macedonia nato conce
ditur. Fertur ⁊ aliud de eodem. ꝙ
cū virgo eximie pulchritudinis fini
time gentis principi deſpōſata int̄
captiuas adeſſe nūciaretur ei abſti
nētia ſumma peperat. vt ne illam
quidē aſpexerit. Qua mox ad ſpon
ſum remiſſa vniuerſe gentis ꝑ hoc
beneficiū ſibi mentes cōciliauit Sic
humanitate ſuoꝝ alienoꝝ aīos ſi
bi iuſticia deuixit ¶ Simile eſt qd̄
ſcipio affricanus in hyſpania feciſ
ſe legit̄. cui cū v̄go nobil̄ oīꝫ i ſe /
decorꝭ ām̄iratiōe / ꝯūtēs oculos / ad
ducta eſſꝫ: eam ſpōſo nōie alitio red
didit. adiciens ⁊ aurū qd̄ parētes i
redemptionē captiue attulerant vt
eſſet v̄gini in dote aut marito i mu
nus nuptiale Itaqꝫ multiplici mag
nificentia vniuerſa gens victa que
forte alias ceſſura non fuerat :
romani imperij populo acceſſit.

Camillo faliſcos obſidenti ma
giſter ludi liberos faliſcorū tanq̄ ābu
landi cauſa extra murū eductos tra
didit dicens·tētis obſidib9 ciuita
tem neceſſario facturā imperata Ca
millus vero nō ſolū ſpernit perfidi
am·ſed reſtrictis manib9 poſt terga
magiſtrū virgis agendū ad paren
tes pueris tradidit adept9 beneficio
victoriam quā fraude nō ɔcupierat
Nam faliſci ob hāc iuſticiā ſpōte ſe
dediderūt // Extat quoq; eiuſdem
camilli nō ignobilior titul9·cū eni
poſt ſubactas ciuitates ꝛ triūphos
inſignes/militaris man9/inuidia cō
citata dāpnat9 ꝛ expulſus e ciuita
te fuiſſꝫ/q̄ſi p̄da coī iniqui9 diſtributa/
inuentib9 ſenonib9 gallis in vrbē/
et romanis vndecimo mi'iario vic
tis apud flumē albani/ nec in ipſa
vrbe quicq̄ preter capitoliū ſeruari
poſſet et hoc auro dato vt galli rece
derent·camillus etiā ingrate cōpati
ens patrie/coſtē cecidit/aurū abſtu
lit/romanorū aquilas reportauit·
Vnde in ſexto virgilij īter ceteros
eneadas Predixit eneas referētem
ſigna camillū Itaq; ab exilio reuo
catus tercio triūphās vrbem eſt in
greſſus ꝛ appellatus eſt ſecūdus ro
mul9·quaſi alter patrie cōditor //
Julius iginius in libro vi°·de vita
rebuſꝫ illuſtriū virorꝫ refert quod de
fabricio ſeq̄tur· Nā precedētia plu
tarchi in inſtitutiōe traiani et iulij
frontini in libro ſtrategēmatū ſunt
Venerūt ergo ſecūdo legati ſamni
tum ad gaium fabriciū/multas et
magnas res memorātes·quas be
ne ac beniuole poſt redditā pacē ſam
nitibus fecerat offerētes dono gran
dem pecuniā ꝫ orantes vt eā acci
peret et vteretur eo q̄ multa ad ne
ceſſitatem victus ꝛ ſplendorē dom9
tanto viro deeſſe cōſtaret Nichil e
nim lautū paratūq; erat pro āplitu
dine hominis et dignitate virtutis
Fabrici9 vero planas man9 ab au
ribus ad oculos ꝛ infra ꝛ deinceps
ad nares ꝛ ad gulā·ꝛ ad os/et de
inde ad ventrē et ima deduxit et le
gatꝭ in hec verba reſpōdit Dū om
nib9 hijs mēbris q̄ attigi/reſiſtere
atq; īꝑare potero·michi nichil om
nino deerit ideoq; vob̄ reſeruate pe
cuniam neceſſariā vſib9 veſtris·nec
eam quib9 neceſſaria aut grata nō
eſt/ingeratis Romani ſiquidem nō
curant habere aurū·ſꝫ īperare volūt
habentibus aurū Hec iulius igini9
Frōtinus vero refert·quia ad fa
briciū ducē romanorū medic9 pirri
epirotarū regis ꝑuenit pollicitus ſe
venenū daturū pirro dū merces ſibi
in qua opere p̄ciū foret ɔſtitueretur
Quo facinorē fabrici9 egere victoriā
ſuā nō arbitrat9 regi mediciū detex
it atq; ea fide meruit vt ad amiciti
am rōnorū appetēdā ɔpelleret pirrū
Pace mea decertēt in caſu iſto\vale
ri9 maxim9 ꝛ claudi9 quadrigari9
ɔtendētes de noīe ꝛ officio ꝓditorꝭ
Antimocares fuerit ut̄ valeriū pꝫ
illi9 qui ī regis ɔuiuio pocula miniſ
trabat·an ſcḋꝫ q̄drigariū nicias me
dic9 nō multū curo dūmō ɔſtet ɔſu
les rōnorꝫ eos ſbegiſſe pirrū q̄ ꝑfidi
am fuerāt aſꝑnati // Epla ꝫ veō ɔſu
lū ad pirrū hāc fuiſſe q̄drigari9 re
fert Cōſules rōni ſalutē dicit pirro

regi. Nos ꝓ tuis iniurijs continuo
animo cōmoti inimiciter tecum bel
lare studemꝰ. sed cū munijs exēpli
⁊ fidei. ergo visū est vt te saluū veli
mꝰ. quo sit quē armis possimꝰ vincē
Ad nos venit nicias familiaris tuꝰ
qui sibi a nobis preciū peteret si te
clā interfecisset. Id nos negauimꝰ
velle. neue ob eam rē quicq̄ expec
taret cōmodi denūciauimꝰ. Simul
etiam visum est. vt te certiorem face
remꝰ. ne quid huiusmodi si accidis
set nr̄o consilio factum putarēt ciui
tates. scitote ꝙ nobis non placet ꝑ
missis aut precio aut dolis pugna
re. Tu nisi caues iacebis. Quid
referam? Rex cū ei regni medietatē
pyrrus obtulisset. vt pacem conditi
onibꝰ equis admitteret contemptus
est. Sed nec regni medietatē acq̄e
uit accipe. vt amiciciā ꝑmittēt regi
Cū vero cineas vir ꝓstantissimꝰ q̄
romam missus fuerat reuersus inter
rogatus qualis roma esset. Respō
dit se regum vidisse patriam. eo ꝙ
fere omnes tales essent illic. qualis
esset solus pyrrus in epyro et reliq̄
grecia. Audita ergo constācia fabri
cij inq̄t rex. Hic est vtiq̄ ille fabri
cius q̄ difficiliꝰ a virtute ꝙ sol a cur
su suo auerti ꝑt. Imperator cesar
augustus germanicus eo bello quo
victꝰ hostibus germania cognomē
meruit cū in finibꝰ copiarū castella
poneret pro fructibꝰ locorū que val
lo comprehendebat preciū solui ius
sit. atq̄ ita iusticie fama oīm fidem
astrinxit. Quid de cōtinencia dicā.
rerūq̄ cōtemptu quando quidē plu
tarchi strategemmatica nō nullaꝝ
misi? Marcū cathonē ꝯtē vino q̄
remiges contentum fuisse traditur.
Athiliꝰ regulꝰ cū summis rebꝰ ꝓfu
isset adeo pauper fuit. vt se ꝯiugē
liberosq̄ tolleraret agello/ qui cole
bat ꝑ vnū villicū. cuiꝰ audita mor
te scripsit senatui de successore sibi
creando et destitutis rebꝰ obitu sui
necessariam esse ꝓnciam suā. Gne
ius scipio post res ꝓspere in hyspa
nia gestas in summa paupertate de
cessit/ ne ea quidē relicta pecunia/ q̄
sufficeret in dotē filiarū quas ob in
opiā publice dotauit senatꝰ. Idē
ꝓstiterunt athenienses filijs aristi
dis post amplissimarū rerū āminis
trationē in summa paupꝑtate defūc
ti. Hanibal de nocte surgere solitꝰ
nō requiescebat ante noctē/ crepusculo
demū socios ad cenam vocabat ne
q̄ ampliꝰ ꝙ duobꝰ lectis discūbeba
tur apud eum. Idē cū sub hasdruba
le militaret imꝑatore plerūq̄ sup
nudam humū sacculo tectus somp
niū capiebat. Emilianū scipionē
tradit̄ i itinere cū amicis ābulātē ac
cepto panis vesci solitū. Idē ⁊ de alex
ādro macedone dr̄. Augustꝰ cesar mi
nimi cibi erat atq̄ vulgaris. fere secu
larium panem et pisciculos minu
tos ⁊ caseum bibulum manu pres
sum ⁊ ficus biferas virides maxie
appetebat. Vescebaturq̄ ante cenā
quocūq̄ tempore et loco stomachꝰ
desiderasset. Unde ipse in quadam
epistola. Nec iudeus quidem mi ti
beri tam diligenter sabbatum ser
uat quā ego hodie seruaui q̄ in balne
o p̄tꝰ horā ꝑmā noctis duas buccel
las mandūcaui ꝓusq̄ vngi inciperem

Iram quoqꝫ ātiſſime remittebat dū
iniuriantis animum videret immu
tatum. Et ſicut ipſe dicebat celeriꝰ
q̄ aſperagi coquantur. Hoc enim
verbo rei feſtinate velocitatem/ſole
bat exprimere. In ſermōe ſiquidem
et hoc ⁊ quedam alia notabiliter v
ſurpauerat. quod littere eiꝰ antigra
phe oſtendunt. in quibus cum ali
quid nunq̄ futurum credebat. illud
fore dicebat ad kalendas grecas
Maſiniſſam nonageſimum etatis
annum agentē meridie ante taber
naculum/ſtantem vel ambulantem
capere cibos ſolitū legimus ¶ Gai
us curius cum victis ab eo ſabinis
ex ſenatus conſulto ampliaretur ei
modus agri quem conſummati mi
lites accipiebant. gregalium portio
ne contentus fuit malum ciuem di
cens cui non eſſet idem quod ceteris
ſatis Vniuerſi quoqꝫ exercitus ſe
pe notabilis continētia fuit ſicut e
ius qui ſub marco ſcauro inſignem
gloriam meruit Nam memorie tra
didit ſcaurus continentiam milita
rem. pomiferā inquit arborem quā
in pede caſtrorum fuerat complexa
metatio. poſtero die continentibus
recatoribus ⁊ abeuntibus nobis/
intactis fructibus exercitus reliquit
indempnem Auſpicijs ergo impe
ratorijs ceſaris domiciani auguſti
germanico bello quod iuliꝰ ciuilis
in gallia mouerat lingonū opulen
tiſſima ciuitas que ad ciuilem deſci
uerat. cum aduenientem ab exerci
tu ceſaris populationem timeret q
preter ſpem inuiolata nichil ex re
bus ſuis amiſerat ad obſequium re

dacta ſeptuaginta milia virorum ar
matorum tradidit michi Inclitus
mūmmius qui corintho capta non
italiam ſolum. ſed etiam prouinciā
tabulis ſtatuiſꝫ exornauit adeo nic
hil ex manubijs tante in ſuum con
uertit vſū: vt filiā eiꝰ inopem ſena
tus ex publico dotauerit ¶ Conſtā
tia quoqꝫ cū ex plurimus ſtrategem
matibus pateat. in virtute romano
rum maxime claret Eorum ſiquidē
magnificentia et virtutes ſi omniū
gentium hyſtorie reuoluantur. nich
il clariꝰ lucet Declarat hoc ampliſ
ſimi ſplendor imperij. quo nullum
maius ab exordio neqꝫ maioribus
incrementis proceſſu continuo dila
tatum humana poteſt memoria re
cordari Nam et quiete libertatis/
iuſticie cultu. reuerentia legum. fini
timarumqꝫ gentium amicitijs. ma
turitate cōſiliorum. et grauitate ver
borum et operum obtinuerūt. vt or
bem ſue ſubicerent ditioni ¶ Sed
quia de conſtantia eorum cepimus.
vnum de ſtrategemmatibꝰ iulij frō
tini pro multis ponatur in medio.
Cum itaqꝫ vrbis menibꝰ hanibal
aſſideret oſtentande fiducie gracia.
ſupplementum exercitibus quos in
hyſpania habebant diuerſa porta
miſerunt. Idem/agrum in quo caſ
tra hanibalis erant/defuncto forte
dn̄o venalē ad id precij licedo pdux
erunt. quo is ager āte bellum veni
erat. hij dū a hanibale obſideretur
et ipſi obſiderent capuam. decreue
runt ne niſi ea capta reuocarētur in
de exercitꝰ ¶ Cpl'ꝫ viij. Quare
traianꝰ videtur oībꝰ preferendus

Nunc ãt vt ĩ traiano plutar
chi ſtrategemmaticas pona
tur modꝰ tante fortitudĩs
⁊ ciuilitatꝭ fuit/ vt romani imperij
fines · qđ poſt auguſtũ defenſũ ma
gis fuerat q̃ nobiliter ampliatũ ·
lõge lateq; diffunderet · Gl̃am tñ
militarẽ moderatione ſuperauit · ro
me ⁊ ꝑ ꝓuincias omnibꝰ ſe equalẽ
exhibens /amicos ſalutandi cauſa
frequentans · vel egrotãtes · vel feſ
tis diebꝰ cum eiſdem indiſcreta vi
ciſſim hñs ꝯuiuia Vehicul.s eorũ ⁊
veſtibus indifferenter vtẽs publice
⁊ ꝑuatim/ditans omnes/imunita
tes ciuitatibꝰ largiens/relaxans tri
buta ꝓuincijs/nulli grauis /carus
oĩbꝰ · adeo vt vſq; ad nr̃am etatẽ ĩ
ſenatu nõ alit̃ ꝑncipibꝰ acclamaretꝭ
Felicior auguſto · melior ſis traiano
Hic itaq; memorie eius delatum
eſt ⁊ opinio bonitatis eius in tan
tum preualuit · vt amicis laudãtibꝰ
vel aſſentantibꝰ /occaſionem mag
nificentiſſimi preſtet exẽpli · ¶ Rec
te laudatur in iulio animi magnitu
do inuicti/et efficacia opis · cũ illius
mens et manꝰ ad fere impoſſibilia
ſibi ſuffecerint · Quantus in arma
ta milicia extiterit · non modo galli
britoneſq; primũ ab eo ſubacti · ſed
tota ciuilis belli fortuna ⁊ ceſaree
domꝰ ſeries proteſtatur · In littera
torio ſtudio tantus erat vt quater
nas ſimul dictaret epiſtolas Quis
ĩ iuris ciuilis pericia fuerit · veteres
romanorũ indicant leges · Poterꝭ
ĩgenij vires q̃ iugiter ĩ philoſophi
a exercauit/predicat ⁊ extollit ut̃ ſo
la inuentio biſexti · Qđ aũt oĩbus

mirabilius eſt amoribus ⁊ negoci
is ſimul operam dabat ⁊ in ſingul̃
que aggrediebatur tantus erat vt
ei ſolis vacare crederetur · Simul to
tus erat ſingulorũ ⁊ omniũ · Lau
des vero auguſti/totus orbis conce
lebrat · et cũ amorẽ humani gene
rꝭ/ſuas · ſ · delicias iocũda meõria ve
neratur Ego hijs õnibꝰ ꝑferre tra
ianũ nõ dubito · qui in ſoliꝰ virtutis
cultu regni conſtituit maieſtatẽ · E
thicã iuxta/q̃ recte fecerit regẽ arbi
tratur · Tale eſt illud quod ſub no
mine theodoſij precipit claudianꝰ
Tu licet extremos late dominere
ꝑ indos Te medꝰ te mollis arabs
te ſeres adorent · Si metuis/ſi pra
ua cupis/ſi duceꝛꝭ ira; Seruicij pa
tiere iugum tolerabis iniquas · In
teriꝰ leges · tũc omnia iure tenebis
Cũ poterꝭ rex eſſe tui ꝓcliuior/vſꝰ
In peiora datꝭ ſuadetq; licẽtia luxũ ·
Illecebriſq; effrena fauet tũc viuẽ caſ
te Aſpiꝰ cũ ꝓmpta venꝰ · tũ durꝰ
ire Cõſulit̃ cũ pena patet · ſ; ꝯpme
motꝰ Nec tibi q̃d liceat · ſ; q̃d feciſſe
decebit Occurrat mẽteq; domet reſ
pectꝰ honeſti ¶ Vt vero ĩ laude tra
iani ſcalꝰ acquieſcãt q̃ alios ei ꝑ
ferendos opinãtur/virtutes eiꝰ legi
tur ꝯmendaſſe ſciſſimꝰ papa grego
riꝰ · ⁊ fuſis ꝓ eo lacrimis inferoꝝ ꝯ
peſcuiſſe incẽdia dño remunerãte in
mia vberi iuſticiã quã viduę ſ.cnti
exhibuerat traianꝰ Cũ eni memo
ratꝰ ĩꝑator iã equũ aſcẽdiſſ; ad bel
lũ ꝓfecturꝰ/vidua apphẽſo pede eiꝰ
miſerabilit̃ lugẽs ſibi iuſticiã fieri pe
ciijt de hijs q̃ filiũ eiꝰ optimũ ⁊ ino
cẽtiſſimũ iuuenem ĩiuſte occiderant

Tu inq̄t auguſte īperās · ⁊ ego tā̄
atrocē iniuriā patior Ego inq̄t impera
tor ſatiſfaciā tibi cū rediero Quid i
q̄t illa / ſi nō redierꝭ Succeſſor meꝰ
ait traianꝰ / ſatiſfaciet tibi Et illa·
Quid tibi proderit · ſi aliꝰ bn̄fecerit ?
Tu m̄ debitor es ſcd̄m opa merce
de recepturꝰ Fraus vtiq̄ ē nolle red
dere qd̄ debet · Succeſſor tuus iniu
riā paciētibꝰ pro ſe tenebitur Te
non liberabit iuſticia aliena · Bene
agetur cū ſucceſſore tuo ſi liberaue
rit ſeipſū · Hijs verbis motus impe
rator deſcendit de equo ⁊ cauſā pre
ſentialiter examinauit · ⁊ cōdigna
ſatiſfactione viduā conſolatus eſt ·
Fertur autē beatiſſimus papa tam
diu pro eo fudiſſe lacrimas · donec
ei in reuelatione nūciatū ſit traianū
a penis inferni liberatū Sub ea ta
men conditione ne vlterius pro ali
quo infideli deū ſollicitare preſume
ret · Unde merito prefertur alijs ·
cuius virtus pre ceteris ita ſanctis
placuit · vt eorū meritis ſolus ſit li
beratus · Et hec quidem de capite
reipublice dicta ſunt · ¶ Caplm̄ ix ·
De hijs q̄ i republica obtinēt locū
cordis · et ꝙ miq̄ accēdi ſꝫ a cōſilijs
pratū ⁊ de timorē dei ⁊ ſapia ⁊ phia

Q

Ordis locum auctore plu
tharco ſenatꝰ obtinet Se
natus vero ſicut maiorībꝰ
placuit officij nomen eſt et habet
etatis notā Siquidē ſic dicitur a ſe
nectute Cum vero athenienſes ari
opagū dicebant · eo ꝙ in illis totius
populi virtus conſiſteret · Et cū ab
eis predicta plurima inuenta ſint ·
nichil ſalubrius · nichil glorioſius ·
inſtitutū eſt q̄ ſenatꝰ Quid enī no
bilius eſt cetu ſenū · q̄ emeriti a vul
garibus officijs ad cōſilij ⁊ regimi
nis officiū traſcēdūt · ⁊ in marcido cor
pore exerūt mentis vires ? Eo ſapi
entie magis apti negocijs · quo in
exercicijs corporis minꝰ poſſūt Eorꝫ
vtiq̄ tantꝰ honor extitit apud gre
cos : vt duces reipublice nuſq̄ proce
derēt / nichil egregiū ageretur · qd̄ ſe
nes inſtituti non induxerēt aut pro
barēt · Et quod magis eſt ab initio
vrbis cōdite noīa eorū aureis litte
ris ſcripta ſunt · Sicq̄ prēs cōſcrip
ti ab oībus appellati qui alios ſapi
entia etate ⁊ affectu paterno prece
debant Penes iſtos conſiliorū erat
auctoritas ⁊ oīm publice gerendorꝫ
¶ Ceterū licet ab etate noīs vide
atur eſſe origo hāc ego arbitror tā̄
corporis eſſe q̄ mentis Etas namq̄
mentis ſapia eſt · in qua oīm officio
rū cōſiſtit diſtributio et artificiū toti
us vite · Ars naq̄ recte viuendi vt
ſtoicis placet · ars artiū eſt · Nullā
vero eſſe artē maximarū rerū · cū in
minimis quoq̄ artē eſſe nullus ig
noret · opinio eſt hoim parū cōſidera
te loquētiū et in maximis rebꝰ errā
tiū · oīa magꝭ pro libito ſtatuentiū
q̄ p veritate · Eſt aūt vt antiquis
phis placet ſapia rerū diuinarū et
humanarꝫ pncipꝰ · ⁊ gerēdorꝫ omit
tendorꝫq̄ ſcia Huic vō inſiſtere phi
loſophari eſt · eo ꝙ phia ſit ſtudium
ſapie vt ergo antiquis placuit ad
hoſtiū ſapie phia pulſat · Et cū ei
aptū fuerit / anima · rerꝫ luce · dulcē
illuſtrata · nomen philoſophie eua
neſcit · aut ſicut pſpicacioribus viſū

eſt· volūtatꝭ appetitus implet̄ur· cū
flos ſtudij vergit ī fructū · nā phie
finis ſapiētia eſt· Hꝫ neſcio quonā
pacto iā verſamur ī fine illꝰ cuiꝰ ini
ciū nōdū agnouimꝰ · qḋ in rebꝰ ōni
bꝰ potentiſſima ps eſſe cenſetur· re
cumptamē ꝙ finē nouit· iniciū igno
rare nō pt cū radix inicij ꝑ multipli
ces ꝟtutis tramites vſqꝫ ad coronā
finis· fructuſqꝫ dulcedinē· viuacita
tis ſue ſoliditate ꝑtranſeat ¶ Ecce in
quit beatꝰ iob timor dn̄i ip̄a ē ſapi
entia· ⁊ recedere a malo intelligen
tia Aliam vero radicē ſapiētie nuſqꝫ
inuenio cū in eo ꝯſentiāt oēs· ꝙ ini
ciū ſapientie dn̄i eſt timor Timor
ergo iniciū ⁊ in timore proceſſus eſt·
⁊ omniū ꝟtutū culmē/ſiue illud ca
ritatem/ſiue ſapiētiā dicas· nō vſqꝫ
ꝙqꝫ alienū eſt a timore. Et filiali· ſer
uilem diuide· ī hoc iniciū· in illo ſa
piētie ꝯſitue ꝑfectum· ⁊ ex iſī ꝑfec
tionē· Quocūqꝫmō ſe luxꝰ verboꝝ
extollat· verū eſt· qꝛ ſapiētia inicia
tur in timore· ⁊ ꝙ ſcūs timor dn̄i ꝑ
manet in ſeculū ſeculi· Manet itaqꝫ
radix· ⁊ incrementꝭ grē inualeſcēs
in ramos virtutum proficit / ⁊ vis
eiꝰ ad fructū perfecte caritatꝭ vſqꝫ ꝑ
tingit/ꝙ penarū neſcit aculeos/cum
nō ſit metus in caritate· ꝙ penā ha
bet· ⁊ eſt timoris indiciū ꝙ bona o
pera iugiter facit/⁊ iuſticie ꝯtinens/
eādem apphendit ¶ Metꝰ ergo vi
detur cedere/ dū grā proficit ad vir
tutē· qꝛ nō iam timet ſeruiliter· qui
filiali affectu ad reuerētiā· ⁊ bona
opa incitatur· Semp inquit beatꝰ
iob· quaſi tumentes fluctꝰ ſuper me
timui deū ⁊ pondus eius ferre non

potui Vtiqꝫ ſe non quiqꝫ/ dicit timu
iſſe· ſed ſemꝑ Et cum ꝑfectum eſſe
nō dubitas· cui ipſiꝰ dn̄i teſtimonio
vir ſimilis nō erat in terra Nec eū
metu penarū/caritate deducta/credi
bile eſt a malis tempaſſe/ quē in ꝑ
fectione iuſticie fuiſſe nō ambigis ꝯ
ſūmatū· Iam in ꝯmēdatione timo
ris ſermo proceſſit· ⁊ nōdū innotuit
ꝙḋ ſit timor· ſed vtinā ꝯſiſtat in cor
de cuiꝰ appellatio tociens verſatur
in ore· Si eni mentē illc tetigerit lī
gua efficaciꝰ/ ⁊ ſibi ſalubriꝰ diſpu
tabit· Nam in ore fruſtra voluūtur
verba: ſi virtutis deficiūt opa· Eſt
aūt timor dn̄i ſicut beatiſſimꝰ papa
gregoriꝰ aſſerit nichil eoꝝ ꝙ agen
da ſūt ꝑtermittere · Hoc vtiqꝫ ꝑē
nuttiē: qḋ nec ope nͤ volūtate iple
tur Quicquid eni vis ⁊ nō potes·
factū deꝰ reputat/eo ꝙ volūtas ple
na/tociꝰ opis mercedem conſeqtur·
Certū eſt āt qꝛ ꝙ deū timet/ nichil
negligit/ ⁊ bona facit· Qui vero di
ligēt oīa iueſtigat ⁊ cognitꝭ rebꝰ
ꝙ ſunt agenda exequitur\ procul du
bio ſapiēs ē· ⁊ aptiſſimꝰ ꝯſilijs ꝑn
cipū· vbi tanta moꝝ grauitas inno
tuerit/etatē corpis fruſtra ꝙſqꝫ cau
ſatur· Hic eſt eni ſenex quē ꝑeligē
dū ꝯſilijs/ſapiētie monita docēt Sic
ei Seneca venerabilē nō diuturna
neqꝫ numeō ānoꝝ ꝯputata · Sla
ſenū caniceo· Cani ſunt ſēſꝰ hoīs
et etas ſenectutis vita īmaculata·
Beatꝰ plane ꝙ hāc apphendit eta
tem· vt de inocentia vite/cōſcientie
ſue teſtimonio gaudeat · Hꝫ dicis
forte· Quis ē hic ⁊ laudabimꝰ eū?
Vtiqꝫ non eū arbitror expectandū

tandis conſilijs qui pc̄cm non fece
rit·ſed quē peccare non iuuat·q̄ pec
catū oderit/virtute gaudeat· Et eā
magno deſiderio cōcupiſcat hoīem
ſciꝫ bone volūtatis· Sed nec iſtud
ad vnguem reſecādum eſt· benignī
ori potꝰ dicitur minerua · q̄ nō ſim
pliciter ꝫ ſed alioꝝ collatione inno
cens videatur Quis enī gloriabit̄
ſe vbꝫquaqꝫ caſtū habere cor ꝫ cū et
aſtra mūda nō ſint in cōſpcū illiꝰ q̄
i angelis ſuis reppeit prauitatē In
iqui ergo arcēdi ſunt/ſupbi/ et aua
ri/ et omnis huiuſmodi peſtis hōim
Nichil enī pnicioſiꝰ iniquo diuitis
cōſiliario Omni inquit cuſtodia/ſer
ua cor tuum· qm̄ ex ipſo vita proce
dit ¶ Eſt itaqꝫ prouidēdū ptāti·ne
cōſiliarij eiꝰ idigeāt·ne aliena imo
deratiꝰ concupiſcant· quod etiam ad
eos vſꝫ protenditur qui in corpore
reipublice interiorū obtinent vicem
quos queſtores et commētarieſes
et tenī priuatarum comites eſſe p̄
diximus· Hec enim omnia ad ſaci
etatē reficienda ſunt· ⁊ hāc ex neceſ
ſitate et vſu / habita ratione pſona
rum / oportet interpretari Si enī
auidiꝰ reficiantur et minꝰ digerāt
generant morbos·aut incurabiles
aut difficiles· Impoſſibile ſiqdē eſt
quēq̄ iuſticiam· ⁊ pecuniā ſeq̄· aut
enī vni iſtoꝝ quilibet adherebit· et
alterū cōtempnet· aut torquebitur
altero/melioris expers Auaro nāqꝫ/
teſte ſapiētia· nichil ſceleſtius et ni
chil iniquiꝰ q̄ amare pecuniā· Hac
enī/aīam ſuā venalem hēt· Et in vi
ta proicit itima ſua· Et forte ideo
crates corporis conſtanciqꝫ ſolidita

tem/ ⁊ extreme cutis clauſtrum / na
tura diligentiſſima parens/ circūpo
ſuit inteſtinis / quo aduerſus oēm
exteriorem violentiam fieret tutio
ra et eis quod neceſſe eſt miniſtrat/
nec vnq̄ ſine ſalutis ſue diſpendio
exterioribus exponuntur· Oportet
autem in republica hanc nature o
pificis ſeruari ymaginem · Et hijs
neceſſariorū copiam de publico mi
niſtrari

¶ Cplm̄ x· De laterib9 poteſtatū·
quoꝝ neceſſitas explenda eſt mali
cia reprimenda

Sed ⁊ in lateribꝰ hijs ſciꝫ q̄
principibꝰ debent aſſiſtere·
Hec nature formula ſeruā
da eſt· Cōſtat eī qꝛ a ꝯuictu mores
formātur ꝫ qui tangit picē inquina
t ab ea Vuaqꝫ ꝯtacta liuorē ducit
ab vua· Nec domi illoꝝ iuſticiā eſ
ſe credas aut veritatē aut pietatem
apud quos vides omnia eſſe vena
lia· Xp̄us ipſe excluſus eſt· ⁊ ſi pul
ſat ad hoſtium·non aperitur ei· Fu
giūt et fugant graciam·qui oīa ad
p̄ciū· et gratꝭ faciūt nichil Si p̄ces
porrigende ſīt ſi cauſa examināda ſi
executiōi mādāda ſententia/ſi cōficiē
da cautio/oīa nūmꝰ agit· veritas ce
ca eſt·pietas manca· Dum quantū
quiſqꝫ ſua nūmorū ſeruat in archa
tantum habet et fidei / contēpnere
fulmina pauper creditur atqꝫ deos
dijs et innocentibus ipſis· Qui cor
ruptior moribus·et corrūpcior mu
neribꝰ apud iſtos beatior ē Si pn
cipū manꝰ euaſerꝭ· gradis tibi reſ
tat via arta et ardua Anteq̄ torto
res extremos fugias ſudādū ē tibi

Ecce inſtrumēta tua conficiāt coſſ9.
Si eū ſalutare licuerit pro magno
reputa. Si cedulā nō attuleris fruſ
tra accedes Si autē attuleris inuti
lis eſt. nec acquieſcet. vt man9 no
bilis vicio membrane degeneret.
Quid multa? Quā neceſſe eſt com
parari. cū nec opera nec calam9 aut
ſepiole aut nigre lolliginis ſucus
tibi conſtet inept9. Sed et ipſas ſil
labas et apices. niſi eū tibi propici
um feceris/ſic diſtorquebit. tot tibi
verboꝝ ponet tendiculas. vt ꝓ pa
ce bella. pro quiete litigiū. amicia in
ſtrumēto videatur inſcribere Si cin
gulū forte tibi venuſti9 fuerit. ſi inci
ſoriū aptius. ſi qd in minuta ſupel
lectili decencius. rebus eius cōnume
ra. niſi tibi prīe velis operā et impē
ſam. Aut eni precibus extorquebi
tur. aut eas liberalitate preuenies
Tandē pilleū qualecūqꝫ ſit aſpor
tabit amicus in memoriam tui. ¶
Iam a coſſo diſgrederis. Et tibi ig
nis purgatorius iminet. Supereſt
regento quē multa ſollicitabis iſtā
cia. et magno artificio/geſtus/pre
cū ⁊ munerū/vt te clauſo labello re
ſpiciat. Tunc de ſingulis verbis/
in conſiliū itur/deliberacioni preſcri
bitur temp9 et apices ſinguli ponū
tur in ſtatera. Niſi eni premulſeris
occurret tibi non fideliter rei geſte
concepta ſeries/aut ſtilus incultus
oberit aut a publica forma notariꝫ
vel ſcriniariꝫ diuertēs benignitas.
aut negligentia iuris. et aliquis ſē
per nod9 pecunia vindice indigebit
Vt vero minimū ledat. longa ex
pectacione torquberis/dum differ
tur quod negari non poteſt Exper
to crede. in manus eoꝝ milies inci
di. et vt aliquid de fabulis mutue
emur Portitor inmitis caron qui
nemini pepercit vnqꝫ iſtis longe de
mencior eſt. Stipe ſiquidē vel trien
te ſolet eſſe content9 At iſti aſſes in
tegros ſibi multiplicari iubent. ¶
Sed quid eſt ꝙ apud curiales oīa
queror eſſe venalia. cū ea eciā que
non ſunt/rerū ſcilicet priuaciōes/ve
nalitio cōſtat eſſe obnoxias? Non
opus non ſermo gratuitus eſt non
tacetur niſi ad preciū. Silenciū nā
qꝫ res venalis eſt Hoc forte a demo
ſtene acceperūt qui cū ariſtodumū
auctorē fabularū interrogaſſet quā
tū mercedis vt ageret accepiſſet. ⁊
rīdderetur ei talētū At ego inqͭt de
moſtenes pl9 accepi vt tacerē Cau
ſidicoꝝ ſiquidē eſt lingua dampnifi
ca. niſi eā (vt dici ſolet) funib9 argē
teis vincias Nec vnū (niſi forte po
tentiſſimus ſit) ꝓficiāt illaqueare mu
nerib9. q2 in quo vni9 tibi conciliā
tur grā. alioꝝ inuidia cōcitatur. ſibi
nāqꝫ ꝑceptū arbitrātur. quod aliꝫs
erogatur. Hoc autē a maximis per
trāſit ad minimos. qui niſi mulce
antur obſequiꝫs. et reſiliātur mune
ribus. ſibi fieri iniuriā ſuſpicantur.
Maxima queqꝫ dom9 ſeruis eſt ple
na ſuperbis. et eadē cupidis plena
eſt ⁊ auaris Illi tamē perniciosius
nocēt inter oēs curie nugatores. q̄
ſub pretextu libertatꝭ ⁊ honeſtatꝭ/
miſerie ſolent ineptias colorare/qui
nitidiores incedūt. q̄ ſplēdidi9 epu
lantur. qui propriā ad menſā ſepi
us extraneos compellunt accedere

Humaniores domi·foris benignio
res·affabiliores in ſermone·liberi
ores in ſentencijs·in proximorum
cultu munifici· ꝛ omniũ virtutum
imitatione preclari Ut enim ait e
thicus·totius iniuſticie nulla eſt ca
pitalior ꝙ eorũ qui cum maxime
decipiunt/ id agunt vt boni viri eſ
ſe videantur Hijs vtiq; ꝛ virtutis
vmbra licentiam facit· ꝛ vnde vix
oportuerat ſperari veniam·gloriam
aſſequuntur· Poſſunt impune plu
rima extorquere qui paruo non poſ
ſunt·ymo nõ dignãtur eſſe contenti
Notum quidẽ eſt ꝫ generale puer
biũ· quia ſeruiet eternũ ꝗ paruo neſ
ciet vti ¶ Ne tamẽ cũ hijs me bel
lum inexorabile gerere putes·mune
ra curiales licẽter accipiant· dũ nõ
extorqueãt impudẽter Pudor autẽ
abiatur·ſimul ad exactiones ventũ
eſt Uerbũ iquit verecũdum ſupplici
ac ſubmiſſa voce dicendũ/rogo/nec
gratis tulit/qui cũ rogaret accepit
Bis enim emit/ꝗ rogat· Ad rei nã
q; vel ſpei precium verecũdiam ven
didit· mun9 vero iuſte repͤhenſioĩs
nõ habet notam·quod deuotio libe
ralitatis obtulit·nõ improbitas de
precantis extorſit Ita tamẽ vt mi
quoz munera nõ accepter cum in
grati hominis ſit votis non fouere
beneficium/ ꝛ impium pro muneri
bus iuſtificare(dicente domino)ſit
iniquũ· Utiq; beneficium accipere/
eſt vendere libertatem· et dedecens
eſt ſeruos eſſe· qui debent alijs im
perare·¶ Uerumptamen ꝛ cauſe
ratio habenda eſt/et ꝑſone· vt nec
a turpi nec turpiter accipiatur quõ

ex loco ꝫ tempore et modo/latius
oportet inquiri· Nam plerumq; a
manu· plerũq; a cauſa· a tempore
interdum· iterdũ a loco· vel modo·
ſplẽdent munera· vel ſordeſcũt At
improbitas curialiũ eo vſq; increu
it· vt de teſtimonio cõſciente·de ve
nuſtate morum·de odore opinioĩs·
de ſinceritate cauſe·de torrente elo
quentie·niſi precio interueniẽte·quis
fruſtra confidat Ipſe licꝫ venias mu
ſis comitat9 omere Si nichil attu
leris ibis omere foras Nõ modo
leones ꝛ tigrides/eloquẽtie beneſi
cio leniſſe dict9 eſt orpheus·ſꝫ apud
ipſum ditem vox dulcior perorauit/
canemq; tricipitẽ exorauit cauſa fa
uorabilior/vt admiſſã ſemel euridi
cen contra morẽ inferorũ liceret edu
cere Tu vero licet orpheus ſis aut
arion vel ille qui ſolo teſtudinis ſo
no ſaxa vt dicitur emolliuit· nichil
apud curiales efficies· niſi plumbea
eoz corda aureo vel argenteo mal
leo vanitatis vel cupiditatis incude
emollias Indemẽtiã cerberi omẽs
abhorrẽt·ego me credo vidiſſe hoſti
arios cerbero duriores· Apud infe
ros tamẽ cerber9 vnus eſt Quot
ſunt diuerticula curialiũ tot cerberi
ſũt Atrieſes quoq; cerberos ſuſtine
bis· totãq; familiã que ſemꝑ / aut
mordet· aut latrat· Omnes vero
quotquot ſunt in vno medicos au
diere dicentes Dum dolet/accipe·
Facturi etiam/ſi ſibi expedire credide
rint vt doleat quod ſanum eſt· In
vno tamen eos piiſſimos eſſe mira
beris ꝙ querelas libẽt audiũt· fouẽt
huilioz cauſas/et eo vſꝫ protrahant

afflictis· dū exhauriāt loculos ple
niorꝫ· Nam quocūqꝫ modo cauſa
ꝓcedat· hoc ſemꝑ agitur· vt loculi
impleātur et ſi auaricia nequeat ſa
ciari· Quiſquis in iſtorꝫ manꝰ inci
derit· ſi penitens inuenitur· opinor
hec tormēta ei ſufficere poſſe ad ve
niam Nichil adeo graue eſt qđ hic
expiari nō poſſit Quid enī miſeriꝰ
eſt ꝙ̄ ſuꝑbis aſſidere liminibꝰ· ꝑ̄ter
gredientiū tolerare faſtum· et contē
tibiliū calcari contēptu perferre mo
leſtias excuſſorꝫ / ⁊ ab indignis que
uis indigna perferre? Socrates cū
cum alcibiades interrogaret quare
xantippem vxorē admodū moroſā
iurgioſā· et que die noctuqꝫ mulie
bribus ſcatebat moleſtijs· domo nō
abigeret / inquit Cum talē domi ꝑ
pecior inſueſco et exerceor· vt cetero
rū quoqꝫ foris petulāciā ⁊ iniuriā fe
aliꝰ ferā Veteri celebraṫ prouerbio
quia vacue manꝰ / temeraria peticio
eſt· et profecto importunꝰ precator
eſt· qui nudas res ad verba cōfidit·
vtrobiqꝫ enī ſcilicet apud curiales ⁊
medicos obtinet Pro ſolis verbis
mūtanis vtimur herbis Pro cario
ribꝰ pigmētis ⁊ ſpeciebꝰ Inṫ ali
os tn̄ benigniores ſūt q̄ minimū li
cet poſſint fere oēs ꝓni ſūt ad nocē
dū· qđ cuiuis lōge faciliꝰ ē: ꝙ̄ ꝓdeſ
ſe Exerceant ḡ nūdinas ſuas· locu
los alienos exhauriāt· farciāt ſuos·
poſſideāt pecunias quantū poſſunt·
mōtibus aurū exequēt· nec ament
aliquē· nec amentur ab vllo Sint
āmirationi ignotis· dū domeſticis
ſunt odio vel contēptui· Tale ali
quid in veterū romanorꝫ ſcriptis in
uenies· Cū publiꝰ cineus grecinꝰ·
aut ſi alio potiꝰ dicaṫ noīe / argueṫ
ab amicis ꝙ vxorē formoſā· caſtā ⁊
nobilē repudiaret· rñdit ⁊ hic ſoc
cꝰ quē cernitꝭ· nouꝰ elegans· et in
ſpectoribꝰ oībꝰ placēs eſt· ſꝫ nemo
ſcit preter me ſolū vbi me premat
Legitur in libro numerorꝫ ꝙ cū
madianitis fornicās iſrł / indigna
tionē dn̄i ꝓuocauerit donec finees
zambri filiū ſalu cū ſuauba madia
nitide educto enſe trāſuerberauerit·
et in occaſu nocentiū quieuit ira dei
Factꝰ eſt ergo ſermo dn̄i ad moyſē
dicēs· Tolle cūctos ꝑ̄ncipes popu
li et ſuſpende eos cōtra ſolē in pati
bulis· Peccauerat quidē ꝓplus· et
fornicatio ꝑ̄ncipū non exprimitur·
rapi tn̄ ꝑ̄cipiūtur ꝑ̄ncipes ad patibu
lū· et in pena eorꝫ / quies delinquē
ti populo reꝑatur / eo ꝙ ex negligē
tia ꝑ̄ſidentiū ſepiſſime ꝓuenit exceſ
ſus ſubditorꝫ· Refert itaqꝫ poteſta
tis iſtorꝫ cohibere maliciā· ⁊ eiſdē de
publico ꝓuidere vt omnis graſſan
di occaſio ſubtrahatur Quod eciā
in iure romano antiquitꝰ cautū eſt
Alioqui auctor videbitur maleficij
ꝙ pretermiſſo officio emendare con
tempnit· Hijs enī flagellis hoīm·
inocentiūqꝫ tortoribꝰ / quo ꝑ̄dacior
et potēcior· eo plenior et ꝑ̄ciocior
curia eſt· Frequēs etenī eſt / vt curia
recipiat· vel faciat viciosos· Apud
quos inualeſcit audacia delinquēdi
cū ex familiaritate potētū vicijs in
dulgetur Hꝫ ⁊ de cū acta vita cu
iuſcūqꝫ fruſtra ꝑ̄ſumiṫ cū inṫ curia
les vix poſſit inocētia ꝯtineri Quis
eſt enī cui virtutē nō excuciāt curia

lium nuge? Quis eſt tantus·quis
tam ſolidus· vt corrūpi nō poſſit ?
Optim9 ē qui reſiſtit diucius·q̄ vali
dius·qui corrūpitur min9 Nā vt
ſit virtus incolumis a curialiū via
diuertēdū eſt Prouide q̄ſquis hoc
dixerit·et prudēter curie naturā ex
preſſit Exeat aula·q̄ vult eſſe pi9
Unde eleganter fons ſalmacis in
famia molliciei inſignis eidē ꝯpa℞
Ut enī in fabulis eſt vnda illi9 aſ
pect9 decora eſt·guſtu dulcꝭ·ſuauis
tactu·ꝛ oīm ſenſuū vſu gratiſſima·
ſed tanta mollicie ingrediētes ener
uat·vt viris effeminatꝭ/nobiliorē
adimat ſexū·nec ante quiſꝙ̄ egredi
tur ꝙ̄ ſtupeat ꝛ doleat ſe mutatum
eſſe in feminā Aut enī cedens oīno
ſexus in deteriorē degenerat·aut re
tens dignitatis aliquo manēte veſ
tigio hermofroditū induit qui quo
dam delinquētꝭ nature ludibrio ſic
vtriuſꝙ ſex9 oſtentat ymaginē· vt
neutrius retineat veritatē Hac aūt
poetica nube figmēti nugarū curiali
um repſentatur ymago·q̄ viros ab
iecta virtute emolliunt·aut ymagi
ne retenta puertunt Qui curialiū
ineptias induit·ꝟ philoſophi ꝟ bo
ni viri officiū pollicetur·hermofro
ditus eſt/qui duro vultu ꝛ hiſpida
muliebrē deturpat venuſtatē ꝟ virū
muliebrib9 polluit et inceſtat Res
ſiquidem mōſtruoſa eſt philoſoph9
curialis·ꝛ dum vtrumꝙ eſſe affec
tat·neutrum eſt·eo ꝙ curia ṗhiam
excludit et ineptias curiales phus
vſꝙquaꝙ nō recipit Non tamē ad
omnē curiam ꝯpatio trāſit· ſed ad
illam dūtaxat que inſipiētis diſtē

peratur arbitrio Qui enī ſapiens
eſt·nugas abigit·cōponit domū· ꝛ
vniuerſa illi9 ſubiciat rationi Ut enī
ait ſapientia que ꝯmunicatio ſācto
homī ad canē·aut lucī ad tenebras
Omne aīmal diligit ſimile ſibi· et
oīs homo pximū ſuum Oīs caro
ad ſimulē ſibi coniūgitur·et omnis
homo ſociabitur ſimili ſibi Si lup9
agno aliquādo cōmunicauit·ſic pec
cator iuſto Capitulū vndecimū
De oculis aurib9 et lingua poteſta
tum/ꝛ de officio pſidis·ꝟ ꝙ iudicē
oportet habere iuris ꝛ eq̄ noticiam
volūtatē boni ꝟ ptātē exequēdi·ꝟ
ꝙ iuramēto debꝫ eſſe legib9 alliga
tus ꝛ a ſordib9 munerꝝ alienus

Sequitur oculorū auriū et
ligue collatio quā in pſidi
bus prouinciarꝝ conſiſtere
ſuperi9 dictū eſt Preſes igitur eſt·q̄
in iure reddēdo prouincialibus pſidet
Hic autē equi et iniq̄ debet habere
noticiam et facultatē ꝛ aīmū etiam
quod iuſtum eſt exequēdi Nā ſicut
medico euētus mortalitatis impu
tari nō debet·ita ſi q̄d triſte p impe
ritiā ei9 contigerit·ei merito impu
tatur Qd̄ ſi nouit ꝛ nō vult·nō ex
ignorātia·ſꝫ ex malicia cōdēpnatur
Finis ſiq̄dē vtriuſꝙ dāpnatio eſt·li
cet ignari miti9 puniātur niſi forte
ignorantiā negligētia parauerit
Nā ſi ignorātia inuiabilis eſt nō af
fert mortē·ſed ab innatis tenebris
excuſatur Si vero ſcit ꝛ vult equi
tati ſeruire/nec poteſt· nō tā pſidis
ē culpa ꝙ̄ principis Uꝫ ad religionē
principis ſꝫ eadē ptinē certiſſimū eſt·
cū ipm iuris oporteat habē noticiā·

volūtatē boni· vires exequēdi· ⁊ ſa
cramēto debeat eſſe legib⁹ obliga
tus vt ſibi omnino illicitū nouerit/
ab carū ſinceritatꝫ diuertere Nam
de ſapientia eius· ſapientia docet·
Iudex inquit ſapiens iudicabit po
pulū ſuū· et principatus ſenſati ſta
bilis erit Scd̄m iudicem pp̄li ſic ⁊
miniſtri eius· et qualis rector eſt ci
uitatis· tales et inhabitātes in ea·
Qꝫ ⁊ iuris noticiā neceſſariā eſſe et
vires neceſſarias nō tacuit dicens·
Noli querē iudex fieri· niſi valeas
virtute irrūpere iniquitates· ne for
te extimeſcas faciē potētis ⁊ ponas
ſcādalū in agilitate tua Nō pecces
in multitudine ciuitatis nec te imit
tas in pp̄lm neqꝫ alliges duplicia
peccata· nec enī in vno eris imunis
Noli eſſe puſillanimis in aīa tua
exorare/ et facere elemoſinā nō deſ
picias Ne dicas in multitudine reſ
piciet de⁹ meoꝝ munerꝫ· et offerē
te me deo altiſſimo ſuſcipiet mune
ra mea· Nō irrideas hoīeȝ in ama
ritudine anime ſue· eſt enī qui hu
liat et exaltat circūſpector deus
Ex hijs diligēti lectori occurret· ꝙ
volūtas boni non minus iudicī ne
ceſſaria eſt ꝙ̄ noticia vl̄ poteſtas· cū
nōmodo de ſuis/ ſ; ex alienis delic
tis teneatur· et duplicī ſuoꝝ ⁊ alio
rū p̄matur onere vt nec in multitu
dine munerū circa mūdiciā volūta
tis ſit ei fiducia ante deū· Vnde et
plato egregie quidē et luculenter ſi
tn̄ audiat· eos qui de republice ge
rendo magiſtratu cōtendūt/ ita inter
ſe verſari aſſerit/ vt ſi naute ſub adū
ſa tēpeſtate decertent quis eoꝝ de
beat potiſſimū gubernare· In quo
fortune calculo aut null⁹ aut rar⁹
Idemqꝫ temerari⁹ eſt qui ſine arte
et virib⁹ vendicet magiſtratū Et in
eo quidē tp̄e nichil miſerabilius vi
di ꝙ̄ iudices ſciencie legis ignaros
bone volūtatis inanes· quos cum
cit amor munerꝫ ⁊ retributionū· id
circū qd̄ habent in obſequio auaricī
e· iactātie· aut carnis ⁊ ſanguinis
exercentes et a neceſſitate ſacramē
ti legittimi abſolutos· Ex quo pla
nū eſt/ principes qui eis ordinariā
iuriſdictionē cōtulerunt iuris eſſe ig
naros· vl̄ cōtemptores Sed ꝗc
quid de pericia iuris dicamus· aut
de viribus exequēdi· iudicem opor
tet eſſe religioſiſſimū· et qui omne
iniquū morte ipſa magis oderit·
Quia ergo p̄ſides ordinariā habēt
iuriſdicendi poteſtatem: ipſoꝝ et iu
dicum alioꝝ vna eſt ſpeculatio et
qd̄ de hijs dicitur· facile ad alioꝝ
conſequenciā trahitur· Eſt itaqꝫ pri
mū qd̄ ex neceſſitate officij vtriuſqꝫ
indicitur vt iuſticie in omnib⁹ pare
atur/ et nichil eoꝝ que facienda ſūt
fiat ad p̄ciū Nam qd̄ iniuſtū eſt vſ;
q̄ qꝫ nō licet· vt nec ꝓ tp̄ali vita fie
ri liceat· Quod vō iuſtum eſt· mer
cedis interuentu nō indiget cū ꝑ ſe
fieri debeat· et iniquū ſit vendere qd̄
debetur· Iuſticiam ergo vendere ini
quitas eſt· Iniuſticiā/ iniqua inſani
a· Hec ſiquidem vbiqꝫ reprobata
eſt/ vt nuſꝙ̄ eſſe debeat· illa vbiqꝫ
debita eſt· vt ſine ſcelere vendi non
poſſit Neqꝫ enim balaam ex eo cul
patur ꝙ populi dei cauſam dampna
uerit aliud ve dixerit ꝙ̄ qd̄ domin⁹

inſpirabat · ſed quia auaricia exce
catus infidelium cauſam inſtruens
quomodo ad ꝓuocandā iram dei de
linqueret iſrael dictante malicia ꝓ
curauit · Querebat ergo quō iuſ
te iuſtificaret cauſam impij · Et qua
ſi illuſo deo gratiam ei9 ſubtraheret
electis Aut ſi aduerſa iuſtificari nō
poſſet cauſa · hoc ſaltē agebat · vt ⁊
ab iſta recederet deus · Cōpugnāti
bus nāqꝫ iniquis vincere vt dicitur
ꝯſueuit · q̄ virib9 ſuperior eſt ¶ Ba
laamitas videas plurimos · qui li
cet iniquā nolunt ferre ſententiam/
corrupti tamen munerib9 iuſticiam
partis vni9 in alterā q̄uis arte trāſ
ferre moliūtur Nō facile dixerim v
trū ſit nequi9 licet venditor iniq̄ta
tis maliciam fuco fallacior coloret
Poteſt tamen videri nequior · qui
officij ſui p̄ncipem ⁊ reginam/cui ſi
deꝰ famulatur/quaſi mercē in foro
diſtrahit · ac ſi ſeruus infidelis dn̄m
vendat Omnis etenī magiſtratus
iuſticie ſue famul9 ē Cōſtat āt quia
eq̄tas alienatur a venditore · licet
ad emptorem nō traſeat/et empta
iniq̄tas ſic ad emptorē tranſit ⁊ vt
nequaq̄ a venditore recedat · Et qd̄
in alijs ꝯtractibus nō reperitur · ſol9
ille iuſticiam vēdit q̄ nō habet Vñq̄
dem ante cōmerciū relinq̄t ſordidū
venditorē Nōne ſordidus eſt q̄ ad
acceptas vel oblatas ſordes cōſcien
tiam polluit · ⁊ nō tam iuſticiā vena
lem habet q̄ꝫ aiam ſuā? ¶ Doctor
gentiū · diuicias honores ⁊ totius
mūdi variam ſupellectilē contēpnit
vt ſtercora vt ſolū lucrifaciat xp̄m ·
cunctus oia que diſpendiū ſalutis af

ferūt ſordib9 aggregandi · recte qui
dem ⁊ fideliter eo q̄ nichil mūdū ·
nichil honeſtū · nichil decēs · ſalutē
impedit · ſed ſola turpitudo · q̄ ſicut
dedecet ſic ⁊ imūda eſt et certe inuti
lis · adeo dampnoſa vt nullo tēpora
li emolumento valeat compenſari
Quid enī prodeſt homī ſi vniuerſū
mūdum lucretur faciēs detrimentū
aīme ſue? Et vide · quia nō dixit
mūdum inutilē vbi ſal9 ꝑditur · ſed
eciā vbi minuit gloria Quātūuis
rutilēt gemme ⁊ aurū ſplendeat ⁊ et
oībus lenocinijs ſuis arrideat mū
d9/ quicq̄d mūdiciam hoīs ꝑimit ⁊
ſordidū · quod decorem aīme extin
guit ⁊ turpe quod honeſtatē ſubuer
tit · ignominoſū eſt Vnde ⁊ apud ā
tiquos eciā ſalutifere veritatis igna
ros/omne qd̄ ex debito officij gra
tuitum eſſe oportet · ſi fiat ad preci
um · in ſordib9 cōputatur Ipſi9 quo
qꝫ precij ſic dilatāt interp̄tationē
vt nō modo peccuniā ſpeciemue con
tineat · ſed obſequiū omnēqꝫ operam
qua tin9 alias nō debetur Qd̄ enim
ex ſordibus eſt quid erit niſi ſordi
dum? Nō enim poteſt arbor mala
fructus bonos facere · cum in eo vis
nature conſiſtat vt ſimilia ex ſimili
bus procreentur Ceterū quia p̄ſi
dum et aliorum iudicium cōmunem
eſſe īſpectionem premiſimus ⁊ equi
tatis et publice quietis miniſtri ſūt
quos tanto circūſpectiores · cautio
res oportet eſſe magiſ q̄ꝫ ſollicitos ·
quo illius reſeruantur exami cuius
prudentia circūueniri non poteſt ·
aut iuſticia corrūpi · illo obtinēte vt
ī quo iudicio iudicauerint iudicēt ·

⁊ menſurā bonā et confertā et coa
gitatā et ſupereffluentē in ſinus ſu
os a iudice iuſto recipiant

Caplm̄ xij. De ſacramento iu
dicū ⁊ collatiōe pithagore ⁊ alex
andri. ⁊ in quibus rebus grām ꝑti
bus poſſit facere iudex ⁊ de queſtio
nibus capcioſis

Equidem iudices ſacra
mento legibus alligantur
iurati. quia omni modo iu
diciū cū veritate. et legū obſeruati
one diſponent. Ipo quoqꝫ iure cau
tum eſt vt ſacroꝝ euāgelioꝝ ſcrip
ture terribiles ante ſedem iudicialē
deponantur ibiqꝫ ab inicio litiū ad
finē vſqꝫ ꝑmaneāt. nec amoueā
tur niſi ſentēcia recitata quo totꝰ cō
ſiſtorij latitudo/dei ipius repleta ꝑ
ſentia/oībꝰ ad ſacroſcās ſcripturas
metū incuciat et reuerenciā. et ab in
quiſitiōe veritatis oīs iniquitas ꝓ
pulſet. Omnis quoqꝫ carnis ⁊ ſan
guinis/religio iudicaria ꝓpellit af
fectus. euaciās irā et odiū. metū ⁊
amiciciā. qꝛ vt ait iuliꝰ ceſar Haud
facile animꝰ verū prouidet. vbi iſta
officiūt Hinc eſt illud ꝓuerbiū auc
tore cicerōe apud antiquos celeber
rimū Exuit ꝑſonā iudicis. quiſquis
amicū induit Equitas ei cui iudex
obſequī debet odij ſiniſtrā aut amo
ris dexterā neſcit Nā a veritate nō
licet in iudicijs declinaē Vt vō plu
rimū indulgeaē amicicie. amico in
terdū dilationis graciā facit. Hoc
ipſū tamen raro. et non niſi cauſa
cognita. Porro dum cauſa anceps
eſt dilatio protelatur. ſi non cōten
tionis. ſaltē decaſionis. Nam iudi

cia feſtinata penitentiā pariūt. Vn
de ⁊ greci cū vrgentur ad ſentenciā
anteq̄ de cauſa liqueat reſpondent
patres ſuos ſolē apud antipodes nō
vidiſſe. ſed expectaſſe ſemper donec
et ipis oriretur. Dicit eciā prip̄ro
peri eſſe viatorē qui anteq̄ luceſcat
oriatur craſſis adhuc tenebris luce
qꝫ remota dietā aggreditur. Hꝫ
nec iudicis/auctoritas terreat litiga
torū cū pithagore in longiſſimū tē
pus ſit dilata petitio. ⁊ alexandri
macedonis in caſtrenſi iudicio ſit cau
ſa dampnata Quod et ille gratum
habuit/iudicibꝰ agens grām quoꝝ
in eo fidē ꝓbauerat q̄ iuſticiā omni
potentatui preferebant. Nichil vo
preclarius de allexandro illo quē
publica opinio magnū aſſerit aliq̄
in hyſtoria meo iudicio reppeti. Mi
chi quidē ſemper vt tamen pace eo
rū loquar qui temeritatē virtute ꝓ
ferunt/ditiſſimo alexandro/pauper
pithagoras maior erat. Quod vt
meciū conicias. collationē philippi
⁊ alexandri trogo pompeio. vl' iuſ
tino compendiario eius/ ſi mauis/
auctore reuoluas. Ait ergo Fuit
philippus rex armoꝝ q̄ conuiuio
rum ſtudioſior. cui maxime opes e
rant inſtrumenta bellorum/ diuicia
rum queſtus q̄ cuſtodia ſollercior.
Itaqꝫ inter cotidianas rapinas ſē
per inops erat. Mia in eo ⁊ perꝫ
dia pari iure dilecte. Apud eum nul
la ratio vincendi turpis. blandus
pariter. ⁊ inſidioſus alloquio. qui
plura promitteret q̄ preſtaret. In
feria et iocos artifex. amicicias vti
litate non fide colebat. Graciā fin

gere in odio· inſtituere inter concordã
tes odia· apud vtrũq₃ graciam que
rere· ſolempnis illi conſuetudo· Int̃
hec eloquencia et inſignis oracio a
cuminis ⁊ ſolertie plena· vt nec or
natui facilitas· nec facilitati inuenti
onũ deeſſet ornatus· Huic alexan
der filius ſucceſſit ⁊ virtute ⁊ vicijs
maior patre Itaq₃ vincendi racio v
triq₃ diuerſa Hic aperta· ille artibus
bella tractabat· Deceptis ille gau
debat hoſtibus· hic palã fuſis Pruden
tior ille conſilio· hic animo magni
ficencior· Iram pater diſſimulare plerũ
q₃ eciam vincere· hic vbi exarſiſſet
nec dilatio vlcionis nec modus erat
Vini nimis vterq₃ auidus· ſed ebri
etatis diuerſa vicia· Patri mos erat
eciã de conuiuio in hoſtẽ procurrere/ſe
temere periculis offerre· alexander
non in hoſtem/ſed in ſuos ſeuiebat·
Quobrẽ ſepe philippũ vulneratum
prelia remiſere· hic amicorũ inter
fectorũ conuiuio frequenter exceſſit
Regnare ille cum amicis volebat·
hic in amicos regna exercebat Ama
ri pater mallebat· hic metui Littera
rum cultus vtriq₃ ſimilis Solercie
pater maioris· hic fidei Verbis at
q₃ oracionẽ philippus· hic rebus mo
deracior Parcendi victis filio animus
promptior et honeſtior Frugalitati
pater· luxurie filius magis deditus
erat Quibus artibus orbis imperij
fundamenta pater iecit· operis tanti
gloriam filius conſũmauit· At in
vno nõmõ patris· ſed omniũ ingenu
orum tranſcendit vicia· quod incontinentiſ
ſime fuit inuidie adeo vt eciam pa
terni triũphi ei lacrimas extorque

rent· ac ſi ei virtus paterna omniũ
gerendorum preripet glãm Eos eciã aut
proprijs manibus interficiebat aut
rapi precipiebat ad penã· qui paterni
virtutis preconia predicabant· At pi
thagoras apud philoſophos tante
extitit auctoritatis· vt ad oĩm queſtio
nũ deciſionẽ ſufficeret ſi in parte crede
retur pithagoram extitiſſe Tantũ
namq₃ opinio preiudicata poterat· vt
nichil conualeſceret ab oppoſito dũ
hoc ipſe dixiſſe diceretur· ⁊ ex vſu
acquieſcentiũ· vox ipſa pronominis pi
thagorã indicabat· Cũ enĩ ſimpli
citer dicebatur· ipſe hoc dixit· ex pre
cepta auctoritate teſte tullio pitha
gorã intelligi oportebat Hic tamẽ
tota auctoritate ſua nequaquã iudiciũ
flexit· ſed adhuc intuenientem dilationẽs
apte rei ambiguitatẽ protulit ſnia· The
ma quidẽ huiuſmodi eſt Euallus ado
leſcens diues eloquencie diſcende gra
cia cauſaſq₃ orandi cupiens fuit Hic
in diſciplina pithagore ſe dedit pro
mittens pecuniã quantã pithagoras
petierat data medietate alteraq₃ ingre
deretur daturus alterã quo primũ di
e/cauſam apud iudices peroraſſet et
viciſſet· Poſtea cum diucius auditor
aſſertorq₃ pithagore fuiſſet facundi
amq₃ promouiſſet a ſtudio et trãſcurſo
tempore longiori· cauſantibus procinctũ de
negaret· vt putabatur· ne doctoris
impleret mercedem· habito cõſilio li
te cum eo pithagoras conteſtatur·
Cum ergo ad iudices ineunde con
ſtituendeq₃ cauſe veniſſent gracia/
pithagoras ſic exorſus eſt Diſce in
quit ſtultiſſime adoleſcens vtroq₃ id
mõ fore· vt reddas quod peto· ſiue

pro te pronunciatum erit ſiue cōtra
te Nā ſi contra te lis data erit: mer
ces michi ex ſentētia debebitur quia
ego euicero Sin vero ſecundū te iu
dicatum erit· merces michi ex pac
to debebitur· quia tu viceris Ad ca
placide eualꝰ Opto īquit tuc tam
incipiti captioni iſſe obuiā· ſi verba
non ipſe facerem· atqꝫ alio patrono
vterer Sꝫ magis in iſta victoria ꝓ
ludiū eſt· cum te nō in cauſa tantū
ſed in argumento quoqꝫ iſto vicero
Diſce ergo tu magiſter ſapientiſſi
me vtroqꝫ modo fore vti nō reddā
quod petis· ſiue ꝓ me pronunciatū
fuerit ſiue ꝯtra me Nā ſi iudices ꝓ
cauſa mea ſenſerīt· nichil tibi ex ſen
tentia debebiť· quia ego vicero Si
contra me ꝓnunciatū fuerit nil tibi
ex pacto debeo/ quia nō vicero Sic
ab adoleſcēte diſcipulo eloquentie
magiſter inclitus/ ſuo argumēto cō
futatus eſt· et captionis verſute· et
excogitate fruſtratꝰ fuit Tū iudi
ces/ vt antiq̄ vbis vtar hyſtorie du
bioſū hoc inexplicabileqꝫ eſſe quod
vtrimqꝫ dicebať rati· ne ſentēcia ſua
vtramqꝫ in ptē dicta· ipſa ſeſe reſcin
deret· rem iniudicatā reliquerūt· cauſā
in diē longiſſimū protelātes· Nec
multū refert ad propoſitū pythago
ras an ꝓthagoras ſicut q̄ntilliano
⁊ agellio placꝫ litigauerit Neqꝫ eī
diſceſſit in noīe dū conſtet rem ambi
guā ſine temeritate diffiniri nō poſ
ſe ¶ Sūt āt multe capcioſe q̄ſtiōes
q̄ tutiꝰ et comodiꝰ ꝑſerti in iudicijs
differūť: q̄ accelerēť Vn̄ apud dy
alecticos genꝰ hoc tractus appellať
et a grecis dicitur· niſi q̄cq̄d verū eſ
ſe ſtatuerit/ falſum repitur Et ſi ple
rūqꝫ in hijs ꝑ exceptionē doli mali
poſſit res tēperari/ ⁊ equitas iuris in
terdū queat mitigare rigorem/ niſi
vrgentiſſima rerū neceſſitas cogat/
in talibꝰ ſentenciā expedit differre
q̄ ferre· Fere a puero didiciſti· q̄a in
queſtionibꝰ q̄ habēt poſitiōes impli
citas et q̄ lateter inuoluūt cōtraria
laborioſa ſolutio eſt· niſi forte te an
tiquo neſtore reputes cautiorē· Ne
credas ſompnio· agamēnoni dictū
eſt in ſompnijs· dum ī excidio troie
grecia laboraret· Cuius qꝫ ſompnij
interp̄tationē/ ioui cenſuerūt greco
rū ſapientiſſimi reſeruādā· Laboran
tes vidi q̄plurimos dū q̄ritur· an q̄
dicit ego mētior verū dicat Sed ne
minē vidi qui ſcilā intraret et carib
dim· niſi debilē· aut ꝯpiciū ſuſtinue
rit hoſtē· At in litigioſis diſputati
onibꝰ ⁊ declamatioībꝰ ſcolaſticis ſi
ne periculo iſta verſantur· ſed vbi ad
forū ventū eſt in quo maior oſtenta
tio ingenij cōquieſcit· ⁊ ſeria dūtax
at agitātur ſine periculo litigatorū·
aut iudicis in ſentencie calculo non
erratur· Nec eſt vt opinor q̄cq̄ vti
lius q̄ periculū differri· ſi omnino vi
tari non p̄t· Iniquiſſimū tn̄ eſt iur
gia ꝓtelari· cū alterutrius litigan
tiū ꝑiclitatur vtilitas· ⁊ rei difficul
tas morā non cōtrahit Quicq̄d igi
tur expediri p̄t accelerandū eſt· qd̄
cōſultiore tractatu indiget differen
dū ¶ Capitulū xiij· Quo iudiciū
debeat ordinari ⁊ de ꝯceptiōe ſacra
menti calūpnie quod ex neceſſitate
p̄ſtāt actor ⁊ reus et q̄ immineat illi
qui iuramentū ſubire detractat· et

de ſacramento aduocatorū et pena
calūpniatorū ſiue preuaricantium
aut tergiuerſantiū

Ut vero rerū veritas clarius
illuceſcat litigatores ipos
perſonas videlicet princi
pales non ante ad litem iudex ad
mittit. q̄ ei preſtito ſacramēto faci
ant fidē q̄ iuſticie ſue inſiſtent. et ca
lumpniā omnē faciant procul. Ac
tor quidē iuret non calūpniandi a
nimo litē mouiſſe. ſꝫ exiſtimādo bo
nā habere cauſā. et q̄ nichil in tota
lite faciet calūpnioſe. vt nec proba
tio. nec dilatio fruſtratoria exiga
tur. ſed id ſolū quod iuſticia videtur
exigere. Reus aūt iurabit q̄ putās
ſe bona inſtantia vti peruenit ad re
luctandū. et q̄ in nullo totius litis
articulo calūpnioſe verſabiť. id ſo
lū a iudice vel aduerſario exigens
quod pro veritate putat ex neceſſi
tate iuſticie exhibendū. Vtriuſqꝫ ve
ro iuramenti ſui clauſula extrema
hoc cōplectetur. vt iurēt ſe nichil de
diſſe aut promiſiſſe/aut daturos eſ
ſe/vel per ſe/vel per mediā perſonā.
ſiue iudicibus ſiue alijs quibuſcūqꝫ
perſonis pro ea cauſa. exceptis hijs
que aduocatis et quibuſdā alijs cer
tis perſonis de iuris indulgētia preſ
tari licet. Qꝫ ſi actor ſic iurare recu
ſauerit. excluſus a lite/cadit ab acti
one tanq̄ improb9 litigator. Reus
vero detrectās ſubire iuramentū ha
betur pro confeſſo ꝛ ſententiā damp
natiōis expectat. Dꝫ ꝛ ipi patro
ni cauſaꝝ quo fidelior poſſit eſſe ex
aminatio. ab ipſa conteſtatiōe litis
iuramento artantur ad veritatē et

fidem/iurantes q̄ cū omni virtute
ſua oīqꝫ ope quod iuſtū ꝫ verū exiſ
timauerīt clientib9 ſuis inferre pro
curabūt. nichil ſtudij relinquētes ꝑ
ut cuiqꝫ poſſibile eſt. ꝛ q̄ ex induſtri
a ſua nō ꝓtrahent lites. Nam eas
oportet a iudicib9 infra bienniū vel
trienniū terminare. Ipos quoqꝫ ad
uocatos pari diſtributione partib9
exequabit. ſiue illos petierint ſiue
nō. vt equo marte poſſit cauſa pro
cedere. Hec autē paritas et in virtu
tis merito. et viuacitate ingenij. cō
ſilij profūditate ꝛ opinione ſcientie
ꝫ nōis auctoritate conſiſtit. vt hec
omnia ſi fieri poteſt apud partes q̄
dam equitatis lance librētur. Qꝫ ſi
vnius ꝑ ceterꝭ eſt fama hilarior. ex
officio iudicantis prout poterit par
ti aduerſarie cōpenſabitur. Qui ta
men alicui9 litigatorꝝ archana pre
nouit. non patrocinabitur aduerſa
rio/niſi forte circa conuenientiā iu
dicis ſeparatī cū plurib9 alter trac
tauerit. vt alteri paris defenſionis
copia ſubtrahatur. Nec eſt qui a
iudice monitus ſine excuſatiōe pro
babili poſſit cuicūqꝫ parti patrocini
um denegare. niſi forū ſibi precludi
velit. vt poſtmodū/in cauſis agen
dis minime audiatur. Si vero ꝑ
uaricatus fuerit aduocatus. in cōiuc
tū oꝑtet ꝓ q̄litate cōmiſſi penā gra
uiſſimā exerceri. Nun9 ſiquidē pa
trocinij fideliſſime īplendū eſt et ſi
ne adūſariorꝝ iiuria. Rationib9 nāqꝫ
nō ꝓbris ꝯtendēdū eſt. ꝛ ex edic
to ꝑncipis/patiť opinioīs diſpēdiū
q̄ſq̄s ne gocio dēlicto/ꝑcax in adūſa
rij ſui cōtumeliā aut palā ꝑgit aut

ſubdole Sed licet patrono merces
ex cauſa honorarij debeatur/cōtinu
atorem vel redemptorem litium eſ
ſe nō licet. vt certe partis emolumē
tum cum graui dampno litigatoris
et quadam depredatione paſcatur
Quicquid autem patron9 allega
uerit preſente dn̄o. perinde eſt ha
bendum ac ſi proferatur a dn̄o niſi
ex continenti id eſt infra primū tri
duū cōtradixerit Licet autem patro
nū vinci contigerit. in nullo leditur
fama eius. ſi nichil omiſit ex cōtin
gentibus/⁊ clientis ſui iuſticiam fi
deliter fouit Nō enim cogitur pa
trocinari mendacio. Si quid vera
leſionis affert cauſa. in litigantes
cadit. ſiue ciuiliter ſiue criminaliter
actū ſit Hoc autē quicquid ſit ſentē
tia diffinitiua declarat/que reos cō
dempnat vel abſoluit/⁊ interdum
in ipſos actores cōſultiſſime acerbi
tatis effundit aculeos Nā vt de ci
uilib9 taceatur/in q̄b9 tn̄ eſt nimia
accuſatorum temeritas tribus mo
dis detegitur/tribuſqȝ ſubicitur pe
nis Aut enim calumpniantur. aut
preuaricantur. aut tergiuerſantur
Eſt autē calumpniari crimina fal
ſa intendere. preuaricari vera abſcō
dere. at in vniuerſum ab accuſatio
ne deſiſtere tergiuerſari eſt. Sed
lege remia calūpniantes ad vindic
tam poſſit ſimilitudo ſupplicij. ita ta
mē vt poſtqȝ reus abſolut9 fuerit.
cū de accuſatoris ꝯſilio ⁊ mēte ꝯſti
terit ſi iuſto errore lapſ9 ē abſoluatᷣ
Si vero in euidēti calūpnia depre
hēſus ē. pena legittima cōdēpnetur
Nō ipſi9 ꝓnūciationis maifeſtatur

verbo Nam ſi pronūciatum eſt. nō
ꝓbaſti. peperit actori. Si vero ca
lumpniatus es. condempnauit eū
Et licet de pena infamie nichil ſub
iecerit. tamē poteſtas legis aduer
ſus eum exercebitur. adeo vt impor
tet infamiam

Capitulū decimū quartū De ratiōe inſtrumētoꝝ

AT in ipſa diſquiſitione cō
ſilij tam in ciuilib9 qȝ in cri
minalib9 cauſis ad exami
nādas probationes inſtrumentoꝝ
ratio habēda eſt Et quidem inſtru
mēta dicuntur omnia quibus cauſa
inſtrui poteſt. ſiue ſint teſtimonia ſi
ue teſtes. Hec tamen illis potiora
ſūt. eo qȝ teſtes teſtimonijs p̄ſtan
tur. Nam cū teſtes examinari poſ
ſint teſtimonia ſemꝑ ⁊ apud oēs
eadē ſunt In ipſa vero teſtiū exami
natione nō poteſt ex aliqua regula
diffiniri quid magis iudicem ſequi
oporteat Si enim teſtes oēs eiuſdē
honeſtatis ⁊ eſtimationis ſint. et
negocij qualitas ac iudicijs mot9
cum hijs cōcurrerit. ſequenda ſunt
omnia teſtimonia Sin vero quidā
eoꝝ aliud dixerint. licet impari nu
mero. credendū eſt qȝ nature nego
cij cōuenit. quod inimicicie aut gra
tie ſuſpicione caret. Cōfirmabitqȝ
iudex motum aīmi ſui ex argumē
tis ⁊ teſtimonijs que rei aptiora ⁊
vero proximiora eſſe cōperit Non
enim ad multitudinem reſpici opor
tet. ſed ad ſincerā teſtiū fidem ⁊ teſti
monia quibus potius lux veritatis
aſſiſtit. Ipſis quoqȝ preſumptioni
bus frequentiſſime ſtabit donec pro
betur contrarium Nam ⁊ ſalomon

cũ in litigio meretriciũ infātē diuidi
ꝑcepiſſet· et altera eũ mallet alteri
viuũ cedere·ipſa tamen reclamante
nec tibi nec michi ſit· ſ; diuidatur·
illi viuũ infantē reſtituendũ cenſuit·
que non acq̄euit· vt viuus morire
tur Argumento ſiquidē trahebatur
ꝓbabili· vt matrē crederet que dili
gebat·cũ opinionē eius aut fidem·
aduerſa probatio nequaq̄ euacua
ret. ¶ Vnde et diuus adrianus re
ſcripſit iudicantis dilatans in exa
minatione teſtiũ facultatē· Et ver
ba quidē epiſtole hec ſunt· ¶ Tu
magis ſcire potes quanta fides ha
benda ſit teſtibus· qui cuius digni
tatis·et cuius eſtimationis ſint / et
qui ſimiliter viſi ſunt dicere·vtrum
vnũ eundē᷑ ſermonē meditatũ at
tulerint· an ad ea que interrogaue
ris ex tempore veri ſimiliter reſpon
derint Que argumenta / ⁊ quē ad
modũ cuiq; rei probande ſufficiant;
nullo certo modo ſatis diffiniri po
teſt· Alias numer⁹ teſtiũ·alias dig
nitas·et auctoritas·alias veluti cō
ſentiens fama confirmat rei de qua
queritur fidem· Hoc igitur ſolũ tibi
reſpondere poſſũ ſũmatim· nō vtiq;
ad vnā ſpeciē / probationis cogniti
onē ſtatim alligari debere·ſed ex ſē
tencia animi tui te eſtimare oporte
re·quid aut credas· aut parũ tibi ꝓ
batũ opineris· ¶ Iudicia ergo pluri
mũ licet dũ in oībus ſeruit verita
ti· q̄ſi (vt ſolet apud iꝓbos) peri
clitari cognouerit; ad ꝓfeſſionē ei⁹
qui neceſſarij fuerīt euocabit· et ad
teſtimoniũ cōpellet iuitos· Hijs ta
men exceptis quos aduerſ⁹ certas

ꝑſonas teſtificari iura non cogunt·
¶ Ca^m xv· Que ꝑtineāt ad religi
onē ꝓcōſulũ preſidũ ⁊ ordinariorũ
iudicũ et quaten⁹ exenia ꝑcipi li
ceat et de cicerone bernardo marti
no gaufrido carnotenſi·

PErtinet autē ad religionē
ꝑſidis prouidere / ne poteti
ores viri iniurijs afficiāt
humiliores· ne defenſores eoꝝ calūp
nioſis criminib⁹ inſectentē innocen
tes· Prohibebit᷑ illatas exactio
nes ⁊ violēcias factas· ⁊ extortas
metu / venditiones ⁊ cautiones· vel
ſine precij numeratiōe· ne et ipē ꝓ
uinciā in prebēdis hoſpicijs oneret
Deniq; ne q̄s iniquũ lucrũ· vel dāp
nũ ſētiat· ꝑcauebit Cōgruit enī bo
no ⁊ graui ꝑſidi curare; vt pacata
⁊ q̄eta ſit ꝓuīcia· qđ facile obtine
bit ſi ſollicite agat· vt malis hoīb⁹
prouincia careat eoſ; cōquirat· Nā
et ſacrilegos· latrones· fures· pla
garios· cōquirere debet· ⁊ ꝓut quiſ
q; deliquerit in eũ aīaduertē / recep
tatoreſq; eoꝝ ſine quib⁹ latro diu
cius latere non poteſt· Omni vero
ius reddenti obſuādũ eſt· vt in adi
undo quidē facilē ſe prebeat· ſed con
tempni non patiatur Vnde manda
tis adicitur ne preſides in vlterioꝛē
familiaritatē prouīciales admittāt
nam ex cōuerſatione equali contēp
tio naſcitur dignitatis· et ſũmatim
ita ius reddi debet· vt auctoritatē
dignitatis ingenio ſuo augeat Pꝫ
et in cognoſcendo nec excandeſcere
aduerſus eos quos malos putat·
nec precibus calamitoſorum illacri
mari opoꝛtet· Id enim non eſt con

ſtantis ⁊ recti iudicis·cuius motū animi vult9 detegit ¶ Quid eni in viro ꝗui deformi9 ꝗ̃ ſi ad aucs/genē pallēt/cutis i rugas cōtrahitur/ſcintillāt oculi/turbatur vultus·aut ſi ſanguinē facie ira accēdit·⁊ quaſi excludit in ſuperficie/ſpumātia torquētur labra· brachia iactātur· ſaliūt pedes·corpus trepidat· ⁊ toto geſtu non tam iratū exp̄mit ꝗ̃ inſanū? ¶ Certe cū tales video·cōpatior illis·michiqꝫ metuo·memor hoim quos in affrica eſſe in libro naturalis hyſtorie apud pliniū didici ¶ Dicūtur eni effaſcinare voce ⁊ lingua· vt ſi impēſius forte laudauerīt pulchras arbores·ſegetes amenioꝛes letiores infantes·equos egregios· pecudes paſtu ⁊ cultu optimas· repente moriātur aut pereāt ¶ Faſcinatio quoqꝫ oculoꝝ exicialis eſt ¶ Refert idem eſſe hoīes in iliricis qui interimant videdo quos diuci9 irati viderīt· eoſqꝫ ipſos mares feminaſqꝫ qui viſu nocentes ſunt· pupillas in ſingulis oculis habere binas ¶ Apollonides quoqꝫ perhibet in ſithia naſci feminas que bithie vocātur· et caſdē in oculis binas habere pupillas·et p̱imere ſi quem viſu forte irate aſpexerīt ¶ Vereor ne hijs cognati ſint iudices iracūdi ¶ Tradunt eciā phiſiognomi eos qui habent oculos maculoſos ad neqꝛciam p̱niores ¶ Que vero de p̄ſidib9 alijſqꝫ iudicib9 dicta ſūt·debent ⁊ apud procōſules quos nr̄ates vulgariter dicūt iuſticias eſſe errātes obtinere ¶ Et nomē quidē erroꝛis· ⁊ ſi nō officio·pſonis tn̄ coꝝ cōuenit/ꝗ̃ cun-

tes poſt cōcupiſcētias ſuas in ſecta ſui auaricie·⁊ dep̄datioē populorū a tramite eq̄tatis aberrāt ¶ Debent autē officia oīm eſſe gratuita·vt nichil extra ſtatutū exigatur·ſed nec recipiat ¶ Sed forte q̄d ſtatutū ſit queris ¶ Plebiſcito cōtinetur·ne q̄s p̄ſidū mun9 donū ve caperet·niſi eſculentū poculentū ve· ⁊ id quidē intra dies proximos p̱digatur quod et ad p̱cōſules alioſqꝫ magiſtrat9 ex mādato p̄ncipis tranſit ¶ Nō vero in totū debēt exenijs abſtinere· ſed modū adhibere ¶ Vt vero nec in totū abſtineāt· nec auare modū exeniorū excedāt·diu9 ſeuerus ⁊ impator anthoni9 elegantiſſime ſūt epiſtola moderati ¶ Cui9 epiſtole verba ſūt hec ¶ Quātū ad exenia ptinet audi q̄d ſentim9 ¶ Vet9 p̱uerbiū eſt·nec oīa nec ſemp· nec ab oīb9 ¶ Nā valde ihumanū eſt a nemine accipere· ſꝫ paſſim/viliſſimū eſt· ⁊ p oīa auariſſimū ¶ Q̄d autē mandatis continetur·ne donū·vel mun9· ipſe procōſul·vl̄ q̄ in alio officio erit accipiat emat ve quid niſi victus cotidiani cauſa· quod ad exenia iam nō pertinet · ſed ad ea que edulioꝝ excedant vſum ¶ Sed nec exenia p̱ducenda ſunt ad nimiam qualitatem ¶ Licꝫ enim patrociniū iuſtum poſſit vendere aduocat9 et perit9 iuris ſanū conſilium: iudicium vendere omnino nō licet ¶ Cicero cum in palacio domū vellet emere et pecuniam in p̄ſens nō haberet a ſilla qui tūc reus erat mutuo ſexterciū vicies tacite accepit· ¶ Ea res priuſꝗ̃ emeretur prodita eſt·et i vulgus exiuit·

obiectũq; ei q̃ pecuniã domꝰ emen
de cã a reo accepiſſꝫ Tũc acerbo ino
pinata exprobratiõe permotus ac
cepiſſe ſe negauit dicẽs ſe domũ non
eſſe empturũ· Atq; adeo falſũ eſt in
quit qđ obiicitis · vt verũ ſit me pe
cuniã accepiſſe ſi domũ emero· Dꝫ
cũ poſtea emiſſet· et hoc mẽdaciũ in
ſenatu ei ab inimicis opponeretur· ri
ſit ſatis atq; int̄ ridendũ iprudẽtes
inquit hoies eſtis· cũ ignoratis pru
dentis ⁊ cauti p̃riſfamilias eſſe qđ
emẽ velit· empturũ ſeſe negare ꝓpt̄
cõpetitores emptiõis Dic itaq; qđ
infitiari non poterat· vrbano faceto
q; diluit dicto· rem magis dignam
faciens riſu q̃ crimie · Familiare ſi
quidẽ habebat · vt quoticẽs obiectũ
turpe abnegare non poſſet reſponſi
one ioculari illud eliderct· ¶ Am
plectẽde memorie· ⁊ imitãde ſancti
tatis ſũmus pontifex eugeniꝰ quẽ
vidiſti nullũ oio munꝰ hoĩs litigã
tꝭ recipiebat · ã cui litẽ crederet imi
nere Vnde cũ in aduentu ſuo prior
quidã modice facultatis cuiꝰ cauſã
nõdũ audierat· ei marcã auri deuo
tione multa inſtanter offerret· non
dũ inquit domũ ingreſſus es et iam
vis corrũpere dñm Corruptionẽ nã
q; vir ſanctus credidit q̃cquit offere
batur iudici lite pendente Bernar
dus quoq; clareuallenſis monachꝰ
et ſanctorũ coſme ⁊ damiani dyaco
nus cardinalis rome degens inex
celſis ſingulariter habitauit excuci
ens manus ſuas ab omni munere
vt nondũ natus ſit· cuius aurũ vel
argentũ in munꝰ acceperit // Quid
referã martinũ? qui contra morẽ a
legatiõe pauper rediens· cũ ab epiſ
copo florentino equũ ſocio neceſſari
um magna cõpulſus inſtantia acce
piſſet eundẽ reſtituit donatori· ex q̃
cum ab initio dati munerꝭ cauſã in
romana curia ventilandã habuiſſe
cognouit Quod ⁊ plenius ſanctus
clareuallenſis abbas qui eum pfec
tiuonouerat refert in libro doctrina
li quẽ ad ſanctũ eugeniũ de contem
platione vel conſideratione ſcribit·
¶ Taceo qđ venerabilis pater gau
fridus carnotenſis legatus aquita
nie ꝓuincialiũ munera nõ recepit ni
ſi in cauſa eſculẽti ⁊ poculẽti ⁊ hꝫ cũ
ſũma frugalitate · ſꝫ omnia que in
exeniorũ ratione offerebantur · vt
ſtercora contempnebat Teſtatur
ſanctus bernardus clareuallẽſis q̃
piſcem quẽ vulgo ſturionẽ dicunt
a deuoto quodã legationis ſue cleri
co gratis accipere noluit· nec ante
acq̃euit offerentis iprobitati: q̃ ei
ꝓ admiſſo exennio pciũ numeraret
¶ Caᵐ xvi De crimine repetũda
rũ quo tenẽtur iudices et p̃ſides· q̃
aliq̃d omnino accipiũt propt̄ cau
ſas que ſibi ſunt ex officio faciende
et de ſamuele qui docet iuge ſacrifi
ciũ eſſe debere in domo iudicis que
ſeipſã collatione iuſticie et bonorũ
opm exhibet templũ dei

Sed crebreſcẽtibꝰ viciis cetꝭ
i clero ſꝫ hodie cõtineãt tã
te exẽpla rariſſima · cũ tñ
de cẽſura legũ/ſũma ꝯtinẽa magrãti
bꝰ oĩbꝰ ſit idicta Adeo q̃dẽ vt q̃ or
dinariã geſſerit ptãtẽ· q̃cq̃d ex vete
re delegationis titulo ꝓfligauerit·
cũ diſpendio pudoris atq; fortune

id eſt honoris atq; dignitatis· de ꝓ
prijs facultatib9 intra ꝓuinciam po
ſitus inferre cogatur· Lege quoq;
iulia repetundarũ tenetur qui cũ ali
quã poteſtatẽ haberet ob iudicandũ
vel nõ iudicandũ· decernẽdũ vel nõ
decernẽdum· aut ob denũciandum
teſtimoniũ vel nõ denũciandũ/ pecu
niã accepit· vł in ſũma· quo magis
aut min9 q̃d ex officio ſuo faceret·
nec vſucapit quod accipitur anteq̃
redeat in poteſtatẽ ei9 a quo ꝓfectũ
eſt aut heredis Venditiones quo
q; et locationes pluris minoris re
factas lex iſta reſcindit/ ⁊ ea dãpna
ti/ teſtimoniũ publicũ dicere/ aut iu
dices eſſe· aut poſtulare ꝓhibentur
Et licet conuicti/ extra ordinẽ hodie
puniãtur· pleruq; dãpnãtur exilio·
vel eciã durius ꝓut admiſerint Sz
et ab heredib9 pena repetitꝛ ¶ Inſpi
ce verba legis ⁊ q̃ta idignatiõe cri
mẽ hoc pſeq̃tur attẽde Vt vni9 in
q̃t pena met9 poſſit eſſe multoꝝ du
cem q̃ male egit ad prouinciã quã
induxerat cũ cuſtodia cõpetẽti ire ꝓ
cipim9/ vt nõ ſolũ q̃d egit nõ dicã
domeſticus· ſꝫ manipularius et mi
niſter accepit· verũ vt id q̃d ipſe a
ꝓuincialib9 meis rapuit aut ſuſtulit
in quadruplũ inuit9 exſoluat ¶ Itẽ
q; Omẽs ꝯgnitores vł iudices a pecu
nijs atq; patrimonijs man9 abſti
neãt· neq; alienũ iurgiũ putẽt ſuã
predã Etenĩ ꝓuatarũ litium cogni
tor idẽq; mercator ſtatutã legib9
cogetur ſubire iacturã Et illud In
dem9 quoq; ⁊ hortamur vt ſi quis
forte honoratoꝝ decurionũ· poſſeſſo
rum· poſtremo eciã colonoꝝ· a cuiuſ
libet ordinis iudice fuerit aliqua ra
tione cõcuſſus · ſi quis ſciat venalẽ
de iure fuiſſe ſententiã· ſi q̃s penã·
vel ꝑcio remiſſã· vel vicio cupidita
tis ingeſtã· Si q̃s poſtremo quacũ
q; de cauſa iprobũ iudicẽ potuerit
approbare· is vel adminiſtrante eo
vel poſt ãmiſtrationẽ depoſitam in
publicũ ꝓdeat· deferat crimẽ/ dela
tũ approbet/ cum probauerit· ⁊ vic
toriam reportatur9 ⁊ gloriã ¶ Vti
nã hec vel audiãtur a noſtris (nam
vt ſeruẽtur optare vix audeo) quos
quociẽs diligenti9 intueor· cõcuſſo
res michi potius videor videre q̃ iu
dices· ac ſi ad hoc ſolũ dati ſint vt
prouinciã ſpoliẽt ¶ Sed ⁊ leges
ipſe vł cõſuetudines q̃bus nũc viui
tur iſidie ſũt ⁊ laquei calũpniãtiũ
verboꝝ tendicule ꝓponũtur et au
cupationes ſillabarum· vel ſimplicẽ
qui ſillabizare nõ nouit Fecĩ inquit
iudicium ⁊ iuſticiam non tradas me
calumpniantibus me· Ac ſi aperte
dicat Qui iudicium peruertunt et
iuſticiã deſerũt· tradantur calũpnia
tori· qui filios adam ante ꝯſpectum
dei accuſat die noctuq;· ¶ Legitur
in libro regnoꝝ ad vniuerſũ iſrael
dixiſſe ſamuelẽ Ecce audiui vocem
veſtrã iuxta omia q̃ locuti eſtis ad
me· ⁊ cõſtitui ſup vos regem· ⁊ nũc
rex gradit̃ ãte vos· ego ãt ſenui ⁊ i
canui Porro filij mei vobiſcum ſũt
Ita conuerſatus ſum coram vobis
ab adoleſcentia mea vſq; ad diem
hanc Ecce preſto ſum loquimini
de me coram domino et coram xp̃o
eius · vtrũ bouẽ cuiuſq̃ tulerim an
aſinũ· ſi quẽpiam calumpniat9 ſũ·

ſi oppreſſi aliquem·ſi de manu cuiuſ
q̃ munꝰ accepi· et ↄtēpnā illud ho
die/reſtituāq; vob· O pudiciā aīm/
o cōtinentē manū/o iudicē incorrup
tū/et vocē magnificā admirādā vni
uerſis ⁊ imitandam que de cōſcien
tia pura ſic loquitur· Loquimini de
me corā domino et xp̄o eius qui in
celo ⁊ in terra iudices iudicāt· Loq̄
mini inquā ſi bouē cuiuſq̃ aut aſi
nū tulerim Utiq; villas aut p̄dia
aut imenſa pōdera auri aut argenti
aut precioſe ſuppellectilis onera nō
extorſerat/q̃ magni reputabat iudi
cem bouem oblatum accepiſſe aut
aſinum· Si quempiam calumpni
atus fuiſſet· aut oppreſſiſſet aliquē
Neminem iniuſte vexauerat·qui ā
nec calumpnias excludebat·nec iu
dicium eius peruertebat caro vel ſā
guis· qui nullum vnq̃ oppreſſit·
Si enim in manus eius quiſq̃ inci
derat non eum iudex· ſed propria
iniquitas opprimebat Si de ma
nu cuiuſq̃ munꝰ accepi·contempnā
illud hodie/reſtituāq; vobis Quid
queſo expreſſius dici poterat ? Ut
in ſumma omnem auaricie ſuſpicio
nem tollat nullius muneris conſci
entiam ſe docet habuiſſe· paratus
contempnere et reſtituere· ſi quid ā
nino exigi poſſet·Ualebat enim il
lud reſtituere in preſenti· q̃ cum v
ſuris reddere in futuro·⁊ contemp
nere illud hodie ſatius iudicabat q̃
in conſpectu dei ⁊ omniū electorum
ex ea cauſa in euum contemptibilis
apparere ¶ Sed quid ad hāc cōteſ
tationē eius/rn̄dit auditor· audi·
Et dixerūt· Qui ? vtiq; totꝰ iſrael
(nā ad omnes ſermonem dirigebat)
Nō es calūpniatꝰ nos·neq; oppſſiſ
ti·neq; tuliſti de manu alicuiꝰ q̄cq̄ piā
Si quis p̄cōſulū p̄ſidūve· aut tri
bunꝰ· aut cēturio· decurione aut ō
nino aliq̄s ingratus tale teſtimoni
um a p̄uīcialibꝰ meruit ? ad p̄uīciā
nrām q̄ſo accedat· vt nrōs ingratꝰ
doceat· Nā de vicecomitibꝰ ⁊ iuſtici
is q̄ vt vulgari nrō vtar rē dicūt
errantes·vel tale audiūt·eo qd̄ dili
gunt munera ⁊ ſequūtur retributio
nes· nec liberāt pauperē a potente·
aduene ⁊ pupillo nō iudicāt·⁊ cau
ſa vidue non ingreditur ad eos
Porro nec iudices eccīaſtici ſequūt
ſamuelē·ſ; ſicut ꝑplūs ſic ⁊ ſacerdos
In ↄmune ↄq̄ritur ſapiētia Tenē
tes legē neſcierūt me· p̄ncipes facti
ſunt·et ego ignoraui Qd̄ vt ab hu
milioribꝰ liq̄at q̄ decani ſunt vel ar
chidyaconi·niſi illi vt ſymō nr̄ vene
rabil' doctor ī lege dn̄i dicere ↄſueue
rat in quorum manibꝰ iniquitates
ſunt·dextera eoꝝ repleta eſt mune
ribꝰ ? Feliciſſimū regē āgloꝝ ⁊ nor
mānoꝝ ⁊ acq̄tanoꝝ adhuc iuictiſſi
mū ducem īterroga· q̄d cēā de ſuis
ſentiat quos intrudit ⁊ dicet vt opi
nor·q2 nō ē malū in clero qd̄ iſti nō
faciāt ¶ Epoꝝ tn̄ nomē ⁊ officiū
venerabile ē ſi tāta ipleretur ſollici
tudīe q̄nta interdū petitur ābitiōe
Et diligerēt vt patres timerētur vt
dn̄i colerētur vt ſci·ſi exactiōibꝰ pce
rēt·⁊ picerēt ex aīo quicq̄d p̄uenit
ex calūpnia·et omnē queſtū minime
crederent pietatē· Ceterū ſibi reue
rentiā ſubtrahūt ⁊ amorē dū hono
res ambiunt· pecunias capiunt· et

vel ſuas faciūt. vel alienas calump
nias fouēt Et quidē neſcio quomō
notā ⁊ penā oēm euadant. q̄ exacti
onū/ vel totꝰ calūpnioſi queſtus ſibi
ad minꝰ beſſem vendicāt Nā vt ſo
lidū aſſem vſurpāt ſibi aut vt mul
tū trientē dūtaxat archidyaconis
vel alijs officialibꝰ/ ne dicā cū popu
lo miſterꝰ iniq̄tatis cedūt Sed nec
legati ſedis aplice manus ſuas ex
cutiūt ab omni munere/ qui īterdū
in ꝓuincijs ita debachātur ac ſi ad
eccleſiam flagellandam egreſſus ſit
ſathan a facie dn̄i Cōcutiūt angu
los domꝰ. vt ꝓſternāt filios vel fili
as eiꝰ qui langores vel dolores ani
maꝝ curauit in cruce Cōmouēt vel
cōturbant terram. vt videantur ha
bere qđ ſanari oporteat Hic tamē
nō de oībus ſermo eſt. ſed de hijs q̄
ꝓris volūtate ꝯtempta ſeruiūt ſue
Cōſtat eni quia in oī officio domꝰ
dn̄i. ſic relinquūtur quidam. vt alij
aſſumātur Vidi ego ipſe in oībus
hijs decanos. ſ. archidyaconos. e
piſcopos ⁊ legatos tāta ſollicitudi
ne opari in meſſe dn̄i. vt merito fi
dei/ ⁊ virtutis/ recte videri poſſet vi
neā ꝓris in manu eoꝝ prudētꝰ ⁊ v
tiliꝰ collocatā At alij ſic verſantur
ac ſi ad thebas i faſcinis excecādas
mittatꝰ ab īferis theſiphone vel me
gera Nā fere ſic ab aula cōtra oīm
vota fideliū ad ecclīe publica officia
acceſſerūt Apud hos iudiciū nichil
eſt niſi publica merces Atqꝫ eques
i cauſa q̄ ſedet empta ꝓbat Iuſtifi
cāt impiū ꝓ muneribꝰ. exultāt in
rebꝰ peſſimis. letāꝰ cū mala fiunt.
vixqꝫ tenēt lacrimas cū nil lacrima

bile decreuint Siquidem pc̄ca ꝓpli
comedūt et veſtiuntur eis/ vel in eis
multiplicātꝰ luxuriātur Acceptores
ꝑſonaꝝ ⁊ quaſi q̄dam bonoꝝ mal
lei/ hoc eni didicerūt ab eis a q̄bus
electi ſūt. ¶ Ait ſapiētia Venatio
leonis onager ī heremo. ſic paſcua
ſūt diuitū paupes Et ſicut abhoīa
tio eſt ſupbo huilitas; ſic execratio
diuitis paup Diues ꝯmotꝰ confir
mabitꝰ ab amicis. huilis āt cū ceci
derit expellitur ⁊ a notis Diuiti de
cepto multi recupatores. locutꝰ eſt
ſupbe/ ⁊ iuſtificauerunt illū Huilis
deceptꝰ eſt inſup vel arguitꝰ. locutꝰ
eſt ſenſate ⁊ nō eſt ei datus locꝰ Di
ues locutꝰ eſt ⁊ oēs tacuerūt. ⁊ ver
bū illiꝰ vſqꝫ ad nubes ꝑducēt Pau
ꝑ locutꝰ eſt ⁊ dicūt Quis eſt hic ?
Et ſi offēderit ſubuertunt illū Et
hec quidem ſunt iudicia eoꝝ. quos
curia docuit. pr[illegible]ium qui iuſticie
diuicias preferunt/ et nichil pocius
ducūt q̄ habere diuicias. quo tamē
vix aliquid inutilius eſt Nullꝰ iſta
rum exultat cum xp̄m videt in ter
ris Nullus eorū eſt qui velit eū cū
hoībꝰ conuerſari. nullꝰ qui ad bona
opa proximoꝝ decātet gloria ī ex
celſis deo. et in terra pax hominibus
bone voluntatis Hoc ſiquidem can
ticū eſt fideliū prelatoꝝ qui ſpecio
ſis incedūt pedibus. ⁊ ex eo beatis
q̄ pacem portant. ⁊ quietem ſancti
monie ſociam. ſine qua nemo vide
bit deum Dicunt et hij cum ſapien
tia quia bona eſt ſubſtantia cui nō
eſt pc̄m in ꝯſcientia et nequiſſima
paupertas in ore impij Clamitāt
in plateis q2 beatꝰ vir q̄ inuentꝰ eſt

ſū̃macula ⁊ qui poſt aurū̃ nō abijt
Ac ſi aperte dicat· Quiſquis in mu
nere magiſtrat9 cuiuſlibet/aurū̃ que
rit/maculā inuenit ſine qua nec ac
quiri nec eſſe poteſt apud auidū̃ poſ
ſeſſorē· // Quis vnq̄ȝ pecuniā ſine
ſordidatione manuū̃ tractauit diuci
us? Ex ea tamen certe minus ma
nus ſordet q̄ȝ anim9· Nolo michi
malorū̃ frigeſcant limina·aut de na
te canina ſonare· Hic littera videa
tur·Non pono os meū̃ in celū̃· vt
de patrib9 qui orbem iudicant et a
nullo iudicatur in terris aliquid di
cā̃·niſi plenū̃ fide caritate et reuerē
cia·Dicā̃ tamen quod verū̃ eſt·ade
o vt ei nemo fidelium audeat refraga
ri·dicā̃ quod ipſi predicant Dicam
inquā̃ q̇a non poteſt ciuitas abſcon
di ſupra montē poſita·⁊ nequaq̄ȝ la
tere poſſunt notiā̃ publicā̃ que in cō̃
ſpectu gentiū̃ fiunt· Siquidē omne
animi viciū̃ tanto conſpectius in ſe
crimen habet·quā̃to maior qui pec
cat habetur· Sal quoq; infatuatū̃
ad nichilū̃ valet vltra niſi vt piciā
tur foras·⁊ conculcetur ab homini
bus vtpote vilis abiectio que nec
ad ſtercorationē agrorum prodeſt·
Sol quoq; orbē illuſtrat plenius /
q2 in eminenti eſt· Quid multa?
Opa ſingulorū̃ teſtimoniū̃ p̄hibēt
de eis Hic ſamuel operū̃ teſtimoīo
iuſtificatus eſt Sed ne videretur po
pulus ei blandiri·⁊ quaſi ex timore
vel fallacia falſe innocētie ⁊ inanis
iuſticie teſtimoniū̃ p̄hibere / populū̃
religione iuramenti ad profeſſionē
veri artandū̃ cenſuit dicens· Teſ
tis eſt domin9 aduerſ9 vos et teſtis
xp̄s ei9 in die hac·q2 nō inueneritis
in manu mea q̄ppiā̃ Et dixit p̄plūs
Teſtis Ac ſi fidē deo ⁊ regi ſuo debi
tā̃ religioſe affirmatiōis obſidē faci
ant // Quod autē eſculētū̃ ⁊ poculentū̃
accepit·de ſcripturā̃ certū̃ nō habeo
Hic enī ſcriptū̃ ē· Iudicabat quoq;
ſamuel iſrl' cūctis dieb9 vite ſue/et
ibat p ſingulos ānos circuiēs bethel
et galgala/⁊ maſphath· et iudica
bat iſrahelē in ſupdc̄is locis·reuertēba
turq; ī ramatha· ibi eī erat dom9 e
ius ⁊ ibi iudicabat iſrl' Quid aliud
videt ſonarē lrā̃·niſi q̄ p̄uiciā̃ ex offi
cio circuibat ad expletionē iudicij·
⁊ reuertebatur domū̃ vt de p̄prio ſatiſ
faceret neccitati? Edificauit eciā̃ ibi
altare dn̄o licē quidē·eo q̄d iugē ſa
crificiū̃ oporteat eſſe ī domo iudicis·
q̄ cultu iuſticie et morū̃ honeſtate et
luce bonorū̃ opm ſcipam exhibet tē
plū̃ dei vbi cum nō ymmolatur ſā
guis hyrcorū̃ et vitulorū̃·nec cinis
vitule inquinatos ſcīficat ad emū̃
dationē carnis· ſz per pōtificē mag
nū̃ qui penetrauit celos ihm filium
dei vbiq; locorū̃ offerri debet/ꝯpoſi
tū̃ ius ſaz animu ſciq; receſſus mētis
et ī corctū̃ generoſo pect9 honeſto Ve
ri ſiq̇dē adoratores ſic adorāt p̄rē
in ſpū̃ ⁊ veritate // An ne credis eū̃
accepiſſe aliquid nōie ſportularū̃?
Hoc enī p̄textu nō tā̃ iudices q̄ȝ iu
dicioꝝ caupōes q̇ neq̇ciā̃ ſuā̃ honeſ
ta volūt palliare lic̄ētia iniq̇tatē ſuā̃
colorarē nitūt̄ q̄rētes ſcȝ aliq̄ emoli
mēta negociorū̃ q̄ȝ p ꝑte oncā̃ por
tāt Aut ſi emolumētū̃ eſſe nō licet·
ſit ſaltē compēſatio ſūptuū̃ aut dāp
naꝯrū̃ Hij tū̃ cari ſūt Quis enim

erubeſcat dicere. quid michi dabis
vt iuſticiam tibi faciā? Nā vt ꝑ ſe
ipſa exhibeat̄ fruſtra expectas Nō
ne ſimile eſt/ac ſi dicatur Quid mi
chi vultis dare. vt meipſū abnegē.
officiū ꝓdā ⁊ dn̄m vendā? Cplꝫ
xvij. Pecuniā contēpnendā eſſe pre
ſapiētia qd̄ eciā veterū philoſopho
rum ꝓbatur exemplis

Leguntur plurimi phoꝝ .
diuicias nō ſolū cōtēpſiſſe .
ſꝫ abicaſſe. quaſi īpedimē
tum ſapiētie ⁊ virtutis Fecit hoc ſo
crates quē oīm philoſophoꝝ ſecte:
quaſi prudētie ⁊ veritatis vnicum
fōtem venerātur Antiſtenes quoqꝫ
cū glorioſe rethoricā docuiſſet. audiſ
ſetqꝫ ſocratem/dixiſſe fertur ad diſci
pulos ſuos Abite/magiſtrū q̄rite:
ego enī iam repperi Paciqꝫ vendi
tis q̄ habebat ⁊ publice diſtributꝭ/
nichil ſibi pluſq̄ꝫ palliolum reſerua
uit Cui9 diogenes ille famoſiſſim9
ſectator fuit potētior rege alexādro
⁊ nature humane victor. Cū autē
diſcipuloꝝ antiſtenes nullū recipe
ret ⁊ ꝑſeuerantē diogenē remouere
nō poſſet: nouiſſime ei minat9 eſt
clauā niſi abiret. Cui ille obicaſſe
caput fertur: atqꝫ dixiſſe. null9 tā
durus bacul9 erit q̄ me a tuo poſſit
conſortio ſeparare Refert ſatyr9 q̄
viroꝝ illuſtriū ſcribit hyſtorias. ꝙ
iſte diogenes pallio duplici vſus ſit
ꝓpter frig9. peram ꝓ cellario habu
erit. ſeciiqꝫ portauerit. ⁊ ꝙ clauam
gerebat ob corpuſculi fragilitatem.
qua iam ſenex mēbra ſuſtētare ſoli
t9 erat. ⁊ emorathios vulgo ſit ap
pellatus. in p̄ſentē horam poſcēs a

quolibet ⁊ accipiens cibum Habi
tauit aūt in portarū veſtibulis. ⁊ in
porticib9 ciuitatū. vſqꝫquaqꝫ profi
tens verū ⁊ tranſeuntiū abigens ā
notās vicia. que mores fedabāt Cū
qꝫ ſe torqueret in dolio. ſe domū vo
lubilē habere iocabatur/⁊ ſe cū tem
porib9 imutantē Frigore enī os do
lij vertebat in meridiē. eſtate ad ſep
tētrionē. et vbicūqꝫ ſe ſol inclinaue
rat. diogenis ſimul p̄torīū verteba
tur Quodā vero tēpe cū in vſum
potandi caueū lignū gereret vidit
puerū manu concaua bibere . et eli
ſit eū in terrā dicens Neſciebam ꝙ
natura haberet poculū Nichil vnq̄ꝫ
de animi rigore remiſit. in eodē vul
tus tenore eciā aduerſus interpellā
tes ꝑſtitit. ⁊ vt plene ſocraticā noſ
ſes calcatis turbinib9 fortuitoꝝ ad
ūſ9 oēm dolorē et miſeriā vniformi
durauit ꝓpoſito Dicebat ei h̄ ſemꝑ
a phō aliena ⁊ ipotē ſui aīm in quē
fortune quippiā liceat Virtutē ei9 et
continētiā mores quoqꝫ indicant Nā
cū ad agonē olimpicū q̄ magna fre
quētia grecie celebrabat̄ iam ſenex
pergeret/febri in itinere app̄henſus
accubuit in crepidine vie. volētib9
autē amicis aut in iumentū aut in
vehiculū tollere nō acq̄euit. ſꝫ trāſi
ens ad arboris vmbrā ait. abite q̄
ſo ⁊ ſpectatū ꝑgite. hec nox me aut
victorē ꝓbabit ā victū Si febrē vi
cero ad agonē veniā. ſi me vicerit/
ad inferna deſcēdā. ibiqꝫ ꝑ nocte eli
ſo gutture nō tā mori ſe ait q̄ꝫ febrē
morte excludē Decept9 opinioē vi
roꝝ fortiū ⁊ exemplo in extreme
difficultatis articulo ne aliunde

ſfertetur morte vltroneam credidit
appetendã· ¶ Preiudicata ſiquidẽ
opinio ſapientioribꝰ pſuaſerat in ꝯ
mune vt morte ꝓuocare mallẽt· ꝙ
turpe aliq̃d ſuſtinere Fecit hoc cato
fecerunt et alij· qui ferrum aut caci
tum aliudve toxicum preoccupan
tes· omnem ⁊ ſolam· vt putabant
turpitudinis effugiebant notam·
Veritatis namqꝫ ignorantia eis
patrocinari videtur· ſed craſſa eſt ⁊
ſupina que certa poſtponit incertis·
⁊ quicquid habetur optimũ ex cau
ſa inani abicit et expellit Nec i eo
fortitudis nomẽ aſſeq̃tur· qđ ſe pre
ceteris fraudulẽta opinio conſequi
gloriatur Vtiqꝫ fraudulẽt ⁊ vane
quia vt ait ille ſoranꝰ Rebus i ad
uerſis facile eſt ꝯtẽpnere vitã Fortis
us ille facit qui miſer eſſe poteſt ¶
Nemo eoꝝ qui mortẽ ꝓuocat excu
ſabilis eſt Excuſabiliores ſũt q̃ im
minẽtem abhorrẽt Quis eni ꝯſiliũ
dñi cognouit/ ⁊ an poſſit mortẽ im
pẽdentẽ quacũqꝫ ratione effugere ?
Sandrocotꝰ a rege alexãdro iter
fci iuſſus ſalutẽ celeritate pedũ que
ſiuit Ex qua fatigatioẽ cũ ſompno
captꝰ iaceret· leo ingẽtis forme ad
dormientẽ acceſſit· ſudoreq̃ꝫ fluentẽ/
lingua ei deterſit· ⁊ blãde expge
factũ reliquit Hoc ꝓdigio p̃mũ ad
ſpem regni maieſtate omĩs impul
ſus eſt Molienti deinde bellum ad
uerſus p̃fectos alexãdri elefantus
infinite magnitudĩs vltro ſe obtu
lit· ⁊ veluti domita manſuetudine
eum tergo ſuſcepit· duxqꝫ belli ⁊ p̃
liator poſtmodũ inſignis extitit
Andronicꝰ quoqꝫ dãpnatꝰ ad beſti
as· cũ leoni obiectꝰ eſſet· qui ⁊ vaſ
titudine corpis ⁊ impetu feruoris
fremituqꝫ terrifico/ ſonoro q̃qꝫ tho
no/ comiſqꝫ ceruicũ fluctuantibus/ a
nimos oĩm oculoſqꝫ in ſe ꝯuerteret
illeſus euaſit/ eo ꝙ vbi cũ leo ꝓcul
aſpexit repẽte quaſi ãmirãs ſtetit·
ac deinde ſenſim ⁊ quaſi iocabũdꝰ
placide acceſſit ad hoĩem Tamen
caudã more ⁊ ritu adulantiũ canũ
demẽter ⁊ blãde mouit/ homĩs ſe
corpi adiũgens· crura eiꝰ ⁊ manꝰ
ꝓpe iam metu exanimati/ lingua
lenit̃ demulſit· quo hõ inter illata
atrocis fere blãdimẽta/ amiſſũ aĩm
recupare poſſꝫ/ et vix paulatimqꝫ o
culos ad contuẽdũ leonẽ aperire· ¶
Hoc ſerapion in vrbanis ſpectacu
lis rome vidiſſe refert· adiciens/ qr
tũc facta quaſi recognitione mutua
Letos inq̃t videres ⁊ gratulabun
dos leonẽ ⁊ hoĩem Et ob hãc rem
⁊ clamores populi maximos/ accer
ſitus eſt homo a ceſare· et quare illi
vni atrociſſimus leo pepercerit dili
genter queſitum eſt Ille vtiqꝫ rem
mirificam narrans ait· Cum pro
uinciam affricam pro conſulari im
perio meus dominꝰ obtineret· ego
illi iniquis eius ⁊ cotidianis verbe
ribus ad fugam coactꝰ ſum· ⁊ quo
michi latebre terre illius forent a
dño tutiores i camporum et arena
rum ſolitudines conceſſi· ⁊ quaſi a
liud defuiſſet conſiliũ fuit quocũqꝫ
modo mortem petere· Cum itaqꝫ
ſole medio rapido ⁊ flagranti quan
dã ꝑ pte caueã nactꝰ eſſẽ latebroſã
i eã penetro meqꝫ recõdo Nec mul
to poſt ad eundem ſpecũ venit hic

leo debili et cruento pede gemitus
edēs ꝛ murmura. dolorē cruciatuq̄ȝ
vulneris ingemiſcens cum miſeratī
a auditoris ſi quis adeſſet. Atq̄ȝ il
lic primo quidem ꝯſpectu aduenientꝭ
leonis territus ſum. ꝛ quaſi toto a
nimo ꝯſternat9 Sȝ poſtq̄ȝ īgreſ
ſus leo. vti res ipſa apparuit ī hītacu
lū illud ſuū me videt īgreſſum pro
cul et deliteſcentem mitis et māſue
tus acceſſit ꝛ ſublatū pedem oſ̄deret
michi et porrigere opis grā viſus ē
Ibi inquit ego ſtipitem ingentē veſ
tigio pedis eius herentē reuulſi con
ceptāq̄ȝ ſaniem vulnere īitimo expſ
ſi. accuratiuſq̄ȝ iam ſine mag̅ formi
dine ſiccaui penitus/oēmq̄ȝ deterſi
cruorem. Ille tūc mea ope et mede
la leuatus. pede in manibus meis
poſito recubuit ꝛ quieuit. Atq̄ȝ ex e
o die totum trienniū ego et leo / in
eodem ſpecu eodēq̄ȝ victu viximus.
Nam ſi quas venabatur feras mē
bra opimiora ad ſpecū ſubgerebat.
que ego ignis copiā non habēs me
rediano ſole toſta edebam. Sed v
bi me inquit vite illius ferme iā pre
teſum eſt/leone venatū pfecto reliq̄
ſpecum ꝛ viam ferme tridui ꝑmen
ſus a militibus viſus. apphenſus/
et ad dn̄m ex affrica romam deduc
tus ſum. Is me ſtatim capitalis rei
dampnādum dandūq̄ȝ ad beſtias p
curauit. Intelligo aūt hūc quoq̄ȝ le
onem me tunc ſeparato captū. gra
ciam nūc beneficij referre et medele
Solutus itaq̄ȝ eſt a pena androni
cus. et eidem leo tocius populi ſuf
fragio donatus. Exinde amicā bb9
ſibi homine et leone ꝑ vrbem pera

grātibus. et circūeuntibus dicebant
omnes. Hic eſt leo. hoſpes hoīs.
hic ē homo medicus leonis // Que
vos ne hyſtorias nocioꝛes ? De lacu
leonum exiuit daniel. ꝛ pueri de ca
mino ignis euaſerūt illeſi et apud
omnes gentes ex gracia preter opi
nionē ab imminentibus malis libera
ti ſunt plurimi. Sn̄ nullꝰ eoꝝ qui
manꝰ inciderūt ſibi. ſatis excuſatus
eſt michi. licet magnis ꝑconijs ec
cleſiaſtica hyſtoria aliquos efferat
ꝓuocātes mortem quia temporane
am vitā apud ſe q̄ȝ pudiciciam peri
clitari malebant At eos ſic excuſāt
infirmitas carnis/ꝛ ignorācia iurꝭ
ꝛ incēdiū caritatis/et forte mādatū
familiare dei. vt ſic in ſimplicitate
ſua ſaluētur. vt nequaq̄ȝ ad cōſequē
tiā trāſeat. quod ſimpliciter preſūp
ſerunt. Quis enim locus eſt forti
tudini ſi ſic tedeat animā vite ſue.
vt quaſi paciencia victa. et preciſa
ſemita meritorum qd̄ precipitur.
aut nequeat aut negligat ſuſtinē ?
¶ Apud ſapientes ſic vita contēp
nitur quod turpitudinis ꝑcium ea
am etas altera ſordet Hic diligiē/
vt dū innocēter teneri poteſt nullꝰ
difficultatis irruente articulo ꝯpel
laē. Hic ergo ſeruanda ē vita. vt ſit
ꝯtēptui. ſic ꝯtēpnēda ē/vt pficiat ſa
luti Sȝ qs ē q̄ hodie ꝯtēpnat aīaȝ
cū nullꝰ aut rarꝰ ſit q̄ toto mētꝭ hi
atu pecuniā non cōcupiſcat. Quid
ni Cū genꝰ ꝛ formā regina pecunia
donet Et bn̄ nūmatū decoret ſuade
la venꝰ q̄ȝ Qui diues ē. q̄ pſpat in
vijs ſuis ſapiēs ꝛ felix iudicaē Ad h̄
aliꝰ vxorē ducit. aliꝰ q̄nq̄ȝ iuga boū

cuit villam emit· commutantes pro
hijs animã ſuã· cecoſq₃ ⁊ claudos ⁊
debiles reputãt quib9 mũd9 neq̃q̃
arridet· q̃s tñ diuitibus eiectis/i ce
nã nuptialẽ ſapiẽtia introducit· vbi
iebriãt ab vbtate dom9 dei· ⁊ torrẽ
te voluptatis eterne potãtur eã
Interim q̃ꝰq₃ non habet diuicias
ſtult9 ẽ· aſin9· ſtipes· caudex plũbũ
aut ſi quod inſenſibili9 ẽ· Stult9 er
go ⁊ miſer eſt· ſi quis eſt paup· Sz
nec amari poteſt ab aliquo quem
mala fortuna premit· eo ꝙ nulla ſi
des vnq̃ miſeros elegit amicos · ⁊
iuſte creditur quiſq₃ mala ferre que
ſuſtinet· adeo q₃ regnum pecunie inua
luit· vt deſperetur de fide iudicis ·
qui repellit munera offerentis · Si
precia detrectas/ pollicentis videris
odiſſe cauſã· ⁊ fortaſſe affcũ· vł mu
nẽ ẽẽ credens p̃corrupt9 ſi ꝑmanẽ
dis incorrupt9 · Sñia vel opinio
phoꝝ euanuit oĩno· dũ ſic oẽs pt9
diuicias currũt· ac ſi alibi laborũ re
q̃es dolorũq₃ ſolatiũ iueniri nõ poſſit/
ac ſi naufragi de profundo queant
enatare facili9 :ſi ꝑgraui ſarcina fu
erint onerati· Sz quis vnq̃ vlcera
ſua ſpinas congeſſit· vt volutatus
in eis quieſcat molliter? Profecto
ſi ei ꝑfecte crederetur qui ait· diuicie
ſunt ſpine/minime tãto ſtudio a ſa
pientib9 nr̃i temporis quererentur·
Vt ergo ait publ9 carp9· diuites
pauperib9 miſeriores ſunt· eo ꝙ a ſa
pientia lõgi9 abeũt Appetitus diui
ciarum ſapiẽtie excluſio eſt ⁊ fuga
virtutũ· Secũda virorũ paupertas na
turam optimã bene viuendi ducem
imitatur· que ⁊ virtutum parens ⁊

cuſtos eſt· ſolaq₃ parit ſecuritatẽ q̃ ſo
la neſcit incentiua belloꝝ· Non ha
bet inuigia q̃ ↄtẽtioĩs cauſas ignoãt
Trepidat orbis· ⁊ ceſarea manũ ſo
l9 paup nõ timet Vtiq₃ ſi ob aliam
cauſã nõ fugerẽt· ã ↄtẽpnerẽt diui
cie/niſi quia ſapientie vias ſepiunt
ſpinis: eas oportuerat non amari
Nec tamen hijs qui paupertatẽ
erubeſcũt/ vilitate ſordeſcere/philo
ſophorum ſit moleſta opinio/ di
uiciarum nõ indiciat philoſophia fu
gam· ſed inhibet appetitum· Men
tem ſui compotem querit · ⁊ que in
omni fortune calculo ſufficiat ſibi·
ita tamen vt ſufficiẽtia eius ex deo
ſit· Sic auro tanq̃ fictilibus· fictili
bus quaſi auro vtatur· Nam ſicut
opes admittũtur ad vſum· ſic a ſa
piente ↄtempnuntur ab vſu· Sed
forte ſuppellex vilis videbitur ig
nominioſa magnatib9/ ⁊ honoris
ſplendorem res tenuis decoloret ·
At qui/longe preſtantius eſt mori
bus ſplendere q̃ rebus· nec vnq̃ re
rum ſpecie illuſtrabitur quem ſue
turpitudinis macula dehoneſtat ·
Fictilib9 cenaſſe ferunt anathodea
regem atq₃ abacum ſanno ſepe ho
noraſſe luto· Querenti cauſam rñ
dit· rex ego cum ſim ſicilie figulo
ſũ genitore ſatus· Fortunam reue
renter habe/q̃ꝰq₃ repete/diues ab
exili progredere domo· Res itaq₃
non ſunt in vicio ſed vſus/⁊ eſt phi
loſophantis animi fruct9 nobilis/
generoſa equanimitas mentis ·
Nam ſi ex ſtupore eſt · vt equani
miter omnia portet mens egra/
a bonitatis virtute degenerat ·

Cum vero philoſophandi ſint mul
te ſemite/illa pre ceteris michi vide
tur eſſe nobilior et laudabilior que
ſic prandet olus practer rebus vt
vti nouerit. et verū que ſic verſatur
in vſu vt olus ⁊ qlibet extreme pau
pertatis exenia/docta ſit nō faſtidi
re Facius ſi quidē philoſophie exi
mius eſt. vt nouerit quis habunda
re et penuriam pati vt leto animo
equanimit᷑ omnia portet. vt obiec
to ſolide virtutis obice/omnē fortu
nam exarmet Profecto q̄ſquis hec
aſſecutus eſt. nō ſperat aut extimeſ
cit. ⁊ in eum ſemper fortuna q̄libet
manca cecidit Quid inq̄t curioſus phi
loſophe pſcrutator tibi philoſophia
contulit? Et ariſtippus/vt cū omni
bus ait hominibus intrepide fabu
laretur Vtiqꝫ ſi honoris eſſꝫ aut pecu
nie cupide alterius cupidꝰ. hoc mini
me poſſꝫ veraciter reſpōdere Ad ſalu
tem tn̄ via tutiſſima ē. diuicijs ⁊ re
bus alijs expeditos. Difficilimū eſt
enim vt poſſeſſorum ſui nō impedi
ant curſum Quis neſcit ypodamiā
preuolaſſe ad palmā. dum certan
tium procerum proiecto auro curſū
potuit retardare? ¶ Manſit itaqꝫ vir
go inuicta. donec ventū eſt ad pecu
nie contemptorem. Qui in contēp
tu auri virginem ſuperauit. aurum
obtinuit et ex eo vt fingitur certa
tricis puelle cereos artes fecit. dum
incorruptionis amor/pecunie amo
rem abſorbuit Nōne hoc ipſum cō
mendat iudicium dei. et eas contēp
tibiles facit. quod in egeſtate bono
rum/ipſis iniqui affluunt? ¶ Fit ta
men interdum/neſcio quo pacto vt

ad ſubuerſionem iuſtorum ſe eis in
gerant ⁊ quo diligentius excludun
tur ad hoſtium contemptoris ſtudi
oſius pulſant Quo beatus eugeni
us munera cautius abigebat. ad eū
multiplicius vndiqꝫ profluebāt Hoc
quoqꝫ fere vbiqꝫ accidit. vt fugiant
dum queruntur/ dum fugantur acce
lerant Et hec quidem via compen
dioſiſſima et honeſtiſſima eſt ad di
uicias Cum enim diuicie excludun
tur et vita eterna acquiritur. et cu
mulus diuiciarum accedit Et ſi hoc
nimis arduum videtur alijs/vel a
iudicibus tam eccleſiaſticis q̄ꝫ mun
danis/qui profeſſiōe aut ſacramen
to iuſticie obligati ſūt impleri opor
tet ¶ Vtrorumqꝫ ſiquidem forma
ſamuel eſt. qui ſic pfuit ſacrificijs:
vt non parceret ſanguini impiorum
ſic iudicia vtraqꝫ exercuit. vt nullū
opprimeret ⁊ de manu cuiuſq̄ꝫ nich
il accepit Teſtatur hoc conſciētia
ſamuelis. atteſtatur et populus. et
tamen non ſatis ſit conſcientie ſcru
puloſe/niſi ſacramento/ſuum popu
lus teſtimoniū roboraret Ait enim
Teſtis eſt dominꝰ aduerſus vos
et teſtis xp̄s eius in die hac. quia
non inuenentis in manu mea quip
piam Et dixit Teſtis ¶ Cuiuſqꝫ
obteſtati prouinciales tale teſtimo
nium perhibent ad iudicium omni
potentis et omnia ſcientis dei ſecu
rus accedat Prouide namqꝫ cauſā
inſtruit. qui in examine cōſcientiam
producit et diem humanū quorum
eſt iudex conſcius in excelſo Qui vero
cum ſamuele nō diſcutiunt hic iudi
cia ſua ſꝫ prompti ad excuſationes

in peccatis · quaſi lotis manibus cũ pylato clamant mũdus ego ſum a ſanguine iuſti huiꝰ · qui ↄtra legem peccauerũt per legem dãpnabũtur ſed ⁊ illi dãpnationis erũt ꝑticipes: qui eos poſſũt cohibere nec volũt. Et de hijs q̃dẽ ſatis ẽ dictũ ſapienti · Proinde ad ꝓportioẽm manuũ quã plutharcus induxit tranſeat ſtilus ·

¶ Explicit liber quintus ·

¶ Incipiũt capitula libri ſexti

¶ Qz manus reipublice aut armata eſt aut inermis · ⁊ q̃ ſit inermis · ⁊ de officio eius Capitulum primũ ·

¶ Qz milicia delectum exigit ſcienciam et exercitationẽ Caꝫ ij ·

¶ De militibus glorioſis qui milicie inutiles ſũt Capitulũ iij ·

¶ Quarũ rerũ ſcientiã et exerciciũ oporteat hr̃e milites et q̄ eos ociari non licet · et de auguſto qui filias ſuas fecit inſtitui in lanificio Capitulũ quartũ ·

¶ Duo eſſe p̃ãpua q̃ militẽ faciũt delectũ ſcilicet ⁊ ſacramentũ Capitulũ q̃ntũ

¶ Que mala proueniãt nr̃is neglecto delectu militũ et qualit̃ haroldus valenſes ſubegerit Caꝫ vi ·

¶ Que ſit cõceptio ſacramẽti militaris · et q̄ ſine eo militare nõ licet Capitulũ vij ·

¶ Armatã miliciã ad religionẽ ex neceſſitate teneri ſicut illã q̃ in clero diuinis obſequijs conſecratur et q̄ miles ſicut honoris ita ⁊ laboris nomẽ eſt Caplm̃ viij ·

¶ Qz fides deo debita ſit cunctis hominum ꝓferenda nec ſeruatur homini niſi deo ſeruetur. Caplm̃ ix ·

¶ De priuilegijs militum ⁊ q̄ ſacramento aſtricti ſunt eccľie ⁊ quare gladius offeratur altari Caᵐ x ·

¶ Qz milites durius caſtigãdi ſũt ſi milicie lege ↄtempta priuilegijs abutũtur · Caplm̃ xi ·

¶ Qz varia aĩaduerſio procedit in eos qui ducĩ nõ obtẽpant ⁊ quare nꝰ debeat obediri et in quibꝰ mãdatis locũ habeat examinatio militaris in quibꝰ nõ Caplm̃ xij ·

¶ Quare cingulo priuantur milites ⁊ quod exauctoratꝰ non habet aliquod cum gladio telove cõmercium ⁊ quare gladius inſertus eſt cĩgulo · Capitulũ xiij ·

¶ Qz diſciplina militaris plurimũ prodeſt · ⁊ q̃d miliciam maxime ſtrĩgit · Cplm̃ xiiij ·

¶ Romanos p̃ ceteris in diſciplĩa viguiſſe ⁊ in eis iuliũ ceſarẽ floruiſſe p̃ ceteris Cplm̃ xv ·

¶ Que nr̃atibꝰ mala ꝓueniãt ab indiſciplinatione · Cplm̃ xvi ·

¶ Nobis a nr̃atibus eſſe exẽplar virtutum · ⁊ quas ciuitates in ꝑtalia condiderit breniꝰ ſc̃dm antiquas hyſtorias · Cplm̃ xvij ·

¶ Exempla recentium hyſtoriarũ et quomodo rex henricus ſecundus tempeſtatem ⁊ procellas regis ſtephani ſerenauerit ⁊ pacauerit inſulam · Caplm̃ xviij ·

¶ De honore militibꝰ exhibendo
⁊ modeſtia indicenda ⁊ qui militie
artem tradiderint ⁊ generalia que
dam ꝑcepta eoꝝ Caplm̄. xix.
¶ Qui ſint pedes reipublice et de
cura eis īpendenda Caplm̄. xx.
¶ Rempublicā ad nature ſimilitu
dinē ordinādam. ⁊ ordinē ab apibꝰ
mutuandam. Caplm̄. xxi.
¶ Q̄ꝫ ſine prudētia ⁊ ſollicitudine
nullꝰ magiſtratꝰ ſbſiſtit icolumis.
nec viget reſpublica cuius caput in
firmatur. Caplm̄. xxij.
¶ Leuitatē ſicut loquendi ita ⁊ au
diendi vitādam. ⁊ ꝙ finis volupta
tis penitētia eſt. Caplm̄. xxiij.
¶ Vicia poteſtatū ferenda ſūt eo ꝙ
in eis auſpicia publice ſalutꝭ ꝯſtāt.
⁊ ꝙ diſpēſatores ſalutis ſunt ſicut
ſtomachꝰ in corpe animali nutriti
ua diſpꝫit ⁊ hoc ex ſentētia dn̄i a
driani pape q̄rti Caplm̄. xxiiij.
¶ De cohcrētia capitꝭ ⁊ mēbroꝝ
R. p. ⁊ ꝙ pn̄ceps quidem ymago
deitatis eſt. ⁊ de crimine leſe maieſ
tatis qualiter ſcꝫ ꝯmittitur ⁊ puni
tur. ⁊ de hijs que ſunt in fidelitate
ſeruanda. Caplm̄. xxv.
¶ Q̄ꝫ vicia ferenda ſūt aut tollēda
⁊ a flagicijs diſtant ⁊ generalia
quedā de officio pn̄cipis. ⁊ breuis
epilogus quāta ſit ei reuerentia ex
hibenda. Caplm̄. xxvi.
¶ Q̄ꝫ gnatonica puertūt oīa nec
vā fateri paciūtur. ⁊ ꝙ eis exemplo
marſie corium detrahēdum eſt ſi ſa
piant diuites et ꝙ calumpniato
res pauperum deus ipe pſequitur.
Capitulum viceſimūſeptimū.
¶ Auctoritate ſocraticoꝝ qn̄ quis
de ſuo ꝯmēdatur ⁊ quādo ſit aliena
laudatio Caplm̄. xxviij.
¶ Q̄ꝫ p merito pri̇ācipis formatur
populꝰ et ex merito ppli formatur
principatus deoqꝫ placido creatura
quelibꝫ manſueſcit ⁊ ſeruit homini
Capitulū xxixꝰ.
¶ Breuis epilogꝰ aduerſus gna
tonicos Caplm̄. xxx.

¶ Expliciunt capitula libri ſexti.

¶ Incipit prologus in librū ſextū
Notū eſt illud ethi
ci. qꝛ emiliū circa
ludū faber vnꝰ et
vngues exp̄mꝫ et
molles imitabiꝭ
ere capillos. Infe
lix opis ſuma qꝛ ponere totū neſci
et Hūc ego me ſi quid cōponere cu
rem. Nō magꝭ eſſe velim q̄ꝫ naſo vi
uere prauo. Spectandum nigris o
culis. nigroqꝫ capillo. Dum plu
tarchi veſtigia in traiani inſtitutio
ne familiarius ſequor/ meipſū hac
ymagine arbitror compellari. ero
qꝫ ludibrio omniū niſi diligentius
proſequar quod incepi. He enim in
preſen. dicentem eius eſſe profeſ
ſus ſum Sequar ergo eum ⁊ a ca
pite reip. cum eo ad pedes vſꝫ deſ
cendam. ea tamen conditione vt ſi
hijs quibus iura permittitur igno
rare modicior in hac parte appareo. id non michi ſed plutarcho aſ
ſcribant. aut ſibi potius qui regulā

quam ꝓſitetur ⁊ qua viuẽdum eſt
eis/diſcere noluerunt Nã qđ de noſ
tratib9 dictũ eſt ea ſola intẽtioẽ ad
icã·vt ad virtutis viã redeãt vel in
uiti· Eos nãqꝫ ad agẽdũ ſuffiaũt
aimare· tã exẽpla maioꝝ ꝙ̃ ꝑnciã
pis magnitudo inuicti/cuius titulos
nũc apud me in vnũ cõgero/vt cũ
alioꝝ tuba ⁊ litui ⁊ omne gen9 mu
ſicoꝝ laudes ei9 ꝑiter in vnũ cõda
mabũt·ego vir indoct9 ⁊ plebeius
mei ſimilib9 ꝑ̃cona ei9/fiſtula ſtri
dẽti diſꝑãam Nã quis a ſemipaga
no tibiam auricalco iũctã ꝟł emulã
tube grãdioris expectet? Adero ta
mẽ ⁊ me tãtis ſolẽpnijs ingerã/et
quod ingeniŋ vena ſubtrahit; deuo
tionis copia ſupplebit· Dum iuga
mõtis aper·fluuios dũ piſces ama
bit Dũqꝫ thymo paſcẽtur apes·dũ
rore cicade Semꝑ honos nomẽqꝫ
ſuũ laudeſqꝫ manebũt Qꝫ ſi duces
in iniuriã ſuã aliquid dictũ putãt·
doceãtur a ꝑ̃ncipe qꝫ nõ in ꝑniciem
ſꝫ salutẽ egrotantiũ ꝯpinãtur ama
ra medicinẽ Hijs ꝑ̃muſſis ad reliqͣ
progrediatur oratio·

¶ Explicit prolog9 libri quinti·

¶ Incipit liber ſext9 Cplm ꝑ̃mũ
Qꝫ manus reipublice aut armata
eſt· aut inermis· ⁊ que ſit inermis
et de officio eius·

MAn9 itaqꝫ reipublice aut
armata eſt·aut iermis
Armata quidẽ eſt q̃ caſ
trenſem ꝟł cruentã exer
cet miliciã Inermis q̃ iuſticiam ex
pedit ⁊ ab armis feriãdo/iuris mi
licie ſeruit Neqꝫ enĩ reipublice mili

tant ſoli illi qui galeis toracibuſqꝫ
muniti in hoſtes exercent gladios
aut tela quelibet· ſꝫ et patroni cau
ſarũ qui glorioſe vocis confiſi munĩ
mine lapſa erigũt·fatigata reꝑãt·
nec min9 ꝓuidẽt humano generi ꝙ̃
ſi laborantiũ vitã· ſpem poſteroſqꝫ
armoꝝ preſidio ab hoſtib9 tueren
tur Militant ⁊ publicani apparito
res et officiales oĩm iudiciũ· Sicut
enĩ alia ſũt officia pacis·alia belli·
ita eadẽ nec̃e eſt ꝑ alios ⁊ alios ex
pedi ¶ Armata itaqꝫ man9 ĩ hoſtẽ
dumtaxat exercetur·at inermis ex
tenditur et in ciuem Porro vtriuſqꝫ
neceſſaria eſt diſciplinã· quia vtruſ
qꝫ ſolet inſignis eſſe malicia Vſus
quoqꝫ manuũ capitis ſui proteſta
tur ymaginẽ·quia vt ait ſapientia
Rex iniquus oĩs miſtros impios
habet·et qualis eſt rector ciuitatis/
tales ſũt et inhabitantes in ea O
portet inqͣ̃t ꝑides collegam ſopho
clem arguens pretorem nõ modo
man9 ſed ⁊ oculos habere ꝯtinẽtes
¶ Eſt ãt preſidentiũ ꝯtinentia illa
laudabilis·q̃ ab exactionib9 ⁊ iniu
rijs cõtinent man9 ſuas ⁊ cohibent
alienas Manus tamẽ vtriuſqꝫ mi
licie armate videlicet ꝟł iermis/ma
nus principis eſt · ⁊ niſi vtrãqꝫ co
hibeat parum cõtinẽs eſt ¶ Et qui
dem artius eſt cõpeſcenda inermis·
eo ꝙ cum armati precipiãtur abſti
nere ab exactionibus et rapinis· in
ermis etiam a muneribus arceatur·
Si tamen pena alicui irrogatur
legittima·ſi exigitur·aut accipitur
quod iure ſtatutum eſt vel conceſſũ;
nequaꝙ̃ punitur aut reprehẽditur

Hoc enī quicquid ſit exactionis no
men non recipit · neq₃ cadit in mu
neris rationē / quod officiales acci
pere prohibentur · Quia vero officia
liū licencia maior eſt · dū ſub pretex
tu officiȷ̄ ſpoliacē pn̄t ꝗ̄ vexare ꝑua
tos · quod contra officium preſu
munt pena ferendum eſt grauio
ri · Ait enim beatus laurentiꝰ me
diolanenſis epiſcopus · Quid eſt
publicanus? Nonne caput rapine
et lex violentie? Quid ē publica
nus? Predo ſine pudore · medicꝰ
exterminiȷ̄ · Nonne imanior eſt fu
ribꝰ publicanꝰ? Fur nāq₃ vel timēs
furatur · hic autem delinquit confi
denter Fur laqueos legis timet ·
Hic quicq̄d fecerit legē putat Lex
furē deterret ab illicitis · hic ad ini
quū malicie ſue compendiū legem
trahit · Quis eo iniquior qui ꝟbis
iuſticie iuſticiā dāpnat · et armis ino
cētis ſpoliat · vulnerat occidit inocē
tes? Lege vtiq₃ legē pimit · Et dū a
lios vrget ad legem / exlex eſt Nā
ſicut ꝑ̄tor eciam cum inique decer
nit ius dicit · habita tamen reſpcū
non ad id quod facit ꝫ quod facere
debet · ſic ⁊ publicanus eciam cum
delinquit ius videtur implere habi
ta tamē officiȷ̄ non malicie ratiōe
Sed quod ē officiū publicani?
Luca referēte didicimꝰ quia publica
ni venerūt ad iohem vt baptiſarēt̄
ab eo et dixerūt Magiſter q̄d facie
mꝰ? Rn̄dēs aut dicebat ill̄ Nichil
āpliꝰ q̄̄ ꝙ cōſtitutū eſt vobis exiga
tis · Ecce officium publicani · exige
re ⁊ recipe qꝺ̄ ſtatutū ē Quicq̄d āt
āpliꝰ ē · a malo ē exigentꝭ ⁊ accipiē
tꝭ · nō ꝑ̄bentꝭ · Hoc aūt ad oīm ma
giſtratuū officiales porrigitur · vt
ab eis nichil āpliꝰ exigatur · Appi
tores itaq₃ licet exigūt qꝺ̄ eis debe
tur ex ſportulis · ⁊ oīm ſtratilatū or
dines ſalariū conſtitutū iuſte accipi
unt · Cōcutere tamen et vexare nō
licet · vt extorq̄antur ⁊ munera Ig
nis inquit beatus iob deuorabit ta
bernacula eorum qui munera libēt
accipiūt · Cōcepit dolorē ꝯ̄ceptus
eorum et pepit iniquitatem · et vte
rus eius preparat dolos · Publi
canorum omniū a maximo vſ₃ ad
minimū cetus / concuſſioni nunc poti
us q̄̄ iuſticie vacat · et ita in populo
debachatur vt quod reliquit vnus /
aliȷ̄ nō mouētur auferre · ac ſi iux̄ cā
queſtionem propheticam ad hoc
inſtituti ſint vt reſiduum locuſte co
medat brucus · Et vt eis maior ſit
licētia nocendi · vnus in ſe plura co
aceruat officia vt qꝺ̄ ab vno non
accepit officio · tollat ab alio Tra
dunt phiſiologi ꝙ ex locuſta naſci
tur brucus · qui ita vocatur quouſ
q₃ alas habeat · Exinde ſuccreſcen
tibus alis cum ceperit volitare vo
catur athelebus · Cum enim ple
niſſime volare poterit · efficitur lo
cuſta · Iterum et multo grauior eſt
brucus q̄̄ locuſta · ⁊ athelebus qui
a ei deſūt ale · nec ſcito p̄t abſcede
re · Ideoq₃ q̄cū q₃ venerit fruges oīo
conſumit · Locuſta tn̄ ⁊ athelebꝰ q̄
cūq₃ venerit nocēt · et forte in locis
plibꝰ · ſed tamen minꝰ bruco / qui
cum inſederit non mouetur donec
labores hominū omnino exhauri
at · At in officialibus eundē brucū /

archelebum inuenies ꝛ locuſtā· qui
ꝓpinquis noceat· ⁊ remotꝭ ⁊ illius
cui ſemel incederit fortunā deuoret
nec ante abſcedat· q̄ꝫ oēs eius auſe
rat facultates· Quis numerare pt
quot pupillos officioſiſſime aceum
ſcripſerit · ⁊ q̊t venales iniuria fece
rit agros· ⁊ quot apud nos licētia
iſtoꝝ ſuis nudatos bonis ſub pma
gine religionis aliove ꝑtextu non
tam rompetas ⁊ peregrinos q̄ꝫ ex
ules fecerit? Vtiqꝫ iā ſiūt iſta palā·
nec eos pſides aut procōſules cohi
bent· qꝛ vt dici ſolet· Operibus lupi
congratulatur corꝰ ⁊ miniſtro im
pietatis impius iudex applaudit ·
Hoc aūt omnibꝰ hijs vſu inoleuit·
pncipes quoꝝ infideles ſunt ſocij fu
rū· quos cū in maleficio viderīt cur
runt cū eis/adiicientes iniquitatꝭ p
tem vt lucri quācūqꝫ recipiant porti
onē· Si miſericꝰ fueris pauperis ſi
occaſum iuſticie fleueris · ſi decreue
ris ſubuenire· ſi obmutire audes· vt
ad ſingula que dicūt aut faciūt nō
dixeris euge· euge· accuſantibꝰ he
rodianis leſe maieſtatis reddes co
ram pſide ratione · Cui niſi in om
nibꝰ acquieueris ceſari ꝯtradices ⁊
quicquid dicet niſi ſic erat· ⁊ niſi ſic
ſiet· ē in pſonā regis · contraqꝫ coro
nam· Cōſurget ingeminabitur· et
vſꝫ ad nubes inualeſcet clamor offi
cialiū replicantiū voce magna Hūc
inuenimꝰ ſubūtētē ꝑplm ⁊ ꝓhibētē tribu
ta dari ceſari negātēqꝫ ceſarē regē ēē
⁊ miſtꝭ eiꝰ vniuſa de iuē licē· Hūc
inuenimꝰ euacuantem paternas le
ges· nouas introducentē ꝛ vetuſtiſ
ſime conſuetudinis contemptorem

Huius rei teſtes ſumus · Qꝫ ſi tu
am purgare volueris innocentiam
aut pro iuſticia quicq̄ꝫ aſtruere· Si
xpiſtū dixeris regē eſſe cui magis
oporteat obediri · q̄ꝫ hominibus ·
Si eccleſie eius quoniam hoc odi
oſiſſimū eſt aliquod protuleris pri
uilegiū continuo vociferantes into
nabūt· Quid amplius deſideratis
teſtes? Ecce vos ipſi audiſtis blaſ
phemiam· Quiſquis aſſerit talia
contradicit ceſari· Si vero iudex in
nocentiam videns/iuſticiamqꝫ reue
ritus diſſimulauerit vndiqꝫ conda
mabūt · Si hunc dimittis non es
amicus ceſaris· Vt vnius pena ſit
liberatio multorū tolle et dele hunc
vt viuat et valeat barrabas· Om
nes ei ſunt quaſi corpꝰ vnū· quod
ſicut manifeſta conuicūt opera· ex
pře dyabolo eſt cuiꝰ iſti ſunt mem
bra ¶ Egregie quidē de iſtis beatꝰ
iob ait· Corpꝰ illiꝰ q̄ſi ſcuta fuſilia
et ꝯpactum ſquamis ſe prementibꝰ
Vna vni coniungitur · et ne ſpira
culum incedit per eas · Vna alteri
adherebat · ꝛ tenentes ſe nequaq̄ꝫ
ſeꝑabūt Aſſiſtūt ſibi qꝛ ꝯuenerūt i
vnū aduſꝰ dn̄m ⁊ aduſus xpꝫ eiꝰ
Tantaqꝫ vigent auctoritate vt q̄c
q̄d dixerīt ita obtineat · ac ſi inue
niatur in actis · Atteſtatio eorum
veritati preiudicat· Non eſt preter
principem cui liceat obuiare eorum
ſententijs niſi eos principes vererē
at licet omnes dicant· quia pax eſt
non eſt vtiqꝫ pax · aut illa pax ſola
eſt in qua ē amaritudo amariſſima·
Nā cū alias hītā moderatiōe incul
pate tutele vim vi repellere liceat ·

concucientib9 / ſpoliãtib9 / torquen
tibus hijs mutire nõ licet Juris ete
nim videntur eſſe miniſtri. Excuſa
tur qui aliquid ob tutelã ꝓprij cor
poris fecerit. Si tamẽ quauis iniu
ria trahentib9 hijs reſtiterit. dign9
pena qualibet iudicatur. Si crimẽ
turbatũ ꝛ turpatũ protrahit. ſi bar
bam vellit. ſi aures quaſi nimiũ bre
ues ꝓducat. ſi dat alapã. aut ꝑcutit
pugno impie. ſi alterũ eruit oculũ/
ſuſtine paciẽter. niſi vtrũq; malis
amittere. quia quicquid pſumunt/
ceſaris dextera factũ iactitãt. Si te
lum manu geſtas. ſi ſpõtaneam de
trectas prebere ceruicẽ. ventrem nu
dat. oſtentat iugulũ. ceruicem exten
dit ꝛ te ꝓuocat. vt ſi audes ceſaris
inteſtina telo timerꝭ ꝛ quo libuerit
modo manũ mittas in ceſarem De
enim perſonã ceſaris gerere gloria
tur ¶ At ſi hec eſt dextera ceſaris.
quena ſiniſtra erit? Profecto factio
iſtorum non iuſticiã exequitur. ſꝫ il
ludit. Et non implet. ſed euacuat le
gem. licet nõnulli ſeua ꝓrogatiua
verborũ aduerſus mentẽ legis ſuũ
fraudulẽter tueantur errorẽ Sapi
entes eni ſunt/ vt faciãt mala. Cũ
vero ꝓuincialibus ſit hec peſtis per
nicioſa. nulli pernicioſior poteſt eſſe
ꝙ principi Bona ſiquidẽ prouincia
lium principis ſunt ad neceſſitatem
et vſum principis omnia que pro
uincialium ſunt de iure exponũtur.
Prouincia tota qͣſi archa principis
eſt Quã quiſꝫ exhaurit grauiſſime
delinquit in principem. cuius exte
nuat facultates. Nã prouinciales
quaſi quidã ſuperficiarij ſunt ꝛ quo

ciens vſus exigit poteſtatis rerum
ſuarũ non tam domini ſunt ꝙ cuſto
des Si vero neceſſitatꝭ non incũbit
articulus. ſua ſint prouincialiũ bo
na. quibus nec ipſe princeps licen
ter abutitur Si eni expedit reipub
lice ne quis re ſua male vtatur/ab
uti aliena vſꝫquaq; non licet At cũ
per miniſtros iniquitatis et ſatelli
tes ſathane viros herodianos fue
rit exhauſta prouincia. ſi neceſſitas
iminet quib9 vtetur princeps? Pro
inde ſi ſapit. in chamo ꝛ freno max
illas eorum conſtrĩget. ne more lu
porum quos iprobã ventris ingluui
es angit vaſtare poſſint. Et lacerare
prouinciam ꝛ iniuriã principis qua
ſi vires totius reipublice exhaurire
Alioquin ꝛ ipſe i egeſtatem incidet
prouincialibus omnibus odioſus.
redditurus ſuo iudici rationẽ in diſ
tricto examine de operibus manuũ
ſuarũ. ꝛ de leſione ꝓuincialiũ quos
iniuſte et quaſi ꝑ fraudẽ ſub vmbra
tuitiõis manu ſpoliauit ꝛ lacerauit
iermi ¶ Capłm ij. ¶ Qꝫ milicia de
lectũ exigit. ſciam ꝛ exercitationẽ.

Reſtat armata manuſque
caſtrenſem ꝛ cruentam vt
dictum eſt exercet miliciã.
In huius autem moderatione ſapi
entia ꝛ iuſticia principis elucet plu
rimum Ut enim ait vegetius rena
tus. nullus eſt quem oporteat. vel
plura vel meliora ſcire ꝙ principem
cuius doctrina debet omnibus pro
deſſe ſubiectis Cũ enim pacis itẽq;
belli debeat opa moderari. legũ itẽq;
bellice ipſũ oportet habere periciam
Et quidẽ de priuatis ſtudijs aliqua

ſuperius dicta ſunt· nunc manus
armata diſcutitur· que ſine delectu
ſciencia ⁊ exercitatione non congrua
leſcit· Quovis enim iſtorū ceſſan
te ⁏ non prodeſt inutilis manus·
At in hijs ſciencia ⁊ exercitatio v
tiliora ſunt· Sciencia enim rei belli
ce dimicādi nutrit audaciā· Nemo
facere metuit q̄d ſe bn̄ didiciſſe cō
dit· Etenī in certamine belloꝝ exer
citata paucitas ad victoriā ꝓmptior
eſt/ q̄ rudis et indocta multitudo ex
poſita ſp̄ ad cedē ¶ Quid enī roma
nos gentiū oīm fecit eſſe victores?
Sciencia vtiqꝫ exercitatio et fides
quā electi ex ſacramēto reipublice i
p̄rebāt· nā quid adverſus galloꝝ
multitudinē romana paucitas valu
iſſet· quid adverſus germanoꝝ ꝓ
ceritatē brevitas potuiſſet audere?
Hyſpanos quidē nō tātū numeroꝝ
ſ; ⁊ viribꝰ corꝑis manifeſtū eſt p̄ſti
tiſſe romanis Affroꝝ dolis atqꝫ di
viciis ſemꝑ impares extiterūt· Vn̄
adverſꝰ hec omnia ꝓfuit tironē ſo
lertē eligere· ⁊ vt ita dictū ſit docē
ius armoꝝ· cotidiano exercicio ro
borare doctrinam· quecūqꝫ p̄nt in a
cie et p̄lijs evenire p̄noſſe meditati
one cāpeſtri· et in deſides ſeveritas
vindicē· Hoc memoratꝰ auctor teſta
tur ⁊ fere verbis eiſdē adiciēs inuti
lem eſſe milicie nutritū tenere· ⁊ de
liciis aſſuetū· p̄ferēs tanq̄ aptiorē
plebē ruſticā· que ſb̄ divo et in labo
re nutritur· ſolis patiēs· negligens
vmbre· balneaꝝ neſcia· ignara deli
ciaꝝ· ſiplicꝫ animi· ꝑuo ꝯtēta abo·
duratꝫ ad oēm laboꝝ tolerantiam
membris Cui geſtare ferrum· foſſā

ducere· onꝰ ferre· conſuetudo de rure
eſt· Nunquid cantores aliatores·
aut aucupes· cum opus fuerit/ ad
h' invenientur ydonei? Plane et
iſtos et piſcatores dulciarios ⁊ lito
nes· ⁊ omnes qui aliquid tractaſſe
videbūtur ad genecia pertinens· a
militari officio ſic expellit· vt fabros
ferrarios· itemqꝫ lignarios/ cervoꝝ
aproꝝumqꝫ venatores in vſum mili
cie cenſeat eligendos· Nam ⁊ iero
boal vt figuralium miſteria tacean
tur domino mandante prohibitus
eſt in multitudine timida et inexer
citata habere fiduciam· et illos ſo
los adverſus madianitas produ
cere ⁏ quos robur animi et exercici
um corporis approbaret· Cum er
go gedeon cunctis audientibꝰ ꝓcla
maret qui formidoloſꝰ ⁊ timidꝰ ē
revertat̄· receſſerūt ex populo xx· ⁊ ij·
milia virorum ⁊ tantū decē milia re
manſerunt Sed ab hijs decem mi
libꝰ illos ſolos tanq̄ expeditiores
ad bella iudiciū domini p̄elegit·
qui in ſiti ſua velut canes feſtini lā
berent manu proiciētes ad os aq̄·
hijs relictis qui deflexo poplite bibe
rant· In trecentis itaqꝫ viris facta
eſt liberatio populi· hoſtes ceſi· cap
tivati reges et interfecti non tam
milicie q̄ malicie principes· Per
cuſſitqꝫ zebee et ſalmana in ore gla
dij et tulit ornamenta et bullas q̄
bus colla regalium camelorum de
corari ſolent· ornamenta quoqꝫ mo
nilia et veſtem purpuream quibus
reges madian uti conſueverant· ſi
biqꝫ de tanta preda ſolas inaures
aureas hiſmaelitarum reſervavit/

ceteris ex ratione populo diſtributꝯ
Viat ergo innumerabiles hoſtiū co
piaſ inexpedita paucitate virorum
fortiū quos nō ſeculi crediderīt in de
licijs vrbiū aut regalibus epulis
cotidianiſq; conuiuijs didiciſſe vt
aquā biberent. vnde eos dominꝰ p̄
ceteris cenſuit eligendos. Vbi tamē
interdū neceſſitas exigit vrbanos
delicatioreſq; ad arma compelli ex
quo primū nomen dedere miliciae.
laborare. decurrere. portare pondꝰ.
et ſolem puluereq; ferre condiſcant.
parco victu vtantur et ruſtico. inter
dum ſub diuo / interdū ſub papilio
nibus commorentur / tunc demū ad
vſum erudiātur armorum. Et ſi lon
gior expeditio emergit. ī angarijs
plurimū detinendi ſunt: pauloq; ha
bendi ab illecebris ciuitatis. vt eo
modo et corporibus eorū robur ac
cedat et animus. Nec inficiandū eſt
poſt vrbem conditā romanos ex ci
uitate ſemper profectos eſſe ad bel
lum. Sed tunc nullis delicijs fran
gebantur ſudorē. curſu et campeſtri
exercicio collectū / nandi vſu iuuen
tus abluebat in tyberi. Idem bella
tor idemq; agricola. ſed genera tm̄
commutabat armorū. Quod vſq; a
adeo verū eſt vt aranti quintio cinci
nnato dictaturā conſtet oblatā quē
trepida. ante boues dictaturā indu
it vxor. et ſua aratra domū lictor tu
lit. Ex agris ergo robur exercitꝰ
precipue ſupplendū eſt. Vt enī ait
neſcio quo pacto mortem minus ti
met qui deliciarum minꝰ nouit in vita

Capitulū. iij. De militibus glo
rioſis qui miliciae inutiles ſunt.

Erubeſcant forte milites
glorioſi et qui traſonem co
micū potius vita et moribꝰ
ꝙ profeſſione et nomine repreſen
tant. Hec armate miliciae munia ꝗ
nō tam (vt eis videtur) diſciplinam
redolent militarē ꝙ ignominioſe ſer
uitutis anguſtias. In eo nāq; mili
tatē conſtare gloriā opinantur. ſi ni
tidiori ſplendeāt habitu. vt lineas
ſuas veſtes ve ſericas ſic perſtringāt.
et torqueant vt quaſi cutē ceruſatā
alijs ve ſuccis obnoxiā / carni faciāt
cohercere. ſi gradarijs equis inſide
ant mollius. ſi calamiſtrati circati
ve acteo non cedant appollini et deli
cijs ſint magꝭ ꝙ virtute preſignes
Eorum ſi forte conſtruxeris aciem.
caſtrū thaidis ꝙ hanibalis citius
expugnabis. Quiſquis eorum in
aula iactantior eſt. cum ad prelij
diſcrimen acceditur. latrones duce
ſanga turmatim premittet ad pug
nam / nouiſſimos preſidij cauſa ſub
ſequens cum funditoribus alijſq;
qui in hoſtem tela mittere eminꝰ.
manū conſerere volunt. Cum vero
ſine vulnē et cicatrice qd̄ frequētiꝰ
euenit domū redeunt tunc exhauſta
canunt prelia marte graui. Illic ea
cides illic tendebat achilles. et pin
gunt fluido pergama tota mero.
Et quiſq; mortes mille circa tempo
ra ſua errasſe gloriatur. Exinde glo
riam eorum ferre non poteris. fabu
la hec in annum centeſimum prote
labitur. Filij quoq; qui naſcentur.
et exurgent / enarrabunt filijs ſuis
Vbi haſtas aliquot quas admodū
cauatas et fragiles. diligēs inercia

procurauit quis fregerit. ſi autem
minimū colore alı9 quocūqꝫ ictu ca
ſure a clipeo excidit. hoc garrula li
gua ſi licuerit memoriale faciet i ſe
culū ſeculi. Iſti p̄mos recubitus hn̄t
i cenis. & quicquid tenat9 noſter de
re militari tradiderit. Epulātur (ſi
fortuna p̄mittit) cotidie ſplendide.
omnēqꝫ laborem et exercitationē.
quē nō inuincibilis neceſſitas inge
rit. cane & angue deteri9 fugiūt. et
quidq̄d iminet difficultatꝭ recaūt
in ſubiectos. Interim clipeos ſic in
aurāt. ſic exornāt omnia inſtrumen
ta caſtrorꝫ. vt quēlibet eorꝫ nō tā
cultorē q̄ꝫ preſidem martꝭ credas.
Cuius iſtorū aut clipe9 detrahatur
aut galea ſpolia ei9 ip̄m martē po
terūt honorare

Cplm quartū. Quātū rerū ſciē
tia ꝛ exercitatiū oporteat habere mili
tes ꝛ ꝙ ciues ociari non licet ꝛ de au
guſto qui filias ſuas fecit inſtitui la
nificio.

Egregie quidē ſcipio affrica
nus ſicut in libro ſtrategem
matū iulius frōtin9 refert.
cū ſcutū eleganti9 cuiuſdam vidiſſꝫ
ornatū. dixit nō mirari ſe ꝙ tāta cu
ra ornaſſet in quo plus p̄ſidij q̄ꝫ in
gladio haberet. Sed nec faſtū il
lorum p̄ferre poteris: niſi fueris pa
tientie grandioris. Nā vt ineptias
eorꝫ non videas: nulla modeſtia po
terit cohibere. Quis octauiano au
guſto felicior aut maior? filios et ſi
nō genuerit adoptauit. q̄b9 ꝛ ſi ſuf
ficere poſſet clar9 ſāguis ad glām/
& bona hereditaria magis ad copi
am q̄ꝫ ad vſū/ ea tn̄ diligentia inſti
tuti ſūt. ac ſi ſua retineri/ vel aliena
acquiri. nequaq̄ꝫ poſſint niſi p̄ v̄tutē
Eos g° ad g̃dū militarē et curſū et
ſaltū fecit exercitari. vſūqꝫ natādi ꝛ
reſim ꝛ pūctim feriēdi ꝛ iaciēdi miſ
ſilia ꝛ lapides/ manu vł fūda docuit.
ꝛ q̄liꝭ bellū oc̄ aut ſuſtineri debeat
aut īferri. Nouit ei prudētiſſim9 et
diligēs īpator qꝫ q̊ ſemel eſt ībuta
recēs ſeruabit odorē: teſta diu. & ꝙ
nō tm̄ celeri9. ſꝫ caū p̄fecti9 ībuūtꝰ q̄
diſcuntur a pueris. Deinde milita
ris alacritas. ſalt9 ꝛ curſus. ante ꝯ
parāda eſt. ꝛ tēpanda q̄ꝫ corp9 eta
te pigreſcat. Velocitas enim q̄ per
cepta / et firmata eſt exercitio ſtren
nuū efficit bellatorem. Nec mul
tum refert ſi cetera p̄bitatꝭ inſignia
ꝯcurrūt. parui ſint an ſtature breuio
ris. Utilius eſt milites fortes eſſe
q̄ꝫ grandes. Delectori ſuo refer
tur dixiſſe pirrus. Tu grandes eli
ge. ego eos fortes reddam. Ad tu
mulum archemori dum ludos ſo
lempnes grecia celebraret tideum
capaneo preſtitiſſe p̄celebre eſt. qꝫ
maior in exiguo regnabat corpore
virtus. De exercitio magni pōpeij
memorat ſaluſtius ꝙ cum alacrib9
ſaltu/ cum velocibus curſu/ cum vali
dis vecte certabat. Neqꝫ enim ille
aliter potuiſſet par eſſe ſertorio. ni
ſi ſe ꝛ milites ſuos frequentibus ex
ercicijs preparaſſet ad prelia. Re
cedendi. aſcultandi īſilendi ars nō
mediocris eſt. cuius beneficio illa
ſeruatur cautela. vt miles ad infe
rendum vulnus. ſic inſurgat in hoſ
tem. vt eidem ex aliqua parte non
pateat ad plagam. Exercitium

natandi percõmodũ eſt. cũ ĩ terreſ
tri ꝑlio vł navali. q̃d cui neceſſitas
paret nemini ꝑſpicuũ ſit. nᵉ ē prop
tũ quēpiã arte quã nõ didiát a peri
culis expedirj. Miſſiliũ q̃cꝫ vſus eſt
maxim⁹ q̃b⁹ hoſtis emin⁹ leditur
aut terretur ⁊ exercicio eoꝝ lacertꝭ
robur accreſcát. Et iaculandi pericia
acq̃rit̃ atqꝫ vſ⁹. Hᵒ ãt tãti exerciciȷ̃
aſſidua meditaᵒ ꝯferebat. vt i tumł
tu bellico vtilit̃ vſaretur intrepidi/
q̃ in pace fuerãt tã ſtudioſe iſtructi.
Filias q̃cꝫ legit̃ ꝑfatus auguſt⁹
ſic in lanificio feciſſe iſtrui. vt ſi pt̃
ſpē eas in extremã paupꝫtatē fortu
na pricaſſet. vitã poſſēt arte/dedu
tis facultatib⁹/exhibere. Nã ⁊ nē
di texendi ⁊ acũ exercendi. veſteſqꝫ
formãdi fingendi et ꝯponendi non
mõ artē. ſed vſũ habebant ⁊ conſue
tudinē. Vtiqꝫ qui ocia non indulge
bat virginibus: nequaq̃ꝫ permitte
bat milites ociari. quorũ profeſſio
inſtituta eſt ad laborem. Nec credo
cum de molliori habitu militũ glo
riari. ad quē niſi ſeueriori vultu et
honeſtiori habitu accedere filia non
audebat. Lucanus brevi quodã
preconio cõmendat cathonē et mi
liciam romanorũ. adiciens inter ce
tera ꝙ ei veſtiri fuerat precioſe. hir
tari membra ſuper romani more
quiritis induxiſſe togã. Quod pro
fecto non diceret niſi durioris toge
vſus de quiritum conſuetudine pro
ceſſiſſet. Sed modo qui mollibus
veſtiuntur in domibus regum ſunt.
ymo in caſtris. et ſic ad bella proce
dũt. q̃ſi ad nuptias dealbati. Mag
nis antique milicie ꝑuilegiȷ̃s ſe tu

entur. quã in eo imitãtur plurimũ
ꝙ iura ignorãt. Et hoc quidē tole
rabile eſſet niſi eque divinas ⁊ hu
manas ꝯtēpnerēt leges. vt vel no
lis ſatiricũ illud tibi frequēt̃ occur
rat. Diuomaches ego ſũ. ſuffla. ſũ
cãdid⁹ eſto. Dũ nõ deterius ſapiat
pãnucia bauca. Cũ bñ diſcincto cã
tauerit ozima verne. Capitulũ
q̃ntũ. Duo eſſe precipua que milite
faciũt. ſciꝫ delectũ et ſacramentũ.

n

Ne me tamen putes inimi
cari milicie ⁊ vicia perſona
rum in officia retorquere.
Ego patrociniũ ei⁹ quocies reniten
te ſuſcipio ⁊ eam auctore dño ſuffi
cientiſſime excuſabo. Profeſſio nã
qꝫ tam laudabilis eſt ꝙ neceſſaria.
⁊ quã nemo vituperare poteſt ſalua
reuerētia dei a quo eſt inſtituta. Pe
teris inſtrumēti revolue ſeriem ⁊ in
uenies ita eſſe vt dico. Nichil eni
ad rem pertinet. ſi iſti preuaricantur.
q̃m eis lex milicie poſita nõ eſt. nec
aliquis eoꝝ vt recte loquamur mi
les eſt. Lege libros tam eccaſticos
ꝙ mũdanos quib⁹ agitur de re mi
litari. ⁊ manifeſte duo invenies eſſe
que militē faciunt electionē et ſacra
mentũ. Hec ei duo cõia ſũt hiȷ̃s q̃
ſpiritualē ⁊ corꝑalē miliciã exercēt
Hos ei ad miſteriũ altarꝭ ⁊ cultũ
ecce vocat lingua pontificꝭ. illos ad
defenſionē reipublice eligit lingua
ducꝭ. De q̃b⁹ officiȷ̃s locis ſuis. q̃
les ⁊ q̃liter ad alterutrũ officiũ eli
gēdi ſint maioꝝ ſcripta declarãt
Sed quia nũc ſecularis milicia ver
ſatur in manib⁹ vel vegetius rena
tus ſuper electiõe militũ audiatur.

Ait ergo. In hoc totius reipublice
ſalus vertitur. vt tirones nō tantū
corporibus. ſȝ eciā animis preſtātiſ
ſimi delegantur Vires regni et ro
mani nois fūdamentū in prima de
lectus examinatione cōſiſtunt Nec
leue hoc putetur officiū. aut paſſim
quibuſcūqȝ mandandū qđ apud ve
teres īter tam varia genera virtutū
ꝑ̄ ꝑcipue conſtat eſſe laudatū. Iuuen
tus enim cui defenſio ꝓuinciarū im
minet ꝛ morib9 excellere debet ꝛ vi
rib9. Honeſtas enim ydoneū mili
tem reddit/ ꝛ verecūdia dum ꝓhibet
fugere. ſepe facit eſſe victorem
Quid enim ꝓdeſt ſi exerceatur ig
nobilis. ſi plurib9 ſtipendijs more
tur ī caſtris? Nūqđ exercitus pro
ficit in tempoꝛe belli cui9 improban
dis tironib9 claudicauit electio? Et
quātum vſu experimētoqȝ didicim9:
hinc tot vbiqȝ ab hoſtibus illate ſūt
clades. dū lōga pax militem incuri
oſius legit. dū inutiles quiqȝ ciuilia
ſectantur officia. dū ī dñoꝝ poſſeſſio
nib9/ tironeſ ꝑ grām aut diſſimula
tionem ꝓbantū tales ſociantur ar
mis quales dñi habere faſtidiūt
A magnis ergo viris. magnaqȝ di
ligentia ydoneos cōuenit eligi tiro
nes. Cū vero diligens electio iudi
cio fuerit approbata/ ſignādi ſunt. ꝛ
aſcribēdi miliciae qui ad eam inueni
entur ydonei. Nam et velocitas re
quirenda eſt et robur et vtrū armo
rū diſciplinam quis ediſcere valeat
vel an habeat confidentiā militarem
Plerįqȝ enī quāuis nō īprobabiles
videātur ſpecie. tn̄ experimēto cōpro
bātur īdigni. Repellēdi ḡ min9 vti

les. ꝛ in loco eoꝝ ſtrennuiſſimi ſub
rogandi. In omni enī cōflictu non
tm̄ prodeſt multitudo q̄ꝫ virtus/ in q̄
exploranda formanda et ꝓmouēda
ducis vtitur tam opa q̄ꝫ iudicium.
Dignatis nāqȝ tironib9 ꝑ cotidia
na exercicia armoꝝ eſt demōſtrāda
doctrina. vt leui armatura et graui
terra. iſtis vel pelago/ pedites ſint an
eq̄tes ſtrēnuū militē poſſint implere

Capitulū ſextū Que mala pro
ueniāt nr̄is neglecto delectu militū
et qualiter harold9 walenſes ſube
gerit.

Sed hui9 diſcipline vſ9 in
diſuetudinem abijt aut ex
indulgētia lōge ſecuritatis
aut irruēte mollicie viroꝝ ūqȝ aīos
frāgente luxuria/ aut ignauia iuuē
tutis. aut incuria ducum tꝑis nr̄i.
Quē enim inuenies qui ſtrēnue do
cere poſſit qđ ipſe non didicit? Nūc
patimur lōge pacis mala. ſeuior ar
mis luxuria incubuit. victūqȝ vlaſci
tur orbem. Antiquas ꝛ modernas
reuolue hyſtorias vel plane inuenies
quia cōcuſſio populoꝝ/ armoꝝ col
liſio/ clades hoīm ꝛ plaga terribilis
luxuriā ſemꝑ aut comitatur aut ſe
quitur. ne lōge petāt̄ exēpla nim
rū olim britones irruūt ꝛ iam ꝓten
dūt terminos ſuos. ꝛ egreſſi de cau
nis ſuis latebriſqȝ ſiluarum plana
occupāt nobiliū proꝝ vix tib9 ipſis
īpugnāt. expugnāt ꝛ diruūt. ā ſibi
retinēt munitiōes eo q̄ iuuenes nr̄i
q̄ꝫ tecto gaudent et vmbris/ nata fru
ges ꝯſumere. in lucē dormiēs ſcorta
tiōi honeſta poſtponēs officia. tota
die inſectās voluptatem. cytharā.

liram ⁊ tympanū. et vocem organi
in ꝯuiuijs magis agnoſcit. ꝙ lituū
aut tubā in caſtris. ¶ In qua aut nō
fuit q̀ errauit ducis electio/ ceſſauit
aut lāguit diſciplina. Nā ſi manū
cōſerere oporteat. in armatura leui
paꝝ habent fiducie. in graui minimū
alacritatis. Hac itaqꝫ onerātur vt
hoſtē ſeq̄ nō poſſint. illa exanimāt
vt cā tāꝙ ad vulnꝰ expoſiti neq̄ant
ſuſtinere. Depopulāt illi fines noſ
tros. dū iuuentꝰ nrā īſtruitur/ ⁊ dū
nobis miles armat hoſtis euadit.
Et vt dici ſolet. dum canis muſitat
tutas latebras īgreditur lupꝰ. Nō
eſt q̄ cōprehēdat abeuntē. aut īſeq̄
tur hoſtem. eo ꝙ impeditꝰ nec ſuffi
cit. nec pficit aduerſus expeditū. Il
le tamē nō murorꝝ foſſarū ve pete
pſidia. ſed locū qui militi meo. ſicut
⁊ ſibi. ⁊ ſi nō eque notus. tamē ac
ceſſibilis eſt. Vtiqꝫ tutꝰ eſt illi. quia
miles meus non in ꝓpria v̓tute. ſꝫ
in pſidio ꝯſidit armorꝝ. ¶ Anglorꝝ
recens narrat hyſtoria ꝙ cū brito
nes irruptione facta angliā depopu
larēt. a piiſſimo rege eduuuldo ad
eos expugnādos miſſus eſt dux ha
roldꝰ. vir quidē armis ſtrenuus et
laudabiliū operꝝ fulgēs inſignibꝰ.
⁊ q̄ tam ſuam ꝙ ſuorꝝ poſſet apud
poſteros glām dilatare niſi mendo
ſū titulos nequaq̄ pris inutās pſi
de pſumpto regno decolorarent. Cū
ergo gētis ꝯgnoſceret leuitatē. q̄ſi
pari certamie militiā eligēs expedi
tam. cū eis cenſuit cōgrediendū. le
uē exercēs armaturā. ꝓcedatꝰ incē
dens. faſcijs pectꝰ ⁊ pduro tectus
corio. miſſilibꝰ eorꝝ leua obiectans

ancilia ⁊ in eos contorquens nūc
ſpicula/ nūc mucronē exerēs. ſic fu
gientiū veſtigijs inherebat vt pme
retur pede pes. ⁊ cuſpide cuſpis. ⁊
vmbo vmboē repelleret. Niuiū ita
qꝫ collē īgreſſꝰ vaſtabat oīa. et expe
ditione in bienniū ꝓrogata reges
cepit. ⁊ capita eorꝝ regi qui eū miſe
rat pſentauit. ⁊ vſqꝫ ad miſeratione
puulorꝝ oēm maſculū qui inueniri
potuit interficiēs in ore gladij pacā
uit ꝓuinciā. Legem ſtatuit. vt quicū
qꝫ britonū exinde citra terminū quē
eis pſcripſit foſſā ſcilicet offe cū te
lo inueniret. ei ab officialibꝰ regni
manꝰ dextera pſcideret. Adeoqꝫ vir
tute ducis tūc ꝯfecti ſunt britones.
vt fere gens tota deficere videretur
⁊ ex īdulgentia iam dicti regis mu
lieres eorꝝ nupſerūt anglis. Vides
ne ꝙtum electio ducis et exercitū
militie inuētutis cōferat? ¶ Capl'm
vij. Que ſit conceptio ſacramēti mi
litaris ⁊ ꝙ ſine eo militare nō licet

VErūptamē citra religionē
ſacramēti ex antiqua lege
nemo militie cīgulo dona
batur. Nā ſicut apud iulium fronti
nū legitur lucio flacco ⁊ gaio var
rone ꝯſulibꝰ milites pmo iureiurā
do facti ſūt. Antea enī ſacramēto tā
tūmodo a tribunis rogabāt. Cete
rū ipſi inter ſe coniurabāt ſe fuge at
qꝫ formidis cauſa nō abituros. ne
qꝫ ex ordine receſſuros. niſi teli pete
di. hoſtis ve feriēdi cauſa. aut ciuis
ſeruādi. Et hoc dicebatur militie ſa
cramentū qđ et xpianiſſimorū pnci
pū auctoritate firmat et vſu. Concep
tio vō iurāmēti teſte vegetio hmōi ē

Iurant equidem milites per de
um et xpiſtū eius et ſpiritū ſanctū
⁊ per maieſtatē principis que ſecun
dum deum humano generi diligen
dꝰ eſt ⁊ colēdꝰ (Nā cum quis legit
timum accipit principatū tanq̄ pre
ſenti ⁊ corporali deo fidelis eſt ei p̄ſ
tanda deuotio· īpendendus peruigil
famulatus Deo enim vel p̄uatus·
vel militās ſeruit/cū fideliter eū di
ligit qui deo regnat auctore) Iurāt
igr̄ ſe ſtrēnue facturos oīa: q̄ p̄cepit
p̄nceps·nūq̄ deſerturos miliciā· vel
mortem recuſaturos pro republica
cuiꝰ ꝯſcripti ſunt miliae Cū vero hꝫ
preſtiterīt iuſiurādum·cingulo mili
tari donant̄ ⁊ p̄uilegijs Adeoqꝫ ob
tinuit vt elcō ⁊ ſacramentū milite
facerēt·vt ſine electione nemo ꝯſcri
beretur· aut iuraret · ſine iuramēto
nemo milit̄ nomē aut officiū ſorti
retur In libro officiorꝫ marcꝰ tul
liꝰ refert·q̄ popiliꝰ imperator tene
bat prouinciā in cuiꝰ exercitu filiꝰ ca
thonis tiro/militabat Cū aūt popi
lio videretur vnam dimittere legio
nem· catonis quoqꝫ filiū qui in ea
dem legione militabat dimiſit Sꝫ
cum amore pugnandi in exercitu re
manſiſſꝫ· cato ad popiliū ſcripſit· vt
ſi pateretur in exercitu remanere eū
2° eū obliget ſacramēto·quia p̄ore
amiſſo· iure cū hoſtibꝰ pugnare nō
poterat Marci quidē catonis ſe
nis epl̄a eſt ad marcū filiū in q̄ ſcri
bit ſe audiſſe eum factū dimiſſū eſſe
a conſule cum macedonia bello per
ſico miles eſſꝫ· Monet igitur vt ca
ueat ne prelium ineat · Negat enī
ius eſſe cum hoſte pugnare· qui mi
les nō ſit· Ecce· quia vir ſapiētiſſi
mꝰ militem non credebat· niſi eū q̄
ſacramento ad miliciā conſecratur·

Cplm̄ octauū· Armatā miliciā
ad religionem ex neceſſitate teneri
ſicut illā que in clero diuinis obſeq̄
is conſecratur · Et q̄ miles ſicut ho
noris ita ⁊ laboris nomē eſt·

SEd ipſiꝰ iuramēti verba re
uolue Et inuenies armatā
miliciā nō minꝰ q̄ ſpūalē/
ex neceſſitate officij ad religionem
et dei cultū artari·cū fidelit̄ ⁊ ſcd̄m
deum p̄ncipi debeatur obſequm : et
reipublice p̄uigil famulatꝰ Vn̄ qd̄
predixi qui nec electi ſunt nec iura
ti·et ſi militū noīe cenſeātur nō ma
gis in veritate milites ſūt / q̄ ſacer
dotes aut clerici / quos ad ordines
ecc̄ia nō vocauit· Miles nāqꝫ ſicut
laboris·ita honoris nomen eſt Ne
mo vero ſibi honorē ſumit· ſed qui
vocat̄ a domino de collato honore
gloriatur· Moyſes ⁊ fidelis populi
duces cum hoſtes oportuerat īpug
nari·eligebāt viros fortes/⁊ ad bel
la doctiſſimos · Electioni nāqꝫ iſti
p̄ueniūt · Qui vero non electus ſe
ip̄m miliae ingerit· i ſe gladiū pro
uocat/quē ꝓpa temeritate vſurpat
In ꝯſtitutionē ergo ꝑpetuā incidit
quia qui gladiū accipit gladio pe
ribit· Si vero in eo cicero is auctori
tas recipitur·is nō miles ſed ſicari
us recte nominatur · Nā in veterū
ſcriptis ſicarij dicūt̄ ⁊ latrones q̄
cūqꝫ lege non precipiēte arma trac
tāt· Arma nāqꝫ q̄bꝰ lex nō vtit̄·le
gē īpugnāt Duos gladios ſufficē ī
ꝑio xpiano euāgelij ſacra teſtatur

hyſtoria· omnes alij eoꝝ ſunt qui
cū gladijs ⁊ fuſtibꝰ accedūt· vt cap
tiuū capiāt xp̄m nomen eius dele
re cupientes· Illi ergo quid hn̄t mi
litē · q̄ ex ſacrm̄eto vōti nō obtēꝑāt
legi? Sed in eo milicie ſue cōſtare
glām credūt: ſi cōtēptibile ſit ſacer
dociū· ſi eccīe vileſcat auctoritas · ſi
ita dilatauerint regnū hominis ·
vt xp̄i impiū cōtrahatur· ſi laudes
ſuas p̄dicent· ⁊ ſcripos falſis p̄cō
nijs mulceant ⁊ extollāt· cū irriſio
ne audientiū imitantes milite glo
rioſū· Hoꝝ virtus in eo maxime elu
ceſcit· ſi clerū ⁊ inermem miliciam /
aut telis aut linguis cōfodiāt Sed
quis eſt vſus milicie ordinate? Tu
eri eccīam· ꝑfidiā impugnare· ſacer
dotiū venerari· pauperū propulſare
iniurias· pacare ꝓuinciam/ ꝓ fratri
bus vt ſacramenti docet conceptio
fundere ſanguinē· ⁊ ſi opꝰ eſt aīam
ponere· Exultatiōes dei in gutture
eoꝝ ⁊ gladij ancipites in manibꝰ
eoꝝ· Ad faciendū vindictā in natiōi
bꝰ increpationes ī ꝑplis Ad alligā
dos reges eoꝝ in cōpedibꝰ ⁊ nobi
les ī manicis ferreis· Sz quo fine·
an vt furori · vanitati· auaricie ſer
uiāt· aut ꝓprie volūtati? Nequaꝙ̄
Sed vt faciāt in eis iudiciū ꝯſcrip
tū· ī quo q̄ſ qꝫ nō tā ſuū q̄ꝫ dei āgelo
rū ⁊ hoīm ſequatur ex equitate ⁊
publica vtilitate arbitriū · Vt faci
ant inquā · qz ſicut iudiciū dictare
iudicū: ita ⁊ iſtoꝝ faciendo exerce
re officiū eſt Vtiqꝫ glā hec eſt oībꝰ
ſcīs eius· Nam ⁊ hec agentes mi
lites ſcī ſunt· ⁊ in eo fideliores p̄nci
pi quo ſeruant ſtudioſius fidē dei· et

virtutis ſue vālius gloriam ꝓmo
uent quo fidelius dei ſui in omnibꝰ
glām querūt

Capitulum nonū· De fides deo
debita: ſit cunctis homini p̄ferenda
nec ſeruatur homini· niſi deo ſerue
tur

n Ec refert fideli quis mili
tet an infideli · dum tan
tum militet fide incolumi ·
Dyoclaciano et iuliano et alijs im
pijs leguntur militaſſe fideles et
eis in defenſiōe reipublice tanꝙ̄ p̄n
cipibus fidem exhibuiſſe et reueren
tiam · Impugnabant enim hoſtes
imperij· ſed mandata dei ſeruabant
Si vero precipiebantur temerare
legem · deum homini preferebant
Sedebant principes ⁊ accuſabant
eos· illi exercebātur in iuſtificationi
bus domini· conſtanter loquentes
⁊ agentes ſine confuſione mandata
eius cum omni fiducia Dauid quo
qꝫ militaſſe legitur achis et fidem
⁊ reuerentiam militantis impleſſe·
Hec autem omni milicie formula
preſcribenda eſt et implenda· vt deo
primū fides debita· deinde principi
⁊ reipublice ſeruetur īcolumis· Et
ſemper maiora preiudicabūt mino
ribꝰ· qz nec reipublice nec principi
fides ſeruāda eſt contra deū· ſꝫ ſcdꝫ·
ſicut hēt ip̄a ꝯceptio ſacrm̄eti milita
re· Vn̄ plimū miror ſi q̄s p̄ncepᷤ il
lis habeat fidē/ q̄s videt deo ſuo ci
vt ceteā taceā eciā ſacrm̄eto milicie
obligati ſē fidē debitā nō ſuoē Quo
nā morbo rō ius laboāt q̄ eū ſibi fi
delē fore credit quem videt eſſe cor
ruptū ⁊ ꝑfidū ī illū cui plimū debꝫ?

Sed timet ꝓncipē. Certe ſi fortior
ſupuenerit. pretimebit et illū Ama
tur forte ꝓnceps At ſi benignior ⁊
beneficētior apparuerit. ⁊ illū prea
mabit. Nō eſt quo ſe nō vertat im
pius qui hoīem deo ꝓfert. Neq̄ꝗ̄
ſeruabit ſecūdā qui primā fidē irritā
fecit ¶ Caplm̄ decimū De priuile
gijs militū. Et ꝙ ſacramēto aſtricti
ſunt eccleſie/ et quare gladius offe
ratur altari.

Ecte vo militantiū priui
R legia multa ſūt. que de iuē
antiquo latiꝰ patet. Nam
et liberiores ſūt ⁊ pluribꝰ imunita
tibus gaudēt ab angarijs et paran
garijs ⁊ ſordidis muneribꝰ alieni.
Iura quoq̧ licent̄ ignorāt Et licet
in ptāte ſint. in caſtrenſi peculio teſ
tari poſſūt. et ex publica ſollicitudie
qd̄ maximū eſt nō permittūt̄ egē.
Et in hūc modū plurima q̄ lōgū eſt
enarrare Licet aūt ſint qui ſibi nō
teneri videtur ecce ex ſacramēto ſo
lēpni. qz iā ex cōſuetudie plerumq̧
nō preſtat̄. nullꝰ tamē eſt q̄ ſacra
mento tacito vel expreſſo eccie non
teneatur obnoxiꝰ Et forte ideo ceſ
ſat ſolēpnitas iuramēti. qz ad hoc
oēs inuitat ⁊ coarctat neceſſitas of
ficij et ſinceritas fidei. Vnde iā ino
leuit ꝯſuetudo ſolēpnis. vt ea die q̄
quiſq̧ militari cingulo decorat̄. ec
cleſiā ſolempnit̄ adeat. gladioq̧
ſuper altare poſito et oblato q̄ſi cele
bri ꝓfeſſione facta ſeipſū obſeq̄o al
taris deuoueat. et gladij id eſt offi
cij ſui iugē deo ſpondeat famulatū
Neq̧ neceſſe eſt. vt hoc ꝓfiteatur
verbo cū legittima ꝓfeſſio militie/
facto eiꝰ videat̄ inſerta. Quis enī
in hoīe illitterato. et q̄ magꝭ arma
ꝙ̄ lr̄as debeat noſſe profeſſionē exi
gat litteratā? Nā ⁊ ipſi abbates ꝓ
feſſiōe ſcripta vel dcā ad fidē et obe
dientiā videntur artari et teneri ar
tantur. qz deo mētiri nō licet Pa
ne aut plus eſt aut non minꝰ quod
milites faciūt. qui nō cedulā ſʒ gla
diū offerūt. ⁊ quaſi ꝓmicias officij
redimūt ab altari. vnde eccleſie im
perpetuū famulent̄. Nā ſicut eis ꝓ
eccleſia plurimū. ita cōtra eccleſiā
licet nichil. Refert lucas ꝙ mili
tes vt baptiſarētur ad iohānē vene
runt interrogantes Magiſter quid
faciemus et nos? Et ait illis. Ne
minē concuciatis. neq̧ calumpniā fa
ciatis. et cōtenti eſtote ſtipendijs veſ
tris. Fidelis ſmo et oī acceptione
dignꝰ qui deceat preābulū gracie.
preconē veritatis. dnī precurſorē.
Nouerat enī manū militarē ꝓꝑ
tā ad iniurias. rapinis aſſuetam. et
cui nūꝗ̄ aut raro ſufficiunt ſua. qui
appetat aliena. Concuſſione ergo
prohibita excluſit iniurias. rapinā
exterminauit/ excluſa calumpnia.
auariciā quoq̧ dampnauit. dū pre
cepit vnūquēq̧ contentū eſſe ſtipen
dijs ſuis. Sicut enī dictū eſt/ mili
tem egere nō licet. cui dum militat
milicie ſue preſtantur ſtipendia. et
cū emeritus eſt/ predia vel alimen
ta quoad neceſſitas exigit de pub
lico prouidentur.

¶ Capitulum vndecimū. Qz mi
lites durius caſtigandi ſunt/ ſi mili
cie lege contempta priuilegijs ab
utuntur.

SI vero cōtra prohibitiōem
iohānis ł legitimas ſanc
tiones in furta dilabitur ⁊
rapinas·durius caſtigandus eſt·vt
qui ſemper ferrū durāq; tractauit ⁊
ita eſt cohibenda audacia eius vt in
ſeipſo diſcat quāta aīaduerſione fe
riendi ſint qui legem impugnant·
quam ſuſceperāt defendendā Sicut
eñi multis īmunitatibus ł eminē
tioribꝰ priuilegiis miliciā gaudet·
ita acrioribus penis ſubdenda eſt·
ſi ſua demeruiſſe priuilegia cōuinca
tur Nec in ea ſibi ꝑte prodeſt igno
rantia iuris cū ⁊ ſi iura publica per
mittantur ſuū tamen officiū non li
ceat ignorare Licet enim ſacerdos in
ordinatione·ordinis ſui difficultatē
ignoret·eo ipō ꝙ ſine cōtradictione/
oneroſo ſuccedit officio·ſuſcepti tñ
ſacerdocij onera cogit̄ ſuſtinē Si verō
negligit aut malignat̄·corripictur
grauiꝰ·eo ꝙ maiori pena digni ſūt
hij·qbꝰ cū multū debeatur honoris
aut occulto ā manifeſto īueniūt̄ in
crimīe Alit̄ crimina tñ·aliter puni
untur exceſſus·quoniā illa plerūq;
penam irrogāt ſanguinis·hec qua
ſi medicinalem pro qualitate delic
ti exigunt curam· Ipā vero nūc ſim
plex eſt·nūc quaſi quādā acrimoni
am miſcet ¶ Verūptñ cum in omni
profeſſiōe diſciplina neceſſaria ſit·
nuſꝙ̄ magis ꝙ̄ in clero ⁊ re milita
ri At res militaris que minus exer
cetur in ſpiritu·acerbius eſt corpora
liter punienda Nichil eſt aūt quod
vtrāq; magis impugnet ꝙ̄ luxuria
quia omīs intemꝑantia ordini plu
rimū aduerſatur· Porro vbi ordo
nō eſt: cōfuſio locū habet·et niſi re
primatur correctionis ſtimulo·pcul
dubio ignominiā ex neceſſitate im
portat· Quid enī faciet fortit̄ quē
luxuria ⁊ intēꝑantia nō tā exarma
uit ꝙ̄ exanimauit? Actus liber
ſtrategēmaticorū iulij frōtini refert
ꝙ publius ſcipio ad numātiam cor
ruptū ſupiorū ducū ſecordia exercī
tum correxit/dimiſſo ingenti lixarū
numero·redactis ad munus cotidia
na exercitatione militibꝰ quibꝰ cū
frequēs iniūgeret iter·portare ꝯplu
riū dierū cibaria impabat·ita vt fri
gora ł ymbres pati·vada fluminū
pedibꝰ traicere aſſueſceret miles·ex
ꝓbrāte ſubīde īꝑatore timiditatē ⁊
ignauiā·frāgēteq; delicatioris vſus
ac parū neceſſaria expeditioni vaſa
Quod maxīe nobilit̄ accidit gayo
nūmio tribuno cui dixiſſe traditur
ſcipio· Michi paulīſꝑ/tibi ł reipub
lice ſemꝑ nequāꝙ̄ eris ¶ Quintus
metellus bello ingurgitiuo ſimilit̄
lapſam militū diſciplinā pari ſeueri
tate reſtituit·cum inſuꝑ ꝓhiberet a
lia carne ꝙ̄ aſſa elixare milites vti
Philippꝰ cū ꝓmū exercitū ꝯſtitue
ret·vehiculoꝝ vſū oībꝰ īterdixit·eq
tibꝰ nō āpliꝰ ꝙ̄ ſigulos latones hrē
ꝑmiſit·peditibꝰ āt denis ſingulos q̄
molas ⁊ funes ferret In eſtiua exeū
tibꝰ xxx·dierū farinā collo portari
īꝑauit· Gayus marius recīſo coꝝ
impedimentoꝝ grā qbꝰ maxīe exer
citus agmē onerabatur·vaſa ⁊ cibaria
militis in faſciculos aptata furcis
ſpoſuit ſub qbꝰ ⁊ habile onꝰ ł faci
lis requies eēt· Vnde puerbium
natum eſt·multi milites mariani·

Liſander lacedemoniꝰ egreſſū via/
quēdam caſtigabat Cui dicenti ad
nulliꝰ rei rapinā ſe ab agmine receſ
ſiſſe/reſpondit Ne ſpeciem quidem
capturi ꝓbeas volo Publius vaſi
ca in hibernis q̄uis claſſis vſus nō
eſſet neceſſariꝰ. ne tamē miles deſi
dia corrūperetur aut ꝑ licenciā ocij
socijs inferret iniuriam: naues edifi
care inſtituit Item quoqꝫ frōtinꝰ
inter multa ꝯſtancie inſignia refert
ꝙ caſſilini obſidēte hanibale tātam
inopiā ꝑpeſſi ſunt. vt murē veniſſe
centū denarijs memorie ꝓditū ſit.
eiuſqꝫ vēditorē fame perijſſe. emp
torē aūt vixiſſe. ⁊ in tanta āguſtia
fidem ſeruaſſe romanis Petilini
a penis obſeſſi: parentes ⁊ liberos
ꝓpter inopiam eiecerunt. ipi corijs
madefactis. ⁊ igne ſiccatis folijsqꝫ
arborū. ⁊ omni genere aīalium vi
tam trahētes. vndecim mēſes obſi
dionē tolerauerūt Hiſpani fabrē
ſes oīa eadē perpeſſi ſūt. nec tñ op
pidum heracleis tradiderūt Cizicū
cū oppugnaret mitridates. captiuos
ciꝰ vrbis ꝓduxit. oſtenditqꝫ obſeſ
ſis. arbitratꝰ futurū vt miſeratiōe
ſuorū ad dedicionē ꝯpelleret oppida
nos. At illi cohortati captiuos ad
mortē fortiter excipiendā. fidē ſerua
uere romanis Egloninenſes cū a
viriato/hijs liberi et coniuges red de
rentur ꝑoptauerunt ſpectare ſuppli
cia pignorū ſuorū quā a romanis
deficere Numātini ne ſe traderet/
fame mori prefixis foribꝰ domuū
ſuaꝝ maluerunt. viciſſentqꝫ roma
nos auctore orozio niſi illi ſub ſcipi
one pugnaſſent

Capitulum duodecimum.

Ad varia animaduerſio procedit in e
os qui duci non obtemperant. et q̄
tenus debeat obediri ⁊ in quibꝰ mā
datis locum habeat examinatio mi
litaris in quibus non

IN eos vero qui ducis aut
legis non obtemperabant
arbitrio varia animaduer
ſio procedebat. Nam alij in fortu
na alij in fama. alij in ſanguine pu
niuntur. Frontinum relege. et vſqꝫ
quaqꝫ ita inuenies eſſe. Nam aure
lius cotta/conſultum ad opꝰ/ equi
tes neceſſitate cogente iuſſiſſet acce
dere/ eorumqꝫ pars detrectaſſet im
perium/queſtus apud cenſores effe
cit vt a patribus notarentur. dein
de obtinuit ne eis preterita era ꝓ
cederent Tribuni quoqꝫ plebis de
eadem re ad populum pertulerūt.
omniumqꝫ cōſenſu ſtabilita eſt diſ
ciplina Quintus metellꝰ macedo
nicꝰ in hijſpania quinqꝫ cohortes q̄
hoſtibꝰ ceſſerant. teſtamentū facere
iuſſaꝫ. ad locum recōperandū remi
ſit. minatꝰ non niſi poſt victoriam
receptum iri. Senatus cum mili
tes publij valerij turpiter fugati eſ
ſent. decreuit ne ei auxilia ſūmitte
rētur niſi victis hoſtibus. Hijs de
legionibus que punico bello mili
ciam detrectauerant. i ciliciam velut
relegatis per ſeptem annos cedrū
ex ſenatꝰ conſulto datum eſt. Apij
claudij ſententia ſenatuſqꝫ conſul
tum omnes qui a pirro rege epiro
tarum capti ⁊ poſtea remiſſi erant
equites ad peditem redegit ad le
uem armaturam omnibus extra

vallū iuſſis tendere/donec bina hoſ
tiū ſpolia ſinguli referrēt. Hec ſtōti
nꝰ. At pliniꝰ aſſerit. qꝛ fuit hec
quoq; antiquitus animaduerſio mi
litaris. iubere ignominie cauſa mili
ti venā ſolui/⁊ ſāguinē dimitti. Cu
ius rei rationi. ⁊ ſi in veteribꝰ litterꝭ
nō potuerit inuenire. hoc tñ primo
factū opinatur in militibꝰ ſtupētꝭ a
nimi. ⁊ a naturali habitu declinatꝭ
vt nō tā pena q̄ȝ medicina videretꝭ.
Poſtea tñ ob pleraq; alia delicta id
factitatū eſſe credit ꝑ conſuetudinē
quaſi minꝰ ſani viderentur oēs qui
cōtra officiū delinq̄rent. Nam leuio
ris culpe non erat animaduerſio ig
nominioſa. et ſi nec illa ex vigore
diſcipline militaris diſſimulatiōi lo
cū relinqueret. Veteres quoq; gre
cos anulū habuiſſe i ſiniſtre manꝰ
digito qui minimo proximꝰ eſt/ cele
berrime traditur. ¶ Romanos q̄q;
hoīes aiūt ſic plerūq; vſitatos anu
lis. cauſāq; huiꝰ rei apion in libris
egypciacis dicit. qꝛ inſectis apertiſq;
corpibꝰ vt mos fuit quos greci ana
tomias vocāt repertum eſt. quēdā tenu
iſſimū neruū ab eo vno digito de q̄
diximꝰ ad cor hoīs ꝑtingere ac per
uenire. viſūq; eū eſſe potiſſimū digi
tū tali honore decorandū. q̄ conti
nēs ⁊ quaſi conexꝰ cū principatu cor
dis videretur. Vñ ⁊ quaſi excordes
arbitrati ſūt curādos aut puniēdos
qui in militare officiū deliquiſſent.
¶ Vt redeam ad ſtōtinū. Craſſꝰ a
ſēpronio aſello. ⁊ pleriſq; aliis hyſ
torie romane ſcriptoribꝰ tradiꝭ ha
buiſſe quinq; bonarū rerū maxima ⁊
p̄cipua. qꝛ eſſet ditiſſimꝰ. qꝛ nobiliſ
ſimus. qꝛ eloquentiſſimus. qꝛ iuris
conſultiſſimꝰ. qꝛ pontifex maximꝰ
Is cum in conſulatu obtineret aſiā
prouinciam. ⁊ circumſidere atq; ob
pugnare leucas pararet. opuſq; eſſꝫ
firma atq; procera trabe qua arietē
faceret quo muri oppidanorū quate
rentur. ſcripſit ad magnum gayum
maiorū athenienſiū ſociorū amico
rūq; romani populi vt ex malis du
obꝰ quos apud eos viderat. vtꝫ ma
ior eſſꝫ ei mittē curaret. Tūc mag
nus gayus cōperto q̄obrem malū
deſideraſſet. non vti iuſſerat ma
iorem. ſed quem magis eſſe ydone
um aptiorēq; faciendo arieti facilio
rēq; portatu exiſtimabat. minorem
miſit. Craſſus eum vocari iuſſit. et
cum interrogaſſet cur non quē iuſ
ſerat miſiſſꝫ: cauſis rōnibuſq; q̄s dic
tabat ſpretis/ veſtimēta detrahi iuſ
ſit. virgiſq; multum cecidit. corrum
pi atq; diſſolui ratus omne officiū
imperantis. ſi quis ad id quod face
re iuſſus eſt non obſequio debito. ſꝫ
conſilio non deſiderato reſponderet
¶ Quid queſo amplius in mona
chū arcioris regule dictaſſet abbas
ſeuerus? In eo nāq; ſolo delinq̄rat
qd nō paruerat mandato. ⁊ ſi forte
re ipſa vtilius eſſꝫ qd fecit. Nā ſicut
in religiōe degentibꝰ/ p̄latorꝫ mā
data dum p̄ceptionem ꝑpetuā non
impugnāt a ſubditꝭ nō oportet diſ
cuti. ſed īpleri: ſic in re militari cōtra
mādata ducis nulla eſt examinatio
militaris niſi forte qd p̄cipitꝭ expꝛeſſi
ſaluti reipublice inueniatur aduer
ſū. Nam in eo nō obtemperat. niſi
ꝑſidꝰ ⁊ ipiꝰ miles. Quid ei iiquꝰ.

q̄d deteſtabilius q̄ ſine fidei reuerē
tia aggredi quicquid dictauerit im
perator? Nōnc apud oēs nox fu
neſta eſt. et crudelis plenaq; pfidi
e? Pectore ſi fratris gladiū iugulo
q; parētis. cōdere me iubeas. plene
q; in viſcera part9 cōiugis. inuita
pagam tñ oīa dextra. Caſtra ſup
tuſti ſi ponere tibridis vndas. heſpi
os audax veniā metator in agros.
Tu quoſcūq; voles ī planū effūde
re muros. Hijs aries actus diſper
get ſaxa lacertis. illa licet penitus
tolli quā iuſſeris orbem/roma ſit
Quid nequi9 dici potuit. q̄ vñ ma
gis deberet ſi fidelis eſſet roman9
imperator offendi? In eo namq; ſce
lerat9 miles fidei ſue fidē facere ſtu
duit. vnde ſeipm maxime īfidelē ⁊
pfidū eē cōuicit Magna quidem
debetur reuerēcia duci. ſ; fidei religi
one ſeruata. Quedā ita neceſſaria
ſūt vt mandatū nō expectēt. alia ſic
deteſtabilia. vt nullū omnino man
datū admittāt Media quidē q̄ neq;
ſunt neceſſaria bona. nec deteſtabi
lia mala. conſiſtūt in arbitrio p̄ſidē
tis. Velit nolit p̄fectus: ex neceſſi
tate boni diligend9 eſt de9. Velit
nolit p̄fectus ex malicia iniquitat9
eſt adulteriū declinandū At milita
re. vl̄ nō militare. egredi. vl̄ nō egre
di. ceteraq; q̄ plīi indifferēcia repu
tant. ad ꝓpoſiti diligenciā ⁊ reuerē
ciam ſpectāt In hijs (niſi mādato p̄
ſidentis) oculū aperire/ ē criminis ī
ſtar. aut ex ſciencia ſua ad cuiuſcū
q; opis fructū manū irreuerēter ex
tendere Dit re9 ī hac parte ſubiec
tus vt viuat. q̄ quacūq; die q̄ſi ex
propria diſcretione ad arborē ſcien
cie quā ſibi ⁊ p̄latis reſeruat dñs te
meraria manū miſerit. laqueū mor
tis incurrit. Quid ei bonū aut ma
lū in talib9 ſit. nō licet iudicare ſub
iectis. dum plena reuerēcia ꝓpoſitis
exhibeatur. ⁊ fidelis obediencia mā
datorꝫ Militē ergo in oībus hijs q̄
ad ſtatū publicū ptinent nichil om
nino tēptare licet. niſi iuſſu ducis vl̄
licencia qd̄ ipē faciendū decreuit co
boretur Vñ hij plerumq; qui ducū
cōtēptu vl̄ nō expectato impio cōgre
dientes cū hoſte reipublice victori
am cōtulerunt ſepe non tam gl'iām
aſſecuti ſūt de victoria. quā de teme
ritate vel neglegencia penā. Quid
ergo merebitur trāſfuga ſtatiōis
ve deſertor ſi ex diſciplina militari
tanta ſeueritate corripitur triūpha
tor? In ſtrategēmatibus iulij ī
uenitur elearcū lacedemoniorꝫ du
cem dixiſſe imperatorē exercitui poci
us timendum eſſe q̄ hoſtem eo q̄
q̄ in prelio dubiam mortem timue
rant/ eos ſtatiōe relicta certum ma
nebat ſupplicium. Lucius papiri
us curſor fabium ruptilium magiſ
trum equitum q̄ aduerſus dictum
eius q̄uis proſpere pugnauerat v̄
g̃is popoſcit ceſū/ſecuri percuſſurus/ nᵉ
contēcioni aut p̄cibus militum con
ceſſit animaduerſionem. eumq; ꝓ
fugientem romam pſecutus. ne ibi
quidem remiſſio prius ſupplicij me
tu q̄ ad genua eius ⁊ fabius cum
p̄re ꝓuolueret̄ et pit̄ ſenat9 ac po
pul9 rogarēt Et ne cū credas h̄
feciſſe ex odio p̄ſertēt malli9 cui ipi
oſo poſteacōgnomē fuit. fil. ū q̄ is q̄

editũ patris cũ hoſte pugnauerat
ꝯquis victorẽ/ in cõſpectu exercitus
virgis ceſũ ſecuri percuſſit Fuit aũt
diſciplina militaris · ſicut reipubli
ce neceſſaria · ita ⁊ oĩbus gracioſa ·
adeo quidẽ vt mallius filius ꝓ ſe adũ
ſus patrẽ exercitu ſeditionẽ parãte ·
negauerit tanti eſſe queꝗ̃ ꝫ vt ꝓp
ter illũ corrũperetur diſciplina mili
cie · et obtinuit · vt ipſm puniri pate
rentur // Apius claudius ex hijs q̃ lo
co ceſſerant decimũ queꝗ militẽ ſor
te ductũ fuſte percuſſit // Fabius rutilius
conſul ex duabus legionibus que loco
ceſſerant vicenos ſorte deductos in
conſpectu militum ſecuri percuſſit · Itẽ
trinos ex centurijs quarũ ſtatio ab
hoſte erupta erat addixit ſecuri ¶
Quintus fabius maximus tranſfu
garum dexteras pſcidit ¶ Marcus
cato tradidit in furto deprehenſis in
ter cõmilitones dexteras eſſe preci
ſas · aut ſi benignius i reũ animadũ
tere voluiſſent · in principiis ſanguinẽ
miſſũ ¶ Sedicio quoꝗ ſecurĩ ꝓuo
cat · ita tñ vt ꝓ arbitrio ducis in pe
na paucorum/ ſecuritas et quies rei
publice reformetur // Julius ceſar
orta ſeditione militũ · pariter percuſſis
caſtra ſedaſſe legitur · et fidẽ militũ re
paraſſe ¶ Cplm 13 Quare cingulo
priuent milites · ⁊ q exauctoratus nõ
habet aliqd cũ gladio telove comer
ciũ · ⁊ q̃re gladius incertus ẽ cingulo

Fit interdũ vt ex delicto ſuo
priuent milites milicie cingulo
i hijs maxime vbi ſacrilegi
u committitur Veteri naꝗ iure ſtatutũ
ẽ ꝫ et nouo nõ ẽ abolitũ · vt q̃ nõ ſer
uato milicie ſacramẽto religionem
quã pſitetur impugnat · cinguli amiſ
ſione mulctetur // Fertur h' edicto iu
lius cõpeſcuiſſe militẽ ſuũ qñ vrbẽ in
greſſis nõ licuit hoĩes ſpoliare/ aut
tẽpla deorum · qd ei poſtmodũ ingra
ueſcente ſeditiõe improperauit · Numi
nibus naꝗ romanis ciuibus iurati i
pugnare nõ poterãt qs ſacramẽto mi
licie ſuſceperant defendendos ¶ Sic
quoꝗ gayus curio bello dardanico
circa dirachiũ cũ vnã de legionibus
quinꝗ/ ſeditioſã vidiſſet · eã precedere
iuſſit inermem diſcinctã in cõſpectu
armati exercitus ſtramenta egeſte
ſecare Poſtero aũt die ſimiliter foſ
ſam diſcinctos milites facere · nullis
precibus legionis impetrari ab eo potuit ·
ne ſigna eius ſubmitteret nomenꝗ deleret
Milites aũt in ſupplemẽtũ aliarum le
gionũ diſtribuit Nõ enim reſtituebã
tur qui meruerãt priuari cingulo · an
teꝗ̃ eos pre ceteris virtutũ merita i
ſignirent // Milites qui ex cãnenſi
pugna cedentes in ſiciliam fuerant
relegati · poſtulauerãt a marco mar
cello cõſule · vt in prelium duceretur · Ille
ſenatũ cõſuluit · ſenatuſꝗ negauit
placere ſibi eis cõmitti rempublicã q̃
eã deſeruiſſent · Marcello tñ pmiſit
facere qd videretur / lege tñ pſcripta
ne quis eorum ⁊ munere vacaret · neve do
naretur premio · aut honore aut reportaretur
i ytalia dũ peni in ea fuiſſent ¶ Dũ
vero cingulo ſpoliati ſũt · eis nec erat
procedũt · nec militaribus priuilegijs gau
debãt · nec hñt aliqd cũ gladio telove
cõmerciũ · Ideoꝗ prouida cõſtitutione
maiorũ eſt gladius incertus cingulo · vt
collata honore cinguli · preſtaꝗ ipſi
us gladij aliquatenus itelligatur collata

Et recte cingulo decorabatur/ad mi
liciã quiſquis accedit: q2 eum expe
ditũ eſſe ad munia reipublice offi
cij ſui neceſſitas exigit. Accingi nã
q3 ſolet/cui gerenda imunẽt. 7 cui va
cacio datur. licet eſſe diſcinctum Vñ
illud in libro regnorum Non eque
glorietur accinct9. vt diſcinctus. q2
ſollicitudo laboris iniunctis gloriã
di licentiã non admittit. Et ociandi
libertas 7 ſecuritas quietꝭ plerum
q3 extollendã parit ¶ Cingulũ er
go indicium laboris. labor honoris
meritũ. vt liqueat omnibus ꝙ qui
laborem indictum milicie/ſubire de
trectat. honorem gladij in militari
cingulo fruſtra portat. Ipſi9 quoq3
cinguli caſſa eſt ſignificacio. niſi fidẽ
eius roboret 7 ſolidet labor. Vide
as multos cinguli honorẽ tumẽtes.
ſed niſi honorẽ impleãt laborioſa
merita. idem eſt ac ſi ꝓſolida ſubſtã
cia quis venderet ſpumã. Profecto
dignus eſt priuilegiũ ꝑdere. qui cõ
ceſſa ſibi abutitur poteſtate. Abuti
tur aũt quis. vl' nõ faciẽdo qđ opor
tet vel faciẽdo qđ fieri non debet.
Et cum vtrũq3 ſit malum. vt dicitꝰ
peccatum delicto graui9 eſſe ſolet.
Deliquit enim qui non implet of
ficium. ſed plane peccat quiſquis cõ
mittit cõtrariũ. Albo ſiquidẽ nigrũ
magis opponitur ꝙ non album. Et
triſticia leticiã magis impugnat ꝙ
ſpes aut timor. que neq3 i leticie ra
tionem cadunt. nec ei maxime ad
uerſãtur. Et cingulo quidẽ abutitꝰ
tã ille q̃ non implet qđ oportet ex
milicie ſacramẽto. ꝙ ille q̃ ipugnat
milicie ſacrmẽtũ Delinq̃t tñ grui9 q̃
ĩpugnat ſicut hoſtis vetus. ignauo
milite odibilior eſt. Vñ qui rẽpub
licã 7 iermem manũ/militarib9 ar
mis impugnat. iuſtiſſime exauctora
tur. tꝙ ille qui ſigurã hoſtilẽ induc
rit ¶ Sed ꝑ ceterꝭ omnib9 diuino
7 humano iure grani9 feriũtur ſacri
legi 7 hij qui varijs ꝑturbationib9
impugnãt ecciam dei quib9 lex non
ꝑaſſionem dexterarũ/ ſed penã irro
gat capitalem. Si patrociniũ illo
rum aſſumãt cicero et demoſtenes.
ſi in defenſione eoꝝ linguam acuat
7 tot9 ingenij ſui vires exhauriat
quintilian9. ſi iura viguerũt. qđ poſt
deũ in manu ꝑncipis eſt. fortunas
eoꝝ 7 capita / qui legitimis ſuppli
cijs feriantur tueri nõ poterũt. Nec
ſi gladium ſuũ aduerſus tales nõ
exerit princeps. in ſeipſũ procul du
bio ꝓuocat gladiũ bis acutũ quẽ
in ore ſuo gerit filius hominis gla
dium vtiq3 qui viuus 7 efficax eſt.
qui corpus findit. et animam mit
tit in iehennam ad quem obtuſus
eſt omnis gladius 7 omnis arma
tura fragilis fluida et infirma. ꝑter
illam quã ſola cõſtruit gracia in bo
noꝝ fabrica meritoꝝ Sũt tamen
plurimi qui maloꝝ clamore operũ
qñ milicie cõſecrandi cingulũ altari
obtulerũt videntur proteſtari ſe co
tũc animo acceſſiſſe vt altari 7 mi
niſtris ei9. ꝟ et deo q̃ ibi colitur bel
lũ denũciarent. Facilius crediderim
hos malicie execratos. quam ad le
gittimam miliciam conſecratos

¶ Capitulum decimumtercium

Nec diſciplina militaris plurimũ
ꝓdeſt. 7 q̃đ miliciã maxime frangit

Proinde neceſſaria eſt diſci
plina militaris. cuius quā
ta ſit vtilitas nō facile dix
erim Vt enī dictū ē romanis adeo
ꝯfuit diſciplina. vt orbē ſue ſubijce
rent ditioni Alexander quoq₃ ma
cedo exiguā manū militarē ſuſcepit
a pr̄e ſed doctā. qua aſſuefacta mili
cie / orbē terrarū aggreſſus innume
ras hoſtiū copias fudit. Xerſes
a creātis lacedemonioꝝ ad termo
pilas vexatus. cū eos manu infini
ta plurimiſq₃ ſuoꝝ amiſſis vix con
feciſſet. in eo ſe deceptū dicebat ꝙ
multos quidē hoīes haberet. viros
aūt diſcipline tenaces nullos. Hoc
quidē vere dixit. quod et fuga illa
teſtatur. qua apud ſalaminā turpi
ter victus. q̄ tot gentes in bella tra
hebat. vt duces nō poſſent facile nu
merari vix vna naue euaſit Fertur
enī ꝙ duces exercitus ciꝰ non ꝯſue
uerit ꝑ multitudine aliter numera
re. q̄ꝫ ſingulis telis receptis a ſingu
lis vt ex numero teloꝝ ducū quoq₃
numerꝰ teneātur. Eſt autē dux
vſq₃quaq₃ inutilis: apud quē diſcipli
na nō viget / ⁊ fruſtra ſperat victori
am. qui animos manuſq₃ militum
aſſidue non exercet Miles ſubitus
ſubito deſerit ducem. et laborē ferre
nō ſuſtinꝫ quē ꝯtinuꝰ nō exercuit la
bor Ceſaris aīm fiducia robora
uit: ꝙ ei res erat aduerſꝰ militē ſubi
tū / ducēq₃ emeritū. et q̄ lōga pacis
quiete dedicerat ducē. Sed et vbi
victoria deſperatur ad ſpē vindicte
erigendus eſt animꝰ. Eſt enī inter
dū vna ſalus victis nullā ſperare ſa
lutē. ⁊ vt ſe victorēs putēt / ſi nō mo
riantur multi. Magni nāq₃ mune
ris loco eſt / ſaciari vltione / et diſpē
diū vite. vindicte ſolatio ꝯpēſari Fa
cile aſſumit pugnādi neceſſitatē cui
fugiendi imponitur difficultas. Au
daciores ſunt qui bellū inferūt. et ſe
pe dū alij honeſte viriliť q₃ mori cu
piunt. feliciter vincunt. Audentes
namq₃ fortuna iuuat. et vt pugne
diſcrimen iminet. degeneres aīos
timor arguit quo nichil ignominio
ſius eſt / hijs qui nomē et officiū mi
licie ꝓfitentur. Timidos nāq₃ gra
uiſſime lex ꝑcellit militaris Du
ci q̄ꝫ in re militari diligētiſſime ꝓca
uendū eſt. ne venus et vinū pugnā
tia pectora frangāt. Semp enī vin
cit luxuria. ſed eos dūtaxat quos
ante corrūpit. eo quoq₃ ſtudioſiꝰ fu
gienda eſt. ꝙ ī clientelā ſuam acerri
me ſeruit Anthiochus tante luxu
rie et ſuperfluitatis inſtruxit exerci
tum. vt eciā gregarij milites aurea
caligas facerēt. proculcarentq₃ ma
teriā. cuius amore populi dimicant
Gens quoq₃ parthoꝝ ſepiſſime ſu
peratur. eo ꝙ luxurioſiſſima ē Nā /
quicquid ad eos tractꝰ mundiq₃
tepore / Ibi ē. emollit gentes demē
tia celi. Solent non in acie cominꝰ
preliari. ſed quoad poſſunt hoſtem
eminus ledunt. Obſeſſas vrbes /
mora et viribus neſciunt expugna
re. Pugnant procurrentibꝰ equis.
aut terga dantibus ſepe eciam ſimu
lantibus fugam. Signū hijs ex an
tiquo more / non tuba. ſed tympano
datur. nec pugnare diu poſſūt. quia
intolerabiles eſſent. ſi quātus eſt
eoꝝ impetus tāta eſſet ꝑſeuerātia.

Natura tacíti ad faciendū ꝙ ad di
cendū promptiores. In abū para-
fides dicti promiſſiqꝫ nulla. Princi
pibus metu. nō pudore vel religiōe
paret. Principatus vero quem co
cupit luxuria diu ſtare nō p̄t. aut ſi
ſteterit opprimente iudicio dei euo
met quicq̄d imoderatio luxurie hau
ſit. Modum ſiquidem ſui neſcit. nec
ante intemꝑantiā reprimit ꝙ ex in
dulgentiore licentia in extremā tur
pitudinem prolabatur. Aſſiriorum
diſcute plagas. ⁊ hiſtoriaꝝ teſtimo
nio cōuinces regna eorum impulſu
luxurie eſſe ſubuerſa. Inter cetera
refert trogus. ꝙ poſtremus rex aſſi
riorum regnauit ſardanapall9. vir
muliere corruptior. Ad hunc viden
dum quod nemini ante eum per
miſſum fuerat prefect9 cum admic
ti magna ambitione egre obtinuiſ
ſet. inuenit eū inter ſcortoꝝ greges/
purpurā colo nentem/ muliebri ha
bitu cum mollicie corporis ⁊ oculo
rū laſciuia omnes feminas āteiret
penſa inter virgines partientem.
Quib9 viſis indignatus/ tali femi
ne tm̄ viꝝ ī ſubiectum/ tractanteſꝫ
ferrū. ⁊ arma habētes parere. pro
greſſus ad ſocios quid viderit refert
Negat ſe ei parere poſſe qui feminā
ſe mallet eſſe ꝙ virum. Fit igitur cō
iuratio. Qua ille audita. in aulam
regiam ſe recepit. Ubi extructa ince
ſaqꝫ pira ⁊ ſe et diuicias ſuas in in
cendiū mittit. hoc ſolo imitatus vi
rū. Et precedentiū quidem regum
robur a luxuria emollitū eſt. deinde
per ſingulos quaſi per gradus inua
leſcente mollicia. in hos tandē effe
minatū fractum ⁊ cōminutū eſt. Im
periū fere romanū exhauſtū ē. et di
uulſū. nerone īperante. cui9 gula fere
oīa deuorauit. maculauit libido. ex
hauſit auaricia. fregit ignauia. luxu
ria cū ſupbia exinaniuit. Hic nullā
veſtē bis induit. vt in aliquo ceteris
ſingulari glā p̄lucēt. Pꝫ dū roma
pmiſit/ totū orbē fecit īgloriū. Quic
q̄d alioꝝ q̄ſiuit īduſtria. hui9 inercia
fere amiſit ¶ Caplm xv. Romanos p̄
ceteris ī diſciplina viguiſſe ⁊ in eis
iuliū ceſarem floruiſſe pre ceteris

SEd cū oīm gentiū exēpla
euoluo diſciplina rōnoꝝ p̄
ceteris lucet. Meſis quoqꝫ
plurimū pfuiſſe legit̄ diſciplina. vt
in paucitate ſua finitimis ſupat̄. cū
rōnis auſi ſint ſup īpio gētiū dimi
care. Q̄ſ feri autem extiterīt. ex ver
bis eorum colligitur quib9 aduer
ſus romanos pugnaturis. vnus du
cum ante aciem poſtulato ſilencio.
Uos inquit qui eſtis? Reſponſum
eſt. romani gentiū domini. Et ille
Ita fiet inquit ſi nos viceritis. Gra
ui tandem conflictu pugnatum eſt.
Sed romani vicerunt et numero
plures et fortiores viribus. et exer
citatiores vſu. multis tamen amiſ
ſis ſuorum. eo ꝙ eis colluctatio fue
rat aduerſus populum diſciplinali
ter eruditū. Uerū in tota re mili
tari nichil vtili9. nichil clarius du
ce erudito. Nā virtus ⁊ induſtria du
cis efficaciā exercit9 ſicut pubialit̄
dici ſolet q̄ſi alterā lācē q̄pēſat. Ceſa
reos triūphos duā pocius ꝙ exerci
tui vetuſtas aſſcripſit. Ut enī ſolin9
ait. q̄tū ſeniciī a ſergio īter milites

tantũ inter duces p̃mo inter omẽs
hoĩes ceſar dictator enituit. Huiꝰ
ductibꝰ vndecies centũ vigiti et du
o milia hoſtiũ ceſa. minas annota
uit Dignis collatꝭ quinquageſies ſi
bis dimicauit. Marcũ marcellũ ſo
lus ſupgreſſus qui nouies ⁊ tricies
pari modo fuerat preliatus. Ad hᵉ
nullus celeriꝰ ſcripſit. nemo velociꝰ
legit Quaternis eadẽ eplãs ꝓhibe
tur ſimul dictaſſe Benignitate acle
o p̃ditꝰ. vt quos armis ſubegerat
clemẽtia magis vicerit

Capitulũ decimũſextũ Que nra
tibus mala prouenient ab indiſci
plinatione.

Sed quid maioꝝ vtutẽ re
plico ⁊ reuoluo. Defecit e
tas nrã ⁊ fere ad nichilũ redacta eſt
honoribꝰ intumeſcit. honoꝝ neſci
ens gradus. vanitate noĩm delecta
tur. ꝯtempta rerũ veritate et fructu
Aleator auceps. qd̕qꝫ magꝭ mire
re ſtultiẽs. et qui virilia nũq̃ trac
tauerũt. ſed neqꝫ nota habuerũt of
ficia cũ ad opera laſciuie pilo ſtruti
cante cuteqꝫ ĩdurata tãq̃ ĩhabiles
reprobãtur. militiã induũt. p̃mipila
tum ducatũqꝫ affectant et ſeducto
res et doctores pollicẽtur officij qd̕
nũq̃ didicerunt. Porro nullũ vnq̃
ĩperiũ ſic virtus dilatauit. cuiꝰ iſti
nõ ſufficiãt ꝯtrahere fines. aut oĩs
vires euacuare Si michi nõ credis
vl' opibꝰ crede. Pudet dicere qd̕ do
lor eſt et ignominia ſuſtinere. Dũ
armata nobis milicia ſtertit. dum
alienã expugnãt pudiciciã/ ſuã pro
ſtituũt. Dũ nobiliũ circũeũt domos
ꝯuiuia explorant. vt epulentur co
tidie ſplendide. dum ampullas pro
iciunt. ⁊ ſeſquipedalia verba. ſine cu
ore trucidãtes ſarracenos ⁊ parthos
et ſi qd̕ aliud hoſtili cẽſeꝭ noĩe Dũ
hoc faciũt milites glõſi ninicolinꝰ ĩ
domitus ĩſoleſcit. iermes britones
ĩtumeſcũt. ipſoꝝ q̃ dicũtur palatini
comites ⁊ regũ ſãguine gloriãtur.
fere ad deditionẽ ꝯpellũt ⁊ q̃ſi tribu
tarios faciũt. Nõ eſt q̃ cũ eis velit
manũ ꝯſerere. aut q̃ velit eq̃ marte
qd̕ valeãt experiri. Armati iermes
ad cãpeſtria ꝓuocãt. ſꝫ iermes ad ſil
ueſtria. qꝛ de ꝓpria vtute diffidit/
nemo noſtroꝝ ꝓſeq̃tur Vtinã me
moriꝭ tenuiſſet qd̕ de ciſalpinis ro
mana narrat hyſtoria. cuiꝰ vba ſũt
hec Ciſalpinoꝝ incolis ciĩ feraꝝ cor
pora plus q̃ humana erãt. ſꝫ experi
mento dephẽſũ ẽ. quia ſicut virtꝰ
eoꝝ p̃mo ĩpetu maior eſt q̃ viroꝝ
ita ſequẽs minor eſt q̃ feminaꝝ Al
pina eni corpora humẽte celo edu
cata habent aliquid ſimile niuibus
ſuis Cum mox incaluerint pugna.
ſtatim in ſudorem eunt ⁊ leui motu
quaſi ſole laxantur Alibi quoqꝫ.
Alpinatum gentiũ ſeritas facile vel
per mulieres oſtẽditur. que deficien
tibus telis infantes ſuos afflictos
humi in ora militum aduerſa miſe
rũt. Si eſſet plane q̃ ĩpugnaretꝭ ni
nicollinos nr̃os ꝓculdubio vicerẽꝭ
Sed vt ait amenꝰ Nõ eſt qui faci
at facieda. q̃ fere ꝯfia vltronea natu
ra ꝯpellit Armatã ꝓuincã iermis
ĩbelliꝭ barbaries aggrediꝭ depopu
latꝭ ⁊ vaſtat. ⁊ q̃ domi ſue eſurit mili
te noſtro cedente de nr̃o ſaciatur. et
in noſtro facit luxurie diem feſtum.

Nūquid enī nō̄ cedit milesq̄ nō̄ re
pellit hoſtē irruētē ⁊ iminētē? Di
uero nec amor patrie. nec terū cāp
na nec ſalutis iminentis ab hoſte
diſpendiū. vel pudoris ſtimulꝰ virtu
tem miliāe nrē excitare debuerat.
cui iā inermis ⁊ inſolens valēſis
inſultat. Prouerbialiter dici ſolet qꝛ
miſera terra eſt. quā agaſo vel muli
o depopulatur. Qꝫ ſi nulla exhor
tatiōe virili nrī poſſunt milites ad
virilia ītari. vel m̄res et vxores
cedentium eos vrgeāt ad virtutē.
Nam aliquid tale in priſcis hyſto
rijs inuenitur. Cū enī irruentibꝰ
medis acies pſarū pulſata in fugā
ageretur. ⁊ āīmo deficiens. nec vic
torem reſpicere auderet. m̄res ⁊ vx
ores coꝝ paſſim obuiā fugientibꝰ
occurrunt. ⁊ mulierū denſata acie/
orāt vt in pliū reuertāt. Nolētibꝰ/
ſblata veſte/obſcena corpis oſ̄dūt
rogantes viui in vteros matrū vel
vxorū velint refugere. Hac repreſſi
caſtigatione in pliū redeūt. ⁊ facta
impreſſiōe/q̄s fugiebāt fugere ꝯpu
lerūt. Utinā ſic faciāt vxoēs ⁊ m̄res
nroꝝ marchionū. dum q̄ūcꝫ occa
ſiōe patriā ſeruēt īcolumē. ⁊ labē
pudoris āmoueant. Cplm xvij.
Nobis a nrātibꝰ exēpla eſſe v̄tutū
⁊ q̄s ciuitates in ytalia condiderit
brēniꝰ ſcd̄ꝫ antiquas hyſtorias.

Verū quod a nrāſnūc queri
mꝰ iā pte deperijt ⁊ eouſqꝫ
maioꝝ noſtroꝝ v̄tus ma
nauit ad alios. vt plenitudo diuitie
vene a fōte videatur ī riuulos defe
ciſſe ei necꝫ a rōnis/ ⁊ grece tm̄ no
bis ſunt exempla virtutis/ nā ⁊ do

meſtice habūdamꝰ. Tradūt hyſto
rie brēnū ducē ſenonū. q̄ exātū ro
manorū apud flumē albā ꝯfrcit ip
ſāqꝫ vrbem romā irrupit. cepit / et
ceſis patribꝰ/ ⁊ ſbacta ytalia/inuaſit
greciā/vaſtans oīa/ vniuerſiſqꝫ ter
ribilis vſqꝫ ad delphiā appollinis
tēplū. quod ſitū eſt in mōte parna
ſo proceſſit/ipſiuſqꝫ appollinis appe
tens ſpolia ſcurrıliter iocatꝰ ait lo
cupletes deos largiri hominibꝰ o
portere. Hūc inq̄ tradūt de maio
ri britānia que ab aduētu ſaxonū
in inſulam appellatur anglia oriun
dum. Apud trogum pōpeiū in vi
ceſimo repitur. qꝛ ſenones galli cō
militones brēnij cū in ytaliā venſ
ſent. tuſcos a ſuis ſedibus expule
runt in ea condiderūt vrbes egregi
as. mediolanū. cumas. brixiam.
veronam. vergamū. tridētum atqꝫ
vincēciā. Nam ꝙ vrbē ſenenſiū ſe
nibꝰ ſuis. et valitudinarijs armen
tarijſqꝫ conſtruxerunt. non modo
fides hyſtorie. ſed celebris traditio
eſt/ex eo quidē validior / ꝙ ſenēſes
⁊ liniamētis membroꝝ ⁊ venuſta
te faciei/ ⁊ coloris grā/moribꝰ quo
qꝫ ipſis ad gallos et britones a q̄
bus originem ꝯtraxerūt videtur ac
cedere. Licet eos vetuſtas tpis/cel
plaga/ſitꝰ regiōis/ꝯuictꝰ finitimoꝝ
q̄bꝰ ſāguie ⁊ moribꝰ diu pmixti ſūt
ex mag̃ pte mutauerit. Nōdū tñ
colorē gallicū candorē ſciꝫ/ h̄ oīa ad
viciīnoꝝ ſiītudinē extminaſſe ſuf
ficiūt. Greci nāqꝫ lac galac dicūt.
Vñ et galaxias lacteꝰ appellat̄ ⁊
galli q̄ſi colore lactei et galathe q̄
qñꝫ dcī ſūt gallo greci. ī finibꝰ grecie

quos gallorum milicia occupauit.
Mansit aũt exercitꝰ ille/brenno du
ce/triũphator ⁊ sẽp ĩuictꝰ. donec in
surgẽ ausꝰ est in deos. ip̃m appolli
nis delphici ĩuadẽs tẽplũ. Ubi aũt
incole dei opẽ suppliciť ĩplorarẽt. iu
uenẽ sup̃ modũ hũanũ insignis pul
chritudis ĩ delubri culmine ꝯspexe
rũt. Auditꝰ ẽ etiã stridor arcꝰ et stre
pitꝰ armorũ. Subito etiã t̃re motu
ꝑmontis abrupta gallorũ strauit
exercitũ. Insecuta deinde tẽpestas est
q̃ grandine ⁊ frigore saucios absũp
sit. Dux ip̃e brẽnus cũ dolorẽ vul
nerũ ferre nõ posset. pugiõe vitã fi
niuit. ¶ Nec moueat quẽq̃ vt dic
tũ est in templo visũ esse appollinẽ.
ad ducis inuicti audaciã coercẽdã.
delẽdũq; exercitum qui ꝑmittente
deo/cõgẽtibꝰ culpis hoim/multas
deleuerat naciões. cũ certũ sit aeri
as p̃tãtes plurimũ neq̃ciẽ sue exer
cere/in illos qui sane fidei expertes
sũt. et vere religiois ignari Eis nã
q; grã subtrahitur; daturq; malig
nis spiritibus licencia nocendi. cum
nisi domino permittẽte omnino no
cere non possint. nec si velint. Et si
cut euangelico docetur testimonio
non impetrata licencia non audeãt
aut queant irruere in gregẽ porcorũ

¶ Caplm xviij. Exẽpla recentiũ
hystoriarũ ⁊ quomõ rex henricus se
cũdus tẽpestatẽ ⁊ ꝓcellas regis ste
phani serenauerit ⁊ pacauerit ĩsulã

Et quia brenni hystoria
alicui forte nimis remota
videbitur ad demonstrãdũ
virtutẽ gentis cui nõ noticia. ꝫ doc
trina exercitũ arcs et forte dux de
est. accedo ꝓpius et ea que fere sũt
oibus nota cõpendioso sermone ꝓ
ponã. ¶ Cundꝰ quãta virtute an
glorũ duces danos re fregerĩt. mo
tusq; cõpescuerĩt nociuos. vel exer
ꝑspicuũ est qꝫ ob egregie virtutẽ me
ritũ quã ibidẽ potest et patet exerci
it. cantia nrã p̃me cohortis honorẽ
et p̃mos cõgressꝰ hostiũ/vsq; in hodi
ernũ diẽ in oibus prelijs obtinet.
prouicia quoq; seueriana q̃ moder
no vsu et noie ab incolis wiltesira
vocatur. eodem iure sibi vendicat co
horte subsidiariã/ adiecta sibi deuo
nia et cornubia. Ad tẽpora nrã des
cendo. Rex anglorũ qui ruffus cog
noiatus est. armis quidẽ strennuꝰ.
sed parũ religiosus. et qui ꝑsecutiões
sanctorũ ⁊ precipue sancti anselmi
cãtuariẽ/spiculũ inuidie quo suffoca
tus est. in se visus est prouocasse. Ic
inquã cenomanũ expugnauit. comitẽ
cepit. nec tñ dignatꝰ ẽ eũ carcerali
custodie mãcipare. tãtoq; opi attesta
bitur inpꝑpetuũ mons barbatꝰ. aut
si alio noie censere malueris dicaẽ
mons barbarus aut barbarorũ.
Transeo ad successorẽ eiꝰ henricũ
inclitũ regẽ. qui leo iusticie appella
tus est/quẽ sicut publice notũ est nõ
modo vrbes. sed et turres gallie ti
muerũt. Qz q̃liť regẽ frãcorũ ꝯmis
so ꝓlio fregerit et fugauerit. qz ꝑce
lebre ẽ. et victorie illꝰ in vtroq; reg
no/q̃ publico ꝓlio interfuerunt/plu
rimi testes extãt. ne replicarẽ notissi
ma tediosũ sit scienť ꝓtereo. Nor
mãnorũ ducẽ virũ bellicosũ / armis
strennuum. qui iherosolima libera
ta redierat. sub vmbra nominis.

quomodo ceperit alieni regni ingreſ
ſus terminos/referre ſupuacaneum
credo. cum eciā iuniores eundē cap
tum viderint in cuſtodia publica/ha
bita tamen eſtimatiōe dignitat᷑ ꝛ
ſanguinis. Teſtātur hoc normāno
rum proceres. alij capti. alij incarce
rati. alij exheredati in hodiernū di
em. Sed ꝛ ſepulchrū captiui ducis
apud nos eſt. ¶ Poſtremo ne lōge
petantur exēpla. nepos illi9 totius
cui ſi collate iam gracie virtutū in
finem coheſerūt merita. rex optim9
apud britannias. normānorū et a
quitanoꝝ dux feliciſſim9 ꝛ primus
tam amplitudine rerū ꝙ ſplendore
virtutum ꝙ ſtrenuu9. ꝙ magnifice9
ꝙ prudens ꝛ modeſtus ab ipſa ut
ita dicā infācia fuerit nec ipſe liuor
ſilere aut diſſimulare poteſt. cū opa
recencia ꝛ manifeſta ſint. et a britā
niarum finib9 ad hyſpanie limites
virtutis ſue protēderit ꝛ cōtinuaue
rit titulos ſcꝫ ingeniū et rerum pru
dentia velox. ante pilos venit. dicē
da tacēdaqꝫ callet. et potis eſt nigrū
vicio prefigere teta. Volēs naqꝫ de
us gentis ꝑuaricatricis punire ma
liciā rupto federe. qđ iuramēto pro
rerum cū filia leōis iuſticie firmatū
fuerat; nouorū pmiſit ſublimari fa
uorem. ꝛ ī regno alieno regnare ho
minem ꝯtēptorem boni et equi/cu
ius cōſilium infatuatū eſt ab inicio.
cuius cauſa in iniquitate ꝛ perfidia
fundata eſt/negligentē diſcipline. ut
eo non tam regnante ꝙ cōcuciente
et collidente clerū ꝛ populū prouo
carētur omnes ad oīa. Menſura nā
ꝗ iuris ius erat. Inuadēs ergo reg
num exheredauit. excluſit dominū.
pro quo quidē ſi fides eſſꝫ in hoīe/ꝛ
deceſſorū merit᷑. ꝛ ex nccitate iura
mēti/ſibi fuerāt moriēdū. vicinas ſtu
duit corrūpere natioēs cū pncipib9
matrimoīa ꝯtraxit ꝛ amicicias. ne
quo dei bñficio puul9 qui adhuc va
giebat ī cunis ad petitionē hēdita
tis poſſꝫ accedere. Plurima q̄dē adū
ſus īnocētiā machinabat᷑. Sꝫ in oī
b9 hijs mētita eſt iniq̄tas ſibi. eoqꝫ
īnotuit. qꝛ de9 verax eſt. ꝙ fidē quā
deo ſuo dñoqꝫ terreno nō ſeruauit.
eā neq̄ꝙ reppeit ī ſubiect᷑. Eadē nā
qꝫ mēſura remenſū eſt ei. q̄ ipſe alijs
ꝑmēſus fuerāt. Ac ſi oēs apud ennīū
didiciſſēt. neqꝫ dedi neqꝫ do īfideli cui
ꝙ fidem. Sꝫ cū multa male pauca
bene. illud quidē peſſime egit. ꝙ in
contemptū dei in xpriſtos eius ma
nus iniecit. non ſine nota ꝑfidie et
proditionis. quā nefarij operis me
rito contraxit apud oēs ut ad curiā
eius exinde nemo ſecure accederet.
Non tamen ſolos. et ſi primos ad
perniciē ſui cepit epiſcopos. ſꝫ omni
bus quos ſuſpectos habuit. ꝓditio
nis ſue tetēdit inſidias. At incaptio
ne epiſcoporū inicium malorū fuit
et ab ea die nō defuit gladi9 lateri
ei9 ꝛ fcā ſūt ſꝑ nouiſſima hoīs dete
rioā ꝑorib9. Quid multa? In dieb9
ei9 multiplicata ſūt mala ī terra. ut
ſi q̄s ea ſūmatī recēſeat. hyſtoriā io
ſephi poſſit excedere. Derupti ſe il
lis pueri vt9 oppoſuit. ꝛ fere āte eta
tē et mun9 militare/ſic malignātiū
impetū fregit ut theodoſio iuniore
quē hyſtorie cōſerūt alexādro qñqꝫ
dictus ſit nō eſſe. et utinam nunꝙ

inueniatur inferior. Nec mora in p̃
mis adoleſcentie ānis impubes ad
huc miliciam aggreſſus eſt/vultuqꝫ
ferociori ⁊ fortiori manu diuini aux
ilij hoſtium corda concuſſit ⁊ fregit
Statimqꝫ inſurrexerūt in eū reges
francorū ⁊ anglorum. collectis viri
b9 ſuis ⁊ vtroqꝫ īmanior hoſtis eu
ſtachi9 ille ſororius regis francorū.
qui ꝓpriam agens cauſam nō tam
patri q̄ ſibi paternū dyadema con
ſeruare nitebatur. Et eos quidē nō
modo viriliter neoptolemus noſter
ſuſtinuit. ſꝫ ex maxima pte potenter
ſuperauit. Vn̄ tact9 dolore cordis
intrinſecus euſtachi9 quem p̄dixi q̄
ī vita optimū fecit reb9 exceſſit hūa
nis. quē letantib9 bonis. ⁊ publice
fortune ꝯgratulantib9. qm̄ hoc fla
gellū alid̄ patrie īminebat luxerūt
āmbubaiarū collegia. pharmacopo
le mēdicā. nimi. balatrones. hoc
gen9 omne. Nec tamē obitus eius
glorie ducis noſtri quicq̄ detrahēt
deditionē. chraumerſie in cui9 ſubſi
diū cū patre venerat. in manu vali
da ⁊ numero āpliori nimis arma
tus. militū inſtruct9 copia ſuſtinuit
p̄ſens ⁊ vidit. Dux aūt conſilio v
ni9 p̄monitus. inter caſtrum qd̄ rex
munierat ⁊ regis copias. ſuū ſed lō
ge minorem exercitū intericat. Ne
tamē hoc alienigene aſcribant viri
b9 ſuis noſtro p̄cipue milite niteba
tur. Ad hoc demū exigētib9 culpis
perduct9 eſt qui regnū occupauerat
vt cogeretur exheredare filium ⁊ du
ci cedere regni ſucceſſionē. ⁊ totius
regni proceres et miliciam fidelita
te p̄ſtita obligare. Tranſeo ad ob
ſidionem chiuonis quia ibi āglos
⁊ normannos quos iā multiplex
confederatio vniuit precipuos et
magis ſtrennuos in captione caſtri
extitiſſe nullus ignorat. Nam ſileo
de vāncto ⁊ toto minoris britānie
q̄uis grandis prouincia ſit comita
tu. qui rebellis eſſet in hodiernū di
em niſi robur gentis anglorum eſ
ſet formidini. Hoc ip̄m aut verit9
ā amore ⁊ v̄tute allect9. īcertū ei ē
illuſtris bleſentium ⁊ carnotenſiū
comes caſtra q̄ pupillaris etatis
tempore amiſſa fuerāt. ducatui nor
mannorum reſtituit. Longum eſt ſi
inclita geſta tanti principis enume
rare contendam. que ſicut omnes ā
mirari neceſſe eſt/ita plene deſcribē
impoſſibile. nec ego virib9 meis ar
rogo in quo ſi iuxta p̄cedentis grē
curſū ſibi diu ſucceſſerit ꝓſpera ſuda
re poterunt oroſi9. egiſippus ⁊ tro
gus. Ceterū adoleſcentie exitus a
liquib9 ſuſpect9 ē. ⁊ vtinā fruſtra a
bonis timeatur.

Caplm̄ xix. De
honore militib9 exhibendo ⁊ modeſ
tia īdicēda. ⁊ q̄ milicie artē tradide
rint. ⁊ generalia q̄dam p̄cepta eorꝫ

Quid moror in ꝯmendatiōe
gentiꝫ. quā de natura ꝯſtat
ēē laudabilē? Beat9 euge
nius eam ad quecūqꝫ vellet applica
ri dixit eſſe ydoneam. ⁊ preferēdam
alijs niſi leuitas īpediret. Sꝫ ſicut
ti hanibal negabat poſſe vīci roma
nos. niſi in patria ſua: ita ⁊ hec dū
peregrinatur. inuincibilis eſt. Nā in
ſedib9 ſuis facili9 expugnatur. Hoc
aūt forte cōe hn̄t cū ceterꝭ gētib9
incole britanniarum atqꝫ ytalie.

Si recte vero fuerint inſtituti et doc
trinā exercitatiōe firmauerīt· hono
rati incedāt· habeātur patrie defenſo
res niteant cultu qui tn̄ viros dece
at· nā cultus laſciuior nec in mulie
bri ſexu vicio caret ā nota· Crebro
nāq; cōptū eſt in bellis milicie/laſci
uientē· ꝯ ſplendidū apparatū nō tā
ciuib9 conferre victoriā: ꝙ hoſtes i
uitare ad p̄dam· vn̄ ⁊ hānibal cū a
pud regem āthyochū moraret̄ cau
ſa ꝓfugij facetiſſime cauillat9 eſt·
rege oſtētāte exercitū/inſignib9 au
reis ⁊ argenteis florentē· inducentē
curr9 cū falcāb9 ⁊ cū turrib9 elephā
tos ⁊ oēm equitatū frenis ephipijs
monilib9 ac faleris p̄fulgentē· Cū
ergo rex contēplatione tāti ac tā or
nati exercitus glābūd9 hānibalem
aſpexiſſet· Putas ne inquit ſatis
eſſe romanis hec oīa? Tūc pen9
eludens ignauiā imbelliāq; militū
eius p̄cioſe armatoꝝ· Plane inq̄t
ſatis eſſe credo· ꝯ ſi romani auariſſi
mi ſint· lepide quidē breuiter et a
cerbe. Nam rex de numero exercit9
⁊ de eſtimāda eq̄paratiōe q̄ſiuerat·
ꝯ illū liquet reſpōdiſſe de preda.
Deniq; ſi naſo a milicia artis ſue
arcet ⁊ iubet procul eſſe iuuenes vt
fcia cōptos· quis credat eos ad ro
buſtam miliciā admittendos? Opifi
ces artiū ſingularū id decū ſuarū p̄
ceteris ornāt· a quib9 ſe ſciūt p̄ cete
ris honorari· Vn̄ liquet milites o
portere armis ꝙ veſtib9 nitidiores
eſſe· Eneas a digitis gemmas ad
enſem· iurro ad pocula legitur trā
ſtuliſſe Machabeos ꝯſtat clipeos in
auraſſe et ex fulgore eorū fortitudi
nē gentiū diſſipatam· eos tamē cre
dibile eſt veſte cōi fuiſſe contētos.
Nichil eſt qđ min9 deceat militē ꝙ
cultus mollior ⁊ delicie veſtiū exq̄ſi
te· niſi forte cū traſone ad munitio
nē thaidis expugnādā· veneri deuo
uerit miliciā ſuā marte ꝯtēpto. Hor
des quoq; vitāde ſūt· et mediocri ta
ti q̄ aureo incedit tramite/iugit̄ īſiſtē
dū. Hoc āt volo ire pſuaſū ncātib9 ſi
exerceant̄ ꝟtutē nō deeſſe· q̄ tn̄ fre
quēt̄ incidit ſi nō diſciplina firmat̄.
Artē vō rei militar̄ lacedemonij
tradidiſſe dicūt̄· vn̄ ⁊ hānibal ytali
am petitur9· lacedemoniū queſiuit
ductorē armoꝝ. Qui deſiderat pacē
p̄paret bellū· q̄ victoriā cupit/diligē
ter ībuat militem· q̄ ſecūdos optat
euēt9 dimicet arte nō caſu. Nemo
prouocare· nemo offēdere audeat
quē ſcit ſupiorē fore ſi pugnet. A
thenienſes vnū pre ceteris mādaſſe
militib9/p̄ſci loquūt̄ ānales. Mi
les nūdū emerit9 exercicio ⁊ labo
ri iugiter aſſueſcat. Nā hec ſolēt in
caſtris ſanitatē· ⁊ in cōflictu p̄ſtare
victoriā. Idē eciā tradiderūt· quia in
peditib9 robur conſiſtit exercit9· ꝯ
pciūp aptū ēē milicie q̄ niſi eques
ſit/pugnare nō nouit· deceptū nec
exerceri nec ad pugnā vocatur vtili
ter cui ſtipēdia nō ꝓcedūt· Si enī
ſubtrahas alimēta: tibi miles ob
ſequiū negabit aut fidē. Fames eni
vt dici ſolet pugnat inten9· et ſola
hec q̄ tutiſſīa videt̄ expugnat. Neſ
cit plebs ieiuna timē. Si vō alimē
ta proceſſerīt nūc timore pene· nūc
p̄miuoꝝ ſpe ad officiū incitetur. Sic
vbiq; cāpi ductores· ⁊ militarium

exercitioꝝ magiſtri. ⁊ hijs ipſis exer
prouenant ⁊ videbis in breui gē
tem in id virtutis eſſe reductā/ quo
vigebat: quādo maximꝰ imperato
rū iulius ceſar territa queſitꝰ oſten
dit terga britannis. Sed et de
liberationes caſtrenſes ſiciſcie tamē
frequētiꝰ agitentur. vt in hijs exer
citatꝰ miles cū vſus exegerit quid
maxime expediat ſciat eligere. Di
uō res fuerit ſeria lateat militē. co
ꝗ militare pceptū eſt. qđ fieri debe
at tractato cū multis. qđ vero factu
rus ſis cū paucíſſimis ⁊ fideliſſimis
vel potiꝰ ipē tecū. Raro enī manet
abſconditū. qđ ad noticiā multitu
dinis venit. Militaria qꝫ pcepta
ꝗ exēpla ſtrennuoꝝ in moribꝰ ſepe
referēda ſūt. vt hijs ad ſciaꝫ inſtruā
tur. illis accendātur et aīmētur ad
virtutē. Nec tamen ꝓpoſitū meū
eſt rei militaris hic artē tradē. que
quidē maxima eſt ꝗ pneceſſaria. et
ſīn qua vt verbis plutharchi vtar.
mancꝰ quilibꝫ intelligitꝰ pncipatꝰ.
Quā ſi qs edisce voluerit adeat ca
thonē ceſorinū. legat ⁊ illa q̄ corne
liꝰ celſꝰ. q̄ iulius igniꝰ. q̄ vegetius
renatꝰ. cuiꝰ eo qđ elegātiſſime ⁊ di
ligētiſſiē rei militaris artē tradidit.
licet exēpla pſtrinxerit. plura iſerui
legat inquā q̄ iſti poſterꝰ pſcribēda
duxerūt. Hoc tn̄ in oīm artiū vtili
tate vſatur. vt neqꝗ̄ pceptis exer
ciciū deſit. Nā ſicut ait cicero. in vnā
quāqꝫ rem dare precepta facillimū
eſt. ſed eam efficaciter exſequi labo
rioſiſſimum. Qꝫ vero in precep
tis eloquētie ad herenniū ſcribens
de arte dicendi aſſeruit. eā ſcilicꝫ in

efficacē et inutilē eſſe ſine vſu et ex
ercitatiōe dicendi. ad oēs artes ar
bitor trāſferendū. quatenꝰ non fir
mentur vſu. nec exercicio roboran
tur. Adeo quidē vt ſi artē vſūqꝫ diſ
ſocies. vtilior ſit vſus expers artis
ꝗ̄ ars que ſui vſū non habet. Nam
et dauid in funda et lapide quoꝝ pe
riciā ⁊ vſum habebat allophilū ſtra
uit. ꝗ in baculo ſuo aggredi auſus
eſt virū circis terribilē. ⁊ bellatorē
ab adoleſcentia ſua. Reiecitqꝫ lori
cam regiā ⁊ arma quibus exercita
tus non fuerat. ratus omnia īpedi
mento eſſe miliciae. quoꝝ vſus exer
cicio nō firmat. Ceterū ſicut ars
ſterilis eſt/ vſꝰ ignara. ſic ꝗ vſꝰ im
perfectus eſt qui ex arte non proue
nit. Eſt ergo ſingulorꝝ inicū a na
tura. qua reluctante. ⁊ vt dici ſolet
in vita minerua nichil recte aggre
dimur. Progreſſus ab vſu. ab arte
perfectio. ſi tamē iugi exercitatiōe
fuerit ſolidata. Obtinet hoc in libe
ralibꝰ. virilibꝰ. et mechanicis. aut
ſique ſūt quaꝝ nondū audiuimus
mentionē. vt ars infecunda ſit ſine
vſu ⁊ vſꝰ temerariꝰ ſn̄ arte. Milicí
a ergo ſn̄ arte iners eſt. inofficioſa
ſn̄ vſu. Quo circa q̄ miles eſſe volu
erit. pdiſcat artē. eāqꝫ vſu exercicio
qꝫ firmet/ vt cū electꝰ fuerit et mili
cie ſacramēto aſſcriptꝰ reipublice et
ſibi vtiliter viuat. et non ſit prout
plutharchus ait manus manca.
Hijs enī verbis in inſtitutione tra
iani nouiſſime vſꝰ eſt cū a manibꝰ
plapſꝰ eſt ad pedes. Sequamur ergo
eū. vt ſicut ipē ait q̄i ſoccos pedibꝰ
faciamus. vt non offendantur ad

lapidē/ obiicere aliū/ quē multiplex
ſgent caſ9 ¶ Ca. xx. Qui ſit pedes
reipublice et de cura eis ípendenda.

Pedes quidē qui humiliora
exercent officia/ appellant
quorū obſeqo toti9 reipub
lice membra per terrā gradiuntur.
In hijs quidē agricolaꝝ ratio verti
tur. qui terre ſemꝑ adherent. ſiue in
ſationalib9 ſiue in cōſitiuis. ſiue in
paſcuis. ſiue in floreis agitent Hijs
eād aggregantur multe ſpecies la
nificij arteſqꝫ mechanice/ que in lig
no/ ferro/ ere/ metalliſqꝫ varijs cōſi
ſtunt. ceruiles quoqꝫ obſequiū ratiões
et multiplices victus acquirendi vi
teqꝫ ſuſtentande. aut rem familiarē
amplificādi forme. que nec ad pre
ſidendi ꝑtinēt auctoritatē/ ⁊ vniūſi
tati reipublice vſqꝫquaqꝫ proficiūt.
Hec aūt tot ſunt. vt reſpublica nō
octipedes cancros. ſed et centipedes
pedū numeroſitate tranſcendat Et
quidē pre multitudine numerari nō
poſſūt. cū tamē nō infinita ſint per
naturā; ſed qꝛ tam varie figure ſūt:
vt nullus vnqꝫ officiorū ſcriptor in
ſingulas ſpecies eoꝝ ſpecialia pre
cepta dederit Verūtn̄ quod genera
le eſt oībus ⁊ ſingulis procuratur.
vt legꝫ ſcilicet limites nō excedāt.
et ad publicā vtilitatē ōnia referan
tur Debent aūt obſequiū inferiora
ſuperioribus. que omnia eiſdem vi
ciſſim debent neceſſariū ſubſidiū ꝓ
uidere. Unde plutarchus ea dicit
in omnibus exequēda. que humilio
ribus id eſt multitudini proſūt Nā
paucitas ſemper pluribus cedit Ea
ergo cauſa inſtituti ſūt magiſtrat9
vt a ſubditis iniurie propulſentur/
ipſaqꝫ reſpublica/ quaſi illoꝝ opifici
o calcietur Eſt enī quaſi diſcalciata
quando iniurijs exponitur. quo ni
chil poteſt ignominioſi9 eſſe geren
tibus magiſtratū Afflictus namqꝫ
populus quaſi podagrā principis ar
guit et cōuincit Tunc aūt totius rei
publice ſalus incolumis preclaraqꝫ
erit. ſi ſuperiora mēbra ſe impendāt
inferioribus. ⁊ inferiora ſuperiorib9
pari iure reſpondeāt. vt ſingula ſit
quaſi aliorū ad inuicē membra ⁊ in
eo ſibi quiſqꝫ maxime credat eſſe cō
ſultū. in quo alijs vtilius nouerit
eſſe ꝓſpectū. ¶ Ca. xxi. Republi
cā ad nature ſimilitudinē ordinādā
et ordinē ab apibus mutuandam.

Scripſerunt de republica et ſi
diuerſo modo cicero et pla
to. cū alter qualis eſſe debe
at diſſeruerit. alter qualis fuerit a
maioribus inſtituta. Hanc tamen
vtereqꝫ ⁊ inſtitute ⁊ inſtituende pre
ſcripſit formulā. vt vita ciuilis na
turā imitetur quā optimā viuendi
ducē ſepiſſime noīauim9. Alioquin
nō modo ciuilis. ſed potius beſtialis
⁊ bruta rite cenſebitur Que ſit aūt
nature inſtitutio ipā rationis experi
entia monſtrare ſufficit. ¶ Poetaꝝ
doctiſſim9 maro ad quē plutarch9
ſuū deſtinat traianū. vt ciuilē vitā
ab apibus mutuetur Ammiranda
canit leuiū ſpectacula reꝝ. Dole co
munes natos cōſortia tecta. Urbis
hn̄t/ magniſꝫ agitāt ſb legib9 euū.
Et priam ſole certos nouere pena
tes. veturęqꝫ hyemis memores. eſta
te laborē. experiūt. ⁊ in mediū q̄ſita

reponūt. Nāqꝫ alie victu inuigilāt.
⁊ federe pacto Exercētur agris. pꝭ
intra septa domoꝝ Narcisi lacrimā.
⁊ lentū de cortice gluten Prima fa
uis ponūt fūdamīa. deinde tenaces
Suspēdūt ceras. alie spē gētis ad
ultos Educūt fetꝰ. alie purissima
mella Stipāt ⁊ liquido distendūt
nectare cellas. Sūt qꝰbꝰ ad portas
cecidit custodia sorti. Inqꝫ vicē spe
culātur aq̄s/ ⁊ nubila celi. Aut one
ra accipiūt venientū. ā agmīe fc̄o.
Ignauū fucos pecꝰ a p̄sepibꝰ arcet
Feruet opus. redolentqꝫ thimo. fra
grātia mella. Cū veluti lētis ciclo
pes fulmīa massis Cū ꝯperāt alij
taurinis follibus auras. Accipiūt
reddūtqꝫ. alij stridētia tingūt. Era
lacu. gemit īpositis incudibꝰ antrū.
Illi inꝰ sese magna vi brachia tol
lūt. In numerū versātqꝫ tenaci for
cipe ferrū. Nō aliꝰ si ꝑua licet cōpo
nere magnis. Cicropias innatꝰ a
pes amor vrget hn̄di. Munere quē
qꝫ suo grādeuis opida cure: Et mu
nire fauos. ⁊ dedala fingere tecta.
At fesse multa referunt se nocte mi
nores. Crura thimo plene pascūē
⁊ arbuta passim. Et glaucas sali
ces. casiamqꝫ. crocūqꝫ rubētē. Et pi
guē tiliam. ferrugineosqꝫ iacītos.
Oibꝰ vna quies operꝝ. labor oibꝰ
vnꝰ. Mane ruūt portis. nusq̄ꝫ mo
ra. rursꝰ casdē Vesper vbi pastu. tā
dem decedere cāpis: Ammonuit. tū
tecta petūt. tū corpa curāt. Fit soni
tus. mussātqꝫ horas. ⁊ limiā circū.
Post vbi iā thalamis se ꝯposuere
siletur: In noctē. fessosqꝫ sopor suꝰ
occupat artꝰ. Nec vero a stabulis
pluuia impēdēte recedūt: Longius.
aut credūt sese aduentātibꝰ euris.
Sed circūtute sub menibꝰ vrbis a
quātur: Excursusqꝫ breues tēptāt
⁊ sepe lapillos. Vt cimbe īstabiles
fluctu iactāte saburrā: Tollūt. hijs
sese ꝑ inania nubila librant: Illum
adeo placuisse apibꝰ mirabē morē.
Qd nec cōcubitu īdulgēt nec cor
pa segnes: In venerē soluūt. aut fe
tus nexibꝰ edunt: Verꝝ ipse folijs
natos ⁊ suauibus herbis. Ore le
gunt. ipse regem ꝑuosqꝫ quirites:
Sufficiunt. aulasqꝫ ⁊ cerea regna
refigunt. Sepe eciam duris erran
do in cotibus alas: Attriuere vltro
qꝫ animā sub fasce dederūt. Tan
tus amor florum. ⁊ generandi glo
ria mellis. Ergo ipsas q̄uis āgus
ti terminꝰ eui Excipiat. neqꝫ enim
plus septima ducitur estas. At ge
nus imortale manet. multosqꝫ ꝑ ā
nos. Stat fortuna domus ⁊ aui nu
merāē auorū. Preterea regē nō sic
egiptꝰ ⁊ ingēs Lidia nec ꝑpli partho
rū aut medꝰ hidaspes. Obseruāt.
rege icolumi mēs omibꝰ vna est A
misso rupe fidem. ꝯstructaqꝫ mella.
Diripuere ipse. et crates soluere
fauorꝝ. Ille opum custos. illū ām i
rātur ⁊ oēs Circūstāt strepitu den
so. stipātqꝫ frequētes. Et sepe attol
lūt humeris. ⁊ corpora bello: Ob
iectāt. pulchrāqꝫ petunt ꝑ vulnera
mortē. ¶ Reipublice oēs auctores
ꝑcurre. reꝝ publicarꝝ reuolue hys
torias: vita ciuilis tibi rectius ⁊ e
legantius nusq̄ꝫ occurret Essentqꝫ
ꝓculdubio beate ciuitates si hanc
sibi viuendi prescriberent formā.

¶ Capitulū vicesimūſecūdū. De ſine prudentia et ſolliatudine null9 magiſtratus ſubſiſtit icolumis. nec viget reſpublica cuius caput infirmatur.

Loca quoqꝫ venerabilia ſi apū inſiſtant veſtigijs via ꝯpendioſiſſima ⁊ expedita proficiſcuntur ad vitā. Vide apud maronē fundamenta cartaginis ⁊ tatū collatione beate vrbis auſpiciā a poteris āmirari. Omniū nāqꝫ laborē comunē agnoſces. et neminē ociari. ipſāqꝫ reginā/cuius ope/ciuitatis ſtructura conſurgit. et ſi labori inferiorū manus ſuas nequaq̄ immiſceat. oculos tamen īpendit operi. ⁊ totius mentis exercet ſolliatudinē. Nam ſine prudentia et ſolliatudine nonmodo reſpublica nō procedit. ſed nec minima ꝯſiſtit domus Vn̄ in cōmendatione vlixis homerus ei comitē docet ſꝑ prudentiā affuiſſe. quā ritu poetico minervā nūcupauit. Imitator q̄qꝫ illius maro/ virū inſignē armis/⁊ pietate deſcribens/⁊ quē dignū cenſuit vt patrē faceret romanorū ei in recte gerēdis oibus achatē ſociauit/eo ꝙ ſolliatudo prudentie que gerēda ſūt rectiſſime promouet. ⁊ viro circūſpecto ſic negocia ſepe procedūt. vt nullis inſidiantiū dolis prepediatur. ⁊ quaſi inuiſibilis via gerendorū non publicata/ad finē intentionis perueniat deſtinatū. Eleganter quidē cū nec res militaris. nec pietatis op9 ſine ſolliatudine et prudentia valeat exerceri. Fidelis vtiqꝫ contractus eſt. cū ſolliatudo prudentie ſociatur. ꝗa ⁊ ingeniū perſpicax retūditur ocio. et ſolliatudo non proficit niſi diuiciꝫ vene fundamento nitatur. Alterius ſic altera poſcit opē res et coniurat amice. Sed cuiuſlibet rei q̄libet recta inicia non procedūt. minerua recedente. ¶ Procedat tibi poeta mātuanus. qui ſub ymagine fabularꝫ totius phie exprimit veritatē Attēde ergo nouorū ciuium diligentiā. Qualis apes eſtate noua per florea rura. Exercet ſub ſole laborē. cum gentis adultos. educunt fetus. aut cū liquantia mella. Stipant ⁊ dulci diſtendūt nectare cellas. aut onera accipiunt venientū. aut agmine facto. Ignauū fucos pecus a preſepibus arcent. Feruet opus. redolēt qꝫ thymo fragrantia mella. Ita varijs tenentur occupationib9 ciues. ⁊ dū ſic coluntur officia ſingulorū vt vniuerſitati ꝓſpiciatur. dū iuſticia colitur fines oīm mellea dulcedo ꝓfundit. ¶ Verūptamē null9 rei politice diuturna eſt felicitas. niſi vniuerſitati proſpiciet caput incolume. Qđ ſi nō noueras. vel didicis doceaeris exemplo. Quāta enī leuitate eneas admittitur. quātā cito inuenit grām. homo ignotus. exul fugitiu9. cui9 cauſa ignota eſt persona ſuſpecta. Quāta curioſitate excepte ſt ab aurib9 ꝑncipū fabuloſe narratioēs/hoīs ſuā euacuātꝫ cuipā/ꝯpacin q̄rētꝫ glāz. ⁊ id captātꝫ/ vn̄ poſſꝫ auditorū ſbuertere mētes Precedūt ꝰ ad introitū hoīs ſmones blandi. illecebre laudū cōaliāt hoſpicij grāz. ꝯuiuiū accurati9 iſtruit oīm captata ſedulitas/fabule ſe

quātur cōuiui ı/venandi multiplicaſ
qꝫ luxurie leuitas comitatur inceſ
tū. Parit hec incendiū. deſolatio
nem ciuiū. ⁊ perpetue hoſtilitatis p̄
rogant cauſas Hic finis feminei et
effeminati regni. quod licet virtu
tis habuerit fundamentū: ſuccedēti
bꝰ proſperis minime potuit inueni
re proceſſum. Leuiter admiſſus eſt q̄
q̄uis ex pietatis officio. vt hoſpes
nō fuerat excludendꝰ. oportuniꝰ ta
men fuerat cū vt aduenam nō qua
ſi iudicem introire ❡ Cplm xxiij.
Leuitatē ſicut loquendi ita ⁊ audi
endi vitandam. ⁊ qd̄ finis volupta
tis pn̄ia eſt.

Omnia inquit fac cū cōſilio
⁊ poſt factum nō penitebis
Preterea ſicut p̄ncipem le
uia p̄ferre nō decet ſic nec facilem q̄
dem eſſe ad leuia audienda. Ait ei
ſapientia Princeps qui libenter au
dit verba mendacij. oēs miſtros ha
bꝫ ipios Cōfabulatoibꝰ ⁊ conuiuijs
ſe totis viribꝰ imiſcet venus. cuiꝰ q̄
prima miſſilia libēter admittit. q̄n
poſterioribus vulneretur grauius
vix euadit. Hiſꝰ ⁊ alloquiū. cōtac
tus. ⁊ oſcula. factū. ſicut ſe p̄cedunt
ordine: ita ex neceſſitate doloris in
ſecūt pn̄m. Voluptatis ſiquidem
finis pn̄ia eſt. Si michi nō credis
vel demoſteni crede. qui ſatis v̓ba
ne hoc laidi dr̄ reſpondiſſe. Hec āt
lais chorinthia. ob elegantiam ve
nuſtatēqꝫ forme. grandem pecuniā
ꝓmerebat. Conuentuſꝫ ad eam di
uoꝝ hominū ex oī grecia celebres
erant. Nec admittebat niſi qui da
bat que poſcebātur. Poſcebat autē
illa nimiū quātū. Hinc natum eſt
frequens illud ꝓuerbium apud gre
cos. fruſtra quis corinthū tendit ad
laidem niſi queat aut velit dare qd̄
poſcitur. Ad hanc ille demoſtenes
clanculo adit. ⁊ vt copiā ſui faceret
petit. At lais hoc quantum popoſ
cit. quod noſtratis nūmi denarium
faciat decies mille. Equaturqꝫ me
dictati talēti maioris qd̄ noſtrat̄ de
narij vigīti milia claudit Tali pe
tulantia mulier̄ atqꝫ pecunie mag
nitudine ictus expauiduſꝫ demoſte
nes auertitur. Et diſcedens ego ī
quit/penitere tanti nō emo ❡ Vis
ne proximiora? Noſti quis dixerit
qꝫ habet hoc voluptas omnis / ſti
mulis agit fruentes. apiūqꝫ par vo
lantiū/vbi grata mella fudit/fugit
⁊ nimis tenaci ferit icta corda mor
ſu. Inicia nāqꝫ cupidinis dulcia ſunt
ſup̱ mel ⁊ fauū. at nouiſſima eius
quouis abſinthio amariora. Quis
eſt enim finis confabulationis con
uiuiorum ⁊ explete libidinis niſi pi
ra incenſa ⁊ que in omnes ciues de
ſolationis incendia ſpargit?
❡ Cpl̄m xxiiij. Vicia poteſtatum
ferenda ſūt eo q̄ in eis auſpicia pub
lice ſalutis conſtāt. ⁊ q̄ diſpenſato
res ſalutis ſunt ſicut ſtomachus in
corpore animali nutritiua diſp̄tit ⁊
hoc ex ſententia domini adriani pa
pe quarti

Vade inquit ſalomō ad for
micam. o piger. vt proui
dentia habeatur. At phus
mittit virū politicū ad apes vt ab il
lis ſuū diſcat officiū. cui ſi tirij arc̄e
uiſſēt neq̄q̄ luxurie indulſiſſēt. ⁊ de

gentis incolumitate perpetua gau
deret. Sed quia viciū in mulieꝛe
domina radicauit/effeminati auꝛes
ſubduxerūt colla virtuti ¶ Porro
et ſi in officio virtutum ſit remiſſioꝛ
principatus. colēd9 ē tñ ⁊ ſicut apes
in humeris regē ſuū attollūt/ita ſb
iecti quos pedes et membra eſſe p̄
diximꝰ dū modo principꝰ vicijs nō
ſit omniodum ei exhibeant famula
tum. Nam et ſi laboꝛet vicijs fere
dux eſt tanq̄ in quo ſalutꝭ auſpicia
prouincialib9 extāt. Rege incolumi
mēs oib9 vna Amiſſo rupe fidē
Illiria et traces cotidiano exercicio
īdurati. glā bellice laudis finitimos
macedones terrebāt. Qui p̄lio pul
ſi. rege ſuo regis defūcti filio ī cunis
plato ⁊ pone aciē poſito: acri9 ēta
mē repeciere tq̄ ideo victi fuiſſēt. qꝺ
bellātib9 defuerat auſpicia regꝭ ſui
victoꝛes futuri. vel ꝓpterea q̄ ex ſu
perſtitione vel fide/animū vincendi
ceperāt. Nam ⁊ miſeratio infantis
eos tenebat/quem ſi victi eſſēt cap
tiuū de rege facere videbātur. Cōſer
to itaq̄ꝫ pꝛelio magna cede illiricos
fuderūt oñdentes hoſtib9 ſuis pꝛiore
bello/regem/ nō virtutē macedonib9
defuiſſe. Quanti ergo eſſe debet iā
prouectus etate ⁊ dignitate. ſi tāti
habeatur vteroq̄ꝫ ꝓuehendꝰ? Licet
aūt duri9 videatur tractare pplm. ta
mē auctoꝛitas dignitatꝭ ⁊ vtilitas
officij debent ꝓuincialiū aīos miti
gare ¶ Ueni me cauſa viſitandi
dnm adꝛianū pōtificē quartū. q̄ me
ī vlterioꝛē familiaritatē admiſerat:
ꝓfectū in apuliam. Manſiq̄ꝫ cū eo
beneuenti ferme tres menſes Cum

itaq̄ꝫ vt fieri ſolet inter amicos / ſe
pe ſuper plurimis cōferremꝰ. et ipſe
quid de ſe ⁊ eccia romana ſentirent
hoīes a me familiarꝰ ⁊ diligētiꝰ q̄
reret. ego apud eū vſus ſpūs liber
tate: mala que ī diuerſis ꝓuincijs
audieram patenter expoſui. Dicit
enī dicebatꝰ a multis romana eccia
q̄ mr̄ oīm ecciarū eſt ſe nō tā mrem
exhibet alijs q̄ nouercam. Sedēt
in ea ſcribe ⁊ phariſei ponentes one
ra īpoꝛtabilia in humeris hominū
que digito non contingunt. Dñan
tur in clero. nec foꝛma fiūt gregi q̄
recto calle pergit ad vitam. p̄cioſā
ſupellectilem congerūt. auro ⁊ argē
to onerāt menſas. ſibi eoq̄ ab aua
ricia nimis pci Nā paup aut nullꝰ
aut rarus admittitur quē īterdum
nō tam xpus q̄ vana glā introdu
cit Cōcutiūt ecclias. lites excitant.
collidunt clerum et populū. labori
b9 et miſerijs afflictoꝛū nequaq̄ cō
paciūtur. ecclesiarū letantur ſpolijs.
et queſtū omnē reputāt pietatē Iuſ
ticiam nō tā veritati q̄ p̄cio reddūt
Oīa nāq̄ꝫ cum pꝛecio hodie. ſed nec
cras aliquid ſine p̄cio obtinebis.
Nocēt ſepius et ī eo demoēs/imitā
tur. q̄ tūc ꝓdeſſe putāt cū nocē de
ſiſtūt exceptꝭ paucꝭ q̄ nomē ⁊ offici
um paſtoꝛis īplēt. Sꝫ ⁊ ipſe roma
nꝰ pōtifex oib9 grauis ⁊ fere ītolera
bilꝭ eſt Pꝛeterea oēs arguūt q̄ rue
tib9 ⁊ collabētib9 ecclijs q̄s pꝛim cō
ſtruxit deuotio. altaribus quoq̄ꝫ in
cultis / palatia extruit. et ipſe non
modo purpuratus. ſed deauratus ī
cedit. Pallatia ſplendēt ſacerdotū
⁊ in manib9 coꝝ xpi ſoꝛdidatꝰ eccia

Prouinciaꝝ diripiũt ſpolia · ac ſi
theſauros ceceſi ſtudeant reparare·
Sed recte cũ eis agit altiſſim9 · qm̃
ꝟl ipſi alijs ⁊ ſepe viliſſimis homini
b9 dati ſunt in direptionem· Et vt
opinor dũ ſic in inuio errauerunt ·
nunq̃ deerit eis flagellum dñi · Ore
ſiquidẽ dñi locutum eſt · quia quo iu
dicio iudicauerint iudicabuntur · et
ſua mẽſura remetie̾t eis · Antiquus
dierũ mentiri nõ nouit · Hec inquã
pater / loquitur popul9 / quando qui
dẽ vis vt illi9 tibi ſententias profe
ram? Et tu inquit quid ſentis? An
guſtie inquã ſũt vndiq̃ȝ Vereor enĩ
ne mendacij uꝉ adulationis contra
ham notã · ſi ſol9 populo ꝯdixero ·
Sin ãt / reatum vereor maieſtatꝭ ·
ne tanq̃ qui os meum in celũ poſu
erim crucẽ videar meruiſſe · verump
tamen qꝛ guido ſancte potentiane
preſbite̾ cardinalis populo teſtimo
nium ꝑhibet · ei vſq̃q̃ȝ contradicere
non pſumo · Aſſerit enĩ in romana
ecc̃a quãdã duplicitatis eſſe radicẽ ⁊
fomentũ auaricie q̃ caput ⁊ radix ẽ
oĩm maloꝝ · Neq̃ȝ id quidẽ in ãgu
lo · ſꝫ conſidẽtib9 fratrib9 ſãcto euge
nio pſidente qñ aduerſus inocenti
am meã feretini gratis excãduerat
hoc publice proteſtat9 eſt · Vnũ ta
mẽ audacter cõſcientia teſte profite
or · quia nuſq̃ honeſtiores clericos
vidi q̃ in ecc̃ia romana / aut qui ma
gꝭ auariciã deteſtẽtur ¶ Quis bar
nardi redonẽſis ſcõꝝ coſme ꝟl da
miani dyaconi cardinalis ꝯtinenti
am ꝯtemptũq̃ȝ pecunie nõ mire̾t?
Nondũ natus eſt a quo munus ac
cepit · Qd̃ tñ a cõmunione fratrũ

ſinceriore iure pueniebat · interdũ
accipere ꝑſuaſus ẽ Quis non ſtupe
at epm̃ peneſtrinũ qui ſcrupulũ cõ
ſcientie metuẽs · ⁊ a participatione
bonoꝝ cõmuniũ abſtinebat? Pluri
um tãta modeſtia / tanta grauitas
eſt · vt fabricio nõ inueniãtur inferi
ores · quẽ agnita ſalutꝭ via modis
omnib9 ãnecedunt Quia vo iuſtas ·
vrges / papis · cum certũ ſit qd̃ ſpiri
tui ſcõ mentiri nõ liceat · fateor qꝛ qd̃
pãpis faciendũ eſt · ⁊ ſi nõ ſitis om
nes operib9 imitãdi · Nam q̃ a doc
trina vrã diſſentit aut heretic9 aut
ſciſmatic9 eſt · ſed deo ꝯpicio ſũt · qui
nõ oĩm nrm̃ opa imitẽtur · Pauci
tũ ergo labes ſincerꝭ maculã ⁊ vni
uerſali ecc̃ie infamiã ingerit · ⁊ ĩ ea
opinione ideo frequẽci9 moriuntur
ne totam corrũpant ecc̃iam Prꝫ ⁊
boni rapiuntur interdũ ne malicia
ĩmutentur · ⁊ quia roma corrupta
apud deum hijs reperitur indigna
Tu ergo q̃ id habes officij · querere
⁊ inſerere humiles / vane glorie ꝟl pe
cunie contemptores · Sed timeo
ne dũ ꝑgis querere q̃ vis · ab ipru
dẽte amico audias q̃ nõ vis Quid
ẽ pater qd̃ alioꝝ diſcutis vitã ꝟl te
ipm̃ minime ꝑſcrutaris? Omẽs ap
plaudũt tibi · pꝛ omniũ vocaris ꝟl
dñs / ⁊ capiti tuo infũditur oẽ oleũ
peccatoris · Si ergo pꝛ es quare a
filijs munera ꝟl retributioẽs expec
tas? Si dñs · q̃re romanis tuis ti
morẽ nõ iacitꝭ · ⁊ temeritate repſſa
eos ad fidẽ nõ reuocas? At vrbem
vis ecc̃ie tuis muneribus ꝯſeruare
Nũquid eã ſic ſilueſtẽ munerib9 ac
q̃ſiuit? In inuio pꝛ es ꝟl nõ in via ·

Eiſdem eſt ꝯſeruanda muneribꝰ quí
bꝰ eſt acquiſita. Qđ gratiꝫ accepiſ
ti gratis dato. Juſticia regina vtutū
eſt. ⁊ erubeſcit quouis ṗcio ꝑmuta
ri. ſi graciosa futura eſt. ſi gratuita
Nequaꝗ̄ ꝯſtituat ad ṗcium. q̄ cor
rūpi nō poteſt. Integra eſt ⁊ ſemꝑ
incorrupta. dum ṗmis alios. et tu
ꝗ̄uiꝰ apprimeris. Riſit pontifex.
et tāte ꝯḡtulatus eſt libertati. ṗapí
ens. vt quocīēs ſiniſtrū aliquid de
ipō meis auribꝰ inſonaret/hoc ei ſi
ne mora nūciarem. Et cū plurima
nūc pro ſe nūc contra ſe reſpōdiſſet
apologū huiuſmodi michi ꝓpoſuit.
Ait ergo. Accidit vt aduerſus ſto
machum membra oīa totiꝰ corpis
conſpiraret̄/tanꝗ̄ aduerſus eū qui
voracitate ſua labores oīm exhau
riret. Nō ſaciatur oculus viſu. auris
auditu. laboribꝰ inſiſtunt manꝰ. pe
des ab itinere callū induūt. ipſaqꝫ
lingua vtiliter/⁊ ſermonem ⁊ ſilē
tium moderatur. Oīa deniqꝫ mēbra
publicis inuigilant cōmodis ⁊ ī tā
ta ſollicitudine oīm et labore ſolus
q̄eſcit venter. ⁊ cum oīa parata fue
rint q̄ labor multiplex acquiſiuit ſo
lus oīa deuorat et cōſumit. Quid
multa? Cōdixerunt. vt a laboribꝰ
abſtinerēt ⁊ graui inedia conficerēt
illū inertem ⁊ publicū hoſtem. Ex
acta eſt ſic vna dies. ſecuta eſt alte
ra tedioſior. tercia adeo pernicioſa
fuit. vt fere omnibꝰ defectū īducerēt
Urgente itaqꝫ neceſſitate frēs itém
in vnum conuenerūt acturi de ſalu
te ſua ⁊ publici hoſtis ſtatu. Cū er
go oēs aſſiſterēt. oculi languerēt. pes
molem corpis nō erexit. Torpebāt
brachia. ſed ⁊ ipā lingua inerꝰ/⁊
deficienti palato ſociata. cauſā cōmu
nem exponere nō ṗſumpſit. Ad cor
dis ergo cōſilia omnia redierunt.
ibiqꝫ habita deliberatiōe racio pate
fecit. qm̄ hec mala īgerebat qui añ
denūciatus fuerat publicus hoſtis
Ex quo eni ei tributa ſubtracta ſt.
⁊ ipī quaſi publicꝰ diſpenſator om
nibꝰ alimēta ſubduxit. Et quia ne
mo poteſt ſine ſtipēdijs militare. cū
ſtipendia nō procedūt. debilitatꝰ ⁊
frāgitur miles. Sed nec in diſpēſa
torem poterat culpa refundi qui qđ
non acceperat minime potuit alijs
erogare. Lōgeqꝫ tuciꝰ eſſe/vt ei qđ
diſtribuat miniſtretur. q̄ꝫ illo euacu
ato oīa membra eſuriāt. Factū eſt
ita. ⁊ ſuadēte racione impletꝰ eſt vē
ter. ⁊ refocillata mēbra. ⁊ pax om
nium reformata. Abſolutus eſt ita
qꝫ ſtomachus. qui licet vorax ſit ⁊ a
uidus alieni. nō ſibi tamē petit ſed
alijs. que eo exinanito neq̄unt ſuſ
tentari. Tale eſt īquit frater ſi rec
te attendas in corpore reipublice v
bi licet plurimū appetat magiſtra
tus. nō tam ſibi q̄ꝫ alijs coaceruat.
Si enim exinanitus fuerit. nichil
eſt qđ membris valeat impartiri.
Nam ſtomachi in corpore ⁊ princi
pis in republica idem officium eſt.
iuxta illud quinti ſereni. Qui ſtoma
chum regem totius corporis eſſe cō
tendunt. vera niti rōe videntꝰ. Hu
ius enim validus firmat tenor om
nia membra. At cōtra eiuſdem frā
guntur cuncta dolore. Quin etiam
niſi cura iuuet viciare cerebrum fer
tur ⁊ integros illinc auertere ſenſꝰ

Noli ergo neq̧ noſtrum neq̧ ſecu
lariū principū duriciā metu· ʒ oim
vtilitatē attēde ¶ Capl̄m xxv· De
coherēcia capitis ⁊ mēbrorū reipub
lice ⁊ ꝙ princeps q̄dā ymago deitatꝭ
eſt et de crimine leſe maieſtatꝭ qua
liter ſcȝ ꝯmittitur ⁊ punitur et de
hijs q̄ ſunt in infidelitate ſeruāda
Michi vero ſatiſfactum eſt ⁊
perſuaſus ſum deuotos hu
meros ſupponere poteſtati
Nec modo fero eā· ſed grata eſt dū
deo ſubiecta eſt· ⁊ illi9 ordinē ſequi
tur Alioq̄n ſi diuinis reluctetur mā
datis· ⁊ me theomachie ſue velit eſ
ſe participem libera voce reſpōdeo de
um cuiuis hoī preferēdū Hic ergo
cohereāt inferiora ſupiorib9 · ſic vni
uerſa mēbra ſe ſubiciant capiti · vt
religio ſeruetur incolumis ¶ Item
politicam legitur ſocrates inſtituiſſe
et in eam dediſſe p̄cepta· q̄ a ſinceri
tate ſapientie quaſi quodā fonte na
ture manare dicūtur Hoc autem in
ſumma colligitur vt q̄ in republica
humiliora ſūt maiorū officio diligē
tius ꝯſeruētur Inſtitutionē traiani
cui9 mētio ſuperi9 facta eſt diligēti9
relege· ⁊ hec latius ꝯſcripta inueni
es Nobis aūt hec de vnitate capi
tis et mēbrorū ad p̄ſens dixiſſe ſuf
ficiat· Hoc adiecto ꝙ p̄miſimus ꝙ
leſio capitis vt p̄diximus ad ōnia
membra refertur ⁊ cuiuſq̧ mem
bri vulnus iniuſte irrogatū ad capi
tis ſpectat iniuriā ¶ Ceterū ꝙ ad
uerſus caput aut vniuerſitatē mē
brorū dolo malo malicia p̄ſumit·
crimē eſt grauiſſimū et ꝓximū ſacri
legio· qr ſicut illud deū attēptat:

ita ⁊ iſtud p̄ncipem quē ꝯſtat eſſe
in terris quandā ymaginē diuinita
tis Et ex eo quidē maieſtatis dicīt
crimē· qd̄ ꝓſequitur illi9 ymaginē
qui ſol9 ſicut illuſtris comes legeceſ
trie robert9 modeſte ꝓconſulatū ge
rēs apud britānias dicere ꝯſueuit·
vere ⁊ ingenue maieſtatꝭ retinet ve
ritatē· puta cū quis aduerſus p̄nci
pis ſecuritatē aut pp̄li/ qd̄ molitur
ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ aliū ¶ In hui9 autē
ꝓſecutiōe oībus equa ꝯditio eſt· et
pleruq̧ fit vt nec mortis beneficio
in hijs eciā quos nemo ꝯuenit in
vita liberetur· ſed ꝯuictis mortuis
illoꝝ dāpnatur memoria: ⁊ bona
ſucceſſorib9 auferuntur Nā ex quo
ſceleratiſſimū quis conſiliū cepit·
ex inde quodāmodo ſua mente puni
tus eſt Ex quo quis tali conſilio ta
le crimen ꝯtraxit· neq̧ alienare· ne
q̧ manumittē poſſe ꝯſtat· nec ei ſol
uē iure debitorē Famoſi quoq̧ qui
alias ius accuſādi nō habēt ſine vl
la dubitatiōe hic admittūtur· ʒ et
milites qui alias cauſas defendere
nō poſſunt Nā qui ꝓ pace excubāt
magis magiſʒ ad hāc accuſatioēm
admittendi ſūt Serui quoq̧ dn̄os
licenter deferūt· et liberti patronos
Hoc tamen crimē a iudicibus non
in occaſionē ob p̄ncipalis maieſtatꝭ
venerationē habēdū eſt· ʒ in verita
te Nā ⁊ ſpectāda eſt ꝑſona an potu
erit facē ⁊ an fecerit· an cogitauerit ⁊
an ātequā h° p̄ſūpſerit ſane mētꝭ fue
rit Nec lubricū lingue ad penā faci
le trahēdū eſt Quāquā ei temerarij pe
na ſint digni tamen ⁊ illis parcen
dum eſt · ſi tamen tale ſit delictum

qd vel ex ſcriptura legis deſcendat• vel qd ad exemplū legis vindicandū eſt• Audiūtur ⁊ mulieres ī leſe maieſtatis queſtione Nā coniurationē ſergij kateline iulia mulier detexit• et marcū tullium conſulē in iudicium ei9 inſtruxit• Tormētis quidem ſubdendi ſūt• ſi hec ratio neceſſitatis aut vtilitatis inducat• qui criminis hui9 rei eſſe creduntur cū illis quorum conſilio atqꝫ inſtinctu ad accuſationē viſi ſunt acceſſiſſe • ut ab omnib9 cōmiſſis cōſcijs viditia poſſit inſtituta reportari ¶ Sūt aūt plurima q̄ maieſtatis īformāt crimen• vt ſi de morte principis tractetur aut magratuū• aut arma qs cōtra priam tulerit • aut relicto pn cipe de publico bello pfugerit • aut ciuitatum ī ſediciōnē aduerſus rem publicam ſollicitauerit populū cui9 ve opa dolo malo hoſtes populi rei qꝫ publice/ cōmeatu• armis/ telis• pecunia • qua ve alia re adiuuantur• vel ex amicꝫ reipublice fiūt hoſtes• cui9 ve dolo malo opa factū erit quo magis obſides pecunia dentur aduerſus rempublicam• quo min9 etiā gens extranee regionis reipublice obtemperet fecerit ¶ Jtē qui cōfeſſum in iudicio reum ꝑpter hoc in vincula cōiectum emiſerit• ⁊ in hūc modū plurima que longū ē impoſſibile eſt enarrare• Sed qr forma fidelitatis in eo pre ceteris ſeruare oportet• pauca ſē ex quib9 quid non liceat cōmodiſſiē colligi poteſt• Necceſſarij nāqꝫ cōtrarium/ impoſſibile eſt• ⁊ ei qd oportet fieri/ ſola illicita contradicūt Exigit aūt fidelitatꝭ forma • que neceſſario fidei ſunt inſerta• incolume• tutum• honeſtum• vtile• facile• poſſibile ne cui fidelitate tenemur aſtricti incolumitatē ledamus corporis• aut municiones q̄bus tutus eſt detrahamus• aut p̄ſumamus committere vnde honor aut illius vtilitas minuatur• ꝟ neqꝫ id qd facile ē / difficile fieri liceat/ aut qd poſſibile eſt/ impoſſibile ¶ Preterea qui beneficiū / ab eo cui9 fidelis eſt/ poſſidet/ geredis ei9 auxilium ⁊ ꝯſilium debet• Unde quantum oīm domino debeatur/ ſole clarius lucet ſi tantū debetur hijs qb9 ſola fidelitate tenemur aſtricti Sꝫ ⁊ pena hui9 criminis tanta eſt? vt nō facile crediderim nec a dominis inſularum qui frequencius tyrannidem induūt/ ſeuerius quippiam excogitari poſſe• Et ne a tyrānorum ſeuicia pene ſeueritas proceſſiſſe credatur• ipſius modeſtiſſimi iuris verba p pte poſuim9• Ait ḡ ¶ Quiſqs cū militib9• vꝉ cū p̄uatis• uꝉ barbaris etiā ſceleſtē īierit factionē ā facinoris ipi9 ſuſceperit ſacmentū• uꝉ dederit• de nece etiā illuſtriū viroꝝ• q̄ ꝯſilijs ⁊ ꝯſiſtorio nrō īterſūt ſenatorū etiā• nam ⁊ ipi pars corpis nrī ſt• uꝉ cui9libet poſtremo q̄ nob mili tat cogitauerit catē ei ſeueritate voluitatē ſcelerꝭ q̄ effcm puniri iura voluerīt• Jpe q̄dē vtpote maieſtatꝭ re9 gladio feriaꝭ• oib9 bonis ei9 fiſco nrō addictis Filij ꝟo ei9 qb9 vitā ī patoria ſpecialiꝭ lenitate ꝯcedim9 (pīno ei debetēt perire ſupplicio) ī q̄b9 pīni ꝟ ē hereditarij criminis exēpla metuūē• a materna uꝉ auita

omniū eāā proximorū hereditate
ac ſucceſſione habeantur alieni/teſ
tamenti extraneoꝝ nichil capiāt·
ſint perpetuo egentes et pauperes/
infamia eos ſemꝑ paterna comite
tur. Ad nullos vnq̄ honores ad nul
la prorſus ſacramenta perueniāt·
Sint poſtremo tales · vt hijs per
petua egeſtate ſordentibus ſit et
mors ſolaciū· ⁊ vita ſuppliciū Deni
qȝ eāā iubemus eos notabiles eſſe
ſine venia · qui pro talibus vnq̄ a
pud nos interuenire preſūpſerint
Ad filias ſane eorū quib; numero
fuerīt·faladiā tm̄ ex bonis mr̄is ſi
ue teſtata ſiue inteſtata deceſſerit vo
lumus peruenire·vt habeāt potius
mediocrē filie alimoniā q̄ integrū
emolumentum ꝟl nomen heredis·
Mitior enī circa eas debet eſſe ſen
tencia/ quas pro infirmitate ſexus
minus auſuras eſſe ꝯfidim9 Uxo
res ſane predcōꝝ recuperata dote ſi
in ea conditione fuerīt/vt que a vi
ris/titulo donationis acceperint fi
lijs debeant reſeruare/tempore quo
vſuffructus aſſumitꝰ · omia ea fiſco
noſtro ſe relicturas eſſe cognoſcant·
que iuxta legem filijs debebantur·
Faladia eāā ex hijs rebus filiabus
tm̄ non eāā filijs deputetur Id qd
de predictis eorūqȝ filijs cauimus
eāā de ſatellitibus conſcijs ac mi
niſtris filijſqȝ eorū ſimili ſeueritate
cenſemus Sane ſi quis ex hijs in
exordio inite factionis ſtudio vere
laudis accēſus ipſe prodiderit fac
tionē· ⁊ premio a nobis et honore
donabitur· Is vero qui vſus fuerit
factione·ſi tamen incognita adhuc

ꝯſilioꝝ archana patefecerit: abſolu
tione tm̄ et venia dign9 habebitur
¶ Ca^m xxvi· Qȝ vicia fereda ſunt
aut tollenda· ꝟl a flagicijs diſtant
et generalia quedā p̄cepta de offici
o p̄ncipis·et breuis epilog9 quāta
ſit ei reuerentia exhibenda·

Hec quidē pauca de multis
h excerpta de ſincera vena iu
ris preſenti opuſculo cura
ui inſerere·quo et iuris ignari a ma
ieſtatis crimine ſeipſos longius a
moueāt hijs inſpectis ⁊ ne q̄s q̄ me
ip̄m calūpnietꝰ in aliquo aduerſus
auctoritatē p̄ncipis q̄ppiā preſūpſiſ
ſe· ¶ Dici ſolet/qȝ ſine leſione ſan
guiui non facile remouetꝰ robura ſu
bere· ſȝ multo equius et cicius ledi
tur quiſquis obſequiū mēbrorū ſe
iūgit a capite · Vigeat ſemꝑ excel
lentia capitis·qȝ in eo totius corpo
ris cōſiſtit ſalus· Uarro in ſatira q̄
manipea īſcribitur·et de officio ma
trimonij inſtituta eſt ait Viciū con
iugis aut attollendū eſt aut feren
dū· Qui tollit viciū·comodiorē cō
iugē preſtat Qui fert/ſeip̄m efficit
meliorē · Hic principis et ſubiecto
rū vicia aut ferenda ſunt aut tollen
da· Horꝝ quippe cōfederatio affectū
cōiugij aut equat aut p̄cedit· Dȝ
ꝟl ip̄a varrōis v̄ba ferre ꝟl tollere·
lepide quidē cōpoſita ſunt· Apparet
aūt qȝ tollēdi nomē/correctiōis eſt
nota· Cōſtat eq̄dē ei9 eſſe ſentēciā/
vt feratꝰ qd tolli nō p̄t Hoc tn̄ fide
lis adicit iterp̄tatio vt viciū intelli
gatꝰ / qd honeſte ferri p̄t ⁊ religioē
icolumi Vicia enī flagicijs leuiora
ſūt et ſūt non nulla q̄ non ferri licet

aut que fideliter ferre nõ poſſũt· Ex
cauſa fornicationis licet er diuertit
cõiunx a ↄiuge· et pleruq; patron9
eſt turpitudinis qui crimẽ celat vx
oris· Inde eſt forte· q̃ adulterã reti
net· ſtult9 ⁊ impius eſt· Hec autem
in mechia corporali ⁊ ſpirituali q̃d
ad aliquid eque obtinent· et ſi dete
rior ſit ſpũalis ⁊ ſtudioſi9 declinan
da· Similiter ꝟ in mẽbroꝝ ↄpage
ferendi/aut tollendi/rationis eſt re
gula admittẽda· Nam q̃m mẽbra
curari oporteat nemo ambigit· ſiue
in fomento olei ſiue in auſteritate
vini· quod ſamaritanus infundit
vulnerato· ꝑcedat cura Que autem
tollenda ſint· ex eo liquet q̃d ſcrip
tum eſt· Si ocul9 tu9 vel pes ſcanda
liſat te erue eũ ⁊ proice abs te Hoc
in membris oĩb9/principi arbitrio
obſeruãdũ· vt nõ mõ eruantur ab
ſcindantur ꝟ procul eiciantur· ſi ſi
dei aut publice ſaluti dentur in ſcã
dalũ ꝟ ita ↄterantur vt in exterminio
omni9 vniuerſorũ incolumitas procu
retur· Cui inquã poet· qui ceca in o
culos ſuos ſeuire precipitur? Vtiq;
nec auris· nec lingua· aut ſi quid
aliud in corpe reipublice degit/ ſe
curũ eſt· ſi inſurgat in aĩam/ob gra
uiam cui9 ipſi oculi effodiuntur·
Cũ aũt de9 offenditur· ab vſu cri
minũ· aut eccia conculcatur/totius
aĩe ꝑiclitatur ſal9· Quod ita alie
nũ eſt ab officio principis: vt quoci
ens iſta proueniũt ĩ republica aut
oĩno non ſentire credatur princeps/
aut dormire aut in diuerſorio eſſe·
Sol eminet vniuerſis vt cũcta vi
deat· ⁊ diiudicet vniuerſa· Solem/

alterũ principem eſſe credo· Recte
itaq; facit cũ ignauũ fucos pecus a
ꝑſepib9 arcet· qui aluearia ſpoliant
⁊ quicquid dulce eſt ebibũt aut aſ
portant· Recte facit cũ eccie promo
uet culmen· cum religionis dilatat
cultũ· cũ ſuperbos humiliat et exal
tat humiles/munificus in egenos/
in copioſos frugalior/cũ virtutes ꝑ
mio ꝟ vicia equa penaꝝ lãce remu
nerat/cũ iuſticia vſq;quaq; ante eũ
ambulat/⁊ ponit in via prudentie
aliarũq; virtutũ greſſus ſuos Equi
dem· ſic petit celũ vt nõ ferat oſſan
olimp9· Dũmaq; pelio aũis ſydera
tangit apex Inquit ſapiẽtia Ne
glorioſ9 appareas corã rege· ⁊ in lo
co magnoꝝ ne ſteteris· Eoq; ſpec
tat ſapientis edictũ vt quiſ quis nõ
humiliatur in facie ꝑncipis· merito
confuſione obductus gloria quam
vſurpauit dignus eſt ſpoliari· Ho
norum ſiquidem diſtributor eſt/ et
dũ recte miniſtrat principatũ/penes
eũ eſt perpetua diſpẽſatio munerũ
Recte quidẽ miniſtrat· cũ eo ꝑſiden
te letantur populi et in regno equi
tatis/totius terre latitudo exultat·
Perpetua ĩquã q2 vt ſcriptũ ẽ rex
q̃ iudicat in veritate pauperes: thro
nus ei9 in eternũ fundabitur Quis
ergo ei honorem detrahat quẽ au
dit a domino perpetuo munere ho
noratum? Plane in inſenſibilẽ ꝑn
cipis ſtatuam quicq̃ preſumere/
quãdoq; crimen extitit maieſtatis
ꝟ morte acerbiſſima prout vete
ribus placuit puniendum· Quis
ergo ĩ ymaginem dei· que eſt prin
ceps/ malicia ꝑſumens offẽdit?

Proinde consiliosissimū est illud sa
pientis In cogitatione tua regi ne de
trahas· et in secreto cubiculi tui ne
maledixeris diuiti· quia aues celi
portabūt vocem tuam· ꝛ qui habet
pennas annūciabit sententiam ¶ Nū
quid ergo quicꝗ̄ licebit in ope aut
verbo· cū ꝛ ipa cogitacio cubiculiqꝫ
secretū/ ꝛ sententia cordis/ arceatur
ne quid moliatur aut concipiat ad
uersus principē? ¶ Capitulū xxvij·
Qz gnatonia puertunt omnia nec
vera fateri patiuntur· ꝛ quocies exem
plo marsie corium detrahēdum est
si sapiant diuites et ꝙ calūpniato
res pauperum deus ipē psequitur ·

Ceterū si gnatoni creditur
quisquis non arridet diuiti
bus eciam cum malefecerīt
aut non applaudit in pessimis/ eorꝫ
videt aut inuidere fortune· ꝗ offici
o non deferre Nam apud gnatoni
cos/ veritatis eloquiū/ crimē est ma
iestatis Impetrata tamē venia vnū
pro membris/ in auditu capitis in
fero· nō tñ ego ꝫ spūs sapie· spūs
veritatis· spiritus sanctꝰ· Qui obtu
rat aurem suam ad clamorem pau
peris· ꝛ ipē clamabit ꝛ non exaudi
etur· Non equidē exaudietur a ca
pite suo qm̄ caput eius xpūs est· ꝛ
in xpō deus· et deꝰ xp̄s· qui liberat
pauperem a potente ꝛ ɔstringit omīa
indumenta regna terrarū· lapis p̄
cisus de monte sine manibus· eripi
ens inopē de manu fortiorꝫ eꝰ· ege
nū ꝛ pauperē a diripientibꝰ eū ¶ Di
ergo quisꝗ̄ q̄ūcꝫ sit ille īsurgit in
eos quorꝫ patronus p̄mo pater est
xpristꝰ· procul dubio in seipm̄ prouocat

lapidēm/ quo irruente cominuta est
statua· quā vidit nabugodonosor· q
regnorꝫ/ varij splendoris ꝛ roboris
seriem figurabat· Nec confidat in for
tuna pauperū multiplicans vota· et
quasi deus muneribus corrūpi que
at· eū stipulatis potius ꝗ̄ veris ab
impenitēte elemosinis attēptare· cū
sapia ptestetur· q̄a ruina est homi
ni deuotare sc̄ōs ꝛ post vota retrac
tare Et illud Hostie impiorꝫ abho
minabiles dn̄o· quia offerūtur ex
scelere Et qui offert sacrificiū de ra
pina pauperis· quasi filiū īmolat pa
tri Nec michi īputetur si de manu
eorꝫ fraternus sanguis exquiritur
aut opm̄ suorū reportant p̄mia/ in
eadem mensura quā ipsi intulerūt·
qm̄ non ego sed altissimus dicit· ꝛ
facit hec omnia ¶ Ego quidem nō
tantū bonis ꝛ modestis· sed eciam
discolis arbitror seruiendū in omni
humilitate ꝛ reuerentia· fideliter ta
mē ꝛ in cultu potestatis deū venerā
dū/ a quo ē īstituta Unde ꝛ hebrei
p̄cipiūtur orare p babiloniјs· quia
in pace principū quies est populorꝫ
ꝛ xpūs ipē cesari tributa/ a fidelibꝰ
censuit esse soluenda Omnia tamen
puertit gnato ꝛ eo iudice/ veri pro
fessio/ maiestatis crimini coequatur
Dignus plane cui calūpnus appol
linis id est sapientie cultor pellem
detrahat/ exemplo marsie· qui dū
ɔtēdit phebū supare canēdo victus/
indumento nature spoliatur Cū nā
qꝫ adulatorꝫ factio imitatur· ꝛ infe
licem satirū implet· dum numina su
a (fortunatos loquor) vanis laudi
bus/ velut instrumentis musicis/ nō

tam ſuperare molitur ꝙ̃ excecare.
Semper quidem iuueneſcit ĩ vicio
que nũꝙ̃ grauitate ſenſuum matu
ratur leuis. laſciua loquax. Et que
ad omnem auram ꝗ̃uis arundine
citius agitatur.

¶ Capitulum vigeſimũoctauũ.

Auctoritate ſocraticoꝝ quando ꝗ̃s
de ſuo cõmendatur. ⁊ quando ſit ali
ena laudatio.

Et licet hij tibicines vani
tatis/alioꝝ ſupplãtationi
ſemp̲ inſiſtãt. ĩ cõmẽdatioẽ
illiꝰ quod maxime ſuũ cuiuſ ꝗ eſt:
aut rarius occupãt aut nunꝰ. Tũc
eni ꝗ̃ſ ꝗ maxime Et de ſuo ꝯmẽdat
cũ ad ſapiẽtie laudes lĩgua p̃dican
tis accedit. Cetera nãq omĩa alie
na ſũt. ſuũ eſt cuiuſꝗ q̃d ſapit. Du
um inquã nõ tamẽ a ſe. ſꝫ ab eo cꝰ
munꝰ eſt. quicq̃d laudẽ meretur in
hoĩe. Et hic quidẽ nõ eſt meus ſer
mo. ſed quẽ oĩm ſapientũ cetꝰ con
celebrat. ⁊ quẽ in libro qui inſcribi
tur de deo ſocratis facile eſt iuenire.
Cuiꝰ verba ꝓpter elegantiã ſenſuũ
⁊ orationis lepidã venuſtatẽ curaui
inſerere. vt hijs q̃ ſcribũtur ꝓ̃pꝰ
adhibeatur fides. cũ de puriſſiõ fon
te maioꝝ eadẽ ꝓfluxiſſe conſtiterit.
¶ Ait itaq apuleius. Nichil eque
miror ꝙ̃ cũ omẽs ⁊ cupiant optime
viuere. ⁊ ſciãt nõ alia re viui ꝙ̃ ani
mo nec fieri poſſe q̃n vt optime vi
uas. animꝰ colẽdꝰ ſit. tamẽ hoĩes
aĩm ſuũ nõ colant. At ſi q̃s velit a
cuter cernere/oculi curãdi ſt. quibꝰ
cernitur. Si velis ꝑniciter currere/
pedes curãdi ſũt quibꝰ curritur. Ite
dem. Si pugillare valde velis. bra
chia vegetãda ſũt quibꝰ pugillatur.
Similiter in oĩbus mẽbris ceteris
cuiꝗ ſua cura pro ſtudio eſt. quod
cũ facile omnes ꝑſpiciãt. nequeo ſa
tis mecum reputare. Et proinde vt
res eſt ãmirari. cur nõ etiã aĩm ſuũ
ratione excolant. Que quidẽ ratio
viuendi/oĩbus eque neceſſaria eſt.
nõ ratio pingẽdi. nec ratio pſallen
di. quas ꝗ̃uis bonꝰ ſine vlla aĩmi
vituꝑatione. ſine turpitudine. ſine
labore contempſerit. Neſcio vt ſibi
menias tibijs canere ſed nõ pudet
me tibicinẽ nõ eſſe. Neſcio vt appel
les coloribꝰ pingere. ſꝫ nõ pudet me
nõ eſſe ſignificũ. Et idem in ceteris
artibus ſi omnes perſequar. licet
tibi neſcire. nec pudet. Enĩuero dic
dodes. neſcio bñ viuere vt ſocrates
vt plato vt pythagoras vixerunt.
nec pudet me neſcire bene viuere.
Nũꝙ̃ hoc dicere audebis. Sed
in p̃mis mirandum eſt. ꝗ ea que
mĩme volunt neſcire diſcere tamen
negligunt ⁊ eiuſdẽ artis ſimul diſ
ciplinam et ignorantiam detrectãt.
Igitur cotidiana eorum era diſpun
gas. inuenies in rationibus multa
prodige profuſa ⁊ inſemet nichil.
in ſui dico demonis cultum. qui cul
tus non aliud ꝙ̃ philoſophie ſacra
mentum eſt. Plane quidem villas
oppipãe extruũt/ ⁊ domos ditiſſime
exornant et familias numeroſiſſiẽ
comparãt. Sed in iſtis omnibus in
tanta affluentia rerum nichil eſt p̃
terꝙ̃ dominꝰ ipſe pudendum. Nec
iniuria. Cumulata enim habent q̃
ſedulo colũt. ipi ãt ſordidi. indocti.
incultiq circũeunt. Igitur illas ſpẽs

in que patrimonia ſua profuderunt
amenisſimas ⁊ extructiſſimas ⁊ or
natiſſimas depēdas/villas emu
las vrbiū cōditas. domus vice tem
plorū exornatas/familias numero
ſiſſimas ⁊ calamiſtratas opiparam
ſupellectilē. omīa affluentia. oīa opu
lentia. omnia ornata. ꝑter ipſū do
minū qui ſolus tantali vice in ſuis
diuicijs inops/paup/egens/nō qui
dē fluentē illum fugitiuū captat/et
fallacis vnde ſitim. ſꝫ vere beatitudi
nis id eſt ſecunde vite ⁊ prudentie
fortunatiſſime ſitit et eſurit. Quip
pe nō intelligit/eque diuites ſpecta
ri ſolere. ut equos mercāt. Neqꝫ enī
in emēdis equis faleras ꝯſideramꝰ
⁊ baltei polimīna inſpiamꝰ ⁊ orna
tiſſime ceruicis diuicias ꝯtēplamur
Si ex auro argento ⁊ gēmis. mo
nilia varie gaze depēdēt. ſi plena ar
tis ornamēta capiti ⁊ collo circūia
cent. ſi frena celata. ſi epiphia fuca
ta. ſi ſingula aurata ſunt. ſed omni
bus iſtis exuuijs amolitis et amo
tis. equū ipſum nudū et ſolum. cor
pus eius et animū cōtemplamur.
vt ſi ad ſpeciem honeſtus. ad curſu
ram vegetus. ad vecturam validus
Jam primū in corpore ſi ſit/argu
tū caput. breuis aluus. obeſaqꝫ ter
ga. luxuriatqꝫ thoris aīmoſū pectꝰ
honeſtis Preterea ſi duplex agitur
p lūbos ſpina Volo enī nōmō ꝑni
ciē verū etiā ꝑmolliter ꝑuehat. Si
militer igitur ⁊ in hoībus cōtēplā
dis noli aliena illa eſtimare. ſꝫ ipm̄
hominē penitus cōſidera. ipſum ut
meū ſocratē pauperē expecta Aliena
āt voco q̄ parētes pepererūt. ⁊ q̄ for
tuna largita eſt quorū nichil laudi
bꝰ ſocratis mei āmiſceo. nullā gene
roſitatē. nullā proſapiā. nullos lō
gos natales. nullas inuidioſas diui
cias. Hec enī cūcta. ut dico aliena
ſūt. Sato prothaomo glā eſt. qui
talis fuit ut eius nepotē nō puderet
Igitꝰ oīa ſilicꝫ aliena numēs licebit/
generoſus eſt. ꝑentes laudas. diues
eſt. non credo fortune Magꝫ iſta di
numero Validꝰ eſt. egritudine fati
gabitur. Pernix eſt. abit in ſenectu
tem Formoſus ē. expecta pauliſꝑ ⁊
nō erit At enī bonis artibꝰ doctus
⁊ adp̄me ē eruditꝰ. ⁊ q̄tū licet hoī/
ſapiēs ⁊ boni ꝯſultus Tādē aliqn̄
ipm̄ iure laudas Hoc enī nec a pa
tre hereditariū ē. nec caſu ꝑēdulū.
nec a ſuffragio anniculū. nec a cor
pore caducū. nec ab etate mutabi
le Hec oīa meus ſocrates habuit.
et ideo cetera habere contempſit.
Quin igitur ⁊ tu ad ſtudiū ſapien
tie ingeris. vel propera ſaltem vt
nichil alienū audias in laudibꝰ tu
is. ſed vt qui te volet nobilitare e
que laudet vt actius vlixem lauda
uit in philotheta. Primo eiuſdem
tragedie ſue principio. Indite par
ua ꝑdite patria nomine celebri cla
roqꝫ potens pectore. achiuis claſſi
bus auctor grauiſcardanis gentibꝰ
vltor laheraiade. Nouiſſime patrē
memorat. Ceterū omnes laudes
iuri eius audiſti Nichil inde nec la
hertes ſibi. nec āticlia. nec arciſius
vendicat Hec tota vt vides laudis
bꝰ/propria vlixi poſſeſſio ē Nec a
liud te in eodem vlixe homerus do
cet q̄ ſꝑ ei comitē voluit eē prudētiā

quã poeticorum mineruã nũcupauit
Igitur hac eadem comitãte omnia
horrenda subiuit· oĩa aduersa supera
uit· Quippe ea adiutrice ciclopis
specus introijt· ꝫ egressus est· solis
boues vidit· sed abstinuit· ad infe
ros descendit· sed ascendit· Eadẽ
sapientia comitante scillam preter
nauigauit· nec arreptus est· carib
di cõseptus est· nec retentus· Cir
ces poculum bibit· nec mutatus
est· Ad latophagos accessit nec re
mansit· Syrenas audiuit· nec ac
cessit

Caꝰ xxix· Qꝫ ꝓ merito pñcipis
formatur populꝰ· ⁊ ex populi meri
to formatur principatus· deoqꝫ pla
cito creatura quelibet mansuescit et
seruit homini·

Hec apuleius eleganter q̃
dem ꝉ splẽdide et vtinam
audiatur· Si eni in sui ip
sius cultu quisqꝫ laboret· ⁊ que exte
riora sũt reputet aliena· pfecto opti
mꝰ erit statꝰ singuloꝝ ⁊ oĩm/ vige
bitqꝫ virtꝰ· ⁊ ratio p̃ualebit· regn
te vndiqꝫ mutua caritate vt sit caro
subiecta spũi ꝉ spũs plena deuoti
one dño famulet̃· Que si processerit
nec tumore capitis onerabũtur mẽ
bra· nec destitutiõe mẽbroꝝ aut ig
uia lãguebit caput Ista siqdẽ a pcĩi
infirmitate ꝓueniũt· Nã ⁊ inferio
rũ delicta bonũ principẽ demeretur
et pctã supioꝝ sbditis sunt occasio
⁊ auctoritas delinquẽdi· Vñ illud
Omne caput lãguidũ/ ⁊ oẽ cor me
rens a plãta pedis vsꝫ ad verticem
nõ est in eo sanitas Mansuescit
itaqꝫ p̃nceps ab inocentia populi·

⁊ ꝓplãres motꝰ reꝑmit inocẽtia pñ
cipal̃· Placita nãqꝫ deo omnis crea
tura mitis est· ⁊ seruit homi· ⁊ eo i
dignante oĩs creatura armatur· in
vltionẽ eiꝰ Coruꝰ helyã pauit· vt
sus famulatum impẽdit prophete
Vt parcat danieli ferocitatẽ nature
dedíscit leo ⁊ collcãm nescit esuriẽ·
Vnda siccis iustoꝝ calcat̃ pedibꝰ·
Aduersꝰ pueros succẽsꝰ ignis ĩ for
nace nõ ꝓficit· Ad votũ fidei/ aer im
bres ꝉ terra fructum negat· ⁊ ce
lum ipsum in impios euomit ig
nes suos

Cplᵐ xxx· Breuis epylogus
aduersus gnatonicos·

Ceterum dũ ista ꝓseq̃mur·
nobis insidiantur gnatoni
ci· et in inuidiã feliciũ que
cũqꝫ sunt dcã retorquent vt menda
ciĳ aut temeritatis reos nos faciãt
Mentiũtur nos legem ĩposuisse pñ
cipibus ⁊ colla eoꝝ iugo importa
bili onerasse· Veritas siquidẽ inimi
ca est illis· Inimicicias diuitũ pa
rant amatoribꝰ veritatis· quoꝝ vt
grãm consequãtur vel in verbo aut
ope erubescũt· Ad singula clamat
gnato· seu bona· seu mala sint/ pul
chre· bene· recte· Pallescit sup hijs
etiam stillabit amicis ⁊ Ex oculis
rorem· salret· tundet pede terram·
Vt qui conducti plorant in funere
dicunt· Et faciunt prope plura do
lentibus ex aĩo Sic derisor veõ plꝰ
laudatore mouetur· Et nescio quo
modo ipos etiam omnes probos ex
pugnant· ⁊ qui adulatorum nequi
ciã detestãt̃ a q̃bꝰ / et si nõ sit laus
q̃sita nichilominꝰ oblata delectat·

Illis dum veritati inſiſto. nequaq̄
placere poſſum. ſed nec ob coꝝ gra
ciam dignor non acquieſcere verita
ti. Non eſt tamen quod michi poſ
ſint opponere niſi q̄ michi ⁊ illis
non conuenit. ⁊ q̄ interdū aliam a
micorum dum in manibus eorum
labitur. in aure ſuggero. Ne te deci
piāt aīmi ſub vulpe latentes. Hij
quidem imperatores ſunt curialium
nugatorum. quorū ſi vnū offende
ris oīb9 alijs reus eris. Gnatoni
coꝝ ergo ꝯſilio ꝯuenerūt ābicioſi
inuidi ſupſticioſi ⁊ ſimiles dicentes
ſibi bella pari. ⁊ me in eos velle ut
dicit ſolet caninā facūdiā exercere cū
tamen id minime ꝓpoſuerī niſi aut
coꝝ iniurijs vrgear. aut auctorita
te ſupiorис amici ad hoc ſtilum licet
hebetē impellēcis. Eſt quidē quod
magis aīmus affectat vt curialib9
cedens nugis illis quibus placent
faciam locū. Nam vt de alijs taceā
nō poſſum ferre quintes gnatonis
q̄ ſibi nil actū credunt dū aliq̄s reſ
titerit. cuius oculos non obducant
ad tenebras reprobato oleo pecca
toris. Quod ſi quis effugerit non
tam gnatonis q̄ꝫ principaliū virorū
cenſeatur hoſtis. Valeat ergo curia
cum tolerabilibus nugis. dum gna
tonicoꝝ factio abeat ſemper in ma
lam rem. ⁊ fiant iugiter nouiſſima
illius deteriora prioribus. Ceteros
dies ſuus expectat ⁊ ocaſū. ⁊ ſi inſe
cūdi pectoris anguſtia et oris aridi
tas infacūdi/non habeat penes ſe.
quod poſſit omnibus impertiri. Tu
quādo ambicioſos. ⁊ inuidos ceteroſ
q̄ꝫ domi noſtre latentes egredi velis

ſi t n̄ ꝑmiſſi libelli placuerint expec
tanti denuncia. ⁊ in verbo tuo calca
nibus vrgebuntur. vt in publicum
prodeant. Non enim omnes aggre
diendi ſunt pariter nec poſſet ꝯſer
tus eorū cuneus facile expugnari.
cum nec ipſe cohortes leuiter in nu
merū cadant. Non michi ſi centum
lingue ſint oraq̄ꝫ centum. Omnia
nugarū percurrere nomina poſſem.

Incipiunt capitula ſeptimi libri

Quod achademici modeſtiores fue
rint alijs ph̄is quos temeritas ex
cecauit ut darētur in ſenſū reprobū.
Capitulum primum

De erroꝛe achademicoꝝ. ⁊ quos
eorum liceat imitari. ⁊ que ſunt du
bitabilia ſapienti. Capitulum ſecū
dum.

Unde dicti ſunt achademici. et
quis timor aut paſſio mentis ſcd̄m
agelliū ⁊ ſtoicos in ſapientē cadat.
Capitulum tercium

Unde dicatur philoſophia et de
ſanno pithagora. et doctrina ei9 q̄
ytalicis philoſophandi auctor extī
tit. Capitulum quartū

De ionico genere ph̄oꝝ ⁊ aucto
ritate ſocratis ⁊ dogmate platonis
⁊ opinione eius poſt mortem. Ca
pitulum quintū

De ariſtotile ⁊ opinione eius ⁊
ſtudijs ⁊ q̄ varijs diſputationib9
dubitationem achademicorum mo
uit ⁊ de regula eorum. Capitulum
ſextum.

¶ Quod alia ſenſus/alia rationis. a
lia religionis auctoritate ꝓbant. et
ꝙ fides in omni doctrina aliquod
ſtabile initiū predicat. qđ ꝓbari non
debet. ⁊ ꝙ alia ꝑ ſe doctioribꝰ inno
teſcūt. alia rudibꝰ ⁊ quatenꝰ dubi
tandum ſit. ⁊ ꝙ pertinatia verita
tis inquiſitionem plurimū impedit
Capitulū ſeptimū
¶ Quod virtus vnica via eſt philoſo
phandi ⁊ eūdi ad beatitudinē. ⁊ de
tribꝰ gradibꝰ accedētium ⁊ de tribꝰ
ſectis phoꝝ Cplm̄ viij.
¶ De arrogantia multitudinis i
ꝑite. et qualit̄ legenda ſint q̄ ꝓde ſ
ſe poterunt et obeſſe. et ꝙ ingenio
vel exercicio ſine grā ſapientia non
ꝯtingit Cplm̄ nonū.
¶ Oēs ſcripturas eſſe legendas. ⁊
de benedictione que ꝑmigenis da
ta eſt. et filijs noe et ꝙ boni/aucto
ritas nullius gentilium preiudicet
Cplm̄ decimū
¶ Quid ſit vere philoſophari ⁊ ad
quem finem omniū ſcripturarū ver
gat intentio Cplm̄ xi.
¶ De ineptijs nugatorum. qui ſa
pientiam verba putant. et ꝙ aliter
legēdi ſūt libri diuini. aliter genti
les Cplm̄ duodecimū
¶ Que ſint neceſſaria. et q̄ſi cla
ues philoſophandi. et q̄ño ſimplici
tas amica veritati eſt. et quid ſit
luctari cū angelo. vel obiare eum. et
quid ſit aut proſit ad vacationē ſa
pietie relinq̄re patriā Cplm̄ xiij.
¶ De ſeptima claue diſcentium.
Cplm̄ xiiij.
¶ In quo epicurus et ſui ſummū
bonū conſtituant. et ꝙ ꝑ labores
multos it̄ ad voluptates Ca.ᵐ xv
¶ De amore diuiciarū. et ꝙ in eis
aīa nō quieſcit. Cplm̄ xvi.
¶ De ābitiōe ⁊ qđ cupiditas ſtul
ticiam comitatur ⁊ q̄ ſit ortꝰ tyrā
nidis. ⁊ de diuerſis vicijs ambiti
oſorum. Cplm̄ xvij.
¶ Quod ambitioſi diſſimulāt ſe nolle
qđ maxime appetāt. ⁊ q̄bꝰ excuſati
onibus ꝯpoſitū tegāt Cplm̄ xviij
¶ De hijs qui ipudētius irruūt ſi
ne diſſimulatiōe ambitionis. quos
neq̄ ratio nec auctoritas reꝓmere
poteſt. Cplm̄ xix.
¶ De legibus ſclariū principū q̄
bꝰ curiales ⁊ officiales arcētur ab
honoribꝰ eccl̄iaſticis. et quibꝰ exem
plis catanice. ⁊ ab yranite nitātur
obtinere Cplm̄. xx.
¶ De ypocritis quomō ambitio
nis labē falſa religiōis ymagine ni
tūtur occultare Cplm̄ xxi.
¶ De eiſdē et ezechia qui theſau
ros q̄s oſtētauit amiſit Ca.ᵐ xxij
¶ Quod cartuſienſes dū moderatio
nis habenis auariciam cohibent. ⁊
magni montis noua religio dū om
nia mūdana ꝯtempnens. ⁊ de craſ
tino non cogitans repellit oīa. aua
ricā excludit. ab ypocritaꝝ nota ⁊
noīe longiꝰ abſūt. ⁊ qui ſint ſecula
res ⁊ religioſi. ⁊ que regula actiuo
rū. ⁊ que ocioſoꝝ. et quis ſit finis
ypocriſeos Cplm̄ xxiij.
¶ De inuidis ⁊ detractoibꝰ Ca. xxiiij
¶ De libtate amore ⁊ fauore. ⁊ de
hijs q̄ libē dcā paciēti aīo maiores
tulerunt ⁊ de dīa ledorie ⁊ ſcoma
te Cplm̄ xxv.
¶ Expliciūt cap̄la ſeptimi libri.

Incipit prologus in librum ſep
timum policratici.

Egreſſus aulā curi
aliū declinaſſē con
ſortia nugatorū /
niſi me ī ipſo limi
ne abeuntē tue ꝑ
ceptionis detinuiſ
ſet auctoritas. Cum eni tibi cordis
mei āguſtias denudarē: ⁊ de tēporis
⁊ vite iactura cōquererer. omnia me
quoad deꝰ aliud reuelaret. ſtatūqꝫ
reformaret in melius. forti aīo per
ferre ꝓcepiſti. ſuadēs vt more labo
rantiū/qui cantilenis et vocū dulce
dine laboris tedia propulſāt. aut
minuūt. rerū temporiſqꝫ diſpēdia cō
penſare. Nā ⁊ itinerātibꝰ via facili
or videtur ⁊ breuior. ſi iocūde nar
ratiōis ſenſibꝰ aut vocis dulciſſone
modulis recreetur. Sic ⁊ me lectio
nis aut alteriꝰ officij ſtudio iubes
inſiſtere. ⁊ ſi aliud nō cōcedit de me
ipſo ⁊ varijs fortune formis. cōque
ri ſaltē michi ⁊ muſis. Grandis ei
ꝓfectꝰ eſt ad philoſophiam aſpiranti virtu
tis in ſe deplorare defectū. Ad hec
quid tibi reſpōdeā coniecꝰ ſuggerit
quia oēs cū valemus recta conſilia
egrotis damꝰ. Tu aūt ſi hic ſis ali
ter ſentias. Sic ſic a captiuatē quo
rū organa in ſalicibꝰ ſuſpēſa ſunt. cā
tantur verba cantionū. que cantari
oīno nequeūt aut non ſolent in ter
ra aliena. Licet enim virtꝰ iniurias
captiuitatis ignorēt. aut ſuo ꝑuari
nō poſſit officio. rarꝰ eſt admodū.
q̄ philoſophias et curialibꝰ officijs
ſufficiat morē gerere. cū hec ſibi ple
rūqꝫ cōſtat aduerſari. Unde te fere ī
poſſibilē videris imperare. ꝑſertim cū
ego ſim hō ſub poteſtate ꝯſtitutus.
vel iuitꝰ faciam plurima neceſſitate
obſequēdi et in hijs q̄ ꝓprie volun
tatis ⁊ ſapiētie inſtinctu gerēda ſūt.
michi vix tempꝰ indulgeat ad pau
ca. Dies ⁊ nox neceſſarijs ⁊ alienis
occupationibꝰ trāſigūtur. vt nec rei
familiari curā impēdere liceat. ⁊ tu
hortaris vt ſcribā. homo q̄dē impe
ritꝰ ſine ſciētia ⁊ ſermone. Et vnde
qđ non accepi alijs erogabo? Na
uē ſi poſcat ſibi peronatꝰ arator. Lu
cri iudicis exclamat melicerta piſ
ſe Frontē de rebus. Dic itaqꝫ vis
vt ſcribā/dā/vel pocꝰ ab eo q̄ ſcienti
arum dn̄s eſt. ſciētiā impetra vn̄
ſcribā. da tempꝰ expeditū. ⁊ neceſſi
tatū domeſticarꝫ exclude moleſtias.
Nā ſi virgilio piū ⁊ tolerabile de
ſit. hoſpiciū. cadēt oēs a crinibꝰ
ydri. Preterea vereor ne dum ad
obſequiū deuotus accingor. diſpen
dium pudoris faciēs emulorum ꝓ
uocem linguas. qui mala aliena fa
cilime carpunt. ⁊ bona difficilime
imitātur. Qꝫ autem ſi aliud non
licet. vis vt de fortune calculo mi
chi et muſis querar. ſuadente quidē
mentis anguſtia facilimū eſt cum
teſte gregorio nazanzeno nichil ſu
auius videatur hominibꝰ q̄ꝫ aliena
loqui. vel aliena curare. ſed a cōpoſi
te mentis arbitrio videtur alienū.

Decet enim ſapientem mētem
componere/vt ad omnem fortune
impetum querelis excluſis/ſcutum
rationis quaſi volubile pretorium
philoſophantis opponat. Qui eni
cum ſtatus ſui qualitate cōtatur.

niſi forte de pꝛꝭi coꝛruptione lãguı
d9 ingemiſcat· nondũ phıloſophan
tis ingreſſus eſt viam· De me qui
dem merito queri poſſum/qui exigẽ
tibus culpis meis in id miſerie pro
iectus ſum; vt in flagella parat9 vi
dear· et os meum nocte doloꝛib9 ꝑ
foꝛetur· ꝯ qui me comedũt nõ qui
eſcant Cũ ergo doloꝛ me9 in ꝯſpꝫ
meo ſit ſemꝑ· putas ne calami poſ
ſit vel ſtridẽtis fiſtule ſuauitate mul
ceri ? Faciã tñ vtcũqꝫ auctoꝛe dño
quod hoꝛtaris·⁊ int̃ varias opes ⁊
delicias nationũ quibus affluis ic
iuni pectoꝛis et cꝛude ligue qualia
cũqꝫ munuſcula tuo nomini cõſecra
bo ¶ Non enim de ſubtilitate ſẽnſa
tum aut ṽboꝛũ venuſtate ꝑſumo ·
ſed de ſinceritate deuotiõis in te cũ
quouis oꝛatoꝛe contendam Cert9
ꝙ eã pꝛe auro ſapientum ⁊ eloquẽ
tiũ argento acceptabis· diſcipulus
illi9 qui duo minuta vidue pꝫpoſiᵹ
oblationib9 diuitum ꝑtulit Erit e
ciã fauoꝛe digna ſimplicitas· ꝯ nõ
quẽ ſenſum pꝛima facie ṽba ſignifi
cent· ſed ex quo ſenſu vel ad quem
ſenſum fiãt· fidelis lectoꝛ attendẽs·
Hic enim nugis ſeria immiſcẽtur/
⁊ falſa veris· vt ad ſũme veritatis
cultũ oĩa ex ꝓpoſito referãtur· Nec
moueat te· ſiqua eoꝝ q̃ hic ſcribun
tur aliter inueniantur alibi/cum et
hyſtoꝛie ĩ diuerſis geſtoꝛum caſib9
ſibi inuicẽ reperiantur contrarie· ſed
ad vnũ vtilitatis ꝯ honeſtatis ꝓfi
ciũt fructũ· Nam periculũ veri ſtatu
endi michi non facio· ſed que apud
diuerſos auctoꝛes legi · ad vtilita
tem legentiũ ſine inuidia cõmunica

re ꝓpoſui· Nam ⁊ aplũs/nõ quecũ
qꝫ ſcripta ſũt vera ſũt ait· ſed quecũ
qꝫ ſcripta ſunt ad noſtrã doctrinam
ſcripta ſunt· licet vniuerſitas eoꝝ
de quib9 loquitur/ad illa ſola poſſit
aptari q̃ ĩ lege ſcripta ſũt ⁊ ꝓphis·
de quoꝝ veritate nemo ãbigit/ni ĩ
q̃ fidei catholice nõ cõcoꝛdat Qu
dam vero q̃ in libꝛis auctoꝝ nõ rep
peri· ex vſu cotidiano ꝯ rerũ expꝛi
tia· quaſi de quadã moꝝ hyſtoꝛia ex
cerpſi Hĩ q̃ vero ad grauioꝛis phi
exercitatione videt̃ accedere · acha
demicoꝛũ moꝛe inueſtigandi cũ ꝙ
puricatia cõtendẽdi ſi cõſtet eſſe ꝓpo
ſita· vt in examinatione veri ſuũ cu
iqꝫ iudiciũ liberũ reſeruetur ꝯ inuti
lis ſcribẽtium cenſeatur auctoꝛitas·
vbi ſentẽtia potioꝛ refragatur· Pro
poſitum tamẽ eſt in hĳs ꝑ̃pue ver
ſari vñ pnicẽ erroꝛ nõ ꝯ̃hit· ⁊ ad il
loꝝ diffinitionẽ ꝑſũptiõe temeraria
nõ aſſurgere· in q̃b9 ſñ piculo nõ er
rat̃· Nemo ãt in iniuriã ſuã reputet
q̃ppiã dicã cũ nulla ſit derogatio ꝑ
ſonarũ· ſꝫ fugiẽdoꝝ ſola ꝯ̃uiſſio viciõ
rũ In q̃ quidẽ me ꝑſtitũ ire obſeqũ
tũ mal̃ ꝙ bonis arbitroꝛ dũ ĩ hĳs
approbat̃ q̃d faciũt/⁊ hĳ notat̃ vi
ciĳs poſſint ꝓficere vt ꝓhent̃ Dꝫ h̃
hacten9 Cur ãt achademicos ꝑ ce
teris placeat imitari: ſermo ſucce
tus aperiet ¶ Cplm ꝑmũ· De a
chademicis modeſtioꝛes fuerũt alĳs
phis quos temeritas excecauit· vt
traderet̃ in ſenſum repꝛobũ

Aliquos quidem phi
loſophos floꝛuiſſe in
genĳs ⁊ ſtudio ꝓfeciſſe
iã nõ celebꝛis opinio ẽ·

ſed omnibꝰ in cõmune ꝑſuaſa ſñia
Ad deos enim ex natura fere incõpre
henſibiles ſtudio et exercitatiõe vi
am ſibi fecit ingeniũ. ⁊ illoꝝ benefi
cio plurima publicata ſunt poſteris
quibus gaudemꝰ ⁊ miramur inuẽta
Mundũ dimenſi ſũt. celum ſuis re
gulis ſubiecerũt. nature varias ſcru
tati ſunt cauſas. et vniuerſitatis o
pificem de factis quodãmodo ſunt
oculis cõtemplati. Quaſi ergo mo
le gigantea ſubuecti. ⁊ iam non hu
manis viribꝰ roborati intumuerũt.
induxerũtq; bellũ grẽ dei. de vigorẽ
rationis ⁊ libero confiſi arbitrio. ac
ſi ſcd̃m fabulas eſſẽt celo captiuo v
tutũ quibus efferebantur brachia
iniecturi. Deiecti ſunt itaq; dũ alle
uarentur. et dicentes ſe eſſe ſapien
tes. ſtulti facti ſunt. ⁊ obſcuratũ eſt
inſipiens cor eorum. vt qui omnia
fere ꝑnouerant perniciosiſſime erra
rent. in maximis et varijs diſtracti
opinionibꝰ eciã minima ignorarẽt
Si aũ vero fabularum inſtrumẽ
ta vileſcũt. licet ⁊ ab hoſte doceri ſa
pientis animꝰ nõ detrectet / cum pe
culiaris populus dei auro / argento
veſtibꝰ / ⁊ toto ornatu egyptiorum
reſplendeat. ſi gentiliũ iniquã figmẽ
ta vileſcũt. ſic dũ in campo ſenaar
fundamenta babilonis iacit impie
tas / dum turris elationis / ⁊ contra
dictionis machina / in celum erigitur
de alto precipicij a deo facta eſt lin
guarum diuiſio. ſubtractoq; impijs
verbi cõmercio / ex neceſſitate ſecuta
eſt ſeceſſio populorũ. Hic et philoſo
phi dum ingenij ſui machinas ſuo
quodam theomachie genere ī altũ
erexerũt. eis vere incõmutabilis et
indeficientis veritatis ſubtracta eſt v
nitas / ⁊ ignorantie nebulis obuolu
ti / eorũ q̃ ab vna et ſingulari veri
tate vera ſunt: maximam noticiã ꝑ
diderũt. vt ī reprobũ ſenſũ dati eſſe
conuincerentur ab operibus ſuis / ⁊ tã
ꝙ̃ recedente duce / ſpũ ſcilicet verita
tis / diſpergerentur in varias ſectas
erroris et inſanias falſas. Et eo q̃
de miſeriores effecti ſũt. ꝙ ī hijs de
fectũ ſuũ minime cognoſcebãt. Hic
ẽ ꝙ dũ ꝓuidẽciã ſuã ſtoycus venerat.
oĩa neceſſitatis lege ↄſtringit. Epi
curꝰ econtra / dũ rerũ tuetur liberta
tem. diſpoſitionẽ euacuat. et oĩa ca
ſibus fluctuare contendit. E regiõe
cõſiſtũt. vtrũq; cultores ⁊ de ſingulis
fere rerũ articulis dimicant / et qua
ſi palladis ſacramẽto aſtricti / ſolas
paradoxas loquũtur / aut kyriadox
as et eas vſq;quaq; veras eſſe con
firmant. Achademia vero vitan
tes p̃piciũ falſitatis. in eo quidẽ
modeſtiores ſunt. ꝙ defectũ ſuũ mi
nime diffitentur et in rerũ ignorã
tia poſiti fere de ſingulis dubitãt.
Quod quidem longe tutiꝰ eſt ꝙ̃ in
certa temere diffinire. Achademico
rum quoq; iuuat opinionẽ ꝙ non
modo eraclides ponticus ⁊ cicero nũ
in ſũma ingenioſorũ viroꝝ laude
recepti tandẽ ad eos tranſierũt. ſed
et alij plures. quos ꝑcurrere lõgũ
eſt. Nonne ergo preferendi ſunt a
lijs: quos et aſſerẽdi modeſtia. et
tãtorũ viroꝝ cõmẽdat auctoritas?
Capl'm ij. De errore achademi
corũ. ⁊ quos eoꝝ liceat imitari. ⁊ q̃
ſunt dubitabilia ſapienti.

NOn tamen omnes q̄ acha
demicoꝝ cenſentur nomi
ne hāc dico modeſtie regu
lam tenuiſſe· cum et profeſſio ſalſa
ſit· et pro parte tam riſui pateat q̄ꝫ
errori· Quid enī ineptius q̄ꝫ fluctu
are in ſingulis· ⁊ nullius rei habere
certitudinē / ⁊ nomē philoſophi pro
fiteri? Nam qui de oībus dubitāt
eo ꝙ nichil habeant certū· tam a fi
de q̄ꝫ a ſciencia alieni ſūt· Licet enī
fides ad ſciencie brauiū non perue
niat· dum quaſi per ſpeculū verita
tē abſentiū contuetur· habet tamē
certitudinē caligine ambiguitatis
excluſa· Porro ſi de ſingulis acha
demicꝰ dubitat· de nullo certus eſt
niſi forte et hoc ipſum incertū habe
at· an contrarijs exiſtentibus in ea
dem· circa idē poſſit et dubius ⁊ cer
tus eſſe Vꝫ an dubitat / incertū ha
bet dū hoc ipſū neſcit an neſciat
Cum vero homo in eo ceteris ani
malibus preſtet ꝙ ratione viget ⁊
intelligentia· nam in ſenſibus qui
licet aīe ſint corporis eſſe dicitur·
facile ſuperatur· neqꝫ linci valeat eq̄
ri perſpicacia oculorū· ſus auditu p̄
ualeat· vultur aut canis odoratu·
guſtu cymea· aranea tactu· cū īquā
diſcernendi et intelligendi virib9 /
homo precedat· quis preſtantiorē
beſtijs· aūt potiꝰ quis nō inferiorē
⁊ vt ita dicā q̄s brutiorē nō credat
hominē· cui ratio non diſcernit· in
tellectus non ſapit· cū et bruta ad
quādā rationis ymaginē quodāmo
do videantur aſſurgere? Nam ⁊ ca
nis ſuos diſcernit affectus· benefi
ciorū memor eſt· familiaritatē cum
homine ab experientia rerū et vſu
contrahit ⁊ amicicie pre ceteris q̄ſi
fidē familiaribus exhibens ratioīs
et intellectus quodā nobilitatur in
genio· Vꝫ ⁊ iniuriaꝝ memoria
camelo tenaciꝰ reſidet· ⁊ rinoceros
qui et vnicornis eſt; virginis inte
gritatē ſic agnoſcit; vt dūtaxat il
lius fere amplexibus capiatꝰ· Odo
rē panthere cetera ſequūtur anima
lia· ⁊ ꝙ mirabiliꝰ eſt piſces in gur
gitibus ad ſpeciē auri conueniūt· Vn
de ⁊ ſeuiēcis luxurie imperator nero
aureis vt dicitur rethibus piſcabatꝰ
Quid multa? Torua leena lupū
ſequitur· lupus ipſe capellā· floren
tem citiſū ſequitur laſciua capella
⁊ in hunc modū voluptate ſua tra
hūtur plurima· quod vt credo eue
nire non poſſet; ſi de affectibus ſu
is vel bruta animalia dubitarēt
Qui ergo ad ſingula neſcij ſint· q̄
temeritate vel impudentia philoſo
phandi profeſſionē arripiūt? Nā
ſicut ab eo quod notū eſt notio· ſic
et ratio ab eo quod ratum eſt id eſt
certū ⁊ firmū grāmatice denomina
tur Et profecto inanis eſt ratio ho
minis cui nichil perſuaderi poteſt·
qui ſemper ⁊ in omnibꝰ / opinionū
lubrico vacillet· Quid enī ei philo
ſophia confert qui ſemper fluctuat
in omnibus· et cui in oſtendenda fe
licitatis via / rationis lumen extin
guitur· ⁊ q̄ſi oculū eruit· vt cuctiꝰ
⁊ cecꝰ pergat viator cui oſtē ſura eſt
viā? None ⁊ plurimū obeſt illi qui
excecatꝰ· q̄d potiꝰ ſeq̄tur q̄ tāta contra
rietate diſtrahitꝰ? Vane ad patriā
nemo peruenit· niſi q̄ vnā ſeq̄tur viā

et qui omni verbo autē accōmodat
nūq̄ȝ quietus erit. Nonne ſimilior
eſt letargico aut inſipiēti ſiue inſa
no q̄ȝ philoſopho. q̄ cū ſompnij me
minerit an dormierit dubitat et cū
cibo ſaciatus eſt an ieiunus ſit neſ
cit. ⁊ nullius eorum que egit vel in
proximo ſciētiā habet. Deinde qua
nam via in philoſophie inveſtiga
tione proficiet. cui ratio nichil perſua
det quod teneat. aut ſequatur. ſed
eſt ad oīa ſemper incertus? Talis
vtiq; achademicꝰ cū nec brutis ani
malibꝰ valeat adequari. nec dignꝰ
eſt hoīs nedū philoſophi vel hono
re vel noīe. ¶ Et quidē aduerſꝰ pſ
torū ineptias magnus pater et fi
delis doctor eccleſie auguſtinus. ſed
⁊ cicero validis rationibus ⁊ ſermo
ne elegantiſſimo diſputant copioſi
us. Verūptamē ad illos qui de ſin
gulis dubitant: que ſapienti faciūt
queſtionē: cicero ſeipſo teſte trāſiuit
Nec eos noſter auguſtinꝰ perſequi
tur. cū et ipſe in opibus ſuis acha
demicis vtatur tēperamēto frequēti
us ⁊ ſub ābiguitate proponat mul
ta. que alij confidentius ne magis
temerarie diſputanti nō viderentur
habere queſtionē. Michi tamen nō
videtur quiſq̄ȝ eo loqui ſecuriꝰ. qui
ita circūſpectus eſt in verbo ne pro
labi poſſit ad falſa ¶ Sunt autem
dubitabilia ſapienti que nec fidei
nec ſenſus aut rationis manifeſte
perſuadet auctoritas. ⁊ que. ſuis in
vtrāq; partē nituntur firmamentis
talia quidē ſunt/ que queruntur de
prouidentia. de ſubſtantia. quātita
te viribus. efficacia. et origine ani
me. de fato ⁊ facilitate nature. caſu
⁊ libero arbitrio. de materia ⁊ mo
tu ⁊ principijs corporū. de progreſ
ſu multitudīs/ ⁊ magnitudinis ſec
tione. an terminos oīo nō habeāt
an eos dumtaxat alogos tandē in
ueniant. de tempore et loco. de nu
mero et oratione. de eodē et diuer
ſo. in quo plurima attritio eſt. de
diuiduo ⁊ indiuiduo. de ſubſtantia
⁊ forma vocis. de ſtatu vniuerſaliū.
de vſu ⁊ fine. ortuq; vtutū et vicio
rū/ an omnes virtutes habeat qui
vnam habet. an omnia ſint peccata
equalia et equaliter puniēda ¶ Itē
de cauſis rerū. et adinuētiōe earū vel
repugnātia. de effluxiōe. ⁊ de fluc
tiōe occeani. de ortu nili. de humo
rū in aīalibus corporibus augumē
to et diminutione/ ad motū lune.
de varijs latentis nature ſecretis.
de officijs/ ⁊ varijs figuris cauſarū
que in contractibus. aut quaſi con
tractibus maleficijs. aut quaſi ma
leficijs. aut alijs rerū formis varie
oriuntur. de natura/ ⁊ operibus eiꝰ
de veritate/ ⁊ primis rerū inicijs. in
quibus humanū ingeniū deficit. an
angeli omnino ſua nō habeāt aut
qualia corpora. et que pie de ipſo
deo queruntur. qui totius nature ra
tionalis excedit inueſtigationē ⁊ ſu
per oīa que mente poſſūt capi exal
tatur. Poſſēt in hūc modū enarrari
q̄ȝplurima q̄ ſic dubitationē ſapiētis
admittūt. vt tn̄ dubitatio ipſa vul
gū ptereat. In hijs itaq; facile cre
diderī achademicos tāto modeſtiꝰ
dubitaſſe: quanto eos temeritatis
ſapiciū diligētius p̄cauiſſe reperio

Ideo quidem vt cum apud ſcripto
res in locis nō paſſim dubijs verba
quodammodo ambigua qualia ſūt
hec. ſi forte fortaſſe ꝟł forſitan ꝑſe
ũitur ꝫ achademici dicantur vſi tē
peramento. eo ꝙ tēꝑratiores ceterꝭ
fuerant achademici. qui oēm veriti
ſunt temerarie diffinitiōis ſubire no
tam ꝟł ꝑpiciū falſitatis ¶ Cplm
tercū. Vn̄ dicti ſint achademici et
quis timor aut paſſio mentis ſcd̄m
agellium et ſtoicos in ſapientem
cadat.

A Chademici quidē dicti ſūt
ab achademia. vn̄ plato
extitit oriūd9. qui eūdē ſue
natiuitatis locū ꝛ ſtudēdi vſu. ꝛ diſ
cipulorꝫ frequentia. meritorūqꝫ ſu
orum celebritate fecit inſignem. Il
lum vero locū ceteris pretulit. eo ꝙ
ad incuciendum timorem quo vicia
reꝑmerētur. et agnita ꝯditione ſui
modeſtia fideli9 ſeruaretur. maxime
viſus eſt ex frequēti terre motu quo
ſepe collidītur eſſe ydone9 Timor
enim ſicut modeſtie cognatus eſt.
ita familiaris eſt ſapienti. Nō ille
tamen qui mentem turbat. ꝛ quaſi
turbine quodam rationis et intelli
gentie preſtringit oculum. ſed q̄ cō
ponit aīm / et quaſi humilitatis fo
mes hominem reddit ad omnia v̄
tutis officia aptiorem. Vnde in li
bris noctium acthicarꝫ ſcribit agelli
us vir elegātis eloquij. ꝛ multe ſci
entie ſe aliqñ nauigaſſe cū quodam
philoſopho. eoqꝫ nobili īter ſtoicos
Illis autē ex magna parte in ſentē
tiam ſedit. timori locū nō eſſe aīo
ſapiētis. cū oīa ex neceſſitate ꝓue
niant ſtultūqꝫ ſit timere quod vita
ri non poteſt. ꝟł contra vnicū ſit re
mediū vt vir prudēs fortitudinis
vires ꝑparet ꝛ robore patientie q̄ſi
ſolidiſſimo animi inuicti clipeo oīa
tela neceſſitatis excipiat. Cū ergo
nauigium turbato mari / ventorꝫ ve
hementia celoqꝫ minaci periculoſiſſi
me iactaretur. philoſophus vi timo
ris expalluit. Deinde cum tēpeſta
te tranſacta ſecuritas ꝑbuiſſet collo
quendi. vt ſit et cōgarriendi locū.
ſociorum vn9 diues luxurioſus aſia
ticus cepit compellare phm̄ ꝛ illude
re ei. eo ꝙ contra profeſſionem ſuā
palluerat timore. cum ipē qui mi
nime ꝑhabatur māſiſſet intrepid9
in eo ꝙ impēdebat exicio At ille ari
ſtippi ſocraticū reſponſū retulit. Qui
cum in re ſimili ſimiliter ꝟł a cōſimi
li argueretur. reſpondit illum pro
anima nequiſſimi nebulonis meri
to non fuiſſe ſolliciṫum. ſe aūt timu
iſſe debere pro anima ariſtippi. Di
uitis ergo queſtione depulſa. acceſ
ſit agellius non animo exagitādi
ſed diſcendi familiariter querens q̄
nam eſſet cauſa timoris ſui. cum ꝑ
ceptum ſit diſcipline ſtoicorum ne
mortis timeatur aduentus. quam
conſtat eſſe indubium terminum vi
te Ille aūt cum diſcendi auidita
te grauiter accenſum vidiſſet homi
nem librum expitecti ſtoicī de man
tica protulit. in quo ſcripta erant
ea que congruebant decretis zeno
nis et criſippi. qui dicuntur fuiſſe
principes ſtoicorum. ¶ Cum ergo
librum in manibus agellius tenu
iſſet. inuenit ſtoicꝭ placuiſſe nō eſſe

in poteſtate hominis vt viſa/quas
fantaſias appellant · in aiūm veni
ant aut recedāt · et cū venerint ex
terribilibꝰ rebꝰ aut ꝯtra neceſſe eſſe
aſſerunt · ⁊ aim moueri ſapientis ·
vt pauliſper metu trepidet · triſtici
a ꝯtrahatur / dilatetur leticia/cupi
ditatibꝰ moueatur · tanq̄ hijs paſſi
onibꝰ ꝑuenientibꝰ rationis ⁊ men
tis officiū · nec tamē ideo ꝯſcientiā
mali in mente verſari · nec approba
ri iſta · aut eis aliquem indulgeri ꝯ
ſenſum · Hoc enī eſſe volūt in poteſ
tate · Ideqꝫ intereſſe cenſent inť aim
ſapientis ⁊ ſtulti · ꝙ ſtultꝰ conſenſu
mentis paſſionibꝰ cedit · ſapiens āt
licet ea neceſſitate patiatur · retinet
tamen de rationabiliter appetēdis
vel fugiendis /verā ⁊ firmam incō
cuſſa mente ſentētiā · Hec quidē illi
auctore agellio · ⁊ pro parte elegā
ter et vere ¶ Errant tamē ſi iſtarū
paſſionū q̄ neceſſarie ſūt · repſſionē
⁊ caſtigationē contra grām/viribꝰ ſu
is aſſcribūt · eo ꝙ ſolꝰ miſerentꝭ eſt
dei · nō vtiqꝫ currētis hoīs aut vo
lentis · vt hee in vſum iuſticie con
uertantur · Hoc autem ſufficiat de
monſtrare ꝙ timore modeſtia diſ
penſatur et philoſophandi prima
ſternitur ⁊ diſponitur via Siqui
dem ſcriptum eſt · quia inicium ſapi
entie ⁊ finis modeſtie timor domi
ni · ⁊ ·

¶ Cplm quartum · Unde dicatur
philoſophia · et de ſamio pytagora
⁊ de doctrina eiꝰ q̄ ytaliās phandi
auctor extitit ·

IPſum vero philoſophie no
men a pytagora ytalico
inuentum eſt · qui tante fuit aucto
ritatis apud antiquos vt preiu
diciali opinione ſententias omni
um ſuperaret · eſſetqꝫ ſatis ad quā
libet ſententiam roborandam · ſi
hoc ipſe dixiſſe doceretur · Ipſa nam
qꝫ vox pro nominis vſurpatione
quadam / proprij nominis exple
bat officiū · Fuit autem hic natione
ſamiꝰ negociatorꝭ diuitꝭ filius · cui
nomen maratus erat · ſꝫ ꝑnte lōge
ditior · eo ꝙ negociatio patris tāta
nequit acquirere · quāta filius con
tempnere maluit · q̄ habere · Mag
nis itaqꝫ ſapientie formatꝰ īcremē
tꝭ/ egiptum primo · mox babiloniā
ad perdiſcendos ſyderum motus · o
riginemqꝫ mundi ſpectandam pro
fectus / ſummam ſcientiam conſecu
tus erat · Inde regreſſus cretam · et
lacedemona · ad cognoſcendas mi
nois ⁊ ligurgi inclitas ea tempeſ
tate leges contenderat · Quibꝰ om
nibꝰ inſtructus ad crotonioꝝ vrbem
appliciant omnino reſolutam et ſolꝰ
virtutis opera indigentem Fortune
ſiquidem indignantes oderant ar
ma que aduerſus locrenſes infelici
ter ſumpſerant · mutaſſentqꝫ vitam
luxuria · niſi eis pytagoras philoſo
phus obſtitiſſet · Ex quo patet quā
tum homo preſtet homini · cum vni
us perſone auctoritas/iam lapſum
ad frugem melioris vite reuocaue
rit populum · Laudabat virtutem
cotidie / ⁊ vicia luxurie denudabat ·
et cauſas et caſum vrbium perdita
rum enunciabat · Tantum quoqꝫ
ſtudij ad frugalitatem multitudi
nis ꝑuocabat · vt aliquos ex hijs

luxuriatos eſſe incredibile videtur.
Patronatum vero ſeparatam a vi
ris doctrinam et puerorū a parenti
bꝰ frequēter habuit. Docebat nūc
has pudiciciam ⁊ obſequia ī viros
nūc illos modeſtiam et lr̃arum ſtu
dium Inter hec velut genitricem v̓
tutum/frugalitatem omnibꝰ ingere
bat. Conſecutus qꝫ diſputationū aſ
ſiduitate cāt. vt matrone auratas
veſtes ceteraqꝫ dignitatis ſue orna
menta quaſi luxurie inſtrumenta
deponerēt/ eaqꝫ omnia delata in iu
nonis edem/ipſi dee conſecrarent.
preferens vera ornamēta matronarū
pudiciciā nō veſtes eſſe In iuuentute
q̊qꝫ quātū pfligatū ſit. victi feciarū
ꝯtumaces animi manifeſtāt Duꝫ tre
centi ex iuuenibus cū ſodalicij iuris
ſacramento ſeparatam a ceterꝭ ciui
bus vitam agerēt. quaſi cetum clā
deſtine coniurationis habentes ad
uerſus pitagoram/ ciuitatem in ſe
conuerterunt. Que eos cū in vnā
domū ꝯueniſſent. cremare voluit.
In quo tumultu. lx̃. ferme perire. ce
teri in exilium profecti ſūt. Ab hoc
itaqꝫ philoſophorum genꝰ ytalicū
nomēqꝫ phie exortum eſt Tantꝰ
aūt extitit ī illa parte phie que ſpe
culatiua vocatur. vt ei quiſꝗ̃ phan
tium vix valuerit adequari Tātus
in inocētia. vt ab oīm amātū tēpe
raſſe credatur edulio Tātꝰ ī cultu
iuſticie vt populos illꝰ partis ytha
lie q̄ antiquitus magna grecia dcā
eſt. etiam poſt mortē nominis eius
auctoritas rexerit Cum vera an
tea ſapientes dicerentur qui videbā
tur alijs preſtantiores eſſe. interro
gatus quid ſe profiteretur: phm̄ ſe
eſſe reſpondit. i. ſtudioſum vel ſapi
entie amatorem. quoniam ſapien
tem pfiteri arrogantiſſimū videba
tur. Deniqꝫ cū ad propulſandā la
bem morum. xx. annos egiſſet cro
tone. metapontum migrauit. ibiqꝫ
deceſſit Cuius tanta ammiratio fu
it vt ex domo eius templum facerēt
ipſumqꝫ pro deo colerent/nacti for
te occaſionem ex verbis eius dicen
tis. mentem phāntis eſſe ſacrari
um ſapientie et veriſſimum dei tem
plum. Traditur etiam perſuaſiſſe
hominibus animas eſſe immorta
les. et poſt diſſolutionem corporis
vite precedentꝭ premia recepturas
Impie tamē fabulam mille ānorꝫ
p̄mꝰ dicitur induxiſſe Cplm̄. v.
De ionico genere phorꝫ et auctori
tate ſocratis et dogmate platonis
et opinione eius poſt mortem.

Alterum vero philoſopho
rum genus eſt. quod ioni
cum dicitur. ⁊ a grecis vlte
rioribus traxit originem. Horum
princeps fuit taleſimileſius. vnus
illorum ſeptem qui dicti ſunt ſapiē
tes. Iſte cum rerum naturam ſcru
tatus inter ceteros eminuiſſꝫ maxi
me ammirabilis extitit ꝙ aſtrolo
gie numeris comprehenſis. ſolis
et lune defectus predicebat. Huic
ſucceſſit anaximāder eius auditor
qui anaximenem diſcipulum reliq̄t
et ſucceſſorem. Dyogenes quoqꝫ
eiuſdem auditor extitit. et anaxa
goras qui omniū rerum quas vide
mꝰ effectorē diuinū animū docuit.
Ei ſucceſſit auditor eiꝰ archilaus.

nu9 diſcipulus ſocratis fuiſſe ꝑhibe
betur· magiſter platonis· qui teſte
apuleio primo ariſtotiles dicis eſt·
ſed inde a latitudine pectoꝝ plato
⁊ in tantã eminentiã phie/ et vigo
re ĩgenij/et ſtudij exercicio/et omni
morũ venuſtate / eloquij quoq; ſua
uitate et copia ſubuect9 eſt/ut qua
ſi in throno ſapientie reſidẽs / p̄cep
ta quadam auctoritate / viſus ſit tã
a ĩterceſſorib9 q̃ ſucceſſoribus phie
imperare ¶ Et prim9 quidẽ ſocrates
vniuerſam phiam ad corrigendos
componendoſq; mores flexiſſe memo
ratur cũ ante illũ omnes phiſici id
eſt reb9 naturalib9 ꝑſcrutãdis maxi
mam operã dederint · probe quidẽ
⁊ ſapienter cũ ad vtilitatẽ ſuã opor
teat oĩa retorq̃ri pariq; ꝓſit nouiſ
ſe opa dei q̃ ſunt omnia valde bona
⁊ creatori ſuo ꝯſequẽter ſimilia· ni
ſi quis id p̃cipue agat ne mal9 ſit
ipſe· Preclara igitur vite mortiſq;
fama ſocratis/phie ſue reliquit plu
rimos ſectatores qui ꝑtiti ſunt v̄ba
ei9 ꝑ diuerſas ſectas· de quib9 in ſe
quẽtibus pauca dicentur· Porro tã
te multitudinis diſſidẽtiam plato q̃
p̄minebat auctoritate cohibuit· ⁊ ĩ
ſe attẽtionẽ omniũ diuici9 prouoca
uit ⁊ tenuit· ¶ Sunt qui credant
platonẽ non ariſtidis filium · ſed
auguſtiore ꝯceptu natum / eo q᷑ ap
pollinis figuratio matri ei9 perictiõi
ſe miſcuerat· quã conſtat a ſolone ſa
pientiſſimo fundatore legum actica
rum traxiſſe originem· Nat9 eſt au
tẽ menſe q̃ apud acticos targelion
dicitur· die qua apud delon latona
peperiſſe creditur appollinem ⁊ dy
anam Pridie quidem ſocratem ge
nitum ferunt· ¶ Talis igitur ⁊
de talibus oriundus non ſolum he
roum virtutibus preſtitit· ſed equi
paraſſe dict9 eſt deorum poteſtates
Nam pſeuſippus domeſticis docu
mentis inſtructus ⁊ pueri eius acre
in percipiendo ingenium ⁊ ammirã
de verecũdie indolem laudat· ⁊ pu
beſcentes primicias labore atq; a
more ſtudendi imbutas refert· et in
viro harum incremẽta virtutum cõ
ueniſſe teſtatur· Ex iſdem genitori
bus glaucus et adamantus ei fr̃es
fuerunt· Doctores habuit ĩ prima
litteratura dyoniſium in paleſtra a
riſtonem argis oriundum· Tãtos
progreſſus ei exercitatio contulit·
vt phie luctando certamina vice
rit· picture non aſpernatus artem·
tragedi quoq; ⁊ ditiri iambis ſe v
tilem finxit· Iamq; carminum confi
dentia elatus · auctorem ſe profiteri
cupiebat niſi ſocrates humilitatem
huius cupidinis ab eius animo ex
puliſſet · et vere laudis ei gloriam
ingenere curaſſet· Et antea quidem
eraclidis ſecta fuerat imbutus· He
rum cum ſe ſocrati dediſſet · non ſo
lum ingenio atq; doctrina ceteros
ſocraticos vicit· ſed etiam labore· et
elegantia ſapientiam illuſtrauit·
eiq; tecta aſſertione ſenſuum et ma
ieſtate verborum plurimum adhi
buit dignitatẽ ¶ Socrate q̃dẽ dece
dẽte ſe ad pytagorẽ ꝯtulit diſciplinã
Quã ⁊ ſi ratiõe diligẽti ⁊ magfica
videbat inſtructã · verũ tamẽ ꝯtinẽti
am ⁊ caſtitatẽ magis cupiebat imi
tari Deinẽ theodoꝝ cireneſẽ adijt·

vt geometriam diſceret. Inde egip
tum perijt. vt aſtrologie vacaret.
ibiq; a pleriſq; creditus eſt didiciſſe
oracula ꝓphetarū. vñ rurſus in yta
liam redijt. et pitagoreū tarentinū
architam ſecutꝯ eſt. atq; ad indos.
medos. magos. aīm intendiſſet: ni
ſi eū pcedere vetuiſſēt bella caletica
Quapropter inuenta parmenide
et zenonis diligentiꝯ exſecutꝯ: que
apud magnos philoſophos āmira
tioni fuerant/ſingula in libris ſuis
collegit vniuerſa/docens ꝑus ſtudi
a phie/non modo nō eſſe ꝯtraria. ſꝫ
inuicem neceſſaria ſibi. eo ꝙ mutu
is auxilijs vniūſa conſiſtūt. Multi
auditorū eiꝯ vtriuſq; ſexus in phi
loſophia floruerūt. Patrimoniū in
ortulo qui achademie iunctꝯ erat.
in duobꝯ miniſtris et pathera qua
dijs ſupplicabat reliquit. Auri tantū
habuit quātū puer auricula geſta
uerat in nobilitatis inſigne. Tres
aduentus eiꝯ ad ſiciliam mali diuer
ſis opinionibꝯ carpūt. Pꝫ primo
vt hyſtoriā nature cerneret ī ethna
et incendiorꝝ intelligeret ratioēꝫ: il
luc pfectus eſt. Secūdo petitu dyo
niſij. vt ſiracuſanis aſſiſteret: et vt
municipales ꝓuincie illiꝯ diſceret le
ges. Tercio vt fugientem dyonē
reſtitueret patrie ſue venia a dyoni
ſio impetrata. Sed in hijs omnibꝯ
adeo diligens extitit. vt a ſtudijs
aut officijs philoſophie nullo vnꝗ
tempe ſuſpenderetur. Itaq; cū
ſtudium philoſophie partim in acti
one partim in contemplatione ver
ſetur ſocrates actiuam exercuit/mo
res inſtituēs quibus fideliter ad be
atitudinem vita tꝛāſigitur. pitago
ras contemplatiue inſiſtit ꝑ quam
ingenium exercetur et propagatur
ſcientia. Proinde plato vtramq;
iungēdo alteri philoſophiam perfe
ciſſe laudatur. quam in tres partes
diſtribuit ethicā. phiſicam. et logicā
id ē moralem. naturalē. et rationa
lem. qua verum diſcriminatur a fal
ſo. et ſine qua diſſeri nequeunt que
vel in actione vel contemplatiōe ver
ſantur. Putatur a nonnullis ꝙ
in peregrinatione ſua iheremiam ꝓ
phetam viderit. audieritq; in egip
to et legerit ſcripturas propheticas
ſed supputata ratio temporum que
in cronicis continentur hyſtorijs do
cet eos nequaꝗ̄ contemporaneos
extitiſſe cum ortus platonis vix eta
tem illam apprehenderit. et inter la
bentibus centum annis tempꝯ quo
prophetauit iheremias attigerit.
Et ſcripture prophetice poſt morte
platonis annis ferme. lx. regnante
ptholomeo qui litterarum ſtudio
ſus a iheroſolimis lxx. aſciuit inter
pretes: egiptum intrauerint. Opi
nio tamen illa conualuit. ꝗꝛ in li
bris platonis inueniuntur multa
dictis conſona ꝓphetarum. Nam ī
thimeo dum cauſas mundi ſubtili
us inueſtigat manifeſte videtur ex
ꝑmere trinitatem que deꝯ eſt/effici
entem cauſam ꝯſtituēs in potentia
dei/in ſapientia formalem/ finalē
in bonitate. que ſola induxit eum
vt omnem creaturā bonitatis ſue
participem faceret prout natura ci
uſꝫ capax btītudīs eſſe pt. Vnā tñ
in hijs viſꝯ eſt intellexiſſe et docuiſſe

ſubſtantiam dum opificem vniuerſi
tatis ⁊ formatorem vnū deū aſſe
ruit. quem ob inſigne bonitatis et
dulcis affectus dixit omniū genito
rem. quem propter infinitatem ma
ieſtatis/potētie/ſapientie/⁊ bonita
tis ſue tam eſt inuenire difficile: ꝙ̄
inuētum profari digne impoſſibile.
Eundem quoqꝫ remuneratorē ſpe
rantiū in ſe eſſe et colentium ſe vide
tur aſtruere/ dicens ſapientem eſſe
cultorem dei philoſophū/qui aīmo
et voto accedit ad ſapientiā. ⁊ eum
eſſe amatorem dei qui ſicut cōſtitu
te vniuerſitatis cauſa eſt āmirabi
lis: ita bibende felicitatis idem eſt
fōs indeficiēs ⁊ ſingularis. Moy
ſes auctor eſt quia in principio crea
uit deus celū ⁊ terram ⁊ in medio
eorum aquam collocauit ⁊ aerem
Plato ꝗ ab inicio vt mūdus qui ſo
lidus et viſibilis futurus erat. vi
deri poſſet ⁊ tangi/deus iecit duo p̄
ma mūdani corporis fundamenta. ig
nem et terrā. et eis concordi ꝯporci
one media ſociata inſolubili vincu
lo intericeāt. niſi tamē voluntas cō
ditoris que ſola tante firmitudinis
nexus fideliſſim9 eſt vt diſſoluantꝰ
admittat Omne ſiquidē quod iūc
tum eſt. natura diſſolubile eſt. ſꝫ vt
bone conciliatiōis fedus pereat nō
eſt volūtas dei volentis bona dum
taxat Ait moyſes Qui ē miſit me
ad vos et illum ſingulari verbo et
prerogatiua ſigtione cenſuit eſſe q̄
ſemper idem eſt. vt ei nec preteritū
tranſeat. nec futurum īminear. ſit
qꝫ īmunis omniū motuum Nam
illa ſubſiſtendi dedignatus eſt ver

bo/qui cū tempore feſtinant ad nō
eſſe. ⁊ ſingulis momētis ꝑ varios
motus ſui proficiſcuntur in mortem
Et de hoīe quidem planū eſt. quia
vita eius non ſtatus eſt. qui verbo
ſubſtantiuo debeat exp̄mi. ſꝫ tranſi
tus de vtero ad tumulū. ⁊ quaſi fu
ga aut vmbra exiſtendi. Plato q̄
dem id quoqꝫ ſolum ꝓprie dicit eſſe
quod ſemꝑ eſt idem. nec motib9 va
riatur. Que vero ſint obnoxia mo
tui nō quidem ſūt. ſed videtur eſſe.
et nequaq̄ꝫ manent. ſed iugiter eua
neſcunt. et fugiūt. nec ſpectant ap
pollinem. Sunt preterea platoni
cis ⁊ noſtris multa ꝯmunia. vt ſint
oīno inexcuſabiles dum veritatem
dei in mendacio detinēt Magn9 pa
ter aug9 auctor eſt ſi tamē que ſub
noīe eius concepta legi recolo fide
liter quod in libris platonicorum
inuentum ſit. quod beatus iohānes
euangeliſta alcius celo intonuit. et
vltra ꝙ̄ humana mens ꝑcipere que
at. licet auris vtcūqꝫ poſſit audire
Inuentum eſt inꝙ̄ quod ait ab inici
o euangelij. in principio erat ver
bum ⁊c. vſqꝫ ad locum quo ait. et
lux in tenebris lucet. ⁊ tenebre eā
nō comprehenderunt Ego quidem
niſi in patrum ſcriptis legeretur. ne
quaq̄ꝫ alicui infidelium conceſſū cre
derem. vt os in tante lucis oraculū
aperiret: ꝙ̄ oculus mūdanus nō ſuf
ficit intueri. Apoſtolicum tamen et
familiaritatis intime priuilegium
aſtruit quod verbum fidei boni ope
ris perſeuerantia illuſtrauit. cum
philoſophi euanuerint non modo
in cogitationibus ſed opibus ſuis

Deſcripſit libr̄os plurimos. et po
litia hoīs merita/contemplatio nō
repreſſit. ⁊ ꝯtemplatioīs acumē/ac
tionis neceſſitas/non extīxit. Sed
lib q̄ de dogmate ei9 ē ꝯtēpnit̄ ī lau
dem eius. origenes. iheronim9. au
guſtin9. oīm philoſophoꝝ atteſtati
onibus ſteti ſufficiūt ¶ De morte
eius diuerſi diuerſa ſcripſerūt. Sꝫ
pbabili9 eſt cum q̄ innocēter vixe
rat ⁊ phīe pcepta fuerat ꝑ vīrib9
inſecut9 vitam riſui nō ceſſiſſe. Nā
ꝙ de eo nōnulli tradūt. qꝛ verecūdi
a mot9 emiſit ſpiritū. eo ꝙ nauta
rum ꝓpoſitam non potuit ſoluere q̄ſ
tionem: conſtat nominis erroꝛe cō
poſitū Quicquid eni de eo grecoꝝ
loquūtur fabule. hoc de homero nō
platone valeri9 maximus refert Ex
eo tamen ⁊ hoc vulgatū eſt. qꝛ fu
erūt q̄ homerū equiuocū platonis
dicerent. ꝓpter excellētiā ſapiētie.
ſermonis elegantiam. latitudinē
pectoꝛis. Nam viros nobiles certū
eſt polinomios extitiſſe. Deceſſit
itaqꝫ octoginta ānis / ⁊ vno exple
tis in tāta reuerentia oīm. ⁊ integri
tate auctoꝛitatis. vt diu dubitatū
fuerit. dijs an ſemidijs eſſet poti9
aggregand9. Sed et cū etate illa
deficiente. merita virtutū eius tan
ꝙ incredibilia quodāmodo ad antiq̄
tatis fabulas vergerent. ipm̄ inter
ſemideos venerandū labeo ſcribit.
vt q̄dē magis hoīe. min9 deo fuiſſe
doceatur ¶ Capl̄m vi. De ariſtotile
⁊ opinione eius. ⁊ ſtudijs. ⁊ ꝙ va
rijs diſputationibus dubitationē
achademicoꝝum mouit et de regu
la coꝝ.

SOl e celo viſus eſt cecidiſſe
qua die phoꝝum princeps
plato rebus exceſſit huma
nis. et quaſi lucernā mūdi extinctā
defleuerūt qui ad thronū ſapiētie
cui ille diu pſederat ſua arbitrabāt̄
ſtudia referēda. Sed cum ei ariſtoti
les diſcipul9 vir excellentis īgenij.
⁊ platoni impar eloq̄o. ſꝫ multos
facile ſuperans ī docendi officiū ſuc
ceſſiſſet: quaſi matutinū ſydus ef
fulſit hominibus. ⁊ quibuſdā mul
tiplicās philoſophie pcepta velut va
rijs ſapientie radijs illuſtrauit oꝛ
bem. ⁊ tanꝗ̄ oculoꝝū deterſa caligi
ne ad contuendā veritatis ſpeciē/
mētes hoīm reparauit Sectam hic
peripatheticā ꝯdidit ſic vtiqꝫ dcām.
ꝙ deambulans diſputare conſueue
rat. plurimoſꝫ diſcipulos pclara fa
ma excellens/ ⁊ arte ſuadendi. vi
uo ad h̄ preceptoꝛe ī ſuam hereſim
congregauit. Tractauit quidem
omnes philoſophie partes. et pcep
ta dedit in ſingulas. ſed pre ceteꝛ
ſic rationalem redegit in ius ſuum.
vt a poſſeſſione illius videatur om
nes alios excluſiſſe. Ita tamē in a
lijs viguit vt cōmune nomē omni
um phoꝛum/ anthonomaſice id eſt
excellenter ſibi propꝛiū eſſe meruē
rit. Dicit enim vꝛbs romam ma
ronem poeta exprimit. Sic ⁊ phi
loſophi nomen circa ariſtotilem vē
tū placito contractum eſt. Fuit au
tem facundus eloquio. ſed vberioꝛ
ſenſibus. ⁊ doctus ſententijs om
nium obuiare. Hic eſt qui prim9
ſtudioꝛum genera in agroaticum
et exotheriaum dicitur diſtinxiſſe.

Nam familiares ⁊ quaſi domeſticā
admittebantur in agatica Exothe
rica vero nō modo extraneis · ſʒ hoſ
pitib9 patebant ⁊ pegrinis // Fue
runt qui eū incubi demonis filium
crederēt ꝓpter agilitatē corporis · per
ſpicaciā ingenij · ⁊ glorie appetitū ·
ꝗ multiplici induſtria omnibus pri
pere cōſueuerat Teſtatur de eo va
leri9 maxim9 · quia ſupme vite reli
quias ſenilibus ac rugoſis mēbris
in ſūmo lectum ocio vix cuſtodiens/
adeo valēter ꝓ ſalute patrie incubu
it · vt eam ab hoſtilib9 armis ſolo
equatā in lectulo athenienſi iacēs
quidem macedonū manib9 quibus
abiecta erat eriperet Ita vrbe ſtrata
atqʒ euerſa alexandri familiarita
te qua reſtituta eſt · ariſtotilis opus
notū eſt Licet aūt noīm et verborū
turbator habeatur · nō modo ſubtili
tate qua cūctis celebris eſt · ſʒ mira
ſubtilitate dicēdi eualuit adeo qui
dem vt platoni merito ꝓxim9 fuiſſe
videatur Eum laudis fuiſſe cui
diſſimū vel ex eo conſtat ꝙ cū theo
docti diſcipulo libros artꝭ oratorie
vt eos ederet cōceſſiſſet moleſte fe
rēs poſt ea tantū laudis ⁊ glorie ti
tulū ſe alij ceſſiſſe ꝓprio volumīe q̄
buſdā rebus inſiſtens planius ſibi
de hijs in theodoctis libris dictum
adicat Vnde valerius maxim9 Ni
ſi me tam late ⁊ tam patētis ſciētie
verecūdia teneret/dicerē dignū phi
loſophū/cui9 ſtabiliendi mores alti
oris aīmi philoſopho traderentur ·
¶ Ceterū gloria ne ab hijs quidē
qui contēptū ei9 introducere conan
tur negligitur? Nam ⁊ volumib9
nomina ſua diligenter adiciunt · vt
quod ꝓfeſſione leuāt vſurpatione
memorie aſſequantur Hic eſt cui9
diſputationib9 effectū eſt vt acha
demia moueat · magis rationū ꝙ
colliſione ventorū Licet ei peripate
ticis nō achademicis cenſeatur · ea
tamē ſollicitūdīe de ſingulis maxime
ceperūt platonici qui relicti erant fe
re de omnib9 dubitare // Si quidē
poſt mortē platonis euſippus ſoro
ris ei9 filius et xenochrates dilect9
ei9 diſcipulus in ſcolam que achade
mia vocabatur eidē ſucceſſerunt · ⁊
ob hoc ipſi ⁊ ſucceſſores eorꝫ acha
demici appellabantur a loco · ſicut
platonici a magiſtro Ex quib9 val
de nobilitati ſunt greci · plotin9 · iā
blicus · ⁊ porphirius catholice veri
tatis vt dicit peſſim9 impugnator
In vtraqʒ vero lingua · greca ſcilicʒ
et latina nobilis extitit apuleius
affer : vir magnus in primis · ⁊ q̄
venuſtate morum et diſcendi copia
ſocraticum fontem ⁊ torrentem pla
tonicum facile redolcat · vel tenuiter
ſapienti · Ab hijs fluxerunt et alij
multi · qui dubitalia diſcutere ſicut
nulli preiudicaretur maluerunt ; ꝙ
auſu temerario diffinire · maxime
cum occultam crederent veritatem
rerum/de quibus in vtramqʒ par
tem probabiliter diſputatur Vnde
et achademicorum antiquiſſima re
gula eſt · vt quiſqʒ quod ſibi occur
rit probabile ſuo iure defendat ·
¶ Capitulū ſeptimū De alia ſen
ſus alia ratiōis · alia religionis auc
toritate probantur · et ꝙ fides in
omni doctrina aliquod ſtabile ſtatū

cendicat· quod probari non debet·
ꝟ ꝙ alia per ſe doctioribus innoteſ
cunt· alia rudibus ꝟ quatenus du
bitandum ſit· ꝟ ꝙ pertinacia veri
tatis inquiſitionem plurimum im
pedit·

Sunt etiam nonnulla que
ſenſus/rationis/aut religi
onis ꝑſuadet auctoritas·
Horum dubitatio infirmitatis/er
roris notam habet aut criminis·
Querere enim an ſol ſplendeat· al
beat nix· ignis calcat hominis eſt
ſenſu indigentis At vero an terna
rius maior ſit binario· ipſum quo
qꝫ totum ⁊ medietatem eius conti
neat querere; ⁊ an quaternari9 ſit
dupl9 binario indiſcreti eſt ⁊ cui eſt
ratio ocioſa· aut deeſt omnino·
Qui vero an de9 ſit deducit in queſ
tionem ⁊ an idem potens ſapiens
ſit an bonus; nonmodo irreligio
ſus ſed perfidus eſt ⁊ pena docente
dign9 eſt inſtrui Sunt eni in om
nibus phiſicis diſciplinis/ quedam
prima· ⁊ vt ita dicā certiſſi verbo
primitiua principia de quibus eo
rū auctore dubitarē nō licet/niſi hijs
quorum labor in eo verſatur/ne q̄d ſci
ant Nam ſicut quedam ſe corpore
is ſenſibus ingerūt· vt apud ſenſa
toslatere non poſſint· quedam ſubti
liora ſunt vt niſi familiarius adhi
bita· ⁊ perſpecta diligentius ⁊ per
tractata ſint non ſentiantur· ſic ſūt
aliqua tanta ſui luce perſpicua; vt
latere non poſſint rationis aſpec
tum· ſed cōmuniter videantur ab
omnib9 magis tamen ⁊ minus ⁊
pro capacitate ⁊ virib9 ſingulorum

Alia quidem ſūt que quaſi quo
dam ſcrutinio indigent ⁊ quia iſto
rum ꝯſecutiua ſunt/diligentius per
ſcrutantem latere non poſſunt· Et
hijs tñ ꝟ illis q̄dā videt̄ anteriora
eſſe/q̄ rō phie/q̄ſi i fidei fundamēta
ꝯſtituit· petēs vt ſpe ꝑfiīcedi/ea ſibi
gratuito cōcedantur Sic ꝟ geome
tre/p̄mo petitiones quaſdam/quaſi
totius artis iaciūt fundamēta· dein
de ꝯmunes aīmi ꝯceptiōes adiciūt
⁊ ſic acie ordinata/ad ea que ſibi ſt
demonſtrāda procedūt· ſed et petiti
ones ipſi adeo conſentiūt rationi;
vt ꝯteruire videantur quiſquis eas
vel hoſti nō cōcedit· Hic tamen ne
quaq̄ agitur de hijs que ad cultū
religionis pertinēt/quoniam ⁊ ibi
nōnulla quodāmodo petuntur; que
vt fides amplι9 mereatur experiēti
am rationis excedūt· Sed hec ipā·
⁊ ſi ratio nō vrgeat debētur pieta
ti· vt in ſacramētis vbi ratio deficit
adhibeatur fides; multꝭ beneficijs
magniſqꝫ miraculis ꝯmeruit xp̄s
cui nō credi/impium eſt· ſicut a pro
babilib9 diſſentire pertinaciter / eſt
protcruū· Quis enim niſi inſanus
aut protervus negauerit· quin ab
omni puncto ad omne punctum op
poſitum/poſſit linea recta procedi?
Nam ſicut in edificijs neceſſe eſt a
liquid fixum eſſe ꝟ ſtabile cui erigē
da ſtructura poſſit inniti· ſic in omni
doctrina aliquod ſtabile initium pro
cedendi/neceſſitas conſultiſſime ra
tionis expoſcit Alioquin quicquid
opifex adicit nutat/ac ſi in lubrica
arene aut bituminis quis edifi
cet· aut ſcribat in fluminis lapſu·

Nam incertis certiora faciūt fideꝫ
Si ergo nichil sequitur. nisi aliud
antecedebat. si mot9 oīa quiete p
cedit. quis potest ei probatiōis esse
processus/qui nusq̄ͣ q̄escit aut nulli
acquiescit? Si namq; cui omnia e
q̄ probabilia sunt. nichil ꝓbari po
test// Sed ⁊ coꝝ q̄ perspicua sūt.
alia sunt omnib9 nota Alia doctori
bus tantum. vnicuiq; sc̄dm propri
am facultatē Nā numerū omnem
parem esse vel imparem ita publice
notū est/vt nec pueros lateat. qui
bus licentia etatꝭ indulget ludere.
par impar/equitare in arūdine lon
ga/edificare casas. plastello adiun
gere muros Hoc autē ꝙ oīs multi
plex quoto loco distat ab vnitate/
tot sup particulares sui generis an
cedit/hijs dumtaxat innotuit q̄ nu
meris operam impēderūt// Mathe
maticus aūt ꝯsulacor nouit quia di
uersa sūt id qđ est. ⁊ esse rei Et sic
in singulis disciplinis/ q̄dam suis
opificib9 innotescunt. qui nōmodo
vulgo. ſ3 alijs philosophis occultā
tur// Habet ⁊ religio quelibet pre
cipua sua. q̄ aut ratio ꝯmunis/aut
pietas ꝑsuasit. quibus ꝓficit in cul
tu dei ⁊ moꝝ exercicio ad beatitudi
nem obtinēdam Est aūt vnū oīm
religionū principiū. quod pietas/
gratis ⁊ sine vlla ꝓbatione cr̄edit
deum. s. potentē. sapiētem. bonū. ve
nerabilem. ⁊ amabilē esse Nam e
pycureorū/deū esse negantiū/et cu
sui subiacentiū omia iam p̄dem auc
tore dei hoie/explosa sententia est
Obuiare ergo p̄ncipijs aut rebus
p se notis. siue de hijs ambigere in
sensati est aut vecordis. siue quod
deterius est criminosi Sed nec de
hijs dubitare licet. q̄ ex p̄ncipijs cō
sequūtur. dū ea tamē sequi planū
sit Interim nāq; questionib9 sunt co
gitanda. dū illoꝝ ad p̄ncipia. vel cō
secutiua eorū coherētia nō pateat.
Nam de singulis istoꝝ dubitarē nō
est inutile Et quidē in talib9/donec
apprehēderēt veritatem/ achademi
coꝝ ꝓbabiliū disceptatio vertebatꝰ
Quid enī refert aut quoꝝ interest.
si qui semꝑ ⁊ oīa querebant discen
tes. ⁊ nūq̄ͣ ad scientiā veritatꝭ per
uenientes. quia nichil certū habere
nouerāt?// Hāc ergo legem acha
demicoꝝ ꝑscribit cicero/ vt cu phi
losophandi ꝓpositum est. dum res
obscura est/querāt/dum probabileꝭ
elucescit veritas/acquiescat Ait enī
Nos qui seq̄mur probabilia. nec vl
tra id quod ꝓbabile occurrit/ꝓgre
di possum9. ⁊ refellere sine iracūdia
⁊ refelli sine ꝑtinacia pati sumus.
Hec enī duo inuētioni veritatꝭ plu
rimū aduersantur. si aut vera dicen
ti/quis succenseat. aut ꝑtinaciter in
falsitatis defensione laboret Nam
vt ait ethicus Impedit ira animū
ne possit cernere verū. ⁊ veritas ipā
īcarnata recessit ab eis. q̄ in corozaī
im et bethsaida spūi scō pertinacius
restiterūt Sed ⁊ iudeos pertinacia
excecauit. vt adhuc oculos eoꝝ ve
lum templi teneat/qđ dn̄o patiēte
scissum est a sūmo vsq; deorsum.
¶ Capitulum octauū De virtus
vnica via est philosophandi ⁊ cun
di ad btitudinē. ⁊ de trib9 gradib9
accedentiū. ⁊ de trib9 sectis phoꝝ.

Veritatem quia nō omnes
oīa poſſūt. ⁊ ſpūs vbi vult
ſpirat. ⁊ frequēs eſt. vt ea
rum q̄ a doctoribꝰ profertur multi
tudinis ſit multiplex intellectꝰ. ex
v̄bis ſocratis ⁊ platonis ſecte mul
te profluxerūt. oēs tamen ad vnū
ſed quaſi ꝑ varias ſemitas ꝓperan
tes. Illud aūt quo oīm rationabili
um vergit intētio vera beatitudo eſt
Nemo etenī eſt qui nō velit eſſe be
atus Sed ad hoc qḋ deſiderāt/nō
oēs incedunt vna via. Vna tamē
eſt omnibꝰ via ꝓpoſita. ſ; quaſi ſtra
ta regia ſcindit̄ in ſemitas multas
Hec autem virtus eſt Nā niſi per
v̄tutem nemo ad beatitudinē ꝑgit
Citra v̄tutis opa/forte quis/et ꝓ
culdubio ſine operibꝰ/ ad beatitudi
nem trahitur. ſed eo nullus niſi vir
tutis paſſibus ꝑgit. Virtꝰ ergo feli
citatis meritū eſt. felicitas v̄tutis
ꝑmium. Et hec quidē bona ſūt ſū
ma. Alterū vie. alterū pꝛie Nich
il enī v̄tute preſtāciꝰ. dū exul pere
grinatur a dño. nichil felicitate me
lius/dū ciuis regnat ⁊ gaudet cum
dño. ſūt aūt hec omnibꝰ alijs preſ
tanciora. qꝛ v̄tus oīa agenda. felici
tas oīa optanda cōplectitur. Felici
tas tamē v̄tuti preſtat. quia ī om
nibꝰ preſtāciꝰ ē ꝓpter qḋ aliquid ;
q̄ꝫ qḋ ꝓpter aliquid. Non enī felix
eſt quis vt recte agat. ſed recte agit
vt feliciter viuat. Vn̄ et ſocraticū il
lud in ſaturnalium libro laudatur.
Multos hoīes ꝓpterea velle viuere
vt ederent ⁊ biberēt. ſe/ bibere atq;
eſſe/vt viueret // Vnum igitur ⁊ ſin
gulare ſūmū oīm bonoꝝ beatitudo
eſt. ſed ab eo ē aliud quodāmō quo
rūdā collectioē ſūmū. ⁊ eo ipō ſupi
us alijs q̄ ad illud. quod vere ſin
gulariter et vnice ſūmū eſt familia
rius accedit Ceterum ad neutrꝰ
apprehēſionem niſi philoſophia du
ce humana infirmitas conualeſcit.
Quiſquis enim ſine ea ad beatitu
dinis viam tendit quaſi cecus in lu
brico tendens ad alta preſumptio
ſue cadit. Vnde eam diuinarum ⁊
humanarum rerum cōpotem eſſe ci
ſippꝰ aſſeruit. nec vnq̄ꝫ ſatis poſſe
laudari que vicia expellit. virtutes
oſtendit ⁊ confert. et in humana in
firmitate diuinā quodāmodo repa
rat integritatem. Et vt ſenſum ſuū
expreſſius proferat. omnes qui nō
ab illa vel ad illam vigilant qḋ ta
men ab illa eſt. brutis animalibus
dicit eſſe cōformes. immo et ſtupē
dum contra naturam miraculum/in
corporibus humanis brutos homi
nes eſſe. Tria vero genera homi
num/qui homines ſunt. alios enim
brutos eſſe aſſeruit Alij enim iam
iocunditate ſapientie ꝑfruuntur ⁊
hij ſapientes ſunt. alij accedunt vt
fruantur. ⁊ hij philoſophi ſunt. alij
aſpirant ad accedēdum ſcilicet qui
nōdum ſunt ⁊ eſſe philoſophi concu
piſcunt Cōſtat enim eſſe q̄ꝫ pluri
mos qui nōdum philoſophantur. ⁊
vitā philoſophoꝝ ſi nō opere ſaltim
deſiderio emulant̄. Ego ſententiā ciꝰ
tanto ſecurius approbo ; quāto cū
m̄ videre videor ſci ſpūs auctorita
te ſubnixā dicēte ꝓpha. Concupiuit
aīa mea deſiderare iuſtificatiōes tu
as. ī omni tempore In quo m̄ tres

premiſſos ordines manifeſte videt̃
expreſſiſſe ¶ Cū enim plato ſapi
entem dicat eſſe cultorem dei quis
alius habēdus eſt ſapiēs ꝙ ille qui
moratur in iuſtificationibus dñi et
mulcente ſe ꝯſciētia bonorū operꝫ/
vere felicitatꝭ ſaporē tota mētis aui
ditate iam p̄guſtat ⁊ ſētit. Procul
dubio nequaꝙ̄ illius expers eſt. cui
agnita beatitudo dulceſcit ⁊ ei expe
tibiliū cumulꝰ adeſt. qui ī vita guſ
tat et vidert: ꝙ̄ ſuauis eſt dñs Phi
loſophus autē cuius intencio dirigi
tur illuc. vt ſapiat. eodem auctore/
amator dei eſt. Et vicia ſubigens. re
bus agnoſcēdis applicat animū vt
hijs agnitis ad verā beatitudinem
poſſit accedere Hec enī hominē bea
tum faciūt ſi et vicioꝝ ſoluātur vin
cula. et quaſi quibuſdā gradibꝰ con
templacōis luadū ⁊ indeficientem
fontē boni detur inuiſere. Nā felix
qui potuit rerū cognoſcere cauſas.
et vt ait poeta Nobis enim vnde
ūqꝫ proueniāt placent inꝗ tamen
ta virtutum Felices anime quibus
has primū cognoſcere cauſas Inqꝫ
domos ſupas ſcādere cura fuit Cre
dibile eſt illos pariter vicijs ꝫ iocisꝫ:
Altiꝰ humanis exeruiſſe caput Nō
venus et vinū ſublimia pectora fre
git Officiūqꝫ fori. miliciere labor.
Non leuis ābicio perfuſaqꝫ gloria
fuco Magnarūqꝫ fames ſollicitauit
opum Admouere oculis diſtātia ſy
dera noſtris Etheraqꝫ ingenio ſup
poſuere ſuo Sic petitur celū non vt
ferat oſſan olimpus Sūmaqꝫ pelia
cus ſydera tāgat apex ¶ Nullum
tamen officiū eſt miliciē aut domi.

quod nō philoſophia ꝯtractꝫ/quip
pe q̄ ſola excludit vicia et ſine qua
recte nichil inter homīes geri poteſt
Sicut aūt morari ī iuſtificatōibꝰ
id eſt ī expletiōe mādatoꝝ dei ſapi
entē facit Nā ⁊ ꝓpha dicit. a māda
tꝭ tuis ītellexi. ſic aīm explēdis ap
tare ea demū veriſſima phia eſt Sꝫ
ſunt qui nondū explent aut aptan
tur explendis approbāt tamen qđ
ſuſpiciūt in alijs. ⁊ illis auctore deo
deſiderant ꝯformari. Eſt ergo gra
dus eminentiſſimus eorū qui in iuſ
tificationibus occupātur. Medius
quorum animus expeditus eſt a vi
cijs. vt ex amore occupetur in illis
Infimus. qui deſiderāt expediri. vt
hoc ipſum concupiſcere poſſint. Qui
et ſi non ſint. deſiderāt tamen eſſe
philoſophi Horum perſonam īdue
rat propheta dicens. Concupiuit
anima m. d. iuſti. t. in om. t. Eius
namqꝫ tanta eſt pulchritudo quod
ſi vt ait plato videri poſſꝫ oculis cor
porꝭ amore ſapiētie mirabiliter ho
mines inflāmaret. adeo quidem vt
primo aſpectu neceſſe eſſet ōnes in
amorem incidere Hanc amat et ex
quirit a iuuētute ſua fidelis anima
cuius ſenectus conſtat in grauitate
morum ⁊ puerilis etas in ignoran
tia et lubrico vicioꝝ Sup ſalutem
inquit Et oēm pulchritudinē dilexi
ſapientiā. ⁊ ꝓpoſui ꝓ luce habere il
lam. venerūt michi oīa bona parit̃
cū illa ¶ Si ergo bona oīa ſapiē
acceſſoria ſt̄ ⁊ phia ſtudiū ſapiē. ꝑ
fecto phiandi ꝯtēptus bonoꝝ oīm
excluſio eſt Unde colligitur ꝙ ꝗto
quis philoſophie diligentiꝰ īſiſtit:

eo fidelius et rectius ad beatitudi
nem ꝑgit. Nam virtutes quibus
itur in ſingulis officijs illa diſpen
ſat. Sed quia veteres licet ex par
te animas crederent immortales:
vite eterne que poſt iſtam futura ē
nondum inſtructionem acceperant.
ſummū bonū in virtute ↄ̄ſtituerūt
quo plane nichil meliꝰ eſt. niſi fru
eo qui ſūme bonꝰ et ſummū bonū
eſt. vſus enim virtutis optimꝰ eſt.
⁊ vtendi deꝰ ipē eſt fructus. Cū er
go ṽtus ſola beatū faciat/ ad thro
nū eius/ ſumpta occaſione ex tradi
tionibꝰ doctioris ꝑ varios calles aſ
cendere conati ſunt. Stoicus ei vt
rerū ↄ̄temptū doceat in mortis medita
tione vſatur Perypatheticus in in
quiſitiōe veri volutatur in volupta
tibus epycurus. Et licet ad vnū te
dant/ varias ſentēcias quaſi vias be
atitudinis auditoribꝰ ſuis aperiūt
De quibꝰ dubitare ⁊ querere liberū
eſt. donec ex collecione propoſitorū
quaſi ex quadā rationū colliſiōe ve
ritas illuceſcat. Sed de hijs latiꝰ
in ſequentibus dicetur. Nūc ſuffici
at oſtendiſſe in quibus achademi
ce vacillantes liceat imitari

¶ Capitulum nonū De arrogan
tia multitudinis imperite ⁊ qualit̄
legenda ſint que prodeſſe poterunt
⁊ obeſſe. Et quod ingenio vel exerci
cio ſine gracia ſapientia non contin
git.

PAuci tamen ſunt qui acha
demicorum imitatores eſ
ſe dignentur. cum vnuſqſ
q; pro libitu potiꝰ q̄ ratione eligat
quid ſequatur. Alij nāq; proprijs:
alij doctorū opinionibus. Alij mul
titudinis conſorcio diſtrahuntur.
Quid enim dubitat qui iuratus in
verba magiſtri. non quid. ſed a quo
quid dicatur attendit. Quid vis
enim clatrat acriter. ⁊ quo imbuta
eſt puerilis etas: de intimis philo
ſophie abditis erutum putat/ para
tus. ⁊ de lana caprina contendere.
credens inopinabile ſi quid igno
tum auribus eius inſonuit. nec rati
onibus acquieſcit quē doctoris cap
tiuauit opinio. Quicquid enim ꝓ
tulit autenticū. ⁊ ſacroſanctum eſt.
Ille tamen facilꝰ contradicat. ⁊ ꝑ
tinacius reluctatur. qui in paucitate
addiſcenda rerum ↄ̄ſumpſit etatem.
⁊ tanta verborum anguſtia premi
tur. vt ſi verbum vnū aut duo ſub
duxeris/ eliguis fiat: ⁊ quis ſtatu
a taciturnior. marmoreum putes.
⁊ in auditorio pytagore / aut mo
nachorum clauſtro/ non tam vſum
q̄ neceſſitatem ſilencij didiciſſe.
Si quis iſtorum in manꝰ tuas for
te erudiendus inciderit. merito faci
es quod thymotheū q̄ in arte tibia
rum excellebat feciſſe refert quintili
anꝰ in libro de inſtitutiōe oratoris
Hic quidem duplas mercedes exi
gebat. ⁊ accipiebat ab hijs qui fu
erant male preinſtituti: q̄ ſi omni
no rudes accederent. Error enim
duplicē laborē exigit. cū et euellen
da ſint ꝑuerſe inſtitutionis ſemina
et bone ſint fidelius inſerenda.
Suſpice ad moderationis philoſo
phorum temporis noſtri. illos qui
altius preconantur. quos auditorū
multitudo circūſtrepit diligēt̄ attēde

eos in regula vna aut duobus aut
paucis verbis inuenies occupatos
Aut vt multũ paucas queſtiões
aptas iurgijs elegerũt· in quib9 in
geniũ ſuũ exerceãt· ⁊ ↄſumãt etatẽ
Eas tamen nõ ſufficiũt enodare· ſʒ
nodũ ⁊ totam ambiguitatem cum
intricatione ſua ꝑ auditores ſuos
tranſmittũt poſteris diſſoluendum
Eo loci vt cõgrediaris· inuitant· in
ſtant· poſtulant qʒ conflictum· ſi dif
fers manũ conſerere· ſi paululũ mo
raris inſiliunt· ſi accedis· ſi tandem
ĩuitus congrederis· ſi premis· late
bras querunt/variant faciem· verba
diſtorquẽt· ꝑſtigijs ↄformãtur· lu
bricum ⁊ volubilem prothea mica
beris rediſſe· niſi q̄ tenere facilius
poteſt/ſi in eo perſiſteris· vt quocũ
qʒ verba defluant ⁊ voluãtur· quid
velint intelligas· ⁊ quid ſenciãt in
tanta varietate verborum ⁊ tandẽ
vincientur ſenſu ſuo· ⁊ capiẽtur ver
bo oris ſui· ſi ſententiã eoꝝ que di
cũtur attigeris/firmiterqʒ tenueris
Ea tamẽ de quibus diſceptatur in
utiliora ⁊ alijs viliora ſũt· cum pa
tuerĩt Si ꝓgrederis· ſi pudet et pi
get in nugꝭ diucius occupari ad di
uerticula ꝯpoſite queſtionis relabi
tur: ⁊ quaſi ad ſinũ mris recurrens
more antei ab eo in quo genit9 eſt
⁊ nutritus vires repare contendit·
Hic circuit· tot facit anfractus · vt
ad viſitata recurrat ac ſi laborintũ
oporteat circuiri Serpente ciconia
pullos Nutrit ⁊ inuẽta ꝑ deuia ru
ra lacerto Illi eadem ſumptis que
runt aĩalia pẽnis· vultur iumẽto
⁊ canibus crucibus ⁊ relictis: ad fe

tus properat· partemqʒ cadaueris
affert Hic ẽ ergo ab9 magni quo
qʒ vulturis· ⁊ ſe paſcentis· propria
cũ iam facit arbore nidos· Sed le
porem aut capream famule iouis
⁊ generoſi: ĩ ſaltu venantur aues·
tunc preda cubili ponitur Inde au
tem cum ſe matura leuauit/proge
nies ſtimulante fame feſtinat ad il
lam: quam ꝑmam rupto predam
guſtauerat ouo Si ergo eos a ver
bis ſuis ſuſpenderis· fere inopie eo
rum in omni facultate poteris miſe
reri Sunt enim qui preſtare videã
tur in ſingulis· ſunt qui partes phi
loſophie vendicent vniuerſas· nec
min9 tamen ſunt in ſingulis philo
ſophie copia deſtituti Sunt qui ab
vna perfectionem ſperent· ſunt qui
vniuerſis inuigilant· inopes ſingu
larum· Nec facile tamen dixerim
quos magis credam eſſe erroneos
cum nec ab vna perfectio conſtet· ⁊
nemo fideliter queat omnibus inſ
ure Qui tamen ab vna petit omẽs
ĩeptior eſt· arrogantior qui omnes
profitetur In vno ad omnia occu
pari deſidis eſt· ſed faſtidientis ⁊
non proficientis/omnia circuire ·
Ceterum qui multa percurrit· vt
eligat cui ſit pocius inſiſtendum cir
cumſpectus eſt· ⁊ alijs examinatis
ꝑelectioni ſue fidelius ſeruit Eo for
te ſpectat preceptũ ethici legere li
bros precipientis In libello quoqʒ
ꝑuuli iniciantur vt virtutis inſtruc
tio et vſus/teneris ebibitus aĩmis
facile nequeat aboleri· quoniam ⁊
teſta diucius ſeruat odorem eius quo
ſemel eſt ĩbuta recens: ait vel cato

vel alius· nam auctor incertus eſt·
Multa legas facito perlectis perle
ge multa ¶ Quo quidem aliquid ēē
vtilius ad ſcientiam aſpiranti facile
nō crediderim· preter obſeruātiam
mandatorꝫ dei· in qua ſingularis ꝛ
vnicus indubitanter eſt philoſophā
di profectus ¶ Hic tamen omnia
legenda ſunt· vt eorū aliqua cum
lecta fuerint negligātur· reproben
tur nōnulla· aliqua videātur in trā
ſitu· ne ſint oīo incognita ¶ Sed pre
omnibus maiori diligentia inſiſten
dum eſt· que aut politicam vitam ſi
ue in iure ciuili ſiue ī alijs ethice p̄
ceptis inſtituūt aut procurāt corpo
ris ꝛ anime ſanitatem ¶ Cum enim
illa que precipua eſt īter liberales
diſciplinas ſine qua nemo recte doce
re aut doceri poteſt· ſit in tranſitu· ꝛ
q̄ſi a limine ſalutāda· quis in alijs
cenſeat īmorandū· q̄ aut intellectu
difficiles/aut effectu inutiles· ꝟ p
niciose nō faciunt hoīem meliorem
¶ Nam ꝛ ea ipſa quorum vſus neceſ
ſarius eſt· ſi hoīem īmoderacius oc
cupauerint perniciosiſſima ſunt ¶
Poetas· hyſtoricos· oratores/ma
thematicos· probabilis mathema
tice· q̄s ambigit ēē legendos/maxi
me cū ſine hijs viri eſſe nequeant·
vel nō ſoleant litterati? ¶ Qui enim
iſtorum ignari ſunt/illitterati dicun
tur· ꝛ ſi lr̄as nouerint ¶ Cum tamen
quaſi in ius ſuum vendicant aīmū·
ꝛ ſi polliceantur noticiam rerum/ꝟ
tutis tamen dedocent ꝛ ſubmouēt
cultum ¶ Unde cicero cum de poetis
ageret vt diligentius audiatur ex
clamat ¶ Clamor et approbatio po
puli quaſi magni cuiuſdam ꝟ ſapiē
tis magiſtri ꝛ qui ad commendatio
nem ſufficiat plauſu ſuo· quos vult
facit autenticos· ¶ At illi qui tantis
laudibus efferuntur· quantas ob
ducunt tenebras · quos inuehunt
metus· quas inflamāt cupiditates
¶ Hij ſtupra· adulteriaqꝫ conciliant/
varias doli reparant artes· furta· ra
pinas· incendia docent que ſūt aut
fuerūt ꝑmo que fingi poſſunt· ma
lorum exempla proponunt oculis
multitudinis imperite · ¶ Que incen
dia celi ſucceſſi· aut maris iundatio·
aut terre hyatus· tātas fecit ꝑplorꝫ
ſtrages· q̄ꝫtas iſti faciunt morū ¶ Co
micus qui pre ceteris placet/ī eunu
cho refert adoleſcentis libidinem in
flāmatā· cum tabulam picturam vi
deret continctem· quo pacto deus q̄
celi templa ſonitu concutit· per ipluui
um auro miſſo incluſam terre ꝛ ſep
tam cuſtodibus corrupcrit danem·
¶ Similes ī ſingulis picturas videt·
miratur ꝛ laudat multitudo ¶ Nam
que virtutꝭ incitamenta ſunt rarus
ſpectator attendit ¶ Ere que res in ſe
neqꝫ conſilium· neqꝫ modum habet
vllum/eam conſilio regere non po
tes ¶ In amore hec omnia inſunt vi
cia· iniurie· ſuſpiciones· inimicicie·
inducie· bellum· pax rurſum ¶ Incerta
hec ſi poſtules· ratione certa facere·
nichilo plus agas q̄ꝫ ſi des operam
vt cum ratione inſanias ¶ Et quod
nunc tute tecum iratus cogitas ego
ne illam · que illum· que me: que
non: ſine modo· mori me malim·
¶ Senacet q̄ vir ¶ Hec verba vna me
hercule falſa lacrimula q̄ꝫ oculos

terendo miſere vix vi expreſcit reſtin
guet et te vltro accuſabit· et dabis
ei vltro ſuppliciū ¶ Ad depellendū
meretriū ꝯtumelias racio euidens
eſt quā ſeruꝰ induīt· ſed quicquid ī
hāc partē loquūtur ita accipitur ac
ſi inſanū amatorem reuocet ſeruus
Eos tamē alibi ꝯmendat plurimū
idem cicero dicens· Poetas et vari
os ſcriptorēs artium aut rerū geſta
rū / ſolus ille ꝯtemptibiles facit qui
nō veretur ꝯtēpni· Nam et vtutis
habet vſum et philoſophādi mate
riam pbent· Notant enī non docēt
vicia· ⁊ aut vtilitatꝭ cauſa grata ſīt
aut voluptatꝭ Hic aūt p morꝫ diſ
crimina trāſeunt· vt vtuti faciāt lo
cum Nā p tela p ignes· per maris
varias procellas· p tot motus ſedi
ciones· ⁊ inſidias populorꝫ ſcillā p
trāſijt et caribdim· vt ad patriā ſu
am ſaltem in ſenectute vlixes repe
daret · Socios varijs exilij amiſit
caſibꝰ · ſed eos aut fortune violēcia
aut nature īfirmitas· aut animi vo
luptas abſūpſit· Horꝫ tamen oīm
iocūda relacio eſt· amicū puiſus caſꝰ
et amatus ſi ſit· proficit ad cautelā
et quo familiarior fuerit cū labentꝭ
ſocietas· eo caſus quēqꝫ magis ab
ſterret Siquidē exēplis ſepe magis
ꝓficitur ꝙ̄ pceptis· Mala enī vitā
tur faciliꝰ· quo fideliꝰ pcognita fu
erint· vix ⁊ quodāmodo ſolus euaſit
vlixes· ſic ad phie iocūditatē ⁊ qāſi
patrias voluptates pauciores eua
dunt ¶ Cōſonat et ſi liricū / conticē
te lyra / dignatꝭ audire· flaccꝰ· aut
ſi mauis oraciꝰ· qui plꝰ honeſtatꝭ
et vtilitatis ſe apud meoniden in

uenisse gratulatur· ꝙ̄ plurium flos
corꝫ ſit pceptis expreſſū· Ait enim
Troiani belli ſcriptorem maxime
lolli Dū tu declamas rome pneſte
relegi· Quicquid ſit pulchrum q̄d
turpe· quid vtile· quid nō· Pulchri
us ⁊ meliꝰ criſippo vel crantore dicit
Fabula qua pter paridis narratur
amorem· Grecia barbarie lento col
liſa duello· ſtultorꝫ regum et popu
lorꝫ cōtinet eſtus· Antenoris cenſet
belli ⁊ pſcindere cauſas· ꝙ paris vt
regnet ſaluus· viuatqꝫ beatus· cogi
poſſe negat· ſedicione dolis· ſcelere
atqꝫ libidine· et ira⁚ yliacos intra
muros peccatur et extra· quicquid
delirant reges plectūtur achiui· E
go aūt in illorū ſententiā facile me
cedo / qui non credunt ſine lectione
auctorum poſſe fieri hominem litte
ratum Lrārum tamen copia neque
ꝙ̄ philoſophum facit· Gracia ſiqui
dem eſt que ad ſapientiam ſola per
ducit ¶ In ſumma ſiquidem copia
litterarum· aut ignorancia interdū
aut negligencia veritatis eſt· ſine q̄
impoſſibile ē quemꝙ̄ fieri ſapiētem
Unde ⁊ doctor ille eccleſie cuius ne
mo ſatis memor eſſe poteſt auguſti
nus· varronē arguit quem tamen
vt litteratiſſimum fuiſſe doceat· ait
poſt cetera quibus ſingulari preco
nio commendatur· Deniqꝫ ⁊ ipſe tul
lius huic tale teſtimonium phibet
vt in libris achademicis dicat· eam
que ibi verſatur diſputationem ſe
habuiſſe cum· M· varrone· homine
inquit omnium facile acutiſſimo vel
ſine dubitatione doctiſſimo · Non
ait eloquentiſſimo vel facūdiſſimo·

quoniã re uera in hac facultate mul
tum impar est. sed omniũ facillime
acutissimo et indubitãter doctissimo
¶ In primo autẽ libro cũ eiusdem
varronis litteratea opera pdicaret:
nos inquit in nostra vrbe peregrinã
tes errãtes; tanq̃ hospites / tui libri
quasi domũ reduxerũt. vt possem9
aliquãdo qui ⁊ vbi essemus agnos
cere. Tu etatẽ patrie tu descriptio
nes temporũ. tu sacrorũ iura. tu sa
cerdotum. tu domesticã. tu publicã
disciplinam. tu sediũ regionũ. loco
rum tu omniũ / diuinarũ humanarũ
q; rerũ nomina. genera. officia. ⁊ cãs
aperuisti Iste igitur vir tã insignis
excellentis; pericie. qui tã multa le
git vt ei aliquid scribere vacasse mi
remur tam multa scripsit q̃ multa
vix quemq̃ legere potuisse credam9
Iste inq̃ vir tãtus ingenio. tantis;
doctrina. si rerum velut diuinarũ de
quib9 scribit oppugnator esset atq;
destructor. eas; nõ ad religionem. s;
ad superstitionẽ diceret ptinere: nes
cio vtrũ tam multa i eis ridẽda. con
tempnenda. ⁊ detestanda conscribe
ret ¶ Cum ergo viri acutissimi et
sine vlla dubitatioẽ doctissimi sẽcũ
ne teste / supstitio scriptis; ꝓ'p'ijs eã cõ
uincẽtib9 arguat cõstetq; supstitionẽ
falsitatis vicio virtuti q̃ i sola veritate
cõsistit esse opposita. ⁊ sapiẽtiã sine
virtute esse nõ posse. q̃ ex sola lectio
ne nisi assit grã illustratrix creatrix
viuificatrixq; virtutũ credat hoĩem
posse fieri sapientem? ¶ Cplm x.
Omnes scripturas esse legendas
et de bñdictione q̃ primigenijs data
est. et filijs noe. ⁊ q; rationi aucto
ritas nulli9 gentiliũ preiudicet.

OMnes tamẽ scripturas le
gendas esse ꝓbabile est. ni
si sint reprobate lectioĩs cũ
omnia nõ modo q̃ scripta. s; etiã que
facta sũt ad vtilitatẽ hominis (licet
eis abutatur iterdũ) instituta credã
tur. Nam ⁊ angeli quodam modo
propter animã. ⁊ mundus corpore
us secundũ assertionem patrum ad
corporis vsũ institutus est Ab initio
benedixit deus homini dicẽs Cres
cite et multiplicamini. ⁊ replete ter
ram. et subicite eam. ⁊ dominamini
piscibus maris ⁊ volatilibus celi et
vniuersis animãtibus que mouen
tur super terram Et adiecẽs. omnẽ
herbam afferentẽ semen. et vniuer
sa ligna in vsu suo (Nam a carnis
edulio ante diluuiũ credũtur absti
nuisse) concessit eis in cibũ Illis quo
q; quos a peste diluuij archa prefi
guratrix ecclesie liberauerat. bene
dixit et legem dedit dicens. crescite
et multiplicamini et replete terrã ⁊
terror vester ac tremor sit sup cũcta
aĩalia terre ⁊ sup oẽs volucres celi
cũ vniũsis q̃ mouẽtur in terra Oẽs
pisces maris manui vrẽ traditi sunt
et omne quod mouetur et viuit:
erit vobis in cibum Quasi olera vi
rentia tradidi vobis omnia. excep
to / q; carnem cum sanguine non co
medetis ¶ Ecce quia primigenis
et filijs noe eadẽ bñdictiõis collata
est grã. eadẽ auctoritas dignitatis ea
dem ⁊ aborũ fere cõcessa est indulgen
tia. augmẽtũ naq; ⁊ multiplicatio /
grẽ dilatatioẽ; exprimit / dñium tre.
bestiarũ terror. priuilegiũ potestatis

victualium vniuerſitas. eſt indiciū
libertatis Omnia ſiquidem munda
mundis Nec tempo huius benedic
tionis priuilegium alio indultum
tempore q̄ꝫ quo innocencia per crea
tionem data eſt. aut per medicinam
ſacramēti vel penitentie reparata.
Nam et hijs ſtatim poſt diluuium
⁊ illis āte peccatum ideo forte dictū
eſt creſcite et multiplicamini. vt illi
us dumtaxat augmentum et mul
tiplicatio acquiratur/ qđ deꝰ homi
ni contulit ꝑ naturam aut reforma
uit per graciam. Hic autem et creſ
cere iubetur in ſe ⁊ quodāmodo mul
tiplicari in ſobole. In ſe quidem ad
meriti profectū In ſobole numeroſa
quadam propagacione virtutum.
Cum vero natura ſit viciata ꝑ cul
pam/ vt creſcere et multiplicari iube
atur non memini. Licet autem que
premiſſa ſunt ſtare queant ad litte
ram. cum omnia in vſum vite ho
minis cedant. et ea ipſa que viden
tur eſſe mortifera eciam viſu odora
tu. auditu/ ne dum tactu vel guſtu.
qualia ſunt nocencius veneноſa. ci
bus ſint hominis. aut eius vertan
tur in cibum. Poterit tamen et ali
um ſenſum ſcrutator miſticus inue
nire. Senſum tamen hyſtoriacū co
borat. q̄ꝫ piſces ſaniſſimos. ⁊ feras
quarū carnes vtiliſſime ſūt. videmꝰ
crebro venenatiſſima reptilia deuo
rarē. ⁊ ipſa venena inſeruitur medica
mētis. quibꝰ non mō natura ſuſten
tatur humana. ſed eciā īfirmitas ꝯ
ualeſcit. Cū vero p̄mū ſit exaudiēc
dus ſenſus hyſtoricꝰ. quicūqꝫ aīm
vł ad fidē. vel ad opa fidei que ſūt

boni mores magꝭ informat. lauda
bilior et plane vtilior eſt. Hoc enī
lectione ſemꝑ querendū eſt. ut hō ſe
ipō melior iugiter fiat. Verū cum
lrā precedēs vtiliter ad multa poſ
ſit referri. ⁊ ad hoc poſſe aptari con
ſentio. vt ꝑ grāꝫ ex benedictione dei
collatā/ ad virtutis incrementum ⁊
multiplicationē/ liberū exercetur ar
bitriū. ⁊ virtutibus multiplicatꝭ ꝑ
grām/ adiciatur ſubiectio terre. quā
cum inſeipō homo ſubiecerit/ domi
niū ſui aliorꝫqꝫ ꝯſequitur. vt cūctis
animātibꝰ p̄latus. timorē et tremo
rem inciciat omnibꝰ que mouentur
in terra Dūt ergo ei cūcta in cibū.
quia in omnibꝰ creaturis/ ei v̄ba ſa
lutis ſue loquitur dn̄s. plone cibaꝭ
in cunctis/ quibꝰ ad vitam/ aut mo
res ꝯponendos/ vita hominis ꝑfi
cit Conſtat enī q̄ꝫ omnis edificatio
morum a dn̄o eſt. ⁊ cum quis ad v̄
tutem aut ab ope aut a verbo. aut
quocūqꝫ modo inſtruitur/ ꝯceſſis ſi
bi a domino vtiliter cibaꝭ. Omnis
enim inſtructio ſalutis quodammo
do v̄bū dei eſt. et a quocūqꝫ veritas
doctrine profertur acceptanda eſt/
eo q̄ꝫ veritas incorrupta ſemꝑ et in
corruptibilis eſt ante diluuiū ⁊ poſt
dum ſanguine in quo ſedes eſt ani
me abſtineretur. conceſſus eſt omni
um vſus. ⁊ ante baptiſmum ⁊ poſt.
dummodo peccatum vitet nemo vn
decūqꝫ inſtrui prohibetur. Di apoſ
tolꝰ eſt aliquibꝰ odor mortis ī mor
tem quid prohibet et vaſa mortis
alicui prodeſſe ad vitam. Cum
ergo dicitur quicquid vis preter
ſanguinem comedes. perinde eſt.

ac ſi quadā ẏmagine dicatur. dum
modo vicia fugias quod volueris le
ge. Dicit i eſaias carnalibus quedā
ſunt que digeruntur utiliter/quedā
vertuntur in crudos humores: alia
ꝑ vim expulſiuā eiciūtur omnino.
quedā ſunt que ſanis ſi tamen mo
deſte ſumantur conferūt. ⁊ obſunt
egrotatiuis. quedā debilioribus ſa
niūt minus tamen conducunt ſanis
et ſanatiuis. Nā hec ipſa nō adeo
naturā roborāt delicatiora ſi quidē
minus nutriūt magis comunia et
alimenti vt ita dixerī pinguioris.
ſic ⁊ in libris ſunt que omnibꝰ pro
ſunt/dū tamen legantur modeſtia
diſpenſāte/vt que nichil continent
niſi edificationē fidei et morū: ſunt
que ſolidioribus animus faciāt/ ha
bēda quidē procul a lectione ſimpli
ciū. ſunt que natura bone mētis om
nino eiciāt. ſūt que digerant in vſū
morū aut eloquētie. ſunt que indu
rent aīam/et in fide et bonis operi
bus ſolā faciant cruditatē. Vix aūt
inuenietur ſcriptū in quo ſi non in ſē
ſu/vel in verbis/non reperiatur aliq̄d
quod vel prudens lector emittit
Ceterū libri catholici tutius legū
tur et cautius. ⁊ gentiles ſimplici
bus periculoſius patent. ſed in vtriſ
q̄ exercitati fidelioribus ingenijs vti
liſſimū eſt. Nam exquiſita lectio ſin
gulorū doctiſſimū. cauta electio me
liorū optimū facit. Vt eni in libro
ſaturnaliorū. ⁊ in epiſtolis ſenece
ad luciliū legitur. Apes quodāmo
do debemus imitari que vagantur
⁊ flores carpunt. deinde quicquid
attulere/diſponūt. ⁊ per fauos di
uidūt. ⁊ ſuccū variū in vnū ſaporē
mixtura quadā/ex proprietate ſpiri
tus ſui/mutant. ¶ Nos quoq̄ quic
quid diuerſa lectiōe queſiuimꝰ / cō
uertamꝰ in vſū virtutis. vt omnia
in ordinē gerendorū / rationis iudi
cio digerēte/coaleſcāt. Nā ⁊ in aīo
melius diſtincta ſeruātur ⁊ ipſa diſ
tinctio nō ſine quodā fermento quo
conditur vniuerſitas/in vnius ſapo
ris vſū varia libamenta confundit.
vt etiā ſi apparuerit vnde ſūptū ſit.
aliud tamen eſſe q̄ꝫ vnde ſumptū
noſcetur appareat. quod et in cor
pore noſtro facere videmꝰ ſine om
ni opera noſtra naturā. Alimenta
que accipimus q̄ꝫ diu in ſua qualita
te perſeuerāt. ⁊ ſolida innatant/ma
lo ſtomacho oneri ſunt. At cum ex
eo quod erant/mutata ſunt. tūc de
mū in vires tranſeūt. Sanguis ex
diuino mandato diduatur. dum vi
cia declinantur. Paſtor eccleſie rep
tilia et īmunda mactare precipitur.
et comedere. Quod licet ad vocatio
nē gentiū proprie referatur. vel ex
empli cōformitate docere poteſt. vt
iugulatis erroribus gentilium dog
mata nequaq̄ꝫ horreamꝰ. Dum in
nocentiā. frugalitatē. cōtemptū mū
di docent. pythagorica audiantur.
dum animas quas in celū euexerīt
retrudunt in corpora beſtiarū. iugu
letur vel plato. Nā in eo pithago
rā nimis ſecutus eſt. q̄ꝫ ſicut mortu
os ex viuis. ita ex mortuis reciꝓro
ce viuos fieri docuit. ⁊ per varia
corpora pro morum qualitate mi
grare. Unde illud. Ipſe ego iam
memini troiani tempore belli. pan

toꝛides enſoꝛbꝰ erā cū pectoꝛe leuoꝛ
heſit ab aduerſo grauis haſta mino
tꝛatrice Hic ergo legātur vt auc
toꝛitas non ꝑiudicet racōni Nam
⁊ vrtica dū roſa legit̄ · q̄nq₃ manū
tangentis vrit ¶ Sapientia ſiqui
dē eſt fons quidā de quo egrediūtur
flumina q̄ irrigant omnē terrā · et
nō modo cetū delicatū diuine pagi
ne replent · ſed eciā ad gentes ꝑtrā
ſeunt · vt nec eciā ethiopibus omni
no deſint Inde ſūt floꝛidi · redolētes
⁊ fructiferi orti gentiū · Quos ſi foꝛ
te ſimplex lectoꝛ ingredit̄ ſemꝑ poe
ciā illiꝰ meminerit Qui legitis flo
res · ⁊ humi naſcentia fraga · Fugi
dꝰ o pueri fugite hinc latet anguis
in herba · Nam et poma heſperidū
q̄ draco ꝑuigil ſeruat · nullꝰ aſpoꝛ
tat ignauꝰ · aut qui ſcripturas non
quaſi vigilās legerit · ſed q̄ſi doꝛmi
tans ſompniauerit · ac ſi ad finem
legendoꝝ vtēs calcaribꝰ ꝓperet ·
Certū eſt quia fidelis lectoꝛ ⁊ pru
dens · ⁊ qui litteris ex amoꝛe īuigi
lat · vicia ſemꝑ excludit ⁊ ī omnibꝰ
accedit ad vitā Hinc eſt illud docto
ris doctoꝛum iheronimi · Ama ſci
entiam ſcripturarum ⁊ carnis vicia
non amabis

¶ Capitulū vndecimum · Quid
ſit verꝰ philoſophans ⁊ ad quem fi
nem omnium ſcripturarum vergat
intentio

HOc aūt vera philoſopha
ri eſt · ⁊ hic eſt multe lectio
nis iocundiſſimꝰ et ſaluber
rimꝰ fructꝰ · Ipa ſiquidē oīm rerū cō
tinet diſciplinā · ⁊ oīm moderatur
vniuerſis humane vite actibꝰ / ⁊ v̄
bis / ⁊ cogitatōibꝰ / modū ⁊ termi
nos ipa cōſtituit · Eſt tn̄ cui nec ip
ſa nouit terminū ꝑfinire Eſt cui in
eo ꝑſcribit modū vt nō habeat mo
dum · Quicquid agit aut loquit̄ / il
luc tendit / qd̄ apud recte philoſophā
tes nō habet terminū · Nam ⁊ eiꝰ
ſubſtācia in eo conſiſtit vt illud neq̄
q̄ꝫ terminet̄ · Si enim ſcdm plato
nem philoſophꝰ amatoꝛ dei ē · quid
aliud ē philoſophia niſi diuinitatꝭ
amoꝛ ? Hoc ē vtiq₃ qd̄ terminari
nō vult ne et ipſa qd̄ nō expedit fi
niatur Qd̄ enī finitur eſſe deſinit ·
⁊ ſi amoꝛ dei extinguit̄ / philoſophi
e nomē euaneſcit · Hic et incarnata
ſapiētia dei · cū multis ꝑſcribat mo
dū / deū ſine modo ꝓcepit diligēdū /
niſi q2 caritati modꝰ ille ꝑſcribitur ·
vt deꝰ ſn̄ termino amoꝛis diligat̄
Qui enī ait diliges ꝓximū ſicut te
ipm̄ : idem ꝓmiſit · diliges dn̄m de
um tuum ex toto coꝛde tuo ex tota
mēte tua · ⁊ ex totis viribꝰ tuis Idē
quoq₃ adiecit · In hiis duobꝰ ꝓcep
tis pēdet tota lex ⁊ ꝓphete · Si er
go oīa que ſcripta ſunt ꝓphis famu
lantur ⁊ legi · i · ſi omnis doctrina il
luc tendit vt hō ſubiectꝰ ſit legi dei
quis ambigit ad regnū caritatꝭ vni
uerſa referri ? Qui vero philoſophā
do caritatem acquirit aut dilatat /
ſūmum philoſophantis aſſecutus
eſt finē ¶ Hec eſt itaq₃ vera ⁊ imu
tabilis philoſophanciū regula · vt
ſic in omnibꝰ legēdis aut diſcēdis
agēdis / ꝗ omittēdis q̄ſq₃ vſcē · vt
ꝓficiat caritati Ipa vo nūq̄ꝫ ianis
aut ſola eſt · ſꝫ honeſtatem · modeſti
am cum ſobrietate · pudiciciam et

aliarũ venerabiliũ virtutũ cetũ in
ipſũ hoīem quē pietati ꝯſecrat· q̄ſi
in templũ domini introducat· Quic
quid aliorſũ vergit in artibus/ſiue
quibuſcꝫ ſcripturis· nō philoſophie
dogmata/ſed inanes fabule ſunt· ⁊
figmenta eoꝝ ſuper quoꝝ impieta
te ira dei de celo reuelatur/quicquid
illi garriant recte philoſophanti in
eptũ videtur inſipidũ et inſulſũ· Au
di non me· ſed prophetā dicentē de
talibus· Narrauerũt michi iniqui
fabulationes ſed non vt lex tua Lo
qui ergo vera ⁊ iuſta/philoſophan
tibus ⁊ non philoſophātibus comu
ne eſt· vera ⁊ falſa loqui· bona doce
re ⁊ mala: nō philoſophātiũ eſt Dꝫ
⁊ rcā dũtaxat īterdũ docet van9 phi
imitatoꝛ· ſꝫ q̄ recta q̄ docet ſeq̄t̃· vere
phs ē ¶ Ca^m xij· De īepcijs nu
gatoꝝ q̄ ſapiām v̄ba putāt ⁊ ꝙ alr̄
legēdi ſint libri diui· alit̃ gētiles·

Errant vtiqꝫ ⁊ impudenter
errāt qui philoſophiā in ſo
lis verbis conſiſtere opinā
tur· errāt qui virtutē verba putāt·
vt lucū ligna Nam virtutis cōmen
datio conſiſtit ab opere· ⁊ ſapientiā
virtus inſeparabilit̃ comitatur Vn
de conſtat quia illi qui verbis inhe
rent· malunt videri ꝙ eſſe ſapiētes
Plateas circūeunt· terunt limina
doctioꝛũ· queſtiūculas mouent· /in
tricant verba: vt ſuũ ⁊ alienũ ob
ducāt ſenſũ· paratioꝛes ventilare ꝙ
examinare· ſi q̄d difficultatis emer
ſit/ verentur tamen prodere imperi
tiā ſuā / iactatoꝛes ſapientie non a
matoꝛes· et id quod neſciūt prauo
pudoꝛe neſcire· ꝙ q̄rere ⁊ diſcere ma
lunt· preſertī ſi aſſint alij quib9 no
tũ arbitrentur quod ipſi neſciunt /
Faſtũ tamen eoꝛũ ferre non poterꝭ
De omni materia loquũtur/ſubito
diiudicant omnes· alios culpant· ſe
ipſos predicant· iactant ſe īueniſſe
de nouo quod tritũ eſt ab ātiquis·
et teſtimonio libꝛoꝛũ ꝑ etates mul
tas ad tempoꝛa noſtra perductum·
Verba multiplicant· vt ſepe min9
intellecti ſint onere et multitudine
verboꝛũ: ꝙ rerũ difficultate ¶ Cũ
enī ne intelligeretur efficiat/arbitra
tur ſe meruiſſe· vt pre ceteris philo
ſophus videatur· et ſepe qui pauciſ
ſima nouit pꝛoponit plurima: que
nec ipē pithagoꝛas ſufficeret expla
nare· Interdũ eadē replicant· ⁊ reuol
uit· et q2 nō habet quo diuertat la
boꝛat miſere· Idē terit et eaſdē circū
nat auras Dũ eum pꝛocul audis·
terciũ cathonē e celo miraberis ceci
diſſe· Quelibet enī hoīem attuliſſe
videbitur ¶ Si profeſſionē queris
aut artē: eſt grāmatic9 rethoꝛ· geo
met̃· pictoꝛ· aliptes· augur· cenoba
tes· medic9· mag9 Omnia nouit·
⁊ eſuriente grecuło longe pꝛeſtanti
or· Nā ⁊ ſi iuſſeris ibit in celũ· ⁊ de
dalo doctioꝛ teipſũ quo volucris in co
lumē per mare traiiciet Accede vt do
ceas q̄d in ſcriptis ſuis doctoꝛes ſē
ſerīt diligent̃ inq̄re· excute lrām· ſta
tim increpabit durīciā tuā· ⁊ aſino ar
chadie te dicet tardioꝛē Plũbo ebe
tioꝛ es dũ quid latet in lrā interro
gas· littera inutilis eſt· nec curādũ
eſt quid loquatur· Si inſtas/mo
nebens fugere· qm̄ pernicioſa eſt et
occidit Caue ne ſerpēs ſis· q̄ terrā

comedit omnibus diebus vite ſue·
aut ludendum aut fabulandū ⁊ aut
diſceptandum eſt tibi· Nā qui ver
boſioꝛ eſt·videtur doctioꝛ Nec curā
dū eſt vnde aut quid de quo ſentiat
aut ꝓferat aliquis dum loquatur·
Nec refert qua quiſqꝫ ratiōe nitat̄
dū non inſtantiam ſed vmbꝛā eius
quiſqꝫ dare ſufficiat · Quid verum
aut falſū · ꝙ ꝓbabile aut non ꝓba
bile ſit·fruſtra queritur cū omnibꝰ
ymago ꝓbabiliū p̄feratur· Statue
quod volueris· ſtatī illud aliqua ſili
tudo euacuat· Nā qꝺ obtines in v
no ſimili· vel nōl in aliquo obtine
bit· Cōſtat tamē qꝺ verō ſimile eſt
non ſtatim eſſe verum·⁊ qꝺ falſum
videtur nō ſꝑ eſſe falſū Si ꝓpoſita
tū ſimiliū diſſimilitudinē niteris a
perire rem inanē aggrederis· aut cī
te vel clamoꝛe ꝑpediet· aut ſupflua
operam deridebit·cū oīm ſimiliū ali
quā eſſe diſſimilitudinē opoꝛteat ·
Alioquin nō tam ſimilia ꝙ eadem
merito eſſe dicentur · docere cur ita
nō ſit nonmodo friuolū·ſed irriſiōe
digniſſimū iudicatur· Statī queri
tur an velis ꝯcionari· dicit ſe vt pe
ripatheticū nō emargoꝛeū audiat
ꝯueniſſe· cū tamē deambulatione
⁊ circuitione viarū potius ꝙ diligē
ti inquiſitione rerū peripatheticos
imitetur· ¶ Si tamen hec ad copi
am eloquētie comparandam exerce
atur diſceptatio ⁊ ſimilia ⁊ diſſimi
lia conquirantur· exerciciū quidem
laudabile eſt· ⁊ quo aliud eſſe condu
cibiliꝰ iuuentuti nō facile dixerim·
dummodo fallaciarū nube multipli
ci ſibi nequaꝙ oculos ꝑſtringi pati

antur· Nichil enī vtiliꝰ· nichil ad
gloriā aut res acquirendas cōmodi
us iuuētuti/ꝙ eloquentia/ q̄ ex ea
plurimū ꝯparatur ſi rerū in mente·⁊
in oꝛe copia ſit verboꝛū· Verba nā
qꝫ ꝓferre rebus incognitis · deſipiē
tis potiꝰ ꝙ docentis eſt/ aut diſcen
tis· Multos videbis huiuſmodi qui
totū longo detinent ſermone diem
⁊ nichil omnino dicit aut minimū
Tu defeſſus es audiendo/⁊ is ni
ſi verboſioꝛ eſſet/loquendo ꝑfatiga
ri potuerat·quo tamē tēdat· aut q̄d
velit nondū intelligis· Tu finem
expectas·ille nondū iniciū fecit Pre
fer tamē vt videas qua exiturus ſit
Recollige tandē que cōtexuit ⁊ oc
currēt tibi velut egri ſompnia va
nas fingēt̄ ſpecies· vt nec pes nec
caput vni reddatur foꝛme· Turba
ti cerebꝛi hominem credas· ⁊ qui ex
defectu rationis linguam continere
non poſſit· Putes eum noctes cōti
nuare inſompnes· ⁊ ſopita ratione
melācoliā ſolā in eo excitatam·
Si foꝛte miſeratiōe ductꝰ ei modeſ
tiam ꝑſuaſeris ſuccendetur·⁊ queli
bet in quēuis finget obpꝛobꝛia·cū
patientibꝰ/et deridētibꝰ eque cōuici
abitur· nec amicus nec hoſtis ab
eo niſi conſputus abſcedat· Si ce
piſti ꝓferas neceſſe eſt· aut pꝛocā
cis lingue ſuſtinebis iniurias· De
ſiſte ergo niſi ſoꝛdida lingua malu
eris inquinari · Nam et immunda
quo magis mouētur eo plus fetēt
Viri pꝛudentis dictum agnoſces·
quia veſanum tetigiſſe timent· fu
giuntqꝫ poetam· qui ſapiunt agi
tant pueri · incautiqꝫ ſequuntur·

Licet autem apud priuatos aut
ſeno vinctos. homo huiuſmodi rec
tiſſime videatur inutilis. commodus
tamen eſt in cetu multitudinis que
hilaritatis ⁊ iocularis leticie mate
ria gaudet / optimū enim inſtrumē
tum eſt ad riſus conciliandos / ⁊ effi
cacior. quo vis mimo. Ut venenū
ei9 effugias / patientiā indicas auri
bus. morē geras inſano qui nulli p̄
cit. ⁊ ſi eum forte vis reprimere be
nigniſſime obſecra. vt i docēdo. aut
diſputando / ſentētie plus apponat /
⁊ eam verboꝝ deductione compen
ſet. Nam qui verba reb9. ⁊ res tem
poris oportunitati cōtemperat / mo
deſtiſſimam tocius eloquentie regu
lam tenet. Illa vero copia laudem
parit / cui veritas / virtuti ⁊ oīb9 offi
cijs amicicia cōſentit. Multa ſiquidē
⁊ fallaciter loqui. nugigeruli eſt. et
famā oīno negligētis. ⁊ i ſe / viroꝝ
grauiū prouocantis odiū et ꝯtemp
tum. Nam et ſpūs / ſapiētie auctor
eſt. qꝛ qui ſophiſtice loquitur odibi
lis eſt. Non mediocris tn̄ vtilitas
eſt in dep̄hendēdis importunitati
bus ſophiſticis ſine quarū noticia q̄ſ
quis ad examinationē veri ⁊ falſi
ventilationem ꝓgreditur / quaſi mi
les inutilis. qui aduerſus exercita
tum et īſtructū hoſtem ꝓcedit exar
matus. Licet ergo ad exerciciū
colloquentem vicīſſim fallere. ⁊ q̄ſi
in campi doctoꝝ ſcola inter aueſio
culatē miliciā exercere. Sed vbi ſe
colloquentiū intentio ad ph̄ie ſobri
etatē erigit: importunitates ſophiſ
tice deliteſcūt. Et ſi forte ab alter
utra parte emerſerit. ſic a ſapien
tibus corripiuntur / ſicut in re publi
ca / inter contrahētes dol9 malignā
tiū coheretur. Ceterū verba reb9
res temporib9 cōtemperate. ⁊ inter
uenientes fallacias prudēter argu
ere. nō paucoꝝ dictū eſt aut leuis
opera. Unde plurimi accedētes abe
unt retrorſum. et aliquā veſtiū ph̄ie
portiunculā p̄ferētes gloriantur a
pud indoctos. ac ſi in iuriſdictionē
eorum tota ceſſiſſent. Ut eni ait q̄
dam verbis nāqꝫ manentib9 nomē
excidit. Garcio quiſꝫ duas poſtq̄
ſcit iungere partes. ſic ſtat ſic loquit̄
velut / oīs nouerit artes. De ge
neribus et ſpeciebus noua affert ſē
tentiam. q̄ boeciū latuit quā doct9
plato neſciuit. ⁊ quā iſte felici forte
i ſecretis ariſtotilis nup̄ inuenit. De
terē paratus eſt ſoluere queſtionem
in qua laborans mūdus iam ſenu
it. in qua plus temporis cōſumptū
eſt q̄ in acquirendo ⁊ regēdo orbis
imperio conſumpſit ceſarea domus.
plus effuſum pecunie: q̄ in omni
bus diuicijs ſuis poſſederit creſus.
Hec enim tam diu multos tenuit:
vt cum hoc vnū in tota vita quere
rent. tandem nec iſtud nec aliud in
uenirent. Et forte ideo quia curio
ſitati non ſufficiebat in eis qđ ſolū
potuit inueniri. Nā ſicut i vmbra cu
iuſlibet corporis fruſtra ſoliditas ſba q̄
rit. ſic i hijs q̄ intelligibilia ſūt dū tax
at: ⁊ vniūſalit ꝯcipi. n̄ vniūſalit ee
q̄ūt. ſoliditeris exiſtētie ſba neq̄q̄ i
uenit. In hijs etatē terere nichil agē
tis ⁊ fruſtra laborātis ē. Nebule ſiq̄
dē ſūt rerū fugatiū. ⁊ cū q̄rūt auidi
us: cici9 euaneſcūt. Expediūt hāc

auctores multis modis· varijs̄ ser
monibꝰ· Et dū indifferenter verbis
vsi sunt: varias opiniones inueniē
rusi sunt· ⁊ litigiosis hominibꝰ mul
tam contēdendi materiā reliquerūt
Inde est quod sensibilibꝰ alijs ꝗ sin
gularibꝰ apphensis quoniam hec
sola veraciter esse dicitur· ea in diuī
sos status subuehit pro quoꝝ rati
one ī ipīs singularibꝰ specialissima
generalissimaꝗ ꝯstituit· Sūt q̄
more mathematicoꝝ formas abs
trahūt· Et ad illos quicquid de vni
uersitatibus dicitur referunt· Alij
discutiūt intellcūs· ⁊ eos vniuersa
liū nominibꝰ censeri cōfirmant Fue
rūtꝗ ⁊ qui voces ipās genera dice
rent esse ⁊ species· Sꝫ eorum iam ex
plosa sententia est· ⁊ facile cū aucto
re suo euanuit· Sūt tamen adhuc q̄
deꝑhendūtur in vestigijs eoꝝ· licet
erubescant auctorem· vel sniām pro
fitea· solis nomībꝰ inherentes· Qd̄
rebꝰ ⁊ intellectibꝰ subtrahūt/ sermo
nibꝰ ascribūt Magno se quisꝗ tue
tur iudice· ⁊ ex verbis auctorū qui
indifferenter noīa pro rebꝰ· vel res
pro nominibꝰ posuerūt suā astruit
sentētiam vel errorem· Oriūtur hic
magna seminaria iurgioꝝ· ⁊ colli
git quisꝗ quo suā possit heresim cō
firmare· A generibꝰ ⁊ speciebꝰ neq̄
ꝗꝗ receditur· sed eo applicabit vnde
cūꝗ sit sermo institutus· Poeticā
illū te subito mirabere inuenisse pic
torem qui ad oīa que necessitas ex
igit scit fortasse simulare cupssum·
Desipit ita rufus· in venia a qua
enim teste coquo nullꝰ casꝰ euertit
Nam quicquid agit rufus nichil ē
nisi venia rufo· Si gaudet· si flet· si
tacet· / aut loquitur· Cenat propi
nat· poscit· negat· innuit· vna/ est·
venia· si nō sit venia mutꝰ erit Res il
la ad pbandū videtur aptior ī qua
liberior est licentia fingēdi quod ve
lueris· Et minor ē ex rei difficultate
aut disceptātiū imperitia certitudo
Sepe sicut ad hostem impediendū
facilꝰ salebras ⁊ angustias transe
undi miles cautꝰ obseruat· sic diffi
ciles quis aut a scripturis aut a ra
tionibꝰ excitat questiones aut si ali
ud ꝓpositum est· ex īdustria in eas
quasi ex incidenti ꝓlabitur· Et si sa
tisfacere non sufficias· qꝛ nemo est q̄
oīa que etiam ab imperitis queruntur
tur sufficiat explanare statim annu
it oculis/ distorquet vultū· brachia
iactat· clamat salit· ⁊ transfigurat
gestibꝰ· q̄ in quouis hystrione vel
mimo videātur inepti Nō vtiꝗ sa
tisfacies/ nisi ei respondeas verbis
suis· ⁊ id tantum dicas quod cōsue
uit audire· Ipse tamen licet scrupu
losior sit· vacuus est solutionis igna
rus· In vno tamē sibi forte ꝓspex
it cautiꝰ· quod in marsupio / oīa q̄
bꝰ inflatur ingessit· Facile tamen Et
quasi acu vesicā hanc pforando· q̄c
quid loquacitatis in follibꝰ impiti gut
turis resonabat interdū vno sapien
tis verbulo conq̄escet· Nec illos ad
pbandū crediderī aptiores· qui oī
verbulo lōgam orōnē obiciūt· ac si
ad oīa q̄ q̄rit ē sermo sit ad ꝓplū fa
ciendꝰ Regulariter siq̄dē pditū ē q̄ q̄
plus vel minꝰ reddet q̄ ab eo q̄rit
lineā rōē disputādi ignorat Cete
rū cū q̄s doctꝰ est· illa sūt dicenda·

dumtaxat que ſolutionis ꝓpoſitoꝝ
ãminiculum preſtant Unde illos q̄
in ſingulis legunt omnia / et dū v
nū q̄ritur nitūtur oīa expedire pla
nū eſt recte docentiū formulam non
tenere. Aut enim neſciūt quis ſit.
recte docēdi mod9. aut diſſimulatio
ne officij vendicāt forte ingenia ſu
a Et vt ait cicero. nō quid ꝓpoſita
diſciplina: ſ3 quid ipī poſſint oſten
tant. Qui ergo porphiriū omnib9
phie ꝑtibus replent. introducēdoꝝ
obtūdūt ingenia. turbant memoriā
et qui inſtituend9 erat tanta graui
tate cōuincūt. vt on9 reputet impoſ
tabile quod ſuſcepit. ¶ Diuine pa
gine libros quoꝝ ſinguli apices di
uinis pleni ſunt ſacramentis / tāta
grauitate. legendos forte conceſſerī
eo ꝙ theſaurus ſpūs ſācti cui9 digi
to ſcripti ſunt. oīno nequeāt exhau
riri Licet enī ad vnū tantūmō ſenſū
accommodata ſit ſuperficies littere.
multiplicitas miſterioꝝ intrinſec9
latet. et ab eadē re ſepe / allegoria fi
dem / tropologia mores / varijs mo
dis edificet. Anagoge quoq3 multi
pliciter ſurſum ducit. vt littera non
modo verbis ſed reb9 ipīs inſtituat
At in liberalib9 diſciplinis vbi non
res. ſ3 dumtaxat verba ſignificāt.
q̄ſquis primo ſenſu littere contēt9
nō eſt aberrare videtur michi / aut
ab intelligentia veritatis quo diuti
us teneantur ſe velle ſuos abduce
re auditores. Plane porphiriolū in
eptū credo. ſi ita ſcripſit. vt ſenſus
eius ītelligi neq̄at. niſi ariſtotile
platone ⁊ plotino prelectis. Uale
at / quicūq3 me in aliquam diſcipli

nam diſponit introducere compen
dio tali. Ego ſiquidem illū ſequar
q̄ lrām aperit. ⁊ q̄ſi ſupficie patefac
ta ſenſum vt ita dicā hiſtoriciū docet
¶ Cplʼz xiij Que ſint neccaria ⁊ q̄
ſi claues phandi .i. ꝙ ſimplicitas a
mica veritati ē. et q̄d ſit lucitari cū ā
gelo vel abate cū. ⁊ q̄d ſit q̄ ꝓſit ad
vocationē ſapiētie relīq̄re patriam.

Q ue vero ſunt diſcendi cla
ues ⁊ que phantib9 ad itu
endam ſpeciem veritatis /
via co tendētis expediūt. ſenex car
notenſis paucis expreſſit. Et licet
metri ei9 ſuauitate nō capiar. ſenſū
approbo / ⁊ phantiū credo mētib9 fi
deliter ingerendum. Ait ergo Mēs
humilis. ſtudiū querēdi. vita quie
ta / ſcrutiniū tacitū / paupertas. ter
ra aliena. Hec reſerare ſolent mul
tis obſcura legēdo. Quib9 āt dñe
grām dñs ⁊ illʼ veritatis ītelligētiā
ꝯfert q̄ timore īiciati ei ī dilectiōe ⁊
executione mandatoꝝ ſuoꝝ fideli
ter adherēt Nam ex teſtimonio ſa
pientis / q̄ cōfidūt in dño intelligēt
veritatē. ſuperbis autē reſiſtit deus
Quis eo inuito phabitur. aut eo
renitēte ī aliquo obtinebit? Humi
litas eſt / vt nec perſonam docentis
contempnat q̄s. aut quācūq3 ſciē
ciam. niſi forte quā religio reproba
uit Si vt dici ſolet in vita humana
nichil recte aggredimur. quis ad
ſcientiam ſine eo perueniet qui ſciē
tiarum dominus eſt. .i. in quo ſunt
omnes ſapientie theſauri abſcondi
ti? Hoc vtiq3 moliri arduum ni
mis eſt. et difficilius et longe ma
ius q̄ vt fabulari vtamur verbis

claucam eripere de manu herculis·
ymmo certe lōge minus ē · quoniā
nichil eſt·ſi tamē quod ōnino nich
il eſt aliquo maius aut minus eſt·
Quiſquis ergo viā philoſophandi
ingreditur·ad hoſtiū grē c9 humili
ter pulſet·in cuius manu liber ōniū
ſcienciorum eſt· quē ſolus aperit ag
nus qui occiſus eſt· vt ad viā ſapi
entie ⁊ vere felicitatis ſeruū reduce
ret aberrantē Fruſtra quis ſibi de ca
pacitate ingenij·de memorie tenaci
tate· de aſſiduitate ſtudij·de lingue
volubilitate blāditur·quia ſi hec in
iuio fuerīt·quo efficaciora videt̄ eo
lōgius aberrabūt Nā ⁊ equ9 quo
velocı9 aberrat·eo tardius domū q̄ſ
q̄s inſidet redit ¶ Eſt aūt huīlitati
coniuncta ſimplicitas ⁊ q̄ diſcentiū in
telligentia plurimū adiuuatur Hu
militas enim hijs q̄ ſcribūtur a doc
toribus acquieſcit·et ſimplicitas ſi
qua ſecus q̄ꝫ oportuit dicta videtur
in partem meliorē fideli interp̄tatio
ne retorquet Ineptus enim eſt qui
ſcripturis a quib9 inſtruendus eſt/
appetit dn̄ari·⁊ captiuato ſenſu ea
rum·ad intellectum ſuū eas nititur
trahere repugnātes Nā in eis que
rere quod nō habent / propriū ſen
ſum obſtruere eſt·nō addiſcere alie
num ¶ Nonne et diſcipulorū oculi
tenebatur·ne ſapiētiā que eos comi
tabatur ex ardore agnoſcerēt·quia
tardi erāt ad intelligendū que pro
phete loquebātur· querentes quod
aberat a mentibus prophetarū· et
non attendētes xpiſtū qui latebat
in littera? Sed quia caritatꝭ arden
tis ſtudio querebāt quod latebat·ſa

pientia que q̄rebatur affuit·⁊ ape
ruit oculos eorū vt ītelligerēt ſcrip
turas·⁊ ſuam viſo dn̄o tarditatem
arguerent Sic enim prodeſt querē
di ſtudium·ſi auditas ipſa ſciendi
referatur ad xpiſtum· Vnꝫ nec ipſe
niſi in fractione panis agnoſcitur·
quia mens ſcripturarū niſi refectio ſi
dei· aut morū detur anime/ ōnino
non videtur Quiſquis enim ad vo
luptatem ſuā/ingenij aut ſtudij viri
bus\ſcripturarū integritatem attēp
tat·quaſi a ſacrario philoſophie ex
cluſus·ab intelligentia veri alienus
extat Nam ⁊ ſodomite/dum ange
los correptores malicie/et viri iuſti
hoſpites/corrūpere voluerūt/cecita
te percuſſi ſunt·⁊ circa parietē aber
rantes palpādo in meridie craſſis te
nebris obuoluti·iuſto dei iudicio ſub
merſi ſunt Sic dum elati ⁊ malig
ni oberrāt ad parietē ſcripturarum
ſenſum fidelem qui in domo ſimpli
cis cū quo eſt ſermocinatio dei·⁊ q̄
correptorē malicie videt angelum
non attingunt Angelus ſiquidem
ſcriptura eſt quam deo mittente cō
ſtat ad increpādā maliciā hoim ī mū
di ſodomā deſcendiſſe Audite inquit
verbum dn̄i principes ſodomorꝫ·au
rib9 pcipe verba mea ꝑplꝰs gomor
re ¶ Seruiendū eſt ḡ ſcripturis nō
dn̄andū niſi q̄s forte ſeipſū dignū
credat vt āgelis debeat dn̄ari Eos
vtiqꝫ viri iuſti adoraſſe ⁊ abū miſ
traſſe legunt̄· et eis huāna temeri
tas vult p̄ferri? Cibāt āt fidei ⁊ bo
norꝫ operū cibis·nā ⁊ magni ꝯſilij
angelum ad puteum ſic cibauit mu
lier ſamaritana · Et fortaſſe eos

adorasse nō proderit·ſi ābus ſubtra
hat Nonne q̄rendi ſtudio viguiſſe
ſcribitur patriarcha·qui ſcalā vidēs
cuius ſūmitas celos tangebat·ange
los aſcendentes et deſcendentes vi
dit et ipſū dn̄m innixū ſcale·⁊ cum
āgelo donec aurora illuceſceret luc
tamis certamen exercuit·nec ante
ab angelo fatigatus acquieuit vt ce
deret·q̄ femore altero debilitatus be
nedictionis gratiā voti compos ab
ſcedente angelo reportaret Hec ei
in ſpiritu aut in figura cōtigerūt·ſꝫ
nobis apoſtolo teſte figuralia ſerui
unt In via ergo peregrinationis nr̄e
apprehēdamus angelos ſcripturarū
et infatigabili certamine luctantes
cū eis·nō cedamus donec nos auro
ra veritatis illuſtret Nec ſolā noſſe
ſufficiat veritatem·niſi femore amo
ris temporaliū marceſcente eo vere
virtutis aditū/de benedictione āge
lica facilius cōſequamur·quo mag
eternorꝫ amore excitato·in appetitu
temporalium claudicemus Eo enim
lucta iſta perducit·vt triūphantis ho
minis teſtimonio·deus ipſe qui ſum
ma veritas eſt·facie ad faciem vide
atur Quicq̄d eni boni in fide aut
operibus apparet·ymago quedam di
uine viſionis eſt Et recte aurora ſi
ne benedictiōe nō expedit angelū·
quia noticia veritatis ſine gratia bo
ne operationis ſane cōſcientie non
habet fructū Porro ad ſtudiū que
rendi nō modo domeſticis·ſꝫ etiā ex
traneis animamur exēplis Nam ſo
lon qui ſemꝑ ſūmo ſapiētie feruore
flagrauerat ſupmo die aſſidentibus
amicis et conferētibus·iam fere mer
ſum fatis caput erexit·interrogatuſ
q̄ cur hoc feciſſet/reſpondit vt cum
iſtud quicq̄d eſt de quo diſputatis
percepero moriar Migraſſet ꝑfecto
ex hoībus inercia·ſi eo animo vi
tam ingrederentur quo eam ſolon
egreſſus eſt Carneades laborioſus
et diuturnus ſapientie miles in ſtu
dio·xc·expleuit ānos Ei ſiquidem
idē viuendi ⁊ philoſophandi finis
fuit Catho octogeſimū et ſextum
agēs ānū·aīo tn̄ iuuenili·virili ro
bore grauitate ſenili/in republica a
gēs·vt nec memoriā tardiorē a la
bore infirmitatē·aut quaſſatā carnē·
mēbra torpentia·a linguā īpeditā
q̄ſquā aīaduerteret Grecas etiā lit
teras appeciit erudiri·qui ſero ⁊ fere
ſenex latinas didicit·Cum vero ſi
bi eloquētie gloriam cōparaſſet·id
egit vt iuris quoq ciuilis peritiſſimus
haberet·Eius vero plerumq̄ fica ⁊
prē cathone digna·adeo doctrine cu
piditate flagrauit·vt ne in curia q̄
dē qua ſenatus cogebatur temperaret
ſibi·quo minus grecos libros lectita
ret·qua quidē induſtria oſtndit aliis
tpa deeſſe·alios ſupereſſe tempibus
Vitā q̄etā neccariā eſſe·vel ethicus do
cet q̄ ſtudentis mane exerciciū repu
tat·ſi ad hoſtiū eius ꝑmetiū ſe tumul
tuū turba pulſat Ait ei Quis locus
īgenio·niſi cū ſe carmīe ſolo·vexāt
et dn̄is cure viſeqꝫ ferunt Pectora
nrā duās nō admittētia curas·mag
ne mētis opus·nec de lodice parau
da ꝫ attonite curr9 ⁊ eq̄s·facies deo
rū·aſpicē ⁊ q̄lis rutilū ꝯfundat eri
nis Nam qd̄ turba lumē veritatis
impediat·ceciis euangelicus docet

quem turbe precedentes/et ſequen
tes increpabant pariter vt taceret.
Siquidē dicente dn̄o/qui verſatur
in turbis turbatur erga plurima.
quo nichil ſtudijs aut bonis mori
bus exercendis preciosius eſt. Si
enim ſtudium vt ciceroni placet eſt
vehemens applicatio animi ad ali
quid agendū magna cum volunta
te/pfecto mens que turbata ad plu
rima diſtrahitur nequaꝗ̄ in vno v̄
tutis ope fideliter occupatur Sed
ſtudij tunc exercitatio plurimū pro
ficit cum virtus in ſingulis que le
git aut audit homo/tacito apud ſe
veri iudicij ſcrutinio conualeſcit. Ibi
namqȝ ratio cūcta examinat ⁊ ſtruc
tum omnium appendit in ſtatera.
¶ Ceterū vita quieta eſſe non po
teſt. ſi nature neceſſaria ſubtrahūť.
et econtra ſi luxuriat anim9 in deli
cijs. rerū affluētia/lumen rationis
extinguit Unde ſecūda virorū pau
pertas. ⁊ vere humilitatis cuſtos ⁊
ſocia virtutū pmiſſis adhibetur vt
luxuriam/moderatrix iſta cōpeſcat/
⁊ ſtimulis ſuis/hominē ſui memo
rem/officio virtutis iugiter inſtare
compellat Honeſta quidem res eſt
vt ait ſapiens leta paupertas. nec
tamen eſt paupertas ſi leta. ſed cre
ſi diuicijs potior Unde democritus
cum diuicijs cenſeri poſſet. q̄ tāte fu
erūt vt pater eius exercitui xerſis
epulū dare ex facili potuerat. quo ma
gis vacuo aīmo ſtudijs lrāꝝ eſſet
pa tus/pua admodū ſūma retenta/
primoniū ſuū patrie donauit Athe
nis aūt cū plurib9 ānis moratus.
omnia ꝑ in momēta ad capiendā

⁊ exercendā doctrinā conferēs/igno
tus illi vrbi vixit/quod ipſe quodā
volumine teſtat9 eſt ¶ Crates quo
qȝ ille thebanus proiecto in mare/nō
puo auri pondere. abite inquit peſſi
mi male cupiditates. ego vos mer
gā ne ipē mergar a vobis ¶ Sed
⁊ anaxagoras cū a diutina pegri
natiōe patriā repetiſſꝫ. poſſeſſiōeſqȝ
deſertas vidiſſet. nō eſſem inqͣt ego
ſaluus niſi iſte periſſent | Socratica
fertur oraculū. neminē locupletē fu
turū vt doceat. niſi ſe ad diſcendum
pauperē et egenū credat Semper eni
diſcentib9 plura deerūt q̄ ſcitu iocū
da vel aut neceſſaria ſūt. ¶ Terrā
alienā phia exigit. ⁊ ſuā interdū a
lienam facit. pmo alienā facit ſuā.
⁊ nullo vnꝗ̄ grauať exilio. hꝰ ē qꝺ
domeſticas ⁊ q̄ carnis ſē abigit ſolli
citudīes. vt homo totus quodāmo
do verſus in ſpiritū. omne qꝺ ſapiē
tie profectum impedit. reputet alie
nū. vbiqȝ tamen domi. ⁊ vbiqȝ in
patria. q2 vbiqȝ locorū apud ſe. ⁊
vbiqȝ apud ſapientiam cōmoratur
Et forte huc patriarchā inuitat do
min9 dū eū exire de tr̄a et de cogna
tione ſua pcipit. vt in peregrinatiōe
proficiens multiplicetur in gentem
magnam. ipſāqȝ terrā acquirat fe
licius quam reliquit. dū ad vocati
onē ſapiētie oīa q̄ ſē mūdana cōtēp
nit Si quidē virtus modeſte paup
tatꝭ exercicio creſcit. ⁊ fortitudo faci
li9 diuicijs q̄ꝫ laborib9 expugnatur
Qui vero in cognatiōe temporaliū
quibus quodammodo ingenitus ē
pedem ſui figit affectus. ſeruit ⁊ mi
noratť. et iure dn̄ij feliciť acq̄rūtur

omnia · que mūdi cordis affectiōe
quaſi mētis pede calcātur· ¶ Sed
quis eſt qui hāc arduam viam· vel
intrare diſponat · Angelū forte qs
aggreditur· aut q̄s ſi aggreditur⁊
pſeuerat ? Nec tamē ſine diſcrimi
ne colluctandi videtur facies verita
tis· et niſi paupis exilij amaritudo
pcedat· rachelis et lie cōiugatio nō
dulceſcit nec ſuccreſcat ſoboles nume
roſa· niſi in virtutis baculo iordanē
labētiū ſolitudo tranſierit: ⁊ in dua
bus turmis ſpūaliū et corporaliū
bonoꝝ in patriam diues ingreditur·
qui etiā inter cognatos exul i puro
contemplationis ⁊ recte opationis
labore diuci⁹ ſudauit· Qui vō alia
via phari nititur errāt· ⁊ vrgente
fame pmogenita diſtrahēt· ſi tamē
inueneīt germanū q̄ vel lenticulā
ſapiētie pcij nomine largiatur· Eſt
enim vt fertur dixiſſe ariſtippus in
dulgere vicijs a legendi ſtudio tem
perare ¶ Capitulū decimūquartū
De ſeptima claue diſcentiū·

In libro q̄ntiliani de īſtitu
tione oratoris ſeptima cla
uis diſcētiū ponitur amor
doctorū quo preceptores· vt parentes
amādi ſūt et colendi Sicut enī illi
corpoꝝ· ita ⁊ iſti quidē ſunt genito
res animoꝝ· non quidē de ſeipſis ꝓ
pagando ſubſtātiā· ſed quaſi ſapien
tiam in auditoꝝ mentib⁹ gignunt
in meli⁹ reformādo naturam ¶ Et
hec quidem pietas/ſtudio/plurimū
confert Nā et libēter audiūt quos
amant· ⁊ dictis credunt· ⁊ eis ſimi
les eſſe concupiſcūt· et pio facientes
affectu in ipſos cetus ſcolariū· leti a

lacreſqꝫ cōueniunt Emendati non
iraſcuntur· laudati non erubeſcunt·
vt ſint ⁊ ipſi kmi ſtudio merebūtur
Nā vt doctorū officium eſt docere·
ſic auditoꝝ prebere ſe dociles Alio
quin neutrum ſine altero ſufficit ·
Nam ſicut hominis cetus ex vtro
qꝫ gignentium eſt confectus· et fruſ
tra ſporſeris ſemina niſi ea pre
mollitus fouerit ſulcus ita ſcientia
coaleſcere nequit · niſi ſociata tra
dentis accipientiſqꝫ concordia Hec
quidem quintilianus in preceptis
eloquentie· ſꝫ nichilomi⁹ ſūt ad iſti
tutionē ſapiētie applicāda Profecto
nec eloquentia niſi in preceptis ſa
pientie cōpatur· et in forum illorū
qui aures audiendi habent· nō mo
do ridiculoſus ſed quodammodo ve
ſanus irrumpit quemādmodū qꝫ philoſo
phia vt loqueretur diligentius nō
inſtruxit· ¶ Septem alias claues
quas ad intelligentiam ſcripturarū
ticonius poſuit in lucem proferret li
ber qui de doctrina xpiſtiana inſcri
bitur· ſed nequaq̄ iſtis obuiāt/om
nes potius verſantur in vna iſtarū
Eas namqꝫ ſtudium querendi com
plectitur · Ceterum de traditione
gentilium ſermo fuerat inſtitutus·
ita tamen vt ad inſtitutionem fide
lium ex propoſito referatur · Vna
tamen eſt et ſingularis· ⁊ quaſi cla
uium clauis clauicula que aperit·
et nemo claudit· claudit et nemo a
perit· et ſine qua ad intelligentiam
veri nullus accedit· quam quiſquis
aut non apprehendit aut nō tenet
potius cum inſanire crediderim q̄
philoſophari ·:·

Ca̅plm̅ xv. In quo epichurus et
ſui ſummu̅ bonu̅ co̅ſtituat et q̄d per
labores multos itur ad voluptates

Multa quide̅ ſu̅t et difficilia
quibꝰ pħantiu̅ ꝓbatur vtꝰ
qꝛ ad ſu̅mu̅ no̅ eſt iter niſi
ꝑ ardua. In ſpe tamen proficie̅di
oi̅a manſueſcu̅t ⁊ du̅ laboris penſa
tur vtilitas. mens ad oi̅a robora
tur. Et q̄dem ad ſu̅mu̅ tendu̅t oe̅s
ꝫ via diſpari. nemo tamen vt opi
nor. illuc ſine labore ꝑtingit. aut te̅
dit. Cu̅ eni̅ ſint tres pħantiu̅ ſecte.
que ⁊ ipſe ſcindu̅tur in ſemitas mul
tas. oe̅s ⁊ ſi diſſimilit̄. labora̅t tn̄
in aſſeque̅do finem que̅ ſtatuu̅t Vi
quide̅ epicurus/⁊ totus grex ſodaliu̅
eiꝰ vita̅ aſſerit\q̄ ſemꝑ tanta iocun
ditate letatur. vt triſticie ⁊ pertur
bationis no̅ interueniat vel tenuis
motꝰ Vera quide̅ diffinitio eſt. ⁊ q̄
nichil poteſt eſſe iocu̅dius. Ab ea ta
men plebs q̄ eu̅ ſequitur defluxit i̅
voluptates: reputans ſe eaꝝ vſu be
atiſſima̅ eſſe futura̅. Michi tame̅ ꝑ
ſuaderi nequit hoc aliquem hauſiſ
ſe de fonte ſocratico. q̄ tanta̅ moru̅
docuit puritate̅ vt a poſteris creditꝰ
ſit no̅ huan̄u̅ modo. ꝫ diuinu̅ ſpm̄
habuiſſe. Sed quia facile eſt aure
vel ore i̅ſipie̅tiu̅. dc̄a optima depra
uari: ad co̅pendiu̅ immu̅dicie trac
ta ſunt: q̄ virtutis eſſe debuera̅t in
ſtrume̅tu̅. Caro ſiquide̅ opinata e̅.
na̅ hoc vtiqꝫ cordatus ho̅ no̅ ſentit
ꝙ amore iocu̅ꝫ/nil eſt iocundiꝰ. nil
ſuauiꝰ paraſitica vita aut eoꝝ qui
epulantur cotidie ſplendide/qui vi
no eſtuant. ſple̅didis vtuntur veſti
bꝰ Deniqꝫ oi̅a q̄ mens. ligua. ma
nus. appetit. cogitare/loqui/et face
re/⁊ in nullo contra ire ſibi\aut mo
tum ꝓprie reprimere volu̅tatis vita̅
eſſe hominis/vera ⁊ ſu̅ma felicitate
gaude̅tis Sꝫ nu̅q̄d huc ſine labore
venitur? Quot obices ne ſic viua
tur varietas humane ſortis interia
cit? Vt rebꝰ na̅qꝫ vtaris ad libitu̅ :
opulentia neceſſaria eſt Hijs enim
egenꝰ ita no̅ vtitur qꝛ deſunt aut ꝑ
it ſepe ne deſint. Sꝫ ponatur adeſ
ſe. Inter multos co̅petitores. ⁊ ta̅
ta curre̅tes auiditate : eas fortior
aſportabit. Viribꝰ itaqꝫ opꝰ eſt vt
ſeruentur. Exigitur ergo et poten
tia. Nu̅quid hec gratis id eſt ſine
labore ⁊ ſollicitudi̅e acquiru̅t? Sꝫ
in hijs contempni duru̅ quide̅ eſt ⁊
intolerabile. eo ꝙ amor commodi
innatus eſt homini. vt etiam q̄ no̅
agit vt bonꝰ ſit bonus videri velit
et in eſtimatione ſui aliorum credit
errare iudicia Nam vt bonus ſit no̅
co̅modi ſed iuſti amor efficiet. Que
ritur ergo reuerentia conuiuentiu̅.
ſed hec ip̄a niſi fame beneficio ꝓte̅
datur leuiter euaneſcit. At illa q̄
gloriam parit et prorogat. ex mul
tis ſurgit articulis. ſed maxime a
virtutum exercicio conualeſcit.

Patet ergo ꝙ̄ laborioſus ſit tranſi
tꝰ ad beatitudinem ꝑ voluptates.
que ſufficientie cauſa diuicias co̅ge
runt/ vt potentia nitantur fugiant
contemptus/ampliores queru̅t dig
nitates. et conciliande celebritatis
gracia aſpirant ad gloriam. Hijs
tamen omnibꝰ no̅ ea vita qua̅ epi
curus deſcribit acq̄rit̄. et q̄ triſticie
ſit et totiꝰ perturbationis ignara.

Aut enim hec in vnū quelibet non
concurrūt · aut nō conferunt quos
pollicentur effectus · Ymo et ſepiſſi
me tamq̄ e regione conſiſtant que
rentiū votis contraria operantur Si
michi non credis/liber de conſolati
one philoſophie reuoluatur attenti
us · et planū erit hec in contrariū ce
dere · Et licet liber ille vbū nō exp̄
mat incarnatū · tamē apud eos qui
ratione nitūtur; nō mediocris auc
toritatis eſt cū ad reprimendū quē
libet exulcerate mentis dolorē con
grua quēq̄ medicamēta cōficiat Nec
iudeus quidē nec grecus ſub preter
tu religionis/medecine declinet vſū
cū ſapientibus in fide et in perfidia
deſipientibus ſic viuide rationis cō
fectio proficiat artificioſa · vt nulla
religio qđ miſceat abhoiari audeat ·
niſi quis rationis expers eſt Tū dif
ficultate pfundꝰ eſt in ſententijs ·
in verbis ſine leuitate conſpicuus ·
orator vehemens · efficax demōſtra
tor · Ad id quod ſequendū eſt · nunc
prolabitur ſuadēs · nūc quaſi ſtimu
lo neceſſitatis impellens · Si huic
vt neceſſe eſt acquieueris · videbis
iſta laborioſe nimis queri ob aliud ·
et id cuius queruntur gracia ex eis
minime prouenire · Illud tamen cu
ius querūtur gracia verius et cōpen
dioſius poterat inueniri · ſi non aliū
de q̄ a ſe quereretur · Sed iam fere
malicia inualenſcente non queritur
ſed neglectui ducitur pre iſtis · eciā
ſi occurrat Nam cū oīa bona ſapiē
tie acceſſoria ſint ipſaq̄ conſtet ſu
per ſalutē et oēm pulchritudinē ap
petendā · ipſa ceterorū collatiōe vileſ

cit · et ſola ſūt acceſſoria eiꝰ in p̄cio ·
Quis ei phatur vt ſapiat? Nā vt
rebus abūdēt · aut tēpaliter floreāt
videbis multos / et ſi non philoſo
phētur tamen philoſophos imitari
Ceterū facilius eſt vt diuicie phi
loſophantē impediāt · q̄ vt philoſo
phie quippiā conferant · Deo eni et
mamone fideliter nō ſeruitur · Ne
venerāris vt quis patriam deſerat ·
vt paupertatē ſpontaneā amplecta
tur vt ſtudio vacet · Nam phīa ipſa
labor videtur inutilis · niſi fructꝰ opu
lentie conſequatur · Alios vt ſciant
curioſitas excitat · alios vt ſcire vi
deantur elationis ſtimulo vanitas
vrget · alios ad queſtū peſtifera cupi
ditas inflāmat · Rarus eſt qui cari
tatis ā huilitatis pede/ſapiē vias
ſcrutetꝰ · vt doceat/ā doceat · Nā ad
imūde voluptatis · ā vane vtilitatis
ineptias oīa referūtur · In hijs eni
finis eſt aīe aberratōis · Phīa inte
viaticū eſt paucorū tn̄/qꝛ alia via
lōge videtꝰ eſſe cōpendioſior · Nā vt
dicī ſolet · Amor ingenij neminē vn
q̄ diuitē fecit

Ca^m xvi · De amore diuiciarum et q̄ in eis aīa nō quieſcit ·

Qui ſolas diuicias congere
re curant · nichil in vita po
ciꝰ credi voluīt via quā cete
ris pretulerūt · vt eiꝰ indigentia ex
plicatur · Diuerſa probantur a di
uerſis Nullū graue periculū eſt · ſi
ſpes doloſi nūmi refulgeat · Ipſam
fere naturā vincit amor pecunie · et
res pene ipoſſibiles ad poſſibilē redi
git facultatē Auaro nichil vile vide
tur aut ſordidū · et ſibilante populo
ſeipm cōſolatꝰ ymo ſibi et applaudit

ſimul ac nūmos cōtemplatur in ar
cha. Petronianū illud īgeſtū oībꝰ
credas. Quiſq̄s hēt nūmos ſecura
nauiget aura. Fortunā qꝫ ſuo tēperet
arbitrio. Vxorē ducat danen. ipſū
qꝫ licebit. Acriſiū iubeat credere qđ
danaan. Carmina componat. decla
met. cōcrepet omnes. ⁊ pagat cau
ſas ſitqꝫ cathone prior. Iuriſconſul
tus paret. nō paret habeto. Atqꝫ eſ
to quicq̄d ſeruiꝰ. ⁊ labeo. Multa lo
quor. quid vis nūmis p̄ſentibꝰ op
ta. Et veniet clauſū poſſidet archa
iouem. Dum itaqꝫ queſtū faciat.
nulla ꝑs mūdi videtur inacceſſibilis
ꝗ ipſiꝰ torride eſtū maior auaricie
ignis excipat. Inde eſt ꝙ h̄ mutat
merces ſurgente a ſole ad eum quo
veſpertina tepet regio. Hic toto im
petu fertur in hoſtē/cōcurritur hore
momento/cita mors venit. aut vic
toria leta. Alius ſupbis gaudet aſ
ſidere liminibꝰ. vt ex familiaritate
maiorū facilius ad opes q̄ deſiderā
tur accedat. Si poteſt verſatur in a
liquo miſterio ſinautē/ ſuffiat vel in
matricula curialiū eſſe cōſcriptum.
Sola ſiq̄dē ꝯſcriptio queſtuoſa eſt.
vt mimū locum ꝑrimonie faciat qua
nullū vectigal vberius. Huius enī cō
modiſſime ꝑat quē locus exhibēt a
lieni. Militat ī curia uſqꝫ ad canos
ꝑmo ⁊ illos ꝯſumit curia. Vix ē vt
quem curia ꝑduxit a canos. domū
redeat. vel excluſus. Si nugrauerīt
fame pereunt. quia vt ait ſydonius
eos nō tam bonus paſcit ꝙ̄ panis
alienus. Suauior enim eſt. ⁊ quid
dam ab alieno innate dulcedinis
habet. Neſcit vti ſuo qui ſemper
abuſus eſt alieno. Si honeſta fini
unt officia/paſiti ꝑtes nō erubeſcit
explere. vel mimi. Que vis indig
na paciatur anteq̄ȝ exeat. Apud mi
ronem trebiū cogites diſcūbētem.
Nā et huic idem ꝓpoſitum ꝗ ſem
per eadem mens eſt. vt bona ſūma
putet aliena viuere quadra ⁊ ea pa
ciēti ꝑferre animo. que nec ſarmen
tus iniquas ceſaris ad menſas. nec
vilis galba tuliſſet. Innumerabi
les vie ſunt. quibus palam aut clā
culo ꝓperatur ad queſtum. ꝗ quem
non ſubigit amor pecunie interdū
ſuperat cupiditas ſpecierū. Equos
veſtes. aues armatas. venaticos ca
nes. numeroſos greges armentoꝝ
et pecorum. et variam mundi ſuper
lectilem. quoniā per ſingula cũcta
vires humanas excedit. Pleriqꝫ pe
cunie preferunt. et totius hominis
vires exhauriūt in acquirēdis hijs
aut tenendis. Nam in hijs duobꝰ
articulis furor totius auaricie con
ſtat ꝙ īmoderatius appetit aliena.
aut ſua tenacius ſeruat. Et quidem
īmoderatiꝰ appetit quiſquis quod
deeſt/legem neceſſitatis excedens
⁊ q̄ vſus expoſcit. Tenent̄ quoqꝫ
cupidius que vſu ſubtrahuntur. Ea
vero que ſine vſu poſſeſſoribus ela
buntur. inutilia ſibi eſſe quis dubi
tat? Auariciam vel ex eo nō mā
fugiendam. ſed deteſtandam conſtat
ꝙ a celeſtibus procul ſectatores ſu
os ꝗ a conſorcio diuinitatis et vſu
celeſtis beatitudinis remouet ⁊ elō
gat. Omnia ſiquidē que celeſtibus
viciniora ſunt minus cupiunt ⁊ con
gregant ꝑuiciora. Volatilia celi ne

q; ſerunt neq; metūt. neq; nent. ne q; congregant in horrea. neq; penū conſtruūt. ſed omnem excludunt ſol licitudinem craſtini. Econtra/mu res ⁊ reptilia congerunt in futurum ⁊ generationes perhibentur eſſe q̄ bus terra eſt in cibum. et eadem par ce viuūt. nequando eis terra deficiat timentes. In quam tamen paul dubio ipſe reſoluentur. ¶ Sentiat vnuſquiſq; quod vult. ego auarū poſſe fieri compotem voti non credo niſi forte ⁊ ephycus famelicum et ſiti aridum ⁊ languētem/plene vo luptat̃ iocūditate ſtui ꝯſentiat. Si quidem vterq; famelicus eſt. ſed ꝑ niciosius eſurit auarus qui ſemper indiget ⁊ ſaciari non poteſt. Maior enim eſt hyatus mētis q̄ꝫ corporis/ et niſi ſeipſum deus infundat. omni no nequit impleri. Nam cum natu ra ſpiritualis virtute ꝓpria/ſic cor poralia comprehendat. vt nulla q̄n titate diſtendatur nec res vna loco preoccupato alterius impedimento ſit quo minus illa comprehēdatur ⁊ quo plura concipiūtur eo pluribꝰ locus eſt. Luce clarius eſt ꝙ res cor poralis/animā que ſpiritus eſt im plere non poteſt. Totus enim mū dus anguſtus eſt ad anime quanti tatem. Ex quo patet ꝙ in eo toto anima nō quieſcit. niſi forte in an guſto clauſum ergaſtulo ſpūiſ ſup poſitis incubantem ephycꝰ quieſce re molliter opinatur.

Capitulū decimūſeptimū De ambitione ⁊ ꝙ cupiditas ſtulticiā comutatur et quis ſit ortus tyrāni dis. ⁊ de diuerſis vicijs ābicioſoꝝ

Ordinate nitūtur aliqui et ſi nō maculam odibilem. tamen auaricie notā. Nā ⁊ ab alienis videntur abſtinere et ſuis cum res expoſcit libere vti para ti ſunt. His tamen de fonte malo rum oritur alicuius vicij vena que ſeruitus eoꝝ a tramite vere felicita tis auertat. Dicit enim in cetu de licatum de vno fonte oriuntur flu mina que fecundant ſuauiſſimi odo ris agrum cui dominꝰ benedixit. ſic in loco horroris et vaſte ſolitudinis in terra ſcilicet obliuionis/quam il li inhabitant qui ſui obliuiſcuntur in mundo. velut ſtupidus ludorum vanitate captus ī theatro. quaſi de fonte vno omnium pullulant capi ta viciorum. Hic autem puteus cupiditatis eſt. Eam vero ſic patrū diffinit auctoritas. vt dicatur cupi ditas amor eſſe eorum que quis a mittere p̄t inuitus. Vocat̃ et ſtulti cia comes. ſuadens id amari et q̄ri. qd̓ teneri nō p̄t. Et eſt ſtulticia eoꝝ q̄ ſciēda ſt̃ viciosa ignorātia. Hic eā liber magni auguſtini de libero ar bitrio pingit. ¶ Si ei neſciatur qd̓ ſciri non poteſt. in nomen ſtulticie minime cadit. At cum ſui ignoran tia quis tenetur. tranſit ad ſtultos Si in bonis que minora patenter ſunt maioribus prefert ſtulte iudi cat. Si vicia ſequēs/partem ſuam deteriorē faciat. ſtulticie maledicione dāpnat̃. Si ergo error fuerit cupi ditate ſuccenſus/pāpicij via multi plex patꝫ. cū ab errore ſit/vt hō q̄d ſequēdū ſit/ignoret. ⁊ ipſū in inuio abeūte fornax cupiditatis inflāmet

Et quidem adhuc ꝓualent ver
ba iniquorum dum homo proprie
condicionis ignarus et debite ſub
iectionis detrectans iugum / ficti-
am quādam affectat libertatem. ut
poſſit viuere ſine metu . ⁊ impune
quod voluerit facere / ⁊ quodammo
do iam eſſe ſicut deus. Non tamē
ꝙ diuinam velit imitari bonitatē.
ſed deum / dando impunitatem ma
lis. ad ſuam vult maliciam īdinari
De radice ergo ſuꝑbie ſurripit
ambitio potencie ſcilicet cupiditas
et honoris. ut hinc vires habeat
ne prematur. hinc proueniat re
uerencia ne vileſcat. Nemo enim
eſt qui non gaudeat libertate. et
qui vires quibus eam tueatur non
optet. Nichil eſt quod non in per
mutationem eius veniat ſi locus
aſſit. Seruitus enim quedam yma
go mortis eſt. ⁊ libertas ſecuritas
vite. Inde eſt ꝙ ad cōſiliandā poten
tiā effūdūtur opes. ⁊ quāto q̄s po
tētie cupidior eſt: tāto eas facili9 ex
ꝑedit. Cū vero potētiā nact9 eſt. eri
gitur in tirānidē. ⁊ equitate ꝯtemp
ta nature / ⁊ cōdicionis cōſortes deſp
mere inſpiciēte deo nō veretur. Et li
cet oēs occupare nō poſſint ꝑncipa
tus ⁊ regna. a tirānide tn̄ oīo imu
nis eſt aut null9 aut rarus. Dici
tur aūt ꝙ tirān9 eſt qui populū vio
lēta dn̄atione ꝑmit. Sed tn̄ nōmā
in ꝑplō. ſȝ in quātauis paucitate ꝑe
quiſȝ ſuā tirānidē exercere. Nam ⁊ ſi
nō populo: tn̄ quaten9 ꝑt quiſquis
appetit dn̄ari. Non eni de hiis iſti
tutus eſt ſermo qui ſūt oīo aīmi de
fecati: ⁊ ſubiectione cōtinua gaudē

tes / aliam in vitā preeſſe refugiūt.
Vita potius alicui9 politicorū exci
tienda eſt. Quem michi dabis inter
illos qui non velit. vel vnū potētia
anteire? Quis eſt qui nolit ſibi ius
eſſe in aliquē? Quis eſt qui ſic ſub
ditum tractet ſicut vellet ſe tractari.
ſi ſubderetur? Dum ergo ambitio
īualeſcit / calcata equitate procedit
iniuſticia. et tirannidis parcans or
tum / omnia quibus illa creſcit exe
quitur. Qui ergo ſuis non preua
let / nititur virib9 alienis. Eſt vide
re ꝙplurimos aucupes poteſtatum.
honorū procos adherere potentib;.
et ſe reipublice muniis īmiſcere tēp
tantes viam qua ſe poſſint e latere
vel ex aduerſo in altum tollere quo
ꝑ aliis poſſint aut ſaltem poſſe raci
one conſorcii videantur. Effundūt
patrimonia / labores imenſos aggre
diūtur ⁊ perferūt. inſtare obſequiis
⁊ ſollicitare blādiciis quos captāt
non verentur. Nullum ergo officiū
gratuitum eſt non dux. aut iudex
centurio aut decanus. ſed nec preco
nec caupo niſi ad preciū fiet. At hec
in prophanis tolerabilia. dum que
publica ſunt ambitio non corrūpat.
Nam queciq; publica ſūt / pietati
debent ⁊ fidei conſecrari. Ceterum
hec ambicioſiorā ſūt et vix aut vnq̄
gratis in aliquem cadunt. Sed po
terūt de hiis / que ſūt ab iſtitutiōe
traiani ſupius dicta / ſufficere. Do
meſticas calamitates et thalamū
ſapientie expoſitum fornicatorib9
et ſanctuarii interioris receſſum in
proſtibulum permutatū. ſine gemi
tu et lacrimis nequeo deplorare.

Domꝰ namqꝫ orationis·negociati
onis (dn̄o ꝓhibente) facta ē domꝰ ·
⁊ templū fundamentum in lapide
adiutorij· in latronū ſpeluncam v
ſum eſt Siquidem eccleſia data eſt
in direptionem/ alijs palam/ alijs
clam occupantibꝰ eam Nā ⁊ ipſa
occupanti conceditur· eo forte ꝙ in
nullꝰ bonis ē Nō eſt ei iuētꝰ niſi
preatus qui accingatur gladio ſuꝑ
femur ſuum/ad preſūptionem am
bitionis reprimendam Illa namqꝫ
machinas multiplices erigit vt eā
expugnet nemine defendēte Alius
enim de nobilitate confiſus/aut vi
ribus poteſtatū violenter in ſancta
irruit· ⁊ ſi forte pulſat ad hoſtium
parietem aut limina ſuffodere non
veretur Nam ⁊ ſeditionem conata
bit in moyſen et alienū ignem inſe
ret in templū et vaſa ſanctuarij con
taminabit Alius ſperās in multi
tudine diuiciarum ſymone ducente
īgreditur/ nō inueniēs ibi qui eum
et pecuniam ſuam iubeat ire in ꝑdi
tionem Alius in muneribus ad pe
tū reformidat accedere· clanculo ta
men per impluuiū auri· ac ſi per te
gulas iupiter illabatur in gremiū
danes ſic in ſinū eccleſie procus deſ
cendit inceſtus Alius obſequio qua
ſi muneris ignarꝰ adeſt: ac ſi obſe
quia nō cedant in muneris ratione·
Profecto nullū maius eſt munꝰ· ꝙ̄
cū homo ſeipſū hoīs deuouet ſerui
tuti Aliū colliſione quadā vocantis
liberalitas ꝑuenit· ſed poſtmodum
collatā grām ſuo giezi plenꝰ ꝯpen
ſabit Alius agit ne ipſum pulſare
oporteat· ſed ad ingrediendū cōpel
latur inuitꝰ· ⁊ quaſi obnubilās lu
cernam dei vt eū impune irrideat
fraudulentus Diu ſiquidē alius ſi
mulauit Ambitionē namqꝫ multis
indicijs prodidit ⁊ ſe diuitem·pote
tem·inſignē velle fieri confeſſus eſt
ſed alia via· ẜ in alio ſtatu· ſed ī mi
nori periculo· maiore libertate volu
it eſſe nobilis inter laycos· aut cer
te magnꝰ in clero Ob hoc principū
virorū queſiuit grām/familiaritatē
inijt· ab eis quaſcūqꝫ ſuſcepit functi
ones Dominijs forte prelatus eſt
aut cōſignandi ſuſcepit officiū aut
aulij cuſtodiā · aut publici claues
erarij· aut ratiocinij varias cautio
nes· aut ſi aliud neqt· vt corbilꝰ
preficeretur obtinuit· nō tamen ꝙ
ad eum ꝑtineat de egenis aut de
pauperibꝰ curam gerat· ſed quia fur
eſt· et loculos habet quos auaricia
ſoluit ad tempꝰ vt ſub ymagine pi
etatis eos ſacrilegus farciat/ ⁊ de
mendicitate ⁊ morte egentiū priua
tas ſibi diuicias paret· ſi enim vere
cōpaſſionis moueretur affectu· ſua
fidelius ⁊ vtilius pauꝑibus eroga
ret· ꝙ̄ ad diſpenſationē alieni mer
cator impurus accederet Iā palā
emūt oīa· niſi modeſtia venditoris
impediat· adeo enī ſacris altaribꝰ
auaricie ꝓphanus iminet ardor· vt
hec oīa quaſi parodica quedā pre
mātur Et quia ꝑ ſe non veniūt in
cōmercium· licite ⁊ iuſte creduntur
acquiri· ſi preempta· aut coempta
fuerint ¶ Quid enim? Nūquid in
forum approbante pretore non ve
niunt que iure antiquo ſic poſſidenē
a laycis vt tranſeant ad heredes

et titulo donationis aut ꝑmutatio
nis alienētur ab eis? Jus ergo ad
nominationis·aut patronat9 cāie q̄d
prohibet diſtrahi? Nā quia beatus
ābroſius hereſim ſimoniacā cōmitti
dicit in talib9/ꝓuinciale decretū in
terp̄tantur eſſe·et q̄d in ſola ytalia
ꝛ inter lumbardos debeat obtinere
¶ At ꝯſtitutio apoſtolica inhibens ne
illi qui dum eccias ambiūt quo ſa
alius ſubitret ius aduocationis q̄
runt; admittantur in eccias quarū
aduocatio fraude queſita ē ad tuno
rem dictū referunt ꝛ nequaq̄ eſſe ꝑ
petuū·ſed pro loco et tempe diſpē
ſandū Vt ait eni beatus cirillus in
eplā epheſine ſynodi/diſpēſationis
mod9·nulli vnq̄ diſpliciat ſapiētū
Si diſpēſationis modū querꝭ/pro
babilis quidē eſt· ſi erga diuites er
ga nobiles·erga potentes·et rega
les aut curiales rigor canonū tem
peratur Nā de moribus vltima fiet
mentio·ꝛ iſtis lex canonū nequaq̄
poſita eſt· Juſticie ſiquidē liberi ſūt/
ꝛ eo ducūtur ſpiritu/vt neceſſe non
habeant eſſe ſub lege ¶ Statuat
ergo lex q̄d placuit latori· Nā iſti
ꝑuilegij p̄ncipalis gaudētes benefi
cio·quicquid ambiūt ſibi compete
re opinantur Ep̄os ad p̄ma benefi
cia obligant·et de futura ſucceſſiōe
pacificā nō verentur Reſtat ergo vt
triſti pactio repleatur euentu/ꝛ illi
us quiſq; animetur et armetur in
necem·cuius ambit ſucceſſionem·
Si eni cedere mꝰretur aduerſātur
verant et multiplicater cōcuciūt poſ
ſeſſorem· Poſſeſſio namq; parit ad
uerſario actionē in rem Si vbo pla

torꝫ quiſpiā ſue cōditionis memor
eis pro vota nō obedierit/amaras
illius audit hyſtorias/eo q̄ īdignū
ꝛ cōtumelioſum omnino reputāt·
ſi turpis et īhoneſta petitio repulſā
alicubi patiatur· Interim ergo ala
rum ſuarꝫ fruitur remigio nidificāt
in prouincijs ſingulis Vix quot ni
dos habeant· vel ipi ſciūt Diurna
ad peragrandas alicuius orbis pla
gas eis ꝑparant hoſpicia· ꝛ ī tāto
numero vix hoſpiciolo vno dona
tur hiridulus comes· Nā ſi quis
hoc fecerit· ꝓbate liberalitatis eſt·
Vtiq; et in ſignis prudēcie· ſi quis
tot quocūq; mō ꝯquirit altaria·vt
quaſi ritu memphitico cotidianas
hoſtias nouis poſſit altarib9 imo
lare Nolunt tamen ſacerdocio one
rari·aut ſeruire altaris qui de alta
rio viuūt·ne vt popul9 arguit di
cam luxuriantur· Sed perſonatus
quoſdam introduxerunt/quorū iure
ad alium onera / ad alium referun
tur emolumēta/ꝛ cum apoſtolus di
cat qui non laborat nō manducet·
qui minimū meretur plus percipit/ꝛ
in labores alienos ocioſus aut fla
gicioſus ingreditur· Quis ergo di
cat in hac emenda licencia cum non
res ſacra ſit·ſed prophana ſymoni
am poſſe cōmitti? Huc eni vt vul
go dici ſolet per argenteum pontem
tranſitur a ſordibus que tranſeun
tem vel ponte aureo perſequuntur·

¶ Capitulum decimumoctauū·
De ambicioſi diſſimulant ſe nolle
quod maxime appetant· ꝛ quibus
excuſationibus propoſitum tegant

Sed ecce ad aliquem iſtoꝝ
ꝓmouēdum aut cogitur·
aut circūuenitur eccia vt
dicat hoſti domeſtico amice aſcende
ſuperi9 Stupidi itaqꝫ obſtupeſcūt·
nomē dignitatis abhorrent· refugi
unt on9· Et vt auidius impellātur
more vt dicitur arctis· vt fortius
ferat recedentis· cū ſuſpirijs gemi
tibus et ſingultib9 interrūpentib9
ſimulatas lacrimas retrocedūt No
tum ſiquidē eſt· quia ſedes hec tra
hit et cōpellit inuitos / et quos no
tat ambitio repellit Nitūtur ergo
rationib9 ⁊ auctoritatib9 docere qua
re eos cpāri nō deceat Non ſum in
quit medic9· ⁊ in domo mea nō eſt
panis· nec penes me theſaura ſūt·
vnde ī neceſſitatis articulo noua et
vetera indigentib9 ꝓferam ¶ Poſ
ſum vtiqꝫ vti excuſatione ꝓphetica
quoniā loqui neſcio· et quia puer
ego ſum· et ſi nō etate reuera ſaen
tia ⁊ leuitate moꝝ Perdidis veſti
bus ab inicio īdutus ſum· ⁊ eas nū
ꝗ̄ in ſanguine agni· aut veſtib9 ſtu
dui dealbare Quomodo ergo ſācta
tractabo pollut9· aut (qđ ſacerdotē
oportet) polluta mūdabo? Nam le
gem indeſinēter ꝯtēpſi· ⁊ ſancta dei
increpāte ezechiele pollucrē nō ceſ
ſaui· Mea ergo ꝓmotio· populi de
fectio eſt· Ruina ſiquidē populi ſacer
dotes mali Facti ſunt enī in laqueū
populi exiſtētes in ſpecula· et quaſi
rethe extenſū ad inuoluēdas aīas
Terret me agge9 pabola miſtica
ſacerdocij periculū exprimēs· ⁊ ma
nifeſte docēs· quia popul9 a ſacerdo
tum morib9 facili9 vicia ꝯtrahit ꝗ̄
virtutes Interroga inquit ſacerdo
tes legem ⁊ dic eis Si caro ſācta
vel vas ſāctum aliqui9 veſtimentum
cōtigerit· ſi ſanctificat cū eo ꝗ̄ cōtin
git Et dū dixiſſent ſacerdotes· qui
a nō ſanctificat / rurſū dixit ad eos
Si imūdicia ꝯtigerit veſtimentum
mūdi / verū polluat cū? Et dixerūt·
quia polluit Tolerabili9 eſt ergo
me vnū proprijs cōſumi vicijs· ꝗ̄
in multos viciōꝝ diffundi peſtem·
Adhuc ſi ꝑſona eſſ; vſqꝫquaqꝫ lau
dabilis· ſi nō eſſem circe nexibus il
ligatus· me micheas duriſſime re
pellit ab aditu nō ferens ſyon edifi
cari in ſanguinib9 et iheruſalē in ini
quitate principū ſuorū Hic ā nulla
ē· aut cōpulſa· aut ſimulata electio
Hanc quoqꝫ partē protenſa diſpu
tatione ꝓſequitur ¶ Poſtremo ſe
promoueri nō poſſe ſine ſuſpicione
ſymoniace prauitatis· cum ob hoc
ius ⁊ auctoritatē ſigilli aut cunilij
aut ſcrinij emiſſe videatur Licet ali
a mente ad obſequiū poteſtatis / ſi
cut preſens teſtatur dies / qua dela
tum honorē reſpuit / teſte ꝯſcientia
acceſſerit Affectans vt ꝑ hoc ſine o
nere ſortiretur honorē Apoſtolicas
quoqꝫ ſanctiones replicat et reuol
uit· quib9 pridem ſtatutū eſt· vt a
ſacris ordinib9 ⁊ omni ꝓmotiōis
ſpe arceantur· qui cuiuſlibet ſecula
ris artis emūt officia· aut ꝗ̄ viles
ā ſuil es obſcūdatioēs pncipib9 pſ
tāt / ā quoꝝ electio nō ē a clero in
eccia ⁊ ſine pnoīatiōē cui9 qꝫ mūda
ne ꝑtātis canoīce celebrata Quos
ſi alit̄ elā fuerīt· ſub piculo anathe
matꝭ vniūſalis eccia ꝓhibet cōſecrari

¶ Vnus p̄ncipum nr̃ozum(noīs ſi
quidē imemoꝛ ſū) ī cauſa ſimili egre
gium facinus egiſſe memoꝛatur(hē
ricus fuerit an robertus nō multū
refert) Cū ambicioſus quidā mona
chus ad abbaciā quam ꝑemeāt vo
caretur: ⁊ ille modeſtiā ſimulans
vt auidius peteretur onꝰ refugeret.
recuſaret honoꝛem. ⁊ ſe palā tante
rei fateretur indignū Plane inquit
p̄nceps īdignꝰ es. quia cā clam ca
ta michi tāta pecunia/ſūmāq; ꝑcu
nie expreſſit. emiſti Sed qm̄quidē
ꝑ me nō ſtat. quo minꝰ pactio īple
atur. liberū me habere/iuſtū eſt ⁊ tu
domū redeas. ⁊ qui dignꝰ eſt deſti
tute ꝓficiatur eccīe. Sed nūc lōge
aliter ſuccedit excuſatoꝛi ambicioſo
Hec enim et alia ꝗ̄plura multiplī
cat. vt credatur nolle qđ appetit. et
tandē gratis accipe qđ ꝑemit. Vn̄
tāꝗ̄ vir modeſtie ſingularis capit.
trahitur. ⁊ ad cathedrā cōclaman
tibꝰ turbis ⁊ ꝯcinentibꝰ choꝛis. mul
titudine preſſus deducitur. Nec ig
nobilitatē ꝓdeſt precedīſſe. carnis
aut ſanguinis. eo ꝙ imꝑatoꝛi non
queritur ſucceſſoꝛ. ſed piſcatoꝛi. fa
bꝛi filio/nō auguſto Sacietā accura
ta excuſatio pꝛodit. ⁊ religioſꝰ eſſe
cōuincitur ex eo ꝙ inuitatus aſcēde
re diuciꝰ recuſauit Viſus ē ei noluiſ
ſe qui diſtulit Que vero de canoni
bus ſibi oppoſuit. habita racōe lo
ci/tempoꝝ. ⁊ ꝑſone ſimili via tendē
tiū ad honores ſocia multitudo diſ
penſat Si de p̄ſentibꝰ niti nequnt.
aut p̄teritis/futuꝝ vaticināt pꝛo
fectū Sic callidus mango dum qui
ducīꝰ ꝑuehit equū aut pullū pꝛobi
tatis incognite gradariū promittit
in futurū. ⁊ fractis greſſibꝰ incedē
tem mollīꝰ. pꝛo ꝑfeſſioī laude ī ſtabi
lum īcauti mercatoꝛis extrudit.

¶ Capitulum decimumnonum. De hijs qui īpudencius irruunt ſine diſſimulatione ambitionis quos neq; racio neq; auctoꝛitas repꝛimere poteſt.

Conſiſtūt e regione ꝗ̄pluri
mi nequaꝗ̄ diſſimulantes
ꝓpoſitū: ſed ambitionis
quaſi vt dici ſolet īſignia p̄tonātes.
Pꝛedicātoꝝ derident ignauiā. velut mi
litū qui mulieꝛe ſue titulos nō aude
ant ꝯfiteri Hij licet impuri ſint. et
nec vitā ſuam velint corrigere. nec ſci
ant inſtruere alienā. īmūdis vt di
citur pedibꝰ certatim irrūpūt in ſcā
ſcōꝝ. panes diuine pꝛopoſitionis/⁊
carnes agni īmaculati/ aſſas igne
paſſionis in cruce. nō modo illotis.
ꝫ pollutꝭ ſi liceat manibꝰ tractaturi
Hij ſūt qui licet p̄mo aditu ac ianu
is habeantur indigni: continuo ta
men tendunt ad ſacerdocium. feſti
nāt ad tribunal. ⁊ repulſis ceterꝭ/
ſic ſacris altaribus incubant. vt iā
non ad formā ⁊ exemplum pꝛeben
dum plebi/ cedo ille videatur īſtitu
tus. ſed eſſe occaſio quedam inha
būdantia ⁊ ſecuritate viuendi Nec
putatur officiū diſtricto iudicio dei
obnoxium. ſed ſecura quedam ⁊ nuſ
ꝗ̄ diſcutienda amminiſtratio. Cre
das illud poeticum/voce pꝛeconis/
omnibꝰ ſonuiſſe. Occupet extremū
ſcabies Inde eſt ꝙ omnes quaſi in
ſtadij agone contendunt. anhelan
tibꝰ ſingulis ne ſpaciū accipiat alē

Potis ergo ⁊ ſi nō de plures nume
ro ſunt rectores: ꝙ illi quos regūt.
Nam qui regi velint ꝑpauci ſūt. cū
quiſꝗ ut emācipetur a iugo rectoris
ꝓprij totis viribus ꝗrat. Priuilegi
o ſiquidē apoſtolico aut regio ꝓcep
to/plurimi tuti ſūt. ne iudicib9 ſuis
obtemperent. ne iuſticiā faciant. ne le
gi dei ſubditi ſint. Nō rephēdo de
mentiā apoſtolice ſedis: ſed hanc in
dulgentiā eius eccīe dei nō arbitror
expedire. Nichil tale in illa glorio
ſa familia xpī legim9 licet ⁊ in illis
cōtentio facta ſit. q̄s eoꝝ videretur
eſſe maior. Nullam emācipationē
hmōi ab apoſtol' factam meminim9
licet paulū ⁊ barnabā audierim9 ab
inuicē diſceſſiſſe. Nullā in illa ſupna
ciuitate que ſurſū eſt mater nrā/con
tradictionis materiā credimus. ſed
nec hic eſſe debere niſi vrgentiſſima
racio flagitet. De hijs eni vt pa
ce multitudinis ⁊ eoꝝ qui illius fu
erint iniquitatē loquar. dicā quod
ſentio. ne q̄d ſubtrahā veritati aut
ꝓbabilitati. Dico ergo qd̄ indubi
tāter credo. qm̄ hij qui efferētes ſup
bia huiuſmodi emācipationes que
rūt a ceruice ſua iugū xpī et patris
eius ſi fieri poſſet excuterēt. Pi9 di
co ꝓmo ꝟ quātū in ipſis eſt excuciūt et diuine ordinationi fallaciter
cōtradicunt. Nuſꝗ ergo illud apoſ
toli. nō omnes prophete. non om
nes magiſtri ſunt. Omnes eni pro
phete et magiſtri ſunt. ita vt ſcd̄m
antiquū prouerbiū merito dicat̄ /
nū ⁊ ſaul inter prophetas. Et vere
ra ſicut ait gregorius nazanſenus
nulla hyſtoria tradidit. vel tantum
in eccleſia fuiſſe numerū miniſtroꝝ
vel tam viliter congregatū. Vnde
religioni et doctrine xpiane ꝗue op
probriū naſcitur. ꝙ ſacerdotia. vel
miniſteria/ābitione poci9 et ad gra
ciā. ꝙ meritoꝝ iudicio deferūtur
Oēs itaꝗ currūt. ſ3 cū eo ventū eſt
vnus accipit brauiū. Ille qui in cur
ſu ambicionis alijs velocior extitit.
⁊ q̄ ꝓcucurrit ci9 petro ⁊ q̄uis diſci
puloꝝ xpī. Aſcēdit eni illico et om
nē celeritatē feſtinate vocationis ꝓ
uenit. Hij ſūt qui crebris muneribꝫ
viſitāt poteſtates. laterales ⁊ fami
liares eoꝝ ſollicitāt. eciā primis
ſe cōmendāt/applaudūt oib9 ⁊ eciā
magnaꝝ domoꝝ nōmō officiales.
ſed ciniflones rogant vt cū locū vi
derīt meminerīt ſui. Hij ſunt amici
omniū. ⁊ qui nō ſe ſed amicos in ſe
deſiderāt ꝓmoueri. Hij ſunt qui vi
tā ſcrutātur alienā: negligūt ſuā ⁊
infulatoꝝ annos dinumerāt/cunic
le tantur/phiſicos ⁊ genelliacos de
fatis preſidentiū conſulunt/librant
humores ⁊ quaſi in ſtatera appēdūt
elementa viuentiū/⁊ quos diuciꝰ
ſupereſſe conſpexerint etatem neſto
ris debent excedere/⁊ corui aut cor
nicis iam īplere menſurā. Debiles
etate vl' morbo concutiūt/eciā ſince
ros criminib9 incuſtant ſimulatis
ꝟ quaſi hēdipede vacillantiū cathe
dris inſidiantur turpiꝗ interueniē
te commercio. occupatarū ſedium ſe
pe illicitas impetrant ſeſſiones. Hij
ſunt qui de ſe coadiuuandis et pro
mouendis nefarias obligationes
interponūt. et tandē cū ad te ventū
eſt. immemores fidei contra fidē date

ſeipſos ambitionis/ ⁊ inuidie ſtimu
lis impediūt ⁊ repellūt. Hic ergo
plerumq; dū ꝯpeditorū circa accedeſ
at. ſapiētia dei per occultā ⁊ tectam
diſpoſitionis ſue viā/ fidelem incog
nitū introducat. de quo nequaq̄ pre
ceſſerat ſermo vel cogitatio Illi ta
mē ex ꝯtingentib9 nichil omittūt.
niſi forte in eo cōtingentia ꝑtermit
tant. q̄ ambiēdo modū excedunt. ſi
tamē i eo eſt aliquis modi exceſſ9.
vbi null9 eſt ōnino modus Pulſāt
itaq; ⁊ ꝑpitāt ptātes. ſi obſequia
nō ſufficiūt. ſi interceſſioēs nō pro
ſūt Vires ſuas ābitio exerit. ſue ⁊ a
liene facultatꝭ diuicias oſtendit Iā
palā loq̄tur et i monte elatioīs aſ
cendit ⁊ clamat Hec oīa tibi dabo
ſi a fūdamēto fidei cadēs ꝓmouerꝭ
me Hoc ſiquidē cadere eſt. cū certū
ſit ex auctoritate ſanctoꝝ patrū q̄
ꝑ hereſ i ſymoīacā a ſincentate fidei
corruit q̄ſq̄s i ſpūalib9 id eſt i reb9
ſacris ⁊ eccleſiaſticꝭ mercimoniū a
uaricie ꝯmittit Nec refert q̄ pecuni
a itercedat i ꝯtractu. vel āte vel p9.
cū oī tꝑe negociātes in talib9 dāp
natio ſymoniace ꝑuitatis inuoluat
Cū eni ꝑpetuo ꝓhibitū ſit ob hoc
accipere vel dare quippiā nūq̄ accipe
re vel dare erit licitū. qđ ē vbq; ꝓhibitū Vt eni ait patriarcha tha
raſius. dare eſt quādocūq; dare. ⁊ ac
cipere quandocūq; accipere // Egre
gium quiddā in talibus accidit in a
pulia tempoꝛib9 meis Regnāte ro
gero ſiculo. cōtigit vacare eccleſiam
auellanam campanie apulie ⁊ cala
brie Robertus predicti regis cancel
larius preſidebat. vir quidē in reb9

gerendis ſtrēuus ⁊ ſine magna co
pia litteratū acutiſſimus/ i primis
prouincialiū facundiſſim9/ ceterū nō
impar eloquio. ꝑuilegio poteſtatis
ꝓcedēd9 oīb9. et morū elegātia vene
rabilꝭ eoq; mirabilior i ꝑtib9 illis ꝗ
q̄ inter lombardos quos ꝑſſimos
ac auaros dicā eſſe cōſtat. faciebat
ſumpt9 imēſos. ⁊ gentis ſue mag
nificentiā exhibebat. erat eni angli
cus natiōe Ad eū vtiq; viri tres ac
ceſſerūt Abbas q̄dā. alter archidya
conus. terci9 laycus q̄dā prepoſit9
regis. fratris ſui decanū cauſā agēs
ſinguli clampro iā dicto epiſcopatu
gradē pecuniā offerētes Quid mul
ta? Adhibitꝭ familiarib9 ſeceſſū cum
vnoq̄q; eoꝝ ꝯuenit de ꝑcio Emptio
ergo ⁊ vēditio vndiq; ꝑfcā eſt/ de ſo
lutione iplēda ſufficiētiſſime cautū/
pignorib9 ⁊ fideiuſſoꝛib9 datis dieb;
ꝑfixus ē electioīs ſolēpnitꝭ celebrā
de. Cū itaq; ad diē archiepi. epi.
et multe venerābiles ꝑſoē ꝯueiſſēt.
ꝑfat9 cācellari9 cōpetitoꝝ cauſas et
quid cū vnoq̄q; eoꝝ egiſſꝫ expoſuit
dicēs ſe exide ex epoꝝ ſnīa proceſſuꝝ
Dāpnatꝭ q̄ꝫ ꝯpetitoꝛib9 ſymoiacis
paup monachus ⁊ totius rei igna
rus canoice elcūs/ approbat9. ⁊ in
troduct9 eſt Illi tamē coacti ſūt ſol
uere id i quo ſe obligauerāt: vſꝫ ad
vltimū q̄drāte Vtiā ita agaē cū
pcerꝭ nrīs. q̄ oēs ſedes olfaciūt/ attē
ci9 q̄dē ⁊ curioſi9 q̄ͦ odorāt9 curiſaue
ſagacitas canum formellas lepoꝝ
aut feraꝝ latebras deꝑhendat Si
michi crederetur ſic excluderētur et
illi q̄ diſſimulata ambitione cedūt.
vt validius irrumpant in ſedem.

a qua ſicut ipſi fatentur/ fuerant re
pellendi Siquidē iuſtū fuerāt. vt de
ſe ſibi cōtra ſe crederetur Quid enī
in eis lateat. nemo fidelius nouit.
Plures tn̄ incōtinēt̄ abiunt ⁊ ipu
dēter Fruſtra ei vt queq̄ eoꝝ excipi
as aliquē opponens titulū. q2 clamo
re cōductitio ꝑualēte delebit̄. cōcur
rētibꝰ exēplis ⁊ ſāctionibꝰ patrū Ig
nobilis eſt. ſʒ nec petrꝰ patriaꝰ exti
tit q̄ alicubi de claritate ſāguis glā
tur Iunioꝛ eſt ihieremiā ⁊ p̄curſoꝛē
dn̄i habet auctoꝛes Puer eſt ⁊ mō
ſtrat ſenioꝛes a daniele puero ꝯdēp
natos Illitteratꝰ eſt. nec ſcolas fre
quētaſſe leguntur apl'i Cōiugatꝰ
eſt. ⁊ apoſtolꝰ vniꝰ vxoꝛis virum p̄
cipit eligendū In iniuriā matrimo
nij ſui reliquit vxoꝛem/ vt iohānes
a nupcijs ad euangeliū traditur re
uocatus Opicus aut potiꝰ elinguis
eſt. ſed aaron vices moyſi qui erat
impeditioꝛis lingue eciā ſacerdociū
legitur miſtraſſe Si modernioꝛa
deſiderātur exēpla valerius vincen
cio fidei vt moꝝ auctoꝛ extitit ⁊ exē
plar martirij Scoꝛta ſectatꝰ eſt. ſʒ
oſee mandāte dn̄o amplexibꝰ mere
tricis adheſit Inſipiens eſt. ſed per
inſipiētiā mūdi decreuit dn̄s ſalua
re credētes Percuſſoꝛ eſt. ſʒ petrus
gladiū exerens ſerui p̄ncipis ſacer
dotū auriculā amputauit Meticulo
ſus eſt. ſed ionas ad niniuitas veri
tus eſt accedere. thomas ad indos
Tenetur fūctionibꝰ publicꝭ alliga
tus. ſed matheꝰ de theloneo aſſūp
tus eſt Vinolētus eſt vt dedicꝰ gu
le. ſʒ dn̄s ipe dicꝰ eſt potatoꝛ vini.
voꝛatoꝛ carniū Nō acquieſcit ma
ioꝛibus. ſed vt paulus ī facie reſtitit
petro Cōtentioſus eſt. ⁊ inter diſci
pulos ihesu facta ꝯtētio memoꝛat̄
Garrulus eſt ⁊ linguoſus. facūdꝰ
habeatur. qm̄ ⁊ apoſtolꝰ. ſic dicꝰ
eſt. ſeminerbius Miliciā armatam
exercuit. ſʒ martinꝰ iuliano legitur
militaſſe Vir ſāguinū eſt. ſed moy
ſes egiptiū interfecit et abſcondit ī
ſabulo Manifeſtū eſt homicidiū. et
ſamuel preſente populo regem pin
guiſſimū interfecit Perfidꝰ eſt ⁊ ꝑ
iurus. ſed petrꝰ ꝑfidiā ꝑiurio cumu
lauit Mutus eſt. ſʒ hoc zachariam
a ſacerdocio nō excluſit Cecus eſt.
ſed paulꝰ videre nō poterat. qn̄ eū
ananias dn̄o ꝯſecrauit Exigētibꝰ
culpis depoſitus eſt. ſʒ multi tales
reſtituti ſūt/ et poſtmodum eccie dei
plurimū ꝓfuerūt. Surdꝰ eſt Sed
hoc eū p̄donari legē dei nō ꝓhibet.
p̄dicatoꝛ enī q̄ritur nō auditoꝛ Le
ꝓſus eſt. ſʒ de paſtore paſtoꝝ eccia
recolit. q2 nec ſpēm nec decoꝛē hūs
apparuit q̄ excludēdꝰ videretur tanq̄
lepꝛoſus. ⁊ nec humano dignꝰ aſ
pectu Perſona deſpicabilis eſt. ſed
in ſimili repulſe titulo aduerſꝰ mar
tinū nō audiuit eccia defenſoꝛē Er
rat ī fide. hoc dicit̄ feciſſe cyprianꝰ.
Valitudinariꝰ eſt ſʒ gregoꝛius in
ſūmo lāguoꝛe romanā optime gu
bernauit ecciam Suꝑbꝰ ⁊ vanꝰ eſt
ſʒ et talis bꝛicius turonēſis Coꝛ
poꝛe et mēbꝛis debilitatꝰ eſt. ſʒ hoc
egregio ꝯfeſſoꝛi p̄nuncio legit̄ acci
diſſe Cōdēpnationē abitꝰ tulit. ſʒ ⁊
filioꝝ zebedei petitiū p̄matū ē peti
cio repꝛobata Hereſim q̄nq3 docuit/
ſʒ augꝰ manicheū ſe fuiſſe teſtatur.

Et pſallunt in ſobrios hij qui bibunt vinum

Coluit ydola· ſed marcellinꝰ mar
tir inſignis in papatu thurificare ꝯ
pulſus eſt· Forte nondū̃ eſt xpianꝰ
ſed dum cathecuminꝰ eſſet· beati am̃
broſij fuit vt traditur electo celebra
ta Perſecutꝰ ē eccliam dei· ſʒ et pau
lus ex pſecutore factus eſt predica
tor· Electio deeſt· ſʒ ⁊ apoſtoli nō
petentibꝰ populis miſſi ſunt· Non
vacat ſedes in quam poſſit ſtudi·
accedat preſidenti· Nam ⁊ auguſ
tinꝰ valerio yponenſi nō tam ſucceſ
ſiſſe ꝙ acceſſiſſe deſcribitur Auarus
eſt· diſperſa poterit cōgregare· ⁊ in
utiliter non diſtrahet ꝯgregata Vt
paucis vniuerſa complectar ad om
nia ineptus eſt· ſʒ ſamſon mandibu
la aſini philiſtijm expugnauit Po
tens eſt ꝗ nūc deꝰ de lapidibꝰ iſtis
ſuſcitare filios abrahe Ad hec du
biū eſſe nō debet· ꝙ cathedra epal
ſcōs recipit· aut ſcōs facit· Nam ꝗ
cum ſaul inunctꝰ eſſet in regem inſi
luit in eū ſpūs dñi· ꝓphetauitꝗ ⁊
mutatus eſt i viru aliū Cayphas
quoqꝫ licet ſacrilegus· ⁊ qui cū iu
deis cōſpirauerat in necem ſaluato
ris/cū eſſet anni illiꝰ pontifex/ꝓphe
tauit· vt conſtet ipm ab officio/ ꝓ
phecie grām quam demeruerat ac
cepiſſe Cum ergo ſedes ſuauis ⁊
dulce lignū/ gratis ⁊ ſine labore ō
nia deſiderabilia conferāt/nōne ſup
flua ſollicitudo eſt dies laborioſos ⁊
noctes inſompnes ducē vt ad ſacra
riū phie accedant? Dulcꝰ eſt iacu
iſſe thoro tenuiſſe puellam· Trei
ciam digitis increpuiſſe lirā· Aut ſi
hoc nimis videtur arduū· qm̄ tactꝰ
lire ſonū eliciens ſuū laborem ha
bet ⁊ induſtriam exigit· tucius eſt
exultare quieſcentem ad ſonum ly
re· ⁊ vocem organi· ⁊ portas oīm
ſenſuū voluptatibus aperire· Inter
phantium ſtudia deridentur· Si
quid auditur incognitū quaſi ꝓpha
nū ſic ꝯdempnatur· aut ſi minoꝝ
eſt contempnitur· Nam vt auctori
tate aut rationibꝰ reprobetur· fruſ
tra expectas Si ratione vel auctori
tate niteris / conſuetudinē qua ab
utūtur ⁊ quam fecerūt/ obicient· di
citqꝫ proterꝰ alter ad alterū Hoc
eſt cur pallet· cur quis nō prādeat·
hoc eſt Doctores qꝫ tuos curto cētuſ
ſe licetur· Et pſallūt in ſobrios hij
qui bibūt vinū Nec tamē ambi
tione tanta/epālis dignitas/dum
taxat oppugnaꝝ· eo ꝙ iā ſūmis et
minimis eadem eſt dn̄andi pſidē
diqꝫ libido Qui enī aſpirare nō au
det ad cathedram/pari auditate ⁊
eiſdem machinis prefecturas· archi
diaconatꝰ· ⁊ alias aggreditur dig
nitates· Indulge ei modicū / aude
bit ampliora· ꝓcedet paulatim· re
miniſcens ꝙ audentes fortuna iu
uat/ ⁊ timor animos conuincit eſſe
degeneres· Nemo repente turpiſſi
mꝰ fuit· Si paululū ſucceſſerit eis
nichil eſt quod ſe fieri poſſe non ſpe
rent Tandē itaqꝫ qd̄ petit obtineꝝ
ꝭ vt dici ſolet deo irato Tūc craſſos
trāſiſſe dies· lucēqꝫ paluſtrē Et ſibi
iā miſeri vitā gemuere relictā Nouā
ergo concipiūt ſollicitudinē ꝗ ſerā·
eo ꝙ tempis iactura reparari nō po
teſt· Quod in clauſtraliū pluteis cō
tinetur excaciunt litteratorum ex
pilant ſcrinia corrogant cedulas

verboꝝ floſculos legunt oracíuncu
las cōquirūt ⁊ modis oībus elabo
rāt · vt videātur ſcire quod neſciūt
Nā vt ſciāt aut in virtute pficiant
nondū ſollicitī ſūt · vmbrā dūtaxat
virtutis appetūt / quā ſp virtuti ptu
lerūt Pāqꝫ nichil miſeri9 eſt · qꝫ in
alieno fulgore gloriari et cſtat eſſe
inopē debitorē q̄ ſolutionē celebraē
nō pt · niſi noui gracia creditoris ·
Decūptū ſic tpe redimē geſtiūt ·
vt tibi ſatyricus recte videatur illis
occurrere cū improperio ingerens ·
Nudū ⁊ molle lutū es · iā nūc pro
perandus · et acri fingendus ſine fi
ne · tota tibi luditur · effluis amēs
contēpnere ſonat viciū percuſſa ma
ligne · Reſpondet viridi non cocta
fidelia limo Nec enī non modo ad
uerſus prelatos eccleſie · ſꝫ omnes
qui ante docendi officiū preſumpſe
runt qꝫ diſcipuli formā impleuerūt ·
ad pigriciā excitandā quaſi ſtimulū
libertas veritatis educit · Vnde er
go noua et vetera proferet qui ſem
per eque noua et vetera contempſe
rūt ? Nec eſt qꝫ error concurrentiū
ſub pretextu multitudinis excuſet ·
quia viuendi forma a conuiuentiū
ſimilitudine nequaqꝫ trahitur · ſed
a verbo dei in cuius via beati ambu
lant · ⁊ recto calle ad vere felicitatis
patriā pergunt · Neqꝫ enī qꝫ a mul
tis peccatur peccatū nō eſt · ſed ideo
grauius · quia multū Nec delinquē
tis culpā ſocia minuit multitudo · ſꝫ
pregrauat eo qꝫ viribus ſuis ne cor
rigatur obſtat · Ne tamen aduer
ſus iuſticiā dei ambicioſorū multitu
do preualeat · non modo diuina · ſed

humana iura armantur Lex ⁊ pro
phete · euāgeliū · ⁊ omnes regule pa
trū illoꝝ deteſtantur audaciā · nich
ilomin9 tamē aduerſus deū erigū
tur Erubeſce ſydon ait mare · Et
tu clerice quid ſentis · cū laycus fere Inuectiua in symoniacos
legis ignarus ambitionē tuā argu
it ⁊ cōpeſcit ? Obſtupeſce ꝓpha · cū
aſina te ſeſſorē ſuū reuocat · et tuos
cōuincit errores Brutū aīal · homo
ſtupidus / angelū videt tenentē gla
diū id eſt ſpiritū q̄ latet in lrā · et tu
cec9 in tanto lumīe ſcripturaꝝ inſa
nus ruis in mortē Erubeſce ꝗ obſtu
peſce · ſubſiſte et a maledictione ad
quā auaricia ſtimulāte feſtinas rece
de · Et q̄ cōtēpnis moyſen ⁊ ꝓphas
vel aſinā quā ambitiōis tue calcari
bus vrges · audi · Miraculo ſiquidē
op9 eſt · Balaam enī nō corripitur
niſi aſina loqtur · Nonne erubeſcis
qꝫ te ſic excecauit · ſic peſſūdedit ſui
ipi9 ignara ambitio · vt ꝓphias et
diuinis oraculis auditū aſine prefe
ras ? Terreris forte et cōtremiſcis
ad vocē aſine · ſed nequaqꝫ compūge
ris · Hoc enī diuini verbi / mun9 eſt
⁊ donū illi9 qui ſol9 in mentib9 elec
toꝝ ignē caritatis accendit · Vn̄ li
quet qm̄ inutiliter aſinā audit q̄cūqꝫ
verbi dei cōtēpnit vocē · Audi tamen
⁊ aſinā vtilia ſuadentē · qꝛ et in ea
ad eruditionē tuā loqtur ſpiritus ·
Preuidet āgelū cohibentē illicitos
greſſ9 tuos ⁊ eū oſtendit tibi Qua
via ad hōres eccaſticos aſcēdendū
ſit / q̄ via fugienda ſit canones docēt
Cōtēpnis tū qꝛ ī via mādatoꝝ dei
non vides angelū tenentē gladiū
vt occidat te · Eadem incedit aſina

homo tui collatione ſtolidus & tardus & qui verbi & exempli tui calcarib9 vrgend9 eſt· vt faciat legem Videt angelū· timet· ſubſiſtit· & conſiliū dei tibi enūciat· loq̄tur in caſu iſto· Tu miraculū venerare· ⁊ ſingula verba eius repone & exſculpe in tabulis cordis tui·

¶ Capl'm xx· De legib9 ſecularium principum quibus curiales ⁊ officiales arcētur ab honorib9 eccleſiaſticis· ⁊ quibus exemplis catanice/ & abirani tate nituntur obtinere

Ait ergo imperator iuſtinian9 Maxima in omnibus ſunt dona dei· a ſuperna collata clementia· ſacerdotiū & impiū Illud quidē diuinis miniſtrās· hoc aūt humanis preſidens/ac diligētiam exhibens/ex vno eodemq3 principio vtraq3 procedentia humanā exornāt vitā Ideoq3 nichil erit ſic ſtudioſū imperatorib9· ſicut ſacerdotū honeſtas· cū vtiq3 pro illis ipſi ſēper deo ſupplicent· Nam ſi hoc inculpabile quidem ſit· vndiq3 ⁊ apud deū/fiducia erit plenū· Impiū aūt recte & competenter exornet traditam ſibi rempublicā erit ꝯſonātia q̄dam bona· ōne quicquid vtile ē humano ꝯ̄ferens generi· Nos igitur maximam habem9 ſolliciudinē circa dei vera dogmata ⁊ circa ſacerdotū honeſtatem / quā illē obtinētib9 credim9· q2 per ea maxia dona nobis dabūtur a deo· ⁊ ea q̄ ſūt firma habebimus ⁊ q̄ nondū venerūt acq̄remus Bn̄ aūt vniuerſa geritur ⁊ ꝯ̄petenter· ſi rei principiū fiat decens ⁊ amabile deo Hoc āt futurū eſſe credim9· ſi ſacrarum regularū obſeruatio cuſtodiatur· quam iuſti laudati/adorādi / inſpectores traderunt/⁊ miniſtri verbi dei apli/et ſcī patres cuſtodierunt & explanauerunt ¶ Sancim9 igitur ſacras ꝑ oīa ſequentes regulas· dū quiſpiam ſequēti oī tempe ad ordinationem epiſcopatus perducatur/ꝯſiderari prius eius vitam ſcd̄m ſacrum aplm· ſi honeſta· ſi inculpabilis/et vndiq3 irreprehenſibilis ſit· ⁊ in bonis teſtimoniū habeat· ⁊ ſacerdotē decēs· & neq3 ex officiali aut ex curiali veniat fortuna· Neq3 ex ydiota mox clericus· deinde parū aliquid preteriens/epūs appareat· ſz in virginitate degens a principio/ aut vxorē ſiq̄dē hn̄s ex virginitate ad eū venientem neq3 filios odibiles Alioquin qui ꝑter h̄ aliq̄d agit ⁊ ipē cadet ſacerdotio· ⁊ q̄ eū ordinat extra epatū ſectabit̄ / hāc legē offendens· Sed neq3 ineruditꝰ exiſtens ſacroꝝ dogmatū/ ad epatū accedat· Prius aūt/aut monaſticā vitā profeſſus · aut in clero ꝯ̄ſtitutus/non min9 mēſib9 ſex· vxori tn̄ nō coherens· De cetero autē nulli ꝑmittim9 a poſitiōe legis· vxorem hn̄ti/talē imponi ordinationē· Si aut bonā grām/vel glām / in eo qui ordinād9 ē q̄rim9· ita etiā calūpniam in eo qui fruſtra accuſauit puniꝰ Si aūt quis dicat ꝯ̄ſciū ſe eſſe aliqui9 illicitorū ei/non prius mereatur epi ordinationē/ q̄ querele examinatio fiat / et vndiq3 innoxius appareat · Qz ſi poſt huiuſmodi ꝯ̄tradictionem nō paſſus is qui or

dinē facit liciam examinationē ipo
ni cauſe curat ad ordinationē·ſciat
qđ ab eo fit ꝓ nichilo eſſe·ſ3 is qui
contra legem fit/cadat ſacerdotio·⁊
qui ſine ꝓbatione ordinationē ipo
nit·⁊ ipſe ſimiliter ſede cadat ſacer
dotali· Itē leo Si queq̃ ad ep̄atꝰ
gradū deo auctore/cōtigent ꝓuehi·
puris hominū mentibꝰ·nuda electi
onis ſcientia·ſincero omniū iudicio
ꝓferatur·nemo gradū ſacerdocij/p̄
cij venalitate mercetur· Qualiter
quiſq̄ mereatur/ nō quātū date ſuf
ficiat eſtimetur· Profecto eni quis
locus tutus·⁊ que cauſa poterit eſ
ſe excuſata·ſi veneranda dei templa
pecunijs expugnentur? Quem mu
rū integritati/aut vallū fidei ꝓuide
bimꝰ·ſi auri ſacra fames venerāda
penetralia ꝓſerpit· Quid deniq̄
cautū poterit ēē aut ſecurū·ſi ſcitas
incorrupta corrūpitur/ceſſet altari
bus imminere ꝓphanus ardor auari
cie·⁊ a ſacris abditis repellatur pi
aculare flagiciū· Itaq̄ caſtus ⁊ hu
milis nr̄is temporibꝰ ep̄s eligat̄·
vt locorꝫ quocūq̄ venerit/ oīa vite
ꝓprie integritate purificet·nō p̄cio
ſ3 p̄cibꝰ ordinetur antiſtes·tm̄ ab ā
bitu debet eſſe ſepoſitus·vt q̄rat̄ co
gendꝰ rogatꝰ recedat/inuitatus ef
fugiat· Sola illi ſuffragetur neceſ
ſitas excuſandi· Profecto enim in
dignꝰ eſt ſacerdotio·niſi fuerit ordi
natꝰ inuitꝰ· Cū ſane quiſq̄ hanc
ſanctam ⁊ venerabilē antiſtitis ſedē
pecunie interuentu ſubiſſe·aut ſiq̄s
vt alterū ordinaret·vel eligeret/ali
quid accepiſſe detegitur / ad inſtar
publici criminis ⁊ leſe maieſtatis/
accuſatione ꝓpoſita/a gradu ſacer
docij retrahatur· Nec ſolū deinceps
honore priuari·ſed perpetue quoq̄
infamie dampnari decernimus· vt
eos quos facinꝰ par coinquinat et
equat· vtroſq̄ ſimilꝭ pena comitet̄
Itē iuſtinianꝰ ꝯſtitutiōe nouella· p̄
oībꝰ illud obſeruari ſācimꝰ·vt nul
lꝰ ꝑ ſuffragiū alicuiꝰ muneris ep̄s
ordinetur· Si quid aūt tale cōmit
tatur·ipſi dantes ⁊ accipientes· et
eorū mediatores/dāpnationi ſubi
ciantur·⁊ ꝓpterea qui dat ⁊ qui ac
cipit·⁊ mediator/ſacerdocij/aut cle
ri honore remoueatur· Qđ aūt ꝓ
hac cauſa datū eſt·⁊ eccľie illi vendi
cetur cuiꝰ voluit ſacerdotiū cōꝑare·
Si forte mediator laycꝰ ꝓ hac cau
ſa aliq̄d accepit in duplū id eccľie
reſtituat Idem·ſed neq̄ quēlibet ve
nerabilis domꝰ gubernatorē ꝗ aliā
quācūq̄ ſollicitudinem eccľiaſticam
agentē·date aliquid illi /a quo cōſti
tuitur aut nulli ꝑte liceat/pro ꝯmiſ
ſa ſibi gubernatione· Qui vero dat
aut accipit·aut mediator fit·clero
nudabitur/acceptis vendicandis ve
nerabili loco·ſi aūt ſecularis ſit qui
accepit· aut mediator eſt· quod da
tum eſt/duplū eidem venerabili lo
co ab ipſo p̄beatur· Idem· Sancti
mꝰ cū opus fuerit epiſcopū ordina
re clericos mox in tribus decreta fa
cere perſonis/ſacroſanctis euangeli
is tactis dicētes ī ipſis decretꝭ q2 ne
q̄ ꝓpter aliquā dōtiōez ꝗ ꝓmiſſionē
ꝗ amiciciā Hos elegerūt Sz ⁊ ſciētes
eos rectē fidei/⁊ honeſte vite ēē·⁊ lit
teras noſſe/⁊ quia neq̄ vxorem ne
q̄ concubinā· neq̄ filios hn̄t·neq̄

hos curiales· aut officiales esse. Itē
Sed neq; curialem· aut officialē /
clericū fieri ꝑmittim⁹· vñ ex hoc/ve
nerabili clero iniuria fiat· nisi forte
monasticam vitam/aliquis eoꝝ nō
minus xxv· annis impleuerit. Ta
les enim ordinari ꝑcipim⁹/q̃rta ꝑ
ꝓprie substantie sibi retēta· reliq̃s ꝑt̃i
b⁹ curie· ⁊ fisco / reddicandis si i de
co ꝯstituti / monacho cōdecēte vitā
impleuerint. Itē ab epis deo ama
bilib⁹ /scd̄m diuīas regulas religio
sos clericos cū multa fieri inquisitio
ne ꝟl boni testimonij viros ordīari
sācim⁹· lrās oīmodo scīētes· erudi
tos· ꝫ nullos magis in sacris ordi
natioib⁹ diligim⁹ ; ꝙ cū castitate vi
uētes· aut cū vxorib⁹ nō cohitātes
Hec q̄dē seculi ꝑncipes· nā licet ec
clesie doctores hec lati⁹ ꝓsequātur·
qm̄ nimis videt̄ ardua q̄ dicit̄ ab
ipsis vilescūt· vtiq; q̄ vel istos non
audit cecioꝛ est hipsea · ꝟl dulichio
remige surdioꝛ· ⁊ q̄ merito ꝑcipitan
d⁹ est ꝓstratus ab angelo quē ꝯtēp
nit i isernū inferioꝛē Nadab ⁊ abiu
igne suo succensos· ⁊ extra tabnacu
lū elatos/dño mādāte audieras· ꝫ
hij templū dñi ⁊ sancta scōꝛū moy
se repugnante id est lege dñi ꝓhibē
te/nituntur irrūpere· successit eis so
boles inumerosa· replet atrium do
m⁹ dñi Alienū ignē succēdūt· adole
re thura nitūtur ꝓhibiti ad dathani
tarū ꝟl abyꝛonitarū societate ꝯtrac
ta/irruūt in moysē· scīētes ecciā ·
sacerdotiū ꝑturbātes· seditionem fa
cientes in populo· nisi ad sacerdotiū
ꝑmittātur accedere · Cū sibi ꝯcilia
uerīt grām potestatū/de iure ꝓprie si
bi asserūt vniuersa· eo ꝙ ꝑnceps vt
dicitur/legib⁹ nō subiicitur· ꝟl qd̄ ꝑn
cipi placet· leg̃ habet vigoꝛē· Cū
ergo ꝓplus ei· ⁊ i eū oēm auctoꝛita
tē suā ꝯtulerit ei obuiare/crimē ma
iestatis est· ⁊ manifesta subūsio ꝑn
cipatus · Si quidē sacrilegij instar
est dubitare· an is dign⁹ sit quē ꝑn
ceps elegerit· nec temeritatis effu
git notam · ꝟl bene cū eo agitur si
vel penā quisquis ex quacūq; causa
volūtatē ꝑncipis euacuare ꝑat/nul
las leges credūt ciuilib⁹ ꝑferendas·
has anacarsis scithica/telis aranee
comparauit· q̄ muscas ⁊ culices deti
nēt · ꝫ volatilia trāsmittūt gradio
ra · sic et iura ciuilia humilioꝛū rep̃
mūt voluntates· ꝫ ꝓfecto potētioꝛi
bus cedūt· nā ex transgressione· vel
cōtēptu legittimā eis non irrogāt
penam· sed nec interpellatos quidē
cauta dissimulatione preterūt· ad
h̃ ꝯquisita tyꝛannoꝝ exempla pro
ponūt· quib⁹ ꝑsuadeāt potestatib⁹
vniūsa licere· Maxime tñ sicubi lo
coꝛū fuerīt · vbi inueterata cōsuetu
do optineat· etiam si ratiōi aduerse
tur aut legi· Narrant· quis tyꝛā
n⁹ domesticū suū aut familiarem in
ꝑ ecciam sine electione intruserit ·
quis clericum vt ignotū et indignū
eligeret/terroꝛib⁹ ⁊ dampnis ipule
rit · quis ecclesiā dei vendiderit pa
lā· quis metroplolitanū cōpulerit
reprobabilem cōsecrare· quis epos
religiosos i exiliū egerit· ā actos ab
alijs coegerit exulare· q̄s eciā ⁊ re
sac̄s oneꝛauerit munerib⁹ soꝛdidis· q̄s
īdignis supplicijs toꝛserit r̄ligiosos
q̄s vilipēderit ⁊ pessūdederit clericꝯ·

quis in prouincias induxerit ferale
institutũ/quis leges et canones ex
terminauerit a finib9 suis· quis in
dixerit silẽtiũ episcopis vt q̄uis fla
gicia ĩpune ⁊ sine vlla rep̄hensiõe
cõmitteret·quis aduersus ecc̃iã ro
manã diuicius ⁊ ꝑniciosius intumu
erit·quis oĩa nõ tam sua q̃ ꝑuersa
lege tractauerit·quis tandẽ ꝯsueue
rit libito liciũ coequare/si quis aũt
in hijs cõmemorãdis copiosior est·
et in explenda malicia nequior/sin
cerioris est fidei·⁊ efficacioris indus
trie· Qui vero ꝓ veritate fidei/aut
sinceritate morũ/de iure diuino ali
quid loquitur/aut supsticiosus est/
aut iudeus/aut q̄d capitale est p̃n
cipis inimicus· Si dicas q2 ignis
qui ꝑ septuaginta ãnos babilonice
captiuitatꝭ sub aqua vixerat/demũ
extinct9 est anthiocho vendẽte iaso
ni sacerdotiũ· aut quod beatus gre
gorius testatur· quia pestilentie et
fames·cõcussiones gentiũ·collisio
nes regnoꝝ· et q̃plurima aduersa
terris proueniũt·ex eo q̄ honores
ecc̃iastici ad p̃ciũ·vel humanã graci
am cõferũtur personis non meritis
Si dicas ozan percussum a dño/eo
q̄ archam nutantẽ p̄sumebat erige
re/si regnante ozia rege leproso silu
isse dixeris ysaiam/et eo mortuo vi
disse dñm sedẽtem super soliũ excel
sũ·si dixeris onera tabernaculi hu
meris et plaustris leuitarũ dũtax
at iminere·⁊ si qua sunt in lege dei
similia·bene agetur tecũ·si non mu
tilat9 retrudaris in carcerem aut in
exiliũ ꝓpellaris·vndiq3 cõclamabe
ris·⁊ tam ambiciosi q̃ fautores eo
rũ/extreme dampnationis in te nõ
verebũtur ferre sententiam Vnũ ta
mẽ remediũ tibi dñs parabit·q̄d
cuiuß sapientis ⁊ timentis deum cõ
sciencia ꝯsonat verbis tuis/inde est
q̄ sententia eorũ de te/dño auctore
non semꝑ obtinet· Si eni ipsis cre
ditum fuerit·tu quasi lese maiestatꝭ
reus/ hostis publicus iudicaberis·
Diceris itaq3 publica euacuarẽ iudi
cia·et dum professionis proprie ze
lator ecc̃iasticam erigis libertatem/
sapientiã subuertis principũ·⁊ eos
quasi stultos ⁊ contemptibiles red
dẽ machinaris Dacius erit vt dya
dema detrahẽtur p̃ncipis capiti· q̃
principalis ⁊ egregie partis reipu
blice dispositio·que ĩ religiõe versa
tur illius subtrahatur arbitrio·non
priuata cupit romana quisquis in
vrbe· Pompeium transire parat· et
forte arrogancius priuatorum vo
ta transgreditur·qui sub ymagine
libertatis principibus appetit do
minari· nam si quis principum su
persticioni huiusmodi acquiescat in
sipiens est/⁊ ab illustrium regum
virtute degenerat· Dauid tamen
sicut regum narrat hystoria: ⁊ om
nis israhel ludebãt coram domino
in omnibus lignis fabrefactis·⁊ ci
tharis ⁊ timpanis·⁊ liris ⁊ sistris·
⁊ cimbalis· licet ei non defuerit hu
iusmodi increpator· hystoria namq3
memorata ꝓseq̃t Et egressa micol
filia saul in occursum dauid ait Qz
gloriosus hodie rex israel·discoope
riens se ante ancillas seruorũ suorũ
⁊ nudatus est quasi nudetur vnus
de scurris· Dixitq3 dauid ad micol

viuit dominus / quia iudā ante dn̄m/
qui elegit me potius ꝙ̄ patrē tuū.
et ꝙ̄ omnē domū ei9. ⁊ p̄cepit mi
chi vt eſſem dux ſuper populū iſrl̄
et iudā ⁊ vilioꝛ fiā pluſꝙ̄ factus ſū.
et ero humilis in oculis meis ⁊ cū
ancillis de quibus locuta es glorio
ſioꝛ apparebo. igitur micol filie ſaul
non eſt natus fili9. vſq̄ ad diē moꝛ
tis ſue. David vero ſedit rex in do
mo ſua/ et dedit ei dn̄s requiē vndi
q̄ ab vniuerſis ſuis inimicis. videſ
ne ꝙ̄ diligent̄ puniri docet hyſtoꝛia
hinc conteptū religionis cū arrogā
tia tumoꝛis/ inde deuotionē fidei et
huilitatis cultū remunerat. Nam ⁊
dauid quietē regni aſſequitur/ ⁊ mi
col praue increpationis merito ſteri
lis obit. ⁊ nullū inditi generis et
felicis matrimonij reliquit fructū.
Recte quidē cū ⁊ micol ōnis aqua.
vel ex oībus interp̄tetur/ ſiquidē
multitudinis imperite cōſiliū. ⁊ que
populare iudiciū ſequitur. fruct9 bo
ni nec iocūditatē/ nec memoꝛiā ha
bet. verūptamē cū iſtos cōſiliarios
magnatoꝝ audieris. nequaꝙ̄ ſuſ
picaberis micol ſine ſobole deceſſiſſe
Omnes ei micol filios eſſe mirabe
ris. et ſi non carnē. ſpiritū tamē ex
traduce illius putabis illos p̄oceſ
ſiſſe. Et quod iſtud tibi facilius per
ſuadeas. hij qui diuinā euacuare ni
tuntur/ vt ſuā ſtatuant auctoꝛitatē:
ſine liberis moꝛiuntur. aut eos re
linquūt degeneres ⁊ ignauos. Pro
culdubio quiſquis eccleſiaſticā dep̄
mit libertatē. aut punitur in ſe; aut
punitur in ſobole. Admittunt ergo
filij cām p̄opꝛia cū hijsque fauoꝛe
eoꝝ paterna impietas occupauit.

¶ Capitulū xxi. De ypocritis quo
modo ambitionis labē falſa religio
nis ymagine nituntur occultare.

Licet aūt populi temeritas
aut licencia poteſtatū pre
ceptis legittimis ⁊ diuina
inſtitutione reprimi poſſit. ambitio
tamē domari non poteſt. Si eni in
manifeſto nō audet. clanculo ſerpit
et fraudulenter ingreditur. Si fo
res eccleſie muneribus nō aperiat/
ſi nec ſua nec aliena violentia reſe
rantur. confugit ad artes fallacie
ſue. Omnia que libertatē īpugnāt
que decretoꝛū ſtatuta conuellunt.
⁊ que religioni contraria ſunt. tota
libertate ſpirit9 deteſtatur. Ypymo
nē vt ſimplices ⁊ credulos circūue
niat. miraberis redijſſe. Simulat
⁊ diſſimulat; ⁊ aſtutā gerit ſub pec
toꝛe vulpē. Stoicis quoniis liberioꝛ
eſt cathone rigidioꝛ. Eſt quoq̄ in
terdū ſimplicioꝛ paulo doctoꝛe gen
tiū ſollicitioꝛ. feruentioꝛ petro. ⁊ ci
viuere criſtus eſt ⁊ moꝛi lucrū. nec
gloꝛiatur in aliquo niſi in cruce criſ
ti quā iugit̄ poꝛtat in coꝛpoꝛē vt ſpi
ritus ſaluus ſit. diſſolui dūtaxat cu
piens ⁊ eſſe cū xp̄o. Moꝛtificat ꝙ̄
carnē cū vicijs ⁊ ꝯcupiſcēcijs. ⁊ nō
ſicut ceteri hoīm cū hoīb9 degēs vi
tā agit angelicā/ ⁊ in celeſtibus con
uerſatur. Ieiunāt hij cōtinue. ſine
intermiſſiōe oꝛant. clare tn̄/ vt audi
at hoſpes/ aſp̄is ⁊ ſoꝛdidis veſtib9
induuntur. et populū increpant. Ar
guūt clerū/ de moꝛibus coꝛrigendis
ſollicitant p̄incipat9/ ⁊ poteſtates.
teſtimoniū ſibi acquirentes iuſticie.

ſi vite detrahāt aliene. ¶ Ut vero
fraus ſub honeſtatis ſpecie cōualeſ
cat laudabiliū viroꝝ collegia expe
tūt/arduas ſubeūt ꝓfeſſioēs. oſten
tāt difficilia. ⁊ familiarius ſibi ꝑpicij
poſſibilia vł q̄ huānioꝛa ſūt exequū
t. Hec ergo baſilij. bn̄dicti. auguſti
ni. aut ſi hoc paruū ē aploꝝ ⁊ ꝓphe
tarū fatetur ſucceſſoꝛes. veſtes car
thuſienſiū. ciſtercienſiū. cluniacēſiū
induūt/⁊ q̄ dignantur eſſe canonici
glāntur in laneis tunicis vł pellibus
agninis. Veniūt eni in veſtimētis
ouiū. intrinſecus aūt ſūt lupi rapa
ces. ſ; vt ait dn̄s euidentiſſime cog
noſcūtur a fructibus ſuis. Non tn̄ a
fraude iſtoꝝ religioīs vera diminui
tur gloꝛia. Nā indubitāter oībus cō
ſtat. qꝛ noīa que pꝛofitētur. ⁊ quo
rū pollicētur officia/honeſtiſſima ⁊
fideliſſima ſūt. Nā religio ī hijs ode
o vera/adeo ꝓbata cōſiſtit. vt nulli
us rephēſionis aculeos refoꝛmidet
¶ Siquidē carthuſiēſes quaſi cua
ciāc triūphatoꝛes pāpim. vbiq; da
reſcūt. Ciſtercīēſes btī bn̄dci. quē oīm
iuſtoꝝ ſpū plenū fuiſſe cōſtat pāep
ta ⁊ veſtigia ſequūtur ad vnguem.
Cluniacēſes multis puicijs foꝛmā
religioīs tradiderūt. ⁊ canonicos ſuf
ficere debet ad pleniſſimū laudē. ꝙ
regulā eoꝝ opoꝛtet omnes clericos
imitari. Heremite quoq; baptiſtam
ſaluatoꝛis. ⁊ filios ꝓphaꝝ inſtituti
onis ſue habēt auctoꝛes. Frēs tēpli
machabeoꝝ exēplo ponūt aīas p
fribus ſuis. Xenodochioꝝ ſiue hoſpi
taliū pcuratoꝛes aplo꜖ꝝ ſequūtur
veſtigia. ⁊ ad ꝑfectionis cumulū aſ
pirātes in eo fideliſſiē audiūt xp̄m

ꝙ viuunt innocenter. ⁊ omnia que
habent pauperibus erogant. ¶ In
hijs tamen omnibus fideles inue
niuntur ⁊ reprobi nec ob id religi
onis aut profeſſioīs veritas defoꝛ
matur. Que enim profeſſio eſt. aut
que legitur vnq̄ꝫ fuiſſe ſocietas in
quam macula nō irrepſerit? Ange
lum apoſtatam legimus. in pmis
fratribus parricidium. prophetam
reprobum. apoſtolum pꝛoditoꝛē.
diſcipulos xp̄i ꝑfidos nec tamē coꝛ
rūpitur puritas ꝑſiſtentiū angeloꝝ
aut minus ſcā eſt ſocietas innocē dili
gentiū fratrū. aut ꝓphecie grā eſt ī
electis culpabilis. aut apoſtolatus in
fidelibus contēptibilis. aut diſciplina
xp̄i p varios errores abeꝛratū eſt
īfamis. ¶ Dicit ergo āgelus ſatha
ne trāſfigurat ſe ī angelū lucis. et
apli pſeudo ad auctoꝛitatē aplicam
aſpirabāt/potius ꝙ ad vitā. ſic vł ypo
crite ad ſupcaliū phariſeoꝛū cōfugi
unt. dilatantes philateria et mag
nificantes fimbꝛias. vł que in lege
dei ſcripta ſunt nolunt contingere
digito. niſi vt videantur ab homi
nibus a quibus honoꝛis aut alteri
us remuneratioīs mercedem expec
tant. Inde eſt ꝙ faciei palloꝛem oſ
tentant profunda ab vſu trahunt
ſuſpiria. artificioſis ⁊ obſequentibus
lacrimis ſbito inūdāt. obſtipo capi
te luminibus īterduſis/coma breui.
capite fere raſo/voce demiſſa/labijs
ab oꝛatione mobilibus. in ceſſu trā
quillo et quaſi greſſu quadā ꝓpoꝛti
one ꝯpoſito pannoſi obliti / ſoꝛdes
veſtium et affectatam vendicant vi
litatem. vt eo facilius aſcēdāt. quo

ſe ſtudioſius videntur in locum no
uiſſimū deieciſſe. et qui ſpōte ſua de
creſcunt creſcere cōpellātur inuiti
Hij ſunt qui ſi quid macule inheſit
eccleſie dū peregrinatur. publice cō
ſpectibus detegūt. vt ipſi ab ōni ma
cula videantur immunes. hij ſunt
qui beneficia que necdū ſanctis col
lata ſunt predicant auferenda. Hij
ſunt qui poteſtatibus ſuadent vt
propter vicia perſonaꝝ iure ſuo pri
uentur eccleſie Decimatioēs ꝛ pri
micias eccleſijs ſubtrahūt. ꝛ eccleſi
as ipſas accipiūt de manu laycoꝝ
epiſcopis incōſultis Hij ſunt qui p̄
dia cum ſubtrahentes indigenis.
vicos ꝛ pagos redigūt in ſolitudinē
et in ſuos vſus vicina q̄ꝫ ꝯuertūt.
eccłās diruūt. aut ī vſus reuocāt ſecu
lares Que dom9 oꝛonis fuerat. aut
efficit ſtabulū pecoꝝ. aut opilioīs.
aut lanificij officina Et q̄d ē maioꝛa
īpune faciūt ꝟł q̄ſi cornib9 gemine
ptātis eccleſiā in cui9 ſinu quieſcūt
et protegūtur vmbra/ventilare nō
ceſſant Ad eccleſiā namꝫ romanā
confugiunt q̄ pietate mater religio
ni conſueuit prouidere quietem Im
ploꝛant opem ei9. protectionis im
petrāt diplōa. ne cuiuſq̄ꝫ poſſint ma
lignitate vexari. et vt ſe poſſint ple
nius exhibere. ꝛ caritate iplere mu
nus. ne decimas dēt apoſtolico pri
uilegio muniūtur ¶ Procedūt vl
terius et quo ſibi plura impune lice
ant. a iuriſdictione oīm eccleſiarum
ſeipſos eximūt. et efficiuntur roma
ne eccleſie filij ſpeciales. ita tamē
vt pro foro rei vbiꝫ conueniant. ſed
tamen conueniri non poſſunt niſi ro

me vel iheroſolimis Deinde ſecula
rium poteſtatū imploꝛant auxilium
et eis diuinam gratiā pollicentur ſi
uncꝫ mediatores īter deū ꝛ homi
nes et eos qui venia indigent ſuis
aggregāt ſocietatib9. ꝯfeſſiones ex
cipiunt. ꝛ claues eccleſie vſurpātes
aut ſurripientes petro/ligare preſu
munt et ſoluere ꝛ dn̄o ꝓhibente fal
cem mittūt in meſſem alienā Pōtē
tices tamen ꝛ diacres/fauore. vel
mercede recepta/facilius exonerant
et peccatis alienis humeros ſuppo
nentes. iubēt abire in tunicas ꝛ veſ
tes pullas quicquid illiſe ꝯmiſiſſe
deploꝛāt. Amplificāt miſericoꝛdiā
domini qui neminē vult perire. quā
ſicut apertam ꝟł patētem penitenti
bus: ſic ſolis deſperātibus preduſā
eſſe denuntiāt. Indulgent interim
hijs qui criminib9 ardentius et te
nacius inuoluuntur. peccare in ſpe.
dum tamē ſibi in receptionem coꝝ
aliquid prerogent. et audacter pro
mittunt veniam eo q̄ ſicut aqua ig
nem: ita elemoſina extiguit pecca
tum Penitētia quocꝫ nunq̄ſ ſera eſt
ſi tamen vera Cōſentiunt ergo mo
ribus iniquis et popularem prouo
cantes affectionem. aſſentationib9
obturant aures hominū ne increpa
tiones audiāt platoꝝ ¶ Ad hec tu
muſtuoſis inq̄rūt. tumultib9 gaudēt.
diſſidētiū ſecreta explorant et eadē
nūc ad amicos ꝓferūt. nūc ad hoſtes
vtriſꝫ ꝯtū. vtriſꝫ ꝑfidi. magis tū ad
iſta vidēt ydonei. q2 ab ymagine re
ligiōis min9 vidēt ſuſpecti ¶ Quid
in palatio. q̄d ī foro. q̄d ī agro expe
diat. q̄d ī caſtris. ſoli credūtur noſſe

vniuerſa hec pre ceteris videtur ci
uitate· qui iſtis iugiter immiſcetur· Si
conueniāt patres in curia· ciues in fo
ro· milites in expeditione· ſi deniqȝ
conſiliū aut ſynodus conuocetur· pre
cipuam ſediū partem occupabit vm
bratilis iſta religio Clauſtroꝝ ſtac
ta cedros repagula· exhauſta thochi
a vel ſenodochia: ⁊ a locis venerabi
libus examina conuenientiū euolaſſe
Adeo q̄dē ſe religioſis ſpēs turbis ⁊
publicis aſpectib⁹ ingerit· p̄mos ca
thedras recubit⁹ p̄mos ſalutatioēs
primas vſurpant· ⁊ ſi eas non deſe
ras vehementiſſime indignantur·
Si eis obloqueris· religionis īimi
cus ⁊ veritatis diceris impugnator
Feras itaqȝ pacienter· ſi iniurias ⁊
dampna intulerint· qui licentiam om
niū apoſtolica et regia auctoritate
obtinuiſſe videtur Nam ⁊ hoc me
ritis eorū deberi creditur· ſane qui
reſiſtit poteſtati/dei ordinationi reſiſ
tit· nec ego apoſtolice maieſtati ⁊ re
gie arbitror reluctādū ¶ Miror ta
men vt fideliū pace loquar· quid nā
ſit ꝙ decimas: ⁊ iura aliena vſurpa
re nō erubeſcūt Inquiēt forte Reli
gioſi ſumus Plane decimas ſoluere
religionis ꝓs eſt: ⁊ eas adeo popu
lus dūtaxat religionis exigit· At
qui eas exigūt irreligioſi ſūt· Vos
aūt quis conſtituit iudices ſup nos?
Aut q̄ eſtis vt exerceatis iudiciū in
ſeruos alienos? Vnuſq̄ſqȝ ſuo dn̄o
ſtat aut cadit Stabit āt Dum⁹ in
quiūt tuti ap̄lico p̄uilegio· cui⁹ bn̄fi
cio de nutrimētis aīaliū ⁊ laborib⁹
nr̄is decimas retinem⁹ Nēpe ap̄lica
oīa licent· ſȝ ab ap̄licis oīa fieri ne

quaq̄ꝫ expedit Eſto ꝙ illi vobis hoc
licēter conceſſerīt· vos an recte peceri
tis videatis Nēpe q̄ petit· vt qd̄ de
bet nō faciat· iuſtiac ſpōtaneus nō
obedit Nūq̄d de nutrimentis abel
dn̄s nō reſpexit? Cayn fruges ob
tulit· recte q̄dē· q2 dn̄o debebatur· ſȝ
in ꝑticione iniqua· dum diuiſioni
aliq̄d ſubtrahit peccatū ꝯmittit Ac
ceptātur p̄ illo munera ei⁹ q̄ fetus
aīaliū cū dn̄o partitur Et forte de
aīalib⁹ reddūtur rectius· q2 ſine cul
tura ⁊ cura nr̄a ꝓueniūt· plus eni
laboris eſt in frugib⁹ ſerēdis ⁊ me
tēdis· nō cogūt dare de ſuis Quis
eni de laborib⁹ alienis redditur⁹ eſt
rōnē? Quid multa? Multis ⁊ lē
gis allegatioib⁹ videt̄ aſtruere· qm̄
alios dare decimas non ꝓhibet· dū
ipſi ab eis dādis īmunes ſint· quia
adeo religioſi ſunt ꝙ in ea ꝑte dero
gare poſſint ꝯſtitutioni diuine· ⁊ in
eo licēter minus grati ſunt gr̄e dei·
quo eam amplioꝛib⁹ beneficiis ex
ꝑiūtur Que ei ex ſola gr̄a ꝓueniūt
vt ſūt fena et ſpōte naſcentia· nō ce
ſent̄ obnoxia religioni· Primo qui
dē dū religio paupꝑtate gaudebat· ⁊
in alioꝝ neceſſitates aut vſus/effū
debat viſcera iopie ſue/idulta ſūt p̄
uilegia ꝓfeſſioib⁹· q̄ neceſſitate ceſ
ſante et frigeſcente caritate: pocius
auaricie ꝙ religiois inſtrumēta cre
dūtur Ecce eni· q2 oēs hij p̄uilegi
ati q̄ ſua ſūt querūt· ⁊ iheſus qui p̄
dicatur in publico aut oīno abeſt:
aut in abditis latet ¶ Inde eſt ꝙ cū
ad īiquū compendiū auaricie priui
legia trahi conſpiceret beatus adri
anus volens ea omnino reuocare

licētiā eoꝝ hac moderatiōe cōpeſcu
it · vt que de laboribus vſurpāt cir
ca noualia duntaxat interp̄tetur·
Hic enim gaudere potuīt p̄uilegi
is/ ſine graui diſpēdio iuris alieni
Vnū tamen eſt quod tantus pater
vtrūqꝫ ſuſtinuit· ⁊ quia patrū cano
nibꝰ reſtagatur mirabile eſt in ocu
lis noſtris Milites nāqꝫ templi/ſui
fauore ecciarum diſpoſitionem vē
dicant·occupāt perſonatꝰ·⁊ quodā
modo ſāguinem xp̄i fidelibꝰ miniſ
trare p̄ſumūt·quorū fere profeſſio ē
humanū ſanguinē fundere· Nō eq̄
dem q̄ eos viros ſanguinū dicā q̄
pene ſoli īter hoīes legittima gerūt
bella· cū ⁊ dauid non ꝓpter bella q̄
legittime exercebat vir ſāguinū dic
tus ſit·ſed ꝓpter vriā cuiꝰ ſāguinē
nocēter fudit· Vt enim canonibꝰ
cautum eſt·laycis quāuis religioſis
nulla de rebꝰ eccīaſticꝭ legitur attri
buta facultas· Eſſet vtiqꝫ vere reli
gionis iudiciū ſi ab illiꝰ rei diſpoſiti
one temperarēt·quam ſibi dn̄o pro
hibente tractare nō licet Sed nec
de rapinis nō dico ecciarū·ſꝫ nec q̄ꝝ
cūqꝫ fideliū hoſpitalitatꝭ munꝰ iplē
dū arbitror·qꝛ panem ſacrilegū o
dit deꝰ ⁊ aſpernatur oblationes q̄
offeruntur ex ſanguine· ⁊ quociēs
īuocatur a talibꝰ aures ſuas claudit
vt nec pateāt ad preces eoꝝ ¶ De
hijs q̄ i fraudē iuſticie dei ꝯniuētur a
talibꝰ ad p̄ns nequaq̄ ſmo eſt inſti
tutꝰ licet iniquū oīno ſit q̄ amore pe
cunie illecti eccīas q̄s ep̄i clauſerūt
apiūt Diuina ſuſpenſis celebrāt·
ſepeliūt mortuos quos eccīa reiicit·
⁊ ſemel in anno faciūt vt toto āno
errone us populus ad vocē eccīe ob
ſurdeſcat · et quia errorem non po
teſt emendare ꝯtēpnat Circūeunt
ergo eccīas· collegiorū ſuorū meri
ta preconantur abolitiōes criminū
portant·⁊ interdū predicant euan
geliū nouū·adulterātes verbū dei·
quod annūciant non ad grām · ſed
ad preciū·viuētes ad voluptatē nō
ad veritatē· ⁊ tandē cum in lacubus
ſero ꝯueniūt dic de virtute locuti·
cunctem agitāt errore ⁊ labore noc
turno· Ut ſic itur ad xp̄m fallax ⁊
vana eſt doctrina patrū· que arctam
⁊ arduā viā mōſtrauit homini ten
denti ad vitā Cū vero iſtis eccīa
indignetur nulli ōnino equiꝰ ꝯmo
ueantur q̄ viri vere religioſi i quoꝝ
iniuriā hec omnia refundūtur Duc
tū ſet populꝰ ſꝫ religioſe ꝓfeſſiōes ad
uerſꝰ hāc ypocriſis labē iuſtiꝰ ama
ricantur· Non enī hoc feciſſe dican
tur ypocrite·ſꝫ ciſtercienſes · aut clu
niacēſes aut alij quorū hij vētiloq̄
et ventriloqui habitū induūt·ac vitā
mentiūtur· Nā clauſtrales qui pla
ne vere religioſi ſunt·dū profeſſioni
bꝰ ſeruiūt ab hac malicia imunes
ſunt· Nulla vita fidelior·nulla ſim
plicior · nulla felicior· q̄ eorum qui
in clauſtris humiliter degūt· abiec
tione ſua gaudentes/obedientes p̄
latis ſuis in omni ſubiectione· ⁊ re
uerentia · nec appetentes ſub obedi
ētie nomine dominatū· aut fraudā
di·aut vagandi·aut eciandi licenti
am·vaſa ſua poſſidentes in ſanctifi
catione ⁊ honore· p̄ſtolantes in ſi
lētio ⁊ paciētia ſalutarē dei·a detrac
tione ⁊ murmure alieni excipiētes

ab ore dn̄i i quiete verbū· q̄d ſalua
re poteſt aīas ſuas grata miſcētes
cum deo colloquia· ⁊ quaſi terreſ
tres angeli ſunt totiꝰ mūdane ꝑtur
bationis ignari. Si quid dn̄t eſt q̄d
eos contriſtare videatur: ad carita
tē fraternā referendū eſt qua et in
celis angeli nr̄is quodāmodo lapſi
bus compatiūtur· ⁊ ſup vno pc̄ore
penitētiam agente congaudent· ¶
Cū vero phōs imitari nr̄o tempꝛe
quo virtꝰ exinanita eſt· ⁊ aſtream
relictis hominibꝰ ad celū conſtet re
diſſe ſit arduū· Vita clauſtraliū v̄
tutem phōꝝ incōparabiliter antece
dit· aut quod meliꝰ credideri rectiſſi
me ⁊ tutiſſime pꝛbatur· Qui vero
ad explendas neceſſitates eorum
egrediūtur humiliter ⁊ in eis fide
liter verſantur· ⁊ ſi nō ſecuriorē pla
ne vtiliorem exercēt ⁊ vitā maxīa
laude digni ⁊ reuerētia/ nequaꝗ̄ ad
epycureorū vel ypocritarū factionē
accedūt· Nam ypocritas epycure
is certiſſime aggregabis qui pꝛbiam
pꝛfitentur· ⁊ ꝓpꝛie ſeruiūt volupta
ti. Cū lites foueant· ꝑuilegijs ab
utantur· ſeruiāt cupiditati· caritatꝭ
officia nequaꝗ̄ exerceant· ꝓpꝛiam q̄
rant glām· nōne ſcd̄m carnem am
bulant· licet ſe ſpūales mentiātur·
merito expectantes interitum car
nis· ꝑticipes future ichēne illiꝰ cu
ius ⁊ nequā ſpūs ē· ⁊ q2 inani glā
intumeſcens altiſſimo ꝯformari vo
luit aut ꝑferri/ deiectus et ꝑcipita
tus eſt in lacum dampnationis eter
ne: Hanc inſani ſunt qui hac via
incedūt et miſerabiliores omnibus
gentibꝰ qui et pn̄tis vite bonis pꝛi
uantur et eterne maxime cum ille
qui pꝛo peccatoꝛibus pacē ſuſtinu
it fieri ⁊ familiarē ſe exhibuit pub
licanis ⁊ meretricibꝰ: cū ypocritis
pacem habere nequiuerit· qui nō in
digebāt iuſticia eꝰ· q̄d planū ē hijs
q̄ altricatioēs q̄s cū phariſeis exer
cuit diligēt̄ attēdūt. Nitunt̄ tn̄ pha
riſeorū exemplo locū tenere ꝑmū·

¶ Capitulum xxiij. De eiſdē ⁊ de ezechi
a q̄ theſauros q̄s oſtētauit amiſit·

Difficillimū aut impoſſibile
aſſerunt ſapientes in pn̄ti
gaudere cū mūdo et in et̄
nū exultare cū xp̄o. Et plane miſer
rimū eſt toꝛqueri cum mūdo ⁊ in et̄
nū cū dyabolo flagellari· Si ergo
in hac vita tantum ſperantes ſunt
ypocrite triſtes/ qui exterminant fa
cies ſuas vt pꝛobi hominibus ap
pareant· et quaſi pꝛeeminentibus tu
bis iuſticie ſue opera ꝑconantur· a
domio fruſtra retributionem expec
tant· quoniam in pꝛeſenti receperūt
mercedem ſuam. De hijs enim qui
verbo ⁊ habitutenus honoꝛant do
minū/ ex ſententia eius cōſtat· quo
niam ipſe elōgatur ab eis eo ꝙ cor
coꝛū ab eo elongatū eſt· ſꝫ ipa ope
ra coꝝ diſpēdiū ſalutis afferūt· et
babilonioꝝ pn̄cipi ſathane famulā
tur· Dia ei q̄ oſtētatiōis grā fiūt ꝑ
fiaſcūt̄ i moꝛtē. Regū narrat hyſ
toꝛia· ꝙ cū ezechias rex iħrlꝫ ꝑ ma
nū yſaie filij amos ſignū icolumita
tis recepiſſꝫ· ⁊ ſalutꝭ a dn̄o/ vmbꝛa
hoꝛologij retrorſū cedēte decē gradibꝰ
q̄d nature videt̄ aduerſū cū vmbꝛa
pꝛecedere debeat nō redire miſit baro
dach/ baladam filius baladam rex

babiloniorū litteras et munera ad
ezechiam· audierat enī qđ egrotaſ
ſet ezechias· Letatus eſt aūt in ad
uentu eorum ezechias· ⁊ oñdit eis
domū aromatū· ⁊ aurū· ⁊ argentū
⁊ pigmenta/ varia quoqꝫ vnguēta
⁊ domū vaſorū ſuoꝝ· ⁊ omnia que
hr̄e poterat in theſauris ſuis· Nō
fuit quicq̄ꝫ q̄ nō monſtraret eis eze
chias in domo ſua· ⁊ in omni ptāte
ſua· Venit aūt yſaias ꝓpheta ad
regem ⁊ dixit ei Quid dixerūt viri
iſti· ā vn̄ venerūt ad te? Cui dixit
rex· De terra longinqua venerunt
de babilone· At ille rn̄dit· Quid vi
derūt in domo tua? Ait ezechias·
Omnia que ſunt in domo mea vide
rūt· nichil eſt quod nō monſtrauerī
eis in theſauris meis· Dixit itaqꝫ
yſaias ezechie· Audi ſermonē dn̄i·
Ecce dies veniūt· ⁊ auferentur oīa
que ſunt in domo tua ⁊ que cōdide
rūt patres tui vſqꝫ in diem hāc ī ba
bilonem· non remanebit quicq̄ꝫ ait
dominus· ſed de filijs tuis qui egredi
entur ex te quos generabis tollent
⁊ erūt eunuchi in palacio regis babi
lonis· ¶ In ſuperficie quidē hyſtorie
ſcđm hebreos auctore iheronimo
veritas liquet· cū ananias azarias·
miſael· cū daniele captiuati ſūt ī ba
bilonem· ibiqꝫ caſtrati· vt in regꝫ pa
latio ſcđm morem gentium miniſ
trarent· Niſi forte repugnet q̄ ſine
macula pueri a rege iubentur in
troduci· vt linguam diſcerent calde
orum et conſtet q̄ nō modo theſau
ri regis inde in babiloniam tranſla
ti ſunt· ſed magna pars vaſorum tē
pli domini in iheruſalem aſportata

legatur ⁊ ꝓphanata· ¶ Eleganter
tamen cū dñs miraculū indulſiſſet
regi babiloniorum nūcij cū muneri
bus acceſſiſſe dicuntur· quia tunc pa
puc quis ſollicitatur a nūcijs ꝯfuſi
onis; quando ꝑ ammirabilē demē
tiam dei/ virtus eius clarius innoteſ
cit· Sed tunc imprudentis eſt exul
tare· quia hij non modo ſuſpecti ha
bendi ſunt· ſed quaſi hoſtes ꝑnicio
ſiſſimi ſtudioſius deuitādi· quia ti
mendi ſunt· eciam cū dona ferunt
Qui ergo aromata bonoꝝ operū
virtutis aurū· argentū eloquentie·
cogitationū pigmenta· vnguenta
mie· ⁊ vtenſiliū ſuorum aptitudinē
oſtentat ⁊ decorem/ et ſiqua in the
ſauris bone ꝯſciencie cautius ⁊ vti
lius reponūtur· audiat verbum dn̄i
ſciatqꝫ pro certo q̄a omnia q̄ mili
tare videbantur ad gloriam/ confu
ſionis et mortis ſtipēdium accepta
ra ſunt· Ipſa quoqꝫ eciam filiorum
ſucceſſio babiloniorū caſtrat̄ ꝑncipi
quia ea que alias meritū virtutis
habent ⁊ fructū· dum inanis glorie
cauſa fiūt· inutilia ſunt auctori· Iuſ
tus enim remunerator ypocritas aſ
pernatur· ⁊ ſolius veritatis in bono
cultum acceptat· cuius oculi nullo fu
co· nulla malicia perſtringi poſſūt·
quia videt in abditis ⁊ cordium ꝓ
funda ſcrutatur· ſpecies diſcernit a
rebus nequa ſub erato mendoſum
tinniat auro· vnde et ypocriſis no
men accepit· que quidem epicurea
rum indubitata ſpecies eſt·
¶ Cplm xxiij· De cartuſienſes dū
moderatoīs habenis auariciā cohi
bet/ ⁊ magnī mōt noua religio dū

omnia mundana ꝯtempnens et de
craſtino nō cogitās repellit omnia/
auariciam excludit/ab ypocritarum
nota ⁊ nomine lōgius abſunt

Ypocritarum autem nomē
et notam cautiſſime ⁊ fide
liſſime declināt carthuſien
ſes et magni mōtis noua profeſſio
in antique virtutꝫ culmine ſaluato
re precio ſolidata. Siquidē carthuſi
enſes cupiditati ſue ꝑmo neceſſitati
limites ꝑfixerūt. ⁊ moderatiōis ha
benis omnē auariciā cohibent ⁊ in
terdū ipſi neceſſitati aliquid ſubtra
hūt ne ſub obtentu illiꝰ quippiam a
uaricia moliatur. magni pauli dubi
o vici. ⁊ inter precipuos numerādi
cū non modo profeſſiones. ſed iam
ſeneſcente mūdo in tanta multitudi
ne labentium ſeculorum pauci pro
ceſſerint homines. qui ſanctitatis ſi
bi aliquos ꝑſcripſerint terminos.
neceſſe eſt ſemꝑ deeſſe aliquid cuncte
rei. ⁊ ipſe hyatꝰ deſiderij aliquid vl
teriꝰ iugiter affectantis imperfecti
onis ſignū eſt. Dignū dico defectū
potius dixerim ꝯſciencie manifeſtū.
Quodam igitur modo coqꝫ glorio
ſo ꝑfectus eſt qui preuidet vñ poſſit
ſaciari. Quod et ſi neminē. vel ad
modum paucos gentiliū aſſecutos
credam. hinc tamen nonnullos inſi
tiſſe propoſito certum habeo. cum ⁊
ethicꝰ dicat. certum voto pete finē.
ſine quo in infinitum animi huma
ni conatus protenditur. ⁊ in id qđ
omnino nequeat apprehendi.
Vero magni montis incole vitā
preardnam elegerūt. ⁊ non modo
auaricie ſed ipſius nature quodāmō
domitores. omnia neceſſitatꝫ impe
ria excluſerūt. Abiecerūt ſollicitudi
nem craſtini oīa mūdi oblectamēta
ꝯtempnere parū eſt apud eos. qua
cūqꝫ ad portas eorū pulſet ymagi
ne excludit. ⁊ ꝯfuſꝰ abſcedit. In eos
quippe ſolus xpūs ingreditur. cuiꝰ ini
titur gr̄e/iactantes cogitatū ſuū i
eum q̄ pullos enutrit. ⁊ dat iumē
tis eſcam pulliſꝫ coruorū. lilia veſtit
agri ⁊ omnibꝰ ſperantibꝰ in ſe aut
ꝯſtitutionis ſue obtemperātibꝰ le
gi neceſſaria preſtat. vt nichil deſit
hijs qui ſe eius nō ſubtraxerint vo
lūtati. Tantam ergo ſollicitudinē
ſuā et omnem in eo ꝓiecerūt. cui de fi
delibus cura eſt/ adeoqꝫ prudentie
deuitant anguſtias. vt vita eorū
tota/nōnullis temptatio videatur.
Sancti ſiquidē patres genꝰ tempta
tionis diffiniūt. cum quis agenda
rum habenas diuino dūtaxat ꝯmit
tit miraculo humano nondū auxili
o deſtitutus. Ceterum ego vitā
deo placentē arbitror/cupiditatꝫ ig
norantem. inſiſtentē innocencie. ⁊ ꝑui
gilem in opere caritatꝫ. Quid ergo
in hijs aut in illis ſibi palliata ypo
criſis vendicabit. cupiditate deduc
ta. Regula namqꝫ veriſſima eſt qꝫ
de radice caritatis non oriuntur ma
la. ⁊ de cupiditatis planta nequa
quā bona prouenient. Nec eſt quod
diſpliceat deo vbi ſincere volūtatꝫ
victima immolatur. aut quod cum
non offendat ſi in qualibet pingui
oblatione propriā ei quis ſubtraxe
rit voluntatem. Ergo qui ſuam vo
luntatē facere diſponit. irritat domi
nū. ⁊ qui ſua poſtpoſita / illius ſe

ſubiāt volūtati altiſſimum placat.
In eo ſiquidē ſolo vere iuſticie ſūma
cōſiſtit Unde illud in euāgelio. iudi
ciū meū inq̄t dñs iuſtū ē. q2 nō q̄ro
volūtatem meā. ſ3 volūtatē ei9 q̄
miſit me Moyſes quoq3 i leuitico
Oblatio oīs que offerē dño abſq3
fermento fiet. nec q̄cq̄ fermēti ac
mellis adolebitur in ſacrificio dñi.
Superbis nāq3 fermētū offertur et
mellis. cū quis neglecta huilitate
et amaritudīe mandatorū. q̄ppiam
offert ad nutū ꝓprie volūtatꝭ Qui
vero mādatis legittimis ꝓpriā ſubi
cit volūtatē q̄cquid offerat fermēti
ac mellis a ſacrificio ꝓhibitū. ſ. ex
cludit dulcedinē Iſti itaq3 ꝓprie
volūtatis īmemores q̄ētes iugiē
quō placeāt ei cui ſe ꝓ̄uencrūt/ lau
dē que ab homib9 eſt contēpnētes.
nec habētes nec volētes habere di
uicias/ quā dicēdi ſūt cum ꝓpocatis
habere portionē? Nos tamen mira
bene iā ad carthuſienſes diuertiſſe
dic9 eſt aliq̄s vt a ſcōꝝ ꝯſortio cuo
cat9 aſcēderet/ ꝫ poſtea couerſus re
troſū q̄d queſierat opm teſtimonio
declaraſſe At ille iudicē ſuū habet
nec tamē vnq̄ cōmittere potuit vt
ſanctiſſime ꝓfeſſionis gloriam deni
graret De magno monte nemīnē
adhuc aſſūptū audiui. ſ3 vtinā aut
nūq̄ aſſumatē aut talis q̄ nullo de
colorct actu hoīm ſingularꝭ eminē
tie venuſtatē Alij baſiliū. alij bene
dictū. hij auguſtinū. at iſti ſingula
rē habent magiſtrū ihm xpm Licet
aūt duas iſtas ꝓfeſſiones min9 tū
q̄ meruerīt ꝯmendauerīt: nichil deo
teſte i ſuggillationē alioꝝ recte i ꝓ

feſſionib9 ſuis incedētiū ꝓtuli Pac
ti ſunt vtiq3 ciſtercienſes. ſci cluna
cenſes. ſci monachi ⁊ canonici regu
lares. ⁊ in hijs ſicut ſtella a ſtella
differt i claritate/ ſūt alij alijs ſāc
tiores. ⁊ q̄uis ꝓfeſſionē ꝓfeſſio an
tecedat in q̄uiſ caſ forte reperiētur
q̄ poſſint ſāctis ſupiorib9 adequari.
Planc virginū p̄im9 gradus et
ſingularis glorie titul9 eſt. in ꝯtinē
tib9 tñ ⁊ cōiugatis forte ſūt aliqui
multis v̄gimib9 p̄ferēdi Cōfeſſori
bus mēes p̄ferēdos catholica cōfite
tur eccīa/ ꝫ tñ nōnullos cōfeſſores
aliq̄b9 m̄rib9 forte quo ad aliq̄d nō
verebiē corq̄re Nec ē q̄ ſe aliq̄s ſe
cularū mei. ſ. ſimiliū iā dictis ꝓfeſ
ſioib9 cōferat. q2 vix eſt vt quiſpiā
talis vel ignauo cenobite poſſ3 cq̄ri
Si q̄s eni in nobis a ſeptēbꝰ yd̄i
bus vſq3 ad paſcha ieiunet. oī die
nocturnis aſſit vigilijs. iugiē abſti
neat ab eſu carniū. omnē veneris
īmūdiciā neſciat/ horis cōpetentib9
nūq̄ deſit ā choro. ⁊ hoc ex iuſta cau
ſa. ſobrietatis limites non excedat/
cautū ponat ſilēcij cuſtodiā ori ſuo /
et diurnos exceſſus deleat ſatiſfac
tione cotidiana. ꝫ quod precipitur
incūctanter et ſine mora explcat. ⁊
non modo verborum. ſed ꝫ verbe
rum acrimoniam ſufferat patien
ter vt coram tondēte ſe obmuteſ
cat. quis non eum quaſi virtutis
egregie ꝫ ſingularis meriti homi
nem ammiretur et cum reuerentia
preconetur tamē̄ reuera apoſtoli
cum virum ⁊ expreſſum xpiſti imi
tatorē? Hoc autē eciam ignaui ex
neceſſitate tamen faciunt cenobite.

Nam in eo a ſtudioſis differunt· ꝙ
illi ex dilectione exercent ea ad que
iſti ſtimulo neceſſitatis vrgentur et
ſepe inuiti· Sunt tamen in habitu
communi quos ſeculares nõ audeo
nominare· cum nichil ſeculare dicen
dũ ſit ĩ talib9 · niſi ꝙ ſeculo nequã
amoris federãtur affectu· Dicit enĩ
preputium nichil eſt· ⁊ circũciſio ni
chil eſt· ſed et obſeruatio mãdatoꝝ
dei; ſic vt religioſorũ pace dicã· mo
nachatus nichil eſt· ⁊ canonicatus
nichil mandatorũ obſeruatione de
ducta· Hec igitur tandem proſũt ſi
qs legem obſeruet· ſi vero ſine hijs
quiſpiã obſuat legem cũ nequaꝙ̃
dixerim ſeculare· Veruptñ gerant9
morem religioſis · ſint ſeculares in
terim quos veſtis pulla ab alijs nõ
diſcernit Nulla enim iactura nois
niſi ſecularis ſit et vita · ¶ Indig
nantur aliqui ꝙ de religioſis ego
habitu ſecularis · ⁊ ꝯuerſatione pec
catoꝛ iſta ꝓnũcio et dum cõmendo
cenobitas me alijs detrahere crimi
nantur· aduerſus hos nõ ceſſarẽ· ſed
benedictũ appello· qui ſicut gyroua
gos et ſarabaitas arguit ſic mani
feſte commendat cenobitas· Auctoꝛ
michi iheronim9 eſt licet cũ nõnul
li monachorũ/minus benigne audi
ant eo ꝙ clericos quo ad aliq̃d vis9
eſt ꝑtuliſſe· Auctoꝛ eſt inq̃ꝙ̃ ꝙ veſtis
neq̃ꝙ̃ religiois differẽtiã faciat· ſꝫ in
omni habitu qui timet deũ ⁊ opatᷣ
iuſticiam; acceptus eſt illi· Itẽ quo
qꝫ ait veſtes pullas eque vita vt cã
didas· ornatus vt ſordes/pari mõ fu
gienda · qꝛ alterũ delicias/alterum
gloriam redolet Nõ abſꝫ lineo cincte

tu incedere· ſed precium linea tũ veſ
tiũ non habere laudabile eſt Et ma
nifeſte videtᷣ exprimere ſectam tem
poris nñi/hoim ſcꝫ qui irregularem
regulam quandã profitentur/quos
an ex verbis eius poſſis agnoſcere
audi quid ĩ ꝯtinenti ſubiũgat Alio
quin inquit ridiculũ et plenũ dede
coris eſt referto marſupio ꝙ ſudari
um ⁊ orarium nõ habeas gloriari·
Sunt qui paupertib9 parũ tribuãt
vt ampli9 accipiant· ⁊ ſub ꝑtextu
elemoſine querunt diuicias qui ma
gis venatio appellanda eſt ꝙ̃ elemo
ſina· Sic beſtie· ſic aues· ſic capiun
tur ⁊ piſces Modica eſca in hamo
ponitᷣ vt ĩ eo matronarũ ſacculi ꝑtra
hãtᷣ Eſt vtiqꝫ meli9 nõ habẽ q̃d tri
buas ꝙ̃ vt tribuas petẽ ĩpudẽtᷣ Nõ
hũt fr̃es hoſpitales· vel alij q̃d hic
de me querãtur · qui enĩ hec loqui
tur docto re certe ẽ· ⁊ forte ad coſilhe
ronim9 nõ reſpexit Ipi licet ego nõ
nouerĩ nouerũt regulã ſuã Noui ta
men regulã veritatis· q̃ michi ꝯſtat
ꝙ religio mũda et ĩmaculata apud
deũ · et patrem hec eſt· viſitare pupil
los ⁊ viduas in tribulatione eoꝝ·
⁊ immaculatũ ſe cuſtodire ab hoc
ſeculo· Hec aũt politicorum omniũ
eſt· et bene cum iſtis agitur· ſi eam
fideliter ſeruãt· Porro in ſacro ordo
dei degentium regulam in ſe pro
pheta exprimit dicens · Prouide
bam dominũ in ꝯſpectu meo ſemꝑ·
q̃m a dextris ẽ michi ne cõmouear
ꝓpter hoc letatũ eſt coꝛ meũ ⁊ ma
ria excepta a turb· ⁊ in euãgelio ſe
dẽs ſec9 pedes dñi vt audiret vbũ
ei9 ¶ At vt de ypocritis ſmo claudatᷣ

quid beat9 iob de hijs ꝓnũciet pro
feratur in mediũ Hoc inquit ſcio a
ꝓncipio ex quo poſit9 eſt hõ ſuꝑ ter
rã. ꝙ laus impioꝝ breuis ſit/gau
diũ ypocrite adinſtar puncti Si aſ
cenderit vſqꝫ in celũ ſuꝑbia ei9/ ⁊ ca
put ei9 nubes tetigerit. quaſi ſterq̃
liniũ ꝑdetur in fine ¶ Capitulum
vigeſimũquartũ De inuidis et de
tractoribus

Ecce q̃miſer eſt finis ypo
critarũ. q̃ ſacro teſtãte elo
quio ꝑdetur vt ſterq̃liniũ.
quo nichil imũdi9 eſt Fruſtra ergo
affectauerũt vmbrã bonoꝝ opeꝝ.
nã ſi bona eſſẽt reuera nequaq̃ ꝑde
rẽtur vt deſideria carnis iplerẽt/q̃
aduerſ9 ſpm̃ ɔcupiſcit Multa ſuſti
nuerũt i fame ⁊ ſiti in frigore ⁊ nu
ditate. ⁊ ſimilib9 q̃b9 xp̃i p̃ncioſum
emi poterat margaritũ Nõ eni in
ſola imũdicia vel gula ɔſiſtunt opa
carnis. cum aplũs ad galathas lo
quẽs ea in multis vicijs manifeſta
eſſe cõuincat. vt ſũt/fornicatio. imũ
dicia. auaricia. ipudicicia. luxuria. y
doloꝝ ſeruit9. venefícia. inimicice. ɔ
tẽtiones. emulatiões. ire. rixe. diſſẽ
tiões. hereſes. ſecte. iuidie. homicidi
a. ebrietates. ɔmeſſatiões. ⁊ ſimili
a. q̃ qui ɔmittũt regnũ dei nõ poſſi
debũt Cum ergo ad finem imũdi
cie. vel luxurie ſiue ianis glorie vel
auaricie exitũ opa referãtur. q2 ꝑuã
tur fine ſuo: morte incurrũt Unde
idẽ aplũs. nõ efficiamĩ inq̃t inanis
glorie cupidi inuicẽ ꝓuocãtes iuicẽ
iuidẽtes Sane vicia q̃b9 falſa iuſti
cia inoteſcit. prudenter ⁊ elegãter
expreſſit. cũ arrogãtie tumor ſcãle
ꝓuocet. vnde ſibi ꝓuenire victori
am opinatur. ⁊ liuor illis iuideat:
quos ſuꝑiores putat eſſe vel pares
Quo quidẽ nichil credidere ẽ eſſe mi
ſerius. licet nulla miſeria min9 mo
ueat miam/ ⁊ h̃ recte/ q̃ calamitates
eoꝝ q̃ ſponte abiecerũt beatitudinẽ
Quis ei cõpaciat̃ eis/ q̃ a felle ma
licie malũt ẽẽ miſeri q̃ btĩ: ¶ Pa
trib9 ſiquidẽ p̃dcm placuit btĩtudi
nẽ ɔſiſtere in v̓tute. ⁊ nullã ſine ca
ritate poſſe eſſe v̓tutem Cui9 vtiqꝫ
fruct9 iocundiſſim9 eſt aplõ teſtante
q̃ opib9 carnis hec opa ſpũs q̃ ad
vitã proficiũt eiſdẽ oppoit. q̃ ſũt.
caritas. pax. paciẽ. longanimitas.
bonitas. gaudiũ. mãſuetudo. conti
nẽtia. caſtitas Qui ergo hos virtu
tis ramos a tr̃a cordis ſui ſuccidũt
⁊ radicẽ caritatis de q̃ oriuntur ex
terminãt. qua nam via ad beatitu
dinẽ ꝑgũt: Plane nichil eſt quod
magis caritatem impugnet q̃ vene
num inuidie Eſt autem inuidia vt
philoſophis placuit. triſticia ex ap
parẽti proſperitate alicuius inicium
Si enim de tyranni vel peruerſi ci
uis apparẽti quis proſperitate triſ
tatur. nequaq̃ deturpatur inuidie
macula. nam et bonis diſplicet/cũ
i perniciem multoꝝ/ bene ſuccedit
hijs qui ad mala credũẽ ꝓuiores
Si ergo liuor bonis affligitur ali
enis/planum eſt q̃ a caritate pluri
mũ diſtat. qui ſua non querit ſed
proximoꝝ im Caritas in bonis ni
chil ſuum. in malis nichil reputat
alienum. malis cõpatitur alienis.
bona ſua diffũdit i ꝓximos Nã ⁊
alios vnit vt idẽ velit. idẽqꝫ nolint

Ait magn9 pater auguſtin9 · tol
le inuidiā · meū tuū eſt · et tuum me
um et forte nō erit aliq̄d meū vel
tuū · ȝ oīa nr̄a erūt Ipſa eni ē q̄ qđ
ſibi vult adeſſe · idē ꝓximo abeſſe de
ſiderat / ⁊ ſi nō abſit · infeliciť cruciā
tur · et ſepe in eo quod nō deſiderat ·
dū videt illud ꝓximo adeſſe torq̄ē ·
Recte quidē cum ꝗ ethic9 dicat q̄a
iuſtius inuidia nichil eſt / q̄ ꝓtinus
ipſum auctorē rodit · excrucians aīm
Nec leue tormentū credas · quo nul
lū grauī9 potuerūt ſeculi excogitare
tyrāni Peſtem hanc licet poetica nu
be figmenti naſo depinxit · elegantē
quidem ⁊ vere · Pallor in ore ſedet ·
macies in corpore toto · Nuſq̄ꝫ rectā
acies · linent rubigine dentes · Pec
tora felle virent · ſubfuſa eſt lingua
veneno · Riſus abeſt · niſi quem viſi
fecere dolorēs Vixq̄ꝫ tenet lacrimas
quia nil lacrimabile cernit · nec fru
itur ſompno vigilantibus excita cu
ris · Sed videt ingratos · intabeſ
citq̄ꝫ videndo : ſucceſſus hominū car
pitq̄ꝫ et carpiť vna Suppliciūq̄ꝫ ſu
um eſt · Non eſt min9 vera deſcrip
tio · licet rei incorporali corporis cō
poſitionē auctor aſcribat · cum ī eo fi
gure que ſarcophegia vel ſarcogra
phia dicitur vis conſiſtat quod reb9
incorporalibus · corporis liniamen
ta licenter attribuit · hoc quidem po
tius attendendum q̄ꝫ nulla vis be
neficij aut nature / flammā reſtīgit
inuidie · Nam / et palladis viribus
et forma · motam deſcribit inuidiā
et ſororis felices talamos ſoror ſti
mulata ferre non potuit · et vt pro
miſſam numini · vel germane fidem

ſeruaret · nullo potuit precio inclina
ri Sepe mori voluit ne quicq̄ꝫ tale
videret · Ad parricidij facinus in
fratrem patriarchas excitauit inui
dia · vt nec impune reuclare liceret
gratiam · quam ſpiritus innocenti
monſtrabat in ſompnis · Ergo ſer
uitute dāpnatur innocēs frater · pꝛē
orbitate · ⁊ vt diſpoſitionem grē dei
euacuet · in ſe famē / ſeruitutis iugū
calamitatē exilij · calumpnias egyp
tiorum / ſeuiciam pharaonis / a iuſta
iudice iniquitas impetrauit Nam9
ioſeph in laboribus ſeruierūt · ⁊ ſuc
ceſſio coꝝ in luto · et latere ipſiȝ pa
leis reputatur idigna · Videas mul
tos eiſdem liuoris ſtimulis vrgeri ·
vt quos poſſūt obices opponāt grē
et diſpoſitionē altiſſimi nitātur ipe
dire · Si forte quaſi ſompniando co
nitiunt alicuius prouectum : obſtāt
reluctantur · vt quaſi fratrem yſma
elitis exponant / ſi non occidūt / in
cruſtant ipſam ſinceritatem · et vt ꝓ
prium pretexant ſcelus innocentiē
tunicā oſtendūt cruentatā Hāc eni
video in multis deſcriptionem · qui
ad oīa felicioris aure momēta vrū
tur ſibiq̄ꝫ vellēt aduerſari fortunā :
dum alij grauius lederentur · Et
vt eſopo vel auiano credas · videbis
qui ſibi oculū alterū erui gaudeat :
dū vtroq̄ꝫ priuetur proxim9 · nec
eſt qua via declines inuidiā niſi mi
ſerrim9 fias · Celebre nāq̄ꝫ eſt ab
ātiquo ꝓuerbio : quia ſola miſeria
neſcit inuidiam : fortunaq̄ꝫ homi
nis miſerrima cui non inuidetur
Fertur plato cū ei condiſcipuli inui
derent · ſocratem interogaſſe : qua

ratione poſſet hominū declinare inuidiam Cui ſocrates. Eſto inquit vt terſites Dum ergo torquentur inuidia. alios miſerie ſue volūt eſſe participes. vndiqꝫ querentes vt noceant et ipſā innocentiā/quādā putant eſſe mortis ymaginē. Unde maro vt ab vno diſcas oēs notans inuidum ait. ⁊ ſi nō aliqua nocuiſſes: mortuꝰ eſſes. quo nichil minꝰ decet. phm aut virum auctoritate vel moribꝰ grauē Unde ſocrates. nō ille āntiquꝰ. ſꝫ quē auctorē geſtoꝝ caſſiodorꝰ in tripartita laudat hyſtoria. Cur iniqt iulianꝰ tonſores ⁊ cocos a palacio expulit nō mō imperatoris ſꝫ ⁊ phi opꝰ egit. vt āt detrahēt atqꝫ dilaceraret? neqꝫ phi neqꝫ principis fuit Cū ei ex quacūqꝫ cauſa ceſſāt opa. decurritur ad maliciā detrahēdi Hec eſt vtiqꝫ īdubitata peſtis inuidie ⁊ caritatē abeſſe manifeſto iudicio preſtat Et nūc quidē bona aliena peruertit/nūc minuit mala ā fingit q nō ſunt/aut magnificat et extollit ſi qua ſūt Caritas nō agit perperam At hec ſola peruerſitate letatur Cū apoſtolꝰ vicia gētiū multa enumeraret. nouiſſime ⁊ qſi in culmīe malorū ſiue pfundo vitiꝰ dixerim poſuit detractores. eoſqꝫ tanqꝫ ſingulari nota/diuine bonitatis hoſtes exprimēs/quaſi ſolos deo odibiles denūciat ¶ Perūptamē illos deo odibilioēs itē ceteros eē crediderim. qui latēti odio vt magis noceant eiſqꝫ credatur fideliꝰ. laudes pdicāt alienas. amiciciā ſimulāt. ſubiicientes tā in calce ſermonis. vel modiū qd precedētibꝰ titulis aduerſetꝰ.

Felix ⁊ nato. felix ⁊ coniuge pretheus Et cui ſi demas iugulati crimina phoci Dia cōtigerāt Nūquid tāti parricidij labes/oēs nō modo fortune dotes. ſꝫ quis magnifice virtutꝫ titulos grādes nō oblitterāt? ¶ Tale eſt illud oratoris Juliū fortunatū fateor virū forteꝫ. ⁊ quem conſtet ſtrenue egiſſe quāplurima quo tamē pacto iudiciū repetūdarū apud iudices iuſtos euaſerit mirarer quidem/ſi vis eloquij eiꝰ michi eſſet incognita Hoc nonne venenū eſt ⁊ quodāmō ſpēm boni operis. ⁊ vt ita dicā/virtutis vitā extinguit? Et quidē de gnatonicis. i. de adulatoribꝰ multa ſuperius dcā ſunt. ſꝫ quos deteriores dixerim gnatonicos an detractores: nō ſatis liquet. vtrūqꝫ tn̄ viciū apud āntiquos inuenio morte mulctatum. Nā ⁊ athenienſes thimagorā/inter officia ſalutationis dario regi more gētis illiꝰ adulātē/capitali ſupplicio affecerūt. ⁊ lacedemonioꝝ ſenatꝰ caꝑiſtolū intimū iuſſit. eo qꝫ magnoꝝ viroꝝ carpere famā maluit qꝫ palā cōſtātia virili arguere Hoc enī apud bñ cōpoſitos ſemꝑ licuit. vt qſqꝫ ſuo iudicio vteretꝰ. palāqꝫ reprehēderet qd neqꝫqꝫ recte fieri videretꝰ Si quidē hāc reprehēdēdi licenciā caritate ſubnixā libertas approbat. ⁊ tyrānica dūtaxat rabies perhorreſcit. et impedit

¶ Ceterum detractores ⁊ inuidos ſic in curia videbis habundare ac ſi in eam quaſi totius orbis ſentinam confluxerint. Non eſt cetus conuiuencium (niſi religioſiſſimꝰ ſit) quē liuoris ſtimulꝰ nō attigat. vbiqꝫ tn̄ qui illuſtrioribꝰ clareſcūt meritis.

atiuus inuidie toxicato dente rodū
tur. Urit enī fulgore ſuo qui p̄gra
uat artes Infra ſe poſitas. extinct9
amabitur idē. ſed pre ceteris ſerui
dn̄os. p̄latos ſubditi inſequūtur.
Nam ſicut ſeruorum ita ꝗ ſubdi
toꝝ gen9 plerūqꝫ querulū ē. ⁊ aut
ſe iniuſte p̄mi aut indigne remunera
ri ſtudia aut officia male amminiſtra
ri cauſatur Raroqꝫ inuenies q̄ in ali
quo non detrahat preſidenti. ⁊ ſi i
terdum omnia recte gerantur. Cō
micos reuolue. relege tragicos. fa
miliā fere ſemper patrisfamilias vi
debis ingratam. At nō modo in cu
ria ſed in ſcola. ꝫ in clauſtro. ſed i ca
pitulo. morem hūc ſi tamen domeſ
tica vicia/ ſūt moribꝰ aggreganda/
inicabens obtinere ¶ Venerabilis
pater gilbertus herefordenſis ep̄s
michi referre cōſueuit clauſtralium
morem. quem in ſeipſo ſe fatebatur
expertū. Cum enim monaſteriū in
greſſus eſſet. feruēs adhᶜ igne quē
de nouo conceperat/ magiſtratuū ſu
orum ignauiā arguebat. Nec mo
ra promotus in modicis miſerati
one cōpliaum motus eſt. nō tamē
peperat maioribꝰ Paulo poſt ad p̄
ores aſcēdit. prioribuſ qꝫ ꝯpatiēs :
carpere non ceſſauit abbates. Factꝰ
eſt ⁊ ipſe abbas. ꝗ propiti9 in coab
bates epiſcoporum cepit vicia intue
ri. Tandem et ipſe epiſcopus coe
piſcopis parat nec tamen ipſū inui
die vicio arbitror laboraſſe. Vi-
dit prudēs / quod hominibꝰ quodā
modo ingenitū eſt eleganter expreſ
ſit Et forte hoc ſibi prefatus pater
impoſuit. vt ſic laborantium turbe

ſpōte conſertus benignꝰ audiretur
Nam iuli9 ceſar audita catonis
morte tandē compaſſus eſt laboribꝰ
⁊ erumpnis extincti. ꝗ egregium ci
uem rebꝰ humanis defleuit exemp
tum/ publice tamen ꝯfeſſus eſt. ꝙ ꝗ
cato virtuti eius inuiderat. ⁊ ꝙ ipſe
catonis glorie inuidebat Que vero
ad grām ſine inuidia via expeditiſſi
ma ſit/ ſenex docet in audria. dū fi
lium in omnibꝰ obſeq̄ neminem le
dere refert ¶ Ait quoqꝫ ſequēde be
atitudinis pater auguſtinꝰ. qꝛ dētē
caninū. vel euitabit cautiſſima hūi
litas vel retūdet ſolidiſſima veritas
Alia ſiquidem virtute nemo detrac
tionis declinat aculeos. libere ta
men reprehenſionis medelam / ſa
na mens minime aſpnatur. licet iu
re conuicia puniātur. famoſiqꝫ libel
li. Nam ſi mala condiderit in quem
q̄s carmina/ ius eſt/ iudiciūqꝫ / ⁊ ad
uerſus cōuiciatores prīc. lex ē ac
cepta. choruſqꝫ de inepta licētia pre
ſumētiū ⁊ abutentiū turpit̄ obticuit
ſblato iure nocēdi Capl̄m xxv De
libertatꝭ amore ⁊ fauore ⁊ de hijs
q̄ libere dcā patiēti aīo maiores tu
lerūt; ⁊ de dīa lectoris ⁊ ſcematis.
Libertas quoqꝫ de ſingulꝭ p
arbitrio iudicat. ⁊ q̄ ſanis
videt moribꝰ obuiare. rep̄
hēdere nō veretꝛ Nichil aūt ē gl̄oſiꝰ li
bertate p̄t v̄tutē. ſi tn̄ libtas rc̄ a
v̄tute ſeiūgit. Oībꝰ enī rc̄ ſapiēti
bus liquet qꝛ libertas vera aliunde
non prouenit Vn̄ qꝛ ſūmū bonū i
vita cōſiſtet eſſe virtutē/ ꝗ q̄ ſola gra
ue ⁊ odioſū ſeruitutis iugū excutit/
p̄ v̄tute/ q̄ ſingularꝭ vincēdi cauſa ē

moriendū ſi neceſſitas ingruit phi
cenſuerūt Ad hec ꝑfecte ſine liberta
te nō ꝓuenit· libertatiſqꝫ diſpēdiū
conuiat ꝑfectā nō adeſſe virtutē Er
go ⁊ ꝑ virtutū habitu ꝗlibet liber
eſt: ⁊ ꝗtenꝰ eſt liber catenꝰ ꝟtutibꝰ
pollet Extra viciā ſola/ſeruitutē in
ducūt· hoīemqꝫ ꝑſonis ⁊ rebꝰ inde
bito famulatu ſubiciūt· ⁊ licet ſerui
tus ꝑſone qnꝗ miſerabilior appare
at: viciorꝫ ſeruitꝰ lōge ſemꝑ miſeri
or eſt Quid eſt itaqꝫ amabiliꝰ liber
tate· ꝗd fauorabiliꝰ ei ꝗ virtutis ali
quā reuerētiā habet? Eā ꝓmouiſſe
oēs egregios ꝓncipes legimꝰ· nec
vnꝗ̄ calcaſſe libertatē niſi manifeſ
tos ꝟtutis hoſtes ¶ Que fauore li
bertatis ſūt itroducta nouerūt iuriſ
periti· ⁊ ꝗ ob illiꝰ amorē magnifice
geſta ſūt· hyſtoriarū teſtimonio ꝑ
celebre eſt· Catho venenū bibit/
aſciuit gladiū· ⁊ ne qua mora ꝓtē
deret vitā ignobilē· íiecta manu di
latauit vulnꝰ· ſāguinē generoſū ef
fudit· ne regnante videret ceſarem
Brutus arma mouit ciuilia· vt vr
bē eximeret ſeruituti· ipſaqꝫ ſedes
impijs miſerabili maluit bello ſemꝑ
affligi ꝗ̄ dn̄m licet mitiſſimū ſuſti
nere Traſeo ad infirmiorē ſexum
Cōiuges theuthonorū ob amorē
pudicicie rogātes victorē manū ve
dono mitterēt veſte ꝟginibꝰ ſe quo
qꝫ ꝑmittētes cohabiturꝰ futuras exꝑ
tes· cū minime audirētur· ꝓxima noc
te ſpiritū ſibi laqueis eripuerūt· eli
ſo gutture· ne ſeruirēt/aut pudicicie
diſpēdiū paterētur· Si ſingula hu
iuſmodi referre voluero· tēpꝰ ante
ꝗ̄ exēpla deficiet ¶ Libertatis ita

qꝫ vſus eximius eſt· eiqꝫ ſoli diſpli
cet· qui moribꝰ ſeruilibꝰ viuit Qui
libere dicūt· aut fiūt· ſicut timoris
ita ⁊ temeritatis exꝑtia ſūt/ ⁊ dū
recta via incedūt· laudē merēt ⁊ gra
tiam· at cū ſub ymagine libertatis
temeritas/ſpūs ſui ꝓfluit vehemē
tiam/ reꝓhēſionē incurrat Vulgi ꝗ
dē auribꝰ gratior· ꝗ̄ ſapiētiſſimi ci
uiſqꝫ aīo ꝓbabilior· vtpote frequēti
us tuta venia aliena/ꝗ̄ ꝓudentia
ſua Viri eñ optimi ⁊ ſapientiſſimi
ē habenas laxate libtati· ⁊ ꝗlibet
dicta eiꝰ patiēter excipe Sed nec o
peribꝰ ſe opponit dū ꝟtutis iacturā
incurrat Cū eñ ꝑ ſeipſā virtꝰ que
qꝫ reſplēdeat· patiētie titulꝰ glorio
ſiori fulgore clareſcit ¶ Priuernati
um quidam cum iterrogaretur qua
lem pacem habituri eſſēt priuerna
tes captiui ſibi ipunite donata· rñ
dit conſuli romanorum· ſi bonam
dederitis perpetuam· ſi malam nō
diuturnam · Quo voce libertatis
nōmodo veniam rebellionis obtinu
erunt priuernates· ſed etiam bene
ficium ciuitatis romane quia ſic in
ſenatu loqui priuernas auſus eſt·
Philippus quidam aduerſus ordi
nem ſenatorum libertatem exerc
it· ſegniciemqꝫ pro roſtris expro
brāc alio ſibi ſenatu opꝰ eſſe dixit·
nec tamen ſenatoria grauitas mo
ueri potuit· ſicut nec prudentia phi
lippi conſulis· cum ei a reo diceretur
cui littoris precepeāt inia manum·
non es inquit mi philippe michi
conſul · quia nec ego tibi ſenator
ſum· Magni pompeij inter cete
ros in hac parte virtus enituit·

Cum enĩ gneus piſo malliũ criſpũ
reum ageret/ eũq; euidenter nocen
tem/ põpeij grã eripi videret. iuueni
li impetu ac ſtudio ad accuſationẽ
prouectꝰ multa ⁊ grauia crimia p̃
potenti defenſori obiecit Interroga
tus deinde ab eo cur ſe pre des quo
q; nõ accuſaret. da inquit. ⁊ tu pre
des reipublice te ſi poſtulatꝰ fueris
ciuile bellũ nõ excitaturũ. et ego
etiam de tuo priuſq̃ de mallij capi
te in conſilium iudices mittam Ita
eodem iudicio duos ſuſtinuit reos
accuſatione malliũ. libertate pom
peiũ. ⁊ eoꝝ alterũ lege peregit. al
terũ profeſſione qua ſolum poterat
Gneus lentulus marcellinꝰ cõſul
cũ in cõtione de magni pompeij ni
mia potentia quereretur/ aſſenſuſq;
ei clara voce populꝰ eſſꝫ Acclamate
inq̃t quirites acclamate dũ licet/ iã
enĩ vobis intumeſcẽte pompeio id
facere nõ licebit Impune tamen tã
eximij ciuis pulſata potẽtia ẽ. hinc
inuidioſa querela. hinc lamẽtatione
miſerabili. Eidem candida faſcia
crus alligatũ habenti fauonius nõ
refert inquit/ qua in parte corꝑis ſit
dyadematices eꝰ regias exprobãs
cauillatione pãni exigui. ſed is neu
tra ĩ parte mutato vultu vtrũq; ca
uit. ne aut hylari frõte libenter ag
noſcere potentiã. aut triſti iram ꝓfi
teri videretur Idem cũ helino for
miano libertini filio improperãs q̃
redierat ab inferis vt luteũ libonẽ
cuicã põpei accuſaret Ab inferis in
q̃d helinꝰ in libonẽ venio accuſator
ſed diu illuc morarꝰ ſũ. vidi q̃ plurí
mos ĩ diuerſa etate ⁊ ſexu inocen

tes ibidẽ de te grauiſſime conq̃ren
tes q̃ ipſoꝝ hãc importabilem bo
nis potentiã tuã nequiter condẽpna
uens. et oĩa pompeij ꝑuerſa ⁊ rep̃
hendẽda audientibꝰ cũctis expoſuit
Itaq; eodem tempꝛe ⁊ fortiſſimũ
erat pompeiũ maledicere. ⁊ tutiſſi
mũ Vnde ⁊ delphilꝰ tragedꝰ inter
agendũ populo directa in pompeiũ
manu miſeria inq̃t nrã magnꝰ es.
Item gaio carbone ꝯſule iubente
ſibi obſides dari a placentinis mar
cus craſtiãus libertate inflãmatꝰ.
nec nuniis nec viribꝰ ceſſit. ymo cõ
ſuli dicẽti ſe habere gladios Reſpõ
dit/ ⁊ ego ãnos Decimus galba
pro pompeio obligatus. cũ in foro
cõueniretur gai inquit ceſar ꝓ pom
peio genero quondã tuo tercio eius
cõſulatu pecuniã ſpopondi quo no
mine nũc appellor Quid agã? an
dependã? palã atq; apte ei bonoꝝ
pompeij venditionẽ exprobãdo. vt
a tribunali ſubmoueretur meruerãt
Sed illud ipſa mãſuetudine miãꝰ
pcãꝰ. es pompeij. es alienũ ex ſuo
fiſco ſolui iuſſit Piſiſtratꝰ athenĩẽ
ſiũ tyrãnus cũ eũ vxor hortaretur
vt capitale ſuppliciũ ſumeret de ado
leſcente qui filie eiꝰ amore ſuccẽſus
eam in via publica obuiam fuerat
oſculatꝰ reſpondit ſi eos qui nos
amant interficiamꝰ. quid faciemus
hijs quibus odio ſumꝰ? Vox qui
dem ciue dignior q̃ tyranno qui et
filie laudabiliter tulit iniuriam. ⁊
laudabilius ſuam. Idem a traſip
po amico conuicijs in cena ſine fine
laceratus ⁊ animum et vocẽ ab ira
cohibuit. Et licet eum traſippus

impetu temulentie ſputo in os eiꝰ
iecto reſperſerit· filios ⁊ familiam
ab vltioē retraxit· poſteroqꝫ die ſup
plicem ⁊ voluntariā mortē de ſe exi
gentē; data fide in p̄ſtine gradū ami
cicie recepit Nobiliſſimis ciuibus
fortune tñ diſpar· / a ſenatu / hyſpa
nia prouincia delegabat· Audiēte ſer
uio ſulpicio humili viro· ſꝫ liberrimi
ſpūs Cū ergo ſenatui ciuā populꝰ
p̄ſtitiſſet aſſēſū/ neutrū mitti michi
placet inq̄t ſulpicius qm̄ alt̄ nichil
habet· alteri nichil eſt ſatis· eq̄ ma
lam licētis impiȷ magiſtrā iudicās
inopiam atqꝫ auariciā· Romanū
quoqꝫ conſulē brutū liſitanie impa
torē legatꝰ ciuiorū aduerſꝰ roma
nū imperiū arma tractātiū Vbi gra
uitate mouiſſe poterat niſi romanꝰ
eſſet/ qm̄ huic p̄plō p̄ ceteris mode
ratio ſemp̄ amica fuit· Cū ei ciuiȷ
ad redēptionē libertatis inuitaretur
legatꝰ ferrum ſibi a maioribꝰ quo
vrbē tueretur relictū eſſe reſpōdit·
nō aurū quo ab impatore auaro e
meret libtatē Paſchelius nimus
vir ſūma libertate multaqꝫ ſciētia·
et domi et foris clarus · ſed in ſolo
philoſophandi ſtudio interrogatꝰ
quid ſibi tantam daret que vellet
dicendi licentiam· duo reſpondit ·
que homines horrent ſenectutem ⁊
orbitatem Quid enī timebit ſenex
orbus? Pirrꝰ percūctatꝰ eſt eos
qui in conuiuio tarentinorum parū
honoratum ſermonem de ſe habue
rant· an que audierat vera eſſent·
Tunc ex hiȷs vnus niſi inquit vi
num nobis defeciſſet· iſta que tibi
relata ſunt/ pre hiȷs que dicturi era

mus ludꝰ ac iocis fuiſſent Tam
vrbana crapule excuſatio tāqꝫ ſim
plex cōfeſſio veritatis iram tyrāni
cōuertit in riſum Inſerit ſe viris/
liberi ſpūs mulier/ barbari ſāguinis
q̄ a philippo rege temulento tumul
tu merens dampnata prouocatem in
quit ad philippum· ſꝫ ſobrium Hic
ergo excuſſit crapulā oſcitāti ⁊ pre
ſentis animi ebriū reſipiſcere· cauſa
qꝫ diligentiꝰ inſpecta/ coegit iuſtio
tem ferre ſententiā Siracuſana q̄
dā ſola cotidie tempe matutino vo
tis expetentibꝰ a diȷs ſalutē grauiſſi
mi ⁊ importabilis tyrāni dyoniſiȷ
deuotiſſime exorabat Qd̄ vt is cog
nouit· nō debitam ſibi āmicatꝰ beni
uolentiā· ad ſe vocatā cur aut quo
ſuo merito hoc faceret īterrogauit
Tunc illa Certa eſt inquit ꝓpoſi
ti mei ratio· Puella enim cū grauē
tyrānum haberemꝰ carere eo cupie
bam Quo interfecto; aliquanto te
trior arcem occupauit· eius quoqꝫ
finiri dominationē magni eſtima
bam Terciū te/ ſuperioribus im
portuniorem/ cepimus habere recto
rem· Timens itaqꝫ ne ſi et tu ab
ſumptus fueris eciam tibi ſuccedat
deterior caput meum pro ſalute tu
a deuoueo· Tam facetam audaci
am dyoniſius· et ſi teterrimus; pu
nire tamen erubuit· Quid enī
ſecurum erit ſi eciam virtutes inter
quas precipuum fere locum liber
tas obtinet puniuntur? Romani
ergo ſicut aliȷs preſtantiores; ita
et reprehenſionis patientiores exti
terunt/ adeo quidem vt dūmodo in
quiuiȷs ⁊ locꝭ minꝰ ſobriȷs caueat

quiſquis eam iuſtam tamen horret
ac refugit. ſobrietatis videat igna
rus Nam et ſi contumeliā habeat
euidentē. vel abſcōditā patientia re
prehenſionis apud ſapientes lon
ge glorioſior eſt ꝙ͂ pena Inde ledori
arum ꝟ ſcomatū eaꝗ aduerſus vi
ros ſūma poteſtate p̄ditos exercā
ur licentioſum magis ꝙ͂ licitū eſt.
Eſt autem vt in libro ſaturnali
orum euſtachius docet ledoria que
exprobrationē. et directā cōtumeli
am continet Scoma quidē moſus
eſt figuratus. quia ſepe vel fraude
vel vrbanitate tegitur. vt aliud ſo
net aliud ītelligas Nec tamē ſem
ꝑ ad amaritudinem pergit. ſed nō
nūꝗ͂ hijs ī quos iacitur ⁊ dulce eſt
Quod gen9 maxime vel ſapiēs vel
alias vrban9 exercet. precipue int̄
menſas ⁊ pocula vbi facilis eſt ad
iracundiam ꝓuocatio. Nam ſicut
in p̄cipiti ſtātem vel leuis tact9 im
pellit. ita vino vel infuſū vel aſper
ſū ꝑuus quoqꝫ dolor īcitat in furorē
Ergo cauti9 in cōuiuio abſtinēdū
ſcomate qd̕ tectam intra ſe habet ī
iuriam Tāto enī impreſſius herēt
dicta talia ꝙ͂ directe ledorie. vt ha
mi anguloſi ꝙ͂ directi mucrones te
nacius infigūtur Maxime qꝛ dicta
hmōi / riſum preſentib9 mouēt / quo
velut aſſenſus genere / ꝯfirmatur ī
iuria Eſt autē ledoria hmōi Oblit9
ne es quia ſalſamenta vendebas?
Scoma autem qd̕ dictū eſt cōtume
liam eſſe celatā. tale eſt Memim9
quando brachio te emūgebas Nā
cum res eadem / vtrobiqꝫ dicta ſit.
illud tamē ledoria eſt quod aperte
obiectum exprobratumqꝫ eſt. hoc
ſcoma / quod figurate Sunt ſcoma
ta minus aſpera. que quaſi edenta
te belue ſunt morſus. vt tullius in
conſulem qui vno tantum die cōſu
latum ꝑegit Solēt inquit eſſe fla
mines dyales modo conſules dya
les habem9 ꝟ in eūdē. vigilantiſſi
mus eſto conſul noſter canius qui
in conſulatu ſuo ſompnū nō vidit.
Eidemqꝫ exprobranti ſibi ꝙ ad eū
dem cōſulem nō veniſſet. veniebam
inquit. ſꝫ nox me ꝯꝓhendit At de
vſu ledorie. vel ſcomat̄ ⁊ ciuilitate
dicetur in ſequētib9 Nunc oſten
diſſe ſufficiat. quia arguere licitum
eſt. quod equū eſt eſſe correctum P
nū tamē de ſcomatibus alexandri
quaſi in calce libelli huius ſuperiori
bus annectam Cum ei rex darius
vno et altero prelio virtutē ei9 ex
pert9 partem regni tauro monte te
nus ⁊ filiam in matrimoniū cū de
cies centū milibus talētis pollicere
tur. eiqꝫ ꝑmenion vir magn9 inter
alexandrinos dixiſſet ſe ſi alexāder
eſſꝫ vſurum hac ꝯditione / reſpōdit
Et ego ſi parmenion eſſem eadem
vterer. tacite quidem ꝯſiliarij temi
ditatem arguens vox duab9 victo
rijs reſpondēte dignaqꝫ cui tercia ſi
cut euenit tribueretur Libera er
go fuit et ſemper licitum libertati
parcendo perſonis. dicere de vicijs
quoniam et ius eſt quo liceat veras
expromere voces ⁊ ꝙ etiam ſeruis
aduerſus dominos dum vera loquū
tur decembrem indulget libertatem.
Tunc ergo non īpetrata venia ꝗ
ipſo iure competit linguas acuūt et

quicquid cos toto anno vrit impu
ne redarguũt· palam detegentes· ⁊
criminã dũ tamẽ expletis ſaturnali
bus atra veniã nequaꝗ̃ ad accuſa
tionẽ dñoꝝ patronoꝝ ve proſiliãt·
vtor ergo libertate decẽbris ⁊ iuſ
ſis tuis obtemperãs quod me et te
vrit beneficio iuris comuni fidenter
arguo/nõ neceſſe ratꝰ veniam ĩpe
trare/in hijs que publice ſeruiũt vti
litati ⁊ tue ſunt placita volũtati·

Explicit liber ſeptimꝰ

Incipiũt caplã libri octaui

Qꝫ gnatonica ſubeſt traſoniane
⁊ de ſeptẽ pͥncipalibꝰ vicijs ⁊ ſeq̃la
eoꝝ ſcđm gregoriũ ⁊ ꝙ inanis glã
nobilẽ cetũ habet

Cplm pͥmũ

Qꝫ ratus eſt conteptor glorie ⁊
de tribꝰ locis a q̃bus laudis mate
ria trahitur· ⁊ que ſit laus vera· q̃
perfecta· que neutra· ⁊ de moderati
one largitionũ

Caplm ſecũdũ

Qꝫ omnis profeſſio ſuos habet
traſones· ⁊ de pſonis q̃ ad ſimulitu
dinẽ eunuchi terẽciane ſint apud in
aniter gloriantes· ⁊ ꝙ vana gloria
meretricis more ſequitur loculos·

Capitulũ terciũ

Qꝫ nullũ vicium peius auaricia
nec amari poſſe q̃ ſuſpectꝰ eſt auari
cie· ⁊ de duplici fonte liberalitatis·
⁊ vter ſit potior ⁊ de conſidio et gil
lia·

Capitulum quartum

De duobus natuãlibꝰ affectibꝰ
ſcilicet amore iuſti ⁊ amore cõmodi
⁊ de ſequela eoꝝ· amore· ſ· liberta
tis ⁊ amore dñandi· ⁊ de cõparatioẽ
ceſaris ⁊ cathonis· et de alexãdro
ariſtotile auguſto ⁊ platone· ⁊ hijs
qui via deuia ad gloriam pergunt

Capitulum quĩtum

De luxuria ⁊ libidine ⁊ quinqꝫ
pcio introitu mortis· ⁊ quoꝝ ſen
ſuũ ſit voluptas pciõſior/ ⁊ tripli
ci genere cõuiuioꝝ· ſcđm portunia
nũ ⁊ pernicie gule· et de cõuiuio di
donis et euandri apud virgilium·

Capitulum ſextum

De cibarijs ⁊ ſumpꝑuarijs legi
bus veterũ ad intẽperantiã coercen
dam· ⁊ differentia eaꝝ ſcđm portu
nianũ· ⁊ de intẽpantia anthonij· ⁊
frugalitate iulij ceſaris de auguſto
⁊ nerone ꝛ· ⁊ caligula· ⁊ vitellio ⁊
metello·

Capitulũ ſeptimũ

De cõuiuio phĩco· et ꝙ ei ciuile
connexum eſt et de ſumptuarijs le
gibus eiuſ·

Capitulũ octauũ

Qꝫ eciã in ſacra ſcriptura ſũt op
time ciuilitatis regule· et ꝙ nichil
virtute ciuilius· et que ſint regule
ciuilitatis in conuiuijs obſeruãde·
et de verecundia

Caplm nonũ

De gula cõuiuãdi ſenſu ⁊ fere ṽ
bis macrobij ſumptꝰ de libro ſatur
naliorum

Caplm decimũ

De moleſtijs et oneribus con
iugiorum ſcđm Iheronimũ et ali
os philoſophos· et de pernicie libi
dinis· de mulieris epheſine et ſimi
lium fide

Capitulũ vndecimũ

Qꝫ brutis ⁊ inſenſibilibꝰ quidã
appetunt conformari· ⁊ q̃ſta huma
nitate cum ſeruis viuendũ ſit· ⁊ de
trium reliquorum ſenſuum volupta
te·

Capitulũ duodecimũ·

De frugalitatis cõmẽdatioẽ et
nota q̃ntiliani i ſenecã· ⁊ quõ fruga
liter poſſit auaricie ſuſpicio deuitari

Capitulum decimũterciũ

Octaus lib

¶ De nichil ad gloriā fructuoſiꝰ eſt
laude ⁊ fauore bonorū ⁊ maxime
ſcriptorū ⁊ ꝙ turpiū familiaritas
nō tā pdeſt ꝙ obeſt. et ꝙ vno būſi
no vel deo glā ꝓpagatᷓ ¶ Ca. xiiij.
¶ Honeſtatē aut ſolā aut pre cete
ris expetendā. et in ea tota liberali
tati locū eſſe precipuū. ⁊ econtra
auariciā glorie plurimū aduerſari
¶ Capitulū decimūquintū
¶ De quatuor flumibus que de fō
te libidinis oriuntur epycureis. faci
untqꝫ diluuiū quo fere mūdus mer
gatur/et de aquis contrarijs ⁊ de
veſtibus eſau ¶ Capitulū xvi.
¶ In quo tyrannus a pncipe diffe
rat. ⁊ de tyrannide ſacerdotū ⁊ in
quo paſtor fur ⁊ mercēnarius ab in
uicē differūt ¶ Capitulū xvij.
¶ Miniſtros dei eſſe tyrannos. et
quid tyrānꝰ et de moribus gaicali
gule. ⁊ neronis nepotis eius et de
exitu vtriuſqꝫ ¶ Capitulū xviij.
¶ De morte iulij ceſaris et aliorū
gentiliū tyrānoꝝ ¶ Capitulū xix
¶ De auctoritate diuine pagine li
citū ⁊ glōſū ſit tyrānos occidere. ſi
tn̄ fidelitate non ſit tyrāno obnox
ius interfector/aut alias iuſticiā aut
honeſtatē nō admittat ¶ Caᵐ xx.
¶ Oim tyrānoꝝ finē eſſe miſeria.
quō in eos deus vindictā exercet ſi
manus ceſſet huāna/et hoc in iulia
no apoſtata/et multis ſacre ſcriptu
re patet exēplis ¶ Capitulū. xxi.
¶ De gedeone qui forma preſidē
tiū eſt et anthiocho ¶ Caplm xxij
¶ Conſilio bruti vtendū eſſe adū
ſus eos qui pro ſummo pontificatu
non modo certant. ſed ſciſmate di
micant/⁊ ꝙ tyrannis nichil quie
tum ¶ Capitulū viceſimūterciū.
¶ Epicureos nūꝙ aſſequi finē ſuū
¶ Capitulū viceſimūquartū.
¶ Que via fideliſſima ſit ad ſequē
dū quod epycurei appetunt vel pol
licentur ¶ Capitulū xxv.
Incipit prologus.

Olent q̄ mare na
uigant illis habe
re graciā ⁊ referre:
quoꝝ beneficio pe
ricula euaſerunt.
Accēdūtᷓ ignes.
clamores excitantur. eriguntur ⁊
ſigna/quibus ſcillea vorago. turbo
caribdis. ſaxa latencia/tractus ⁊ te
nacitas ſirtiū/a nauigantibus que
ant ſalubriter declinaꝛ. Hic ⁊ hijs/
qui ea iniuncte denūciant. quibꝰ ſa
lus pdicitatur huāna/rectiſſime grā
debetur ex merito et q̄ eā merētibꝰ
nō rependit ingratꝰ beneficij. dignꝰ
eſt ſalutis diſpendiū ſuſtinere. Nēo
aūt eſt qui ſalutē vicijs neſciat im
pediri. eaqꝫ ex amore ꝓximoꝝ no
tari ad fugā publice intereſt. Vita
ſiquidē huāna quouis freto procel
loſior eſt. nec poſſunt deuitaꝛ crimi
na niſi ſuis denuncientur indicijs.
Ad hāc vō operā publice vtilitatis
⁊ tuc iuſſiōis ſtimulis vrgeor. licet
in me nichil agnoſcā: qđ attētionē
ꝓuocet auditorū. hō vndiqꝫ immu
nitus et imminutus. ⁊ cui nec vita
ad conſcientiā. nec ad doctrinā ſcien
tia. nec opera ſuppetūt ad exemplū
Vnde in me a pluribꝰ ↄ̄clamatur
vt taceā dicētibꝰ ꝙ nec eciā virtutē
ſpecioſa laus eſt in ore peccatoris

Hoc hij ſoli faciunt quibus vicia
placent ceteteꝛ in mortem nemine
reuocante · aut qui ſaluantur inuiti
Nā quibus bona placēt nō a quo
ꝫ quid dicatur attendūt · ꝗ ex cau
ſis dicendi dicta penſantes · gratum
habent / quicquid vndecūqꝫ eliciatū
proficiat ad virtutem Nō ergo q̄s
ſed quid / qua ve de cauſa ſcribam ·
diligens lector attendat / ꝗ vbi ma
le dicta inuenerit ſincerus iudex · ⁊
nec inuidie · nec odij · nec alterius
affectionis motu concuſſus / teſtimo
niū de malo perhibeat / et vbi bene
dixero nō me cedat Michi tamen p
mimo eſt · ſi innocencie mee gratis
detrahitur a peruerſis / quos emen
dari vellem ſi me tamen benignita
tis tue fauor excepit · Quicquid
autem a preſentibus patiar · ſpero
auctore deo et caritate qua vrgeor
ad ſcribēdum michi preſtante fidu
ciam ꝙ labori meo gracia nō deerit
poſterorum · Odio ſiquidem vel a
more in partem alterutram preſen
tium pluriūqꝫ iudicia prolabuntur
Nichil equidem preſenti operi
ex propoſito inſeretur quod nō ſit
ratione vel precedentium auctorita
te ſcriptorum ſubnixū · In quibus
tamen quid ſequendum ſit lectoris
relinquitur arbitrio · vt procul a
nomine meo faciam vicium · et no
tam mentiendi Sed hec hactenꝰ
Nūc tranſeamus in epycureorum
caſtra · et quod ibi procerto fuerit
exploratum: in mediū proferatur ·
Nā ad corꝫ ſectā ꝑtinere noſcuntur
indubitanter q̄ in oībus ꝓprie ſerui
unt volūtati · Caplm̄ ꝓmū De
gnatonica ſubeſt traſoniane · et de
ſeptē ꝑncipalibꝰ vicijs ⁊ ſequela eo
rū ſcd̄m gregoriū · ⁊ ꝙ inanis glā
nobilem ortū habet

In tota ergo epycureo
rū familia inſignis eſt
traſo · et licet nō extiterit
primꝰ · aut oīm primꝰ
habendꝰ eſt · aut nō minimꝰ inter pri
mos Ei nāqꝫ licet ineptus ſit · tota
gnatonicoꝝ factio famulatur · Et
forte comicꝰ gnatonē ideo introdux
it ſeruū militis glorioſi: vt elegāt
innueret · qm̄ ⁊ ī vita hoīm · et ī aſ
ſertiōe moꝝ gnatonica ſubeſt traſo
niane Altera tamē pendet ex alteā
adeo quidē vt inuicē ſine ſe eſſe nō
poſſint Nā ⁊ gnatonis opera inu
tilis eſt / ſi nō ſit miles glorioſꝰ Et
forte traſonis arrogātia ꝯquieſceret
ſi nō eā fallacia gnatonis exciperet
Conuicia forte contēpnis eunuchū ·
ꝫ in eunucho fere oīm vitā expſſit
Et eo quidē liberius ⁊ elegātiꝰ om
nes arguit quo cautiꝰ fictitio argu
mēto ſine leſioē pſonarū vicia denu
dauit Si nobiliorē queris auctorē
multi ꝓcedent cenodoxie repſſores
Eſt aūt cenodoxia vt patribꝰ placu
it glā inanis que mētem inflat · et
aures · ⁊ nichil aliud emolimēti de
ſoliditate ꝟtutꝭ mortalibꝰ affert ·
Cū āt ſupbia ſit totius pcīi iniciū ·
Hāc de ſe ꝑmā ſobolē gignit Ab
hac ei virulēta radice ſupbie ſeptē
ꝑncipalia vicia oriunť · q̄ q̄dem ꝑnci
palia dicūť reſpcū minoꝝ q̄ ex hijs
velut ydre capitibꝰ multiplicať pul
lulāt Quoꝝ vt noīa ⁊ figure fideli
us teneāť · q̄lr̄ hāc peſtiferā arbore

beatiſſimus papa gregorius· depin
git ĩ moralibꝰ ſi vacat pauliſper at
tende ¶ Primos ergo ramos huiꝰ
plante ſic diſtinguit· vt ſit primꝰ ĩ
anis gliã· Scḋs inuidia Tercius
ira· Quartꝰ triſticia· Quitus aua
ricia· Sextꝰ ventris ingluuies Sep
timꝰ luxuria Vnde ⁊ ſaluator· qꝛ
nos hijs ſupbie vicijs captiuos do
luit· ad ſpirituale liberationis pliũ
ſeptiformis grẽ ſpũ plenus venit
Cũ vero viciorũ q̄nqꝫ ſint ſpiritua
lia duo carnalia: vnũqḋqꝫ eorũ tã
ta ſibi cognatione iũgitur· vt nõ ni
ſi de altero alterũ generetur Habẽt
qꝫ rami ſinguli de ſe ramuſculos ꝓ
cedẽtes· tãta quidẽ amplitudine di
latatos vt mundũ fere totũ in ma
ligno poſitũ pene operiãt Nam ⁊
de inani gliã/ iobediẽcia· iactãtia ·
ypocriſis· contẽtiones· ꝑtinacie· diſ
cordie· et nouitatũ p̄ſumptiones o
riũtur De inuidia odiũ· ſuſurrati
o· detractio exultatio ĩ aduſis prox
imi· afflictio aũt in proſperꝭ naſci
tur De ira rixe/ tumor mẽtis/ cõtu
melie· clamor/ indignatio· blaſphe
mie ꝓferunť De triſticia/ malicia·
rãcor· puſillanimitas· deſperatio·
torpor circa p̄cepta· vagatio mẽtis
erga illicita ꝓdeunt De auaricia
prodicio· fraus· fallacia· ꝑiuria· inq̄
etudo· violẽcie· ⁊ cõtra miam obdu
rationes cordis egrediũtur De vẽ
tris ingluuie/ inepta leticia· ſcurrili
tas· imũdicia· multiloquia· hebetu
do ſenſuũ circa ĩtelligentiam propa
gantur De luxuria· cecitas mẽtꝭ·
incõſideratio· ĩconſtãtia· p̄cipitatio·
amor ſui· odiũ dei· affectꝰ p̄ntis ſecu

li· horror aũt vel deſperacio futuri
generatur ¶ Sed q̄uo· ab inuicem
p̄ncipialia ꝓcedant· idẽ doctor expo
nit Prima namqꝫ ſupbie ſoboles·
dũ oppreſſã mentẽ corrupit: mox ĩ
uidiã gignit· qꝛ nimirũ dum vani
nois potẽtiã appetit· ne q̄s aliꝰ adi
piſci valeat hãc intabeſcit Inuidia
quoqꝫ iram generat· quia quãto in
terno liuoris vulnere animꝰ ſaucia
tur tãto etiã mãſuetudo trãquillita
tis amittiť· Et quia q̄ſi dolens mẽ
brũ tangitur· idcirco oppoſite ac
tionis manꝰ velut grauiꝰ preſſa ſen
titur· ¶ Ex ira quoqꝫ triſticia ori
tur· quia turbata mens quo inordi
nate ſe concutit· eo ad dicendum
mala confugit· Et cũ dulcedinem
tranſquillitatis amiſerit nil hãc ni
ſi ex ꝑturbatiõe ſubſequẽs meror
paſcit Triſticia quoqꝫ ad auariti
am diriuatur· quia dũ confuſũ cor
bonũ leticie in ſemetip̄o intus ami
ſerit· vnde ꝯſolari debeat foris quo
rit: ⁊ tãto magis exteriora bona
adipiſci deſiderat quãto gaudiũ nõ
habet ad qḋ ĩtriſecꝰ recurrat Et q̄
dẽ ſingula eorũ ſue prinicie afferunť
fructꝰ· cũ inanis glã deũ· inuidia pxi
mũ· ira auferãt ⁊ ſemetip̄z Triſticia
ſolacij ſit ignara Auaricia dũ ꝑ ex
teriora vagať· eciã cicatꝭ ſue macerať
ieiunio Vt vḋo macici ſue ĩdigentiã
expleat· ꝓlabiť ad duo carnis vi
cia q̄ ſequũť In q̄bꝰ liquet qꝫ de vẽ
tris ĩgluuie luxuria noſcitur· dũ in
ip̄a diſtributiõe mẽbrorũ ventri geni
talia videantur eſſe ſubnixa Vnde
dum vnũ inordinate reficitur· aliud
procul dubio ad ꝯtumelias excitatur

Hec quidem gregoriꝰ. ꝑmo ꝑ gre
goriū ſpūs ſcūs. Ex quo ꝯſtat et
q̃ ad ſalutē tendit ꝑmā ſuperbie ſo
bolem extinguendā. q̃ ſi pauliſper
ſucreuerit. omniū viciorū frutices
de ſe vt ꝑdictum eſt gignit Nam ⁊
ſi ſit apud aliquē quandoq; ꝑpua
nequaq̄ꝫ poſſibile ē vt ſit ſola Si
enim quempiā inanis gloria ſtimu
lat. neceſſe eſt vt ꝑ abrupta vicioꝝ
ꝑceps ruat Hoc eſt autem qđ nobi
le cenſetur viciū adeoq; humanē fra
gilitatis demulcet ingeniū. vt vix
ſit vel a ꝑclaris mētibꝰ alienū. nā
⁊ ortum nobilē habet ſuiq; diſpen
dij proceſſum neſcit anteq̄ꝫ a faſtigio
corruat quod optauit Nā ⁊ de ſein
uicem vicia oriūtur. at inanis glā
eciā in virtute originis ſue figit ra
dicem In quo eni quiſq; ꝑ ceteris
pollet. i eo niſi aſſit moderatrix grā
facilius intumeſcat Cplm ſcdū
Qz rarꝰ eſt cōtemptor glē. ⁊ de tribꝰ
locis a q̄bꝰ laudis materia trahit̄
⁊ q̄ ſit laus vera q̄ ꝑfecta. q̄ neutra.
⁊ de moderatione largitionū.

Rarꝰ tñ eſt q̃ vane glorie nō
inſiſtat. ⁊ eā q̃ ab hoībꝰ eſt
laudē nō querat Ad hanc
alij virtute. alij virtutē ymagine.
alij fortune aut nature bñficio ꝓſ
ſecūtur Ex hijs eni tribꝰ locis pla
cuit oratoribꝰ laudis eſſe materiā
Nā ab aīo aut corꝑe. aut extra po
ſitis peti debet Porro animi bona
aut corꝑis/aut naturalit̄ inſita ſt̄.
aut ſtudio cōꝑata aut caſualiter et
cauſaliter acceſſerūt Et in hijs cer
ti ſūt gradus ꝓ dignitate coꝝ in q̄
bus conſiſtūt. ⁊ a quibus petuntur

Primꝰ ſiquidē cōmēdationis gradꝰ
eſt qui ab aīmi dote ꝓuenit. ſcdꝰ
et medius q̃ corꝑis valitudinē ap
probat ⁊ venuſtatē Tercius idemq;
nouiſſimꝰ q̃ exterioꝝ cōtinet laudē
qđ et apulciū docuiſſe ſuperiꝰ retuli
Et laus quidē aīmi vera eſt ſepe
q; ꝑfecta. ſi tamē ei tenaciter bona
q̃ in ipſo ꝯmendātur inheſerīt adeo
quidē vt ſint inſeꝑabilia Certū eſt
eni quia iuito auferri nō poſſūt. ali
as quidē vera fortaſſe. ſed perfecta
eſſe nō poteſt Corꝑis aūt veriſi
milis eſt ꝯmēdatio. ſ; perfecta nūq̄ꝫ
Nam bona eiꝰ queūt ſemꝑ auferri
inuito. natura eni eiꝰ et debilitari
poteſt iugiter ⁊ corrūpi Aduēticio
rum vero ꝑfunctoria eſt grā. ⁊ nec
verā nec ꝑfectā habent laudē. ꝑmo
nec veriſimilē Sufficiat eis ſi vel
ꝓbabilē imitēt̄. ſiq̄dem in vtramq;
ꝑtem flectunē facile. ⁊ niſi poſſiden
tiū iuuētur vſu/nō tam ad laudem
ſūt. q̄ꝫ ad vituperationē proniora.
Nam diuicie. potētia ⁊ gratia cum
plurimū viciū dent in vtrāq; partē
certiſſimū faciūt experimētū moꝝ.
ſitq; poſſeſſor ab eis q̄nq; melior/
interdū peior Ceterū opera ipſa
mentis aut corꝑis. ⁊ ſi ſimpliciter
bona vel abſolute mala ſint vitupe
rationē interdū aut laudē cōtrahūt
ꝓ arbitrio iudicātis Vnde ⁊ inter
eſſe plurimū putat ariſtotiles. vbi
quicq̄đ laudetur/vel vituperetur Nā
plurimū refert q̃ ſint audientiū mo
res. q̄ publice recepta ꝑſuaſio. docet
q; in rethoric̄. vt illa maxime q̄ ꝓ
bēt ēē i eo q̃ laudabit̄ publice credūt
q̄ i eo ē quē dicit̄ ea q̄ oēs oderūt /

Etiaꝫ quociens fieri poterit singu
loꝝ docēda vtilitas. Quod ei expe
dit omnes approbant ⁊ ſi honeſtū
aliud alijs videatur. Studia lrāꝝ
minꝰ honoris meretur lacedemoni
e/q̄ȝ athenis. forte plus patientia.
fortitudo. hijs rapto viuere honeſ
tum. alijs cura legum. frugalitas
apd̄ ſibaritas fortaſſis odio foret.
veteribꝰ romanis ſūmū luxuria cri
mē. Eius quoqꝫ qui laudatur ha
benda racio cū operibꝰ neceſſarijs q̄
tuita recte facta laudē ꝑpipiant. ⁊ ꝑ
racione ꝑſonaꝝ res pleruqꝫ habeāt
vl' honeſta vl' turpis. Si ergo rec
ta via id ē ꝟtute ſibi q̄s laudē cōci
liat. ſuo laudis innititur fundamen
to. ſi vero aliūde glām querat/pla
ne deſipit. nec ad eam quā videtur
affectare ꝑtinget. At inter ipā vir
tutis opa cenſentur grē ampliores
que de liberalitatis / aut magnimu
tatis fonte proueniunt. Ea enim
fauore populari clarius efferuntur
⁊ videntur eſſe precipua / que ma
gis ardua ſunt. vel que pluribus ꝑ
ſunt. In hijs tamen longe liberali
tas antecellit que ⁊ animi indigna
tionem mitigat detrahentium lin
guas obtundit cohibet eciā manꝰ
hoſtiles ⁊ a facie hominū opit mul
titudinem pccoꝝ. Qui ergo lin
guas hoīm aut captant/aut metu
unt effundunt patrimonia ſua mit
tunt in vulgus miſſilia. cōuiuia ex
truūt. puſillis ⁊ maioribꝰ adulanē
Et pleriqꝫ porcū potius agentes q̄ȝ
hominē. cōmeſſationibꝰ ⁊ ebrieta
tibus inſiſtūt. mimos ⁊ hyſtriones
fouent. nequiſſimas artes remune

rant/admittūt nebulones. maledi
coꝝ excitant linguas. ad iplēdam
procacitatis ſue maliciam. dū ſilen
cium eorum aut virulēta dicacitas/
male merito donatur ꝑmio. Dūt
q̄ in hijs maxīm ⁊ fere ſolū diuiciaꝝ
reputāt vſū. ſi multiplicēt ollas car
nium conuiſcerationes exerceāt co
tidianas. ſi nec modum cōuiuij nec
numeꝝ nouerint cōuiuaꝝ. nec ali
quā habeāt regende familie rationē
Quā ſi forte videris conueniſſe. fo
rum cōuocatum credes/non prāden
cium. aut cenariū turbam. Hoc ta
mē apud ditiſſimos licet et manus
inferior i eo pro modulo ſuo prepo
tenciū veſtigia imitetur. Quiſquis
eni fame petitor eſt. vires ſuas ex
cedit. et non quid poſſit. ſed quid a
lijs placeat attēdit. ⁊ illud feſtinat
implere. Sed eſto vt ad famam
potꝰ q̄ȝ ad conſcientiam quis libe
ralitatem exerceat. quia nulli virtu
ti precluſēda eſt via/ mimos tamē
et profeſſiones obſcenas fouere be
neficijs/ illicitum eſt ⁊ infame
Refert valerius q̄ȝ ciuitas maſſi
lienſium tante grauitat' cuſtos ex
titerit vt nullum aditū daret mimis
in cena. quorum argumēta maiore
ex parte ſtuprorum continēt actus
ne talia ſpectādi conſuetudo etiam
imitādi licentiam faceret. Nūquid
ergo honeſtum eſt illos a xpriſtia
nis imo ⁊ clericis audiri in cena. q̄
nec a gentilibus audiebātur in ſce
na? Lacedemonij libros archilochi
e ciuitate ſua exportari iuſſerunt q̄ȝ
eorum parum verecūdam ac pudicā
lectionē arbitrabāt'. Noluerūt ei ea

librorum ſuorum aīmos imbui. ne
plus moribus noceret ꝙ ingenijs
prodeſſet. Itaq; maximū poetam
aut certe ſūmo proximū quia domū
ſibi inuiſam obſcenis maledictis la
cerauerat carminū exilio multaue
rūt. Simili fere ſentētia condēpna
ta ē laſciuia carminū ī naſone. Nū
quid licitum eſt audiri ī poculis. qđ
ieiuna ſobrietas nō audebat audi
re? Eadem ciuitas omnibus qui ꝑ
aliquam religionis ſimulationem
alimenta inertie quererent clauſas
habebat portas/mendacē et fucoſā
ſuperſtitionē ſubmouēdam eſſe exiſ
timās. Hij tamē qui ſupſtitionis ſi
bi conſcij ſunt. precipuam partem
vendicāt apud eos qui laudū amo
re macerantur. ¶ Porro ſicut aua
rum a largo ita ⁊ prodigum qua
dā contrarietate differre cenſuerūt
qui duo vni9 opinati ſūt eſſe cōtra
ria ꝙtitate alterū. alterū qualitate.
Siquidem magnanimitati timidi
tas aduerſatur qualitate mali/dū
audenda metuit. ⁊ audacia quātita
te/dū pl9 ꝙ audēda pſumit. Prodi
galitas itaq; erogāda. ⁊ nō erogā
da ꝓfundit ī caſtris ꝙ nullā ſūt oio
ā breuē habiture memoriā. Hāc āt
effuſionē auctorē ciceronē cōmēdaſſe
dāis eſt theophraſt9. in libro quē
de diuicijs ſcripſit. in quo multa p̄
clare: illud abſurde ꝙ multū in lau
danda magnificentia ⁊ apparatione
popularꝫ munerū taliumq; ſumptu
um facultatem fructum diuiciarum
putat ꝙto ariſtotiles grauius ⁊ ve
rius has pecuniarꝫ reprehendit ef
fuſiones. preſertim cū neq; neceſſi
tati ſubueniant: nec augeant dig
nitatem/ipſaq; illa delectatio deli
nite multitudinis ad breue exiguū
q; tempus ſit/eaq; a leuiſſimo quo
q; in quo tamen ipſo vna cū ſacieta
te memoria quoq; moritur volupta
tis. Bene etiam colligit hec pueris
⁊ mulierculis et ſeruis et ſeruorꝫ ſi
millimis liberis grata ēē. graui ve
ro homini ⁊ ea que fiūt certo iudi
cio ponderanti. nullo modo poſſe ꝓ
bari valerius maxim9. Sed ⁊ cicero
refert ꝙ in alexandro qui largitio
ne beniuolentiā macedonū ſectabaꝰ
hanc profuſionē pecunie philippus
argueret. Et epiſtole quidē verba
ſunt hec. Quod te malum rationis
in iſtam ſpem induxit. vt eos tibi
fideles putes quos pecunia corru
piſſes? An tu ideo agis vt macedo
nes nō te regem. ſ; miniſtrū ⁊ pre
bitorem putēt? Quod quidē regi
ſordidum eſſe non ambigis. ⁊ cor
ruptelam ꝙ largitionem potius dici.
Fit enī deterior qui accipit atq; ad
idem ſemꝑ expectandum paratior.
Quid autem eſt ſtulti9 ꝙ qđ faciās
libenter curare vt diucius facere nō
poſſis? Largitiones imoderatas ra
pine ſequuntur. cū enī dando egere
ceperis. bonis alienis man9 coge
ris inferre. Itaq; cū beniuolentie cō
parande cauſa ſis prodigus. nō tāta
ſtudia aſſeqris eorꝫ qb9 dederis ꝙ
ta eorꝫ odia qb9 ademeris. Quobrē
nec ita claudēda eſt res familiaris. vt
eā benignitas aperire nō poſſit. nec
ita reſerāda. vt oib9 pateat. ſ; vtrūq;
mod9 adhibeatur. iſq; re feratur ad
facultates. Et quidem elegantius

ſiue philippus ſiue alius popularis
huius profuſionis imoderationem
cohibuit· que quidē gloriā videtur
afferre ꝫ more meretricio cū rex deſe
rerit euaneſcit· Nam gracie quā
non virtus ſed fortuna conciliat ⁊
amor meretricius rectiſſime compa
ratur·

¶ Capitulū tercium· Qz oīs profeſ
ſio ſuos habet traſones· ⁊ de perſo
nis que ad ſimilitudinē eunuchi te
rencianī ſint apud inaniter glorian
tes/ ⁊ ꝙ vana gloria meretricis mo
re ſequitur loculos

Et vt diximus in quauis
profeſſione inuenire militē
glorioſū q̄ obſequijs et mu
neribus ſuā thaidē id eſt nomen ce
lebre· et quaſi fame graciā captat·
Sed ei nec gnato vt decipiat· nec
phedria/qui laudē ꝑripiat· nec qui
dona corrumpat adoleſcens· aut ſer
uus parmeno qui deſipientē irride
at deeſt Apud eunuchū comicū au
di gnatonem· et an ipſū in familia
gloriantium videas diligenter at
tende· Eſt inquit genus hoīm qui
eſſe primos ſe omniū rerum velint·
nec ſunt· Hos conſector / hijſce e
go vt rideant me non comparo·
ſed hijs vltro arrideo et eoꝝ inge
nia admiror· ſimul q̄cquid dicūt lau
do· id rurſū ſi negāt laudo/ id quoqꝫ
negat quis? nego ait? ayo· Poſtre
mo imperaui egomet michi omnia
aſſentari· is queſtus nūc eſt mul
to vberrimus· Talē ne vidiſti
alicubi· Ymo nec quēpiā illoꝝ qui
felices eſſe videntur ſine huiuſmōi
mancipio agnouiſti? Adeoqꝫ ſeitū
hominū vbiqꝫ reperies· qui hoīes ex
ſtultis (vt ait parmeno) prorſus in
ſanos faciet· Vide et quid ſentiat
de ſe traſo/ Iſtud inquit eſt datū pro
fecto vt grata michi ſint omnia que
facio· vel rex michi ſemꝑ maximas
agebat gracias quicquid fecerā Ali
is nō ita· Me ſemꝑ habebat in ocu
lis/ oēm credebat exercitū· ꝯſilia et
vbi eū ſacietas hoīm aut negocij·
ſi quando odiū ceperat· requieſcere
vbi volebat· vt illā expueret miſeri
am ex animo· tamen me conuiuā
ſolū abducebat ſibi Inuidere michi
omnes mordere clanculū/ ego flocci
pendebā Illi inuidere miſere· ego ali
os palam reprehendebā alios ego
mordaciter irridebā vt riſu emorerē
tur omnes qui aderāt· Deniqꝫ me
tuebant omnes iam me ¶ Profec
to magnus eſt hic in oculis ſuis· ⁊
non eſt ei ſimilis in tota comedia·
Dignꝰ eſt ergo qui intromittatur
ad thaidem· excluſo phedria qui in
ea non minus inſanit Dolet exclu
ſus a ſeruo docetur ſobrio vt recedat
a meretrice bonoqꝫ animo ſit/ quia
ſi ad ignē acceſſerit caleſcet plus ſa
tis· nec paciatur contumelias me
retricū· que vna falſa lacrimula quā
oculos miſere terendo vix vi expreſ
ſerunt reſtinguent amantis bilem/
et vltro accuſantes id agent vt vl
troneum ſupplicium preſtet· Nam
ſapienter amare nemo poteſt facili
us ꝙ ratione inſanire· hꝰ ergo phe
drie et thaidis ea ꝯditione intereſt
verbis / vt qd̄ verū audierit taceat
⁊ ꝯtineat optime Sin falſum aut
vanū aut fictū· ꝯtinuo palā effūdit

Plenus rimarū eſt · hac atq; illac
effluit· vtrūq; arguit iradet vtrūq;
quoniā alterū fallere · alterū videt
irreuocabiliter inſanire· ¶ Ait quo
q; excluſus· et gemens pre dolore/
o thais vtinā eſſet michi pars equa
amoris tecū· ac pariter fieret· vt aut
hoc tibi doleret aut ego iſtuc abs te
factum nichilipenderē· Thais ad
hec Ne crucia te obſecro anime mi
phedria non pol quo quēꝗ̄ plus a
mem/ aut plus diligam/ eo feci· ſed
ita erat res/ faciendum fuit· Plane
credo inquit parmeno miſera pre a
more excluſit hunc foras· ¶ Quid
multa? Id agit fallacia meretricis·
vt vnus amantiū alteri priores par
tes cedat per aliquot dies· dum de
teriorsrebus amiſſis emūgatur ad
miſſus· Hos enī gerendus eſt tha
idi/ que profuſiores ꝛ perditiores
admittit Interim quid donare que
ant· aut mittere· excluſi deliberant·
Nam potiſſim9 eſt apud eā qui no
uiſſima mittit· vbi vero pōrē emūx
erit redit alter· excluſoq; pōre· dele
gat ei meſtam doloris ſui prouinci
am Inſanit ergo miles ꝛ impetu
doloris potius vel moriendū eſſe de
cernit ꝙ in ſe contumeliam tam in
ſignem accipiat familiā conuocat· ꝛ
diſponit bellū ꝛ ꝓſtibulū collectis
virib9 expugnare decernit Progre
ditur/ mēte ꝛ ore reuoluit iniuriā· lo
quitur grandia ꝛ minis feruet· ſed
cū ad ꝯflictū accedit memor amoris
priſtini/ preceptū recolit militare·
quo ex auctoritate ſcipionis liquet·
quia omia prius experiri ꝙ armis ſa
pientē decet ¶ Thaidem ergo ſu
am ex pacto ſic cōuenit iure nō viri
bus agens· primū thais hoc michi
reſponde· cū tibi do iſtam virginem
dixiſtin hos michi dies ſolidare te?
Thais Quid tū poſtea? concedere vi
detur q̄ non negat Thraſo At mi
chi ante oculos corā amatorem ad
duxiſti tuū Et illa Quid cū illo liti
gas? Ecce quia amice patrocinio
nec verba miſcere cum riuali licitum
eſt· Cum eo inquit te michi clam
ſubduxiſti· Et illa · libuit inquit ·
Pamphilam ergo redde huc niſi vi
cam mauis eripi · Equū ꝛ iuſtum
petere videtur cum repeti poſſit
quod ob cauſam datum eſt· ſi ea ſe
cuta non fuerit· Quid multa? ad
clamorem meretricis cōtribules cō
uicaneiq; cōueniunt/ turba fit· cōmi
natur miles petit; virib9 ꝛ iure re
ſiſtitur· denūciaturq; furcifero oīm
ineptiſſimo· vt linguā manuſq; cō
tineat· quia ſi q̄ppiam turpe fecerit
aut moliminis · ſibi loci/ diei/ torto
riſq; memoria in vſtione ſignoꝝ ꝓ
mittitur in cuiū ꝓtendenda Inter
rogantem ſe thais quietere iubet· q̄
reſpondeat ſibi Miles opera ꝛ re ꝑ
dita cogitur redire inglorius· ꝛ hūc
fructum reportāt miſeri amatores/
eo tamē addito ꝙ alius rebus q̄s
illi perdiderūt abutitur· ꝛ quo ma
gis doleant/ qui eas meretrici ſurri
puerit ſibi ſucceſſiſſe nō putat· niſi
ſtulticiam ꝛ infortunia amantium
ſuoſq; ſucceſſus in auditu omniū ꝓ
conetur ꝛ publicet Audi cheream
occultum ca te pamphile corrupto
rem quid meretrice decepta loqua
tur egrediens Nū quis hic eſt? ne

mo eſt Nun quis hic me ſequitur?
Nemo homo eſt Iam ne erumpere
hoc licet michi gaudium ? Proch
iupiter nunc eſt profecto interficiat
me poſſum perpeti. Ne hoc gaudiū
contaminet vita egritudine aliqua
ſed neminem hic curioſum interue
nire. nunc michi qui me ſequatur
quoq; iam rogitando obtundat. ru
net. enecet. quid geſtiam. aut quid
letus ſim. quo pergam. vnde emer
gam. vbi ſum veſtitum hūc nactus
quid michi queram ſanꝰ ſim an in
ſaniā? Interrogatus hec omnia p̄
mo ego te inquit / obſecro ātiphō
vt audias omnia. audias dicm feſ
tum. iocundum euentum. ſuauem
fortunam. in cunctis omnibus hyſto
riam memorandam. et ſui quoq; fu
roris ſubtexuit dolos. In ſumma
totius argumenti eo ad preſens v
niuerſa hec arbitror poſſe referri.
vt conſtet pro certo. quia amicicie
proſtitute fides haberi non debet.
Nam que venit a ſinceritate ani
mi fidelis certa ⁊ fixa eſt / que ab ar
cha vel loculis / fluida incerta erro
nea. ⁊ deficiente viatico emarceſ
cit. Cum fortuna manet vultū
ſeruatis amici. Cum cecidit tur
pi virtutis ora fuga. Omnis enim
res que in commercium venit. ab v
no tranſit ad alium ⁊ ditiorem ⁊ a
uidiorem comitatur emptorem At
foro iſto nichil iniquius eſt. quo rē
ſemel emiſſe non proderit. niſi ſem
per ematur. ⁊ vbi niſi quiſq; rem
ab alio venditam vendicat. niſi et
ipſi de precio ſatis fiat Quis enim
popularem fauorem vendidit ? Pu

publice eſt habendus ematur ab v
niuerſis. ſingulis ei non licet pub
lica bona diſtrahere. In prouerbij
quoq; conſuetudinem venit. quia ī
cauta largitio non habet fundum.
¶ Preterea quem popularis fauor
ad munera extulit ſi forte traſonis
more emptam celebritatem exigit
contumelijs affectum. honore ſpo
liatum. thais altera fama. ⁊ qua
uis thaide minus fida. a precempto
honoris gradu arcet deprimit ⁊ re
pellit. Inſultat riualis. ſobrius cor
ruptor exultat. gnato vix ſubmur
murat. dum tamen ſpes eſt. aut ſi
let omnino ſi deſperat. et ad illos
tranſit. quia ei ꝯſilium eſt ſemper fe
licioribꝰ adherere.

¶ Capitulum quartum. De nul
lum vicium peius auaricia. nec a
mari poſſe qui ſuſpectus eſt auaricie
⁊ de duplici fonte liberalitatis et
vter ſit potior et de cōſidio ⁊ cillia

Nec tamen et ſi prodigali
tas videatur in culpa. locū
arbitror auaricie relinquē
dum. Nullum enim vicium deteriꝰ
eſt. nullum deteſtabilius. preſertim
in hijs qui principatum / aut magiſ
tratum aliquem ī republica gerūt
Non enim res ipſa. ſed eciam opi
nio eius vitanda eſt. ⁊ omnino im
poſſibile eſt vt fidelis videatur alicui
aut amore dignus / qui ex merito /
apud graues et circūſpectos viros
auaricie ſuſpicionem incurrit Cū
vero laus ⁊ fauor humanꝰ quaſi a
duplici fonte proueniant. opere ſcili
cet pecunie facilior eſt. hec preſer
tim locupleti. ſed illa laudatior et

dignioꝛ viro forti ⁊ claro. Nam q̄
virtutis opa et induſtria liberales
erūt/quo pluribꝯ pꝛofuerūt eo plu
res ad benefaciendū habebūt adiu
toꝛes. Deinde benefaciendi conſue
tudine paratioꝛes erūt. ꝟl tanq̄ ex
ercitatioꝛes ad bene de multis pꝛo
merendum. Si tamen archa ſup
peteret nichil glorioſius ea liberali
tate que conſiſtit in donis maxime
cum et ſocrates vt dicitur interro
gatus quenam eſſet ſubſtantia be
atitudinis dignis donare reſpon
dit. Ego quidem ſocraticam dif
finitionem ſic interp̄tandam arbi
troꝛ vt dignitas in accipientiū ne
ceſſitate credatur eſſe vel meritis Il
lis enim qui premeruerunt donare
iuſtum eſt / ⁊ eis qui indigent ſub
uenire pium. ita tamen vt id reſpi
ciatur in ſingulis. q̄d in facie ſapiē
tis ſine ruboꝛe ꝟl nota valeat denu
dari ¶ Siquidem cum imitari de
bemꝯ qui ſolem ſuū facit oriri ſuper
bonos ⁊ malos. ⁊ pluit ſup iuſtos
et iniuſtos. Si enī pauperē hyſtrio
nem videamꝯ aut mimū / nō debe
mꝯ vtiq̄ fouere maliciam. ſed coꝛ
reptam ⁊ ſi fieri poteſt emendatam.
fraterne caritatis iure/opoꝛtet ſuſtē
tari naturam. Expedit quidem om
ni/peteti tribuere. vel affcm̄ mentē
vel ſolatiū caritatis. Interdū tamē
increpare pigrū/meretricem/⁊ hyſtri
onem cōfundere ſalubꝛius eſt : q̄
quod exigunt elargiri. Quid mo
roꝛ ? Quicquid caritas erogat /
remuneratur a domino. Quod diſ
penſat vanitas euaneſcit In quin
to conſidio ſaluberrimi exēpli nes

ſine patrio ipſiꝯ fructu liberalitatis re
ferente valerio annotata eſt. qui ca
theline furoꝛe ita ꝯſternata repub
lica vt ne a locupletibꝯ quidē debi
te pecunie ꝓpter cumulū p̄cij poſ
ſeſſionū diminuti ſolui creditoꝛibꝯ
poſſent. cū cenſies atq̄ quinq̄gies
ſeſtercij ſummā in fenoꝛe haberet.
neq̄ȝ de ſoꝛte quēq̄ debitoꝛum ſuo
rū neq̄ȝ de vſura ſui paſſus eſt con
ueniri. quātūq̄ i ipſo fuit/ amaritu
dinem publice confuſionis/ p̄uata
tranquillitate/mitigauit. Opoꝛtu
ne munificeq̄ teſtatus nūmoꝛū ſuo
rū. non ciuilis ſāguinis ſe eſſe fene
ratoꝛē. Nā qui nūc p̄apue fenerati
oni delectantur cum pecuniam do
mū cruentam retulerūt q̄ in ꝓban
do exultant gaudio/cognoſcent / ſi
diligenter ſenatꝯ conſultū q̄ ꝯſidio
gerē acte ſunt/ legere non faſtidient
¶ Subnectit hinc aggregentinum
gilliam quem pꝛope modum ipſiꝯ
liberalitatis pꝛecoꝛdia conſtat ha
buiſſe. Erat opibus excellens. ſed
eciam animo multo q̄ diuicijs lo
cupletioꝛ. Semperq̄ in eroganda
potius q̄ coꝛripienda pecunia occu
patus. adeo vt domus eius quaſi
quedam munificentie officina crede
retur. Illinc enim publicis vſibus
apta monumenta extruebantur.
Illinc grata publicis oculis ſpecta
cula edebantur. Illinc epularum
magnifici apparatus. labentiq̄ȝ an
none ſubſidia oꝛiebantur. Et cum
hec vniuerſis priuatim alimenta
inopia laboꝛantibus / dotes virgi
nibꝯ paupertate preſſis ſubſidia de
trimentoꝛum / in curſu quaſſatis

ſolatia erogabantur Hoſpites quo
q; tum vrbanis penatibꝰ· tum eciã
ruſtic̃ tectis / benigniſſime excepti /
varijs muneribꝰ honorati dimitte
bãtur Quodã vero tẽpore quingen
tos ſimul gelenſiũ equites vi tem
peſtatis in poſſeſſiones ſuas cõpul
ſos· aluit ac veſtiuit Quid multa?
Non mortalem aliquẽ· ſꝫ propiae
fortune benignũ eſſe diceres ſinum
Ergo quod gillias poſſidebat· oĩm
quaſi ꝯmune patrimoniũ erat / pro
ciuis ſalute et incremẽt̃ / tum agri
gẽtina ciuitas· tum eciã viciñe regi
ones / tum loca e ꝯtraria parte ſint
archas habẽtia inexorabilibꝰ clau
ſtris obſeratas· nõne preſtãtiorem
aliquanto exiſtimes illã impenſã ꝗ̃
hanc cuſtodiam? Denique quicquid
ſapientia diſponit approbatur Nõ
temeritas pſumit· vere laudis fruc
tum nequaꝗ̃ aſſequitur ¶ Capitu
lum· v· De duobꝰ naturalibus
affectibus ſcꝫ amore iuſti et amore
cõmodi et de ſeq̃la eorũ amore ſcꝫ
libertat̃ ⁊ amore dñandi ⁊ de ꝯpa
tione ceſar̃ ⁊ catois· ⁊ de alexãdro
ariſtotile· auguſto ⁊ platone ⁊ de
hijs q̃ via recta ad glãm ꝑgũt

Duos quidẽ affectus in ho
mine ab initio extitiſſe / ſa
cre ſcripture deſignat aucto
ritas / appetitum ſcꝫ iuſti ⁊ cõmodi
appetitum Quorũ alter in volunta
te / alter in neceſſitate cõſiſtit· ⁊ ꝗ̃to
appetitus iuſti qui in voluntate eſt
amplius creſcit· et tanto melior eſt
et dignꝰ beatitudine ampliori Nã
nimis velle quod iuſtum eſt nemo
poteſt· niſi forte quis queat / iuſtus
eſſe nimium· aut beatus· Porro ſi
appetitus cõmodi menſuram neceſ
ſitatis excedat / vergit ad culpam· ⁊
cupiditatis conſcius viciorũ ſibi pa
rat originem Alter ergo iſtorũ quo
niam militat caritati querit que dei
ſunt· alter in propria vtilitate ver
ſatur· poſtponens que dei ſunt aut
proximorum· Ab hoc duplici fonte
mores oriuntur Recte quidem· ſi fa
ciat quis alij quod ſibi vult fieri et
ab eo abſtineat alij inferendo· quod
ſibi ab alio nollet irrogari Diſtorti
vero· ſi quis alium ledat vel nõ pro
ſit· cum poſſit· que quidem vtraq;
multipliciter fiũt A priore quidem·
amor libertatis· amor patrie ⁊ tan
dem extraneorũ amor· Nam liber
tatem nõ amare nõ poteſt: qui ſeip
ſum ⁊ patriã amat ⁊ in gradu ſuo
extraneum· quicũq; ſincerã caritate
diligit proximum Siquidem in eo
conſiſtit caritas ordinata Ab altero
vero / cupiditas dominationis proce
dit· ⁊ laudis· ⁊ glorie ⁊ adeo inualeſ
cit: vt ex opinione multorum res ta
men parum conſiderate examinanti
um virtutibus cõnumeretur Nam
qui rectum ſapiunt· hoc vicijs maio
ribus aggregant· licet ei ab imperi
tis qui tamen ſapientum nomine
cenſentur virtutes ſubeſſe videãtur
¶ Unde et veteres primiq; roma
ni prout eorum docet ⁊ cõmendat
hyſtoria laudis cupidi pecunie libe
rales erãt Ingentem gloriã appete
bãt· diuicijs ſpret̃ ⁊ honeſtatẽ qñ
telibet vtilitati pferebãt Hãc quidẽ
gloriam ardentiſſime dilexerũt· eo
totam vitam referentes et mortem

Ceteras cupiditates huiꝰ vniꝰ vi
gente cupiditate ꝑſſerūt. Ipſam de
niq; patriam ſuam qm̄ ſeruire vide
batur inglorium. dominari vero atq;
imꝑare glorioſum. prius omni ſtu
dio liberam. deinde dominam eſſe
concupierunt. Prius enim pro li
bertate deinde pro dn̄io certatum
eſt. fuerūt tamen quibꝰ iuſticia quā
tum gētili dabatur ſufficiebat. cupi
ditate deducta Aliys nil ſatis erat. ſꝫ
ſub ymagine magnanimitatis. vel
impoſſibilia preſumentes. laudem
maximam ꝯſequebantur ⁊ gloriā.
Longe igitur virtus cathonis
veritati videtur propinquior fuiſſe
ꝙ̄ ceſaris. Quod ex ipſa ſententia
eius facilime liquebit. Nolite inq̄t
exiſtimare maiores noſtros armis
rempublicam ex parua magnam fe
ciſſe. Si ita eſſet. multo pulcherri
mam eā nos haberemꝰ nūc. Quip
pe ſociorꝫ atq; ciuiū. preterea armo
rū atq; equorꝫ maior copia nobis
ꝙ̄ illis eſt. Sꝫ alia fuere que illos
viros magnos fecerūt; que nobis
nulla ſunt. domi induſtria. foris iuſ
tū imꝑiū. aīmꝰ in ꝯſulendo liber.
neq; delicto neq; libidini obnoxiꝰ.
pro hijs nos habemꝰ luxuriam at
q; auariciam. publice egeſtatem. pri
uatam opulentiam. Laudamꝰ diui
cias. ſequimur inerciam. Inter bo
nos et malos diſcrimen nullum.
omnia virtutis premia ābitio poſ
ſidet. Neq; mirū/ vbi vos ſeperati
ſibi quiſq; ꝯſilia capitis. vbi domi
voluptatibꝰ. hic pecunie aut gracie
ſeruitis Eo fit vt īpetus fiat in va
cuam rempublicam. Paucorū igi
tur virtus ad gloriam/ honorē/ im
periū/ via vera eſt. id eſt ipſa virtute
nitētiū eciam a cathone laudata ē.
Hinc erat domi īduſtria/ quā ꝯ
memorat catho. vt erariū eſſꝫ opu
lentum. tenues res ꝑuate. vnde cor
ruptis moribus. viciū ꝯtrario po
ſuit publice egeſtatem; priuatim o
pulentiam. Ipſe tulliꝰ hoc diſſimu
lare non potuit in eiſdem libris q̊s
de republica ſcripſit. vbi loquitur
de inſtituendo ꝑncipe ciuitatis. quē
dicit alendū eſſe glā. ⁊ ꝯſequenter
ꝯmemorat maiores ſuos. multa
mira atq; ꝑclara glorie cupidita
te feciſſe. Huic ergo vicio non ſolū
reſiſtebant. verumeciam id excitan
dum ⁊ accendendū eſſe ceſēbāt. pu
tantes hoc reipublice expedire. In
libris quoq; ph̄ie idem tullius hāc
intulit vniūſalem generalemq; ſen
tenciam. Honos alit artes/ ⁊ glā
accendūtur oēs/ ad ſtudia. iacētq;
ea ſemper/ que apud quoſq; impro
bantur. Huic ergo cupiditati meli
us eſt reſiſtere ſine dubitatione; ꝙ̄
cedere. Ut enim ait beatus au
guſtinꝰ in libro de ciuitate dei. tāto
quiſq; deo eſt ſimilior. quāto ⁊ ab
īmūdicia hac mūdior. Que in hac
vita. ⁊ ſi funditꝰ nō eradicatur ex
corde q2 bonos ⁊ ꝑficiētes aīos tēpta
re n̄ ceſſat. ſaltē cupiditas glē/ ſupe
ē dilcōe iuſticie. nā ſaniꝰ videt/ q̊ ⁊
amorē laudis viciū eſſe ꝯgnoſcit
Nec ſoliꝰ id auguſti ſꝫ ciā gētiliū
ſnīa ē. glam hāc nil aliud eē. ꝙ̄ ve
toſi q̊dammō ſꝑs tumorē fumo ſilimū
Nā ⁊ fumꝰ oculorꝫ obtūdit aciē; ⁊
quo magꝭ aſcendit ciciꝰ deſicit. et

quo magis deiciatur amplius ſolida
tur. Cum enī ad excelſa ꝑuenerit.
euaneſcit. Recte quidē/eo ꝙ a prin
cipe totius vanitatis traxit originē
Nimio ſui capiūtur amore/qui dū
nubes et inania captant. et neſcio
quid in manu ſolidum apprehēdere
moliūtur/obliuiſcuntur ſui/cum ta
men nil aliud ꝙ̄ ſe oculis contuean
tur iniquis. Nolunt enim apprehē
dere quod ſunt. vel illud/ad emenda
tionem/vero iudicio intueri. ſed fan
taſticas dumtaxat vane opinionis
ſequūtur vmbras. Siquidem ali
os ſpernūt pre ſe ⁊ aſpirant ad im
poſſibilia. de fallaci rerū ymagine p̄
ſumentes. Sic narciſus in fabulis
dū vana ſui ymagine capitur. abit
i florē. ⁊ dū ſeipm̄ iprudēter aſpiat
flos ſine fructu pueriliter euaneſcat
Multoꝝ quoqꝫ fuit opinio. ⁊ eorū
qui in veteri philoſophia p̄ ceteris
floruerūt Alexandrū et ariſtotilem
a numinibꝰ eſſe ꝓgenitos eo ꝙ in
omnibus ꝓpriam gloriam q̄rebāt.
¶ Platonem quoqꝫ propter diuinā
quodāmō qua eminebat ſapientiā
⁊ auguſtum propter potentiam for
tunamqꝫ tranquillā. a dijs traxiſſe
originem tradiderunt. Et quidem
in cōtrariū rectius collegiſſent eos/
aut diuini non eſſe generis/aut de
orū filios eſſe degeneres. niſi quia
dij gentiū demonia ſunt/⁊ incubi/
demones vanitatis ⁊ malicie ſue/
certa iudicia/ſi quem tamē gignūt
relinquūt in ſobole. Nam vel verus
dei filiꝰ deus homo propriam nō
querit gloriam in omnibꝰ que glo
rioſe fiūt ab eo. ſed patris eorꝫ illuſ
tratur gloria ampliori ꝙ ad eū ex
quo ſunt omnia bonorū operū glo
riam refert. Hic ⁊ vere ſapiens om
nis/vere potens/et vere bonus/ad
vnicum bonoꝝ omniū fontem ſua
omnia laudabilia refert ſummā ſc
licet creatricem ⁊ indiuiduā trinita
tem. ¶ Alexandri pectus. laudis in
ſaciabile qui anacarſo comiti ſuo/
ex auctoritate democriti p̄ceptoris i
numerabiles mūdos eē referēti. Heu
me iq̄t miſerū ꝙ nec vno q̄dē adhuc
potitus ſū. Plane miſer dignuſꝫ mi
ſeria. cuiꝰ virtutes omnes abſorbu
erat laudis inſaciata ⁊ inſaciabilis
fames vna. Inſultant ei tragedie
antiquorum eo ꝙ anguſta homini
poſſeſſio fuit. que deorū omniū do
micilio ſufficiat. Sed tamen licet ap
petitus glorie ſemper videatur in
culpa: eorum error perniciosior eſt.
qui vel ſceleribus inoteſcere magni
duxerunt. ¶ Pauſanias cum ſimo
clea percunctatus eſſet. quonāmō ſub
ito clarus poſſꝫ euadere: atqꝫ is reſ
pondiſſet. ſi occidiſſet aliquem virū
illuſtrem/futurū vt in gloriam eius
idipſum redūdaret: continuo philip
pū interemit. Et quidem quod peci
erat aſſecutus eſt. Nam ⁊ ſe parricī
dio notum poſteris reddidit. et cele
bri ſupplicio patibuli cui affixus eſt
corona aurea ꝙ̄ mirtalis que et
olimpias dicta eſt capiti eius pen
dentis impoſuerit. nullum dante ſo
lacium. In vindictam tamen pudici
cie per iniuriam proſtitute philippo
non puniente. ſꝫ deridente iniuriam
poteſt auctore trogo aliquatenꝰ cri
men ſacrilegij excuſari. ¶ Inuectus

eſt qui dyane epheſine templū vellet incēdere· vt pulcherrimo ope ꝗ ſūpto nomē ei9 ꝑ totum terrarū orbem diffunderetur· furoremq; ſuū detexit impoſit9 eculeo· ⁊ niſi theopōpi magne facundie ingeniū eum ſuis cōprehendiſſet hyſtorijs· bene conſuluerāt epheſij cōmuni decreto ſtatuētes· vt teterrimi hoīs memoria abolētur ſilēcio Simili quidem videtur gloriā affectare ꝑmo maiore inſania· qui nō epheſine dyane templū religioſꝫ moribꝰ excādendū ſꝫ templum ſpūs ſancti homīes totos· aīmas ſcilicet ⁊ corpa· vt per hoc hominibus innoteſcant· luxurie vaſtant incendijs Nam ab eo laudem appetūt· ⁊ plerumq; aſſequuntur honorem· vnde equius fuerat ignominiam ſuſtinere ⁊ penam·

¶ Capitulum ſextum De luxuria ⁊ libidine ⁊ quinq; partito intraitu mortis· ⁊ quorum ſenſuum ſit voluptas pernicioſior· ⁊ triplici genere conuiuiorum· ſcdm portunianum ⁊ perniciē gule· ⁊ de conuiuio didonis ⁊ euandri apud virgilium·

Etenꝰ iam ſermo proceſſit vt aut virtutē aut publicā ferre opinionē oporteat impugnari· Imminet eni iā colluctatio aduerſus carnē ⁊ ſanguinē et forces videmur liberalitati ꝑcludere ⁊ iocūditatem auferre de vita· cum gemine vias luxurie epycureis reclamantibus coarctamus Eſt enim blandum vt ait valerius luxuria malum· quam accuſare aliquanto facilius eſt ꝙ̄ vitare· Nam ⁊ volumen quod propheta vorare precipitur· ī ore quidē dulceſcit/vt mel; ſed amaricatur vent̄· cum ipſa dulcedo verborum digerenda eſt ī vſum opeꝝ Eſt autē libido cognata ⁊ cōiūcta luxurie· c9 ſequela imūdicia· finis indubitatus confuſio eſt· precedat ergo ſermone que origine ⁊ cauſa prior eſt· Licet autem per quinq; ſenſuum portas lenocinia luxus eque introeant· voluptas aurium magis videtur ad imūdiciam accedere· ⁊ que ex guſtu puenit vel tactu ſordidior eſt· et olfaciēdi et vidēdi delectatio; medium locum tenet Nam neq; ſatis interdum habet mundicie· nec ad ſordes ꝑnicioſiſſimas vſq; prolabitur· Siquidem mores per oculorū feneſtras ingredi ē· cū quiſꝙ̄ delectat̄ excēſium certamie athletarum· hyſtrionū mobilitate/mulierum formis· gēmarum ſplendore· veſtium metalloꝝ· aliorumq; quibus libertas anime captiuatur· Rurſus ſi auditus vario organorum cantu vocumq; flectionibꝰ mulceatur ad carmina poetarum· comediarum· ⁊ tragediarum actꝰ· mimorum vrbanitates· ⁊ ſtrophas ⁊ quicquit huiuſmodi per aurem incedit· virilitatem mentis effeminat Odoris aūt ſuauitas· ⁊ diuerſa thimiamata ⁊ amonium muſcꝰ peregrini muris pellicula· ꝙ diſſolutos moribus faciant· nemo niſi diſſolutꝰ negat· nā ꝑegrinos odores nō niſi diſſolut̄· et amatoribꝰ ꝗuenire· comicꝰ ⁊ cecꝰ docēt Porro abo

⁊ animũ quaſi quibuſdam compedi
b9 degrauatum· tenet in terra· ergo
ꝓpter breuem gule voluptatẽ ter
re luſtrantur ⁊ maria/ ⁊ vt mulſum
vinũ preacioſuſ q; abus fauces ꝑtrã
ſeat· totius vite opere deſudatur ¶ Ip
ſi quoq; muri iħlm̃ ⁊ ſi videãtur in
petra ſolidati· tantẽ ruũt ⁊ cõplanã
tur equati ſolo nabuzardam cocorũ
principe imperãte ¶ Tact9 aũt ali
enorum corpm ⁊ feminarũ ardẽtior
appetit9 vicin9 inſanie eſt· Quicq̃d
ſenſus quilibet moliatur· lud9 ac io
cus eſt pre hijs qui affert vt verbo
omnia vtar huiuſmodi rabies ¶ Hic
enĩ capim9· iraſcimur· geſtim9· emu
lamur· ſolliati ſum9 et expleta vo
luptate; ꝑ quandam penitudinẽ rur
ſus accendimur· q̃rimuſ facere/ qđ
cũ fecerim9 iterũ peniteam9· ¶ Ergo
cum per has portas quaſi quidã cu
nei ꝑturbationũ ad arcem veſtre mẽ
tis intrauerint vt ait beatus ihero
nimus· vbi erit libertas· vbi forti
tudo e9· vbi de deo cogitatio· max
ime cũ recordatio tact9 depingat ſi
bi eciam ꝑteritas voluptates· ⁊ re
memoratiõe viciorũ cogat aĩam cõ
pati ⁊ q̃dãmõ exercere qđ nõ agit·
¶ Forte hinc eſt quod cum apoſto
lus vicijs omnibus cenſuerit reluc
tãdum· aduerſus fornicationem·
nõ congreſſum· ſed fugam indices·
fugite inquit fornicationem· nã hec
dũ exercetur domini immemor eſt·
et preterita dum ad memoriã redit
peſtiferas excitat voluptates ¶ Vt
de ceteris taceam quos ſimplicitas
egit in culpam philoſophus acutiſſi
mus et litteratiſſimus xpriſtian9 et

feruentiſſimus in fide origenes ſicut
ecleſiaſtica refert hyſtoria· ſeipſum
caſtrauit fornicationẽ efficaciſſime
fugiens· ymo ⁊ oẽm que fingi poſ
ſet precauens ſuſpitionem vt ex in
de ſine nota cum virginib9 habita
ret· ¶ Quod aũt mirabili9 eſt· legun
tur quidam philoſophorũ ſibi eciam
oculos effodiſſe· ne exteriorum ille
cebris caperentur· ¶ Vtiq; admirãda
boni ⁊ honeſti feruebant zelo/ ⁊ ſi
recti ſcientiam non haberent ¶ Da
tum ẽ· ⁊ ſitu dignum ariſtotilis dic
tum· quo voluptatum ĩicia obliuio
ni mandanda aſſeruit ⁊ ſolos exit9
recordãdos· feſſas enim penitẽcie q;
plenas quominus cuide reputan
tur ſubiciat animis· et quod in eis
iocundum eſt ne redeant iubet ab
ſcondi· ¶ Dicat apoſtolus quod vo
luerit· quia fornicationem fugere ⁊
gule ſeruire aut õnino impoſſibile·
aut difficillimum eſt· ¶ Nam et illa
pars gule que corpori vires adimit
nequaq̃ꝫ mechie expars eſt· ¶ Vene
rem bachus plerumq; expugnat·
et tamen in ſacello voluptatis ne
mine reclamante conueniunt· ¶ Si
bachus obtinuerit· venerẽ non vo
luptatem extinguit aut nulla ebri
etas· aut tanta ſit· vt tibi vires eri
piat· ¶ Si qua eſt inter vtramq; no
cet· vtrobiq; a deo receditur· ſꝫ qua
magis aberretur non facile dixerĩ·
¶ Sꝫ iam alterum/ errorum nomi
ne non cenſetur· quia auaricie ꝓcel
lit notam et ingenue liberalitatis
habere videt̃ ymaginẽ ¶ Cũ enĩ li
beralitat̃ effect9 nũc a loco· nũc a
tp̃e· nũc a quãtitate· nũc a ꝑſonis·

nūc ab vſu ⁊ aſſiduitate exercende
laudetur· illa precipue commenda
bilis creditur· que in alimentis et
hijs quib9 natura indiget aut vita
ciuilis ornatur clarius eniteſcit Er
go qui omnes admittit ad mēſā :
exactiſſime liberalitatis eſt· Plane
quidem eoꝗ liberalior : quo plures
admittit ¶ Sed hoc calculo pauciſ
ſimi colliguntur · Proxim9 eſt qui
⁊ ſi nō oēs admittat· eos quos in
troducit ſic cibat· ſic potat· ſic in tri
clinijs fulſit ⁊ locat diſcūbentes in
ſedilibus / vt nichil vel excogitari
lauci9 poſſit · Multiplicantur fercu
la/ubi alij alijs ſuccedūt· condiuntur
hec illis· ⁊ in iniuriā nature innatū
relinquere· ⁊ alienū cogūtur ſaporē
afferre· Cōficiūtur ſalſamenta ga
ro nichil vili9 eſt niſi ꝯpluriū polli
ciatur effect9 ⁊ iudicia ſpecierū· E
gregiū tamē eſt in huiuſmodi qđ
mimis ⁊ hyſtrionib9 ⁊ tumigerul
placet· hec enim non ad veritatē· ſꝫ
ad opinionem omnia fiūt Cocoꝝ
ſollicitudo feruet arte multiplici :
eliciuntur iura· quid quo die geri o
porteat / ⁊ cotidianis miniſtrari cō
uiuijs· Domeſticus dictator nocte
dieqꝫ deliberat · vndecūqꝫ conqui
rit irritamenta gule/ ⁊ vnde pala
ti vires excitet· hebetati nichil arbi
trans expeditū· niſi cū intemperan
tie fuerit ſatiſfactū Sūt ⁊ qui po
cul̄ fercula ſubrogant· ⁊ quaſi home
rica auctoritate decreti· incētiuū īge
nij· ⁊ fomitē ꝟtutis · ⁊ quēdam hy
laritatis fontē opinantur · ſi ſe om
nino mero ſicera ve/proluerīt Phe
acum ergo more conſurgunt · ⁊ q̄
in exhauriendis pocul̄ ꝓditior eſt·
potior iudicatur · Dici ſolet quia a
leator quāto in arte doctior · tanto
nequior ⁊ plane qui bibacior eſt / a
lios malicia et iniquitate tranſcen
dit· Immolauit iſrael apoſtatās a
ſalutari ſuo filios ⁊ filias ſuas de
monijs · ⁊ iſti dum in gurgitatio
ne vini aut ſicere ſpiritū deprīmūt :
extingunt ſcintillulam rationis· ſe
totos immundicie proſtituūt · et
bachantium ſpiritum deuouent ·
Quidnam poſſunt familiarius im
molare ? ¶ Ceterum ſunt qui iſta
contempnant· quoniam hec vulga
rium· et vt dicam plebeiorum vide
tur conuiuiorum eſſe profeſſio · ſi
quidem alia philoſophica· alia ciui
lia· alia dicuntur eſſe plebeia · In
hijs laudi plerumqꝫ ducitur · ſi ſic
tua prodigas ſemel vt tamen
ſtrio toto eſuriens / conuiua impu
dens menſas circumeas alienas ·
Hoc quidem ſepe prodigalitatis
interdū ⁊ auaricie nota eſt· Nam
vt dici ſolet· auar9 cū incipit modū
excedit Poteris videre ꝗ̄plurimos· q̄
fere āno toto parſimoīe ſtudent · ⁊
ad purgādū auaricie labē epulones
cōuocāt ⁊ paraſitos· ⁊ collegiū mi
gatorū qui aliene nidore culine ca
piuntur ⁊ quos magis honorare
voluerint maioribus oneratos mi
noribus poculis ingurgitant · et
diſtendunt · ⁊ donec rapidam o
rexim excitant· aliquid auaricie
aut feſtiuitati credunt eſſe ſubtrac
tum · At hoc ab omni vrbanita
te adeo procul eſt : vt barbarei vi
cijs familiarius ſit ꝗ̄ vite auli ·

¶ Siquidē conuiuiorum ciuilium
ratio media eſt: vt etiam ſobrieta
tem exhilaret · et in ſacietate opu
lentia crapulam vitet ¶ Nam et ha
bundantiam cibi ⁊ potus habet · et
quaſi copie cornu diſpenſans omni
a ſic parat vt effundat · ſic effundit
vt parcat et quam habet penes ſe
rationem non negligit quidem: ſed
vt ait portunianus rationem non
oſtentat impenſe ¶ Nichil enim mo
leſtius eſt ꝙ̄ ſi tricl ni preſul in con
uiuio ſedere videatur ad calculum ·
¶ Unde non ſatis michi videntur ci
uiles eſſe quidam de liberalitate in
epta gloriantes · qui ſingulis nocti
bus cum ſeruis ſuis calculum ponūt
et quod effuderunt vſu vel abuſu
diurno · quaſi nocturnis lacrimis de
flent · ſuboriuntur lites · accedunt
mine / arguuntur aut furti · aut in
ſipiētie ſerui ⁊ quaſi re male admi
niſtrata: eiciuntur et torquentur
interdum quandoqꝫ quod effunde
re iuſſi ſunt refundere compelluntur
et conſcij turbantur omnes · dum
dominus pecuniam que euaſit ſuſ
pirijs ⁊ dolore proſequitur · ¶ Depe
ciam euenit · vt qui ad requiſita
nature ingreſſus eſt · ibidem quo ve
recundia hominum fugit aſpectum
cum miniſtris exactiſſimam habeat
ſumptuum rationem · ¶ Recte quidem
quia nullus locus tractandis ſordi
bus eis magis videtur accōmod9 /
ſane non ꝙ ſordidum dixerim ſi di
ligens paterfamilias id agit · vt ei
conſtet ratio impenſe · ſi tamen hoc
grad9 aut dignitas perſone nō adi
mit · ſꝫ in eo vitā terere ⁊ tota men
te verſari · et ſic quidem vt alius ſit
et alius videatur · nequaꝙ̄ arbitror
a ſordibus alienum ¶ Et quidem
conuiuiorū ciuiliū teſte portuniano
regula eſt · vt hijs plurimum pro
more condegentiū liceat / ſobrietate
hylari nō ſoluta ¶ Nam conuuentib9
ſic morem geri oporteat vt licentia
lecior nequaꝙ̄ i turpitudinē luxurie
proruat · ¶ Illa ſiquidē quaſi omniū
gentium hoſtis teterrima ⁊ acerbiſ
ſima vitanda eſt ¶ Dyogenes tyran
nos ⁊ ſuburſores vrbium · bellaqꝫ
vel hoſtilia vel ciuilia · non pro ſim
plici victu olerum pomorūqꝫ ſꝫ pro
carnalibus epularūqꝫ delicijs aſſe
rit excitari · ¶ Rectius quidē bellorum
hoſtilium · vel ciuilium matrem ⁊ al
tricem luxuriā / que nō in ſola gula
placanda conſiſtit poſuiſſet · ſed totū
intellexit i parte · dum illam que in
cibo ⁊ potu et venere · et cultu ſplen
dido cōſtat · ad gule ſpeciem coarta
uit · ¶ Nam in hijs precipue luxuria
eminet ⁊ pernitioſius nocet: quorū
meditatio ⁊ iuge exercitium eſt · vt
epulentur cotidie ſplendide · ¶ Hec
enim intemperantia bonos mores
ſubuertit · et totius hominis ſalutē
preiudicat · et niſi coerceatur pror
ſus humani corporis fabricā ſoluit
Actor eſt ypocrates / craſſa et obeſa
corpora cum creſcendi modū imple
uerint · neceſſariam eſſe ſanguinis
demptionem vt habeāt in que cre
ſus creſcere poſſint · alioqui plenitu
dinis diſtente ſacietas in paraliſim
et peſſima genera morborum erum
pit ¶ Impoſſibile enim eſt in vno ſta
tu corporum permanere naturam ·

ꝫ motu ſuo creſcere. vel decreſcere ne
ceſſe eſt. ⁊ niſi creſcendi capax ſit a
nimal. omnino ſubſiſtere nequit ¶
Fertur. ⁊ galienū dicere ſemper di
ci abſtinenciā loco efficaciſſime et
ſaluberrime medicinalis cure indix
iſſe/nec facile poſſe niſi corruptiõis
nature fuerit morbis grauioribꝰ ſb
iacere. qui decima quaqꝫ die ab om
ni cibo abſtinet aut ſimpliciſſima di
eta tranſigit vitam. Qūt adhuc q̄
ſextam feriam in ieiunio ſine cibo
tranſigant. vel eo vtantur minimo
quod quidem et religioni ⁊ incolu
mitati ſicut experti loquūtur. certiſ
ſime ſeruit. ¶ Refert pompeiꝰ tro
gus quod teterrimꝰ ſicilie tyrannꝰ
dyoniſiꝰ. dum gule ⁊ ebrietati de
ditus erat. oculoꝝ lumen amiſerit
Nichil ei eſt qd̄ certiorē à cecorē i
ducat caliginem/ iugi ingluuie. qꝫ
vt ait portunianus ebrietas cibos
terit. ſed oculos vorat ¶ Galienꝰ
auctore iheronimo doctiſſimus inter
pres ypocratis dicit in exhortatio
ne medicine / athletas quorū vita
⁊ ars ſagina eſt. nec viuere poſſe.
nec diu eſſe ſanos animaſqꝫ eorū
ita nimio ſanguine ⁊ adipibus qua
ſi luto inuolutas. nichil tenue. ni
chil celeſte. ſed ſemper de carnibus
⁊ ructu cogitare. ⁊ ventris ingluui
e ¶ Legimꝰ eciam quoſdā morbo ar
ticulari. ⁊ podagre humoribꝰ labo
rantes/ pſcriptione bonoꝝ/ad ſim
plicem menſā ⁊ pauperes cibos re
dactos/ cōualuiſſe. Carierāt ei ſol
licitudine diſpenſande domꝰ/ ⁊ epu
larū largitate/ q̄ et corpꝰ frangunt
et animam. Irridet flaccꝰ appetitū

ciboꝝ qui cōſumpti relinquūt peni
tentiam. Sperne voluptates. no
cet empta dolore voluptas. Et cū
in amenissimo agro in morſum vo
luptuoſorū hominū ſe craſſum pin
guēqꝫ deſcriberet. luſit hijs verbis
Me pinguem ⁊ nitidū bene curata
cute uiſes. cū ridere voles Epicuri
de grege porcū ¶ Sed ⁊ ex viliſſi
mis cibis vitanda ſacietas eſt. Ni
chil enim ita obruit animū vt ple
nꝰ venter. ⁊ exeſtuās. ⁊ huc illucqꝫ
ſe vertens. et in ructus vel īcrepitꝰ
ventorum efflatione reſpirans. ¶
Quale illud ieiuniū aut qualis re
fectio poſt ieiuniū cum p̄dianis epu
lis diſtendimur et guttur noſtrum
mediatoriū efficitur lacrimatū. dū
qꝫ volumꝰ prolixioris inedie famem
querere: tantum voramꝰ: quantū
vix alterꝰ diei nox digerat. Itaqꝫ
non tā ieiuniū appellandū eſt: q̄
crapula. ac fetens ⁊ moleſta diges
tio Hec quidem iheronimꝰ Et li
cet ieiunij faciat mentionē caā reli
gione deducta: frugalitatis maxi
mas et ſaluberrimas ꝯmēdat vtili
tates ¶ Hoc āt eleganter ⁊ ait vere
portunianꝰ neminem ciuiliter con
uiuari. niſi qui ſibi in cibo et potu
frugalitatis et modeſtie preſcribit
formam. Immoderatio cibi et po
tus diſpēſatricē oīm officioꝝ tēpe
rantiam abigit. Ea impellente fit
homo tardus ad audiendum. ve
lox ad loquēdum/ ⁊ velox ad iram
fit ad libidinem pronus. et ad que
uis flagicia preceps. Qui mo
deſtiam deſerit ad plebeiā cōuiuan
di cōſuetudinē faciliime prolabitur

a ciuili. Intuit hoc mato homerice
pfectionis fidelissim9 imitator. qui
dū a rege pheacū vlixē exceptū re
colit/eneam naufragum in ꝯuiuiū
didonis introducat ꝗ pheacū et aſ
ſtorū luxuriā in vno ꝯuiuio elegan
ter expſſit. ¶ Poſtq̄ prima quies
epul' mēſeqꝫ remote. Crateras mag
nos ſtatuūt ⁊ vina coronāt. Fit ſtre
pit9 tectis/ voceqꝫ ꝑ ampla volutāt
Atria/ depēdent lichni laquearib9
aureis. Incēſi/ ⁊ noctē flāmis funa
lia vincūt. Hic regina grauē gēmis
auroqꝫ popoſcit. Impleuitqꝫ mero
paterā. q̄ bel9 ⁊ oēs. A belo ſoliti.
tūc fca ſilēcia tectis Iupiter hoſpiti
b9 nā te dare iura loquūt. Hūc letū
tiriȷ̄ſqꝫ diem troiaqꝫ pfectis ⁊ Eſſe
velis. nrōſqꝫ hui9 meminiſſe minores
Aſſit letiae bach9 dator. ⁊ bona iu
no. Et vos o tiriȷ̄ cetū celebrate fa
uētes. Dixit ⁊ imēſū latiāī libauit
honorē. Primaqꝫ libato ſūmoten9
attigit ore. Tū bicie dedit increpi
tans. ille ipiger hauſit. Spumātē
paterā. ⁊ pleno ſe ꝓluit auro. Poſt
aliȷ̄ proceres. cithara crinit9 yopas.
Perſonat aurata. docuit q̄ maxim9
athlas. Vnde hōim gen9 ꝗ pecu
des. vn̄ ymber et ignis. Arcturum
pliadeſqꝫ hyadas. gemioſqꝫ trio
nes. Quid tamē occeano ꝓperent
ſe tingere ſoles. Hiberni vel q̄ tar
dis mora noctibus obſtet. Ingemi
nant plauſu tiriȷ̄ troeſqꝫ ſequūtur.
Nec nō et vario noctē ſermone tra
hebant. Infelix dido. longūqꝫ bibe
bat amorem ¶ Vides ne delicati
inſtituta ꝯuiuiȷ̄. proceſſū et exitū ⁊
Superflua ſiquidem ꝓceſſiſſe et lux

um epulatū grauē fuiſſe indicat qd
premiſit. Poſtq̄ prima quies epu
lis. Qui alibi paracioris menſe ſobri
etatem notans. et que ſolis gaudet
neceſſariȷ̄s ⁊ ait. Poſtq̄ exempta fa
mes epulis. Veruqꝫ ab9 homines
efficit tacitos. potus loquaces. ſtre
pitum et cetera luxus inſignia. que
de licentia bibendi proueniūt pru
denter adiunxit. In ipſa quoqꝫ aga
petarū ꝯſuetudine planū eſt iue
nire ſuperſtitionē qua numinis ſol
licitatur gracia et quaſi religioſꝰ ꝑ
cib9 imitatur. qui luxu et immūdicia
a piȷ̄s mentibus inimica procul ab
igitur. Siquidem autem de9 ſobri
us non eſt. q̄ ei ebrietas diſplicet.
Hinc menſura bibitur ad mēſurā.
et is ceteris preualet. qui aut gu
la/aut dolo ſtrauit/aut vicit compo
tatores. Inuenies illic qui neſto
ris ebibat annos. Quot ſit per
calices facta ſibilla ſenex. Potius q̄
dem a curis animū redimit. ſoluit
mentem. conceptam leticiam diſſi
mulare non poteſt. Prorumpit in
cantica. ⁊ ab eis ad libidinem ver
git. Cithara crinitus iopas non
ſtulticinia vel bucolica perſonat a
matorum. Sed ea que ciuilis con
uentus venuſtatem deceat. ⁊ phi
loſophica maieſtatem. ¶ Vtinam
in xpriſtianorum cetibus rememo
rentur. illa que in luxurioſo dido
nis conuiuio crinitus ꝗ incompoſi
tus iopas perſonuit. vtinam buco
lica. vel ſtulticinia amatorum con
quieſcant in domo ſapientis. ⁊ ea
in auditu omnium reſonent. que
aut proſint aut ſine turpitudine

q corruptione demulceat · Et qui
de eleganter innuit in cantico cytha
redi poeta doctissim9 veterū grauita
tem qui in cetu ciuili nichil admitte
bat · nisi qđ nature aut moꝝ institu
tione polleret · Plausū conuiuij va
rius ſermo proſeq̄tur · eoꝗ venerꝭ
in vina prauante mens ebria lōgū
inſolubilē ꝛ peſtiferū bibit amorē ·
quem diffinit phꝫus eſſe concupiſcen
tiam recūdi Campanā luxuriā vr
bi fuiſſe ꝑutilē hyſtoricoꝝ teſtimo
nio pcelebre eſt · Inuictum enim ar
nus hānibalē illecebris ſuis cōplex
a / romano militi vincendū tradidit
Illa vigilantiſſimū ducē · illa exer
citū acerrimū · dapib9 largꝭ · habūdā
ti vino · vnguētoꝝ fragrātia vene
ris vſu laſciuiore ad ſomnū ꝛ deli
cias euocauit · At tamē demū frac
ta ꝛ contuſa punita feritas eſt · cū ſe
plaſia ꝛ albana caſtra eſſe ceperūt ·
// Quid hijs ergo vicijs fedius ꝛ
dampnoſi9 quib9 virtus atteritur ·
victorie relangueſcūt · ſopita gloria
in infamiam vertitur animiꝗ pa
riter ꝟ corporis vires adeo expug
nantur · vt neſcias ab hoſtibus ne
an ab illis capi pernicioſius haben
dum ſit · // Urbs voluſmenſiū opu
lēta diuicijs / ornata morib9 ꝛ legi
b9 ordinā caput tuſcie habebat · Uꝫ
p9 q̄ꝫ luxuria prolapſa eſt · in ꝓfun
dū iniuriarū ꝟ turpitudinis deadit ·
vt ſeruoꝝ ſe inſolētiſſime dominati
oni ſubiceret · qui primi ſenatorum
admodum pauci ordinē intrare au
ſi · mox vniuerſam rempublicā occu
pauerūt · teſtamenta ad arbitrū ſu
um ſcribi iubebāt / ꝯuiuia cetuſꝗ in
genuoꝝ fieri vetebant · ducebāt fili
as dominoꝝ · Poſtremo lege ſanx
erūt · vt ſtupra ſua in viduis pariter
atꝗ innuptis impunita eſſent · ac
ne qua virgo ingenuo nuberet cu
ius caſtitatem non ante aliquis de
numero ipſorum delibaſſet // Eſo
pus tragedus furioſe luxurie depin
git iuuenem / quem conſtat aceta
liquefactos grandis ſumme vnio
nes potionib9 aſpergere ſolitum vt
ampliſſimum patrimonium poſſet
vna ſorbiciuncula deglutire · Ne
tellus pius ab hijs qui res memo
rabiles ſcribunt arguitur / qꝫ ſe a
ris ꝛ thure pracbatur ab hoſpitib9
excipi · letoꝗ intuebatur animo a
thalicis auleis in aduentu ſuo con
tectos parietes · ꝛ immanib9 epulꝭ
ludos apparatiſſimos / ſinebat inter
poni · ꝛ i veſte palmata conuiuia ce
lebrabat · demiſſaſ ꝗ lacunaribus
velut celeſti capite recipiebat coro
nas · Et vbi iſta? Non in grecia ·
neꝗ in aſia · quarum luxuria · vel ip
ſam ſeueritatem corrumpere ſolet · ſꝫ
in horrida ꝟ bellicoſa prouincia / et
que romanorum exercituū oculos /
luſitanis telis preſtringere conſue
uit // Xerſes opum regiarum oſten
tatione eximia eouſ ꝗ luxuria gau
debat · vt edicto premium ei prepo
neret · qui nouū voluptatꝭ genus rep
periſſet · qua et delicijs dum nimis
capitur · cum ampliſſimi ruina im
perij apud ſalaminam vix vna na
ue euaſit · // Sed quia luxurioſum
mulieb̄ris intemperantie conuiuiū
apud maronem accepiſti frugalio
ris menſe ſobrietatem ꝛ ꝯtinētiorē

ceptum enea apud euandrū officio
humanitatis excepto inuenies Hi
quidem cōſedebantur vbi rex precis
dexteram dat · humanitatis verba
officioſiſſimꝰ hoſpes preloquitur·
Hec vbi dicta· dapes iubet et ſubla
ta reponi pocula/gramineoqꝫ viros
locat ipſe ſedili precipuūqꝫ thoro ꝛ
villoſi pelle leonis Accipit eneam
ſolioqꝫ inuitat acerno Tū lecti iu
uenes certati areqꝫ ſacerdos Viſce
ra toſta ferūt tauroꝝ onerantqꝫ ca
niſtris: Dona laborate cereris· ba
chūqꝫ miſtrant · Veſcitur eneas ſi
mul ꝛ troiana iuuētꝰ Perpetui ter
go bonis ꝛ luſtralibꝰ extis· Ibi
cūcta ſūt aurea ꝛ vniuerſa ſuo rito
te prefulgent Hic ſedile gramine
um acernū ſoliū· et que virum forte
decerat ſpoliati leonis pellis villoſa
Hic lecti iuuenes neceſſaria ibi fa
mule/ſupflua et precioſa miniſtrāt
Ibi vix ab epulis tandem quies in
dulgetur Hic exuitur fames et edē
di epulis frugalibꝰ cōprimitur ar
dor· ibi cenitꝰ popas luxuriantium
letificat cetū Hic are ſacerdos refec
tionē ſobriam ꝯſecrat religioni Hic
poſt menſam ſeria tractātur· ꝛ ad e
rigendū rempublicā erigitur virile ro
bur· ibi vt luxurie faueāt fuſis pre
cibus inuitātur ꝛ numina· Late ſūt
ergo ſicut in ſaturnalioꝝ libro le
gitur ad luxuriam reprimendam le
ges plurime quarum perfunctoriā
mentionem in calce cuiuslibet conuiuij
ponere nec tedioſum erit· nec omni
no inutile·

Capitulum ſeptimū· De cibarijs
ꝛ ſumptuarijs legibus veterum ad
intemperantiam coercendam et dif
ferentia earum ſcd̄m portunianum
et de intemperantia anthonij ꝛ fru
galitate iulij ceſaris de auguſto et
de nerone· G· et caligula et vitelli
o et metello·

Prima ergo oīum ad popu
lum lex orchia peruenit· pre
ſcribens ſūmam ꝛ numerꝝ
conuiuarum· verumptamen imodera
tionem ſumptuū· nequaq̄ cohibu
it quin vnicuiqꝫ liceret pro arbitrio
bona ſua inter paucos conſumere·
Secuta ergo eſt lex fauuia · que
etiam ſumptibꝰ modum fecit· ſcrip
taqꝫ in omnes vt nō ſolum ciues vr
bani· ſed omnes vbiqꝫ ytalie lege
ſumptuaria tenerentur Nam in eo
dicie legis vis conſiſtit· At iſtis
adiecta eſt et licinia que numero cō
uiuarum et quātitati ſumptuum et
cautioni locorum· dierum et tempo
rum preſcripſit regulam· ne cotidi
anis liceret exultare conuiuijs dies
certos prefiniens quibus eſt ꝑmiſ
ſum conuiuari· Ergo etiam ſobrie
tate ſeculi· preſcriptione legum co
erceretur expenſa cenarum· Siquidē
ab initio cepit radix luxurie pullula
re Unde et vetꝰ verbum eſt· leges
bone ex malis moribus procrean
tur· Lex quoqꝫ cornelia ſumptu
aria adiecta eſt prioribꝰ/in qua nō
conuiuiorum magnificentia prohi
bita eſt/nec gule modus factus· ſꝫ
minora precia rebꝰ impoſita Sed
quibus rebus ꝗ̄ exquiſitis/ꝛ pene
incognitis generibus deliciarum ꝛ
quos illic piſces· q̄s qꝫ illic offulas
nominat/ꝛ tn̄ ꝑcia ill̄ minora cōſtituit

Auſim dicere vt vilitas eduliũ ani
mos hominũ ad parandas obſonio
rum copias incitaret et gule ſeruire
eciã qui paruis eſſent facultatibus
poſſent. Ergo adprime luxurioſus
et prodigus videri poteſt. cui hec tã
ta in epulis vel gratuita ponantur
¶ Preterea lucius ſilla lepidus cõ
ſul annius reſtio leges tradũt tuliſ
ſe cibarias/ ſic eni ſũptuarias legẽs
catho appellat. Differunt tamen/
q cibarie gulã iugulant/ ſũptuarie
al'modã vt ait portunianus lux
uriã prohibent. Hoc aũt magne li
bertatis laudibus effert q cũ multe
leges de cenis et ſumptibus ferren
tur ad pplm caſtigantiſſime illi9 vi
gor diu obtinuit q nil obſcenũ hẽt
qꝛ nil probat occultũ. ¶ Precepit
eni vt patentib9 ianuis pranſitare
tur. ⁊ cenitarẽt. vt ſic oculis ciuiũ
teſtibus factis. luxurie modus fieret
Hoc autem ideo tuto probat portu
nianus. quia apud populũ caſtiga
tũ. et poſterioris reſpectu aureũ. lau
di erat frugalitas/ et paupertas nõ
poterat eſſe contemptui vel rubori.
Nec verendũ erat. vt ad cenã alie
nã quiſpiã inuitatus ĩpudenter irru
eret. Dupuciõe eni fabulis nõ euo
catoꝫ haud equidẽ turpe exiſtimatẽ
Verũ ſponte irruere in conuiuiũ ali
ꝯ preparatũ. nec homero ſine nota
vel in fratre memoratũ eſt. Ceterũ
leges ille valuipate ſiue valuſfrage.
licet portuniani iudicio optime fue
rint obſtinatione tamẽ luxurie ⁊ vi
ciorũ inuicta concordia nullo abro
gante irrite facte ſunt. ¶ Anthoni
us ⁊ ſi nulli ſũptuarie legi paruerit

legem tamen de cohibendis ſumpti
bus tulit. Homo quidẽ temerarius
ꝫ manu inualid9 ⁊ luxurie dedit9
vſq adeo ſũptuũq merito magno
pompeio ſucceſſit ex decreto. Gaij
ceſaris de quo triũphatore orbis vi
lis adulator et homo vicijs ſordi
dus triũphauit. Captus eſt tamẽ
ceſar virtutis ymagine. eo qd pro
fuſione pecunie. et cõmiſceratioib9.
⁊ latronũ. ⁊ hyſtrionũ ſtipatu mag
nificus vulgariter videbatur. Ergo
bene agitur cũ principibus popula
ribus qui ex neceſſitate cogũtur ad
cuſtodiã fame viliſſimis nebuloni
bus adulari. Nam in republica ne
mo tyrãnorũ ceſare magis acceſſit
ad principẽ. Licet eni rẽpublicã op
preſſiſſet. populus tamen roman9
omnia que ipẽ decreuerat approba
uit. forte veritus ſeditionẽ. et ciui
lis belli recidiuã paſſionẽ. Opinio
tamen preualuit. vt quia ſumma
virtute id eſt clementia preditus fu
erat. ſtatuta eius quaſi ex maxima
parte benigniora populus approba
ret. Unde in laude eius cicero ait.
Nulla de virtutib9 tuis. nec admi
rabilior nec gratior mĩa eſt. Piũ er
go ai̅m egregie virtutis ymagine
facile ſupplantauit anthonius. Hic
eni cũ quicquid mari aut terre aut
eciã celo gigneretur ad ſatiandã in
gluuien ſuã natũ exiſtimans/ fauci
bus/ aut dẽtib9 ſubderet. eaq re cap
tus. de romano ĩperio facẽ vellet e
gipciũ regnũ. cleopatra vxor q vinci
a romanis nec luxuria digrẽt. ſpõ
ſiõe puocauit ĩſumẽ ſe poſſe in vnã
cenã ſexcẽciũ ſẽſtercios. Id inuꝫ ãthonio

viſum· nec morat9 ſponſione contẽ
dit· dignus cuſtodia minatius plan
cus qui tam honeſti certaminis ar
biter electus eſt· Altera die cleopatra
ꝯtemptans antoniũ polluabilẽ ſa
ne parauit cenã· ſ3 quã nõ miratꝰ ẽ
antoni9 · quippe qui oĩa que appo
nebantur ex cotidianis opibus ag
noſceret Tũc regina arridẽs phia
lam popoſcit· cui non nichil aceti a
cris infudit· dimiſitq3 feſtinabunda
illuc vnionẽ ex altera aure dẽptum/
et eũdem mature diſſolutum/ vti na
tura eſt eiuſdem lapidis abſorbuit
Et ꝗuis eo facto ſpõſione viciſſet·
quippe cũ ipſa margarita cẽtics ſex
tercĩ ſine cõtentione eualuiſſ3/ ma
nũ tamen ad alteri9 vnionẽ auris
ſimiliter admouit/ niſi minati9 plã
cus iudex ſeueriſſim9 ſuperatũ anto
niũ mature ꝓnũciaſſ3 Ipſe aũt vnio
cui9 magnitudinis fuerit· inde colli
gi poterãt ꝙ qui ſupꝑfuit poſtea vic
ta regina et capta egypto/ romã de
latus diſſect9 ꝙ eſt ⁊ facta ẽ ex vna
margarita due · impoſiteq3 ſimula
cro veneris et mõſtruoſe magnitudi
nis in tẽplo qd̃ pantheon appellat̃
Sed hijs et ſimilib9 demeruit intẽ
perãtiſſim9 ⁊ flagicioſiſſim9 non po
puli rõni · ſed ꝯtutũ public9 hoſ
tis/ ne edictũ qd̃ triũuiratus tpe de
ſũptib9 poſuit/ legis nomen habeat
aut vigorem ¶ Ioců autem ĩmo ⁊
neceſſitatem legibus fuiſſe cibarijs·
vel ex eo cõſtat ꝙ cibarioꝝ diligen
cioꝝ regulã luxuria adinuenit· Teſ
tatur hoc marc9 varro· qui enume
ratis que in aliquib9 partib9 ytalie
optima ad victũ gignãtur· piſci ty
berino hijs verbis tribuit palmam /
in libro vndecimo Rerũ humanarũ
ad victũ optima/ fert ager cãpanus
frumẽtum· falernus vinũ· caſſinas
oleũ· tuſculanus ficum· mel tarenti
nus· piſcem tyberis· Hec varro
Sed inter eos precipuum locum
luppus tenuit · et quidem is qui
inter duos pontes captus eſſet· Id
oſtendũt tum multi alij· tum eciam
gaius ticius vir etatis luciliane/ in
oratione qua legem phãniã ſuaſit·
Cuius verba ideo ponenda ſũt· qui
a nõ ſolum de luppo inter duos põ
tes capto erunt teſtimonio· ſed etiã
mores quib9 tunc pleriq3 viuebant
facile publicabunt Deſcribens enĩ
prodigos hoĩes in forũ/ ad iudiciũ
dum ebrios cõmeantes/ quiq3 ſole
ant inter ſe ſermocinari· ſic ait· Lu
dunt alea ſtudioſe delibuti vnguen
tis ſcortis ſtipati· vbi hore decẽ ſũt·
iubent puerum vocari· vt comitium
eat percũctatum: quid in foro geſtũ
ſit ꝗ ſuaſerint· qui diſſuaſerint· quot
tribus iuſſerint· quot vetuerint In
de ad comiciũ vadũt ne litem ſuam
faciant · Dum eant nulla eſt in an
giporti amphora: quam nõ imple
ant quippe qui veſicam plenam ha
bent vini· Veniunt in comiciũ triſ
tes · iubent dicere quorum negociũ
eſt· narrant · Iudex teſtes poſcit/ ip
ſi9 ad nutum· vbi redit· ait omnia
ſe audiuiſſe· tabulas poſcit· litteras
inſpicit · vix pre vino ſuſtinet palpe
bras Eunti in conſilium ibi hec ora
tio · Quid michi negocij eſt cum
iſtis nugatoribus? Potius ꝙ pote
mus mulſum mixtum vino greco·

Edimus tūrdū pinguem· bonūq;
piſcem·luppum germanū qui inter
pontes captus fuit Hec tā9 ¶ Pꝫ
et plinius ſui tēporis elegāter teti
git gulā· Cū enim ſcriberet de piſ
ce anapēſere·qui licet rarus eſſꝫ pre
cium eius viluerat/poſt p̄muſſa ſub
iecit· nullo in honore nūc eſt· quod
equidem miror cū ſit rarus inuentu
Sed nō diu ſtetit hec parſymonia
Nam temporibus ſeueri principis
ſamonicus ſerenus vir ſeculo ſuo
doctus· ſubiciens verba plinij· non
eſt dubium ait hunc piſcem nullo
in honore traiani temporibus exti
tiſſe· verum ab eo dici/ apud anti
quos fuiſſe in precio· Ego autem
teſtimonijs palam facio vel eo ma
gis ꝙ graciam eius video ad epu
las quaſi poſtliminio rediſſe Quip
pe qui dignatione noſtra cum inter
ſim conuiuio ſacro aīaduertā hunc
piſcem a coronatꝭ miniſtris cū tibi
cine introferri ¶ Lōgū erit ſi ōnia
que leges cibarias induxerūt·vel a
cibarijs legibus nata ſunt voluero
enarrare cum nec luxus morum ſer
mone valeat cōprehēdi· et ſint plu
rima ſeculo noſtro īcognita·que illi
vel verbis exp̄mere·vel exercere mo
ribus poterūt Sicut enī grecia cap
ta ferum victorē cepit ꝛ artes intu
lit agſti lacio · Sic oīm gentiū mo
res boni ꝛ mali romanū victorem
proſecuti ſunt· Siquidem numina
ymmo demonia gentiū ſupſticioſi9
ꝙ religioſius aduocabant· magnā
q; ſibi viſi ſunt aſſequi religionem·
quia nullam reſpuerant falſitatem
Deos tutelares nō tam pio ꝙ im
pio cultu omnibus ſubtrahebant·
vt omnes in vna vrbe collecti in il
lius cuſtodia iugiter vigilarēt Sic
et que vbiq; locorū placuiſſe audie
rant in vrbem traicerūt· vt eſſꝫ vn
de poſſent graciam oīm in ſe et glo
riam prouocare ¶ Simile aliquid
feciſſe viſus eſt rex āglorum Wilhel
mus primus cuius virtuti norman
nia· cenomannis et tandem maior
britannia ceſſit Aſſūpto namq; dy
ademate·ꝛ pace cōpoſita; legatos
miſit ad exteras nationes·vt a pre
claris omniū domibus quicquid ele
magnificū aut mirificum videretur
auferrent· Defluxit ergo in inſulā
opulentam et que fere ſola bonis
ſuis eſt in orbe contenta· quicquid
magnificentie ymo luxurie potuit
inueniri· Laudabile quidē fuit mag
ni viri propoſitū · qui virtutes om
niū orbi ſuo volebat infundere · ſed
in eo arbitratu laudabili9 extitiſſꝫ·
ſi in gentē quā armis vicerat ꝛ quā
luxurie p̄uicerat magnitudo legem
temperātie p̄mulgaſſet Sane fruc
tuoſius eſſet eam roborare verbo et
opere ꝙ laſciuiendi ab auctoritate
multorū magnorūq; propagare au
daciam ¶ Sed eius egiſſe gaium ceſa
rem pace vrbi reformata/ poſtumia
nus qui ſumptuarie legis inſiſtens
veſtigiis domū ciuilem/ potius ꝙ im
peratoriam/ in menſa prima/ trib9
ſolempnibus pulmentis/ ſiue fercu
lis ſtatuit eſſe contentam· dum ta
men bellaria paretetica pro neceſſi
ta te aut dignitate perſonarum aut
exercenda libealitate aut ſolēpnita
te diei/ p̄mis menſis liceret immiſcere

Solempnia quidem pulmenta ſūt
que in omnes ꝑtranſeunt. Et a gre
cis catholica / hoc eſt vniuerſalia no
minantur Parentetica vero que ex
cauſa neceſſitatis aut vrbanitatis i
ꝑceptam aliqua racione veniunt ꝑ
tem. ſic dicta / eo ꝙ ſolempnibus id
eſt vniuerſalibꝰ ꝑticulariter ſoleant
interponi. Nec enim pulmēta in o
lere aut in legumine dumtaxat con
ſtare certum eſt. tum ex multis tum
ex eo ꝙ patriarcha yſaac de venati
one filij ſui ſibi plumentum fieri im
perauit Significāt aūt bellaria om
ne genus menſe ſecunde. quoniam
ibi ſolent apponi que pulchriora ſūt
et delicaciora. Hoc aūt nomine vti
tur marcus varro. Bellaria inquit
ea maxime mellita ſunt. que melli
ta non ſunt. Qd forte eo referri po
teſt / ꝙ vtēti graciora ſunt ea que ne
ceſſitas appetit. ꝙ̄ que irritatio gu
le inuenit // Sed forte puſilli ani
mi videtur qui adhūc modū prime
menſe luxuriā cohibet / aut qui faciat
in talibꝰ mentionem legis ſumptu
arie Nec tamen ceſare maior eſt. ꝗ
munificēcior quiſꝙ̄ / eorꝝ qui morum
rerūqꝫ iactura exercent gulam / luxu
neqꝫ obſequūtur. ſeruiūt vanitati ⁊
nequiciam aut negligentiam ſuam
nituntur liberalitatis ymagine con
ſolari // Quis ceſare auguſto fruga
lior qui in ſūmo faſtigij culmine ſe
cundario pane ⁊ piſciculis quos vul
go ſpinatios vel ripiliones vocant
contentus erat et non niſi neceſſita
te vrgente comedebat. vel amicos?
// Quis nerone guloſior aut ſump
tuoſior Et tn̄ hic nūꝙ̄ magnꝰ ā lau

datus erit alicui ſapiēti / non magis
ꝙ̄. G. caligula aut vitellius. ſed
etiam nimus? Nam et hic prandi
a ⁊ cenas et comeſſationes īmodi
ce frequentabat Famoſiſſima ſuper
ceteras fuit cena in qua inuitatus a
fratre fuit. habens duo milia lectiſ
ſimorum piſcium ſeptem milia aui
um hanc quoqꝫ ipſe exſuperauit in
dedicatione patine. quam ob īmen
ſam magnitudinem clipeum miner
ue appellauit. In hac phaſianorū
et pauonum cerebella. linguas phe
nicopterum. murenarum lactes ex
certis maris partibus petitarum ꝯ
miſcuit Nunquid iulio vel auguſ
to maior eſt metellus pontifex luxu
rioſiſſimus. cuius cenam facilius eſt
referre ꝙ̄ intelligere? Nam et ipſe
famoſam īmo infamē fecit cenam. ⁊
anticenium vt ait portunianꝰ para
ceniū tanta inſtruxit luxuria. ut nō
modo ſplendorem cene ciuilis. ſed e
tiam egypciū luxū excederet Quis
tunc luxuriam accuſaret aliorꝝ / qn̄
tot rebus facta fuit cena pōtificum.
Nā ⁊ ipſa eduliorꝝ genera vel dictu
turpia ſunt. Et noſtratibus licet ni
mis in luxus ſplendore glorientur
pro parte inaudita Si quis ea noſ
ſe deſiderat. recenſeat ſaturnalia / ꝑ
currat portuniani ciuilia īſtituta //
Ne tamē viciorꝝ lōge petantur ex
empla / maiorum erroribus / ſuos
noſtra etas adiciat. Memini meip
ſum in apulia / diuitꝭ cuiuſdam inter
fuiſſe cene / q̄ ab hora diei noua vſ
qꝫ ad duodecimam noctis fere. Et
hoc quidē tempore equinociali ꝑac
ta ē In hāc itaqꝫ conuiſimus hoſpes

cōſtantinopolitanas· babilonicas·
alexandrinas·paleſtinas·tripolita
nas·barbarorū·ſyrias·feniciaſꝫ cō
geſſit delicias·ac ſi ſicilia·calabria·
apulia·cāpaniaq꜄ non ſufficiant cō
uiuiū inſtruere delicatū· Copiā re
rū/ miniſterij diſciplinā· ſedulitatē
obſequij·vrbanitatē hoſpitis·pleni
us et melius referet vir ſingularis
eloquij·et qui omnibus quos vide
rim triū linguarū gracia preſtat Is
quidē eſt iohānes theſaurarius ebo
raci·nam et ipſe interfuit· ¶ Sꝫ qđ
ſine rubore fideliū dici vel audiri nō
poteſt·infidelib9 teſte macrobio plu
ra turpia ⁊ luxurioſa videbātur que
ſeculo noſtro placent· et obtinente
luxu magnifica appellantur Nam
cius in ſuaſiōe legis fannie obicit
ſeculo ſuo ꝙ porcū troianū menſis
inferant quē illi ideo ſic vocabant·
quaſi alijs incluſis animalibus gra
uidū· ſicut ille equus troianus ar
matis grauidus fuit ¶ Cenam tri
malchiōis apud petroniū ſi potes
ingredere·et porcū ſic grauidari poſ
ſe miraberis· niſi forte āmirationē
multiplex ignota et inaudita luxu
ria tollat Et quidē multa que nos
vſu vel abuſu edocti/ non miramur
viſa ſunt āmiranda ymo et ſtupēda
maiorib9 Nā ⁊ porcū non iā troia
nū·ſꝫ domeſticū dicim9·⁊ i hūc mo
dū faciendo ꝙ plura faciam9 eſſe tro
iana· Vn̄ marc9 varro in libro iij·
de agricultura· Hoc quoq꜄ nup iſti
tutū eſt ſaginari ⁊ lepores Cū ex
ceptos e leporario quodā in caueis
et loco clauſo faciāt pingues Sed et
cocleas luxus fecit ſaginatas Nec

varro· Nichil autē iſtorū luxus ſa
habet notā·ſꝫ eſt aulicitatꝫ inſigne/
q̄cq̄d incentiuū eſt gule ¶ Ca^m viij·

De conuiuio phicō· ⁊ ꝙ ei aule cō
nexū eſt ⁊ de ſūptuarijs legib9 eius

A Ciuili ad philoſophiā trā
ſeamus· licet hijs qui rerū
ſubſtanciā perſpicati9 intu
entur·philoſophicꝫ aulica videatur
annexa eſſe· Siquidē philoſophia
rerū omniū moderatrix a cōuiuijs
non poteſt abeſſe aulib9 /cū nichil
omnino officioſum ſit/ aut aule ⁊
quod non illa pretractet· Ipſa eſt
que vniuerſis preſcribit modum·
⁊ dum diſponit officia· eciam ple
beis ⁊ vulgaribus intereſſe digna
tur· Alioqui nichil alicubi recte pro
cedit niſi ⁊ ipſa rebus aſſerat/quod
verbis docet Quid enī prodeſt ver
bis inanibus ventilare in ſcolis vir
tutis officia⁊ ſi non actibus ⁊ vita
ſolidentur· ¶ Dicuntur tamen eſſe
plebeia que ad modeſtiā minus ac
cedunt·et quaſi philoſophie ſoluta
legib9 ab indiſciplinatiōe/aut eſuri
em inuehūt a p̄tate/ aut a luxu ⁊
auiditate furorē Si apud naſidinū
cōuiue cōueniāt/ſordidus diſplicet
apparat9 /dom9 incōpoſita ſuſurrijs
increſtat/ ⁊ auaricia illi9 qui tricli
nijs p̄eſt cōuiuarū irriſoriā prouocat
gulā/vt cū a liphanis vinaria tota
inuertērit/ſubmurmurēt inuicē illud
horacij· Nos niſi dāpnoſe bibim9
moriemur inulti·hoc ei modis om
nib9 agitē vt pr̄familias cui ipenſa
perit ⁊ opa dāpnificetur ¶ Si aūt
apud cepheū diſcubatur opulentia
⁊ defect9 rationis ad inſaniā cogit·

q̄ facilime fit a bacho conuerſus ad
martem. Hoc enī in fabulis expri
mūt illa cōuiuia centauroꝝ. vbi ba
chi nō ceſſant munera/donec elicīāt
ſanguinem. Hec quidē ſunt cōuiui
oꝝ vulgariū cōmercia. ꝛ que philo
ſophie non temperantur arbitrio.
Quos ſi videris citra modeſtiā con
uenire non fabuloſos centauros cre
de ſed veros. ſemiferi enī ſunt. ꝛ au
ra ſpiritus ſui/aut ſpiritus bachi in
aniter intumeſcūt. Nā que a plebe
is id eſt tenuioribꝰ celebrantur. in
terdū ciuilia. interdū phica ſunt ni
ſi forte ſocratis. alcipiadis. epitecti
alioꝝqꝫ philoſophoꝝ ꝯuiuia inciui
lia opineris ¶ Ciuilia tamen ſunt
ut morem ſequamur noſtrꝝ/qui pig
niori vtimur mincrua/ nō quidem
diſſoluta. ſed liberioris licēcie ꝛ opu
lenta magis ꝫ que ad comunē leti
ciā/ſalua tñ modeſtia magis q̄ ad
phicū rigorem accedūt Ab hijs er
go naſidianice arcentur: et quicūqꝫ
ſupercilij grauitate ꝛ ī ameno vultu
admiſſoꝝ hylaritatē offēdit Quid
quid enī in olla ferueat/ aut in coq̄
na paretur / aut cōgeſtū ſit in prūp
tuario. aut in mēſa reſplendeat. inſi
pidū eſt/ꝫ inſulſum. ſi non hylaris
vultus iudicio ſaporem ingerāt cari
tatis Nā ꝛ iupiter vt in fabulis ē/
pauperis hoſpicij acceptauit ꝯuiui
um. ꝫ magnas reputauit delicias
q̄ deuota pilemonis anguſtia mi
niſtrauit Et quidē de illo dictū eſt.
ſed obtinet apd̄ omnes. qꝛ ſup om
nia vultꝰ acceſſere boni. nec inercs
pauperqꝫ voluntas ¶ Eſt ergo ciui
liter conuiuari. hilari vultu. larga
manu. diligenti officio. cenenare cō
uiuiū/ ꝛ qd̄ in vſum ſuppetit. habita
racione pſonarum. loci et temporis
ſingulis diſpenſarē/non quidem ex
triſtitia/vel ex neceſſitate/cum hyla
rem datorem ꝛ deꝰ diligat In vſꝰ
iſtorū licet ꝫ ratio ponere ſigna no
uis preceptis/qualia vicant pitha
gorain. architqꝫ terum. doctūqꝫ pla
tona ¶ Porro conuiuia phica om
nino caſtigata ꝛ ſuis rgulis limita
ta ſunt vt qui verſantur ī hijs/poſ
ſint nulla cibi aut potus impedicte
moleſtia/ſuis officijs inſeruire. So
bria enim ſunt. ꝛ omni luxuria caſ
tigata/non impediūt ſocratē/nꝫ po
ſitiuā iuſticiam exequatur/a natura
li inquiſitione platonē nō reuocāt /
memoriam rerum geſtarum non ex
cutiunt cicio. Thimeus non pro
hibetur cauſas omnium rerum ape
rire / nec aliquis a quocūqꝫ virtutis
officio retardatur. Hic nec triſtitiā
nec vultum nubilum cōtingit in bo
nis ducere. nec craſſum/illū/quem ci
cero/auctore lucilio/ſemel in vita ri
ſiſſe ſcribit magnope ammirari. Aſ
ſunt vtiqꝫ voluptates. ſed que laſci
uia careant. adeſt grauitas. ſed q̄
leticiam non excludat Habent au
tē ꝛ hꝫ ꝯuiuia ſuas ſūptuarias. vel ci
barias leges. nō tñ vt rebꝰ. ſꝫ vt p
ſonis parcant Res eī quatenꝰ vtili
tas ꝛ honeſtas expoſſit effūdere nō
veretur Siquidē in eis nichil ſapiē
ti carū eſt pter vſū ¶ Videt āt btūs
iheronimꝰ ad cuſtodiā ſobrietatꝫ cu
iꝰ iocūdiſſima ꝛ vtiliſſia voluptas
ē egregiā ſtatuiſſe cibariā legē. Ait
ēm Adeſſe debꝫ racio. ut tales ꝛ tātas

ſumamꝰ eſcas quibus nō oneretur
corpꝰ nec libertas aīme ꝑgraue
tur· quia comedendū eſt· ⁊ deambu
landū ⁊ dormiendū ⁊ digerendum
ꝟł poſtea inflatis venis incentiua li
bidinis ſuſtinenda Luxurioſa res vi
nū· ⁊ contumelioſa ebrietas· Om
nis autem qui cū hijs miſcetur nō
erit ſapiens Nec tales accipiamꝰ
cibos quos aut difficulter digerere
aut cōceſtos magno ꝓcos ⁊ ꝑditos
labore doleamꝰ Olerum ⁊ pomorū
ac leguminū ꝟł facilior apparatus
eſt et arte impendijſqꝫ cocorum nō in
diget/ ⁊ ſine cura ſuſtētat humanū
genus· moderateqꝫ ſumptus· quia
nec auide deuoratur quod irritamē
ta gule nō habet/ leuiori digeſtioni
concoquitur Nemo enī vno ⁊ duo
bus cibis hijſqꝫ vilibus vſqꝫ ad in
flationem ventris oneratur· Que
diuerſitate carniū· et ſaporis delec
tatione concupitur cū varijs patine
nidoribus fumāt ꝟł ad eſum ſui ex
pleta eſurie quaſi captiuos trahūt
Unde et morbi ex ſaturitate nimia
cōcitantur ⁊ multi impacientiā gu
le vomitu remediātur/ et quod tur
piter ingeſſerūt/ turpius egerunt·
¶ Sed forte nimis auſterꝰ videbitur
hieronimꝰ· ⁊ cuius edicto difficilli
mū ſit parere Eſto/ liceat cōtempni
hieronimū/ ſtoicorum vileſcat auctori
tas· excludantur ꝑipathetici· dum
vel epycurꝰ voluptatis aſſertor au
diatur Teſtātur enī vt de noſtris
taceam/ ſeneca· ⁊ multi alij clari īter
philoſophos· ꝙ ille oīs libros ſu
os repleret olerībꝰ ꝟł pomis· ꝟł vili
bus cibis dicēs eis eſſe viuendum·
quia carnes ⁊ exquiſite epule ingē
ti cura ⁊ miſeria preparentur· ma
ioremqꝫ penam habeāt in querendo: ꝙ̄
voluptatē i abutēdo Corpora autem
noſtra cibo tantū ꝟł potu indigere/
vbi aqua et panis ſit/ et cetera hijs
ſimilia· vbi nature ſatiſfactū Quic
quid ſupraſuerit· nō ad vite neceſſi
tatē ſpectare/ ſed ad viciū voluptatē
Bibere et comedere/ nō deliciarum
ardorem· ſed ſitim et famē reſtrin
gere Qui carnibꝰ veſcuntur indige
re eciā hijs que nō ſūt carniū Qui
autē ſimplici victu vtantur· eos car
nes nō requirere Sapientie quoqꝫ
operā dare non poſſumꝰ ſi menſe ha
bundantiā cogitemꝰ qui labore ni
mio et cura indiget Cito expletur
nature neceſſitas· frigus et fames
ſimplici veſtitu et cibo expelli poteſt
Hec quidē epycurus· licz a turpi ſe
quaciū grege contraxit infamie notā
¶ Porro ariſtoteles docet a quibus
ſit voluptatibꝰ precipue abſtinēdū
Cū ergo de quinqꝫ ꝑtitis ſenſuū fon
te voluptas oriatur· illam que eſt
guſtꝰ ⁊ tactus id eſt cibi ꝟł veneris
ſolam hoībus comunē dicit eſſe cū
beluis· ⁊ idcirco in pecudū ferarūqꝫ
aīaliū numero habetur: quiſquis hac fe
rarū voluptate occupatur· Cetere ex
tribꝰ alijs ſenſibꝰ ꝓficiſcētes: homi
nū ꝓprij ſūt Quis igitur hūs aliqd
huāni pudoris/ voluptatibꝰ iſtis du
cibꝰ/ coeūdi atqꝫ comedēdi/ ꝙ hoī/
cū ſue atqꝫ aſino cōes ſūt gratuletur:
Hoc ariſtoteles Socrates autem
dicebat multos hoīes ꝓpterea velle
viuere· vt ederēt ⁊ biberent· ſe bibere/
atqꝫ eſſe/ vt viueret Unū ſatyricus

Humū cede nephas animā pferre pudori. Et ꝓpter vitā viuendi ꝑdere cauſas. Refert valerius vini vſū olim romanis feminis fuiſſe ignotū. ne ſcilicet in aliquod dedecus plaberetur. quia proxim9 a libero patre intēperantie gradus ad inceſtam venerē eſſe cōſueuit. Conuiuiū etiā ſolempne maiores cōſtituerunt idq; cariſtia appellatū eſt. Cui preter cognatos et affines nemo interponebatur vt ſiqua inter neceſſarias ꝑſonas querela eſſꝫ exorta. apud ſacra menſe. et inter hylaritatem animorū et fautoribus concordie adhibitis tolleretur. Senectuti iuuentus ita cumulatū et circūſpectum honorē reddebat. tanq̄ maiores natu adoleſcentū cōmunes patres eſſent. Quo circa iuuenes ita ſenectutē die vt aliquē ex patribus conſcriptis aut propinquū aut paternū amicū ad curiā deducebant. affixiq; valuis expectabant / donec reducendi officio fungerentur. Qua quidē voluntaria ſtatione et corpora et animos ad publica officia impigre ſuſtinenda roborabāt. breuiq; proceſſu in lucē virtutū ſuaꝝ verecunda laboris meditatiōe ipſi doctiores erant. Inuitati ad cenā diligenter querebant qui nam ei conuiuio intereſſent. ne ſenioris aduentū diſcubitu preurrerent. ſublataq; menſa priores conſurgere et abire pacie bantur. Ex quibus apparet cene quoq; tempore q̄ parco et q̄ modeſto ſermone hijs preſentibus ſoliti ſint vti maiores natu in conuiuijs. Ad tibias egregia ſuper cenā opera cōprehenſa carmine pangebant quo ad ea imitanda virtutē alacriores redderent. Quid hoc ſplendidi9 quid etiā vtilius certamie? Pubertas ſuum canis decus reddebat / defuncta viri curſu etas ingredientes actuoſā vitā / fauoris nutrimentis proſequebatur. Quas athenas. q̄ ſcolā que alienigena ſtudia. huic domeſtice diſcipline pretulerī? Inde oriebantur camilli. ſcipiones. fabricij. fabij et marcelli. At ne ſingula romani imperij lumina percurrēdo ſim longior. veri celi ſuperioris clariſſima pars diui ceſares effulſerunt. Hec valerius. Sed et ipſe plato cū eſſet diues. pro tēpore tamen et conditione et thoros ei9 diogenes lutatis pedibus conculcaret. vt poſſet vacare philoſophie elegit achademiā villā ab vrbe procul non ſolū deſertā. ſed etiā peſtilentē. vt cura et aſſiduetate morborū libidinis impetus frangeretur. diſcipuliq; ſui nullā aliā ſentirent voluptatē niſi earū rerū quas diſcerent. Eſt autē via omnibus preclusa diſciplinis. ſi comes ſapientie ſobrietas / amo uetur quā vtiq; tenere nō poſſunt. qui clamitāt apud inſulſos. omnia ſicris dura eſſe propoſita. Ego quidē noui hominē longe inferiorē platone. niſi quia criſtian9 eſt. nec licitū arbitror xp̄iſtiano pferri vel platone. Noui inq̄ hominē egrotatiuū / morboꝝ incurſu aſſiduo dū tamen non exareſcant ſup id quod ferre pt gaudētē vt carnis laſciuia cōteratē. et ſpū erigatē. et roborētē i agnitionē dei. ꝯtēptū mūdi et exerciciū

virtutis et id ſolum deſiderantem/
dum ſenſus anime ⁊ corporis ſer
uentur incolumes. ⁊ ipſe violentia
egritudinis a gerendis non reuoca
tur/ aliquod flagellū/ leue tamen/
et īfirmo tolerabile/ de manu domi
ni expectantem et amplectentem
Platonici ergo et ſtoyci in templo
rum lucis et porticibus verſabantur
vt ammoniti anguſtioris habitacu
li ſanctitate/ nichil aliud ꝙ̄ de virtu
tibus cogitarent ¶ Hanc autem me
ditationem non habent illi. quoꝝ
deus venter eſt ⁊ expectatio in cōfu
ſionē. quorū gloria ſtercus ⁊ ignis
et vermis Videtur ⁊ apoſtolꝰ hijs
quos ad verā erudit philoſophiam
ſumptuariā legem pſcribere dicens
Habentes victū ⁊ veſtitū hijs con
tenti ſumus Ceterum vt cum mei
ſimilibus pinguiori minerua viuens
minus agam omnia que vſus ne
ceſſitatis aut vere honeſtatis alicu
ius in ſe aut in ſuis adhibita ratio
ne/ et deducta abutendi licentia exi
git in alimentorum et indumento
rum rationem cadant. Nam et hoc
philoſophia clientibꝰ ſuis indulget
et ſolius imoderationis cohibet in
temperantiam ¶ Capitulum. ix.

Qz et in ſacra ſcriptura ſūt optime
ciuilitatꝭ regule ⁊ ꝙ nichil virtute
ciuilius ⁊ que ſunt regule ciuilitatꝭ
in conuiuijs obſeruande et de vere
cundia.

Dictum eſt philoſophiā toti
us ciuilitatis ⁊ oīm agen
dorum eſſe magiſtrā. et co
rum que in cōuiuijs exercēda ſunt of
ficia diſpenſare Cū ſint ergo plura
ciuilitatis precepta. illius qui omnī
bus ⁊ ſapiētibus ⁊ philoſophis an
tecellit. ⁊ qui quouis philoſopho ci
uilior eſt. ciuilis regula videtur me
rito āteponēda poſterioribus ¶ Ait
ergo Cum inuitatus fuerꝭ ad nup
tias. noli preoccupare locū primū.
ne forte honoratior te ſit inuitatus.
et dicat tibi qui te inuitauit. da huic
locum. et tūc incipias cū rubore no
uiſſimum locū tenere. ſꝫ recūbe in no
uiſſimo loco/ vt cū te viderit qui te
inuitauit/ dicat tibi. amice aſcende
ſuperius/ et erit tibi gloria coram ſi
mul diſcumbentibus Deinde hunc
articulum/ quaſi generali loco cōfir
mans ait Omnis enim qui ſe exal
tat humiliabitur. ⁊ qui ſe humiliat
exaltabitur Et licet religionis poti
us ꝙ̄ ciuilitatis videatur edictum:
ego religionis formam a ciuilitate
non diuido/ cum nichil ciuilius ſit. ꝙ̄
cultu v̈tutꝭ īſiſtē Ceteꝝ nec valni
fragam admitt legē. nec leticiā ex
cludꝫ. nec lautiorē ēfugit apparatū.
gule tn̄ irritamenta nō querit. Ait
enim Tauri mei et altilia mea oc
ciſa ſunt Et vbi redeūti prodigo pa
ter pius iocandū inſtruxit cōuiuium
ad cōciliandam leticiā/ ſimphoniam
adnuſit ⁊ chorū. occiſus eſt vitulus
ſaginatus/ et ne veſtis abiecta con
uiuiū deuenuſtet anulus ⁊ ſtola mi
niſtrorum officio ī vſum nudi ⁊ ce
natum promitur de conclaui ¶ Si
cut ante dignis liberalitatis hoſtia
patent/ ita ſunt turpibus precluden
da Nā ⁊ fatue v̈gines licet pulſent
ad ianuā ob ſtulticie notam ēpulſā
patiuntur ne forte ciciātur admiſſe

Cōſtat enim quia turpius eijcitur q̄ non admittitur hoſpes/et tamē ſine nota eratur· ſi ſua turpitudine deformet conuiuiū· Siquidē et ille eiectus eſt qui veſtem non habuit nuptialē· Hec autē licet miſticū habeant intellectū nichilominus eciā in ipſa ſuperficie ciuilitatis p̄ſerunt rudimenta · Nam et illud quidē fideliter ſonat ad litterā quod apoſtolus precipit· Si quis frater noīnatur fornicator/aut auarꝰ · aut ydolis ſeruiens ⁊ cū eiuſmōi nec cibū ſumere · Ad hoc ergo liberali domui ianua eſt· vt laſciuos · criminoſos · et infames excludat· Ad hoc ianitorem habet/aut hoſtiariū· ne quis inſulſus irruat· et vt ſit qui dignos ⁊ admittēdos reuerenter excipiat· honeſte alloquatur· ſolacietur ignotꝭ · inſtruat nouitatis ignaros· et cum oportunitas fuerit ad dn̄m introducat ¶ Eſt ⁊ reꝝ copia ſine luxu/ iocūditas ſine laſciuia/ ⁊ vſꝰ rerū licenciōſus/ ymo liber· ſed virtute incolumi· Nā conuiuiū herodis aut pharaonis dū īmoderatā ad geſtꝰ ſaltatricis aut feruorē vini leticiam concipit· fine tragico exit et homicidio maculatur· Hoc ecīa nec gentiliū grauitas approbat· Valerius auctor eſt q̄ porcius catho/ luciū flaminiū/ſuſtulit a numero ſenatorꝝ · quia aliquē dampnatū/impie ſecuri percuſſerat tempore tamē ſulpicij· ſed ad arbitriū ⁊ ſpectaculum cōuiuantis mulierculę cuius amore tenebatur et lecto· Sed ⁊ luciꝰ flaccꝰ ⁊ collega eius cenſores / duriorū ſenatu mouerunt q̄ legē de coercendis cōuiuiorū ſumptibus latā tribunis plebis abrogauerāt muſica notę cauſa · Q̄ eni impudenter duronius roſtra cōſcendit illa dicturꝰ ⁊ freni ſunt iniecti vobis quirites/nullo modo perpeciendi· Alligati ⁊ cōſtricti eſtis amaro vinculo ſeruitutꝭ Lex eni data eſt que vos frugi eſſe iubet· Abrogemus igitur illud horride vetuſtatis rubigine obſitū imperiū· Eteni quid opus libertate eſt · ſi volentibus luxu perire non licet ⁊ ¶ Eſt et alia in ſacris lr̄is ciuilitatis nota · vt ab inicio graciarū precedant actiones Nā ⁊ illud conſtat q̄ liberaliſſimus et ciuiliſſimus aut faceciſſimus paterfamilias qui de quinqꝫ panibus ſaciauit quinqꝫ milia conuiuarū panē anteq̄ frangeret benedicere conſueuit· Sed et illud celebre eſt ſapientis · q̄ philoſophia que vnicū eſt munus deorꝝ · ⁊ diſciplina diſciplinarū honoranda eſt in colloquio· ¶ Ciuile quoqꝫ eſt et ſacris lr̄is cōſentaneū/aut omnino ſilere in menſa vt audias ad profectū· aut vnde proficiant alij · aut ſine culpa letentur· doctū proferre ſermonē· Siquidē ⁊ inter comedēdū dominus parabolas / aut verba vite/frequenter audientibus miſcet · Sunt aūt nimis triſtia/et fere ciuilitatis ignara· vbi citra voluptatem audiendi/ ſolus venter ipletur aut vbi clamore anſerino ⁊ ineptis fabulis conuiuę perſtrepunt· Nec eſt qui muſicā arceat/cū ars innocens ſit · adeo quidē vt ſocrates in ſenectute eā diſcere curauerit · Cātabūt michi dametas ⁊ liciꝰ egon ciuile ē

Pſaltantes ſatyros imitabitur al
pheſibeus ad plebeia tranſit. Illa
ergo q̄ aptiora ſūt ꝟ vicijs magis
aduerſa: ꝓferenda ſūt verba/ ⁊ q̄ luxu
riam iugulēt. amota tamen vel te
nui ſuſpitiōe auaricie. Licet in tem
perantibꝰ ſit ſopita vena īgenij nō
oīno extinctā eſſe correctꝰ polemio
teſtis eſt. Hic aūt ꝑdite luxurie ado
leſcēs fuit athenis/ neq3 illecebris
eiꝰ tantūmodo. ſed ⁊ ipſa infamia
gaudens. cū e cōuiuio nō poſt occa
ſū ſolis. ſed poſt ortū ſurrexiſſet. do
mūq3 rediens/ xenocratis phi patē
tem ianuā vidiſſet/ vino grauis/ vn
guētis delibutus. ſertis capite redi
mito/ plucida veſte amictꝰ/ refertam
turba doctoꝝ hoīm ſcolam eꝰ intra
uit/ nec cōtentꝰ tam deformi introi
tu/ cōſedit/ et vt clariſſimū eloquiū
⁊ prudentiſſima ꝓcepta temulētie/
lacrimis eleuaret. Orta deinde/ vt
par erat oīm indignatione xenocra
tes vultum in eodem habitu cōtinu
it/ omiſſaq3 re quā diſſerebat/ de mo
deſtia ꝟ tēperantia loq̄ cepit. Cuiꝰ
grauitate ſermonis reſipiſcere coac
tus polemo/ ꝓmū coronā capiti de
tractā ꝓiecit. paulo poſt brachiū in
tra palliū reduxit. Procedēte tēpe o
ris conuiualis hilaritatē depoſuit/ ad
vltimū totā luxuriā exuit. vniuſq3
orationis ſaluberrima medicina ſa
natꝰ/ ex infami ganeone/ maximꝰ
phs euaſit. Peregrinatus eſt itaq3
huiꝰ aīmꝰ in nequicia/ nec habitauit/
diuertit paululū. ſꝫ nequaq̄ domici
lium fixit. Poſtremo vnū eſt ad
qḋ totius phi cetus tēdit intētio. ſ.
finis honeſtꝰ. letus exitus ⁊ iocun
dus/ qui plane euenire nō poterit.
niſi phia oībus officiis/ ⁊ oīm mi
niſtris officioꝝ cuſtodem adhibeat
verecundiam. que parens eſt/ vt ait
caſſianꝰ oīs honeſti cōſilij/ ſolemp
niū officioꝝ tutela. magiſtra inocē
tie. cara primis/ accepta alienis/ ꝓ
uatas negligēs facultates/ vt cōmu
nes āpliſicet/ omni loco/ omni tpe
ꝓ ſe fauorabilē gerēs vultū. Adeo
quidē. vt eciā inuerecundis feratur
accepta. Athenis quidā vltime ſe
nectutꝭ. cū ſpectatū ī theatrū veniſ
ſet/ eūq3 nemo e ciuibus ſeſſū recipe
ret/ ad lacedemonioꝝ legatos for
te ꝑuenit/ qui hominis etatem. ca
nos eius ⁊ annos aſſurgendi offi
cio venerati ſunt. ſedemq3 ei inť ip
ſos honoratiſſimo loco dederunt/ q̄
vbi fieri populus aſpexit maximo
plauſu/ aliene vrbis verecundiam
comprobauit. Ferunt tunc vnum e
lacedemonijs dixiſſe. Ergo athe
nienſes quid ſit rectum ſciunt/ ſed
id facere negligūt.

Capitulum decimū. De gula
conuiuandi/ ſenſu ⁊ fere verbis ma
crobij ſumptis de libro ſaturnalio
rum.

Videntur forte parum ciuili
a ꝟ ſupſticioſa nimis que
de ſacris apiabus ꝓferū
tur. Ceterum vt mitius agamus
nobiſcum gentilium philoſophorū
conuiuandi regula in medium pro
feratur. Et quidem plures in hanc
partem officiorū precepta dederūt
ſed ad preſens pauca ſufficiunt. In
ter alios ſaturnalioꝝ liber ꝑmꝰ oc
currit/ talis ſi recte inſpiciať ⁊ tātꝰ

vt nichil aliūde oporteat mutuari·
Cū ergo in pn̄ti capitulo nō tā ve
stigijs ꝙ̄ passib9 discernim9 imitari
⁊ ex opulentia promptuarij sui/cel
lule nr̄e supplere angustias· Siqui
dem cōspicu9 est in sententijs· in ver
bis floridus / ⁊ tanta moꝝ venus
tate redūdans: vt ī institutiōe con
uiuij ⁊ dispensatiōe/ socraticam vi
deatur ꝓpinare dulcedinē ¶ Ait er
go· Sic phiam q̄ rerum oīm mo
deratrix est hoc primū obseruaturā
vt secum estimet p̄sentium ingenia
cōuiuarū ⁊ si plures pitos vel saltē
amatores sui in cōuiuij societatē re
periat sermonē de se paietur agita
ri· q2 velut pauce littere mute disꝑ
se inter multas vocales in societatē
vocis facile mā suescūt / ita rariores
imperiti gaudentes ꝯsortio pitoꝝ·
aut cōsonant siqua possunt aut rerū
taliū capiūtur auditu Si vero plu
res ab institutione discipline ei9 a
lieni sunt prudētib9 qui pauciores
interrūt sanciet dissimulationē sui·
⁊ paietur loquacitatem maiori pti
amiciciorē sonare· ne rara nobilitas
a plebe tumultuosiore turbeť· Et
hec vna est de philosophie ꝟtutib9
Quia cū orator non aliter nisi orā
do pbetur/ phus nō min9 tacēdo ꝓ
tempe ꝙ̄ loquendo pbatur· ¶ Sic
ergo pauci qui aderunt doctiores in
cōsensū rudis consortij· salua ⁊ itra
se q̄stione migrabūt· vt oīs discor
die suspitio facessat Nec mirū si doc
tus faciet quod fecit quondā pisistra
tus· athenarum tyrānus· Qui cū
filijs suis recitū tādo consilium non
obtinuisset assensum· ⁊ ideo esset ī

simultate cū liberis· vbi hoc emu
lis causā gaudij fuisse cōperisset ex
illa discordia sperātib9 in domo reg
nantꝭ posse nasci nouitatē· vniūsita
te ciuium conuocata ait succensuisse
se filijs q̄d nō acq̄escentib9 p̄ris vo
lūtati Sed hoc postea sibi visū esse
paterne apti9 pietati vt in s̄niam
liberoꝝ ipse concederet· Sanet igi
tur omnis ciuitas regis sobolē cū
p̄re cōcordē· Hoc cōmēto spem de
traxit insidiantib9 regnātiū quieti·
Ita in oī genere vite· p̄cipueq3 in le
ticia cōuiuali oē quod videtur abso
nū in vnam soni concordiā salua in
nocētia redigendū est· Sic agatho
nis conuiuiū· q2 socratem phedros
pausanias ⁊ hisimacos habuit: ꝟ
bū nullū nisi phisicū sensit At vero
altioni· vel didonis mensa/quasi so
lis apta delicijs habuit hic iopā·
illa poliphemiū cythara canentes·
Nec deerant apud altionem salta
tores viri· ⁊ apud didonē brichias
sic hauriens merū: vt se totū sup flu
a eius infusione plueret· ¶ Nōne
si q̄s/aut inter pheatos· aut apud
penos sermones de sapiētia ortos
cōuiualib9 fabulis miscuisset ⁊ gra
ciam illis cetib9 amicam p̄deret· et
in se plane iustū risū moueret? Er
go p̄ma obꝟuatio ei9 erit estiāre cō
uiuas: deīn vbi locū patere sibi vide
rit nō de ipsis ꝓfūditatꝭ sue iť pocu
la secretis loq̄t̄ nec nodosas ⁊ āxi
as· ꝟ vtiles q̄dē faciles tn̄ mouebit
q̄stiones· Nā sicut inť illos q̄ hoc
exercicij gen9 hn̄t ī medijs saltare
cōuiuijs Si q̄s vt se apli9 exerceat/so
dales vel ad cursū vel ad pugillatū

laceſſiuerit q̄ſi īcept9 relegabit̄ ab a
lacritate ꝯuiuij. Hic apđ mēſā quā
doq; ph̄andū eſt. vt crateri liquorꝭ
ad leti^a ꝯnati adhibeat̄/nō mō nim
ph̄arū ſed muſarum quoq; āmixtio
ne tepeſcis. Nam ſi(vt fateri neceſ
ſe eſt)in omni conuentu. aut tacen
dum eſt aut loquendū querimus ſi
lenciū ne ꝯuiuijs inoportunus ſer
mo conueniat. ¶ Si enī vt apud
athenas. athicas/ariopagite tacen
tes iudicant ita int̄ epulas oportet
ſileri non eſt vltra querendū inter
menſas philoſophandū ſit nec ne
Si vero non erunt muta conuiuia.
cur vbi ſermo p̄mittitur honeſtus
ſermo ꝓhibetur. maxime cū nō mi
nus q̄ꝫ dulcedo vini hylarent verba
ꝯuiuiū? Quid hoc magis ad ph̄iaꝫ:
ymo nichil tā cognatū ſapie. q̄ꝫ locꝭ
et tpibus aptare ſermones. ꝑſona
rum que aderunt eſtimatiōe in me
diū vocata. Alios enī relata incita
runt exempla virtutū. alios bene
ficiorꝫ. nōnullos modeſtie. vt ⁊ qui
aliter agebant ſepe auditis talibus
ad emendatione venirent. Hic aūt
vicijs irretitos ſi et hoc in ꝯuiuijs
exegerit loquēdi ordo/feriet philoſo
phia non ſentientes vt liber pater
tyrſo ferit. ꝑ obliquationē circūfuſe
hedere latente mucrone. q2 non ita
profitebitur in ꝯuiuio cenſorē. vt
palam vicia caſtiget. Ceterū hijs
obnoxij repugnabunt. et talis erit
conuiuij tumultus vt ſub huiuſmo
di īuitati videantur edicto Quod
ſupereſt leti bn̄ geſtis corpora reb9
ꝑcurate viri ⁊ pugnā ſperate parati
¶ Ergo ſi oportunitas neceſſarie

reprehenſionis emerſerit. ſic a phi
loſopho ꝓficiſcetur. vt ⁊ tecta ⁊ effi
cax ſit. quid nimiū ſi feriat ſapiēs. vt
dicis non ſentiētes/ cū interdū ſic re
prehendat. vt reprehenſus hylaret̄
Nec tamen fabulis ſuis ſed interro
gationibus quoq; vim philoſophie
nichil ineptū loquētis oſtendet.
Hanc ergo null9 honeſt9 actus lo
cus vel/ null9 cetus excludat que ita
ſe aptat. vt vbiq; ſic appareat neceſ
ſaria tāq̄ꝫ abeſſe illā nephas fuerit
⁊ pt9 pauca lectorie et ſtomacis dif
ferentiā facit q̄ ſic interdū ꝓfertur
a ſapiēte. vt nōmodo amaritudine
careant. ſed afferāt tempeſtiuā dul
cedinē. Deinde interrogandi ciuili
tatē. vel faceciā docet. Qui vult er
go amen9 eē ꝯſultor/ea īterroget.
que ſūt interrogato facilia reſpōſu.
⁊ que ſcit illū ſedula exercitatiōe di
dicisse Gaudet enī quiſq̄s prouoca
tus ad doctrinā ſuā in mediū profe
rendā. q2 non vult latere quod didi
cit maxime. ſi ſcientia quā labore q̄
ſiuit cū paucis illi familiaris ⁊ plu
rimis ſit īcognita. vt de aſtronoia
vel dyaletica. ceteriſq; ſilib9 ¶ Tūc
enī videtur fructū conſequi laboris.
cū adipiſcūtur occaſionē publicādi
que didicerāt ſine oſtentationis no
ta qua caret q̄ non ingerit. ꝫ inuita
tur vt ꝓferat. Cōtra magne ama
ritudinis eſt. ſi corā multis aliquē
interroges quod non optima ſciētia
queſiuit. Cogitur enī aut negare
ſe ſcire quod extremū verecūdie dāp
nū putāt. aut reſpondere temere/ſe
euentui veri falſive ꝯmittē. Vn̄ ſe
pe naſcit̄ iniurie ꝑditio et oīe hoc

infortuniũ pudoris ſui imputat con
ſulenti Necnõ et qui ambierũt ma
ria ⁊ terras·gaudẽt cum de ignoto
multis·vel terrarũ ſitu·vel ſinu ma
ris interrogantur·libẽterq; reſpon
dent·et loca deſcribũt modo verbis
modo radio/glorioſũ putantes que
ipſi viderant alioꝝ oculis obicere·
Quid duces·vel milites q̄ fortiter
a ſe facta ſemꝑ dicturiũt et cũ tacẽt
arrogãtie metu Nõne hij ſi vt hec
referant inuitẽtur/ mercedem ſui la
boris eſtimant perſolutam/remune
rationem putãtes iter volẽtes nar
rare que fecerant Adeo autem id ge
nus narrationis habet quendã glo
rie ſaporẽ· vt ſi inuidi vel emuli for
te preſentes ſint / tales interroga
tiones obſtrepẽdo diſcutiãt et alias
inſerẽdo fabulas / prohibẽt illa nar
rari· que ſolent laudẽ creare narrãti
¶ Pericula quoq; ꝑterita vel erũp
nas penitus abſolutas qui euaſit·
vt referat gratiſſime ꝓuocatur Nã
qui adhuc in ipſis vel paululũ deti
netur· horret ãmonitionẽ ⁊ formi
dat relatum vt virgilius Forſan et
hec olim meminiſſe iuuabit Iuuat
ſi quẽ dicere iuſſeris amici ſui repen
tinam felicitatẽ quã ſponte non au
debat·vel dicere vel tacere/modo iac
tãtie/modo malicie metu Qui ve
natibus gaudet interrogatus de ſil
ue ãbitu· de ambage luſtrorũ·de ve
nationis euẽtu Religioſus ſi adeſt
da illi referendi copiã: quibus obſer
uationibus meruit auxilia deorum
q̄ntus illic cerimoniaꝝ fructus·qua
et hoc genus religioſis/ eſtimãt nu
minum beneficia nõ tacere·addẽ·q̄

volũt ſe amicos numinibus eſtima
ri Si vero ⁊ ſenex ꝑſens eſt habes
occaſionem qua plurimũ illi contu
liſſe videaris ſi eum interroges vel
que ad illum õnino non pertinent
Eſt enim huic loq̃citas etati fami
liaris ¶ Vt vero ad ſcomata redea
mus illa que plus vrbanitatis ⁊ mi
nus amaritudinis habẽt·ſunt inter
iacẽda conuiuijs vt ſũt illa de nõnul
lis corporum vicijs aut paruum aut
nichil gignẽtia doloris·vt ſi in cal
uitium cuiuſq̃ dicas aut naſum·vel
curuam erectionem dicas·ſeu ſocra
ticam depreſſionẽ· Hec enim q̃to
minoris infortunij ſunt: tanto ſua
uius ledunt Cõtra oculorum orbi
tas nõ ſine excitatione cõmotionis
obicitur Quippe antigonus rex the
ocritũ chiũ de quo iurauerat q̄ par
ſurus eſſet·occidit ꝓpter ſcoma ab
eodẽ de ſe dictũ Cũ enim q̃ſi puniẽ
dus ad ãtigonũ raperetur/ſolãtib9 eũ
amicis ⁊ ſpẽ pollicẽtib9 q̄ oĩo demẽ
tiam regis experturus eſſet· cum ad
oculos eius veniſſet·reſpondit Er
go impoſſibilem michi dicitis ſpem
ſalutis Erat aũt antigon9 vno oc
batus oculo·⁊ inportuna vrbanitas
maledicẽtẽ luce ꝑuauit Nec nega
uerim philoſophos quoq; incurriſſe
per indignationẽ hoc genus ſcoma
tis Nam cum regis libertus ad no
uas diuicias nuper erectus philoſo
phos ad conuiuiũ congregaſſet ⁊ ir
ridendo eorũ inutiles queſtiones ſci
re ſe velle dixiſſet cur ⁊ ex nigra ⁊ ex
alba faba pulmẽtũ vnius coloris edat
Audiens philoſoph9 indigne ferẽs
Tu nobis inquit abſolue· cur et

de albis et de nigris lociis ſimiles
macule gignantur. ¶ Comendat
ſcoma ⁊ conditio dicentis ſi in eadē
cauſa ſit. vt ſi aliū de paupꝫtate pau
per irrideat. ſi ob ſcure natū natus
obſcure. Nam tharſeus amphias
cū ex oetolano diues ēēt. ⁊ in ami
cum quaſi degenerē nōnulla dixiſſꝫ/
mox ſubicāt. ꝫ et nos de eiſdē ſeni
nibus ſumus ⁊ oēs pariter letoſe
cit Illa vero ſcomata directa leticia
eū in quē dicūt infundunt. vt ſi vi
tū forte vituperes quaſi ſalutis ſue
ꝓdigū. ⁊ ꝓ alijs mori volentē Aut
ſi obieceris liberali ꝙ res ſuas ꝓfū
dat/ minꝰ ſibi ꝙ̄ alijs cōſulēdo Sic
⁊ dyogenes antiſtenē cinicū mgr̄m
ſuū ſolebat velut vituperādo laudarē
Ipſe me aiebat mendicū fecit ex di
uite ⁊ pro domo ampla fecit habita
re in dolio. Melius aūt dicebat iſta
ꝙ̄ ſi diceret gratus illi ſū. quia me
philoſophū ⁊ conſūmate virtutis vi
rū fecit. Ergo cū vnū nomē ſcoma
tis ſit/ diuerſi in eo continentur ef
fectus. Ideo apud lacedemonios in
ter cetera exacte vite inſtituta. hoc
quoqꝫ exercicij genus a ligurgo in
ſtitutū eſt. vt adoleſcētes ⁊ ſcomata
ſine moeſu dicerent et ab alijs in ſe
dicta perpeti diſcerent Ac ſi q̄s eoꝝ
in indigtionē ob tale dictū ꝓlapſꝰ
fuiſſet/ vlteriꝰ ei in alterū dicere nō
licebat ¶ Verꝫ qꝛ leticie in conuiui
is frequēter inſidiatur ira. ab huiuſ
modi dictis temperandū eſt ⁊ queſ
tiones conuiuales in omnes propo
nende ſunt aut ſoluende Quod ge
nus veteres ita iudicatum non puta
runt/ vt ⁊ ariſtotiles/ aliqua de ip

ſis ſcripſerit/ ⁊ plutharchus/ ⁊ apu
leius cū frontone. Nec cōtempnen
dum ſit quod tot philoſophātiū me
ruit curā. ¶ At in exercicio rethoꝝ
oratorūve foro. longe cōmodiorem
habent ſcomata locū. Quippe vbi
motus aduerſarij ſepe proficit ad
triūphū Vnde ⁊ hec ciceroni perfa
miliare fuiſſe traditur. Ipſis quoqꝫ
ledorijs crebro in cōtentionibus fa
ciloais eſt. dū tamē ad probra nō
perueniant. que ⁊ ſi non quieſcant
fauore litigantis. ceſſare tamē debēt
ob reuerentiā iudicis et auditorum
Offenditur enī quibus eſt equus/
⁊ pater ⁊ reus ſi quis niſi euidentiſſi
ma ratione ad probra ꝓſiliat. Sꝫ
⁊ qui ea ſuſtinet paciēter ⁊ fauorē
omniū ac temperantiā viſus eſt me
ruiſſe. Conuiuia ergo ledorias ex
cludūt. ne felle carū tota cōuiualis
dulcedo amareſcat. Ad id quod hy
laritatē conciliat modeſtie cōſciam/
vndiqꝫ conquirendū. Iocus enī co
mis ⁊ venuſtus/ conuiuantiū viſus/
oībus patentetias iocūdior eſt. Si
quidē eleganter licet in perſona de
riſoris ethiacus ait. Sed cōuiuato
ris vti ducis ingeniū res adūſe nu
dare ſolent celare ſecūde. ¶ Sed ⁊
vini indulgentia/ licet dici ſoleat qꝛ
ſiccis deus omnia dura propoſuit/
modum habet ⁊ ſi fuerint qui pla
tonis auctoritate ea paſſim credide
rint haurienda/ laudibus arguitur
vini vinoſus homerus. Et plato
ab eiſdem vinoſus conuinatur extī
tiſſe. Certum eſt vtrumqꝫ eorum
vini laudaſſe vſum. quod ⁊ natu
ram roborat ⁊ ingenium acuit/ ⁊

ad res agendas animū remiſſū acce
dit. At platonē int̄ minuta ⁊ mo
deſta pocula iocūdiorē liberalioreq̄
ſuitationē probaſſe fidelꝰ tradit̄ /
q̄ fieret ſub q̄buſdā q̄ſi arbitrꝭ ſobri
iſq̄ magr̄is ꝯuiuioꝝ. Et hoc eſt qđ
in p̄mo et ſecūdo de legibꝰ nō inuti
le iuris eſſe decernit. Nā et modi
cis honeſtiſq̄ inter bibendū remiſſi
oni bus refici integrariq̄ aīos ad in
ſtaurādā ſobrietatis officia exiſtima
uit/redditoſq̄ ſenſim leciores/ad in
tentiōres curſꝰ capeſſēdas fieri abi
liores/⁊ ſimul ſiqui penitus in hijs
affectionū cupiditatūq̄ errores in
eſſent quos celaret alioſqui pudor
reuerens oīa ea ſine graui periculo
libertate data per vinū detegi. ⁊ ad
corrigendū medendūq̄ fieri oportu
niora ¶ Atq̄ hoc plato ibidē dicit.
non diffugiendas eſſe hmōi exerci
tationes aduerſū vini violēciā pro
pulſandā. Neq̄ illū vnq̄ꝫ continen
tem proſꝰ aut temperantē ſatis fi
deliter viſū eſſe cui vita non inter
ipſa errorū pericula et in medijs vo
luptatū illecebris explorata ſit. Nā
cui licēcia grecq̄ oēs ꝯuiuioꝝ incogni
te ſint quiq̄ illarū oīo expers ſit. ſi
eū forte ad participandas hmōi vo
luptates. aut volūtas tulerit. aut
caſꝰ induxerit. aut neceſſitas impu
lerit. mox deliniri et capi. neq̄ mē
tem eius animūq̄ conſiſtere. Con
grediendū igitur eſt ⁊ tanq̄ꝫ in acie
quadā cū voluptarijs rebus. cūq̄ iſ
ta vini licencia cominus decernen
dum. vt aduerſus eos non fuga nō
abſentia ſimus tuti. ſꝫ vigore ani
mi et conſtanti preſencia/moderata

q̄ vſu/ temperantiā ꝯtinentiāq̄ tu
eamur. et calefacto ſimul refotoq̄
aīo ſi quid in eo vel frigide triſticie.
vel torpentis verecūdie fuerit ablu
amus ¶ Poterit auctoritas plato
nis mouere q̄ꝫplures ſed nimis mi
chi arduus/⁊ temerarius/infirmio
ribus aīs videtur cū bacho/ymmo
et cū quauis voluptate congreſſus.
Si loth vir iuſtus et modeſtus q̄
de ſodomorū eriperetur incendio im
pellēte vini ſtimulo corruit in inceſ
tum. Si noe femora denudauit
fide ⁊ perſeuerantia boni/ſubtractꝰ
diluuio. Alter humani generis pa
ter. et ſalutis opifex/quis tuto con
greditur? niſi forte ſeip̄m tantis pa
tribus ducat preferendū. vt tamen
platonis non reluctemur edicto con
gredi cū voluptate ſit fortius dum
tamen ſit tutius fugere et illius de
clinare conflictū. Nec memī inueniſ
ſe quēq̄ꝫ de prouocatoribus volup
tatū quē nō legerī cecidiſſe. Eo for
te ſpectant figmenta poetica. que or
gia ſine furore tranſacta nō reuolūt
nc erubeſcūt ſacra bachi cruore par
ricidij/⁊ multiplicibus flagicijs ma
culate ¶ Eſt preterea in conuiuijs
obſeruandū. vt inſtruende familie
et domus regende cura. et ſeruilis
obſequij / moderatio vni alicui de
mandetur ne quid ineptū ⁊ impara
tum appareat. ne quid ſtupendum
aut erubeſcendū emergat. ne domi
nū oporteat ad ſe gerendorū reuoca
re ſollicitudinē. et vt dici ſolet quaſi
in humeris portare conuiuas. Di
cet ergō qui conuiuia cautus eſſe vo
luerit / conſiliandi conſuetudinem

verbiqꝫ ſecreti faciendi morem · eo
ꝗ in cōuiuijs · id eſt iocūdo amicoꝝ
cōuiuātū cetu debet oīa eſſe nuda ·
⁊ in amore ⁊ fide nichil debet eſſe
abſcōditū · ſed ſi fieri poſſet oculos
in pectora ſua inuicē mutuo trāſfer
re cōſpectū · Nullꝰ enī locus acitan
dis conſilijs · aut vix vllꝰ ineptior
eſt · Siquidē verba ſecreta ſolent aſ
ſidentibꝰ excluſis eſſe moleſta Nā
ipā excluſio habet ymaginem diffi
dentie · Sed in hijs que palā di
cūtur fideliter exequendū erit ; qd
in libro primo de analogia ſcripſit
gayus claudiꝰ ceſar vir excellentis
ingenij magneqꝫ prudētie · Ait enī
Tanq̄ ſcopulum naute fugiunt ·
ſic fugiēdū eſt infrequēs ⁊ iſolēs v
bū · Et quidem numerū cōuiuarū
expſſerūt antiqui · vt nec pauciorēs
eſſent q̄ gracie que clauduntur ter
nario nec plures q̄ muſe id eſt no
uem · aut in ſūma graciarū ꝗ muſa
rum explerēt numerū ad duodena
riū aſcendentes · Optinuit tamē
apud eos qui rectiꝰ intuētur · vt in
hijs officium patriſfamilias latiſſi
me pateat

Capl'm vndecimū De moleſtijs
et oneribꝰ coniugiorū ſcd'm iheroni
mū ⁊ alios phos · ꝗ de pruricie libi
dinis · ⁊ de muliere epheſina ſimuli
um fide ·

Sicut ergo ſobrietas in cō
uiuijs neceſſaria eſt ita re
bus oībꝰ neceſſe eſt adeſſe
modeſtiam · Si quidē de ſaturitate
libido de libidine imūdicia ꝗ mul
tiplex pruricies generatur At ex hijs
nichil niſi dolor penitudinis ſeq̄tur

ꝗ bene agitur cū meretibꝰ ſi fructu
oſa ſit penitudo · vnde hebetati cor
dis videtur opinio · que ſine exple
tione libidinis diffinit pfectam nō
eſſe voluptatem · Traditur hoc ſē
ſiſſe epycurus · ſed quicquid gregis
illiꝰ grunniant ſues tam īmundā et
tam funeſtam vocē nulli phorum
arbitror placuiſſe · nedū epycuro q̄
tantus fuit · vt inter phos propri
am fecerit ſectam · Sunt eius aucta
te ſeneca egregia multa que paſſim
poſſunt apud phos inueniri · ⁊ pro
parte expſſa ſunt ⁊ geſta in libro q̄
de veſtigijs ſiue de dogmate phoꝝ
inſcribitur · Villeni ſenis iuuete
rati videtur amentia procius q̄ ſnīa
phi/et ē certe aſello cui īſederat bru
tior/ cui hoc nequicia potuit ſuadere
Ipſm forte innuūt figmēta gētiliū
q̄ delirū ſenē vino eſtuātē · alijs natu
re obtēperantibꝰ ⁊ quiete feſſa recre
antibꝰ corpa loci de/ p̄ ceteris captū
referūt/ ⁊ tādē cū oīm irriſiōe quē nec
etas nec verecūdia refrenabat aſinī
ſui rugitu reuocatū Omis ergo vo
luptas libidīs turpis eſt · ea excep
ta que excuſatur federe coniugali ⁊
indulte licētie bñficio quicquid erū
beſcentie poterat ineſſe abſcondit ·
vnde ⁊ nuptie a nubendo dicā maio
res tradiderunt · qꝛ pudenda huma
ne infirmitatis nubit · id eſt abſcō
dit · vt ait nonius marcellus indul
gentia legis · Inoleuit ecīā cōſuetu
do · vt quos in cōmerciū carnis / ec
cleſie iūgit auctoritas · pallio velen
tur altarꝭ q̄ alio ab eccīa ↄſtituto ·
vt thorꝰ q̄ xp̄o ↄaliāte ↄſtruiē ſit ī fi
de caſtitatꝭ fragilitatꝭ ſue maculas

contegat. vt decoꝛ sit probri aut cō
fusionis ignarus. Preferuntur et
faces. lampades. et luminaria ac
cenduntur. qꝛ genuinum thoꝛum
qui palam et non sua libidine vr
gente. sed honesta consentientiū
voluntate sternitur. decus boni con
iugalis illustrat. Nam et hymene
us lucē amat. et alacer pharetrat
puer cupido furtiuam succendens
flammā latebras et angulos q̄rit
Licet autē honesta sit et vtilis co
pula maritał. angustie ꝙ leticie fe
cundioꝛ ē. parit eni ī doloꝛē vel filios.
nec aliquē fructū pducit quē non a
maritudo p̄cedat aut sequatur. Dn̄
referēte valerio. Socrates humane
sapientie q̄si quoddam terrestre ora
culū. ab adolescentulo quodā cōsul
tus vtrum vxorē duceret. an se om
ni matrimonio abstineret. Rn̄dit
eū vtrū eoꝝ fecisset acturū pn̄iam.
hic te inq̄t sollicitudo. hic orbitas.
hic generis interitꝰ. hic heres alie
nꝰ excipiet. illuc ꝑpetua sollicitudo.
contextꝰ querelarū. dotis exprobra
tio. affiniū graue supciliū. garrula
socrꝰ. lingua subsensoria alieni ma
trimonij. incertꝰ liberoꝝ euētꝰ. Nō
passus est iuuenē in cōtextu rerum
asperaꝝ q̄si lete materie facere de
lectū. Cōcinit in hūc modū totus
tere philantiū choꝛus. vt si qui xpi
ane religionis abhoꝛrēt rigoꝛē. di
cant vel ab ethnicis castitatē. Non
tamen qd̄ cōiugali detraham casti
tati. sed centesimū. vel sexagesimū
fructū licet de radice tricesimi oriāt
minime arbitroꝛ tricesimo cōponē
dū. Zeno epicurus aristotiles cei
celaus et epycureoꝝ ꝙplurimi tra
dūtur posteris hāc publicasse sn̄iaꝫ
Fertur auctoꝛe ihieronimo aureo
lus theophrasti liber de nuptijs in
quo q̄rit an vir sapiens ducat vxo
rem. Et cū diffinisset si pulchra es
set. si bene moꝛata. si honestis parē
tibꝰ orta. si ipse sanꝰ et diues sic sapi
entē aliqn̄ inire matrimoniū. statim
intulit. Hec autem raro vniuersa
in nuptijs concoꝛdant. Non est igit̄
vxoꝛ ducenda sapienti. p̄mū enim
impediri studia phīe. nec posse quē
ꝙ libris et vxori pariter inseruire.
Multa esse que matronarū vsibus
necessaria sunt. p̄ciose vestes. aurū.
gemme. sumptus. ancille. supellex
varia. lectice et exedra deaurata. De
inde ꝑ totas noctes garrule cōques
tiones. Illa ornatioꝛ pcedit in pub
licū. Hec honoꝛatur ab omnibus.
Ego in cōuentu feminarum misel
la despicioꝛ. Cur aspiciebas vicinā?
Quid cū ancillula loquebaris? De
foꝛo veniēs quid attulisti? nō ami
cum habere possumꝰ. non sodalem.
Alterꝰ amoꝛem suū odiū suspicat̄.
Si doctissimus preceptoꝛ in qua
libet vrbium fuerit. nec vxorem re
linquere. nec cū sarcina ire possumꝰ
pauperem alere difficile ē. diuitem
ferre toꝛmentum. Adde ꝙ nul
la est vxoris electio sed qualiscun
qꝫ obuenerit habenda. si iracun
da. si fatua. si defoꝛmis. si super
ba. si fetida. quodcunqꝫ vicij est
post nuptias discimꝰ. Equꝰ. asinꝰ.
bos. canis et vilia mancipia. vestes
quoqꝫ et lebetes. sedile ligneum.
calix et vrceolꝰ fictilis. probantur

priꝰ· et ſic emūtur· ſola vxor non
oſtenditur· ne ante diſpliceat ꝙ̄ du
catur Attendēda eſt ſemꝑ eiꝰ facies
et pulchritudo laudāda· ne ſi alterā
aſpexeris· ſe eſtimet diſplicere Vo
canda dn̄a· celebrandꝰ natalis eiꝰ·
iurandū per ſalutem eius· vt ſit ſu
perſtes/optandum· honoranda nu
trix eiꝰ et gerula· ſeruꝰ paternus· ⁊
alūpnus· et formoſus aſſecla· et ꝓ
curator calamiſtratus· et in longā
ſecuramqꝫ libidinem exſectꝰ ſpado·
ſub quibꝰ nominibus adulteri deli
teſcunt Quoſcūqꝫ illa dilexerit in
grati etiā amādi Si totā ei domū
regendam cōmiſeris· ſeruiēdū eſt ei
Si aliquid arbitrio tuo reſeruaue
ris· fidem ſibi nō haberi putabit· ⁊
in odium ac iurgia vertetur· et niſi
cito cōſulueris parabit venena Anꝰ·
et aurifices et ariolos et inſtitores
gemmarum· ſericarūqꝫ veſtium ſi in
tromiſeris: periculū pudicicie eſt· ſi
prohibueris ſuſpicionis iniuria
Verū quid prodeſt etiam diligens
cuſtodia· cum vxor impudica ſerua
ri nō poſſit· pudica nō debeat? Infi
da enim cuſtos eſt caſtitatis neceſſi
tas et illa pudica vere dicenda eſt·
cui licuit peccare ſi noluit Pulchra
cito adamatur· feda facillime concu
piſcit Difficillime cuſtoditur quod
plures amant Moleſtū eſt poſſidere
quod nemo habere dignetur Mino
re tamen miſeria deformis habetur
ꝙ̄ formoſa ſeruatur· nichil tutū eſt
in quo totius populi vota ſuſpirāt
Alius forma· alius facetus· aliꝰ in
genio· alius liberalitate ſollicitat·
aliquo modo expugnatur quod vn
diqꝫ inceſſitur Qz ſi ꝓpter diſpēſati
onem domus et languoris ſolacia/
⁊ fugam ſolitudinis ducuntur vxo
res/multo melius diſpenſat ſeruꝰ
fidelis/obediens auctoritati dn̄i/ ⁊
diſpenſationi eius obtemperans·
ꝙ̄ vxor/ que in eo ſe eſtimat domi
nam: ſi aduerſus viri fecerit volun
tatem id eſt quod placet· nō quod
iubetur· Aſſidere autem egrotanti
magis poſſūt amici/ ⁊ vernule bene
ficijs obligati ꝙ̄ illa que vobis la
crimas ſuas imputet/et hereditat̄
ſpe vendat illuuiē ⁊ ſollicitudinem
iactans languentem animū deſpera
tione conturbet Qz ſi languerit· co
egrotandum eſt ⁊ nunꝙ̄ ab eius
lectulo recedendum Aut ſi bona fu
erit ⁊ ſuauis vxor que tamē rara a
uis eſt cum parturiēte gemimus· cū
periclitante torquemur· Sapiens
autem nunꝙ̄ ſolus eſſe poteſt habet
ſecum omnes qui ſunt· quiqꝫ vnꝙ̄
fuerunt boni· ⁊ animū liberum quo
cūqꝫ vult transfert Quod corpore
non poteſt cogitatione cōplectitur·
Et ſi hominū inopia fuerit loquit̄
cum deo Nunꝙ̄ minus ſolus erit·
ꝙ̄ cum ſolus fuerit ¶ Porro libera
rū cauſa vxorem ducere· vt vel no
men noſtrū non intereat· vel habea
mus ꝓſidia ſenectutis et certis vta
mur heredibꝰ ſtolidiſſimū eſt Quid
ei ad nos ꝑtinet recedētes e mūdo
ſi noīe noſtro aliꝰ nō vocetur· cū ⁊
filiꝰ nō ſtatī vocabulū pr̄is referat·
⁊ innumerabiles ſint qui appellen
tur eodem nomine? Aut que ſenec
tutis auxilia nutrire domi· qui aut
prior te forte moriat̄· aut peruerſis

moribus ſit. aut certe cũ ad maturã
etatẽ peruenerit. tarde ei videaris
mori? Heredes aũt meliores ⁊ cerci
ores ſunt amici ꝟ ꝓpinqui quos iu
dicio eligas. ꝙ quos velis nolis ha
bẽ cogaris. Licet certa hẽditas ſit dũ
advivis bñ vti ſubſtãcia tua. ꝙ tuo
labore queſita in incertos vſus reli
quere. Hec ⁊ huiuſmodi theophraſ
tus que vel ſola matrimoniorũ an
guſtias ⁊ calamitates exquiſite dul
cedinis ſufficiũt explanare. ¶ Vnde
fertur dixiſſe. p. clodi9. quia impro
be neptunũ accuſat qui iterũ nauſra
gium fecit. At nõ illud ineleganci9
diceretur quia ĩprobe venerẽ cauſat
aduerſã. qui ſecũdam ducit vxorem
Quis eni ei ꝯpaciẽtur qui ſemel ex
ut9 a vinculis ſe reuoluat ad cathe
nas? Plane indignus eſt liberta
tis honore ꝟ quiete/ qui ad excuſſũ
ſeruitutis iugum redeunt. Vnde mõ
ſtris ſimile eſt ꝙ hij qui non modo
philoſophie. ſed ⁊ religionis ſibi vẽ
dicant nomen arceri nequeunt ab
amplexibus mulierum. Depe ete
nim qui anteꝙ nomen profiteretur
alterutrum. ſi tamen hec religio ſci
licet ꝟ philoſophia. numerũ faciũt.
cum ſine religione nemo recte vale
at phari cõtinẽtiſſime vixit. cũ in a
liquẽ gradũ promotus eſt nactuſq;
quietem prune ⁊ ſũme deliberacõis
acumẽ exercet/ in eligenda vxore uł
ducenda. aut qd nequi9 eſt. viciãorũ
matrimonia ſollicitare ꝟ corrũpere
nõ veretur. Cupit iterdũ inuerecũ
da intempiees mulierũ. quia vt ſcri
bit herodotus. mulier cũ veſte depo
nit ⁊ verecũdiã. Cupit inquã impu
dens. ꝟ i facie erubeſcentiũ populo
rum genialis thori reuelat et denu
dat archana. ꝟ de mariti frigidita
te. conqueritur allegãs hãc ſufficientẽ
⁊ euidentẽ repudij ꝟ diuorcij cauſã
ꝙ ſemiuir eſt ⁊ inutilis matrimonio
qui nõ eſt prompt9 ad coitũ. ¶ Ele
ganter quidẽ gauſfridus de heronũ vil
la familiaris nimis vnius taliũ in
cauſa huiuſmodi confudit audaciam
Cũ eni ei datus eẽt proc9 a iudice
celebraturo vt putabatur diuorciũ/
⁊ mulier generoſa audientib9 ami
cis ⁊ ſuffragatoribus/ aduocato vt
ſit diligenci9 merita cauſe ſue expo
neret/ ſcrutat9 eſt ab ea vir prudẽs
an alium maritum quãdoq; habue
rit. Quod cum illa negaſſet queſiuit
iterum an adhuc virgo eſſet dicens
hoc ſibi inquiſitu et ſcitu perneceſſa
rium. ne a diſcreto iudice caperetur
occaſione aliqua ĩ ſermone. Illa ve
ro hoc verecunde tamẽ eo ꝙ ſibi nõ
bene credebatur aſſeruit. Et ille an
ſimul de nocte dormire cõſueuerint.
ꝟ ſe inuicem oſculari et amplexari
maritus et ipſa/ inquiſiuit. que illa
cum omnia fateretur. vnde ergo in
quit patronus noſti virgo pudiciſſi
ma prudentiſſima et pudoratiſſima
ꝙ efficaciam rerum nõ impleuerit
virum. ⁊ totius matrimonij iura ꝑ
ſoluerit? Quis te docuit. quid ſit
coitus. vt eum rerum coijſſe neges
inter tot oſcula. tot amplexus qui
te pro libitu quociens voluit ptrac
tauit licencia maritali? Nam ⁊ que
dam animantia certũ eſt ſe inuicẽ oſ
culãdo miſceri. alia ſe tangẽdo tenu
iter ꝯcipiũt ⁊ ſt q̃ ſuo ꝯuidũte calore

ab aere temperato impregnãtur ⁊
pariũt. Hec audiens illa tandẽ con
buit. hoc ſolũ dicens ſe quid ad hu
iuſmodi captiones reſponderet nõ
habere. Sed bene cũ philoſophan
tibus .i. cum creticis agitur. q̄ ne
mo eorũ frigidꝰ eſt. aut in iudicio ꝑ
fuſꝰ huiuſmodi macula // Cicero
rogatus. vt poſt repudiũ terentie /
ſororem hircij duceret. õnino facere
ſuperſedit dicens non poſſe phie et
vxori pariter operam dare. Philip
pũ regem macedonũ cõtra quem de
moſtenis tonãt philippice/ introeũ
tem ex more cubiculũ vxor excludit
irata. Qui excluſus tacuit ⁊ iniuriã
ſuam verſo tragico conſolatus eſt.
// Gorgias rethor librum pulcher
rimũ de ꝯcordia grecis tunc inter ſe
diſſidentibꝰ recitauit olimpie. Cui
melanchius inimicus eius. hic nobis
inquit de concordia precipit qui
ſe ⁊ vxorem et ancillulam tres in v
na domo concordare non potuit. E
mulabatur quippe vxor eius / ancil
lule pulchritudini ⁊ caſtiſſimũ virũ
cotidie iurgijs exagitabat. Vide
vt ceſſet inuidia et queſ matrimo
nij reformetur. ditioribus in conſue
tudinem verſum eſt. .ne quam in do
mo habeant pulchriorem Socra
tes cum duarum vxorũ iurgia vel
let reprimere. nouiſſime in eum ver
terunt impetum. et male mulctatũ
fugientẽq; diu perſecute ſunt. ⁊ a ſo
lio in quo morabãtur. poſtmodum
lotio perfuderunt // In muliebrẽ le
uitatem ab auctoribus paſſim mul
ta ſcribuntur. fortaſſe falſo interdũ
finguntur plurima. nichil tñ ĩpedit

tidentem dicere verum ⁊ fabuloſis
narrationibꝰ quas philoſophia nõ
recipit exprimere qđ obeſſe poſſit in
moribus Ex hijs enim liquet q̄ fa
cile amant/quanta oderint leuitate
q̄ cito obliuiſcũtur affectuũ. ⁊ na
ture immemores interdũ in filios ar
mentur. interdum in viſcera ſua.
// Sũt alique pudiciſſime licet ſa
tyricus dicat qm̄ rara auis in terris
nigroq; ſimillima cygno mulier ex
acte caſtitatis Et tragicus nullam
eſſe feminam tã pudicã que pegri
na libidine vſq; ad furorem nõ ac
cendatur Matrona quedã referẽte
petronio epheſi/tam note erat pu
dicicie. vt vicinarũ quoq; gentiũ fe
minas ad ſpectaculum ſui euocaret
Hec ergo cũ virum extuliſſet non
cõtenta vulgari more funꝰ proſeq̄
crinibꝰ ſparſis et turbatꝫ. ã nudatũ
pectꝰ in ꝯſpectu frequẽtie plãgere.
in cõditoriũ eciã ꝓſecuta eſt defunc
tũ. poſitũq; ĩ hypogeo greco more
corpꝰ cuſtodire ac flere totis diebꝰ
noctibuſꝫ cepit. ſic affligentem ſe ac
morte inedia pſequẽtẽ. nõ parentes po
tuerũt abducẽ nõ ꝓpĩq. Magiſtratꝰ vl
timo repulſi abierũt. Cõploratãq; ſi
gulariſ exẽpli femĩa ab oĩbꝰ/quĩtũ
iã diẽ ſñ alimẽto trahebat. Aſſide
bat egre/fidiſſima ãcilla. ſimulq; ⁊ la
crimas cõmẽdabat lugẽti. ⁊ q̃cienſcũ
q; defeceãt poſitũ lumẽ ĩ monumẽto
renouabat Vna igiẽ ĩ tota ciuitate
fabula erat ſolũ illud affulſiſſe verũ
pudicicie amoriſꝫ exẽplũ. oĩs ordis
hoĩes cõfitebãẽ Cũ iterũ ĩperator ꝓ
uincie latrones crucibꝰ iuſſit affigi
ſecdm caſulã illã in q̃ recẽs cadauer

matrona deſflebat Proxima ergo noc
te cũ miles q̃ cruces ſeruabat·ne q̃s
ad ſepulturã corp9 detrahẽret·notaſſ;
ſibi lumẽ ⁊ int̃ monumẽta clari9 ful
gẽs ⁊ gemitũ lugent̃ audiſſ;·vicio
gẽtis hũane ꝯcupijt ſcire q̃s aut q̃d
facẽt Deſcẽdit itaq; in ꝯditoriũ·vi
ſaq; pulcherrima muliere p̃mo q̃ſi
quodã monſtro infernis q; ymagini
b9 turbat9 ſubſtitit Deinde vbi ⁊ cor
pus iacentis aſpexit·⁊ lacrimas cõ
ſiderauit·faciemq; vnguib9 ſectam
ratus ſcʒ id q̃d erat deſideriũ extinc
ti feminã pati nõ poſſe·attulit ĩ mo
numentũ cenulam ſuã·cepitq; hor
tari lugentẽ ne pſeueraret in dolore
ſupuacuo ac nichil pfuturo geni
tu pectus deduceret· Omniũ eadem
eſſe ſcʒ idem domiciliũ ⁊ cetera qui
bus exulcerate mẽtes ad ſanitatem
reuocantur At illa ignota conſolati
one pcuſſa·lacerauit vehemẽci9 pec
tus·raptoſq; crines ſuper pectus ia
centis impoſuit Nõ receſſit tñ miles·
ſ; eadẽ exhortatiõe tẽptauit mulier
cule dare cibũ/donec ancillula/ĩcertũ
habeo an vini odore corrupta p̃mũ
ipſa porrexit ad hũanitatẽ inuitãtis
victã manũ/deinde refecta potiõe ⁊ ci
bo·expugnare dñe ptinaciã cepit Et
q̃d pderit inq̃t h̃ tibi ſi ſoluta inedia
fueris·ſi te viuã ſepelieris·ſi anteq̃
fata poſcãt ĩdẽpnatũ effuderis ſpm̃?
Id cinerem·aut manes credis cura
re ſepultos? vis tu reuiuiſcere velut
tantib9 fatis extinctũ? Vis ne diſ
cuſſo muliebri errore/q̃ diu licuerit
lucis cõmodis frui? Ipm̃ te iacẽtis
corp9 amonere debet·vt viuas Ne
mo inuit9 audit·cũ viuere cogitur·

aut ſumere cibũ· Itaq; mulier aliq̃t
dierũ abſtinencia ſicca paſſa ẽ frãgi
ptinaciam ſuã·nec minus cupide re
pleuit ſe cibo q̃ ancilla·que prior vic
ta eſt· Ceterum ſcitis quid plerũq;
temptare ſoleat humanã ſacietatẽ·
Quib9 blãdicijs impetrauerat mi
les·vt matrona viuere vellet? Eiſ
dem etiã pudiciciã eius aggreſſ9 ẽ·
nec deformis aut infacũd9 iuuenis
caſte videbatur· ancilla grãm conci
liante ac ſubinde dicẽte· Placito ne
etiã pugnabis amori? Nec venit in
mentẽ quorʒ cõſederis aruis· Quid
diuicius morer· Nec hãc quoq; par
tem corporis mulier abſtinuit· vic
torq; miles vtrũq; pſuaſit Iacuerũt
ergo vna non tantũ illa nocte qua
nupcias fecerunt·ſed poſtera etiam
ac tercia die pcluſis videlicet condi
torij forib9 vt q̃ſq; ex notis·ignotis
q; ad monumẽtũ veniẽs putaſſ; ex
piraſſe ſup corp9 viri pudiciſſiãʒ vxo
rẽ Ceterũ delectat9 miles ⁊ forma
mulieris ⁊ ſecreto·q̃cq̃d boni p facul
tates poterãt coemebat ⁊ p̃a ſtatĩ noc
te ferebat in monumẽtũ Itaqʒ vni9
cruciati parẽtes·vt viderũt laxatã cu
ſtodiã·detraxerũt nocte pẽdẽtẽ ⁊ ſupp̃
mo mandauerũt officio· At miles
circũſpect9 dũ deſidet· ut poſtero die
vidit vnã ſine cadauere cruce; verit9 ſup
pliciũ/ mulieri q̃d accidiſſ; exponit·
nec ſe expectaturũ iudicis ſniaʒ·ſ; gla
dio ius dictuʒ ignauie ſue ꝯmẽdans
mõ pituro locũ pnideret· ⁊ fatale
ꝯditoriũ familiari ac viro faceret Mu
lier nõ min9 miſericors q̃ pudica· nec iſ
tud dij ſinant·ut eodẽ tẽpe duorʒ m̃
cariſſimorʒ hoĩm duo funera ſpectẽ

Malo mortuū impendere ꝙ̄ viuū
occidere. Secūdm hāc orationem iu
bet ex arca corpus mariti ſui tolli.
atq; illi que vacabat cruci affigi. Vi
ſus eſt ergo miles ingenio pruden
tiſſime femine poſteroq; die populꝰ
miratꝰ eſt qua ratione mortuꝰ iſſet
in crucem Tu hyſtoriā. aut fabulā
quod hijs verbis refert petroniꝰ p
libitu appellabis Ita tamē ex facto
accidiſſe epheſi ⁊ flauianus auctor
eſt Mulieremq; tradit impietatis
ſue ⁊ ſceleris parricidalis. ⁊ adulte
rij luiſſe penas Nō quidē ſolus
eſt/in mulierū ineptijs ridēdis aut
exp̄mēdis/petronius Scribit bea
tus iheronimꝰ quia tote euripidis
tragedie in mulieres maledicta ſūt.
⁊ quidē epycurꝰ ꝙ̄ p̄ methodorus
diſcipulus eiꝰ leoncion habuit vxo
rem. raro dicit ſapienti incūda cōiu
gia. quia multa incōmoda admixta
ſūt nupcijs. et quomō diuicie et ho
nores et corporū ſanitates. ⁊ cete
ra q̄ indifferentia nominamꝰ. nec
bona nec mala ſūt. ſed velut in me
dio ſlio poſita vſu ⁊ euentu. vel bo
na vel mala fiunt Ita ⁊ vxores ſi
tas in bonoꝝ malorumve cōfinio
Graue vero eſſe viro ſapienti veni
re in dubiū vtrum bonam an malā
ducturus ſit Si ergo tanta eſt mo
leſtia nuptiaꝝ que procuidubio bo
ne ſūt. ⁊ a dn̄o inſtitute. vt eas ſa
piens reformidet/quis niſi demēs
ipſā approbet voluptatē que illicita
eſt/⁊ tota verſatur in ſordibꝰ. quā
hoīes culpant. ⁊ deus procuidubio
contēpnabit? Nam cū hee due vo
luptates ſcilicꝫ gule ⁊ veneris quo

cūmodo brutorum ſūt. altera porcī
īmūdiciam. altera hyrci videtur ha
bere fetorem Vt eni pudicicia inter
virtutes eminet: ſic petulācia in vi
cijs abiectiſſima eſt. ⁊ cū illa vtrūq;
decorat ſexū. muliebrē tamē magis
exornat Siquidem doctiſſimi viri
vox eſt pudiciciā in p̄mis eſſe retinē
dam. qua amiſſa: omnis virtꝰ ruit
In hac muliebriū virtutū principa
tus eſt Hec paupēm cōmendat. di
uitem extollit. deformē redimit. ex
ornat pulchram Bene meretur. de
maiorbꝰ. quoꝝ ſanguinē furtiua ſo
bole nō viciat. bene de liberis. qui
bus nec de matre erubeſcendū. nec
de patre dubitandum eſt. bene in p̄
mis de ſe. ꝙ̄ a cōtumelia corpis ali
eni vendicat. Captiuitatis nulla
maior calamitas eſt ꝙ̄ ad alienam
libidinem trahi. viros cōſulatos il
luſtrat eloquentia/in nomē eternū
trāſfert gloria militaris. triūphos
q; noue gentis conſecrat Multa ſūt
que p ſe clara ingenia nobilitēt. mu
lierū ꝓprie virtꝰ pudicicia eſt Ihe
ronimus teſtis eſt q antequā religio
xp̄iana fulgeret in mūdo vniciras
ſemp habuiſſe inter matronas de
cus. p illas fortune muliebri ſacra
fieri ſolitū. nullū ſacerdotē bigamū.
nullum flaminem bimaritum. iero
phantias quoq; athenienſiū diutiſ
ſime cicute ſorbitione caſtrari ⁊ poſt
ꝙ̄ in pontificatum fuerint alleci vi
ros eſſe deſinere In imenſum pa
gina protendetur: ſi ea pſtruxero
q̄ in hac pte tragici. oratores/comi
ci. ſatyrici. poete. vt de phis. ethi
cis. ⁊ theologis taceā prodiderunt

Sed tamen nec omnes iſtos arbi
tros ſuffeciſſe ad hāc non dico mali
ciam delendā aut reprimendā: ſꝫ nec
ad exponēdam Si dixero ꝙ multi
ſunt expti· quia nec melior pedibꝰ
ſilicem que cōcutit atrum ꝙ̄ que ſer
uorum vehitur ceruice ſirorꝫ Hoc in
iniuriā mulierū dicū malicia calūp
niabitur Nichil enim meliꝰ nichil
vtilius muliere pudica· nichil eorū
que excogitari poſſūt/iocundiꝰ hijs
qui continere nō poſſunt aut nolūt
Sed deſipiētis eſt ab hijs laudem
ſperare: que veniā rectius merentur
ꝙ̄ gloriam Si tamē bono modera
tionis fuerint tēperata Alioquin nō
venia· ſꝫ pena· Sꝫ ignominia vtriuſꝫ
libidinis maculā proſequetur· niſi
forte decorꝰ habēdus ſit qui in hyr
cum trāſformatur aut ſuem ¶ Ca
pitulum·xxij· De brutis ⁊ inſen
ſibilibus quidā appetūt conformari
et ꝙ̄ta humanitate cū ſeruis viuen
dum ſit ⁊ de tactū reliquorum ſenſu
um voluptate

Nulli itaqꝫ aīantium gene
ri rectius cōformantur qui
ſummū bonū vite in guſtā
di et tangendi voluptate ne dicam
luxuriam poſuerūt· Ceterū hoc ali
orum ſenſuū luxuriam non excuſat
cum maīfeſta ſit humane dignitatꝭ
abiectio· ſi nō hyrco· aut ſui· ſꝫ leoni
aut pardo· ſꝫ pāthere aut ſatyro· ſꝫ
pauoni· philomene· aut pſitaco· ſed
cuiuſqꝫ brutorꝫ aut inſenſibiliū ſtu
deat coequari Siquidē ad angelicā
puritatē rectius aſpirabit/qui in ea
creatus eſt dignitate originis· vt in
cumulo vere ⁊ eterne beatitudinis ꝯ
fectioni angelice poſſit eſſe ꝯformis
Nam et patrū incōcuſſa ſanxit auc
toritas· quia natura humane men
tis ſolus dn̄s dignior eſt ⁊ ꝙ oīa
hec que humanꝰ miratur error vt
homini ſeruiāt ab eo facta ſunt· qui
hominem fecit· vt eternitatꝭ beati
tudinis ſue ꝑticipē faceret Quis er
go dn̄i preſidentꝭ nō vilipendat ar
bitrium· ſi ſeruilē ⁊ abiectā affectat
ꝯditionē? Non tamē ꝙ ſeruos dicā
habēdos ꝯtēptui· niſi ſeruilibꝰ vicijs
viuant Sicut ei vera ⁊ vnica liber
tas eſt ſeruire virtuti ⁊ ipſius exer
cere officia: ita vnica ⁊ ſingularis
ſeruitus eſt vicijs ſubiugari Errat
plane quiſquis aliūde cōditioni al
terutram opinatur accidere· Siqui
dem oēne hoīm genꝰ in terris ſimuli
ab ortu ſurgit eiſdē conſtat ⁊ alitur
elemētꝭ eūdēqꝫ ſpiritū ab eodē prin
cipio carpit· eodē fruitur celo/eque
moritur/eque viuit ¶ Unde et pre
textatus in ſaturnalibꝰ euangeliū
reprimens/hijs vtitur argumētis·
Serui inquit ſūt· ymmo hoīes· ſer
ui ſūt ymmo ꝯſerui Si cogitauerꝭ
tantūdē in vtroſꝫ licere fortune tam
tu illum videre liberum potes· ꝙ̄ il
le te ſeruū Neſcis qua etate hecuba
ſeruire cepit· qua creſꝰ· q̄ darij mē
qua diogenes· q̄ plato ipſe Poſtre
mo quid ita nomē ſeruitutis horre
mus? Seruus eſt quidē· ſꝫ neceſſita
te· ſed fortaſſe libero aīo ſeruus eſt
Hoc illi nocebit ſi oſtenderis quis
non ſit Alius libidini ſeruit· alius
auaricie· alius ambitioni· omnes
ſpei· omnes timori· Et certe nulla
ſeruitus turpior ꝙ̄ voluptuaria·

At nos iugo a fortuna īpoſito/ ſub
iacentē tanq̄ miſerū vilemq̨ calca
mus Quod vero nos noſtris ſeruici
bus inſerim⁹ nō patimur rep̄hendi
Inuenies inter ſeruos aliquē pecu
nia fortiorē īnueies dn̄m/ſpe lucri/
oſcula alioꝝ ſeruoꝝ manibus inſi
gentē Nō ergo fortuna hoies eſti
mabo·ſ3 moribus·ſibi q̄ſq̨ dat mo
res·ꝯditionē caſ⁹ aſſignat Queād
modū ſtult⁹ eſt q̄ emptur⁹ equū nō
ipſū ꝯſpicit·ſ3 ſtratū ei⁹ ac frenos·
ſic ſtult⁹ eſt q̄ hoiem aut ex veſte/aut
ex ꝯditione eſtimādū putat Nō eſt
nu ewangele quod amicū tantum
in foro et in curia queras ſi diligen
ter attenderis inuenies ⁊ domi Tu
modo viue cū ſeruo demēter/comi
ter quoq̨ ⁊ in ſermonē illū ⁊ in ne
ceſſariū nonnūq̄ admitte conſilium
Nam ⁊ maiores nr̄i oēm dominis
inuidiā·omnē ſeruis contumeliā de
trahentes·dn̄m patremfamilias·ſ3
uos familiares appellauerunt Co
lant ergo potius te ſerui tui michi
crede q̄ timeant/nec tibi parū videa
tur eſſe qd̄ dijs ſatis eſt Nam qui
colitur etiā amat·nec poteſt amor
cū timore miſceri Unde eni putas
arrogantiſſimū illud manaſſe pro
uerbiū quod iactatur totidē nobis
eſſe hoſtes quot ſeruos? Nō habe
mus illos hoſtes·ſed facim⁹/cū in
illos ſupbiſſimi/ꝯtumelioſiſſimi ⁊
crudeliſſimi ſum⁹/⁊ ad rabiem co
gunt nos venire delicie/vt quicq̄d
nō ex volūtate ceciderit·irā furorēq̨
prouocet Domi eni nobis aīmos
induim⁹ tyrānoꝝ/et nō q̄tum de
cet·ſed q̄tum libet exercere volum⁹
in ſeruos Nā vt cetera crudelitatis
genera preteream·ſūt qui dū ſe mēſe
copijs et auiditate diſtendūt·circū
ſtantes ſeruos mouere labra·nec i
hoc quidē vt loquātur permittunt
Uirga murmur omne ꝯpeſcitur·et
ne fortuita quidē verberib⁹ excepta
ſūt Tuſſis·ſternutamentū ſingul
tus·magno malo luitur Hic fit vt
iſti de dn̄o loquantur·quib⁹ coram
dn̄o loqui nō licet At illi quib⁹ nō
tantū preſentib⁹ dn̄is·ſed cū ipſis
erat ſermo·quoꝝ os nō ꝯſuebat/
pati erāt pro dn̄o porrigere ceruicē
⁊ periculū iminens in caput ſuum
vertere In conuiuijs loquebātur·ſed
in tormentis tacebant Hec p̄texta
tus Et de fide ſuoꝝ multa ⁊ p̄cla
ra ſubiūgit·et que eſſēt in q̄tauis
nobilitate ſāguinis gloſa ⁊ ciuiis
imitācia Nichil enim decoꝝ eſt·
qd̄ nō a virtute profluxerit ⁊ ſe inui
cem turpitudo ⁊ viciū in fauſto am
bitu circūſcribunt In hoc autē ſolo
vicioꝝ impulſu quiſq̨ probabitur·
vt eoꝝ ſe deiciat ⁊ deuoueat ſerui
tuti/quib⁹ natus eſt imperare/q̄ ad
ſpectacula ꝯfluūt/ aut euocant ad
ſe ſpectacula īhoneſta / aut ſeipſos/
affectatis nugis/volūt eſſe ſpecta
culo inſipientiū/q̄m hec lenocinia
vanitatis / recte ſapiēti placere non
poſſūt/oculoꝝ capiūt illecebris/et
licz mici⁹ elidāt / corruūt tn̄ a dig
nitate ꝯditiōis ſue/⁊ ad eā quā diſ
ſitētur ſpurcē relabūtur Quid ergo
aliud faciūt mimi·hiſtrioēs paſiti·
⁊ huiuſmodi mōſtra hoim niſi q̄ in
eptā cōmināūt feliciū ſeruitutem?
Sed et illi q̄ oculis capiūtur·hec

auriū ſenſus puriſſimꝰ ⁊ defecatiſſiꝰ
ſit? ſeruiūt quidem iugo tamē pre
mūtur mitiori. ſi alias nō ꝑualeāt
vicia Nam ab olfactu vix aliquis
oīno capitur niſi forte lotofagum
viuat Nō aliq̄d aduerſus cātores
aut muſicos/ ſtrato/ cū teſte q̄ntilla
no. valerio. flauiano/ ⁊ alijs multꝭ.
ſocrates etiam in ſenectute didicerit
muſicam/ credēs/ ſi muſica deforet ſi
bi/ cumulū ſapiētie defuturū In ea
tamen nimiū occupari / cōtra pħicā
grauitatē eſt Nūquid enī virū dece
bit ſapientē/ pſertim ꝙ etiā in ſexu
muliebri turpitudīs nō effugit no
tam? Nā ⁊ ſaluſtius ſemproniā re
prehendit nō quidem ꝙ ſaltare ⁊
pſallere ſ3 ꝙ optime ſcierit Ait enī
pſallere ⁊ ſaltare elegantiꝰ q̄ neceſſe
eſt probe Optime tñ cantare ſi cō
tra leuitatē poſſet haberi plane deſi
derabile eſt. In oībus enī que ſim
pliciť expetibilia ſūt. quo intēſiora
ſūt in qualitate boni/ eo expetibilio
ra ſūt. ſ3 ex adiūctis poſſūt nōnulla
eſſe ſuſpecta ¶ Lucius ſilla vir tāti
noīs optime cantaſſe traditur. ſed
totem libidinis ⁊ crudelitatis nota
pſtrinxit. Cathoni quoq3 viſū eſt
bene cātare nō ſerij hoīs eſſe Unde
minutū marcū ſenatorē nō ignobi
lem/ celiū ſpaciatorē et feſceninū
vocat. cuiq3 ſtaticulos dare hijs ver
bis ait Deſcēdit de canterio. inde
ſtaticulos dare. ridicularia fundere.
Et alibi Preterea cantat vbi colli
buit. interdum grecos verſus agit/
iocos dicit/ voces demutat/ ſtaticu
los dat ¶ Porro illa voluptas au
rium grata honeſtati que virtutis
eſt amica/ aut non eſt conſcia turpi
tudis Oculorū vero voluptas hyſ
triones introduxit ⁊ mimos. quod
⁊ ſcipio affricanꝰ emilianꝰ in orati
one cōtra legem iudiciariā tyberij
gracci nō mediocriť reprēhēdit Do
cenť pſtigias īhoneſtas. cū cinedu
lis ⁊ ſābuca pſalterioq3 eunt in lu
dū hyſtrionū. diſcūt cantare q̄ ma
iores noſtri ingenuis ꝓbro duca vo
luerūt Eūt inquā in ludū ſaltatori
um inter cinedos/ ꝟgines puerīq3 i
genui. Hec cū michi quiſq̄ narra
bat. nō poterā aīm inducere. ea libe
ros ſuos nobiles hoīes docere Ꝟʒ
cum ductus ſum in ludū ſaltatoriū
plus mediuſſfidius in eo ludo vidi
pueris virginibuſq3 ducentis. In
hijs ꝙ me reipublice maxīe miſertū
eſt Uidi vnū filium petitoris puerū
bullatū nō minorē ānis duodecim
cū crotalis ſaltare. Croton grece
pulſus dicit. ⁊ inde cimbala ſic dicū
tur. vel muſicū notat inſtrumētum
qd in ſono voce ciconie imitať Nā
ipſa apud egiptios crotalꝰ appella
tur Crotala quoq3 dicūtur ſonore
ſperule. q̄ quibuſdā grauis interpo
ſitis ꝓ q̄ntitate ſui ⁊ ſpē metalli va
rios ſonos edūt Quā ſaltationem
īpudicus ſeruulꝰ honeſte ſaltare nō
poſſet ¶ Patet ergo q̄to affectu i
gemuerit affricanꝰ. ꝙ vidiſſet cum
crotalis ſaltare filium petitoris id
eſt candidati. quem ne tamen quidē
ſpes ⁊ ratio adipiſcendi magiſtra
tus quo tempore ſe ſuoſq3 ab omni
probro debuit vindicare potuerit
coercē/ quo minꝰ faceret qd ſcilicet
turpe nō habebatur Nam ⁊ ab eo tpe

quo optimis moꝛibꝰ in vꝛbe viueba
tur ſcꝫ inter duo bella punica inge
nui filij ſenatoꝝ in ludū ſaltatoꝛi
um cōmeabāt. ⁊ illic crotala geſtan
tes ſaltare diſcebant/adeo quidē vt
ab heroicis conuiuijs nequaꝗ̄ arce
retur ſaltatoꝛiꝰ ludꝰ. Nam ⁊ ſocra
ticū ſimpoſiū ab auctoritate phoꝝ
qui illic conuenerāt celebꝛe eſt ⁊ ta
men nō defuit qui ſibi illorū ſupplio
peteret ſaltriā intromitti. vt puel
la ſupꝛa naturā mollioꝛ. canoꝛa dul
cedine ⁊ ſaltationis lubꝛicis illece
bꝛis/exerceret philoſophantes. Ceterū
hyſtriones nō inter turpes habitos
cicero auctoꝛ eſt qui ſicut furiꝰ albi
nus refert roſcio ⁊ eſopo familiarit̄
vſus eſt. adeo quidem vt res ratio
neſqꝫ eoꝝ ſua ſolertia tueretur. Id
tn̄ ex alijs multis tum epiſtolis de
claratur. Nam illa oꝛō celebꝛitati
ſui innotuit. in qua ppl'm romanum
obiurgat. ꝙ roſcio agente tumultu
arit. Et quidē conſtat cū ipō hyſtri
one cōtendere ſolitū. vtrū ille ſepiꝰ
eandem ſn̄iam varijs geſtibꝰ effice
ret. an ipē ꝑ eloquētie copiā/ſermo
ne diuerſo pnūciaret. Que res ad
hanc art̄ ſue fiducia roſciū abſtrax
it. vt librū conſcriberet/quo eloquē
tiam cū hyſtrionia compararet. Is
eſt roſcius qui eciam cariſſimꝰ ſille
fuit ⁊ anulo aureo ab eiuſdem dic
tatoꝛe donatꝰ eſt. Tāta aūt grā
fuit ⁊ gloꝛia. vt mercedē diurnā de
publico. M. denarios ſn̄ gregalibꝰ
ſolꝰ acciperet. Eſopū ꝗ̄qꝫ ex pari ar
te ducētos ſextercia reliquiſſe ꝯſtat
Sed vtinā ſi hyſtriones videt̄
ob auctoꝛitatē ciceronis/⁊ ꝑdictoꝝ
heroum. In cetum ſapiētiū admit
tendi. eleganter roſceo ſimiles et
eſopo. qui ⁊ ſi nō facere quod tamē
illi nouerant. vel intelligere libꝛos
ſciant ⁊ amatoꝛes ſint potiꝰ ꝙ̄ im
pugnatoꝛes litterarū. quas nemo
vnꝗ̄ ſapiens aut bonꝰ odio habuit
Ciceronem refert valeriꝰ litteras
contempſiſſe ⁊ in cōtemptu ipō fuiſ
ſe fontem habūdantiſſimū lrāꝝ.
ob hoc foꝛte ꝙ ſtudium negocijs
poſtponebat. Nam inſilit eis cuā
dum contempſit. Ipſeqꝫ contemp
tus ciceronis multoꝛū ſtudio ſtudi
oſioꝛ eſt. Non facile tamen credide
rim ad hoc queꝗ̄ impelli poſſe litte
ratum. vt hyſtrioniam profiteatur.
licet facile inueniantur ꝗ̄plurimi.
quos nō pudet agere ⁊ implere ſoꝛ
didum hiſtrionem. Geſtus ſiquidē
expꝛimūt. rerū vtilitate deducta
Fertur beatus iheronimus tres a
mēſa clericos excluſiſſe. qꝛ ipſos in
compoſitos vidit. turpe ducens ho
neſto/⁊ graui viro in eiꝰ ꝯſoꝛtio ali
quem incōpoſitū inueniri. Et quidē
hoc laude maioꝛi dignū eſt ꝙ̄ ſi vt
ab eis laudaretur admitteret. Licet
aūt aliqua ſit oculoꝝ voluptas in
talibꝰ. vix ſine turpitudine exerce
ri poterit. vel admitti. Eſt et illa vo
luptas ī viro graui notabil' ex cau
ſa luxurie que oꝛnatum ſuū in pꝛe
cio veſtiū aut coloꝛe ꝗ̄ foꝛma ꝗ̄ vſꝰ
nouitate cōſiſtere opinatur. Vt enī
ait ethicus maltinus tunicas dimiſ
ſis ambulat. eſt qui vnguem ad ob
ſcenū dimiſſis vſqꝫ factus. alter ſo
lis lineis bꝛume hoꝛroꝛes excludit
⁊ dum omnia gelu conſtricta rigēt.

tenui ſudat in ſicdate et illi9 delicios
cēā bombicin9 vrit pānus aut pre
mit· hic cepa tunicatior· denſat9 pel
libus et epitogiis· clamidi p̄enulā
ſupduat· vł quaſi cōglobatus in or
bē rotulari q̄ incedere mag⁹ ydone
us eſt· Ille nūc vtitur p̄enula· nūc
cāpeſtri· id ſolū agens· vt aliis diſ
ſimilis habeat· Ille tantas exqui
ſiti ornatus affectat mūdicias· vt
nimio ſplendore cultus operoſi ad
ſordes videatur accedere· Quicq̄d
eni dedecet· et quodāmodo polluit
aut potius expellit honeſtatē: ſordi
dū eſt ⁊ habendū in ſordib9 Nō ta
mē arguitur quod neceſſitas intro
duat· quia non omnes oīa poſſūt·
Et eſt cuius natura exigit· vnde a
lius oneratur· aut quod oīo ferre
nō p̄t· ¶ Hoc āt pħia precipit ob
ſeruari· vt quiſq̄ȝ in oīb9 fugiat no
tam· indicens actioni rectitudinē ne
ſit reprehēſibilis· ſermoni cautelā·
ne ſit ɔtēptibil· habitui modeſtiā·
ne ſit notabilis· Intēperantiā nāq̄ȝ
nota cōminat· In hodiernū diē ar
guitur intēperies hortenſii· a quo iſ
ti dealbati adhuc dicūt hortēſiani
non q̄ primus· ſed q̄ precipu9 tali
um fuerit· adeo vt ſuffecerit ad no
tam ſui ſeculi· vir vtiq̄ȝ alloquio ex
profeſſo mollis ⁊ īprocinctu ponēs
omnē decorem ſuū· Fuit eni veſtitu
ad mūdiciā curioſo et vt bene amic
tus iret faciem querebat in ſpeculo
Vbi ſe intuens togam corpori ſic
applicabat· vt rugas ne forte· ſed
induſtria locatas artifex nodus cō
ſtringeret· et ſinus ex cōpoſito deflu
ens modū lateris ambiret· ¶ Is

quondā cū incederet elaboratus ad
ſpeciē college de iniuriis diē dixit·
q̄ ſibi ī āguſtiis obui9 offēſu fortu
ito ſtructurā toge deſtruxerāt et capi
tale putauit q̄ in humero ſuo locū
ruga mutaſſet· Nichil tale ſapien
tē decet· aut virū probū ymo ⁊ ma
trone honeſte· et virgines nupture
ſocali9 et felicius ob dotē forme tan
tā cultus ſui ſollicitudinē erubeſcūt
¶ Mirū itaq̄ȝ eſt qua impudentia
etatis noſtre cultus geſtare decoros
vix nuribus rapuere mares· Quid
ergo q̄ milites· q̄d q̄ clerici? Hi q̄
dem hec omnia fallaciē meretricis ſu
ū et maliciā imitantur Quid ergo
viro cū ſpeculo niſi in eo caſu quo
illud platonē geſtaſſe teſtis eſt fla
uian9· vt videēt in eo quātū peregri
natio· ſtudii feruor· acumen tēporē/
proceſſus etatis / de naturali ſtatu
mutaſſet/ facici iudicio· que bona ⁊
mala fideliſſime proteſtatur? Hoc
quidē egit· vt ſeruaret· aut releua
ret naturā· ne labore et dieta inſue
ta corrūperetur· ¶ Vt aūt ad alia
trāſeamus quis iſtorū qui dotes bru
torū affectat brutus eſſe dignetur
Aut cui non prepōderare videbitur
ſi collatā ſibi pre illis conferat rati
onē? Nūq̄d virū amator/leo vel
let eſſe aut pardus? Dicunt philo
ſophi q̄ lincis aut panthere odorē
animalia cetera ſequūtur· Iſtos ta
men qui muſco vł ſpeciebus exote
ris placāt olfactū vł prouocant vel
le ſi poſſent non arbitror in panthe
ram aut lincem transformari Non
vtiq̄ȝ credam q̄ qui ſatyrum induit
ſatyrus eſſe velit Sed nec ipſi qui

ſeipſos poliunt · pauonis in ſe pote
runt tranſformare colores · Con
tinant hij et potius muſice melos
pro viribus expleāt · nemo eorum
philomenam equabit ante pſitacū
Nonne ergo indecens et probro
ſum eſt humane celſitudini · ſi poſtpo
ſita dote ſua in qua preualet/ ad ali
enas in quibus ſuperatur aſpiret ꝫ
Verum ſi moderatio adhibeatur ·
in hijs interdū voluptatē ſenſuū vo
cari · ꝟ ſapienti nō arbitror indeco
rū ¶ Vt ſepe numero dictū eſt nich
il decorꝫ eſt ſine modo · Nam ⁊ ocia
ri interdū familiare eſt ſapienti · nō
tamen vt virtutis exerciciū euaneſ
cat · ſed quo magis vigeat: ⁊ quodā
modo recreetur Siquidem lelius ⁊
ſcipio illud par amoris īſigne ſimul
lectitabant · et ſicut remiſſionis eorꝫ
certiſſim9 teſtis ſceuola auctor eſt ci
uilibus fatigati negocijs pila lude
bant · Idem quoqꝫ ſceuola alee et
calculis interdum vacaſſe traditur:
cū bene ac diu iura ciuium · cere mo
niaſqꝫ deorum ordinaſſet Vt enim
in rebus ſerijs ſceuolam ita in luſi
bus hominem agebat quem rerum
natura/continui laboris patientem
eſſe non ſinit · Idqꝫ vidit ſocrates
qui nullā ſapientie partem dicitur
habuiſſe ignotam · Ideoqꝫ non eru
buit tunc cum interpoſita arundi
ne cruribꝰ ſuis cū paruulis filiolis
luſēs ab alcipiade riſus eſt Home
rus quoqꝫ celeſtis vates ingenij nō
aliud ſentit vehemētiſſim9 achillis
manib9 canoras fides aptando · niſi
vt earꝫ militarē robu[illegible] leui pacis ſtu
dio relaxaret ¶ In ſūma hyſtrionā
ſaltatoriā · ⁊ h9modi lenocinia ex
ercere · leuitatis aut turpitudinis ē ·
ſed delectari in eis · nūc ad ocia · nūc
ad flagicia accedit Si enim modeſ
te fiat ad recreationem ſub ocīādi li
cencia excuſatur · Si ad laſciuiētis
animi voluptatē/cadit ī crimē Hec
aūt facillime diſtinguit · loci · tpis ·
modi · pſone · ꝟ cauſe ſuperi9 memo
rata deſcriptio · quam forte poteſt ni
mis reuoluere lingua verboſior · ſed
eam mens cauta reuoluere nimis ꝗ
continere nō poteſt · Hec eſt ei fons
⁊ origo toti9 modeſtie · ſine qua nich
il ī officijs exercetur Ab hac alios
alia decere vel dedecere certum eſt ·
Nam ꝙ turpe bonis ſcio ticioqꝫ/de
cebit criſpinū ¶ Perſpicui ergo er
roris ē ad fundamentū fame ꝟ glo
rie cōſumere vitā in talib9 que aut
ocioſe occupationis ſunt · aut flagici
oſa negocia Profecto ſic delinquen
ciū particeps eſt qui eorum laſciui
am exhibet / et auctor videtur eſſe
luxurie aliene qui eam mauult pro
ſequi ſūptibus vel fauore · ꝙ pſequi
increpatione adhibita/ ⁊ ſumptib9
denegatis · Siquidem ambroſius
auctor eſt · quia qui talibus donat ·
peccatum grande cōmittit · hoc enī
fouet in eis · in quo nequiſſimi ſunt

¶ Capitulum decimumtercium · De frugalitatis cōmendatione · et nota quintiliani in ſenecam et quo modo frugaliter poſſit auaricie ſuſ picio deuitari

Luxuriam perſequi videor
ad laudē frugalitatꝭ · michi
qꝫ ab īſulſis iepte viuētib9

ꝛ indiſcreto loquentib9 illud publiȳ
clodiȳ ſubſanādo ingeritur. quia fru
galitas boni rumoris miſeria eſt.
Hiȳ ſunt qui dum luxuriam vitare
nolunt vel nequeunt/quicquid pro
virtute dicitur ꝫ auaricie patrociniū
putant. Decus quidem eſt. Luxu
riam per ſe turpem nemo ambigit
Et licet frugalitas ſit. tanq̄ virtu
tum bonorūqꝫ operū origo laudabi
lis/non tamen omnib9 placet. nec
credūt auariciam malicie fomitem
poſſe vitari: niſi ꝛ frugalitas fugia
tur Nempe indoctoꝝ hec opinio eſt
Vt enim ait orhacius Dum vitant
ſtulti vicia in contraria currunt. rece
dentes a medio viciorū que regio
virtutis eſt. ¶ Sūt tamen quibus
frugalitas eſt inhibēda vt quoꝝ na
tura pclivior eſt ad auariciam Sūt
tamen quib9 eſt indicenda calcarius
nō quia ſua prodigunt ꝛ racione cō
tempta effūdūt. non diſcernentes
quid vſus ſit vel abuſus. Quo qui
dem temperamento vſum eſſe ſeruiū
opidiū camuſinū in vltimo elogio.
cum filios peſte cōtraria videret oc
cupatos/refert oratius. Simpliciter
tamen conſtat frugalitatem in bo
nis numerādā. vtpote illam que ſa
turno regnante regna aurea tempe
rauit. et eorūdem omnia diſpenſa
uit officia. Hec eſt que aſtreā et pu
diciciam in terris diucius tenuit do
nec eas inualeſcente luxu/regnāte
ioue ad ſuperos contigit euolaſſe.
Nos hec fabula reſpicit. vt ſciam9
ſine frugalitate non poſſe iuſticiam
aut pudiciciam conſeruari Siquidē
neceſſitas exercendi luxus excludit
iuſticiam. ꝛ exerciciȳ voluptas pudi
ciciam propellit Ait enim Qui feſti
nat ditari. non erit innocens Illud
tamen clodiȳ nequaq̄ denigrat fru
galitatis honorem. ſed videtur po
cius cōmendare decorem. Conſtat
enim nequaq̄ malum eſſe quod in
patrociniū et excuſationem ſiniſtri
rumoris aſſumitur. Sic fuſcus co
lor nigrū extenuat. ꝛ quod turgidū
eſt nomine plenitudis honoratur.
¶ Eſt autem frugalitas ꝟtus mo
deratrix vtendi et abutendi ignara
Nichil gelide miniſtrat aut timide
ſed ei tamen racio conſtat impenſe.
Rebus quidē ſed ſibi magis pat.
Nichil aut minimū ſubtrahit vſui
ſed luxurie omnino nichil indulget
Siquidem diligentiſſima eſt. Poſ
ſunt ad cōmendatioēm eius ſufficere
re que zeno/que ſocrates/que plato
que ariſtotiles/que omniū philoſo
phorū chorus de frugalitate ſenciā
da tradiderunt. Sed quia hec pre
tuſa nomina ſunt. aut eorum non
ſunt pcepta celebria vel ſeneca noſ
ter audiatur. qui eam tantis laudi
bus effert. vt quiſquis aliquid om
nino adicere teptauerit. ocian q̄ ali
quid agere rectius videatur. Sunt
tamen qui cum contempnere aude
ant. q̄ntiliani auctoritate freti ſuū
ex eo nobilitantes iudicium ſi ei de
trahant qui pluribus placet. vt a
pud idoctos eorū glām videatur p̄
cedere quoꝝ ꝟtutē nequeūt imitari
¶ Michi tn̄ deſipe videtur q̄ quēcū
qꝫ ſeruit nō veneratur eū quē ꝛ apli
familiaritatē meruiſſe ꝯſtat ꝛ a doc
tiſſimo patre iheronimo in ſanctoꝝ

cathalago poſitū Ut tn̄ ꝛ̄ de quin
tiliani poſſis iudicare iudicio · Vba
ip̄ꝰ q̄ ſcriptoribꝰ enumcātꝰ in ſug
gillationem ſenece poſuit · hec ſunt
Ex īduſtria ſenecam in omni gene
re eloquētie diſtituli propter vulga
tam falſo de me opinionē · qua dāp
nare eū · ꝛ̄ inuiſū quoqꝫ habere cre
ditus ſum · Quod accidit michi dū
corruptū / ꝛ omnibꝰ vicijs fractū di
cendi genꝰ reuocare ad ſeueriora iu
dicia contēdo · cū iam ſolꝰ hic fere in
manibꝰ adoleſcentiū fuerit · quem
nō equidē omnino conabar excute
re · ſed potioribus preferri non ſine
bam · quos illi nō deſtiterat inceſſe
re / cū diuerſi ſibi cōſcius generꝰ pla
cere ſe in dicendo poſſe in quibus illi
placerent diffideret Amabāt eū ma
gis ꝙ̄ imitabātur tantūqꝫ ab illo
defluebant ꝛ quātū ille ab antiquis
deſcenderat · Foret enim optandū
pares ac ſaltem primos illi viro fi
eri · ſꝫ placebat propter ſola vicia ꝛ
ad ea ſe quiſqꝫ dirigebat effigenda
que poterat · Deinde cū ſe iactaret ·
eodem modo dicere ſenecā infama
bat · Cuiꝰ ꝛ̄ multe alioquin ꝛ mag
ne virtutes fuerūt · ingeniū facile ꝛ
copioſum / plurimū ſtudij / multa re
rū cognitio / in qua tamen aliqn̄ ab
hijs quibꝰ inquirenda quedā māda
bat deceptus eſt · Tractauit etiam
omnē fere materiam ſtudiorꝫ · nam
ꝛ orationes eius ꝛ poemata et eplē
et dyalogi feruntur · In phia parum
diligens / egregiꝰ inſectator viciorꝫ
fuit · Multe in eo clareqꝫ ſententie ·
multa etiam morum genera legen
da · ſed in eloquendo corrupta plera

qꝫ / atqꝫ eo pniciosiſſima · ꝙ habūda
bāt dulcibꝰ vicijs · velles eū eū ſu
o īgenio dixiſſe alieno iudicio · Nā
ſi nil equaliū contempſiſſet · ſi parꝫ
nō concupiſſet · ſi non ſua oīa amaſ
ſet · ſi rerum pondera minutiſſimis
ſentētijs nō fregiſſet · cōſenſu potꝰ
eruditorū ꝙ̄ puerorū amore cōpro
baretur · Uerum ſic quoqꝫ iam ro
buſtis et ſeuerioris genere ſatis fir
matis legendum · vel ideo ꝙ exerce
re poteſt vtrūqꝫ iudiciū · Multa enī
vt dixi probāda in eo · multa etiam
āmiranda ſūt Eligere vero cure ſit ·
quod vtinā ip̄e feciſſꝫ · Digna enim
fuit illa natura / q̄ meliora vellet qđ
voluit efficit · Hec in ſenecam quin
tilianꝰ · Sed an recte ſenſerit ſapiē
tiorꝫ iudicio derelinquo Hoc tamē
quod ei aſſcribit morum multā ſali
cet elegātiā · et ſi ī eloquēdo corrup
tā · nequaꝙ̄ arbitror detrahēdū
Moralia ergo eiꝰ p̄cepta admittā
tur · ꝛ eo genere loq̄ē q̄ꝫ qđ ceterꝰ
p̄fert · et planū erit vtutū riuulos
de puriſſimo fonte frugalitatꝰ oriri
Legantē eplē eius / libri de benefi
cijs \ ā clemētia · illi quoqꝫ quos decē
oratorꝫ ſnijs ſub ymagine declama
tionū ſcolariū illuſtrauit · et hij q̄s
de naturalibꝰ q̄ſtioībꝰ edidit · ꝛ q̄s
de phia parū / diligētes arguit · q̄nti
lianꝰ / vbiqꝫ fidelꝰ aſtos vtutis / vbi
qꝫ viciorū hoſtꝰ occurrit / tācꝰ vtiqꝫ
vt cū frāto ꝑꝰ q̄ſtā nepos plutarchi
cuiꝰ memīt ī p̄mo iuuenalis ſic Frō
tonis platani conuulſaqꝫ marmora cla
māt Ex eū īquā ſic aſſeit vniuſos
extīniare errorēs vt aurea videatur
ſecula reformare ꝛ deos ab humano

genere exulātes eius opera tenoca
tos/hominibus/contracta ſocietate
miſcere. Conſentiam facile lctāto
rem extitiſſe quintilianū. ⁊ acumīe
ꝉ grauitate dicendi precedere. At
ille diligentior eſt. ꝉ quātum in te
thoricis vincitur. tantū vincit in ethi
ca Ipſe quoqꝫ q̄ntilianꝰ in magnis
⁊ precipuis bonis / frugalitatē du
cit. ⁊ in cōmendatione eius tantus
eſt; vt vel ſolꝰ poſſit ſufficere Quis
tamen eſt qui nō laudet? Quis nō
eam neceſſariā credit? Ne tamen a
luxurioſis arguar auarus frugali
tatis laudator. eam liberalitati cre
do ꝉ fateor coherere. Cicero michi
teſtis eſt. ⁊ iulius ceſar ⁊ alij quos
nemo tenacitatis inſimulare preſu
met. Aduerſus hanc multa ſupiꝰ
dicta ſunt. et liberalitatis officia ex
libris officiorum facile innoteſcunt

Ut tamen liberalitatis inge
nue facies denudetur. modus ille
largiendi nobilior / ꝉ laudabilior
eſt ⁊ abſqꝫ ꝯtradictione optimus;
qui ſpem remunerationis excludit
Si quidem ad retributionē dare a
liberalitate alienū eſt / ⁊ cōſentane
um auaricie. Nā fenerator. vt plꝰ
recipiat interdum aliq̄d prelargit̄.
Vñ. (M). cocus Munera que ſenibꝰ
viduiſqꝫ ingētia mittis; vis te mu
nificū gargiliane vocem Sordidiꝰ
nichil eſt. nichil eſt te ſpuriꝰ vno.
Qui potes inſidias dona vocare tu
as Sic auidis fallax indulget piſci
bus hamus. Callida ſic ſtultas de
cipit eſca feras. Quid ſit largiri
quid ſit donare docebo. Si neſcis
dona gargiliane michi. Uis ho

minem videre liberalem. vis verā
⁊ fructuoſā largitatem audire? De
flecte oculos ad eū qui vernibꝰ ſca
tens iacet in ſterquilinio: ꝉ teſta de
fluentē ſaniem de corpe radit. Au
di q̄d loquat̄ vir iuſtus ⁊ timēs de
um. ⁊ recedens a malo. Non vtiqꝫ
dicit cythara ꝉ lira ꝉ pſalteriū et
ſābuca. ⁊ omne genꝰ muſicorum in
cōuiuijs meis non dicit epulabar
cotidie ſplendide. guſtus ꝑ oīa cul
ta querēs / ſollicitudine multa cōtra
hens vnde conficerentur ſtercora.
aut venter diſtentus facile in libidi
nes diſpumaret. Nō dicit īduebar
purpura ⁊ biſſo opere plumario /
affectās / et ī lacteꝰ ꝯplexū pectine
serum / falſis inanis vite obduxit ꝑ
maginibꝰ / ⁊ veſtibꝰ fulgebam decu
ratis circūdatꝰ varietate. Non dix
it ad me confluebant vndiqꝫ medi
ci. mimi. balatrones. hoc genus
omne. venatores clamoſi. decolora
rij. mendaces hyſtriones vani ⁊ pa
raſiti. edaces. meretrices doloſe. cu
migeruli. falſiloq̄. ⁊ relatores. aut
concentores inanium fabularum.
Non dicit leones. vrſos alebam ⁊
ſimias. et huiuſmodi monſtra aut
probra nature. Quid ergo? Non
ne hec ſunt quibus noſtre etatis li
beralitas illuſtratur? Nunquid ſi
ne hijs largitas eſſe poteſt? Hu
merus inquit meus a iunctura ſua
cadat et brachium meum cum oſſi
bus conteratur. ſi negaui pauperi
bus quod volebant. ſi oculos vi
due expectari feci. ſi comedi buccel
lam meam ſolꝰ et non comedit pu
pillꝰ ex ea Si foris māſit peregrinꝰ

et hoſtium meum non patuit viato
ri. Si deſpexi pretereuntem eo ꝙ
non haberet indumentum ⁊ abſ
ꝗ operimento pauperem. Si non
benedixerint michi latera eius. ⁊
de velleribus ouium mearum cale
factus eſt. ¶ Vtrum tibi videtur
liberalior hic an anthoni9 qui libe
ralitati ſatiſfieri poſſe nō credidit.
niſi gulam et totius luxurie vicia
procuraret? Video ne quia multi
plici via poteſt auaricie ſuſpicio fru
galiter declinari. ¶ Hoſpitalita
tis bonum commendat apoſtolus
ꝑ quod deo adeo officioſi hoſpites
placuerunt. vt eciam angelos hoſ
picio recipe mererentur. Abraham
deſcēdētib9 in via viris occurrit. ⁊
exercende liberalitatis optans gra
ciam angelos in hoſpicium/humili
tate victos ⁊ precibus introducit.
Cis tamen incentiua gule nequa
ꝙ̄ apponit. nec vitulum quē de ar
mento tollit impendijs reꝝ ⁊ coco
rum arte fecit eſſe troianū. Loth
quoqȝ luxurie punitores angelos/
deuotione vrgente in domū ſuam
egit. Et licet eis ad gulam aliam
ve luxuriam nō ſeruiret. nil tamen
defuit caritati. adeo q̄d̄ vt ſodomi
taꝝ furori virgines filias ꝙ̄ hoſpi
tes mallet exponere. Cū in domo
thobie dies feſtus ageretur. vade
inquit ⁊ aduc aliquos de tribu noſ
tra timentes deum. Neqȝ diem
feſtū agi poſſe putabat niſi aliquē
ad domeſticum cetum caritas adiu
aſſet. Sed in hijs omnibus eadem
eſt ordinate diſpoſitio caritatis.
Quos enī per viam deſcendētes

aſpexit abrahā. illis prioꝛē p̄ſtāt
auctoritatē. q̄ in via moꝝ lege ſcꝫ
dn̄i gradiūtur. Et recte deſcēdentes
ſcribūtur quos ad viſitationē et p̄
bendam materiam promerendi ad
conſpectum fidelis patriſfamilias
gracia deſtinauit. Hic ⁊ iſte p̄mo
tribum ſuam agnoſcit que dominū
ſpecialiter agnoſcebat. et in eaipſa
illos ceteris prefert non quos ſan
guis aut lenocinia mundi exinani
ti commendant. ſed quos diuinus
timor illuſtrat. Non vtiqȝ ventilo
quos et vaniloquos ? dix ſanctus
aſciuit. ſed eos qui dei quē colebat
ymaginem preferebāt. ¶ Sed nū
quid dici feſtiuitas fratrum cetus.
aut opulencia eduliorū a gerēdis
pro more ſanctū hominem retarda
uit? Vtiqȝ in ipſa leticia ꝯuiuantiū
increpat9 a fratrib9 hebreū quē ab
impijs percuſſū audierat. poſt ſolis
occubitū quia āte nō licuit? pfect9
eſt ſepelire. Nec veritus eſt offenſā
principis. dum expleret officium ca
ritatis. Illi plane conſimilis. qui in
ſe et ſobole ꝙ̄ in hoſpitibus recipere
maluit. a ciuibus luxurioſis in
ſignem iniuriam. Diſcipuli quoqȝ
perſuaſionibus vſi ſunt. vt dominū
volentem ire longius hoſpicio deti
nerent. et nobis hoſpitalitatis for
mam preſcribentes exemplo coege
runt eum viſiqȝ ſunt ei locum ceſſiſ
ſe primū. quem poſtea agnouerūt
dominū in fractione panis. Alias
nāqȝ delicias niſi quas forte neceſſi
tas exigebat ei non legim9 fuiſſe
appoſitas. Britānia q̄qȝ nr̄a ꝓdux
it albanū ab officio hoſpitalitatis

inſignem qui ſeipſum maluit tyrā
norum exponere telis : q̄ hoſpitem
quē ſuſceperat xpriſtianū ¶ Quid
de fidelib9 loquor cum ꝯ infideles
conſueuerunt eciā aduerſus hoſtes
et ꝓprio periculo patrocinari · quos
infra quatriduū hoſpicio ſuſcepiſſēt
Criminis eni ꝯtrahebat notā quiſ
quis ante quintū diē hoſti idēſt pe
regrino humaītatꝭ patrociniū dene
gabat Auctore quidē cicerone ob eq̄
tatē hoſpitib9 exhibēdā hoſtis dice
batur ātiquit9 quē modo peregrinū
dicim9 Cui q̄ſquis fuerit īhuman9 ·
de iure ātiquo īiquus eſt Declarāt
hoc legū tabule · et titul9 iuris · qui
eſt ſtatutus dies cum hoſte Qui ve
ro humanitatem exhibet hoſpiti · ⁊
caritatem implet : nichil eorum ſub
trahit · que ratio promittit exponi ·
Effundit quidem in hoſpites viſce
ra ſua · ſʒ memor officij ſi diſcretus
eſt · ad turpia nō īpellit · nec vrget
quempiam in id ī quod ſe nollet vr
geri ¶ Eſt itaq̄ꝫ ī hoſpitem peregri
num omnis humaītas · et ſobria li
beralitas exercēda · et indigene gra
ciam hoſpiti pleniorē referre debet /
tenaci beneficiorū memoria peregri
nus Hanc quoq̄ꝫ graciā nec aduer
ſe religionis · nec precedentis inimi
citie titulus perimit Nam ⁊ beatus
gregorius · neoceſarienſis epiſcopus
cum vrgēte tēporis ⁊ procelle āguſ
tia in alpib9 interceptus in fanū ap
pollinis qui ibi ab īdigenis colleba
tur diuertiſſʒ ⁊ a ſacerdote loci licet
ꝓphano officioſiſſime exceptus eſſʒ
hoſpicio · memor officij ꝯ hoſpicij ·
appollinem quem ſuſpenderat a reſ
ponſis ⁊ ludificacioibus animarū /
ſacerdotis precib9 relaxabat Siqui
dem apud euſebiū ceſarieñſem in ec
cleſiaſtica hyſtoria poterīt hec pleni
us inueniri Eoq̄ꝫ referēte conſtat q̄
ſacerdos querulus beatū gregorium
proſecutus ꝯ agēs aduerſus eum
ingratitudinis ⁊ exprobrās huma
nitati ſue iniquo pōdere eſſe repenſū
Hanc a ſancto viro ad appollinem
ſuum epiſtolā reportauit ¶ Grego
rius appollini Permitto te redire ad
locum tuū · ꝯ agere que cōſueuiſti ·
Cum ergo ꝓdolo ſacerdos epiſtolā
reddidiſſet · ſolutus demon reſpōſis
more ſolito ludificarē cepit Unde ſa
cerdos āmirat9 illi9 maieſtatē cuius
ſerui humiles poſſūt eciā ſic dijs gē
tium īperare : ⁊ ꝟbo ſuſpēdere ⁊ tor
quere / ꝯtēpto appolline ſuo · ſequēſʒ
gregoriū adheſit ei · factuſʒ eſt diſci
pulus xpi q̄ ſacerdos appollinis fue
rat · ita ī fide ⁊ religioē ꝓfecit · vt btō
gregorio cederē ī regimie neoceſari
enſis ecce ſucceſſiſſe Et ſic q̄dē ſedu
litas hoſpitꝭ / humane ꝓuo · deinde
ſalubriꝭ remuneāta ē ¶ Poſtremo
et ſi vrbaitatꝭ ī hoſpites exercēde a
pud ethicos regula nulla eſſʒ · btūs
bñdcūs ī capitulo de hoſpitib9 fru
galē humaītatē nōmō religioſe · ſed
eciā comiꝭ ꝯ vrbane videꝭ exp̄mē
Ho° tñ q̄ ī libro ꝯſuetudinū cyſterci
enſiū apud pleroſʒ legiꝭ ⁊ teneꝭ :
qd̄ ad duos articulos ſpc̄at hoſpita
litatꝭ īſtituēde ab oī ciuilitate ne di
cam humanitate alienū eſt · Si ta
men verum eſt hoc in tante perfecti
onis ꝯſuetudinib9 inueniri · vt nec
carnes apponātur hoſpitibus · nec

propter eos aliquid ematur. āī ex
ipſa ieiunia ꝓpter hoſpitē ꝓfectio ſol
uat. ⁊ in multis de rigore ſuo pluri
mū indulgeat caritati. Ethicꝰ quo
qꝫ in eo fidelꝰ et familiaꝛiꝰ videtur
inſiſtere ṽtuti. ꝙ ſtatuit. vt ea que i
tus ſūt hoſpitibus hylari modeſtia
apponantur. quaqꝫ domi nō eſt ꝟl ha
bet vicinus ematur. Crediderim ſa
cius eſſe. ⁊ ꝓfectiꝰ. vt ſeipſam paula
lum virtꝰ ſoluat. modeſteqꝫ deſipi
at. Nā ⁊ in loco deſipere. ut ait ethi
cus interdū dulce eſt. ⁊ tam virtuti
conſentaneū. ꝙ humanitati. Augu
ſtinꝰ quoqꝫ ⁊ iheronimꝰ ad hāc tem
ꝑancia multa ꝓponunt. Sed ⁊ be
atus gregoꝛiꝰ. electionē cuiuſdam
quaſi auari reprobat. eo ꝙ audicāt
ipſm ad caritatē domui ſue exercēdā
neminē inuitaſſe. Nec tamē credi
derim ꝙ tātus pater luxurioſū conui
uiū vellet inſtitui inuitatis. Quis er
go ambigit auariciā frugaliter poſ
ſe declinari? Aut quis audebit abra
ham loth. tobiā et iob. auaricie no
ta reſpergere? Beati iob deſcrip
tionem audiſti. nūc ſi vis audi quō
marcus celius deſcribit antonium.
Ingrediētes inquit ipſm offendunt
temulēto ſopoꝛe profligatū. totis ꝑ
coꝛdijs ſtertentē. ructuoſos ſpūs ge
minare. ꝑclaraſqꝫ cōtubernales ab
omnibꝰ ſpōdis trāſuerſas incubare
⁊ reliquas circāiacere paſſim. q̄ tū
exanimate terroꝛe ab hoſtiū aduen
tu ꝑcepto excitare antoniū conabā
tur. nomē inclamabāt. fruſtra ceruī
cibus tollebāt. blādius alis ad au
rem. alie vehementiꝰ inuocabāt. nā
nulle etiam feriebant. Quarum cū
oīm vocem tactūqꝫ cognoſceret ꝓxi
me cuiuſqꝫ collū amplexu petebat.
neqꝫ doꝛmire excitatus. neqꝫ vigila
re ebꝛiꝰ poterat. ſed ſemiſompno ſo
poꝛe inter manꝰ centurionū concubi
nariūqꝫ iactabatur. Hec quidē aut ve
ra fuerūt. aut veri ſimilia. Nichil
enī hijs neqꝫ credibilꝰ fingi neqꝫ
vehementiꝰ exprobrari. neqꝫ mani
feſtius oſtēdi potuit. In ſūma ergo
aut ṽtuti inſiſtendū eſt. aut de glo
ria deſperandū. Gloꝛia ſiquidem a
liunde non prouenit

Capitulum decimumquartum

Qꝫ nichil ad glām fructuoſiꝰ ē lau
de ⁊ fauoꝛe bonoꝝ ⁊ maxime ſcrip
toꝝ ꝟl ꝙ turpium familiaritas nō
tam prodeſt quā obeſt. ⁊ ꝙ vno bn̄
ficio vel dicto gloꝛia propagatur.

Intereſt ſane inter cupidita
tē gloꝛie humane ꝟl cupidi
tatis ardoꝛem. Nā licet ꝓ
clines ſint vt qui humana gloꝛia ni
miū delectātur. etiā dominari ardē
ter affectēt. tū qui verā licet huma
naꝝ laudū gloꝛiā concupiſcūt/ cant
opam bn̄ iudicantibꝰ nō diſplicere.
Refert enī plurimū. quis/ cui/ ꝟl vn
de placeat. nec ē ab eo laudari glā
ſū. cuiꝰ familiaritas ignominiā redo
let. laus vniꝰ ſtudioſi multūꝝ ꝓfecit.
ꝟl ſuffecit ad gloꝛiā et multoꝝ ſepe
cōmendatio infamiam peperit. In
rethoꝛicās locus eſt celebris a con
uictu moꝛumqꝫ ſimilitudinem indi
cat et ab ea amicicie ꝟl cōmendatio
nis manare oꝛiginem ſepe proditū
eſt. Nolo inquit ſapiens ab hijs
laudari: quoꝛum laus vituperium
eſt. nec ab hijs culpari vereoꝛ.

quorū criminatio laus eſt Cū ergo
hyſtriōes mimi·paraſiti ⁊ huiuſmo
di inepcie hoīm nichil/iudice vita/
laudabiliū probent·nōne perſpicue
deſipientie eſt/illorum vt quis ful
geat aucupari fauorem · qui ſordi
bus obſiti ſunt · ⁊ quorum gracia
niſi per turpia acquiri non poteſt ·
huiuſmodi monſtris hominum am
pliſſimum patrimonium pompeij
⁊ fere totius orbis opes ꝯtulit mar
cus antonius ⁊ tn̄ eorum p̄conijs
non clareſcit ꝫ eo ſordidior occurrit
poſteritati Si vni9 ſapient̄ ſi ſcrip
toris egregij glāz meruiſſet/aliq̄d
celebre illi9 manaſſet ad poſteros·
Virgili9/marcelli citra magna
virtutū merita perpetua glām/et
poetica licentia fitē peruertēs hyſto
rie didonem licet pudiciſſima fuerit/
hoſpitis quē ex rōne tēporꝫ videre
non potuit inceſto amore/perſuaſit
poſteris fuiſſe corruptā Niſus ⁊ eu
rial9 nrām nō attigiſſent etatē; niſi
eos obliuioni diuina maronis car
mina ſubduxiſſent· Implet adhuc
ꝓmiſſi fidē/⁊ noīa eorū ſitu nō pati
tur aboleri· Viuite felices ſi q̄d me
a carmīa p̄nt Nulla dies vnq̄ me
mori vos eximet euo · Quid eſt
ergo q̄ q̄ ſcurrarꝫ viliumq; manci
piorum ignominie / tanto ſumptu
conducunt graciam/honeſtis viris
peritiſq; et maxime ſcriptoribus pla
cere non appetunt? Nunquid ſuas
ineptias tranſmitti volunt ad poſte
ros· Ignotus eſſet lucilius niſi eū
epiſtole ſenece illuſtrarent/laudib9
ceſareis plus virgilius ⁊ varius lu
canuſꝫ adiecerūt q̄ imēſū illud era
riū quo vrbē ⁊ orbē ſpoliauit· Ne
mo prudētiā ithachi/aut pelide vires
agnoſceret·niſi eas homerus diuio
publicaſſet ingenio· Vn̄ nil michi
videtur cōſula9 viro ad glāz ꝑperā
ti·fideliū fauore ſcriptorꝫ nichil ſtul
ti9 q̄ captare tigelliū qui nec ſuam
potis eſt redimere famā· Sūt autē
multa in moribus bona de q̄b9 multi
bn̄ iudicāt q̄uis ea multi nō habe
ant·⁊ quo rariora eo p̄clariora ſūt·
per ea ergo nitūtur quidā ad glāz·
ad imperiū·ad dominationē· Quiſ
quis āt ſine cupiditate glorie (qua
veretur hō bn̄ iudicātib9 diſplicere)
dn̄ari atq; imperare deſiderat eciam
per aptiſſima ſcelera querit plerūq;
obtinere quod diligit Proinde qui
glām concupiſcit·aut vera via inni
titur· aut certe dolis ⁊ fallacijs cō
tēdit · volens videri bon9 eſſe quod
nō eſt·et ideo virtutes habēti/mag
na virt9 eſt cōtēpnere glām·qꝛ con
temptus ei9 in conſpcū dei eſt·iudi
cio aūt non aperitur humano · In
laudatoribus aūt ſuis q̄uis paruipē
dat q̄ cū laudant; nō tamē paruipē
dit q̄ eū amāt·nec eos vult fallere
laudātes · ne decipiat diligentes ·
Ideoq; inſtat ardenter· vt potius
ille laudetur a quo habet homo q̄c
quid in eo iure laudatur · Qui au
tem glorie contemptor/dominatio
nis eſt auidus / beſtias ſuperat · ſi
ue crudelitatis vicijs/ſiue luxurie·
Tales quidem teſte magno pa
tre auguſtino romani fuerunt ·
Nam cum eorum vicia peraccun
tur·gens nulla deterior / cum virtu
tes; nulla potior inuenitur · Alias

tamē gentes nō crudeli dominio ſ;
māſueto ſubiugauerūt impio· ⁊ qđ
moderatio acq̄ſiuit: aut crudelitas
aut luxuria ꝑdidit· non enim exiſ
timationis amiſſa dominationis
cupiditate caruerūt · ſed huiꝯ viciȷ̄
ſummitatem· ꝗ quandam quaſi ar
cem nero ceſar p̄mꝯ obtinuit Cuiꝯ
tanta fuit luxuries vt nil putarē
ab eo viale metuendum· tanta cru
delitas / vt nil molle habere crede
retur· ſi eſſet ignotus · Nemo eo
guloſior· nemo cantorum ⁊ hyſtrio
nū ſimiliūq; magis gaudebat con
ſortio· nemo luxurioſior · Hi quidē
vt ſe vendicaret a cultu et liberalita
tis ymagine· nullam veſtem bis in
duit· Quis tamē adeo perditus
eſt vt ip̄m laudet? Demoſtenes
anteq̄̄ virtus eius eloquiȷ̄ innotu
iſſet· cultus operoſioris dicitur ap
petiſſe nitorem · ſciens q2 purpura
cauſidicū vendit · At poſtq̄̄ noticiā
⁊ famam aſſecutus eſt eloquencie:
toga contentus eſt / dicens ſe velle ſi
bi a ſe / potiꝯ q̄̄ a nitore veſtiū / aut
cultu exquiſito gloriam conſtare ·
Omnis ariſtippum decuit color et
ſtatus et res· Quolibet indutus ce
lebrrima per loca vadit· Quē eni
ꝓprius attollit honos / vilitas ali
ena non deprimit· Emendicatum
laudis videtur eſſe ſuffragium:
quod ab extranſecis pendet Profec
to vnius egregie virtutis titulo
quiſq; clareſcit: q̄̄ ſplēdidiſſimo lux
urie indumēto ⁊ omni lenocinio va
nitatis· ¶ Cum ergo virtus om
nis a ſe polleat· iuſticia clarius eni
teſcit· huius rei / temiſtodles teſtimo

nio eſt ⁊ exēplo· Qui aū ſaluberri
mo conſilio athenienſes in claſſem
migrare coegiſſet· xerſeq; rege ⁊ co
piȷ̄s eiꝯ grecia pulſis / ruinas patrie
in ſtatum priſtinum reformaret ⁊ o
pes / clamdeſtinis molicionibus ad
p̄ncipatum grecie capeſcendū nutri
ret / dixit in cōcione ſe habere rem de
liberatione ſua prouiſam / que ſi ſor
tiretur effectum nichil maiꝯ aut po
tentiꝯ ꝑplō athenienſi futurū aſſeruit
ſed eā vulgari non oportere · poſtu
lans aliquē dari cui tacite exponere
tur· Ei ergo datus eſt ariſtides· vel
vt aliȷ̄s placet ariſtotiles et ſi ſup
putata temporis ratio indicet temiſ
todlem ⁊ ariſtotilem coeuos nō fu
iſſe· His autē poſtq̄̄ cognouit eū vel
le incendere claſſem lacedemonioꝝ
que ſubducta erat apud gitteum ·
vt ea conſumpta dominatio maris
ipſis cederet· proceſſit ad ciues et re
tulit temiſtodlem· vt vtile conſiliū
ita minime iuſtum animo voluere
E veſtigio vniuerſa concio clamat
id q̄ iuſtum non eſt minime expe
dire· eumq; iuſſit deſiſtere ab incep
to· Hic ergo edicto ciuium antela
ta eſt iuſticia prudentie · ymmo et
non eſſe prudentiam · ſed potius
calliditatem · cui iuſticia aduerſa
tur · Zaleucus vrbe lodenſium a
ſe ſaluberrimis atq; vtiliſſimis le
gibus munita· cum filius eius ad
ulteriȷ̄ crimine dampnatus ſecundū
ius ab eo conſtitutum / vtroq; o
culo priuari debuerit · ac tota ciui
tas / in honorem patris / neceſſi
tatem pene adoleſcentulo vt re
mitteret· aliquādiu repugnauit ·

Ad vltimum populi precabus euic
tus· pue ſuo exuto· deinde filij ocu
lo / vſum videndi vtrīſq; reliquit
Ita ſupplicij modū debitū legi red
didit equitatis ammirabili tempe
ramento· ſic inter miſericordē patrē
⁊ iuſtum legiſlatorem ꝑtitus· Nō
ne memoria taliū fidelꝰ inheret mē
tibus auditorū q̄ ſi nebulonū aluiſ
ſent exercitum aut mutatoria veſti
um/ ipſe multitudinis aſpectibꝰ in
geſſiſſent? Age quid ſolonis prudē
tia meruit: felicitatis inquit iudex/
dies vltimꝰ eſt/ et appellationis ho
norē ſapienti confirmat rogus/ ſi q̄
dē rerū inicia debētur fortune phaꝫ
ſolus cōſecrat finis Idē· Nichil hōi
metuendū· niſi ne phiam finis exclu
dat· Vnde cū ex amicis quēdā gra
uiter merentem videret: ꝑduxit i ar
cē· hortatuſq; eſt vt ꝑ oēs ſubiecto
rū edificiorꝫ ꝑtes oculos circūferret
Deinde cogita nūc tecum inquit·
q̄ multi luctus ſub hijs tectis et o
lim fuerint et modo verſentur ⁊ in
ſequentibꝰ ſeculis ſint futuri· ⁊ mit
te mortaliū icōmoda tanq̄ propria
deflere Quia ſi recte intēdas vrbes
nichil aliud ſunt q̄ humanarū cla
diū miſerādarū conſepta· Rex eacā
ille ſubtilis iudicij/ quem fecit auc
tore valerio traditū ſibi dyadema
priuſq̄ capiti imponeret recentem
pannū diu conſideraſſe atq; dixiſſe
o nobilem magis q̄ felicem pannū/
quē ſi qs penitꝰ cognoſcat: q̄ mul
tis ſollicitudinibus et periculis ⁊ mi
ſerijs ſit refertus· ne humi quidē ia
centem tollat· Ariſtophanes quo
q; nō oportere inquit in vrbe nutri

te leonem· Sin aūt alitꝰ ſit· obſcā
ri cōuenit Monet enī vt ſapiue no
bilitatis/ et cōcitati ingenij iuuenes
refrenentur· nimio vero fauore ac ꝓ
fuſa indulgentia parci/ quo minꝰ po
tentiam obtineant ne impediatur
quidem/ qđ ſtultū ⁊ inutile ſit/ eas
obtrectare vires quas ipſe foueris·
Ariſtotiles quoq; caliſtenem au
ditorem ſuū ad alexandrū mittēs
hortatus eſt· vt cum eo nūq̄ aut io
cundiſſime loqueretur· quo ſcilicet
apud regias aures· vel ſilēcio tutior
vel ſermone eſſet acceptior· At ille
dum alexādrū ꝑſica ſalutatiōe ex
ultantē obiurgat: ⁊ mores eiꝰ ſtu
det componere/ vita priuatus eſt·
Idē ariſtotiles de ſemetipſo in neu
trā partē loquēdū eſſe dicebat· qm̄
laudare ſe vani et vituperare ſtulti ē
Agegilaus cum aduerſus rēpu
blicam lacedemoniorꝫ ortā ſeditio
nem de nocte compeniſſet· leges li
gurgi continue abrogauit· que de
indempnatis ſupplicium ſumi veta
bant· Comprehenſis autē et inter
fectis ſontibꝰ e veſtigio eaſdem reſ
tituit ſimul vtrūq; ꝓuidens ne ſa
lutaris aīaduerſio· vel iniuſta eſſꝫ·
vel iuſte impediretur· Hannibal
nauali prelio victꝰ/ timens amiſſe·
claſſis penas dare / offenſam auer
tit aſtucia· nam ex illa infelici pug
na priuſq̄ nunciꝰ mali domū vene
rit· vnū ex amicis miſit cartaginē
qui curiam ingreſſus queſiuit ſtatī
an cum romanorum copijs que ſu
peruenerunt· oporteret dimicari·
Senatu vero acclamāte oportere/
dimicauit iq̄t nūciꝰ ⁊ ſuperatus eſt/

nō relinquēs eis liberum vt damp
narēt factū/quod ipſi iudicauerant
faciendum ¶ Gorgias leoncius/yſo
cratis/⁊ cōplurium magni ingenij
virorum/preceptor. ea innocentia
vixit: vt centeſimo ⁊ ſeptimo āno
interrogatusquare tā diu vellet in
vita manere. quia nichil inq̄t habe
o quod ſenectutē meā accuſet Hoc
credo accidiſſe ex grā: ⁊ multa peri
tia litterarū/quibus etate ſua pſta
bat adeo vt pmus in conuentu poſ
cere auſus ſit/qua de re/quiſq; audi
re vellet Vnde ⁊ ei in templo delfici
appollinis vniuerſa grecia ſtatuam
ex ſolido auro poſuit. cum ceterorū
ad id tempꝰ auratas collocaſſet Oc
currūt multa huiuſmodi q̄ laudis
vere poterūt preſtare materiā. ſi q̄s
antiquoꝝ naſtre dicta. vel facta ſtra
tegeminata ⁊ ſtrategematica quo
q; recenſeat Ceteꝝ quia ſtrategem
matum ſepe mentio facta eſt. ⁊ res
nōis nō vſq;quaq; cunctis inotuit.
valerius maximꝰ ſtrategeminata
ſic diffinit. vt dicat. qua eſt pars
calliditatis egregia ⁊ ab omni rep̄
henſione procul remota. cuiꝰ opa/
quia appellatione vix apte exp̄mi
poſſunt/greca pnūciatione ſtratege
mata appellantur Proprie tamen
ſtrategeminata ſunt. que ad rem p
tinent militarem. nam et ab eo di
cuntur ſtratilates Que vero contra
ꝓprie appellationis notam/ad res
alias pertinent Julio frontino teſ
te ſtrategeminatica appellātur Diſ
tat enim ſtrategeminaticum a ſtra
tegemate. quomodo genus differt
a ſpecie. ¶ Redit iterum publius
clodias. vt ipſius pauca ſubiciam.
quorum vel minimū dixiſſe maius ē.
⁊ fructuoſius ad gloriā/ꝙ feciſſe q̄s
faciunt/qui ſeipſos cruciauerant ob in
anem laudis amorē Ait ergo Bn̄
ficiū accepit dando/qui digno dedit
Feras/nō culpes. q̄d mutari nō po
tes Cui plus licet ꝙ par eſt. plus
vult ꝙ licet Comes facūdus in via
p vehiculo eſt Frugalitas eſt miſe
ria rumoris boni Heredis fletus/
ſub pſona riſus eſt Furor fit ſepius
laſa pacientia. Improbe neptunū
accuſat. qui iterum naufragium fe
cit Nimiū altricādo veritas amitti
tur Pars beneficij eſt quod petitur
ſi cito neges Ita amicū habeas vt
poſſe inimicū fieri putes Veterē ferē
do iniuriam inuitas nouam. Nūꝙ
periculū ſine pîculo vincitur Neceſ
ſe eſt vt multos timeat. quē multi
timēt Poſtremo vel tenui virtutis
iudicio ſiue in verbo ſiue in ope fa
ma protenditur/⁊ virtute relicta ꝙ
cuiſlibet ſumptꝰ nō tam gloriam ꝙ
ignominiam parit.

¶ Capitulum decimumquintum

Honeſtatem aut ſolam aut pre ce
teris expetendam. et in ea tota libe
ralitati locum eſſe pcipuum/⁊ con
tra auariciam glorie plurimum ad
uerſari. ⁊.

Sicut autem gloria que eſt
vt ciceroni placuit/freq̄ns
fama cum laude: a radice
virtutis oritur et ipſius lumine dū
taxat illuſtratur/ita ignominia. cō
fuſio. et ſi quid aliud dedecet a vicio
trahit originē ⁊ ꝓuentū Vnde ei ā
ſola honeſtas bonum ſit. vt ſtoicis

qlibuſdam placet• ſiue precipuū et
pre ceteris expetendū/ſicut aſſerūt
peripathetici ¶Hoc vſqꝫqꝫ indubi
um eſt• quia nichil expetendorū ad
uerſatur honeſto• laudantur cetera
et non inſipienter optantur• vt bo
na valitudo• clarus ſanguis• re
rum copia• ſed nichil horum tā
pere• aut inhoneſtum hominem/ fa
cit eſſe laudabilem• ¶Siquidem
de valitudine bona vires• de virib9
temeritas• de temeritate violencia•
de violencia ſtimulus vltionis• qua
ſi odiȷ̄ ⁊ bellorꝫ fax accenſa inflam
matur• ſequiturqꝫ iuſticie contemp
tus• legum preuaricatio• et concuſſi
o inquieta publici ſtatus• ¶Clarus
ſāguis elationē parit• potētiā affec
tat• conculcat inferiores• pares ꝯtēp
nit• ſupiores habere dedignatur• lo
quitur grādia• tot9 tumet• alto mag
norꝫ ſāguine/tꝑ fecerit ipſe aliqđ/
ꝑpē qđ nobilis eſſe debeat ſui ime
mor• eorꝫ q̄ retro ſē videt̄ obliuiſci
tur• ⁊ ſe in anteriora ſine cultu vtu
tis ridiculus traſonis imitator exte
dit ¶Inquit ethicus• malo pr̄ tibi ſit
terſites/dūmō tu ſis ¶Eacide ſimil•
vulcaniaqꝫ arma capeſcas ¶Qꝫ te ē
ſite ſimulē ꝓducat achilles• ¶Nolo
tā vt i iiuriā ſuā dictū noſter ſymo
nides opinet̄ ¶Attauis q̄dē edit9 re
gib9 ⁊ capitolinis generōſior• ⁊ mar
cellis ⁊ omnib9 ad podium ſpectāti
b9 ⁊ quaſi a purioꝛib9 ⁊ feliciorib9
ouis excluſus eruperit• germanis ⁊
vterinis• vt ei atteſtant̄ lōge nobili
or eſt ¶Credideri̇m facile quicq̄d ſin
cerū et defecatioris nature in maſſa
generis ciius ab inicio extitit• in ip

ſum vt quaſi gentis ſue ſtella ꝑfui
gens confluxiſſe ¶Nō vero feculenci9
⁊ obſcurius reſediſſe i germanis/ ⁊
vterinis• letātur tamē ſicut i clarita
te illi9• ſic in ꝓpria abiectione• ne no
bilitate generꝰ cum res exegerit ex
cauſa cognationis ꝓhibeantur• cū
finitimis matrimonio copulari• ¶Ceſ
ſent ergo ſimonide/reges ⁊ ꝑſides•
ꝑncipes tribunos• centuriones et ꝑ
mos ꝓuinciarꝫ/ſua mediocritate ꝯ
tenti• nitūtur vtute ſua/nichil in of
ficiȷ̄s legittimis vile ducāt• aut ig
nominioſū et culine ſi res exegerit
nō dedignātur habere memoriā• ꝗa
periciā exercere• reuolunt• qꝫ aīalia
muta nō generoſa putat quis niſi
forcia• ¶Nepe volucrē• ſic laudamus
equū facili cui plurima palma• ¶Fer
uet et exultat rauco victoria circo•
¶Sed venale pecus corinchi poſteri
tas ⁊ hirpini ſi rara iugo victoria ſe
dit dominos preciȷ̄s mutare iuben
tur ¶Exiguis/tritaqꝫ trahūt epyredi
a collo ¶Siquidē nobilitas ſola ē at
qꝫ vnica vtus• ergo generoſitas ⁊
clari ſanguinis lumē• et ſi ea mag
num quid eſſe per ſe ſymonides glo
rietur• nichil aliud ſunt q̄ morum
manifeſtatio• glorioſa quidem ſi bo
ni fuerint / ignominioſa ſi mali•
¶Hoc tamē vnum meo iudicio quic
quid ille ſentiat bonum habet gene
roſitas• qꝫ neceſſitatem indicat pro
bitatis ¶At rerum copia nunc aua
riciam accendit• nunc in exicium et
exterminium ſui / luxuriam inſtru
it• huius ingenioſa gula eſt• hec
ad predam ſtrepitumqꝫ lucri ſuffra
gia vertit• vt ſit venalis populus

venalis curia patrū. Hec vires sol
uit ⁊ vtrūqꝫ sexum frangit in vene
rem. legis ⁊ nature ipio reluctatur.
Hāc abrogat. extinguit et sepelit.
Hāc infatuat. enervat ⁊ subuertit.
lex ergo ipi nō est et ei natura fere
ociosa ⁊ ebria ē. Ducit se natura nᵉ
inuenit. Omnib9 ergo scorta placēt/
fractiqꝫ enervi corpore gressus / ⁊
laxi crines ⁊ tot noua noīa vestis.
Queqꝫ virū q̄rit. Sꝫ vtinā in hac
dn̄atione luxurie inueniant̄ viri vel
mulierib9 similes. nature tn̄ aut le
gi obtēperantib9. Ex hijs patet qꝛ
nec valitudinis. nec generositatis.
nec copie. laus p̄ma est. ꝫ virtutis
cui9 hec instrumenta sūt. ⁊ ideo ap
petēda. Siquidē nō decet naturā. q̄
virtutē aut solam aut fere p̄ ceterꝭ
expetendā. ei non expetēda fuisse in
strumenta. In eoqꝫ rectī9 vident̄ sen
tire paripathetici. qꝫ cū virtutē suis
fateantur ad exerciciū agendorum
egere instrumentis/ipa quoqꝫ istru
menta ⁊ si propter aliud fatentur
expetenda. Stoicis tn̄ placet sibi
virtutē sufficere ad beatitudinē. nec
ego eos erroris arguo. sed expedi
tiorem dico p instrumenta virtutē.
¶ Ceterꝫ vt alias dixisse memini
cū omnis virtus graciosa sit. libera
litas gratissima est. eo qꝫ plurimis
prodest ⁊ certe vbi facultas deest. ef
fundit viscera. i. propriū largitur
affectum. Alioquin quō iuxta apos
tolū in eo caritas manet. qui pulsā
te necessitate proximi mentis visce
ra claudit? Econtra ingratissimū est
⁊ odiosissimū viciū qꝫ necesse eā p
dest alijs. nec affectu. Hec est aua

ricia/latentiū indagatrix / lucrorū ⁊
manifeste p̄de auidissima vorago.
neqꝫ habēdi frāū felix. ⁊ cupiditate
q̄rendi miserrima. Quid nō mortā
liū pectora cogit auri sacra fames?
heriphile/viri vitā/auro distraxit.
suā philippo vēdidit grecia liberta
tem. Et in ipsam valerius max
imus hijs exemplis inuehitur. Cū
ad modum locupleti l. municio ba
silio / falsum testamentum quidam
in grecia subiecisset / eiusdemqꝫ con
firmandi gracia potentissimos ciui
tatis nostre viros. M. crassum et
quintum hortensium. quibus muni
cius ignotus fuerat. tabul̄ heredis
inseruisset. q̄q̄ euidens fraus erat
tn̄ vterqꝫ pecunie cupid9 facinoris
alieni mun9 non repudiauit. Quā
tn̄ culpā q̄ leniter retuli. lumina cu
rie. ornamenta fori qđ scelus vindi
care debuerant in honesti lucri cap
tura iuitati auctoritatibus suis tex
erūt. ¶ Verum aliquanto maiores
vires in quinto cassio exhibuit. qui
in hyspaniam sillium ⁊ albinū pu
tinū occidendi sui gracia/cum pugi
onibus deprehensos/quinquagies
sestercium ab illo. ab hoc sexagies
pactus dimisit. An ne dubites si al
terū tantum daretur/ iugulum quo
qꝫ suum equo animo illis fuisse p̄
biturū. Ceterum auaricia ante om
nes vicij septimuli precordia posse
dit. qui cum gay gracci familiaris
fuisset. caput eius abscindere ⁊ per
vrbem pilo fixum ferre sustinuit.
qua opimius cōsul auro ipsi repen
surum edixerat. Sunt qui tradant
liquato plumbo eum cauatam ptē

cupiditas quo ponderoſius eſſet expleſſet·
fuerat ille ſediciosus· bono perierit
exēplo· dictis tn̄ ſcelesta fames/in
has vſq; iactātis iniurias/eſurire nō
debuit Odiſſemenda ſeptimuli aua
ricia· tholomei autem regis cypro
rum proſequēda ceſura· nā cum anxijs
ſordibus magnas opes corripuiſſet·
ppterq; eas periturū ſe videret· Et i
deo omi pecunia impoſita nauibus
in altum proceſſiſſet vt claſſe pfora
ta ſuo arbitrio periret ꝛ hoſtes pda
carerent· nō ſuſtinuit mergere aurū
ꝛ argentū· ſed futurꝫ necis ſue pmi
um domū reuexit· Procul dubio hic
nō poſſedit diuicias· ſed a diuicijs
poſſeſſus eſt· Titulo rex inſule/aīo
pecunie miſerabile mācipium· Hec
valerius ¶ Sed poſſunt etiā nequi
ora auaricie inueniri exempla Siq̄
dem pphe oculos/cupiditas excecau
uit/ꝛ pecunia corruptus apoſtolus
dn̄m innocentem crucifigendum tra
didit manibus impiorū· poteſt qui
dem deturpari verbis:ſed nō ſatis·
quia deformior eſt ꝛ turpior· q̄ꝫ vt
ore humano poſſit exponi· Ideoq;
et eſt auaricia ſtudioſius declinan
da: quia tenacius inheret ab yma
gine vtilitatis/ꝛ pernicioſius nocet
ab exterminio caritatis Inde eſt q
ridiculam et miſerandam cum ſeni
bus contraxit familiaritatem· vt q̄
minus egent auidius concupiſcant/
ꝛ quo rebus ſunt cicius cariturꝫ eas
parcius miniſtrent vtilitati· Nam
et manus in iuuentute porrecta ad
dandum:in ſenectute contrahitur· et
que in iuuentute contracta eſt· aut
nūq̄ꝫ aut raro in ſenibus dilatatur·

Cum vero eis beneficio nature/liber
tas diciana imineat ſeipſos vano ti
more miſerrime ſubiciunt ſeruituti·
¶ Siquidem diogenes ait· Indi
gencia nature fortunam non timet·
Beatus quoq; iheronimus· Grā
dis inquit exultatio eſt anime/cum
paruo contentus fueris· mundum
habere ſub pedibus/ꝛ omnem eius
potentiam· epulas libidinoſas ꝛ ea
propter que diuicie comparantur·
vilibus mutare cibis et groſſiori tu
nica cōpenſare· Hec quidem lauda
bilia ſunt· ſi non fiant ad famam·
ſed ad conſcientiam que omnia eq̄
nimiter portat· Ut enim ait xeno
phon· Cōſcientia iuſti ſcit maledic
ta contempnere· vſus ergo rerum
laudabilis aut culpabilis eſt/rerum
dumtaxat differencia Unde diaſpe
nis· Pecunia profuſo decus/auaro
ſupplicium eſt Fugienda ſunt inquit
macrobius omnibus modis· ꝛ ab
ſcindenda igne ꝛ ferro· totoq; artifi
cio ſeparanda/lāguor a corpe· īperici
a ab animo· luxuria a ventre· a ci
uitate ſeditio· a domo diſcordia ꝛ in
cōmune a cunctis rebus intemperan
cia·:·

¶ Capitulum decimumſextum·
De quatuor fluminibus q̄ de fonte
libidinis oriuntur epycureis· faciūt
q; diluuium quo fere mundus mer
gatur· ꝛ de aquis contrarijs et de
veſtibus eſau·:·

Eo quidem hec vniuerſa cō
currunt vt oſtendatur quie
tum ſtatum in rebus publi
cis a priuatis niſi a fonte ſapiēcie qd
q̄d ſentiat epycurus puenire nō poſſe

Hanc enim eſſe ortum deliciarum
vberrimū ſuperiꝰ dictum eſt de quo
quatuor virtutum flumina oriūtur
E diuerſo ⁊ epycureoꝝ ortus fontē
ſuum habet libidinem q̄ ⁊ ipſe par
titur in quatuor flumia que irrigāt
vniuerſā hanc vallem lacrimaꝝ ⁊
miſerie·in quam eiectꝰ eſt exul· qui
quod libuit ꝙ quod licuit facere pre
elegit // Et q̄dē quaſi vnꝰ riuus eſt
amor habendi quo ad ſufficientiam
reꝝ copia queritur·in quo auaricia
laborat/preter licitum poſſidere vel
ſcire Alt' vero luxurie lenocinia dif
fundit/⁊ defluit in varias volupta
tes dū ad tranquillitatis et leticie
gaudia tendēs aſpirat Tercius vi
res colligit·quibꝰ tueatur nature li
bertatē/⁊ cuiuſuis moleſtie propul
ſare poſſit iniurias/⁊ cū viribꝰ habū
dauerit·proſilit in odibilē tyranni
dis venā Quartus ab appetitu ce
lebritatis ⁊ reuerētie· dū eminētiā
querit·fallaciter intumeſcit· Hec
ſunt quatuor flumia que infundūt
⁊ circūeunt orbem·⁊ de fonte puer
ſe volūtatis ſcaturiūt·qui ſedem ha
bet in imo et originem contrahit a
luto vanitatis Cū autem excreue
rīt/diuerſos ex ſe pariunt riuos et
quaſi intumeſcentibꝰ aquis diluuij
mūdum obruūt/animātia perimūt
et ſic omnia delent· vt terra videri
poſſit in ſolitudinem redigenda·niſi
quia paucas id eſt octo animas re
ſurrectionis ſcilicet filios domꝰ dn̄i
archa ꝯſeruat· Hij ſūt vtiq; quos
ex omni carne dn̄s preelegit Ve
rumptamē qui ſūt in diluuio aqua
rum multarū ad eum non approxi
mabunt // Et quidem amor ꝯmo
di de quo predictum eſt· has quaſi
mare altum fundit aquas ⁊ inua
leſcente malicia velut kataractis ce
li apertis· varias pluit dominꝰ in
augmentum diluuij delinquendi
occaſiones·permittens·vt ſubtrac
ta gratia/qui in ſordibus eſt ſordeſ
cat amplius/⁊ quem proprio com
mittit arbitrio quaſi vlciſcens ferit
Non ꝙ appetitum ꝯmodi ſi tempo
ratus ſit·dicā eſſe culpabilem· aut
copiam rerum ſufficientē· aut letici
am mētis·aut naturalem libertatē
amorē·aut eminēdi meritum ducā
i crimine· ꝫ nichil iſtoꝝ qđ pollicet
affert· eo quidem modo quo queri
tur ꝯtrariū potius operatur effectū
Hec autem omnia bona ſūt· ſi eis
docente gratia recte filius aduerſus
carnē luctans ⁊ ſanguinē·⁊ a patre
gaudij et exultationis benedictꝰ
vtatur ⁊ eiſdē quaſi florido frugife
ro ⁊ iocundo induitur indumento·
Si vero ſanguineꝰ frater carnalis
ꝗ contempnēs matris gratie fami
liaritatē·hec omīa morū indumēta
vſurpet·nec fragrāt·nec decēt·nec
paſcendo reficiunt Et hoc eſt forte
ꝙ veſtes eſau placuiſſe ſcribūtur in
iacob ⁊ eis ante non vſus/aut odo
rem ſuauitatis dediſſe patri nō ſcri
bitur eſau·nam dū bonis abutitur
ſenſibus integris/ gratꝰ eſſe nō pōt
Ergo vana bonorum ſpecies nec
ſaciat·nec letificat·nec liberat/nec
exaltat // Porro aduerſus luxuriā
auariciam et cenodoxiam· quedam
ſuperius dicta ſunt· Vicium affecta
tio quodammodo hactenus manſit

intacta. Que & ſi libertatis & celſi
tudinis videatur afferre ſuffragiū.
a veritate vtriuſqȝ/ perniciosius ab
ducat errantem. Hec eſt enim que
perniciosiſſimam inducat peſtem. &
tyrannidis prouocans cetum. com
pagem quietis & pacis qua nichil
ſalubrius eſt/ molitur extinguere.
Siquidem hec flumina caritatem
extingunt hijs quibus vita nega
tur. In hijs tantalus laborat in fa
bulis citra ſacietatē/ & ꝑmo ꝓphic9
degenerū in hijs aquis increpat ſiti
Sitientes igitur ad aquas inuitat
oppoſitas. q̄ a ſpū ꝓfluunt abſqȝ cō
mutatione gratis accepturus a grā
vinū & lac. Quare inquit appēdit
argentū nō i panib9 ⁊ laborē vrm̄
non in ſaturitate Audite audientes
me & comedite bonū: ⁊ delectabil
in craſſitudine aīa veſtra. nō vtiqȝ in
illa. in qua delectationem nō habet
aīa. ſed caro In illa ī qua recalcitra
uit dilect9. incraſſat9 impinguat9.
dilatat9. ſȝ in qua benedicitur fili9.
vt in roze ſupuenietis grē/ ⁊ pigue
dine liberi arbitrij/ volūtatē dei pru
denter intelligat. potēter impleat.
toleret paciēter Hee itaqȝ impi
guantes & dulces aque ſūt. ⁊ q̄ ali
as omnes temperant. quia hijs ſal
ſugine caꝝ abſorbuit lignū crucꝭ/
⁊ dulcorauit eas/ ⁊ ſapiētie celeſtis
infuſio/ caſdē in ſalutē aīarum ⁊ ſācī
etatē/ fecit eſſe potabiles. Hee quo
qȝ liberāt ⁊ tot9 tyrānidis icurſum
impediūt. aut premūt. aut puniūt
Nō ergo vane iures. ſed veritas li
berat. in equitate cōſiſtēs/ ⁊ licet va
nitas promittat liberationem. vere

liberi nequaq̄ ſunt niſi quos filius
liberauerit. Tu nature grē ⁊ glorie
diſtingue libertatē ⁊ inuenies nullā
caꝝ de vanitate contingere. nec tibi
conditio magis ſeruilis occurret. q̄
tiranni. Si enim vbi ſpiritus domi
ni ibi libertas. miſerrima profecto
ſeruitute deprimitur quem ſpiritus
nequā exagitat.

¶ Capitulum decimumſeptimum.
In quo tyrannus a principe diffe
rat ⁊ de tyrannide ſacerdotum & in
quo paſtor. fur ⁊ mercenarius ab in
uicem differunt.

In quo p̄nceps differat a tyrāno dū reuoluerētur auc
tore plutarcho īſtitutio tra
iani ſuperi9 dictū eſt. ⁊ que p̄ncipis
ſint officia aut reipublice membra
diligēter expoſitū Vn̄ facili9 ⁊ pau
cioribus poterūt innoteſcere que e ɔ̄gi
one dicta ſūt de tyrāno. Eſt ergo
tyrānus. vt cū philoſophi depinxe
runt q̄ violenta dominatione popu
lum premit. ſicut qui legibus regit
princeps eſt Porro lex donū dei
eſt. equitatꝭ forma. norma iuſticie/
diuine voluntatis ymago. ſalutis
cuſtodia. vnio & cōſolidatio populo
rum. regula officiorum excluſio &
exterminatio viciorum. violentie ⁊
totius iniurie pena Hec autem aut
violentia aut dolo impugnatur. &
quaſi aut leonis immanitate vaſta
tur. aut draconis ſupplantatur in
ſidijs. Quocumqȝ autem modo id
fiat planū eſt gratiā oppugnari. &
deum quodammodo prouocari ad p̄
lium. Princeps pugnat pro legi
b9 & populi libertate. tyrannus nil

actum putat niſi leges euacuet et
populū deuocet in ſeruitutē Ymago
quedā diuinitatis eſt pn̄ceps· ⁊ ty
rān9 eſt aduerſarie fortitudinis et
luciferiane prauitatis effigies Hi
quidē illū imitatur q̄ affectauit ſe
dem ponere ad aquilonē ⁊ ſimilis
ēē altiſſimo· bonitate tamē deduc
ta Si enī bonitati ſtuderet eſſe con
formis·nequaq̄ potētie aut ſapien
tie gloriā preripe molitetur· remu
neradi tamē auctoritate aſpirauit
fortaſſe equari ¶ Ymago diuini
tatis pn̄ceps/amād9·venerād9 eſt·
⁊ colēd9·tyrānus prauitatꝭ yma
go·plerūq3 etiam occidend9 Origo
tyrāni iniq̄tas eſt·⁊ de radice toxi
cata mala ⁊ peſtifera germinat et
pullulat arbor/ſecuri qualibet ſucci
denda Niſi enī iniq̄tas ⁊ iniuſticia
caritatis exterminatrix/tyrānidem
pcuraſſet·pax ſecura ⁊ quies ꝑpetu
a in euū populos poſſediſſet·nemo
q3 cogitaret de finib9 ꝓducēdis Eſ
ſent etiā ſicut magn9 pater auguſti
nus teſtis eſt·ita regna q̄eta ⁊ amu
ca pace gaudētia· ſicut in compoſita
ciuitate/diuerſe familie/aut ī eadē
familia/ diuerſe perſone Aut forte
qđ credibilius eſt oīno regna nō eſ
ſent·que ſicut ab antiq̄s liquet hyſ
torijs iniq̄tas ꝑ ſe aut preſumpſit·
aut extorſit a domino· ¶ Et qui
dem non ſoli reges tyrannidem ex
ercent · Priuatorum plurimi ty
ranni ſunt·dum id vicium quod ha
bent in vetitum efferunt· Nec mo
ueat/ꝙ reges/tyrannis/viſus ſum
ſociaſſe · quia licet rex dicatur a rec
to · quod principem decet / tamen

appellatio ei9 ab vſu cadit etiam in
tyrannum Inde eſt illud Quo po
tuit populus quenq̄ ꝑducere liber
aſcendi·ſi ſupraq3 nichil niſi regna re
liqui · Et illud Spes michi pacis
erit dexteram tetigiſſe tyranni Et
ſi officium/contra officium ⁊ recte
viuendi regulam dici licet / ſenten
tia vnius/omnium aperit officia ·
ꝑmo vicia tyrānorū Photinus is
eſt/a quo ⁊ ipſi poſſunt nō īmerito
appellari photiniani·prim9 in mon
ſtris pellee domus id eſt inter alia
portenta egipti/īmundicia ⁊ crude
litate inſignis· qui pompeium leto
dampnari auſus·aut pocius mores
tyrannorum ſueta preſumptione
exprimens ait Ius ⁊ fas multos
faciunt tholomee nocentes Dat pe
nas laudata fides cum ſuſtinet inq̄t
Quos fortuna premit· fatis acce
de deiſq3 · Et cole felices/miſeros
fuge· ſydera terra·vt diſtant vt flā
ma mari· ſic vtile recto Sceptroꝝ
vis tota perit · ſi pendere iuſta ⁊ in
cipit/ euertitq3 arces/ reſpectus ho
neſti· libertas ſcelerū eſt q̄ regna in
uiſa tuetur Sublatuſq3 mod9 gla
dijs/facere oīa ſeue Nō īpune licet
niſi cū fatis/exeat aula Qui vult
eſſe pius/ virtus ⁊ ſūma poteſtas
Non coeunt·ſemper metuet quem
ſeua pudebūt ¶ Ergo reſpectus ho
neſti et iuſti/minimus eſt aut nullus
in facie tyrannorum et ſiue eccleſi
aſtici ſiue mundani ſint· omnia poſ
ſe volunt· contempnentes·quid po
tentiam antecedat hanc ⁊ ſequatur
Vtriſq3 tamen hoc perſuaderi vel
lem; diuinum nondum expiraſſe

iudicium · quo ꝓmigenis ⁊ ſeruitꝰ
eorū inflictū eſt/ q̄d quia noluerunt
cū poſſent · inflictū eſt/ne poſſint eci
am iuſticie obtēperare/ cū volūt ¶ Nā
⁊ prouerbio dici ſolet · q: qui non
vult cū poteſt · nō vtiq: poterit cum
volet ¶ Huiꝰ verbi ⁊ magnꝰ baſili
us auctor eſt · Rogatus eni a mu
liercula · vt ꝓ ea principi interce-
ret · cartā eius accipiens ſic ſcripſit
principi · paupercula hec acceſſit ad
me dicens me poſſe apud te · Si er
go poſſum ; oſtende · Et dedit mulieri
cartam · Que abiens dedit eplām
principi · legenſq: eam princeps re
ſcripſit hec · ꝓpter vos o pater ſanc
te volui mulierculé miſereri · ſed nō
potui pro eo ꝙ tributis ſubiacet ·
Sanctꝰ vero reſcripſit ei ſiquidē vo
lens nō potuiſti bene / vtcūq: ſe res
habet · Si autē potens noluiſti · du
cet te xpūs ad indigentium chorꝫ/
vt quando voles / non poſſis Sed
organo ſuo quo ſemꝑ electis adeſt
veritas / nequaꝗ̄ defuit ; Nam in
brevi princeps idē imperiali indig
natiōe temptatus · ductꝰ eſt inter cap
tiuos vinctus · vel pena ſua ſatiſfaci
ens iniuſte oppreſſis · Oratione ta
men baſilij poſt ſextū diē · de abduc
tione liberatus eſt · deſcendente ſig
no imperiali ſicut vir ſctūs optaue
rat ¶ Itaq: ⁊ tyranni nōie rex ⁊
econuerſo interdū ꝓncipis nōie tyrā
nꝰ appellatur iuxta illud · Principes
tui infideles ſocij furum · Et alibi ·
principes ſacerdotū cōſiliū fecerunt
vt ihm dolo tenerēt ⁊ occiderent · q̄
vtiq: iuſto legis iudicio debuerat li
berari · Nā ⁊ in ſacerdotio inueniū

tur q̄ plures id totū agentes ambi
tione/ ⁊ omnibus artibus eius/ vt
ſub pretextu officij ſuā poſſint tyrā
nidem exercere ¶ Habet eni ⁊ res
publica impiorꝫ caput ⁊ membra
ſua/ ⁊ quaſi ciuilibꝰ inſtitutis/ legit
time reipublice nititur eſſe confor
mis · Caput ergo eiꝰ tyrannꝰ eſt y
mago dyaboli · Anima heretici · ſciſ
matici ſacrilegi ſacerdotes · ⁊ vt ṽ
bo plutarchi vtar / prefecti religio
nū impugnantes legem dn̄i · Cor
cōſiliarij impij quaſi ſenatꝰ iniq̄ta
tis · Oculi · aures · lingua · manꝰ in
ermis · iudices ⁊ leges · officiales i
iuſti Manꝰ armata · milites violen
ti · quos cicero latrōes appellat Pe
des qui in ipſis humilioribꝰ nego
cijs ꝓceptis domi ⁊ legittimis in
ſtitutis aduerſantur · Hec quidem
oīa poſſūt a ſuꝑioribꝰ faciliime cōꝑ
hendi ¶ Michi vero nō debēt indig
ni ſacerdotes · ſi et in eis fatear inue
niri poſſe tyrannos Alioquin quorſ
ſum eſt illud ꝓpheticū ? Fili homis
ꝓpheta de paſtoribꝰ iſrł · Prophe
ta ⁊ dices ad eos · Hec dicit dn̄s
deꝰ Ve paſtoribꝰ iſrł qui paſcebant
ſemetipſos · Nōne greges paſcūtur
a paſtoribus ? lac comedebatis · la
nis operiebamini · ⁊ q̄d craſſū erat occi
debatis · gregē āt meū nō paſcebatꝭ
Q̄d īfirmū fuit nō cōſolidaſtꝭ · ⁊ q̄d
egrotū nō ſanaſtis · q̄d fractū ē nō
alligaſtꝭ · q̄d abiectū/ nō reduxiſtꝭ ·
q̄d ꝑierat nō req̄ſiſtꝭ · ſꝫ cū auſterita
te īꝑabatꝭ eis ⁊ cū potētia · ⁊ diſꝑſe
ſūt oues mee eo ꝙ nō eſſꝫ paſtor ⁊
fc̄e ſt in deuoratione oīm beſtiarꝫ a
gri · ⁊ diſperſe ſunt Quid ſibi aliud

adeſſe docet ezechielis hec imprecatio ꝟl increpatio niſi paſtoribꝰ abeſſe que adeſſe debuerant. et adeſſe que abeſſe oportuit? Propterea h̄ dicit dominꝰ Ecce ego ipſe ſup̄ paſtores et requirã gregem meũ de manu eorum. ⁊ ceſſare eos faciã vt vltra nõ paſcãt gregem meũ. nec paſcãt amplius paſtores ſemetipſos ⁊ liberabo gregem meũ de ore eorũ. ⁊ nõ erit vltra eis in eſcam Nonne tyrannidem ſacerdotij videtur exp̄mere manifeſtam. ꝟl vitam illorũ depingere qui in omnibus q̄ ſua ſunt querũt. et que iheſu xpriſti ſũt poſt tergum faciunt? ¶ Siquidẽ non meũ. ſꝫ alienum eſt. et profecto intemerate veritatis oraculũ. quo apud familiarẽ altiſſimi īter paſtorẽ. mercennariũ/ et furem/ differẽtia maifeſta preſcribitur Bonus enim paſtor animã ſuam ponit pro ouibꝰ ſuis Cuius ſi queris officiũ? apud iam dictũ prophetam inuenies Ecce ego ipſe requiram oues meas. ⁊ viſitabo eas ſicut paſtor viſitat gregem ſuum in die quando fuerit in medio ouiũ ſuarum diſſipatarũ. Educam eas de nube ⁊ congregabo de caligine. inducam eas in terram ſuam. ⁊ paſcam eas in mõtibus iſrael. in riuis et in cunctis ſedibus terre. in paſcuis vberrimis. in montibꝰ excelſis erũt paſcua earũ. requieſcẽt in herbis virentibꝰ. ⁊ in paſcuis pinguibꝰ paſcentur ſup̄ mõtes iſrael paſcam eas. ⁊ accubare faciam. quod perierat requiram. quod abiectum erat reducam. quod cõfractum fuerat alligabo. ꝟl qđ infirmũ erat cõſolidabo. ⁊ quod pingue et forte cuſtodiam Hec ẽ enim diligentia qua gregibꝰ debẽt inuigilare paſtores. ¶ Quod autẽ ſubiũgit. ⁊ paſcam illas in iudicio et inſticia? ei vtiqꝫ reſpondet quod p̄miſit. ſed cum auſteritate imparabatis eis? ꝟl cũ potẽtia Scriptum eſt enim quia pondꝰ ⁊ pondus. menſura ꝟl mẽſura. vtrũqꝫ abhominabile eſt apud deum Apud hoīes tamen qui negociationem exercẽt gradiex videtur eſſe prudẽtie. ſed tamẽ illicite/ que calliditas et dolus eſt. ſi alio pondere vel menſura/ ſua diſtrahant ⁊ alijs cõparent aliena. At in p̄lato ratio exigit equitatis. vt qđ alijs imponit onus/ ipſe p̄ferat. et quod docere voluerit. opere ſtudeat adimplere Hoc eſt enim in iudicio ⁊ iuſticia paſcere. ⁊ nõ in auſteritate et potentia imperare. Quod vtiqꝫ faciunt qui humeris hominũ alligãt onera grauia ⁊ importabilia. digito autẽ ſuo contingere recuſãt. Vnde ſequitˀ. Et cum puriſſimam aquam biberetis? reliquam pedibꝰ veſtrꝭ turbabatꝭ. ꝟl oues mee hijs que conculcata pedibus veſtris fuerant paſcebantur. ⁊ que pedes veſtri turbauerant hec bibebãt Propterea ecce ego ipſe iudico inter pecꝰ pingue ⁊ macilẽtum. p eo ꝙ lateribus ⁊ humeris impingebatis ⁊ cornibus veſtris ventilabatis/ omnia infirma pecora donec diſpergerentur foras. ¶ Mercenarius autem oues quidem vel ſpecie paſcit. ſed quia omnia facit ad precium. ſi lupum videat venientem? dimittit oues et fugit. quia non paſtor. ſed

Differentia inter paſtorem mercenarium et furem

Mercen

mercēnarius eſt · nec quidē ouiū · ſꝫ
lucri curā habet · Canis vtiqꝫ mu
tus latrare nō valens · vt vel clamo
re et tumultu / lupū absterreat veni
entē · ſiquidē eū timet qui tempora
liū diripit facultatē · et eū non attē
dit qui animā cruciaturus eſt in ge
hēna · Cecus ſiquidē eſt ad grandi
a · et que nullius ſunt perhorreſcit ·
De hijs inquit Ve prophetis inſi
pientibus qui ſequuntur ſpiritū ſuū
et nichil vident quaſi vulpes in de
ſertis prophete tui iſrael erāt · non
aſcendiſtis ex aduerſo · neqꝫ oppoſu
iſtis murū pro domo iſrael · vt ſtare
tis in prelio in die dn̄i · Nichil enī
inertis libertatis eſt · vt mundi poteſ
tatib9 obloquātur · nichil virtutis ·
vt veritatē in periculis tueantur In
omnibus lucrū · in nullis aut paucis
querunt ſalutē animarū · dū in ſuis
obtineant · dū ad ambitionis aut
auaricie ſuccedat votū · eorū que cri
ſti ſunt iactura contēpnitur Fiat pax
in diebus eorū · ſint fetoſe oues · bo
ues craſſe · pmptuaria plena ābis ·
et vaſis onuſta menſa · in āmiratio
nē intuentiū ſplendeat · varie ꝛ pre
cioſe ſuppellectilis operoſus cultus
abundet · honorentur et colantur a
turbis · ditentur viſitentur a ſubdi
tis · i muneribus · ſit deniqꝫ liberū im
pune et ſine nota facere quicquid li
bido dictauerit Ad ſingula dicant ·
euge euge · vt iuxta increpationem
ꝓpheticā / luto abſqꝫ paleis liniſſe
pari indurati pariete videantur / quū
precipiente dn̄o fuerat fodiendus
vt tueret · et abhominationes peſſi
me a domo domini diſperirent Hij

ſunt qui conſuūt puluillos ſub capi
te vniuerſe etatis ceruicalia ſuppo
nentes · vt capiant animas · ꝟl lac
comedant · lanis operiantur ouiū ·
et quaſi in ſompnū negligentie vel
audacie induxerunt ¶ Fur autē con
uincitur ab operibus ſuis · quia non
venit niſi vt furet ꝟl occidat · ꝛ mac
tet ꝟl perdat · Inimicus vtiqꝫ perni
cioſus ꝛ apertus qui nec rem paſto
ris habet nec ſpeciē · ꝛ nec ad lucrū
paſcit · ſed ſuū lucrū reputat · eaā cū
occidit Paſtori itaqꝫ debetur amor ·
quia diligit / mercēnario paciencia ꝛ
quia videtur amantē imitari · furi
vero non debet eccleſia niſi penam
Si ſciret paterfamilias qua hora
fur veniret · vigilaret vtiqꝫ ꝛ non ſi
neret perfodi domū ſuam · Vocem
paſtoris audiunt oues et ſequun
tur · vocē mercennarij interdum au
diunt · ſed cum quia non vadit ad
vitā ; ſequi contempnūt / vocē furis
aſpernantur · horrent et fugiunt ·
quia in manu eius vident ꝟl in ore
audiūt opera mortis Siquidē non
modo fur eſt ꝟl latro · ſed lupus ra
pax · ſequipeda leonis · qui rugiens
circuit querens quē deuoret · Quis
ergo illum non repellat aut ſaltem
fugiat · qui ad hoc ouile ingreditur
vt mactet et occidat ? ¶ Si quis
inquit epiſcopatū deſiderat bonum
op9 deſiderat · Sed neſcio quo pac
to res in contrariū verſa eſt · vt cum
oēs fere deſiderēt epiſcopari · cū qđ
appetunt adepti fuerint · ocio mar
cent · aut quod turpius eſt in vani
tatis opib9 occupātur Quāta cur
catur āmbitione / volui quidē ſupius ·

ſed vt res ſe habet plene non potui
explanare·et ꝓfecto ꝙ̃ inutilit̃ mul
ti vſentur in gradu optato/referre
difficilius potero · Vnum tamen
ſcio quia non ea auiditate currũt ·
vt pro alijs animas ponãt qui for
tune munuſcula · vel quod rectius
dixerim gracie dei temporalia do
na· in hunc tamen cõceſſa vſum vt
promereantur eterna · recuſant in
neceſſitate fratribus erogare· Hãc
tamen eē paſtoralis officij formã·
premõſtrauit tam exemplo ꝙ̃ ver
bo paſtorum princeps Ergo tanto
currentes ambitu mercenarij prope
rant aut fures fieri · Bene tamen
agitur cũ ouibus q̃ illius cuſtodie
demandãtur· q̃ eas vel ad p̃aũ paſ
cat Nã et ĩ ipſis mercenarijs/gra
dus ⁊ differẽtie ſũt Laxãt quidem
oēs retia in capturã· ſ; hij in captu
rã rerũ ⁊ aĩaꝝ/illi repiſcãtur dũ
taxat ꝯtẽpto piculo aĩaꝝ Et ſepe
turbãt oĩa·quo piſcandi ad votũ v
berior ſuccedat occaſio Habẽt vа
riam ſupellectilẽ/et creſi vt dicit̃ fa
cultates/apud eos q̃ p̃dicãt paupe
rem xp̃m· ⁊ qꝛ ſuis nõ cogũtur ſti
p̃edijs militarẽ/euãgeliſãt vt come
dãt· ⁊ euãgeliſtaꝝ ſtip̃edijs abutũt̃
Calicẽ quidẽ in quo ioſeph augura
ri ꝯſueuerãt ĩ ſacci ſui ore reuoluũt·
ſ; nõ deſcẽdit in man⁹ Lingua ſiq̃
dẽ ſacerdotis calix ē ei⁹ q̃ in veritate
eſt· et p̃figuratiōē nois interp̃tat̃
ſaluator mũdi·inſtitut⁹ vt vaticine
tur abſcõdita/et fideliũ mentes pa
tet eo ſpũ quo repleti diſcipuli vbũ
fidei et ſalutis euictãtes in iudea·e
brij reputati ſũt· diſpẽſãtes granũ

frumẽti qđ in terrã cordis ſui credi
tat·et iam in caſtitate eloquij eoꝝ
fructum plurimũ domino germina
bat Alij quidem ſine euangelio de
euangelio viuũt· et bene ſi viuunt
tantum vt non luxurientur · Hos
vix mercenarios dixerim·qui nõ la
borant vt manducent·ſed ſine labo
re nõ manducare quod neceſſitatis
eſt· ſ; ociari et luxuriari deſiderant·

Omnib⁹ q̃dem q̃ paſtoris exer
cent officium gratia debetur et reue
rẽtia/et qui xpꝛiſtum quacũq; rati
one annunciant· ⁊ lucrum faciunt·
cum ſua tamẽ ⁊ pro ſua vtilitate/
animarum paſtorib⁹/et ſalutis diſ
p̃ẽſatorib⁹ aggregẽtur·ſintq; ami
ci· ſint et venerabiles et patrũ leten
tur honore· ⁊ ſi mercenarij ſũt mer
cede ſua me nũꝙ̃ p̃uabũtur auctore
Vtinã ſit ĩ iſtis qui vbũ dei loqua
tur q̃ edificet ecciaꝫ dei vel ad lucrũ
Nõ inuideo lucro ſi opa antecedãt
Qui vero ſic inhiãt lucris vt q̃ xp̃i
ſunt vniuerſa ꝯtẽpnãt·et ſi nec he
reſim doceant · nec contentionibus
eccleſiam ſcindãt·nec paſtoris·nec
mercenarij digni ſunt·nec honore
nec nomine · Non loquor de lega
tis Eccleſiam romanam que pro
auctore deo et nutricula fidei et mo
rum eſt·et non poteſt ab homine iu
dicari·neq; argui celeſti priuilegi
o munita· relinquo intactam Nec
enim credibile eſt· q̃ ea cõmittere
preſumant· vel dignentur · que de
iure gentilium in preſidibus proui
ciaꝝ et pro conſulib⁹ id eſt legatis
ceſaris conſtat eſſe illicita Qua er
go ipudẽtia hoc attẽptare audeat

diſcipulus crucifixi/ vicarius petri·
paſtor aīarum quod vigēte in fideli
um diſcipulus vicarius impatoris
ſub officio conſulis rector corporum
pſumere nō audebat? ¶ Pena repe
tendarū ex ſuperioribꝰ liquet ⁊ tam
inſtitutis legum ꝗ̃ hyſtoriaꝝ exem
plis ſeculo nrō innotuit· et ꝗ niſi
in cauſa eſculenti ⁊ poculenti iudici
a prouincialibus accipere non lice
bat· ita tamen vt accepta nequaꝗ̃
crederent in muneris ratione· Quis
ergo credet ꝗ patres eccīe· iudices
orbis: ⁊ vt dicam clariſſima lumīa
mundi· diligant munera· ſequātur
retributiones · prouincias conati
ant· vt exciciant· loculos exinani
ant alienos· vt ſuos ſolident · ver
bis predicēt paupertatem et crimi
nibus ad diuicias properēt/ bono
rum ſpūalium dampnēt cōmercia·
vt cū eis dumtaxat in talibus con
trahere liceat· id agentes vt omni
bus ſint terrori· amentur a nullo/
quietem doceant· vt faciant rixas·
humilitatem indicant ꝟ ſimulent ·
vt vendicent faſtum· alienā pulſan
tes ꝟ ſuam fouentes auariciam ·
dictantes largitatem· tenacitati in
ſiſtentes· ⁊ vt paucis loci huiuscam
fractus ⁊ volumina ſpacioſa cōplec
tar· cū ſceleratis ⁊ flagicioſis oībꝰ
ponētes porciōnē aut flagicia vendi
cantes in ſolidū vt videātur conaliū
vanitatis· iniqua gentiū ſynagoga
eccīa malignātiū· in quoꝝ manibꝰ
iniq̄tates ſūt· ⁊ dextera eorū reple
ta eſt muneribus? ¶ Abſit vt hoc
quiſꝗ̃ audeat ſuſpicari· nec cadat in
queꝗ̃ tantū ſcelꝰ· vt ponat os ſuū

in celū· ⁊ prīm q̄ nō ſūt pudenda de
nudet Omia coꝝ alba ſunt ⁊ de co
ra· nichil in eis eſt qd̄ canino more ſu
pateat· aut ſaniā· vt ſatyricus ait
poſticam vereatur? ¶ Si tamē hec
quiſpiam preſūpſerit ei vno validiſ
ſimo reſpondetur argumēto· cui re
ſiſtere ⁊ ꝯtradicere nō audebūt ores
aduerſarij noſtri Quo inq̄s Opera
inꝗ̃ que ipſi faciūt· teſtimoniū phi
bent de eis Si locū queris· effectū
quo de cauſe ſinceritate cōſtet atten
de Cuiꝰ enī opus bonū eſt ipſum
quoqꝫ bonū eſt· Si auctorē eū qui
ait A fructibꝰ eoꝝ cognoſcetis eos
Nō eī poteſt arbor mala fructꝰ bo
nos facere· aut cōuerſim/ arbor bo
na malos fructꝰ Poſſētꝑ eis/ ſi q̄s
tamen eſt· qui eis ꝯſentiat detrahē
dum plura ꝓponi· ſed in defenſione
eoꝝ hoc vnū ſufficiat· Cōſtat enī
quia apoſtolorum oportet adorare
veſtigia· ⁊ illos eſſe vt patres hono
randos· colendos vt dn̄os qui eorū
poſſident ſedem ⁊ imitātur vitam·
Illos porꝰ hec pagina reſpiciat qui
pluuiis veſtiuntur penſilibus/ in ſa
turitate diſputāt de ieiunijs/ ⁊ qd̄
verbis aſtruunt/ operibus deſtruūt
In curru eunuchi regine ethyopum
clauſis oculis ſcripturas loquūtur
ꝟ lectitāt· et eum qui ſicut ouis ad
occiſionem ductus eſt· et os ſuum
coram tondente ſe nō aperuit reſpi
cere dedignantur· aut nequeūt· nec
diſcipulum veritatis interpretem
donec deſcendant ad aquas quibꝰ
mundentur ab operibꝰ mortuis de
dignātur colligere Vtiqꝫ licet ſcrip
turarū inſideant rotis ⁊ pennatoꝝ

animalium impetu/perferantur·lingua eorum cum de ſuperioribus diſputauerit·terram lingit·nec ſcripturas intelligunt·quia cor eorum non aperit ſcientiarum dominus·qui aperuit ſicut in actibus apoſtolorum ſcriptum eſt cor lidie purpurarie·vt audiret ea que dicebantur a paulo·que fidelius/humili obedientia mandatorum·quam diſputatione verboſa deum timentibus innoteſcunt

¶ Fur autem quis ſit duplici ratione colligitur Nam ille qui de conuerſatione terrena / per ſuperbie ſcalam ambitionis et viciorum gradibus innitentis in ouile aſcendit·christo contempto id eſt neglecta recta via et plana ſimioſis amfractibus liminaria ſuffodit·aut parietum iuncturas irrumpit·aut per tegulas infuſus illabitur·profecto fur eſt et latro. Qui vero christo aperiente hoſtium id eſt eccleſia vocante ingreditur et poſtmodum ſub vmbra paſtoris efficitur perſecutor id eſt ſpoliat mactat·occidit·et perdit·fur indubitatus eſt. Tu vide in quo gradu ponendi videantur quibus non ſufficit diuini iuris licencia tondere et deuorare pecus/niſi ſecularium legum imploreent auxilia et officiales principum facti·ea committere non vereantur que facere alius quilibet publicanus erubeſcat. Interim voluptati ſeruiet aut auaricie et qui eos elegerunt·vel admiſerunt in cuſtodiam ſui/depopulantur et premunt·mortemque eorum deſiderant·quos fouere oportebat in carne et ſpiritu ¶ Tenet profecto memoriter illud propheticum Ecce conſtitui te ſuper gentes et regna vt euellas et deſtruas et diſperdas et edifices et plantes Que ergo plantata inuenerunt nituntur euellere·vt edificent ſibi domum domini in muneribus manus·aut lingue aut obſequij·a eos ſubſtituant explantatis quos elegit affectio carnis id eſt aut genitos a ſe aut ſibi ab alijs carnaliter genitos Immenſum hic aperitur opus et via calamo dilatatur·ſed ſubſiſto parcens articulis qui publicis aſpectibus ingeruntur. Si quis autem hic quippiam dici durius calumpniatur·ſi ea que a patribus dicta ſunt legerit·michi facile veniam indulgebit. Si enim tyrannus ſecularis iure diuino et humano perimitur quis tyrannum in ſacerdocio diligendum cenſeat aut colendum ? Quod ſi iſtud videtur acerbum/illum qui non niſi vera loquebatur et dulcia/in patrocinium aduoco beatum gregorium·qui acerbius iſta proſequitur. Et vt cetera taceam·hoc ipſis omnibus notum eſt·quia ſcire prelati debent quod cum ipſi delinquunt tot mortibus digni ſunt: quot ad ſubditos perditionis exempla tranſmittunt.

¶ Capitulum decimumoctauum Miniſtros dei eſſe tyrannos et quid tyrannus et de moribus gaij caligule et neronis nepotis eius et exitu vtriuſque.

Miniſtros dei tamen tyrannos eſſe non abnego qui in vtroque primatu ſcilicet animarum et corporum/iuſto iudicio ſuo eſſe nolint/per quos puniuntur mali et corrigerentur·et exercitentur boni. Nam et peccata populi faciunt regnare ypocritam et ſicut regum

teſtatur hyſtoria defect9 ſacerdotum
in populo dei tyrãnos induxit· Ri
quidẽ primi patres ⁊ patriarche/vi
uendi ducẽ optimam naturam ſecu
ti ſunt Succeſſerũt duces a moyſe
ſequẽtes legem· ⁊ iudices qui legꝭ
auctoritate regebant populũ ⁊ eoſ
dem fuiſſe legitim9 ſacerdotes Tan
dem in furore dñi dati ſunt reges·
alij quidẽ boni·alij vero mali· De
nuerat enim ſamuel·⁊ cũ filij eius
nõ ambularent in vijs ſuis·ſꝫ aua
riciam ⁊ imundiciam ſectarẽtur· po
pul9 qui fortaſſe ⁊ ipſe meruerat·
vt ei tales preeſſent ſacerdotes· a
deo quem contempſerat ſibi regem/
extorſit Electus eſt ergo ſaul·regꝭ
tamẽ iure predicto id eſt qui filios
eorum tolleret/vt faceret aurigas·
⁊ filias vt panifice fierẽt ⁊ focarie·
⁊ agros ⁊ predia/vt ea pro libito
diſtribueret ſeruis ſuis/populumqꝫ
totum ſeruitutis ꝓmeret iugo Idẽ
tamen xp̃s dñi dictus eſt·⁊ tyran
nidem exercens regium nõ amiſit
honorem Incuſſit enim deus timo
rem omnibus·vt eum quaſi miniſ
trum dñi cui9 quodãmodo geſtabat
ymaginem venerarẽtur // Amplj9
quidem adiciam·eciam tyrãni gen
tium reprobati ab eterno ad mortẽ/
miniſtri dei ſunt·⁊ xp̃i dñi appellã
tur Vnde ꝓpheta Ingrediẽtur por
tas babilonis duces videlicet cyr9
⁊ darius Ego enim mandaui ſanc
tificatis meis·⁊ vocaui fortes me
os in ira mea/⁊ exultantes in glo
ria mea Ecce quia ſanctificatos vo
cat medos ⁊ pſas·non qꝫ ſancti eſ
ſent·ſed dñi aduerſus babilonẽ im

plebant voluntatem Alias quoqꝫ
Ecce ego adducam ĩquit nabugo
donoſor ſeruũ meum· et quia ſerui
uit michi bene apud thyrum·dabo
ei egiptum· Omnis autem poteſ
tas bona quoniã ab eo eſt a quo ſo
lo omnia ⁊ ſola ſunt bona Potenti
tamen interdum bona non eſt aut
patienti ſed mala/ licet quo ad vni
uerſitatem ſit bona·illo faciente q̃
bene vtitur malis noſtris Sicut e
nim in pictura fuſc9 aut niger color
aut aliquis alius ꝑ ſe conſideratꝰ
indecens eſt/et tamen in tota pictu
ra decet·ſic per ſe quedam inſpecta/
indecora et mala/relata ad vniuer
ſitatem bona apparent ⁊ pulchra/
eo oĩa ſibi adaptãte cui9 omĩa opa
valde ſꝫ bona Ergo et tyrãni ptãs
bona q̃dẽ eſt·tyrãnide tñ nichil eſt
pei9 Eſt ei tyrãnis a deo ꝯceſſe hoĩ
ptãtis abuſ9 In hoc tñ malo/mul
tus et magn9 ẽ bonoꝝ vſ9· Patet
ꝗ nõ in ſolis ꝓncipib9 eſſe tyrãnidẽ
ſꝫ oẽs eſſe tyrãnos·q̃ ꝯceſſa deſup
ptãte in ſubditis abutũt // Porro
ſi poteſtas accedat ſapienti·qui rerũ
oĩum nouit et habet vſũ·oĩbus bo
nis grata eſt et omnib9 vtilis Si
vero cadat in inſipientẽ· et ſi bonis
quibus omnia cooꝑantur in bonũ
mala eſſe nõ poſſit·moleſta tamen
ad modicum tẽporis eſt· Nam cã
vtriſqꝫ contingere·manifeſtum eſt·
licet exigente malicia temporis noſ
tri/qui in nos flagellum dñi iugitẽ
prouocamus·malis id eſt inſipien
tibus ſepius concedatur // Quid e
nim in reb9 humanis romano ĩꝑio
potẽti9 ꝑt vlla memoria recordari·

Si temporum ſeries ab vrbe condi
ta reuoluatur· illud inueniūtur ma
li geſſiſſe frequencius· Quis enim
gaio caligula auguſti tercio ſucceſ
ſore tetrior aut immanior preter ne
ronem· qui anteceſſores ⁊ ſucceſſo
res omnes turpitudine vite ⁊ inau
ditis flagicijs ſuperauit? Hic aūt
caligula omnium flagicioſiſſimus·
tantum rexit · aut potius torſit im
perium · ea quidem crudelitate vt
proprie inuidens felicitati · de con
ditione ſuorum temporum quere
tur· eo ꝙ nullis inſignirentur cala
mitatibus publicis · Ille ſiquidem
ortu ſuo pacauerat ſecula ; qui dele
te venerat conditionis ⁊ mortis im
perium· Licet enim hec immēſitas
pacis aſſcriberetur auguſto· xpriſto
tamen pocius aſſcribenda eſt· qui ci
uis romanus indictione cenſus aſ
ſcriptus eſt· regnante auguſto· Si
quidem euangeliorum ⁊ hyſtoria
rum veridica relatione conſtat · qui
a ſub eo natus eſt auctor vniuers pa
cis · deus homo · virginis filius
xpriſtus · cuius eterna diſpoſitio
ad veram pacem · ⁊ feliciſſimi reg
ni beatitudinem cōſcripſit electos·
cuius aduentus multis prenuncia
tus eſt ⁊ patefactus indicijs Nam
vt oroſius refert cum ceſar iulio in
terfecto· ex apolonia rediēs vrbem
ingrederetur · hora circiter tercia/ re
pente / liquido ac puro ſereno / circu
lus ad ſpeciem celeſtis arcus / orbē
ſolis ambijt · ⁊ hoc octauo idus ia
nuarij die qui dicitur epiphaniorū
creditur accidiſſe · quo ceſar primū
iam portas ſopitis finitiſqꝫ omni
bus ciuilibus bellis clauſit · et au
guſti adeptus eſt nomen · apicem
declarans imperij· vt penes vnum
doceretur ſumma rerum et poteſtatū
eſſe quā monarchiā nomināt greci
Refert idē hyſtoriogꝑhꝰ ꝙ cū a ſi
cilia rediens receptis legionibꝰ a pō
peio ⁊ lepido/triginta milia ſeruorꝫ
dominis reſtituiſſꝫ· ⁊ omnia ſupiora
populi debita donāda· litterarū etiā
monimētis adhibitis ſenſuiſſet· In
ipſis diebꝰ fons olei largiſſimus de
taberna meritoria ꝑ totū diem de
fluxit· illū manifeſte vtiqꝫ adeſſe im
perio nuncians· qui ſeruos dyaboli
peccatores/iuſto dei dominio ſubde
re venerat/⁊ pauperū miſereri Cū
ergo a facie xp̄i ſilerent oīa· ⁊ tan
tas miſerationes altiſſimi obſtupeſ
ceret mūdus· ſūma rerum ⁊ ptātum
i terrā ab auguſto/ caligulā cecidit
Cuiꝰ ferocia· vt brevibꝰ liqueat/ ex
clamaſſe fertur· vtinā populꝰ roma
nꝰ vnam tantū ceruicem haberet·
Et quia hoſtis deerat· magno ⁊ in
credibili apparatu/profectus eſt hoſ
tem querere ocioſiſqꝫ viribꝰ germa
niam galliāqꝫ ꝑcurrens in ora occe
ani circa proſpectum britanie ſubſti
tit· romāqꝫ reuerſus eſt belli deficiē
te materia· et nullo expleto negoci
o niſi ꝙ belinū britānorum regis fi
lium quem pater expulerāt cum pau
cis in deditionem accepit Infeſ
tiſſimus quidem iudeis extitit· ⁊ ſa
cra ierosolimorum loca prophana
ri · et ſtatuis repleri iuſſit · et ſe co
li vt deum · Pilatum iudee preſi
dem tantis cruciauit angoribus ·
vt ſua ſe tranſuerberans manu ·

maloꝝ compēdiū/mortꝭ celeritate
queſierit. Sorores quas caligula
primū ſtupro polluerat dampnauit
exilio. ⁊ poſt omnes ſimul exules
iuſſit occidi. Ipſe autem a ſuis pro
tectoribus occiſus eſt ¶ In ſecreto
eius inuenti ſunt duo libelli conti
nentes lectiſſimorum nomina ciui
um quos morti deſtinauerat. eratqꝫ
inſcriptio alteri⁹ gladius alteri pu
gio Archa quoqꝫ ingens multiplici
um venenorū inuēta eſt quib⁹/clau
dio ceſare iubente/demerſis. maria
ipſa/magno piſciū exicio proteſtan
te/tradūtur infecta ¶ Succeſſit auū
culo caligule/claudio tamen interpo
ſito/nero ceſar. verū viciorūqꝫ ſucceſ
ſor ꝑrimo tranſgreſſor. petulātiam. li
bidinem. luxuriā. auariciam. crudeli
tatēqꝫ ſcelere quouis exercuit Ceſ
te namqꝫ oroſio ꝑtitus petulantia/
omnia pene italie ⁊ grecie theatra
pluſtrans. aſſumpto etiam varij veſ
titus decore. cerinas id eſt coronā
nes. citharistas. tragedos. et auri
gas ſepe niſus ē ſuꝑaſſe Libidini
bus quoqꝫ tantis exagitatus eſt:
vt ne a matre quidem vel ſorore. vl
la ve cōſanguinitatis reuerentia ab
ſtinuiſſe referatur. Virū in vxorem
duxerit. ipſe a viro vt vxor acceptus
ſit Luxurie tam effrenate fuit. vt re
tibus aureis piſcaretur funib⁹ pur
pureis. frigidis ⁊ calidis lauaret vn
guentis. Nullam veſtem bis indu
it. nec vnqͣ̄ min⁹ mille carrucis con
feciſſe traditur iter. Deniqꝫ vrbis
rome incendium / voluptatis ſue
ſpectaculum fecit. per ſex dies ſep
temqꝫ noctes ardens ciuitas regi

os pauit aſpectus. Porrecta quadro
ſtructa lapide/ magneqꝫ ille veterū
inſule/quas diſcurrens flamma ad
ire nō poterat / magnis machinis
quondam ad externa bella prepa
ratis labefacte atqꝫ inflammate
ſunt. ad abditorū manſiones buſ
torumqꝫ diuerſoria infelici plebe cō
pulſa. Quod ille ex altiſſima illa
mecenaciana turre proſpectans. le
tusqꝫ flāme pulchritudine vt aiebat
tragico habitu helcisfeleos odā ſonat.
ſacerdotales ꝑnos ciuitatis in qua
ſolis ſplendor colitur decantabat.
Auaricie āt tam ꝑrupte extitit. vt
poſt hoc incēdiū vrbis quā ſe auguſ
tus ex latericiā marmoreā reddidiſ
ſe iactauerat. neminem ad reliqui
as rerum ſuarum adire permiſerit.
Cuncta que flamme quoquo modo
ſuperfuerāt ipſe abſtulit/centiesce
tena milia ſexterciūm āniua/ a ſena
tu cōferri ſibi imperauit Plurimos
ſenatorum nulla extante cauſa bo
nis priuauit. Negociatorum om
nium/ ſub vna die/ tormētis quoqꝫ
adhibitis/ omnem penitus cenſum
abſtulit Crudelitatꝭ autem rabie
ita effrenatus eſt. vt plurimā ſena
tus partem interficeret/ equeſtrum or
dinem pene deſtitueret. Sed ne
parricidijs quidem abſtinuit matrē.
fratrem. ſororē. vxorem. ceteroſqꝫ om
nes cognatos. et ꝓpinquos ſine he
ſitatione proſtrauit. Auxit hāc mo
lem facinoris eius temeritas impi
etatis in deum Nam primus rome
xpriſtianos ſupplicijs et mortibus
affecit. ac per omnes prouincias
pari ꝑſecutione excruciari imperauit.

Ipſumqꝫ nomē extirpare conatus
beatiſſimos xp̄i aplós petrū cruce⸗
paulū gladio interfecit. Mox acer
biſſime miſeram ciuitate/ oborte vn
diqꝫ oppreſſere clades Nā ſubſeq̄ē
te antūpno tāta vrbi peſtilencia in
cubuit. vt triginta milia funerū in
racionē libitiniane venirent. Britā
nica deīde clades e veſtigio accidit.
qua duo precipua oppida magna/ cī
uiū ſocioꝝꝫ clade ⁊ cede direpta ſūt
Preterea in oriente magnis arm:
nie prouincijs amiſſis romane le
giones ſub iugū parthicum miſſe e
greqꝫ ſyria retenta eſt. In aſia tres
vrbes hoc eſt laodicie ierapolis. co
loſe. terremotu ceciderūt. Hec oro
ſius fere eiꝰ verbis ⁊ ſenſu eo libē
cius vtor. ꝙ ſcio xp̄ianum et mag
ni diſcipulū auguſtini. ꝓpter religi
onē fidei nr̄e/ veritati diligenciꝰ inſte
tiſſe. Hec quidem poſſunt ⁊ apud
alios hyſtoricos inueniri diffuſius
qui tyrānoꝝ atrocitates/ ⁊ exitus
miſeros/ pleniꝰ ſcribūt. Que ſi q̄s
diligencius recenſeri voluerit. legat
ea que trogus pompeius. ioſephꝰ.
egiſippꝰ. ſuetoniꝰ q̄ntus curciꝰ. cor
nelius taciꝰ. titus liuiꝰ ſerenus ⁊
trāquillꝰ. ⁊ alij hyſtorici quos enu
merare longū eſt. ſuis ꝯphenderūt
hyſtorijs. Ex quibꝰ liquebit facile
quia ſemꝑ tyranno licuit adulari li
cuit eū decipere ⁊ honeſtū fuit occide
re. ſi tamen aliter coerceri non pote
rat. Nō enim de priuatis tyrānis
agitur. ſed de hijs qui rempublicā
ꝑmūt. Nā priuati legibꝰ publicis
que conſtringūt omniū vitas facile
coercentur. In ſacerdote tamē ⁊ ſi ty
rannum induat ꝓpter reuerentiā ſa
cramenti gladiū materialē exercere
nō licet. niſi forte cum exauctoratꝰ
fuerit. in eꝯciam dei ciuentā manū
extendat. Eo quidē perpetuo obti
nēte. vt ob eādem cauſā nō conſur
gat in eū duplex tribulatio Preter
rem tamē nō videtur ſi hec que dic
ta ſunt aliquibꝰ aſtruamꝰ exēplis

Capitulum decimumnonum.
De morte iulij ceſaris ⁊ alioꝝ gē
tilium tyrannorum

o Ccurrit ergo in primis ꝺo
mꝰ ceſarea. qua nichil potē
tiꝰ ꝗ glorioſiꝰ vlla etate ꝯ
colit mūdꝰ Siq̄dem iuliꝰ ceſar p̄mꝰ
orbē prudētie/ ⁊ rei militaris/ viribꝰ/
acquiſiuit hō perpaucoꝝ et cui nul
lum expreſſe ſimilem adhuc edidit
natura mortaliū Licet eni eū cicero
alicubi criminetur. ꝙ citra omnem
vtilitatis aut honeſtatis ſpeciem
delectabatur iniurijs adeo vt eum
ipſum peccare iuuaret. idem tamen
tantis laudibus eundem effert. vt
deorum cenſeat munus ex virtuti
bꝰ temperatū romano indultū impe
rio. vtpote qui nec proſperis extol
li. nec aduerſis frāgi nouerit. mag
nificus ſine crudelitate. ſine temeri
tate magnanimꝰ Quis eni ſi aliꝰ
eꝯ̄ꝑ. poſſet temerarius videri ceſar
tamen audax videri nō debet. cuiꝰ
volūtas/ deorum aſpirante fauore/
ſemꝑ infra poteſtatem fuit. Nemo
ferum expertus ceſarem/ niſi ſuper
bia rebellaret/ prouocatus iniurijs
pronus fuit ad veniam. Quos vi
ci viribus. prudencia anteceſſit.
Exceſſus eius videbantur ſperare

ꝛ ad iuſticiā aſpirare. Quod ex eo
cõniciã p̄t. q̄ nullū temp9 ſibi volu
it eſſe philoſophie expers. Hijs vi
detur oroſi9 pro parte conſentire
Cum enim in egipto magna pars
militum eius cecidiſſet. ⁊ ipſe ſicut
lucan9 meminit cogeretur reſpicere
ſcenā. qui ſingulari virtute eminēs
iā ceſarianos/obſedit. muꝛ calcāte
menia magnū. Inſiſtentium egyp
cioꝝ vi preſſus ceſar ſcapham aſcē
dit. qua mox pondere ſequētiū gra
uata ꝛ merſa. per ducentos paſſus
ad nauē/vna manu elata/ qua car
tas tenebat/natādo peruenit. Hic
tamen qꝛ rem publicam armis oc
cupauerat tyrann9 reputatus eſt. ⁊
magna parte ſenat9 conſentiente /
ſtrictis pugionib9 occiſus in capito
lio Sed ⁊ ibi honeſtatꝭ memor ex
titit Ut eni animaduertit ſe ſtrictꝭ
pugionib9 peti: toga caput obuol
uit ſimul ſiniſtra manu ſinū ad infra
deduxit quo honeſtius caderet.
Succeſſor eius auguſt9 feliciſſim9
oīm. ſe ſub intermiatiōe pene dn̄m
eſt prohibitus appellare et cuē ge
neris/ tyrannidis rem declinauit et
notā Tyberi9 autem a iulio terci
us veneno obijt/cuius morte ita le
tatus eſt popul9 : vt terram mrēm
⁊ deos manes orarent. ne mortuo
ſedem vllam darent niſi inter impi
os. ⁊ licet veneficium deteſtabile ſē
per fuerit/venenum quo ille extinc
tus eſt/orbis cēſuit eſſe vitale Sig
num veneni certum habitum eſt. q̄
cor inter oſſa cremati inuentum eſt
incorruptum. Ea eni certum eſtima
tur natura/ vt tinctū veneno/igne ꝯ
ſi ī nequeat Terci9 tyrān9 gay9
caligula occiſus eſt a domeſticis ſu
is Tyberi9 claudius quintus a iu
lio ⁊ ſi tyrannidem vitauerit . ma
nifeſtis vt alter tyberius veneni ſig
nis extinctus eſt At nero ſextus
a iulio/ oīm immaniſſim9 et viliſſi
mus hūc exitū habuit . Poſtq̄ eni
deformitate veterum officiorum/et
anguſtijs flexuriſ virorum offen
ſus. vt predictum eſt vrbem incēdit
ab omni populo ſicut ſuetoni9 trā
quill9 refert deſertus eſt Et cum in
greſſus cubiculum quereret perſorē
⁊ non inueniret. oēs quippe diſceſ
ſerant. Ergo ego īquit nec amicū
nec inimicū habeo. Idem paulo an̄
q̄ſ ſe confoderet / ſcrobem coram ſe
fieri precepit ad corporis ſui modu
lum. componiq; in ea ſiqua inueni
rentur marmoris fruſta et aquā ſi
mul ⁊ ligna conferri ad curādū ca
dauer/flens ad ſingula: atq; idē
dictitans/qualis artifex pereo. Cū
aūt audiret ſe a ſenatu ad iudicatū
ſupplicio : quale id eſſet interroga
uit. Et cum comperiſſet debere nu
di hominis ceruicem furce inſeri/cor
pus vero virgis ad necem cedi. con
territus duos pugiones quos ſecū
extulerat arripuit temptataq; vtri
uſq; acie rurſus condidit. cauſatus
nondū eſſe fatalem horam. ac mō
ſporꝝ hortabat̄. vt lamētari īciperet .
modo orabat. vt ſe aliquis ad mor
tem exemplo animaret. Interdum
ſegniciem ſuam hijs verſibus incre
pabat viuo deformiter. turpi9 pro
Iamq; equites appropinquabāt qui
bus preceptum erat . vt viuum

extrahere[n]t Quod vt ſenſit· ferrū
adegit iugulo·in coq; conſūpta eſt
oīs familia ceſaris· Et nec in ſola
illa familia aduerſus tyrannidem
tantū licere legibꝰ quiſpiā ſuſpicet̃
vitelliꝰ nonꝰ a iulio galba ⁊ otho
ne inter nerone et vitelliū interfec
tis/turpiſſime ꝓtractꝰ eſt a cellula
in quam ſe contruſerat·nuduſq; de
ductꝰ ꝑ viā ſacrā/ paſſim fimū ī os
eiꝰ cōiectātibꝰ alijs/et a ꝑplō roma
no apud gemonias ſcalas minutiſſi
mis ictibꝰ excarnificatꝰ·vnco trac
tus eſt in tyberim ¶ Duodecimꝰ do
micianꝰ veſpaſiano ⁊ thyto interpo
ſitis poſt multā et cruentā tyrāni
dem a ſuis crudeliter interfectus eſt
Ex qua cauſa tamē in xpianos mi
tius egerit·auctore euſebio ceſarien
ſi/paucis aperiā·cuiꝰ verba ſūt hec·
libro iijº·caº·xviijº Apud ipm̄ ecā
domicianū cū iuſſiſſet oēs perimi q̄
de genere dauid ⁊ regia ſtirpe deſcē
derāt ſicut vetꝰ habet traditio dela
ti ſūt quidam quaſi eſſēt de poſteita
te iude quē fratrē fuiſſe ſaluatoris
ſcdm carnem tradunt·dupliciq; vr
gebant̃ īuidia·veluti q̄ ex dauid ge
nere· ⁊ ex ipſiꝰ xpi ꝓpinquitate deſcē
derant · q̄ egiſippꝰ ꝑ ordinem hijs
verbis refert Adhuc aūt viuebant
quidā de carnali dn̄i nr̄i genere ne
potes iude/eiꝰ qui ſcdm carnē frat̃
dn̄i dicitur/quos quidā detulerunt/
tanq̄ ex dauid ſtirpe veniētes Hos
quidā reuocatꝰ noīe/qui in hoc miſ
ſus fuerat ꝑduxit ad domicianū ce
ſarem Nam ⁊ ipſe formidabat de
aduētu xpi ſicut ⁊ in inicio herodes
Interrogati ergo a domiciano·ſi eſ
ſent ex familia dauid· confeſſi ſunt·
Tunc queſiuit quantis poſſeſſioni
bus vel quantis facultatibus eſſēt
prediti At illi reſpōderunt· ꝙ vtriſ
q; nō amplius eſſet in bonis nouē
milibus denarijs ex quibus ſingu
lis pars media ꝓportione deberet̃·
Neq; hec ſibi in pecunia ſubſiſtere·
ſed in eſtimatiōe terre que eis eēt
in xl·minus vno iugere conſtituta
per quam ſuis eam manibus exco
lentes· vel ipſi alerentur vel tribu
ta dependerent·ſimul/⁊ teſtes cura
lis et diurni operis manus labore
rigidas et calle obduratas preferre
bant Interrogati vero de xpo qua
le ſit regnum eius vel quis ipſe aut
vnde aut quando venturus reſpon
derunt ꝙ nō huius mundi regnum
neq; huius terre ei deſignetur im
perium·ſed celeſte ei per angelorū
miniſteria preparetur Quando ſci
licet aduenturus in gloria de viuis
et mortuis iudicabit· et reſtituet v
niciuiq; pro factis et meritis ſuis·
Ad hec domicianus cum in eis ni
chil criminis inueniret ⁊ vilitatem
eorum ꝙ maxime cōtempneret· ab
ire eos liberos iuſſit Hec illi· ¶ Ex
quibus patet ꝙ non ex māſuetudi
ne que decet principem · ſed faſtu i
pio/a nōnullis fidelium/crudelita
tis ſue rabiem cohibuit · Si ergo
ad tantam paucitatem ⁊ pauperta
tem genus regale deductum eſt·vt
regnante domiciano de ſtirpe dauid
vix duo potuerint inueniri·quis ſi
bi in carne et ſanguine propagatō
ꝑpetuitatē eſſe ꝯfidit? Et qꝛ etiā
dei ymmo ⁊ totū imperiū lacerauit

domicianꝰ/eadem in ſe dei vſus iu
dicio et ipſe laceratus eſt. cuiꝰ cada
uer populari ſandapila. ꝑ viſpilio
nes exportatum atq; ignominioſe
ſepultum eſt. Succeſſor eius ner
ua oīa acta eius in irritū reuocauit
et aſſcriptꝰ principibus nō tyrānis
morbo ꝯfectus diem obijt. Traia
no adoptato in regnum qui tanta
moderatione ſucceſſit. ⁊ ſicut augu
tus feliciſſimꝰ. ita et iſte imperatorū
optimus dictiſſime habitꝰ ſit. ⁊ vt
ferunt apud ſeleuciam vrbem iſau
rie proſluuio ventris extinctus eſt.
Cui ſucceſſit helius adrianus pater
prie/q̄ rempublicā iuſtiſſimis legi
bus ordinauit/et iudeos ſcelerum
ſuorum perturbatione exagitatos.
vt in paleſtinam irruerēt/vltima ce
de perdomuit. vltuſq; eſt xp̄ianos
quos illi excruciabant. precepitq;
ne cui iudeo introeūdi iheroſolimā
eſſet licencia/xp̄ianis tantū permiſ
ſa ciuitate. quā in optimū ſtatū mu
roꝝ inſtructione reꝑauit. precepit
q; vocari helyam de ꝑnoīe ſuo. An
thonius cognomēto pius tranquil
le ⁊ ſancte gubernauit imperium.
ſuccedens adriano cum liberis ſuis
et merito pius et pater prie nomi
natus eſt et intercedēte iuſtino pho
ſe xp̄ianis benignū exhibuit. Marcꝰ
anthonius verꝰ ſucceſſor pij. cū au
relio comodo fratre ſuſcepit impiū.
Aurelius autem caſu morbi quē gre
ci apoplexiā vocāt ſuffocatꝰ interijt.
Eoq; defuncto frater ſolꝰ R. p. pſu
it. vir quem admirari ꝗ̄ laudare ſi eu
tropio creditur facilꝰ eſt/a pncipio
vite trāquillus et conſtans/adeo vt
ab infantia vultū nec gaudio. nec
merore mutauerit. Philoſophiam
edoctus ſtoice eiq; deditꝰ. vita pari
ter et eruditione phūs. Inſtitutꝰ eſt
ad philoſophiam per appollonium
calcedoniū/ad ſciētiam grecarum lit
terarum percheronēſem plutarchi
nepotem latinas aūt eum fronto no
biliſſimꝰ orator docuit. et ꝓ quorū
dam opinione plutarchi nepos. in
ter cetera bellū geſſit qd̓ pre magni
tudine punicis ꝯparari poteſt. Et li
cet orationibus militū xp̄ianoꝝ/ſi
cut idem imperator lrīs ſuis dicitur
atteſtatus magna bella confecerit/
grauis eoꝝ exarſit perſecutio multi
q; ſcōꝝ martirio coronati ſūt. Poſ
tremo lucio comodo filio ſuo in reg
nū aſſumpto in pānonia ꝯſtitutꝰ.
repētino morbo interijt. Lucius ātho
nius comodus q̄ntus decimꝰ ab au
guſto ꝑ omīa crudelitatis luxurie.
⁊ obſcenitate decēdecora deprauatꝰ.
gladiatorijs quoq; armis ſepiſſiē
depugnauit. et in āphiteatro feris
ſeſe frequenter obiecit. Interfecit e
ciam plurimos ſenatores. maxime
quos aduertit nobilitate induſtria
q; excellere. Flagicia regia pena dr
bis inſequitur. nam fulmine capito
liū ictum/ ex quo facta flāminatio/
bibliothecam illam maiorum cura
ſtudioq; compoſitam/edeſq; alias
iuxta ſitas/rapaci turbine ꝯcrema
uit. Fertur tamen beatus gregoriꝰ
bibliothecam ꝯbuſſiſſe gentilem.
quo diuine pagine gͥcior eſſꝫ locꝰ.
⁊ maior auctoritas. ⁊ diligētia ſtu
dioſior. Dꝫ hec ſibi neq̄q̄ꝫ obuiāt cū
diuerſis tēpibus potuerīt accidiſſe.

Cômodus ât cunctis icomodus in
domo veſtiliani ſtrāgulat9 eſt. viu9
autē hoſtis humani generis iudica
tus. Et hec quidem eſt deſcriptio
tyrāni qua explicatur res que latet
in noīe. Dicit ergo dampnatum
hoſtem licet occidere: ſic tyrānum.
Hoc tamen nō impediat ſupputare
veritatem hyſtorie. quoniā hic gal
be. othonis. et ſimiliū ratio neglec
ta eſt Nec quis quot9 ſit imperato
rū attenditur. ſed quomō oīum co
muerit tyrānidem. aut repreſſerit
clementia dei. q̄ ꝓ decreto iuſticie.
quando vult flagellū induat in deli
quentiū penā/ ⁊ quando vult quos
feat penitētes admittit ad veniam
Decreuerā hic ſubſiſtere. ⁊ ad a
lias a romanis trāſire hyſtorias. ſꝫ
quia in cathalogum imperatorum
ille a quo genti mee nomē eſt. ſeue
rus occurrit. q̄ aduerſus xp̄i nomē
tyrānidem grauem exercuit Illum
adiciam adhuc ſolū. ne ſeuerus vel
ſeueſbere noſtre ꝑcere videar. Sed
profecto hāc ꝓphanam in xp̄ianos
et ceciam ꝑſecutionē. celeſtis vltio
e veſtigio ꝓſecuta eſt. Emerſerūt
enī continuo bella ciuilia. quib9 ro
mani ſanguīs plurimū effuſum eſt
Hic quidem affer genere tripolita
nus. ab opido lepti. natura ſeuus.
multꝫ ſepe bellis laceſſit9 fortiſſime
quidē rempublicam ſed laborioſiſſi
me rexit Congreſſus eſt cū multis
gentibus. vt de multis triūpharet
Peſcenninū nigrū ad tyrannidem
aſpirantem vicit ⁊ interfecit. Iude
os et ſamaritas rebellantes ferro
coercuit. Parthos. arabas. adiabe

nos q̄ꝫ ſuꝑauit Hic eſt ſeuerus gen
tium victor. qui in britanias defecu
pene oīum ſocioꝝ tractus/ magnis
ibi grauibuſq̄ꝫ prelijs ſepe geſtis.
receptam ꝑtem inſule a ceteris indo
mitis gentibus vallo diſtinguendū
putauit Itaq̄ꝫ maximam foſſam fir
miſſimūq̄ꝫ vallum crebris inſuꝑ tur
rib9 communitū ꝑ c. xx. duo milia paſ
ſuum a mari ad mare duxit. Ibiq̄ꝫ
ſicut oroſius ⁊ alij hyſtoriā referūt
apud opidum eboracum morbo ob
ijt. Siquidē britānia/ venena ſem
per exhorruit/ et in principes nō no
uit. ſed ꝓ ſuis principibus inuictos
gladios exercere Prefatum vero o
pidum in id diuum et temeritatꝫ.
temporiſ proceſſu excreuit. vt vrbi
bus antiq̄s audeat ſe conferre Hoc
ei forte tanti imperatoris contulit
ſepultura Ipſum tamen gentilium
ritu et infidelium prauitate tyran
nidem in xp̄iſtianos exercuiſſe/ et
penas ſceleris luiſſe certum eſt Ne
mo enim a ſeculo ſe apoſtate tante
angeli egit ymaginem qui damp
nationis eius et confuſionis nō fu
erit particeps Capitulum viceſi
mū De auctoritate diuine pagine
licitum et glorioſum ſit tyrānos oc
cidere. ſi tamen fidelitate nō ſit tyrā
no obnoxius interfector/ aut alias
iuſticiā aut honeſtatē nō admittat.

Ongum eſt ſi gētilium ty
rannorum ad tempora noſ
tra ſeriem voluero trahere
ſed vnius hoc etatis non memora
bitur homo Hoc enim mentem ef
fugit ⁊ linguam vincit Libell9 tñ q̄
de exitu tyrannorum inſcriptus eſt

quod de tyrannis ſentiã plenius po
terit aperire. Diligenti tamẽ cõpen
dio. vt nec de prolixitate tediũ nec
de breuitate obſcuritas generet.
ſed ne romane hyſtorie vileſcat auc
toritas que plerũq; ab infidelibus
⁊ de infidelibus ſcripta eſt. Hoc di
uine et fidelis hyſtorie cõprobetur
exemplis. vndiq; eni apparet. quia
vt ait valerius ea demũ tuta eſt po
tentia que viribus ſuis modũ impo
nit. Et ſane nichil tam preclarum
eſt aut tã magnificũ quod non mo
deratione deſideret temperari. Pri
mũ ergo tyrannũ nobis obiicit diui
na pagina nemroth robuſtũ contra
dominũ venatorẽ/ quẽ et nimen di
a nõnulle teſtãtur hyſtorie. Et ſi ra
cio tpis non acquieſcat eũq; fuiſſe
reprobũ ſuperi9 dictũ eſt. Regnare
ſiqdẽ voluit ⁊ nõ a dño ⁊ ſub eo tur
rẽ in celũ erigere conata eſt ceca et
diſpgẽda ⁊ cõfundenda mortalitas
Progrediamur ad eũ quẽ popu
lo diuina pfecit electio/ datũq; in re
probã dñandi nõ regnandi voluta
tẽ deſeruit adeoq; afflixit. vt vrgẽ
te doloris anguſtia mortẽ ſibi cogẽ
tur inferre. Nichil eni aut minimũ
preſt ſana aſſũptio ſi cõſequẽs viti
diſſentit. nec iuia verũ apud iudicẽ
obtinẽt cui9 ſentẽtia pendet ex fine
Regũ ⁊ libri dierũ celebris hyſtori
a eſt. in qua auctore iheronimo iſrl
edocetur. ſub tyrannis ab inicio la
boraſſe/ et iuda preter dauid. ioſiã
⁊ ezechiã. reges oẽs reprobos ha
buiſſe mõſtratur. Salomonẽ tamẽ
⁊ forte aliquos alioꝝ in iuda cõuia
luiſſe. facile crederẽ dño reuocãte

Nichilq; facile perſuadebitur popu
lũ dure ceruicis et corde indomabi
li ⁊ qui ſemp reſtitit ſpiritui ſancto.
et nõ modo moyſen famulũ legis. ſꝫ
dñi dñm legis abhominatioibus
gentiũ ad iracundiã puocauit pro
pncipibus tyrannos meruiſſe. Nã
tyrannos quos peccata impetrant
inducũt ⁊ erigũt/ penitentia delet.
excludit et perimit. Et quidẽ ante
reges ſuos/ ſicut iudicũ narrat hyſ
toria/ ſeruierunt ſepenumero filij iſ
rael ſub tyrannis multis ⁊ varijs/
pro diſpenſatione diuina afflicti tẽ
poribus/ ſepeq; ſunt clamantes ad
dominũ liberati. Liberatq; finito tẽ
pore diſpenſationis/ nece tyranno
rum excutere iugũ de ceruicibus ſuis
nec quiſq; eorũ quorũ virtute peni
tens et humiliatus populus libera
bat arguitur. ſed iocunda poſteroꝝ
memoria. quaſi miniſter dñi hono
ratur. Quod ſuppoſitis liquet exem
plis. Peccauerunt ergo filij iſrael
eglon regi moab decem et octo an
nis. Et poſtea clamauerunt ad do
minũ/ qui ſuſcitauit eis ſaluatorẽ
vocabulo aoth. inditũ filiũ gera/ fi
lij gemini. q utraq; manu vtebat
pro dextera. Miſeruntq; filij iſrael p
illũ munera eglon regi moab. q fe
cit ſibi gladiũ ãcipitẽ i medio hñtẽ
capulũ lõgitudis palme man9 ⁊ ac
cinctus eſt eo ſubter ſagũ in dextro
femore obtulitq; munera eglon re
gi moab. Erat autem eglon craſſ9
nimis. Cũq; obtuliſſet ei munera
pſecutus eſt ſocios q cũ venerãt.
Et reuſus eſt de galgalis vbi erãt
ydola: dixitq; ad regem. Verbum

ſecretū hēo ad te o rex. Et ille ipera
uit ſilētiū. Egreſſiſq; oībus q̄ circa
eū erant. ingreſſus eſt aoth ad eū.
Sedebat aūt in eſtiuo cenaculo ſo
lus. Dixitq; ei. verbū dei ad te ha
beo. Qui ſtatī ſurrexit de throno.
Extendit aoth manū ſiniſtrā. ⁊ tu
lit ſicā de dextro femore ſuo. infixit
q; eā in vētre ei9 tā valide: vt capu
lus ferrū ſeq̄retur in vulnere/ac pin
guiſſimo adipe ſtrīgeret̄. nᶜ eduxit
gladiū. ſʒ ita vt ꝑcuſſerat reliq̄t in
corpē. ſtatiq; ꝑ ſecreta nature alui
ſtercora ꝓrupeūt. Aoth āt clauſis
diligētiſſime hoſtijs et obfirmatis
ſera. ꝑ poſticū egreſſ9 ē. ‖ Et alibi
Siſara fugiēs ꝑuenit ad tentoriū
iahel vxoris abner cynei Erat enī
pax int̄ iabin regē aſor et domū ab
ner cynei Egreſſa ḡ iahel in occur
ſū ſiſare dixit ad eū. intra ad me do
mine mi. intra ne timeas. Qui in
greſſus tabernaculū ei9 ⁊ opꝰtus ab
ea pallio. dixit ad eā Da m̄ obſecꝛᵒ
paululū aq̄ qꝛ valde ſicio. q̄ apꝰuit v
trē lactꝭ. ⁊ dedit ei bibē/⁊ opꝰuit il
lū. Dixitq; ſiſara ad eā. Sta ante
hoſtiū tabnaculi ⁊ cū venerit aliq̄s
interrogans te ⁊ dicens nūquid eſt
hic aliquis? Reſpondebis et dices
nullus eſt. Tulit itaq; iahel vxor
abner clauū tabernaculi. aſſumēs
pariter et malleū. ⁊ igreſſa ē abſcō
dite et cū ſilencio. poſuitq; ſuper tē
pus capitis eius clauū ꝑcuſſūq;
malleo defixit in cerebrū vſ; ad ter
ram. qui ſoporē morti ſocians defe
cit ⁊ mortuus eſt. Laudem ne ergo
aut vituperiū ꝯſecuta ē poſterorꝫ?
Benedicta inquit ſcriptura int̄ mu

lieres iahel ⁊ benedicatur in taber
naculo ſuo Aquā petenti lac dedit.
⁊ in phiala principū obtulit butirū
Siniſtrā manū miſit ad clauū. ⁊
dextrā ad fabrorꝫ malleos. ꝑcuſ
ſitq; ſiſarā querens in capite vulne
ris locū. ⁊ tympus valide perforās
‖ Ut autē ⁊ ab alia conſtet hyſto
ria iuſtū eſſe publicos occidi tyran
nos ⁊ populū ad dei obſequiū libe
rari. ipſi quoq; ſacerdotes dn̄i/necē
eorꝫ reputant pietatē. ⁊ ſi quid doli
videtur habere ymaginē/religione
myſterij dicāt dn̄o conſecratū. Sic
olofernes non ꝟtute hoſtili ſʒ ſuis
vicijs/gladio mulieris occubuit/⁊
qui viris formidabilis fuerat. luxu
ria et ebrietate victus/a femīa int̄
fectus eſt. Nec femīe ad tyrānū pa
tuiſſet ingreſſus. niſi hoſtilē animū
pia ſimulatiōe texiſſʒ Nō ē enī dol9
q̄ ſeruit fidei. ⁊ militat caritati Et
quidem fidei eſt/ q̄ increpat ſacerdo
tes/qui diuine miſerationi ꝑſcripſe
rant tp̄s/ ex pacto hoſtibus ſe dedi
turi ⁊ vrbē/niſi infra quīq; dies eis
dn̄s ſubueniret Caritatis aūt q̄
nulla formidauit ꝑicula / dū fr̄es
⁊ populū dn̄i/ab hoſtibus liberaret
Nā ⁊ hoc egredientis in ſalutē indi
cant verba. Fac inquit dn̄e. vt gla
dio ꝓprio eius ſuperbia amputetur
⁊ capiatur laqueo oculorꝫ ſuorꝫ in
me ⁊ percucies eū ex labijs carita
tis mee Da michi in aīo ꝯſtanciā.
vt ꝯtēpnā illū. ⁊ virtutē/vt euertā
eū Erit enī memoriale noīs tui cū
manus femīe deiecerit eū Vocauit
ergo abrā ſuā ⁊ deſcēdēs in domū
ſuam abſtulit a ſe ciliciū. et exuit ſe

veſtibus viduitatꝭ· Et lauit corpꝰ ſu
um· Et vnxit ſe mirra optima· Et diſ
criminauit crinem capitis ſui· ⁊ im
poſuit mitrā ſuꝑ caput ſuū· ⁊ indu
it ſe veſtibꝰ iocūditatis ſue· cingens
ſandalibꝰ pedes ſuos / aſſumpſitq̄ꝫ
dextralia Et lilia· ⁊ inaures ⁊ anu
los Et oībus ornamentis ſuis orna
uit ſe· contulitq̄ꝫ ſplēdorē dominꝰ·
qm̄ oīs iſta compoſitio nō ex libidi
ne· ſꝫ ex virtute pendebat· Et ideo
dominꝰ hāc in illa pulchritudinē ā
pliauit vt incomparabili decore ocu
lis oīm appareret Illuc ergo pueni
ens ⁊ publicam captans hoſtem/
dixit iudich oloferni· Sume vba
ancille tue· quoniā ſi ea ſecutꝰ fue
ris· perfectam rem faciet dn̄s tecū·
Viuit enī nabugodonoſor rex terre
Et viuit virtus tua que eſt in te ad
correptionem oīm aīarū errantiū/
qm̄ nō ſolum hoīes· ſꝫ ⁊ beſtie agri
ſeruiūt illi ꝑ te/ ⁊ obtēperāt illi Nū
ciatur enī virtus ⁊ induſtria aī tui
vniuerſis gentibꝰ/ ⁊ indicatū eſt oī
ſclō· q2 tu ſolꝰ potens ⁊ bonꝰ es in
oī regno eꝰ· ⁊ diſciplina tua oībus
gentibꝰ ꝑdicatꝛ Et adiciens ait· ve
niēs nūciabo tibi oīa ita vt adducā
te ꝑ mediā ihrlm· ⁊ habebis oēm
ppl'm iſrl'· ſicut oues quibus nō eſt
paſtor/ ⁊ nō latrabit· vl' vnꝰ canis ꝯ
te· qm̄ hec michi dcā ſunt ꝑ ꝓuiden
ciam dei· Quid q̄ſo iſidioſiꝰ excogi
tari ꝑt· quid captioſiꝰ dici hac miſ
ciā diſpēſatiōe ꝯſilij ? Dixit itaq̄ꝫ
olofernes· non eſt talis mulier ſuꝑ
terrā in aſpcū ⁊ pulchritudine ⁊ ſen
ſu verboꝝ· Cor enī eius concuſſum
ardebat in concupiſcētiā eiꝰ· Dixit

q̄ꝫ bibe nūc ⁊ accūbe in iocūditate
qm̄ inueniſti grām corā me Ipſa vero
q̄ luxuriari nō venerat· fidei ⁊ forti
tudinis ſue inſtrumēto/ vſa ē luxuri
a aliena· ⁊ crudelitatē quā ſemel ſo
piuit blādicijs/ in ppli liberatiōe/ ca
ritatis armis occidit· Percuſſit er
go olofernē i ceruicē Et abſcidit ca
put eiꝰ· ⁊ tradidit illud ācille ſue·
vt poneretur in perā reportandū in
vrbē· q̄ ſalutē fuerat ꝯſecuta in ma
nu feīe Hoc tn̄ cauēdū docet hyſ
torie· ne q̄s illiꝰ moliatur interitū·
cui fidei ꝗ ſacmēti religiōe tenetꝛ aſ
trictꝰ Nā et ſedechias ob neglectā
fidei religionē legꝛ ē captiuatꝰ (⁊ qd̄
i alio regū iude nō memi· eruti ſt o
culi eiꝰ q2 deū cui iuratur· ceā cū ex
iuſta cauſa caueꝛ tyrāno· lapſꝰ i ꝑ
fidiā nō ꝓpoſuit an̄ ꝯſpcm̄ ſuū· Pꝫ
nͤ veneni/ lꝫ videā ab īfidelibꝰ aliqn̄
vſurpatā nullo vnq̄ꝫ iuē indultā le
go licētiā· nō ꝙ tyrānos de medio
tollēdos ēē nō credā: ſꝫ ſn̄ religiōis
honeſtatiſꝫ diſpēdio Nā ⁊ dauid eo
tū q̄s legēm regū optimꝰ/ ⁊ q̄ excep
to ꝑmōe vrie ethei i oībꝰ icul patꝰ
iceſſit· lꝫ tyrānū grauiſſimū ſuſtine
ret/ ⁊ cū ꝑdēdi ſepe nactꝰ fuerit occa
ſionē/ ei tn̄ ꝑcere maluit/ cōfiſis de
mia dei· qui cum ſine peccato pote
rat liberare· Decreuit ergo expec
tare patienter vt ille viſitaretur a
domino/ reddita caritate/ aut in prc
lio caderet· aut alias iuſto dei iu
dicio moreretur· Pi quidem· vel ex
eo ꝑt iſigniri patiētia eius· ꝙ cū o
ram clamidis ſaul preſcidiſſet in
ſpelunca· ⁊ alibi de nocte caſtra in
greſſus· cuſtodum negligentiam

increpaſſet . ip̄m regem corripit pſ̄teri . qꝛ dauid cauſā agebat iuſticie. Et hic quidē modꝰ delendi tyrannos vtiliſſimꝰ ⁊ tutiſſimꝰ ē . ſi qui p̄mūtur/ad patrociniū clementie dei humiliati cōfugiāt/ vel puras manꝰ leuātes ad dn̄z . deuote p̄abꝰ flagellū quo affliguntur auertūt . Pctā eteni delinquētiū/vires ſūt tyrannorū . Vn̄ achior dux filiorꝝ oīm amō ſaluberrimū hoc dedit cōſiliū oloferni . Perq̄re inquit nūc dn̄e mi ſi eſt aliq̄ iniq̄tas p̄pli in ꝯſpc̄u dei eorū vel aſcēdamꝰ ad illos . qm̄ tradēs tradet illos deꝰ eorꝝ tibi ⁊ ſubiugati erūt ſub iugo potētie tue . Si aūt nō eſt offēſio p̄pli huiꝰ corā deo ſuo . nō poterimꝰ reſiſtere . qm̄ dn̄s eorꝝ defendet illos . ⁊ erimuſ qꝫ in opprobriū vniuerſe terre // Cplm̄ xxi . Omniū tyrannorꝝ finē eſſe miſerā . ⁊ quō i eos vindictā deꝰ exercet ſi manꝰ ceſſet humana ⁊ hoc in iuliano apoſtata ⁊ multis ſacre ſcripture patet exemplis . : .

Finis eni tyrannorꝝ ꝯfuſio eſt . ad interitū quidē ſi i malicia pſeuerāt . ſi reuocātur ꝯ aduenia . Nā ⁊ ipi flagello patiꝰ incēdium . cum in correctionem filiorū . eo fuerit vſus pr̄ . Et inquit/achab reueritus eſt faciē meā . nō inducam malū hoc in diebꝰ eiꝰ At iezabel in ſeuicia pſeuerās . condigno crudelitatē exitu ſanguinē ſuū canibus lingendū p̄buit in loco vbi ſāguinē innocentis naboth linxerant canes . Qꝫ ſi ita innocētis nabuthe ſanguis exquiritur . nunquid tot i nocentū ſāguis irreq̄ſitus erit? Vicinam iuſti coarcpiuit impietas . ⁊ in permutationem eius totius regni iura amuſit . Punitur autem malicia ſemp a domino . ſed interdū ſuos/interdū quaſi hoīs vtitur telo in penam impiorum // Afflixit pharao p̄plm̄ dei . ⁊ ab eodem grauiſſimis ē ſicut i exodo legitur flagellatꝰ plagis . Quas breuiter . vt fidelius teneātur . metro ꝯprehenſas curaui inſerere. Prima rubēs vnda . rane tabeſ qꝫ ſecūda . Inde culex triſtis . poſt muſca nocīuior iſtis . Quinta pecus ſtrauit . veſicā ſexta creauit Pene ſubit grando/poſt bruchꝰ dente nephando . Nona tegit ſolē / p̄mam necat vltima p̄lem Nec curo quis vſꝰ fecerit/hoc ſolū attēdēs : qꝛ plagas egipti ſub pharaone ſatis cōpendioſe comprehendit . In hijs tamen oībꝰ nō eſt auerſus furor eius a populo dei . ſꝫ egredientem pſequēsa curribꝰ ⁊ eq̄tibꝰ ſuis i mari ſubmerſus ē Aq̄s ergo p muro ad p̄pli defenſionē / ⁊ p telo ad ſubuerſionē tyranni vſꝰ eſt dominꝰ // Palmanazar quoqꝫ/ regnāte ezechia p̄mebat populū dei\ cōuerſuſqꝫ rex in preces aduerſus minas tyrāni clipeū diuine protectionis oppoſuit . vnde eū p yſaiam cōfortauit dn̄s dicēs . Non ingredietur vrbē hāc . nec mittet in eā ſagittā / nec occupabit eā clipeus/ nec circūdabit eā munitio . Per viam qua venit reuertetur . et ciuitatem hanc non ingredietur dicit dominus . Protegamqꝫ hanc vrbē . et ſaluabo eā p̄pt̄ me . ⁊ p̄pt̄ dauid ſuū meū Factū ē ergo i nocte illa venit āgelꝰ dn̄i . ⁊ pcuſſit caſtra

aſſirioꝝ· centū octogītaquinqꝫ mi
lia· Cūqꝫ diluculo ſurrexiſſet· vidit
omnia corpa mortuoꝝ· ⁊ recedēs
abijt· ⁊ reuerſus ē ſennacherib rex
aſſirioꝝ· ⁊ mā ſit ī niniue Cūqꝫ ad
oraret in templo neſarach deū ſuū·
adramelech ⁊ ſaraſar filij eius ꝑ
cuſſerūt eū gladio· fugerūtqꝫ in ter
rā armenioꝝ· ⁊ regnauit eſeradon
filius eius ꝓ eo Nec moueat ſi a
lio nomīe cenſeatur in diuerſis hyſ
torijs· qꝛ pro traditione hebreorū
ſicut iheronim⁹ auctor eſt· idem pen
tanonu⁹· Dictus eſt eni ſalmana
zar· et ſēnacherib· ⁊ phul· ⁊ teglad
phaloſar· ⁊ ſargon· Niſi eni poli
nonius habeatur· hyſtorioꝝ qua
dam ꝯtrarietate diſſidentiū qn̄qꝫ va
cillabit auctoritas· Hic ergo ange
lico gladio ꝑmū aduerſus exercitū
vſus eſt dn̄s· deinde aduerſus im
piū manib⁹ filioꝝ· Ipſa quoqꝫ na
tura vindicās ſtupet interdū / altiſſi
mi / ⁊ hominū ꝓuocāte malicia / cre
atoris ſui legib⁹ mirabiliter acq̄eſ
cit Hinc ē ꝙ aduerſus deū / nabugo
donoſor intumeſcēs· exacto ſeptēni
o beſtiam egit· ⁊ penitens eſt denu
o reuerſus in hominē reb⁹ reſtitutis
et regno / licet eo poſtmodum miſe
rie miſero exitu ſpoliari· Ad tē
pora tranſeo xpiana· quoniā in om
ni gente ⁊ populo manifeſta eſt ne
quicia tyrannoꝝ et euidens pena
Julian⁹ vilis apoſtata ⁊ ſordid⁹
imperator dolo poti⁹ q̄ viribus ꝑſe
cutus eſt xp̄m· nec tamē virib⁹ tēpe
rauit Nam ſub eo grauiſſima xpia
noꝝ exorta eſt ꝑſecutio· dum gali
lei quem dicebat conatu ipſo nomē

molicbatur extinguere· Unde dū
aduerſus ꝑſas infauſtam expediti
onem ageret· ⁊ ydolis in reditu ſuo
ꝓ ſacrificio· edem deuoueret xpia
noꝝ· magni baſilij alioꝝqꝫ ſcōꝝ
precib⁹ miſertus eſt de⁹· mercuriū
qꝫ martirē deſtinauit q̄ tyrannū in
caſtris / mandato beate virginis / lā
cea pforauit· morientēqꝫ coegit im
piū / ꝯfiteri galileū xp̄m ſcilicet quē
ꝑſequebatur / eſſe victorem ⁊ de ſe
triūphaſſe Cum enim prefat⁹ ep̄s
fideles ceſaree· in eccia perpetue v
ginis genitricis dei ꝓnoctātes in o
ratiōibus collegiſſꝫ· ipſa nocte btāꝫ
virginē in viſione ſanct⁹ agnouit /
⁊ huiuſmodi ꝯſolationem accepit
Vocate inquit illa michi mercuriū
⁊ abibit interficere iulianū in filiū
meum ⁊ deum tumide blaſphemā
tem· Sanctus autem cum armatu
ra ſua adueniens velociter abijt·
Et aduocās que apparuerat mag
nū baſilium / dedit ei librum haben
tem in hyſtoria omnem mundi fac
turam / dextrorſum vero hominē a
deo plaſmatum In pncipio autem
libri ſuperſcriptio erat· dic In fine
homine iā plaſmato; parce· Suſci
piens itaqꝫ librū legit ab inicio vſ
qꝫ ad parce· Similē quoqꝫ viſionē
vidit eadē nocte q̄ſtor iuliani in ex
peditione libanius· Rediens baſili
us ad martirium ſcī mercurij / ipſa
nocte / mercurij arma nō reppit· ſꝫ
die ſequēti inuēit eadē nocte ⁊ lācea
recēti ſāguie cruētatā Oroſi⁹ tn̄ de
mercurio mēc nō facit mētionē· ſꝫ ī ex
peditiōe facit ꝑthica tyrānū referet
obuij militis telo eſſe peremptum·

Eutropius quoqꝫ qui romanam
eleganti cõpendio deſcribit hyſtori
am·peremptũ fatetur in caſtris·ſed
nullũ exprimit cedis auctorẽ· Per
ſecutionem tamẽ quã eodẽ auctore
in xp̄ianos ſup modũ exercuit· ei
ↄſtat plurimũ nocuiſſe· At hyſto
ria tripertita diligẽti9 proſeq̃tur fla
gitia iuliani· Et quanta immanita
te perſecutus ſit xp̄m· quẽ galileũ
nominabat·toto ſexto volumine cõ
prehendit Ex quib9 ad laudẽ gali
lei nonnulla inſerui· compendioſe de
cerpta ab hijs q̃ de eo ſocrates the
odericus ⁊ ſozomen9 teſte caſſiodoro
tradiderũt Iulianus ergo de ſan
guine regio deſcẽd9 et ex conſtantio
magni conſtantini nepos· qui biza
ciũ a ſuo nomine conſtantinopolim
appellat· ab inicio extitit xp̄ian9·
creſcenſqꝫ/in auditorijs cõſtantino
politane vrbis exercebatur in baſi
lica/vbi doctores erãt· habitu p̄ua
to procedens· Pedagogum habebat
noĩe mardoniũ· gramaticũ melodẽ
laconẽſem· Rethoricam vero lege
bat apud eubolium ſophiſtã· in opa
Et diligentia magni baſilij xp̄iſtia
nũ· Prouidebat enĩ imperator ne
apud paganũ ſophiſtam legẽs· ad
ĩpietatis dogmata declinaret Pro
fecit ergo·vt ei fama deferret vires
imperij gubernãdi·vñ in ſuſpitionem
duct9 imperatori· ab vrbe regia iuſ
ſus eſt abſtinere·miſſuſqꝫ nicomedi
am prohibitus eſt conuenire apud
libaniũ ſophiſtam ſyrũ paganũqꝫ/
qui ibi a pedagogis conſtantipolita
nis expulſis morabatur· Vtebatur
tamen lectione librorum eius·et in

rethorica proficiens maximo philo
ſopho epheſio· quẽ poſtea quaſi ar
tes magicas exercentem/valentini
an9 imperator fecit occidi: familia
ris effectus eſt· Cũqꝫ ab eo verba
philoſophica pregustaſſet·cepit ei9
imitari religionem· magis ac ma
gis cupidine ſuccenſus imperij· Im
peratorem vero timens· ſuſpitionẽ
qꝫ cauens·tonſus monaticam ſimu
labat vitam· agens proditorem ĩ
habitu xp̄iſtiano· ⁊ in eccl̃ia nicho
medie lector ordinatus/ſic furorem
declinauit imperatoris In manifeſ
to autem ſacros xp̄iſtianorum li
bros legebat· Et latenter exerceba
tur in philoſophia· inaleſcente ſem
per ambitione imperij· vñ ⁊ ipſe di
cebat amicis/felicia fore tempora/q̃
b9 ipſe rerũ potiretur imperio· Et q̃
dem man9 non euaſiſſet imperato
ris·niſi euſebia imperatrix inueniẽs
latitantem· Et pro eo intercedens
obtinuiſſet· vt ad philoſophandũ
mitteretur athenas Refert the
odericus q exinde diſcurrẽs omnẽ
helladã/vates q̃rebat conſulẽs an
ad imperiũ perueniret· Inuentoqꝫ
viro qui ſe potentiſſimũ fateretur in
magica· introduct9 eſt ab eo in lo
cũ ydolorũ· vt in abdito euocatos
a mago demões pn̄s ↄſuleret Qui
b9 ſolẽpnit̃ apparẽtib9 ↄpulſus ẽ iu
lian9 frõtẽ ſuã cruce ſignaculo munire
Quo facto repente demones diſpa
ruerũt· Magus itaqꝫ cepit culpare
iulianũ· At ille pretẽdẽs metũ· cru
cis ſe dixit obſtupuiſſe v̄tutẽ·eo q
ſignũ h̃ demões fugerẽt Nõ ſuſpice
ris h̃ bone vir inquit mag9·qꝫ timu

rāt ſicut aiūt. ſed abhoīati hoc ſig
nū poti9 abſceſſerunt. Et ita capiēs
miſerum odio xp̄iani ſignaculi / re
pleuit iulianū. Pt9 hec ſicut ſocra
tes auctor eſt/impator euocans iu
lianū. eū ꝯſtituit ceſarē. Et data ſo
rore ꝯſtantia in vxorem. ipm ꝯtra
barbaros deſtinat ad gallias. Duc
ceſſit ergo ei. feceꝗ ſibi initiū vincē
di barbaros ꝙ amorē ſuū apud mi
lites collocauit. Fertur etiam ꝙ dū
in aliquā ciuitatē fuiſſet ingreſſus :
corona laurea quib9 ſolent ornari
ciuitates inter colūpnas pendens
rupto fune caſu ſupˀ caput eius ceci
dit eūꝗ aptiſſime coronauit. Quo
facto ciui clamauerūt. qꝛ ei ſignū
foret imperij. Congrediens deīde
cū hoſtib9 tanta felicitate pucatus
ē. vt a militib9 appellaretur auguſ
tus. Cūꝗ corona deeſſꝫ imperalꝭ.
vn9 ſigna portantiū/ torquē quam
habebat/capiti eius circūpoſuit. Et
hoc modo fact9 eſt imperator iulia
nus. Que vero poſtea geſſerit illis
phs ꝯiudicent audiētes. Nam in ip
ſo pn̄cipio oīa ꝓ libito diſponebat.
ſigmētūꝗ xp̄iane religionis abie
cit. et ſingularū vrbiū templa ape
riens. ydolꝭ offerebat dicēs ſeipſum
eſſe pōtificem paganoꝝ. Inteſtino
quoqꝫ bello laceraſſꝫ impiū : niſi ei
degenti in tracia fuiſſet mors impa
toris ꝯſtancij nūciata. Vt vero fa
uorē multitudinis ſibi conciliaret.
ius ſibi pſſcrende religiōis oīb9 indul
gebat. Studebat ob hoc oīb9 oīa
fieri. Hic vane glorie cauſa larg9.
hinc affectata ſimulatiōe phi pc9.
hic a ciuilitate ſicticia comis. Hinc

grauis a mole impij. ꝛ(qđ maxie
erat) ne crudelis haberetur / māſue
tudinē mētiebatur. Ceterū qualꝭ
eſſet religione mōſtrabat. Epōs er
go in exiliū deportatos iuſſit euo
cari. ꝛ ꝯfiſcatas eoꝝ ſibi reddi ſub
ſtantias. Tēpla quoqꝫ paganoꝝ
velociter ſuis nccarijs preccipit api
re ꝛ que eis ablata fuerāt incūctā
ter reſtitucre ſanccivit. Palacio ex
pulit eunuchos. tonſores ꝛ cocos.
Eunuchos quidē eo ꝙ vxor ei9 obi
erat. poſt quā nō duxit aliā. Cocos
aūt. qꝛ more phi cibis ſimplicib9
vtebatur. Tōſores. quoniā vt ip
ſe ait. vn9 ſufficit multis. Scripto
res plurimū venerabatur/cultores
qꝫ diſciplinarū. ſed maxime phan
tes. vñ et fama viros huiuſmodi
vndiꝗ congregabat. circa palacia.
qui circūamicti pallijs. magꝭ habi
tu ꝙ magiſterio pādebātur. Erātqꝫ
graues vniuerſis xp̄ianis ſeducto
res viri/ ꝛ impatoris religione ſem
per fauentes. Noctib9 vigilās ꝯſcri
bebat libros. quos in ſenatu publi
ce recitabat. Sol9 enī impator a iu
lio ceſare in curia recitauit orōnes.
Publicū curſū mulaꝝ et caballoꝝ
inhibuit. iubens eos vtilitatibus
publicis miniſtrari. Hec eius opa
laudant pauci. pluresꝗ vitupe
rant. quia remoto faſtu palacij
contemptibile videatur imperium.
Apud ſozomenum fertur. qꝛ mox
in ipō pn̄cipio ſic apte ꝛ impudēter
negauit xpriſtianā fidē vt qbuſdā ſa
cificijs ꝛ inuocatiōib9 /q̄s expediti
ones vocāt pagani ꝛ ſanguie immo
lato nrm̄ baptiſma ſtuderet abluꝫ

⁊ abrenūciate eccleſiaſtice confeſſio
ni· Ex illo ei tpe tā ſecrete q̄ publi
ce vel in templis/pagani licēter ſacri
ficia celebrabāt· Ferē autē qz dum
aliquādo ſacrificaret oſtenſum ſit ei
in viſceribus hoſtie ſignū crucis co
rona circūdatū Quo viſo·alij quidē
pterriti·vere religionis virtutem ⁊
xpiſtiani dogmatis eternitatem in
tellexerunt / eo q̄ corona victorie
indicium eſt·⁊ ambitus circularis in
ſe rediens/eſt finis ignarus· Prin
ceps autē confortans eos ſibi proſ
pera mōſtrari aſſeruit·⁊ quia ſignū
dogmatis xpiani cocrceretur·ne ei
dilatari liceret circulari termino eſſe
conſeptū Cum autem adhuc pue
ri gallus vel iulian9 ad ſepulturam
mame martirꝭ/opere inter ſe diuiſo
certatim baſilicam fabricarent·rec
dictu mirabilis ⁊ forſitan incredibi
lis accidiſſe narratur Galli namq̄z
ps augebatur·vtiliterq̄z creſcebat·
iuliani vero labores·alij quidem ſo
diebantur·alij terra ipā euomente
ruderibus implebātur Aliquociens
terre depoſita fundamenta copulari
non poterant·ac ſi quedā violenta
virtus/ab inferiore loco ea repellē
do depelleret Res prodigioſa viſa
eſt omnibus exiſtimantibus·quia
non eſſꝫ vir ille in xpiſtiana religi
one ſalubris·nec falſo/quod patuit
ex poſt facto·nam eccleſias ⁊ miniſ
tros poſſeſſionib9 ⁊ priuilegijs ſpo
liauit·vel quod nimis graue vel pla
ne iniurioſum eſt·clericos iuſſit mili
tibus aggregari·dum prouincie ſec
uturos·plurimoſꝫ eorū curie tradi
dit Populum vero xpiſtianū cum

vxoribus vel liberis inſcribi precepit
et tanq̄ vicaneos tributa perſolue
re/⁊ galileos omnes cenſuit infelici
diminutioni capitis ſubiacere // In
inicio autem xpiſtianis penis mi
tior viſus eſt·ſciens priores perſecu
tores nichil profeciſſe in pena xpia
norū·qui magis inde creuerunt vel
facti ſunt glorioſi·pro vero dogma
te morientes· Inuidens ergo eorū
glorie abſtinuit a tormentis·iudi
cans eſſe neceſſariū·vt ſermone pu
cius ⁊ admonitione ad paganitatē
colendā populum ſuaderet·ſperans
eciam hinc ſe monſtrare dementem
Dicitur enim quia dum cōſtantino
poli apud fortunam ſacrificaret/vr
bis acceſſit ad eum maris epiſcop9
calcedonie/et publice impiū vel ſine
deo apoſtatā vocitauit· At ille ſolā
ei īproperās cecitatē· eo q̄ ſenex ce
cus manu alteri9 agebatur adiecit
Neq̄z galileus deus tuus curare te
pt Reſpondit maris Gracias ago
deo qui hoc egit ne te viderē picta
te nudatū Imperator autē ſilens abſ
ceſſit·phm ſimulās· vt oſtētatione
paciētie paganitatē roboraret Lege
āt ihibuit ne galileorꝫ filij poetarꝫ
rethorꝫ ⁊ phorꝫ legerēt diſciplinas
Proprijs inq̄t telis ſcdm puerbiū
vulneramur· Ex nr̄is eni armati/
ex noſtris cſcriptoribus cōtra nos
bella ſuſcipiūt· Poſuit et aliā legē
ſapiens galileos expelli milicijs
Adiecit et aliam·vt galileis bona
auferretur· quoniam xpiſtus eorꝫ
eos pauperes eſſe preceperat Scrip
ſit appollinaris vir doctus et inge
nioſus heroicis verſibus ex homeri

poemate hebraicam antiquitatem
ꝗ in alio opere imitatus eſt comedi
as· menandri fabuloſitate deducta
Euripedis quoq; tragedias et lirā
pindari/ ſecutus eſt ⁊ abſolute dicen
dū· quia ex diuinis ſcripturꝭ argu
menta ſumēs· omnes eruditas lec
tiones tempore ꝑuo compoſuit· nu
mero· virtute· moribus· conſcriptio
ne· caractere ⁊ diſpoſitione grecorū
valde pares· Fecitq; librū nobilem
ad ipſum imperatorē ſiue contra phi
loſophos· in quo tractis ſacre ſcrip
ture teſtimonijs illos irrefragabili
ratione deſipere ꝓbauit· ⁊ ſe vera ſen
tire de deo. Que leges imperator da
ret tūc ſcripſit epiſcopis· Legi et re
ꝓhendi. Cui epi reſcripſerūt· Et ſi
legiſti· nō agnouiſti. Si enim agno
uiſſes· nequaq̄ reprehendiſſes· Baſi
lij aūt capadoceni creditur hec fuiſ
ſe epiſtola // Veniēs aūt anthio
chiam imperator eo ꝙ eſſet ei barba
valde ꝓlixa deriſus eſt· dicentibus
antiochenis. Tondeatur· vt ad fu
nes barba eius ꝓficiat· Et quia tau
rum cōſueuerat imolare· taurū et a
ram ſuo formari precepit in ſolio· La
crimātes ergo dicebant Iſte taurus
euertit mūdū· Et niſi eū libanius
reuocaſſet/ grauiter afflixiſſet anti
ochenos. Aduerſus quos tamē librū
ſatꝭ vrbanū cōſcripſit // Vt aūt eci
am iudeos denuo armaret in xpm:
templū iheroſolimis eos inſtaurare
precepit. Concurrentibꝰ quoq; quos
de toto orbe cōuocauerat· plurima
miniſtrauit· miſitq; preſidem impio
rum executorē digniſſimū preceptorꝫ
Aiūt enim quoniā ad repurgiū fo
dendū/ argenteos hamos ⁊ cophi
nos ⁊ ſcaphas habuerint. Cūq; fo
dere iam cepiſſent ſtatuta quidē die
hꝭ multitudo plurima faciebat. Noc
te vō ſpontanea terra de valle creſ
cebat. Solutis itaq; prioris fundamē
ti reliquijs· noua omnia preparabāt·
Cūq; gipſi ⁊ calcis multa modio
rū milia congregaſſent vis magna
ventorꝫ repente reſpirans tempeſta
tes atq; ꝓcelle ſubito facte· quicq̄d
congregatum fuerat diſperſerūt //
Adhuc autem veſanientibus eis· ⁊
nequaq̄ diuina longanimitate cor
reptis· maximus primo terre motus
factus eſt· ⁊ quiſquis non fuerat
diuinis miſterijs imbutus· vehemē
ter eſt attritus. Cum vero neq; hoc
terrerētur indicio/ ignis ex fūdamen
tis que ſuffodiebantur egrediens·
plurimos fodientiū cōcremauit· ali
orū mēbra diſſoluit· nocte plurimis
in vicina porticu dormiētibꝰ/ cadēs
ſubito ipā porticus cū tecto dormien
tes oppreſſit· Alia vero die in celū ſig
nū ſplendēs ſalutaris crucꝭ apparu
it· Sed eciam iudeorꝫ veſtes crucis
ſignaculo ſunt implete· nō ſignate
tamen ſplendenti colore ſed nigro·
Hec itaq;/ dei rebelles cōſiderātes:
et diuina cōtremiſcentes flagella:
ad ꝓpria ſunt reuerſi cōfitentes eſſe
deum/ qui ab eorꝫ ꝓgenitoribꝰ lig
no ꝓbatur appenſus // In hijs ta
men omnibꝰ nō eſt auerſus furor
ipij· Sꝫ indurato corde precepit vt quiſ
q; ſacrificare nollēt· palaciū nō intra
rēt· ⁊ neq; collegio· neq; foro· neq;
arbitrio neq; dignitate· nec q̄libet
aminiſtratione participaretur. Cū vō

torquebantur xp̄iani aut ſpoliabã
tur/eis patientiã indicebat. qm̄ hãc
galileus eoꝝ/expꝑſſo verbo legis
et teſtimonio operis/ſuos docuerat
ſectatores. vnde ⁊ multi xp̄ianoꝝ
retrorſũ abierunt. aut ſtrati metu.
aut capiti dolo. ⁊ ĩualeſcebat ſeuici
a paganoꝝ Ut aũt ad ydolatriam
milites facilius aſſueſcerent. ſtuduit
ad p̄ſcũ ſcema reformare illud ſig
nũ ſublimius romanoꝝ q̄d ꝯſtantinus
in formã crucis mutauerat Verũ
ĩ publicis ymaginibus iouẽ q̄ſi de ce
lo ſibi coronã deferẽtẽ vel purpurã/
mercuriũ quoq; vel martẽ in ſe reſpi
ciẽtes velut ꝑ teſtĩonio ſapientis ⁊
fortis depigebat Hoc agẽs ĩ yma
ginibus vt ſub occaſiõe impij latẽt
adorẽt dij. ⁊ hoc mõ ſubiecti clãcu
lo fallerẽt. exinde ſic capti facilius
ĩpleturũ q̄d vellet Si veõ detrecta
rẽt torquerẽt q̄ſi impij ꝯtemptores
Approbabat ãt ſtudia xp̄ianoꝝ. li
cet ꝑſeq̄rẽt fidẽ. vel exercicia virtutũ/
quo paganoꝝ roboraret errorẽ A
pud galileos nõ verã mẽtiebat ẽe.
ſ; fictã Decreuit ergo eis virtutes
ꝓpri. et paganos xp̄ianis abſq;
fide moribus inſtitutos/phie voluit
eſſe cultores. ſicut arſacio pontifici
galathie ſcripta ab eo ĩ hũc modũ
docet epiſtola Paganoꝝ res nõdũ
agit ſcd̄m intẽcionẽ nr̃am ꝓpt cul
tores eius in negligẽtia poſitos Nã
deoꝝ claritas. magnitudo atq; ſub
limitas. omni oratiõe. omniq; ſpe
maior eſt / ſed propicij nobis ſunt
dij propter dementiam quam ha
bemus. cum illorũ prouidentia in
ꝑuo tempꝛe tanta mutatio facta ſit

ꝑſtum neq; orare aliquis ꝑmitus
preſũpſerat Cũ ergo credimus hoc
poſſe ſufficere. nequaq̃ reſpiamus
quẽadmodũ ſupſtitionẽ xp̄ianorũ
auxit cura ꝑegrinoꝝ. ⁊ circa ſepul
turas ⁊ mortuos multa ſolacia. ho
neſteq; ꝯuerſationis ſtudia nõ vera.
ſ; ficta. quas res arbitror apud nos
debere ſub veritate geri. Non itaq;
ſat eſt te talẽ eſſe: ſed omnes abſo
lute circa galaciã ſacerdotes. quos
aut deprecare. aut ratiõe flecte. aut
certe feſtinanter a ſacerdotali miniſ
terio remoue. niſi dijs cũ ꝯiugibus
et filijs atq; ſeruis colla ſubmiſerĩt
non ferẽtes vlterius eorum ſeruos
aut filios/hoc facere contempnen
tes. aut galileos impie contra de
os agentes. et impietates pietati
bus preponentes Deinde cunctos
ãmone vt ſacerdos neq; ad ſpecta
cula procedat. neq; in tabernis bi
bat. aut cuilibet arti operibuſq; tur
bidibus aut impudentibus preſit.
Qui obediunt honorentur. inobe
dientes expelle Xenodochia conſti
tue per ſingulas ciuitates. vt noſ
tra perigrini clemẽcia fruantur. nõ
tantum noſtri. ſed et extranei pecu
nia indigentes Ut habeas vnde fi
at/interim decreui ſingulis annis
triginta milia tritici modios per v
niuerſam dari galathiam. et lx. mi
lia vini ſextarios Horum q̃nta pro
pauperibus templa obſeruãtibus de
bet expẽdi. reliqua ꝑegrinis indigẽ
tibuſ q; diſtribui Turpe nãq; ẽ. vt
iudeos nõ abiciãt. ſ; porcius nutriãt ĩ
pij galilei. vel ſuos pariter necnõ eciã
nr̃os. ;; ñ võ nr̃oꝝ ſolacio deſeratur

Quapropter doce etiam collatioēs
facere paganos ad talia miniſteria
paganoꝝ q͞ȝ viros offerre p̄miciās
frugum Eoꝝ huiuſmodi bn̄factis
inſtitue docens eos hoc opus olim
fuiſſe noſtroꝝ. Homer9 enim hoc
ꝓbat. introducēs emeriū talia faci
entem Nos ergo neq͞ȝ bona nr̄oꝝ
mutamur. ꝫ alijs remittim9/negli
gentia nō cōfuſi. magis aūt deoꝝ
reuerentiam reſpicientes Si igitur
hec te facientem ego cognouero. le
ticia plen9 ero Preſides ꝓuinciarū
raritus domi ſuſcipe Frequenter eis
ſcripta tranſmitte Ingredientibus
eis ciuitatem/ſacerdotū nullus oc
currat Cumq͞ȝ ad tēpla venerīt deo
rū. intra ianuas eos nemo p̄cedat
militum/forte aut p̄cedentiū offici
orum. ſed qui voluerit ſubſequatur
Cū ad ipſum limen tēpli ꝑuenerit
ꝑuatus exiſtat Tu enī ſicut noſti
intus es iudex Hoc enim etiam ſa
cra ſanctio videtur exigere Obediē
tes igitur ꝑ veritate pij ſunt. relic
tātes vane glorie cōprobāt Quid
enim patiatur. aut quod mereatur
auxiliū qui matrē deoꝝ habere ꝓpi
ciam noluerint? Qui ergo eam ne
glexerant nō ſolū ſine q̄rela nō erūt
ꝫ etiā noſtre indignatiōis impetum
ſuſtinebūt Neq͞ȝ enim fas eſt vt il
li ꝑcatur qui deos habuerit inimicos
Suade ſiquidē eis. vt ſi mea frui
volūt tuitione. oēs matri deoꝝ ſtu
deant offerre culturam Hec qui
dem ſcripſit ⁊ ad ſimilitudinem ec
cleſie/demonū templa conſtituit et
inſtituit miſtros ī diuerſis gradib9
ad inſtar clericoꝝ. vt eſſent qui cete

ros docerent cultū ꝑfidie. et penite
tes poſt culpam ſcd̄m traditionem
xpriſtianorum correctione mediocri
reformarent Nichil autem quod a
paganis ꝯmitteretur in xp̄m enor
me videbat. adeo quidem. vt nec
ſeuire in mortuos inhumanū aut
crudele paganis videretur Unde ī
ciuitate ſebaſtea iohānis baptiſte ſe
pulchrum aperuerunt. igniq͞ȝ tradi
derunt. oſſa vero ac puluerem diſꝑ
ſerūt. Si vel capita flagiciosorum
ciuis. vel ſūmatim/ que ꝑ ipſum in
orbe aduerſus eccleſiam geſta ſūt.
voluero enarrare. multis magniſq͞ȝ
voluminib9 tanta egebit materia.
Sed ꝑgrediamur ad finem quē
pius galileus intemerate virginis
filius/impio ꝑſecutori ſuo ad conſo
lationem eccleſie ſue ⁊ ad gloriam
maieſtatis qua patri coequalis et
conſubſtantialis eſt potenter inflix
it Procingens ergo ſe ad ꝑſicā ex
peditionem. ꝑ more miſit delphos
⁊ delum. atq͞ȝ dodonem. conſulens
an expediret ad bella procedere Va
tes itaq͞ȝ vniuerſi victoriā promit
tebant. vno inter cetera animati re
ſpōſo. quod pro exemplo mendacij
ac ſeductionis inſerere nō pigebit.
Eſt autē huiuſmodi Nunc omnes
aggredimur dei victorie tropheā re
ferentes circa fluuiū thiren Horum
ergo dux ero belligerator mars.
Quiſquis ergo phicium muſarum
principem et dominum rationis cre
dit. vim et mentē carmini huī9 īter
p̄tetur Quo miſer ciat9 oīmodā ſi
bi victoriā ſompniās/etiā galileos
delere p̄ꝓabat A plurimis tamē vt

opoꝛtuit vilis apoſtate ꝯtemptus
eſt In anthiochia namq̧ vir qui
dam optimus pedagogus adoleſcē
tium habitabat. eratq̧ illic famo
ſiſſimus ſophiſta libaniꝰ. expectās
victoriam iuliani. habēſ q̧ pre ocu
lis minas eius Ait ergo verum de
ridendo religionem Nunc fabri fili
us quid putas agit? At pedagogꝰ
completus gratia dixit O ſophiſta
creatoꝛ omniū quem tu fabri filiū
nominaſti. locellum ſepulture iulia
no ꝯponit Poſt paucos dies moꝛs
nūciatur iuliani et in locello aduec
tus eſt. minarūq̧ timoꝛ euacuatus
Eodem quoq̧ tempoꝛe vir religio
ſiſſimꝰ iulianus/cognomento ſaba/
ſubite hylaritatis cauſam/a miniſ
tris interrogatus. reſpondit Ferus
ſacre vinee deuaſtatoꝛ. penas exac
tus eſt vaſtationis ſue. iacetq̧ moꝛ
tuus. terroꝛibꝰ miniſq̧ fruſtratus.
Quod exp̄mendꝰ ordo eſt quo de
ceſſit impius perſecutoꝛ Cum ergo
tam ciues q̄ꝫ hoſtes bello perſico la
boꝛibus ⁊ fame multipliciter afflix
iſſet. veniens teſiſontem ciuitatem
in tantum obſedit ṙgem vt crebris
legationibus ei offerret partē reg
ni dum ſolutꝰ bello diſcederet Qd̄
imperatoꝛ contempſit elatus. nec
attendens quidē quia vincere bonū
eſt ſupervincere nimis inuidioſum.
Confidebat enim magicis artibꝰ
et arbitratus ſcd̄m pytagoꝛicam o
pinionem animas diuerſa coꝛpo
ra ꝑagrare/ſe credebat poſſidere ani
mā alexādri. ā qd̄ pocius in alio coꝛ
poꝛe eſſet aliꝰ alexāder Querebāt
ergo romani de p̄ncipe qui bellum

finire nolebat. reſiſtebant tamen in
ſtātibus ꝑſis ita vt frequenter nūc
hij nūc illi verterētur in fugam Por
ro iulianus in equo reſidens exerci
tū circūfoꝛtabat Inermis quidē/ſpe
felicitatꝭ ſue p̄ſumēs/ꝯ quē iaculū re
pēte delatū/diſcurrēs ꝑ brachiū i e
ius latꝰ imerſū ē Ex h̄ vulnē ſuſce
pit terminū vite Quis vero iuſtiſſimū
itulit vulnꝰ. hactenus ignoꝛat Nā
alij quēdā inuiſibiliū h̄ itulisse ferūt.
alij vnū paſtoꝛū hiſmaelitarū. alij
militē fame ⁊ itinere fatigatū Sz ſi
ue hō ſiue āgelꝰ fuerit. patet q2 diui
nis iuſſionibꝰ obtēperauit. Aꝑūt ci
q2 cū fuiſſꝫ vulnerātꝰ. mox manū cō
pleuit ſanguine ſuo. ⁊ in aerē ꝓie
cit dicens Viciſti galylee viciſti. ⁊ in
eo ip̄o victoꝛiā ꝯfeſſus eſt ⁊ ſi blaſ
phemꝰ Defunctꝰ eſt aūt tercio āno
imperij ſui / vite tricesimopꝛimo.
Nimium tamē viſus eſt vixiſſe bo
nis/qui nōmodo in eccleſijs. ſed eci
am in theatris predicabāt victoꝛi
am galylei. Omēs enim clamabāt
Maxime fatue ubi vaticinia tua? Vi
cit deus ⁊ xp̄us eius Defuncto
impio inuenta ſunt in templis ſimu
lacra ſtupenda principis / ⁊ mira in
ſignia ſapientie cōclamate ⁊ famo
ſiſſime pietatis. Nam in carris a
perto templo qd̄ vſq̧ ad reditum
ſuum clauſum eſſe preceperāt inuen
ta eſt mulier a capillis appēſa. ma
nus extenſas habens apto vtero.
in cuiꝰ iecoꝛe euētū ꝑſica belli fuerāt
ſpeculatꝰ In āthiochia q̄z archas
in palacio plurimas / humanis ca
pitibꝰ plenas inuenerūt ⁊ dimerſa
puteis/ inumera coꝛpoꝛa moꝛtuoꝝ

Prodigioſa ⁊ ſcelesta illius/q̄ nec
imꝑatorem· nec philoſophū deuene
runt· ſed impiū et magnū de hoſ
tem ⁊ hoīm/turpiter laxius pandit
hyſtoria. ¶ In gente quoqꝫ britānica
rum ſicut quedam noſtratū teſtatur
hyſtoria ad cōpeſcendā ꝟl puniendā
tyrānidis rabiē/ glorioſiſſime mar
tiris et regis eadmūdi manū exer
cuit· Cum enī ſuanus britānie inſu
lam quā ex magna parte occupaue
rat vaſtaret· ſpoliaret· ⁊ mēbra xp̄i
ꝑſecutionibus multis affligeret· ut
dictione cenſus quē lingua āglorū
danageldum nominant prouinciā
onerauit· precepitqꝫ poſſeſſiones
memorati martiris cōferre in cenſū·
Supplicatū eſt ei· contēpſit preces·
Miſſus eſt a martire religioſus fra
ter ſub interminatione inhibuit ne
eccliam xp̄i/domū martiris ꝟl liberā
familiā eius tyrānus indebita pre
meret ſeruitute· Sed impietas ad
preces obſurduit· intumuit ad pro
hibitionem· ad minas induruit· et
ꝯuicijs ⁊ iniurijs afficiens humilē
nunciū dei· vlcionem accelerauit ma
nū flagellum ꝓuocauit et paciēcia
dei ꝯtēpta temeritate ceciis incurrit
in mortē Nec mora Nā tyrannus
e veſtigio expirauit Inter milites ei
agens in caſtris ſolus ſicut ipſe confeſ
ſus eſt· cum telo vidit adeſſe btūm
eadmundū· increpantem cū et ceciē
tem ad mortē Et ab ea quidē die /
licet inſula graues tyrānos habue
rit· eccia beati eadmūdi a predicta
indictione fiſci manſit imunis· Ne
mo enī eorꝫ martirem auſus eſt ꝓ
uocare· aut in opprimenda eius eccia

periculum facere ſui Noſtris tamen
temporibus euſtachius filius ſtepha
ni· qui in ecciam dei ſeuire decreue
rat Cū oīa ꝑ viribus depopulatus
eſſet/ ⁊ terrā beati eadmūdi cui om
nes ꝑſones detulerāt videret opu
lentā· ſibiqꝫ nō eſſet/ cōſumptis opi
bus regni vn̄ ſemel ꝟl ſcdo milici
bus era proderēt Iam enim defece
rant donatiua/predia iā dicte eccie
depopulatus eſt· nōdum tamē digeſ
ſerat cibum· quē de facultatibus loci
acceperat Ipſaqꝫ die anteq̄ ſe domu
ſue reciperet que nimis vicina erat
tactus eſt martiris manu et letali
percuſſus morbo· die circiter octaua/ē
bus ceſſit ⁊ vita Quid moror in pau
cis? Ubi ſūt· ut de domeſticis loquar
gaufridus· milo· rānulfus· alanus·
ſymō· gillibertus· non tā comites
regni· q̄ hoſtes publici vbi villinus
ſareſberienſis vbi marinio q̄ impel
lente btā virgine incidit in foueam
quā parabat· ubi alij quorꝫ vel nōia
conficerent librum? Horꝫ vtiqꝫ ma
licia inſignis eſt· infamia celebris·
infelix exitus/et quem ꝑſens etas
ignorare non poteſt Si ergo quis
antiquas neſcit hyſtorias· ſi igno
rat quomodo tyrus cui reges terga
prebebāt· a regina ſcitarum tamiri
proſtratus eſt· ſi caſus ⁊ precipicia
precedentum non recolit tyranno
rum· vel ea que oculis ingeruntur
inuitis attendat et luce clarius intu
ebitur omnes tyrannos miſeros
eſſe

¶ Capitulum viceſimūſecundum
De gedeone qui forma preſidenti
um eſt· ⁊ antiocho

QUid itaq; ſibi velit qui re-
publicam id eſt populũ dei
indebito ſeruitutis iugo ni-
tũtur opprimere? Nõ video niſi for-
te ea de cauſa ꝑſonam appetant vt
tormenta miſerie potẽter ferãt Si
eni regere tantum appeterent·non
dñari/onꝰ officij metientes nequa-
ꝙ̃ tanta currerent auiditate·volun-
tas enim regentis de lege dei pen-
det·et non preiudicat libertati At
tyranni voluntas ꝯcupiſcentie ſer-
uit·et legi reluctãs/qui libertatem
fouet·conſeruus iugum ſeruitutis
conat̃ ĩponere Docet hec ſcriptura
cui ꝯtraire nõ licet Dixerũt oĩs iſ-
raelis viri ad gedeon Dñare nr̃i tu
⁊ filiꝰ tuꝰ·⁊ filiꝰ filij tui·qꝛ liberaſti
nos de manu madyan Quibꝰ ille
ait·nõ dñabor vr̃i·nᵉ dñabit̃ ĩ vos
filiꝰ meꝰ·ſʒ dñabit̃ dñs Dixitq; ad
eos Unã petitionẽ poſtulo a vob·da-
te michi inaures ex preda veſtra Ui-
deor michi in huius lr̃e facie quod
dixeram intueri· Nam gedeon qui
interpretatur circuiens inutile·vel
temptatio iniquitatis eorum/nomi-
ne ⁊ verbis videtur officium iudica-
re Eius enim eſt circuire inutilia ⁊
ea vel delere·vel reuocare ad frugẽ·
et quod iniquũ deprehendit exclu-
dere a finibus ſuis·vt ſibi aduerſꝰ
hoſtes procedat victoria·defertur
honor dominij et recuſat·legi tamẽ
ſubicit quos a iugo ſeruitutis abſol-
uit·Patri filiorum ſucceſſiuꝰ defer-
tur honor·at ille deum maluit ho-
norari·Quis eorum recte huic aſſi-
milabitur qui fas nefaſq; confun-
dunt·et verſantur in laboribus et
erumpnis·vt filios poſſint nõ tam
honoris ꝙ̃ rapine·et iniquitatis ha-
bere heredes? Quis eſt enim qui
legem dei et iuſticiam eius qui ĩ ſo-
la caritate ꝯſiſtit filijs anteponat?
Qui amat inquit patrem aut ma-
trem aut filios·pluſ ꝙ̃ me·non eſt
me dignus·Et profecto qui tranſi-
toria xpriſto preponũt·ipſis tran-
ſitorijs citius tranſeunt·nec eorum
ꝑpetuatur gloria: apud quos pre-
poſitis alijs xpriſtꝰ manet inglori-
us· Ergo caſum timeat ꝑncepe
qui liberoꝝ·aut carnis motus af-
fectu/honorem diuinũ minuit ĩme-
mor caritatis Sed nemo eſt qui ĩ
deum ſe fateatur inſurgere·inſur-
gunt tamen plurimi·⁊ iam iſta pa-
lam fiunt Intrauit anthiochus in
ſanctificationem cum ſuperbia·et
hoc q̃dem faciũt multi Ozias quẽ
lr̃e irrefragabiles iuſtum in multis
fuiſſe ꝯmemorant·mortuo zacha-
ria ſacerdote cui cognomen fuit ĩtel-
ligens/ordinem ſacerdotalem non
tam pie ꝙ̃ audacter inuaſit:et reda-
mantibus leuitis nonne tu es rex
ozias et nõ ſacerdos·audire contẽp-
ſit·Statimq; lepra partem illam
corporis eius inuaſit quã ſacerdos
ex lege auri lamina tegebat vt iux-
ta interpretationem propheticam
facies eius ignominia repleretur·
Rex quidẽ notus eſt·Et ex cecuiſ re-
gibus et ex eo maxime ꝙ̃ ãno mor-
tis eius natꝰ eſt romulꝰ·a quo ge-
nus eſt roãnoꝝ Imitãtur plurimi
oziam ſacerdotalia preſumentes·ſʒ
lepram eius pauciſſime erubeſcunt
Pluẽs tñ ſequũtur ãthiochũ·q̃ nõ

cū deuotione vt offerat vite ſacerdo
tis ſācta ingreditur· ſed vt deleat ſi
quid eſt in templo dn̄i ſanctum Cū
enim anthioch9 deſolationis ⁊ ab
hominatiōis ydolum fabricaſſet· li
bros legis dei ꝯbuſſit igni/ ⁊ ſcidit
eos Et apud quēcūqꝫ inueniebāt
libri teſtamēti dei· ⁊ quicūqꝫ obſer
uabant legem dei· ſcd̄m edictum re
gis anthiochi trucidabant eum ¶
Uidi temporibus meis nōnullos
ſacerdotali ſe imiſcētes officio ⁊ hu
meros temerarie ſupponētes· vt ar
cham ſ̄zipetēt ab humeris leuita
rum/ loci imemores qui in p̄ſentem
diem dicitur ozc paſſio· alios vidi
qui legis libros deputant igni nec
ſcindere verentur· ſi in manus eoꝝ
ꝑuenitēt iura vel canones Tempo
re regis ſtephani a regno iuſſe ſt̄ le
ges romane quas in britāniam do
mus venerabilis patris the·baldi
britāniarum p̄mates aſciuerat Ne
quis eciā libros retineret edicto re
gio prohibitū eſt· ⁊ vicario noſtro
indictū ſilenciū· ſed deo faciēte eo
magis virtus legis inualuit· quo
eam amplius nitebatur ipietas īfir
mare Quis autem in tot milibus
regnare affectātiū/ eſſe vult ſimilis
gedeoni? Aut quis legem ſibi vult
dn̄ari ⁊ ꝑplō? Oib9 tn̄ vnū illud de
beret ſufficere· qd̄ gedeon a ſubditꝭ
petit id ē ſi ſolacẽ ex p̄da ſibi ꝯſeq̄t̄ i
aures Ui ci q̄ lex loq̄tur īdicate cu
cauerit ⁊ ei obediēs plꝰs acq̄eſcat
vt nō ſit iniq̄tas ⁊ cōtradictio ī ciui
tate ⁊ ꝑplō cui p̄eſt debꝫ ꝑfecto ſuffi
cere p̄ſidēti· ¶ Caplm̄ xxiij· Conſi
lio bruti vtēdū ēē aduꝰſ9 eos q̄ ꝑ ſū

mo pōtificatu n̄ mō certāt· ſꝫ ſaſma
te dimicāt ⁊ ꝙ tyrānis nichil q̄ctū
SEd eſto vt hijs liceat qui
carnales ſūt cōtendere de
p̄matu· viris eccīaſticis hoc
vſqꝫquaqꝫ arbitror ēē illicitū Car
naliū tamen exēplo ſub ymagine
religionis obrepit ipietas ⁊ iam
nō modo contēditur ꝑ ſacerdocio· ſꝫ
pugnatur Antiq̄ quondā trahebā
tur inuiti· ⁊ proni ad martiriū pri
mas cathedras carere penitꝰ ⁊ cu
re fugiebant· Cōtra iam palam lo
quūtur ſacerdotes ⁊ prouerbiū nul
lum dicūt Nolum9 inquiūt marti
res eſſe· ſed ſediū noſtrarū gloriam
nō dam9 alteri Uiſera quidem ⁊ mi
ſerabilis vox in ore ſacerdotis · qui
xp̄m ſic agnoſcit· vt ſe nolle eū ſeq̄
palā cōfiteatur Dubitari poterit an
verius moriatur confeſſor· qui ꝑſecu
torē ſi opus fuerit nō expectat Ait
eni cyp̄ran9 Ep̄us ſi timet· accū eſt
de eo Sed liceat timere· nō ſtare in
neceſſitate illicitū eſt Fugitiu9 inuti
lis infamis eſt Eſt tamē in quo vi
detur cōſtātiā martiris imitari· ſi ꝑ
cathedra ſcilicet fuerit decertādū·
Ferē a quibuſdā· ⁊ verū eſt ꝙ ſuper
romano pōtificatu ab ābicioſis q̄n
qꝫ p̄mo ſepe litigatū ⁊ nō ſine ſāgui
ne fraterno ſcā ſcōꝝ ingreſſ9 ſit pōti
fex Concitata ſt̄ iteꝝ bella/ pluſq̄ ci
uilia· ⁊ ceſarē ⁊ pōpeiū· ⁊ q̄cq̄d phi
lippis leucade· mutine ī egipto hyſ
paniaue p̄ſūptū ē· q̄cq̄d ipie geſtū
pugna ſacerdotalis abſoluit ¶ Nū
q̄d xp̄iani ſāguis parcāt effuſioēꝫ
et eis pre ceteris liceat pro grege
quod paſtoris eſt animas ponere?

Nūquid etiam dicūt/ ꝓphanant
ſacra· vt ſit qd̉ edificari vł ſactificari
oporteat ? Concutiūt populos regna
ſollicitāt· eccīarum diripiūt facultā
tes· forte vt ſibi faciant materiam
ꝓmerendi/ ut componant oīa/ vt
pauperib9 miſerendi vł ꝓuidēdi ali
is occurrentib9 neceſſitatē ꝑcipiant
Si ei vt plura ſibi īpune liceāt· ut
ſi pecuniā cōgregent· ſi ut carnem ⁊
ſanguinē foueant· dilatēt· et corrū
pant ſi vt familiam nobilitent · ſi
deniqꝫ vt gloriam ſuam querant in
clero dominātes nō forma facti gre
gis ex animo· licet labijs ⁊ ſimula
tione officij/ paſtorem induant · ty
rannis ꝙ̄ principib9 facili9 accedūt
Dicitqꝫ phī ⁊ vīri arbitror Ni
chil in reb9 humanis vtili9 hoīe· et
in ipīs hominib9 principe eccleſiaſ
tico vel mūdano nemo vtilior. Ediuū
ſo Nichil hoī preciosi9 hoīe· ⁊ ī eis
trā 19 ſecularis aut eccleſiaſtic9 pre
cioſior eſt· Sed pfecto in vtroqꝫ ge
nere ſeculare eccāſtic9 antecedit Sal
enī infatuatum ad nichil omnino
valet· niſi vt ꝓiciatur foras ⁊ cōcul
cetur ab hominibus· Porro vſqꝫ a
deo ſolus ferrū morte mqꝫ timere au
ri neſcit amor · pereunt diſcrimine
nullo· amiſſe leges· viliſſima rerū ⁊
certamen mouiſtis opes· Ergo di
uiditur vnitas· integritas ſcinditᷣ·
ſinceritas corrumpatur· maculetur
et ſanctitas· mūdi nouū iudiciū cele
bretur· ⁊ princeps ei9 qui ī paſſiōe
xpī eiect9 ē vdiēs ſcādala ſpargat·
vt beatus ſit q̄ nō capitur tedicalis
ei9 · Cato ne nouorꝫ ꝓuētu ſcelerꝫ
ꝗrūt vtrū īpet orbi / vix tāti fuerāt
ciuilia bella mouē· vt neuter Rec
tiſſimam eminendi viā docuit xpriſ
tus qui diſcipulos ſuos regibus gē
tium noluit conformari· vt dominē
tur in ſubditis et qui poteſtatem ex
ercent bnfici dicātur· Sed q̄ maior
eſt ſpōte minoretur· ⁊ ſolum pre ce
teris vite quiete virib9 et contentio
ne remota· ſibi vendicet officium mi
niſtrandi At iſti aliā pretulerunt aſ
cendentes ex aduerſo ſtatū ⁊ miniſ
trandi humilitate reiecta/ appetunt
pre regibus gentium dominari· nec
dubiū qui refrigeſcēte imo extincta
caritate ſeē ſuā vł ipī ponāt ad aq̌
lonē Siquidē ꝓductos odore pares
Utinam ſecuti eſſēt qui ea viderūt
tempora/ conſilium bruti· a quo cū
īminente bello ciuili catonis auūt
auctoritas· Decreuerat enim ma
nus ſuas ab armis continere ciui
libus quibus quanto quiſqꝫ liberā
us vł fortius immiſcetur· tanto ini
quior et immanior eſt · Ait ergo ·
Nūc neqꝫ pompeij brutū · nec ceſa
ris hoſtem· poſt bellum victoris ha
bes · Si ergo ſapiant· hij pro
quorum dominio ſciſmatici litigāt
eos ſolos concurrere patiantur · al
terutri metuant opem ferre· incerti
quis victor futurus ſit· certiqꝫ quan
ta ꝙ̄ grauis ruina victis immineat
Nulla manus belli mutato iudice
pura ē Nā ⁊ victrix cauſa deo pla
cuit· ſꝫ victa catoni Gaudeat plane
mūdus cum alter ſolus vicerit ſed
ꝓpenſiori letetᷣ gaudio· ſi vicerit v
terqꝫ vel neuter Conueniant er
go ſi placet in inſula licaonia aut a
liquo· ſi quis tamē loc9 bellis ſiue

duellis eſt optior. Nam ātiqui teſ
te quintiliano bellos dicebāt. quos
duellos modo appellam9 ꝛ ſine vr
bis ꝛ orbis periculo vincant alter
uter duelloꝝ quē de9 .ſ. approbaue
rit. aut victorē eſſe ꝓmiſerit Dic9
ꝙꝫ ſi id victori placeat demergat i
tyberī. aut ſi cū eo miti9 agendum
videt. retrudat in caueam Cui cū
abbas loci clauſtrū ꝑmo carcerē a
peruerit. ꝓteſtet ſe nō illud ei ꝗ dāp
natur ꝑparaſſe. ſꝫ victo Siquidem
nulla fides vnꝗ̄ miſeros elegit ami
cos Qui vero vicerit id eſt ꝗ vic lē
tior fuerit in liparē aliam ve inſulā
exul ꝑpetuus deportet ad marmo
ra deportāda vel ſecāda. aut ad me
talla dāpnet Facinus eni ſciſmatis
quos inꝗnat equat. niſi qꝛ plerūqꝫ
ꝗ fortior ꝑmo ferocior idē ꝛ iniqor ē
¶ Quid pniciosi9 aut odibili9 bel
lo ciuili? Nichil plane ꝑt rabiem
ſciſmaticoꝝ. aut hereticā peſtē. quo
rū vtrū pniciosi9 ſit. nō facile dixe
rim. ſi tn̄ in hijs numer9 eſt. vt alte
rū recte ſegregetur ab altero Ceſſa
būt plane bella ciuilia. ſi ꝑſūptioni
deſit temeritatis adiutor Nec eſt
qui cōciues poſſit vrgere ad furorē.
niſi eos aliquaten9 ipſa delectet in
ſania Vtiqꝫ nēcitas conſuetēdi aut
nulla oīno. aut vt multū ymagina
ria eſt Hec quoqꝫ per multis maxi
mis piculis patet. quoꝝ nemo ſatꝫ
declinat euentū. niſi ꝑcaueat facul
tatē Innuit hoc poeta grauiſſimus
aut ſi iuxta ꝙntilianū rectius dicere
maluerīs oratorē. nō repugno dū
cōſtet ꝑcauenda eſſe etiam que poſ
ſunt euenire pericula. et vniuerſita

tem ab vnoquolibet cogi nō poſſe:
vt ſceleri obſequatur inuita Ait ei
hic ꝙ̄uis nullo maculatus ſangui
ne miles Que potuit feciſſe timet.
quid pectora pulſas. Quid veſane
genis. quid fletus fundis inanes.
nec te ſponte tua ſceleri parere fate
ris. vſqꝫ adeo ne times quem tu fa
cis eſſe timēdum: Claſſica det bel
lo. ciuos tu neglige cantus Digna
ferat ceſſa iam iā ciuilis erinis: Cō
cidet. et ceſar generum priuatus a
mabit Hic ſic ſi eccleſia dei eriga
tur in ſpiritus libertatem. ſi miniſte
rium ſceleris ſubire detrectet. aut
omnino ſciſmata ſopiētur. aut ma
nente vnitatis cōpage. ſoli inter ſe
ſciſmatici dimicabunt Interim con
tineat eccleſia manus ſuas. quoni
am gladius petri qui ſanguinē car
nali ſitiebat affectu. mandato domi
ni ad preſens tegitur in vagina. et
diſcipuli eradicare zizania properā
tes/preaccipiuntur meſſores āgelos
expectare Oret vnitatis integritas
vt in ſe colligat diſſidentes lapis i
ciſus/i quo fundatur eccleſia. quem
ſciſmatici reprobant. qui fecit vtra
qꝫ vnum et veſtem ſuam in ſortem
infidelium integram cedere maluit
ꝙ̄ ſecari Oret iquā ne deficiat fides
et expetens in cribro ſathanas nō
diſperdat. cōculcet et triticum. oret
pacem. querat pacem. et perſequat
etiam fugientem Meminerit eius
qui cum producere poſſet pluſꝙ̄ le
giones angelorum duodecim. exal
tatus in cruce omnia acquiſiuit.
Ipſa ei exinanicio adeo meruit ex
altari. vt ad glāꝫ e9flectat oē genu

Scſmaticos nocētes accipiũt /
ſed conſentiētes iuſtos nocentes fa
nũt bella ſacerdotalia Quieſcãt er
go ſtantes a longe cum petro vt vi
deant finem. Recolant illud ethni
cũ. Si celicolis furor arma dediſſz.
aut ſi terrigene temptarẽt aſtra gy
gantes Non tamē auderet pietas
humana. vel armis. vel votis pro
deſſe ioui. Hoc quidem videtur ēē
ſeruãdũ in hijs vbi q̃s iuſtius indu
it arma ſcire nephas. Nam ſi here
ticus. ſciſmaticus ve / catholicum im
pugnet aſſiſtere veritati pium eſt. ⁊
romano pontifici deuotiſſime famu
lari. Hoc quidē cum innotuerit Nã
ſciſmaticus ſe catholicum eſſe ſepe
mentitur Quis enim pſumet ſũ
mũ iudicare pontificem. cuius cauſa
dei ſolius reſeruatur examini? Vti
q̧ quiſq̧ hoc attemptauerit. labo
rare quidem. ſed proficere nequaq̃
poteſt. nec ad vnguem nomē ponti
ficis arto / habeat hic pōtifex. cuiuſ
cũq̧ canonica preceſſit electio. Io
nas vt naufragiũ tolleret naufragi
um fecit. maluitq̧ perire ſolus. q̃ a
lios inuoluere ſuis periculis. nec ta
men regende nauis curam ſuſcepat
Salomon ab eo maternũ cõuincit
affectum. q̧ integrum meretricis ca
lũpnie filiũ cedere maluit q̃ ptiri.
At iſti periclitari malũt eccleſiam ⁊
ſcindi. q̃ honorem non vſurpare et
innocenti matri eccleſie non inferre
calumpniam Hec eſt inquit mater
eius / quoniam ex dilectiõe / refugit
ſectionem. Econtra hic priuign⁹ ē
qui ferro rimatur viſcera matris.
Quot et q̃tos tumultus ⁊ ſtra
ges dedit illa colliſio quando filius
petri leonis aduerſus innocentium
bone memorie quintum predeceſſo
rem domini adriani. cuius vitam ⁊
felicitatem in ſe in cuñ protendat do
min⁹. conatus eſt ab aquilone aſcē
dere. Nõne et ſtellarum partem ſe
cũ traxit ruina eius? Quis neſcit
egidium tuſculanũ? Quis petrum
piſanũ cui nullus aut vix ſimilis al
ter erat in curia? Quis recenſeat e
piſcopos. qui in tota fere ytalia cor
ruerũt? Profecto dum ruine illius
extabit etate noſtra memoria / icre
dibile eſt que q̃ adeo miſere ambiti
oſum eſſe. vt eccleſiam ſcindere nõ
formidet. Neminem ita cupidum
eſſe credo. qui non malit ſe deleri.
q̃ vt pro eo tanta fiat turbatio.
Si delictis noſtris exigentibus cer
tificãt iſtorũ quiſq̃ aſcēderit ſedē pe
tri. ⁊ ad gubernaculum nauis eius
domino indignãte acceſſerit. plane
non imerito naufragium faciet. cũ
et petrus vocatus a domino. ad va
lidiorem ventus curam mergi cepe
rat. ⁊ nauis que dominũ habebat
verexē de ſalute deſperet. donec xp̃s
dormiens precibus excitetur. Vti
q̧ qui miſere aſcendit rotatur miſe
rius ⁊ miſerime deicietur. nec le
tos habent exitus que malo ſunt
inchoata principio. Diſcordia / cer
tiſſimũ iniquitatis et defectus indi
cium eſt. Siquidem minimas rerũ
diſcordia turbat. pacem ſumma te
nent Pheton in fabulis dum pa
ternos currus affectat / iccedit orbē.
⁊ tãdē miſeratione dei ⁊ ipſe ſuccē
ſus corruit preceps. curru diſiecto.

Tunc iſſe diem ſine ſole ſeruit. et
dum flagrat eccia ſuccenſa ſciſma
te/xp̄s videtur abeſſe Icarus quo
q̄ȝ dum elatus iuuenili leuitate fer
t̄ in celū. marinis fluctib9 mergit̄.
Deiect9 eīē dū alleuat̄. Subuerſio
ſiq̄dē ipiorū grauioris ruine ſpacio
eſt ¶ Quis aūt eo nequior qui mi
niſterium pacis ſacrificādi officium
i tipas mittit ⁊ carnificiū? Quorſū
queſo tanta imanitas? Nunquid
ad vitam? Sed eoꝝ finis interit9
An ad gloriam? Sed gloria eorū
in confuſione eſt An ad voluptatē?
Ergo et deus eorum/vent̄ eſt An
vt nobilitentur in carne et ſangui
ne? Sed caro et ſanguis regnum
dei nō poſſidebunt Nam aduerſ9
carnales nō ego. ſed hec et grauio
ra hijs apoſtolica itonat tuba Quo
rum inquit finis interitus. quorum
deus/venter et gloria in confuſioē.
quia terrena ſapiunt Si vt ſuam
ſuppleant voluntatem. alijs domi
nantes. quod tyrāniium eſt eis ni
chil min9 prouenict Tyranno ſiq̄
dem nichil tutum eſt aut quietum
¶ Interroga damodem. ꝫ ſe hoc
a tyrāno ſialie didiaſſe fatebitur.
cū ei vndiq̄ȝ inardentes prunas ru
ina imineret ad p̄mū nutum ⁊ qua
ſi tectis liao dependēs gladius in
t̄ regales delicias ceruici illi9 ſimil̄
ferieti iruerct Hoc idē apud claudi
anū aſtruit theodoſi9 Ait eni Qui
terret pl9 ipſe timet. ſors iſta tyrā
nis Conuenit. iuideāt claris. fortesſ
q̄ȝ trucidēt Muniti gladijs viuāt.
ſeptiq̄ȝ venenis Ancipites habeant
arces. trepidiq̄ȝ minentur Tu aūt

patremq̄ȝ geras. tu conſule cunctis
Nec tua te moueant. ſed publica
vota ¶ Erubeſce ſydō ait mare q2
iam carnalis loquitur. que vir ſpi
ritualis audire non poteſt. Si eni
audirent ſacerdotes vocem hāc. nū
quaq̄ꝫ p tela per hoſtes currerent.
vt primas cathedras occuparent.
Sed licet omnes ſummi pontifica
tus apicem deferant. quātum ſalua
religione licet fugiendum q̄ꝫ ſuſcipi
endū arbitror ſapiēti Ut enim ex
conſcientia verū loquar illi9 labori
oſiſſima. ⁊ quantū ad ſtatū p̄ntis
ſeculi ptinet. miſerrima videtur eſſe
cōditio Si eni auariae ſeruit mors
ei eſt. ſin aūt. non effugiet man9 ⁊
linguas romanorum. niſi enim
habeat vnde obſtruat ora eoꝝ. ma
nuſq̄ȝ cohibeat ad conuicia. ad fla
gicia ⁊ ſacrilegia pferenda. aures. o
culos. duret ⁊ animū ¶ Tria ſiq̄dē
ſunt que pre ceteris eciā prudētū
omne iudicium ſubuertunt. amor
munerū. acceptio perſonarum. facili
tas credendi Nam ad iſta moueri ⁊
iuſticiā diſpēſare null9 hoim p̄t Er
go ⁊ ab hijs imunē romanū neceſ
ſe eſt eſſe pontificem. qui oim rec
tore debet excelſ9. Si odit vicia vel
munerā. quis bn̄ficia ꝯferat i iuitū?
Quid largitur9 eſt/q̄ nō accepit. a
quō ſi n̄ largit̄ placabit rōnos? Si
pſōs eoꝝ non accipit. quō ſbſiſtet
an̄ faciē eoꝝ? Uix ei cauſā i ꝯclaui
poterit pſ̄ſae ſacdotalē. q̄n eos i ꝯſili
is oib9 admittere cōpellatur Quid
quod cogitur dāpnare ſymoniam.
munerā ⁊ retributiones Si ea ſeq̄t̄
nōne ſeipm̄ ppria voce cōdempnat?

Si in ſumma poteſtate minima licen
cia eſt. Profecto qui legibus preeſt/
nulli ſubiciatur ſed ab illicitis arcius
coartatur. Ergo ⁊ romano pōtifici
minimū. eo ipō quo plurimū licet
Quid ponderoſius eſt ſolliciitudine
omniū eccleſiarū? Apoſtolicum pri
uilegiū trāſit ad ſucceſſores. ⁊ pla
ne pars pͥuilegij eſt. quam aplūs
ad chorinthios loquitur Quis inq̄t
infirmat̄ ⁊ ego nō infirmor? Quis
ſcandalizatur ⁊ ego non vror? Si
totum non vultis reuoluere. vel iſ
tud vendicet qui de primatu conte
dit. ⁊ vt puto cito faciet locum.

Preterea qui roman⁹ pontifex eſt
eūdem pro conditione eccleſie que
nūc eſt. eſſe ſeruū ſeruorum neceſſe
eſt. non equidē nūcupatiue ad glori
am: vt quidam opinantur. ſed ſub
ſtantiue. vtpote qui ſeruus dei ſerui
et vel inuitus. Omnis enim pſona
deo ſeruit. et diſpenſatrix eſt cleme
tie/ vel iuſticie ſue. Seruit angel⁹.
ſeruit homo. ſeruiūt boni. ſeruiunt
mali. ⁊ ipſe princeps mūdi dyabo
lus ſeruit. Ergo et romani ſerui
unt deo et tyranni. quibus roma
num neceſſe eſt ſeruire pontificem.
adeo quidem vt niſi ſeruierit. aut
expontificem. aut exromanum eſſe
neceſſe ſit. Quis ergo eum ſeruum
ſeruoꝝ eſſe ambigit? ¶ Dominū
adrianū cui⁹ tempa felicia faciet de
us. huiuſrei teſtem inuoco. qꝛ roma
no pontifice nemo miſerabilior eſt.
conditione eius nulla miſerior eſt.
Et licet nichil a luto ledat. neceſſe
eſt. vt citiſſime. vel ſolo labore deficī
at. Fatetur enim ſe in ea ſede tan
tas miſerias inueniſſe. vt facta col
latiōe prītium/ tota precedens ama
ritudo/ iocūditas et vita feliciſſima
fuerit. Spinoſam dicit cathedram
romani pōtificis. māciū acutiſſimis
vſ qꝫquaqꝫ conſertū aculeis. tāteqꝫ
mol̄. vt robuſtiſſimos premat. te
rat. ⁊ comminuat humeros. Coronā
q̄ ſtigiū clara merito videri. quoniā
ignea ſunt. ſeqꝫ nūq̄ a natali ſolo
āglie malle exiſſe. aut i clauſtro be
ati ruſi perpetuo latuiſſe dicit. q̄ tā
tas (niſi qꝛ diuine diſpenſationi re
luctari non audet) intraſſe āguſtias.
Dū ſupereſt ipſū interroga. et crede
experto ¶ Hoc etiam michi ſepiſſi
me adiecit. q̄ cū de gradu in gradū
a clauſtrali clerico/ p omnia officia
in ſummū pontificem aſcenderit/ ni
chil vnq̄ feliicitatis. aut tranquille
quietis/ vite priori adiectum eſt ab
aſceſu Et vt verbis ei⁹ vtar. nichil
ei cū pn̄s ſū ſui grā vult apud ſe eſ
ſe abſcōditū ab oculis meis. In inc
de inquit ⁊ malleo ſemp dilatauit
me domin⁹. Sed nūc onera q̄d infir
mitati mee impoſuit ſi placet ſuppo
nat dexteram. quoniā michi impor
tabile ē ¶ Nōne ergo miſeria dig
niſſim⁹ eſt. q̄ p tāta pugē miſeria?
Sit ſane ditiſſimus qui eligitur.
ſequenti die pauper erit. et infinit̄
fere creditorib⁹ tenebitur obligat⁹
Quid ergo erit ei quē nulla vocat
elāo Sꝫ repugnāte in mēbris xp̄o/
ābitio cecā et cruenta nō ſine ſāgui
ne fr̄no intrudit̄. Hoc q̄dē ē comu
lo ſuccedē i patriadijs. nō petro i ꝯ
miſſi diſpēſatiōe ouil̄ Ca. xxiiij.
Epyaicos nūq̄ aſſeq̄ finē ſuū.

NIſi diſſimulet contentioſue
q̄ tñ diſſimulari ratio nõ ꝑ
mittit/ ex ſupioribus luce
claruꝰ liquet epycureos nuꝙ̄ aſſeq̄ fi
nē ſuū. Cum eni ad tranquillā aſ
pirent vitā. ꝟ ad libidinem explē
dam ſe retrahant. ꝟ phentur vel po
tiꝰ deſipiant. Nemo eni quod ma
le libet ꝑt ſapienter explere. Nec
ꝑ iſta babilonis fluenta/nullꝰ aſſe
quitur. Illos quoq; epycureoꝝ no
mine cenſendos arbitror. qui ſuam
volūt in omnibꝰ explere voluptatē
Nam cum eos libidini ſeruiūt ī vo
luptatem tranſit affectꝰ Si affectꝰ
affectui nõ pateat. quo magis vis
torqueris magꝰ. ſi tamē libido ſit
in volūtate. Alioquin interdū velle
qḋ nõ potes. iocūdū ē ⁊ fructuoſū.
ſi forte eſurias ꝟ ſitias iuſticiam.
laborioſum tamē. Mūdus itaq;
epicureis plenus eſt. eo ꝙ in tanta
multitudine hominū pauci ſūt qui
nõ famulētur libidini. id eſt corrup
te volūtati. ſꝫ laborioſe voluntatis
nexibus nõ implicati/ aut nulli aut
pauciores ſunt De loco voluptatis
excluſus ē hõ; ex quo libido ꝓualu
it. eo ꝙ vita iocunda ꝟ tranquilla
frui non poteſt; cui cepit libido do
minari. Maluit facere quod libuit/
ꝙ̄ quod iuſſꝰ eſt. ⁊ proiectꝰ in locū
miſerie. in terram laboris miſſꝰ eſt
vt ei ⁊ ſemini ſuo / terra ſpinas et
tribulos germinet. ⁊ in ſudore vul
tus ſui comedat panem ſuum / q̄ in
rectitudine voluntatis obediēs. ſīn
difficultate ⁊ labore plenā poterat
hr̄e voluptatē Sicq̄ꝫ ad neceſſitatē
ꝟ voluptatē parata inuenerat oīa.

Vultus aūt/ſicut huius placet/ q̄ cu
rioſiꝰ ſcrutantur verborū originem
dicitur a volendo / ⁊ ſudor eiꝰ labo
rem ⁊ anguſtias indicat corrupte
voluntatis. Si ergo ſudatur in eo
qui cōfirmat cor homis ⁊ etiam in
ſumēdo quod letificat. quid eſt qḋ
ſine labore ſibi natura mortalis cre
dat indultum ? Anima ſibi recolit
dictū ꝙ matrimoniū noſtrū pecca
trici ſentētia creatoris intorſit. Pa
rit ergo in dolore filios virtutum q̄
ſine labore parit ſobolē viciorꝝ Na
tura namq; peccatrix ad malū ꝓna
eſt. ⁊ corrupta ab adoleſcentia ſua.
que etas origini vicinatur vt ſine
labore ⁊ difficultate poſſit labi et
non poſſit erigi ad bona ſine labo
re. ꝟ erecta ſīn difficultate ꝟ gracia
ſtare nõ poſſit. Parit itaq; vicia/
filias vtiq;/nõ filios ſine dolore ſꝫ
procul dubio ad dolorem. ſꝫ in dolo
re filios. ſed plane ad gaudiū/non
dolorem. Ergo epicurꝰ verſatur in
dolore/ cuiꝰ vita filios parit aut fili
as. ⁊ ſꝑ pn̄tes. aut futuras īgemiſ
cit anguſtias. Nam aut vt cetera
taceam pn̄tibꝰ nõ letatur. aut ſi ce
cus nõ eſt/dū rerū metitur exitus /
ea tamq̄ꝫ abeuntia et fugientia de
plorat. Letis etenim ſtare negatū
eſt. niſi quis letetur in illis que be
atum faciūt aut ad perpetuam pfi
ciant vitam. Preterit nāq; mūdꝰ
hic ꝟ oīa deſiderabilia eius. quan
tumlibet blandiatur incautis et
dulces fallacie ſue propinet illece
bras. nouiſſima eius quouis abſi
thio amariora ſunt. Et quia rati
o preſentem ſtatum eius impfectū.

eſſe vſq3quaq3 conuincit. neſcio q̄d
ſolidum ſemꝑ pollicetur in poſterū.
vt in oībꝰ amatoribꝰ et ſequacibꝰ
ſuis. nec vnū ab inicio duxerit ad
ꝑfectum. aut voti compotem fecerit.
Hinc eſt ꝙ auarus ī medijs opibꝰ
eſurit. potens ⁊ preſidēs in ſummo
faſtigio ſeruit in profundo luxu/ vo
luptuoſum gaudij defectus angit/
et fame proceris et gracie/ in toto tu
more inanis glorie vileſcit. Cui iſ
ta nō patent nimiū cecus eſt. cum v
nuſquiſq3 eoꝝ qui verſātur in hijs/
ſibi quod appetit/ deeſſe fateatur
Sūt tamen quorū oculos ita per
ſtrinxit malicia vt que ꝑ ſe lucēt ne
queant intueri Hic oculis capti tal
pe lucis beneficiū non agnoſcunt et
innatis gaudētes tenebris. oderūt
aerē puriorem. nec viuere queunt ſi
diuciꝰ arceātur ab humo ⁊ latebris
ſuis. Nōne talparū gerunt ymagi
nem. qui ſemꝑ in humo verſantur.
quorū tota cōuerſatio in terra deꝑ̄
mitur. vt nichil altū ſapiāt nil diui
nū? Hoc nec humanū quidē. cuiꝰ ē
cū cetera aīalia ꝓna ferātur in terrā
celū ⁊ que celeſtia ſunt erecta digni
tate corꝑis ⁊ aī ꝯtemplari. Hij ta
mē ſuo. ſꝫ talpe quodā vicio nature
deprimūtur. Profecto deterior eſt.
quē culpa maculat/ eo qui nature la
borat impio. nec credas altū ſaꝑe q̄
nature cōſortes nō tā virtute q̄ vici
is vult ꝑire ¶ Sed quid in grege
iſto talparū arguo cecitatē. niſi ꝙ
aliorū fōs eſſe videtur? Ab eo nāq3
ſcaturiūt riuuli viciorꝫ. vt quaſi in
corꝑe vno videas cōfluxiſſe rapaci
tatē leonis. ſeuiciam tygridis. gu
lam lupi. varietatē pardi. fraudes
vulpis. tenacitatem arpie. immūdi
ciam ſuis. petulantiam hyrcī. ſuper
biam equi. ſtoliditatem aſini. obſti
nationem muli. toxicū hidre. nigre
dinem corui. ⁊ quicquid aliud per
uerſitatis infundere potuit homini
teterrima creatura. Nam ab eo vni
uerſa hec incommoda profluxerūt
dū boni ⁊ mali ſcientiā et ſimilitu
dinem dei ꝓmittit. ꝑ rapinā Exinde
inclinata eſt ad malū natura hoīs
cuiꝰ quaſi quedā īfantia ꝑ̄ceſſit ino
cens. dum a colloquijs ꝑuerſētibꝰ
⁊ ꝑuerſis abſtinuit. Siluit homo
⁊ manſit innocens. Immiſſo ſopo
re obdormiuit innocens. experge
factus et agnoſcens auxilium ſimi
le quod ei fabricauerat deus. inno
center locutus eſt magnalia dei.
Sed ex quo factus verboſior ꝑ hoſ
tium curioſitatis eductus/ exercuit
cum temptatore/ verbi commerci
um/ quaſi ab infantia adoleſcens/
concepto calore intumuit/ ⁊ preua
ricatus mandatum/ cuius cuſtodia
ad gloriam fuerat profutura cor
ruptus eſt. vt ex tunc mirabili ⁊ in
euitabili lege conditionis inflictē ſibi
vnio reluctetur carnis ⁊ ſpiritus.
vt nulla ratione componi poſſint/
niſi illius gracia intercedat/ qui fe
cit vtraq3 vnū. et carnē in electorū
fine faciat a ſpiritu abſorberi ¶ Si
verbis gentilium vti licet xpiſtia
no. qui ſolis electis diuinum et deo
placens per inhabitantem graciā
eſſe credit ingenium et ſi nec verba
nec ſenſus credam gentilium fugiē
dos dummodo vitentur errores.

Hoc ipſum diuina prouidencia in
eneide ſua ſub inuolucro ficticij com
menti inuiſſe viſus eſt maro. dum
ſex etatum gradus. ſex librorum
diſtinctionibus prudenter expreſ
ſit. Quibus conditionis humane
dum odiſſeam imitatur cetum ex
primere viſus eſt ⁊ proceſſum.
ipſumqꝫ quem educat ⁊ ꝓducit ꝓ
ducat ⁊ educat ad manes Nam ene
as q̄ fingitur ibi anim⁹ ſic dictus
eo ꝙ eſt corporis habitator Enos
enim vt grecis placet habitator ē.
demas corp⁹. ⁊ ab hijs componitur
eneas. vt ſignificet animā. quaſi
carnis tugurio habitantem. ſic etiā
neptimū. ethnoſſigeum eo ꝙ ſigeni
um habitet. ¶ Primus itaqꝫ liber
eneidos ſub ymagine naufragij ma
nifeſtas infancie que ſuis procellis
agitatur exponit tunſiones ⁊ in fi
ne ſua habundantia abi ⁊ potus ad
ulta proſilit ad leticiam conuiua
lem. In confinio ergo adoleſcen
cie prodeunt colloquiorum comer
cia/ ⁊ eorum intemperies aut fabu
las narrat. aut veris falſa permiſ
cet. eo ꝙ multiloquio peccata deeſ
ſe nō poſſūt. Porro terci⁹ varios iu
uentutis euent⁹ /quaſi ſuos canit
errores/ eo ꝙ illa etas ferre ſolet no
uit errores. Siquidē vt ait ethic⁹
Imberbis iuuenis tandem cuſtode
remoto. Gaudet equis canibuſqꝫ ⁊
aprici gramine campi. Cereus ī vi
ciū flecti. monitoribus aſper. Vtili
um tardus ꝓuiſor ꝓdigus eris
Prima etas ergo nutricem. ſecun
da cuſtodem habet. tercia quo liberi
or eo facili⁹ errat. nondum tamen
ꝓcedit ad crimina. Quartus illi
cos amatores conciliat / ⁊ ignem
imprudenter conceptum in pectore
adamantis infelicē producat rogū.
Neqꝫ enim in incontinentis fatalem
beatitudinem eſſe ſub typo mercu
rij ratio perſuadet. docetqꝫ illum q̄
dum fuerat paruul⁹ ſapiebat vt ꝑ
uulus loquebatur vt paruulus age
bat vt paruulus fuga irreſtagabili
ter apprehenſa euacuare que erant
paruuli. // Vnde vt ad memoratū
cithiam redeamus. Conuerſio ſtu
dijs etas animuſqꝫ virilis : Que
rit opes ⁊ amicicias. inſeruit hono
ri. Commiſiſſe cauet. quod mox mu
tare laboret. Ergo et virilis etas
puerilia. ⁊ iuuenilia erubeſcit. ⁊ ſi
a peruerſa voluptate ⁊ inmūdo a
more nauigij ſui ſoluere non poteſt
anchoram. preſcidit ⁊ funem Sic
et patriarche pudicus filius palliū
reliquit adultere ne adulterij crimi
ne inuolueretur. ¶ Quintus maturi
tatem ciuilem ꝓmit. ⁊ etatem
depingit vicinam ſenectuti. ymmo
que ipſam iam ingreditur ſenectutē
Nam ⁊ patrum/ honores recolit.
maiorum memoriam veneratur ⁊
quaſi ad tumulum anchiſe ſolemp
nes celebrat ludos. In hijs ipſis
exilij ſui miſeriam recognoſcit Dū
vo hic egreditē trāſit ad ſextū ⁊ a
miſſis palinurio ⁊ miſeno duce ſcꝫ na
uigij dormitāte/ ⁊ temerario ꝯſilij i
cētore. cū iā frigeſcat affcūs vireſqꝫ
deficiāt. nō tā ſenectutē ſentit ꝙ ſeni
um. ⁊ velut quendā deſcenſū ad infe
ros/ vbi quaſi rebus inutiliter geſ
tis. tocius antiacte vite recognoſcat

errores. ⁊ diſcat alia via incedē-
dum eſſe hijs qui volunt ad dulces
lamine complex⁹ ꝉ fatale regnū y
talie/quaſi quandā arcem beatitudi
nis ꝑuenire. Conſtat enī apud eos
qui mentē diligentius ꝑſcrutantur
auctorū/maronem gemine doctrine
vires declaraſſe. dū vanitate figmē
ti poetici. ph̄ice veritatis inuoluit ar-
chana. Licet aūt de prima corrup-
tione ſpecialiter dictum ſit. p̄t ⁊ de
ſingulis manifeſta ratiōe monſtra
ri. quia natura hominis ab adoleſ
cētia ſua prona eſt ad malū. vt ex
quo libero licet depreſſo reperit vti
arbitrio ꝑ ſe cadat ſpōte ī culpam/
et inde merito ſuo preceps ꝓlabatͤ
in penam. Erigi tamē nequaꝗ̄ po
teſt ad bonum niſi gracia dei ſuppo
nat manū ſuā. Lata eſt ergo epycu
reorū via ꝉ haud dubiam ducit ad
mortē. ꝑ ſpicula tamē. ꝑ errores. ꝑ
amaritudines. ⁊ ꝑ omnimodas va
nitates/vt letū ⁊ quietū vite ſtatū
trāquille ī ea null⁹ inueniat. vel ad
illum tandē/ea ducēte ꝑueniat. Nā
vt beatitudo poſſideatur. nō vanis
ſed veris inſiſtendū eſt bonis. Va
na enim/cultorē ſuū ꝑturbant in te
nebras exteriores. ad fletū oculo
rum. ſtridorē dentiū. tinnitum auriū
ꝉ varias preſſuras et penas inferno
rum. apud quos null⁹ ordo ſed ſem
pitern⁹ horror inhabitat. ¶ Capi
tulum xxv. Que via fidelissima ſit
ad ſequendum quod epycurei appe
tūt vel pollicetur.

Sentētie tñ nō ſtudio calūp
niam q̄ btītudinē eſſe diffi
nit letū ſemꝑ ⁊ quietū trā
quille vite ſtatum. ſed interpretati
one ſiniſtra ⁊ viciosa execucione ar
bitror infamatā. Adeo quidē vt cū
epycurei ſint plurimi. i. vani ſectato
res voluptatis. nomē hoc pauci ꝓfi
tentur. Erubeſcūt enī dici qd̄ ſūt
et ꝓpriam turpitudinem occultare
nitūtur noīe alieno. dū nō boni tā
eſſe cupiūt q̄ꝫ videri. Si vero diffi
nitioni ſimplex lis detur interpres ⁊ ſē
tentie commodus executor. qui ma
nū apponat ori. i. qui facit quod lo
quitur nichil veri⁹ aut recti⁹ apud
ſtoycū ⁊ peripateticū eſſe communes
quos ad te iocūdo grandis vie ꝯpē
dio cū preceptis introducā. Ne ta
men vllā eo quo epycurei diffinitio
tendit viam putes. eā tibi in calce
libri quaſi in fine vie conabor aperire
¶ Eſt āt ardua ⁊ arcta. plana tñ ⁊
rectā diligētib⁹ deū. q̄ ducēte. docēte ⁊
ſubuehēte. nō offēdit q̄s ad lapidē
pedē ſuū. Ipſe nāq; lapis offēſiōis
⁊ petra ſcandali. gradiētes in ſe q̄s
accipit erigit ꝉ corroborat. vt hu
miliati in ſe/in eo gloriantes/audac
ter ꝉ libere precommentur. quia oīa
in eo poſſumus qui nos confortat.
Via ſiquidem hec virt⁹ eſt duob⁹
interiecta ⁊ arctata limitibus cogni
tione ſcilicet ꝉ exercicio boni. Noſ
ſe nāq; bonū ⁊ non facere meritum
eſt dampnationis. nō via beatitudi
nis. ¶ Vn̄ inquis hāc viā īgrediar
q̄ ī inicio ſū ⁊ nō in via. in tanta va
rietate viarū ignotarum aduena ⁊
ꝑegrin⁹. cui⁹ oculi lāguerēt p̄ inopi
a ⁊ fere iā defiaūt? Quib⁹ eā decer
nā indicijs. vt ad id tranquillitatꝭ
ꝉ gaudij perueniam qd̄ ꝓmittis?

Eſt inquā via ſublimis · celo mani
feſta ſereno lactea nomē hēt · Sere
na tibi celū ne turbet̄ p̄ indignatio
ne oculis aīe tue ⁊ facie lacteā / hāc
agnoſces viā · Redi ad te patrū ſuſ
pice monimēta · ⁊ ibi intuē diligēter
vbi a via deflexeris greſſū ⁊ vbi cecī
deris in errorē · Recolo at̄ nos ab
erraſſe ibi p̄mū vbi ipulſꝰ ⁊ euſus
eſt hō · vt caderet p̄uaricatiōe māda
ti · qn̄ ad vetitū ſciē lignū ſuadēte dy
abolo temerariā ⁊ incautā manū ex
tendit · Abinde enī peccatū accepta
occaſiōe per mandatū ſeduxit me ·
et per illud occidit · Ip̄m namq; mā
datū operatū eſt in me oēm cōcupiſ
centiā · quia ſemp̄ nitimur ī vetitū ·
quod non licet acrius vrit · Ad arbo
rē ſcientie manū extendit · gulā im
pleuit · et contra promiſſū fallacis
iunia · et ſcd̄m interdictū veracis dei
obtenebratus eſt homo · et in eſuri
em pſtratus · fedus feriens cū mor
te et pactū faciens cū inferno · Boni
tamen ſciens ⁊ mali factus eſt per
experientiā · et multiplicia miſerie lo
cū fecit in ſe · Ergo a ligno ſcientie
dū p̄hibitus illud aſcenderet / a ve
ritate vbi et vita recedit et deuiauit
homo · nec reuertetur ad vitā · niſi
ad arborē ſcientie redeat · et inde ve
ritatē in cognitione · virtutē in ope ·
vitā in iocūditate mutuetur · Ratio
nis itaq; acumen exerceat · vt diſ
cernat int̄ bonū ⁊ malū · ⁊ in ipſis
bonis aut malis quid cui prepōde
ret agnoſcat · Iugi deinde caueat ſolli
citudine ne partē ſuā faciat deterio
rē · ſed toto conatu mentis ⁊ corpis
preeligendis inſeruiat · Ipſe quoq;

labor dulceſcat ſibi · ⁊ totā amaritu
dinē rerū preſentiū vt ait beatꝰ gre
gorius · ſpe tēpet futurorū · Nā ⁊
pp̄hia die noctuq; ſub expectatione
dei ſuis abatur lacrimis · ⁊ ſic lugē
tibus veritas ip̄a que nō fallit · nec
fallit̄ · verā beatitudinē repromiſit ·
¶ Nec vereatur quis ad arborem
ſcientie boni ⁊ mali manū extende
re / prime prohibitionis exemplo ·
quia exulē et erroneū / ad illā inui
tauit ille qui docet hoīem ſcientiā /
⁊ iuxta promiſſionē pp̄heticā igna
ro indicat quid ſit bonū · In arbore
ergo ſcientie quaſi quidā virtutū ra
mus naſcitur · ex quo tota vita p
ficientis hominis conſecratur · Ne
q; enī ad genitorē vite deū ſcꝫ ali
ter redit · niſi qui virtutis ramū / exci
ſū de ligno ſciē pretendit · Sed q̄s
cito auellet ramū / cū vel ip̄am arbo
rē id ē quid fieri oporteat perpauci
nouerīt ? Nūquid ramus facile in
noteſcet · vbi pre multitudīe deſipi
entiū ⁊ male agentiū ip̄a arbor oc
culitur ? ¶ Hoc ip̄m forte ſenſit ⁊
maro q̄ licet veritatis eſſet ignarꝰ ·
⁊ in tenebris gentiū ābularet · ad
elyſios campoꝝ feliciū / ⁊ cari geni
toris ꝯſpectū / eneā admittendū ee
nō credidit · niſi docēte ſibilla / q̄ q̄ſi
ſios bole conſiliū iouis vel ſapīa dei
interp̄tatur · ramū hūc pſerpine q̄
pſerpentē ⁊ erigentē ſe a vicijs vi
tā innuit cōſecraret · Ait ergo · Acci
pe que peragenda p̄us latet arbo
re opaca · Aureus ⁊ folijs ⁊ lento
vimine ramus · Iunoni inferne dic
tus ſacer · hunc tegit oīs · Lucus / et
obſcuris claudunt ꝯuallibꝰ vmbre

Sed non ante datur telluris op(er)ta
ſubire Auricomos q̄ quis de cerpſit
ab arbore fetus Hic ſibi pulchra ſu
um ferri p(ro)ſerpina munus inſtituit.
Primo auulſo nō deficiat alter/aure
us. et ſimili frondeſcit virga metal
lo. ¶ Plane quid penarū lateat in
terrenis. vel quid in hijs poſſit mere
ri. ſolus agnoſcit qui de arbore ſciē
tie ramū bone operationis auellit.
coq3 auulſo alter nō deficiat. q2 quo
amplius exercentur eo magis ſuc
creſcūt et p(ro)ficiūt ſcientie et v(ir)tutes
¶ Non tamen catenus maronis
aut gentiū inſiſto veſtigijs. vt quēq̄
credā ad ſcientiam aut virtutem pro
prijs arbitrij ſui viribus peruenire.
Fateor graciam in electis operari et
velle ⁊ p(er)ficere. ipſam veneror tanq̄
viam. ymo reuera viā que ſola du
cit ad vitam. ⁊ quēq3 boni voti com
potem facit Lactea hec eſt/inocentie
manifeſta candore et alimentorū ſe
dulitate nutricis explet officiū ⁊ ſo
la p̄parat ad perfectū. nam ſine ea
proficit nullus. Clamat hec in vo
ce tube preuaricatoribus. vt redeant
ad cor. eiſq3 ad arborem ſcientie/a
moto gladio verſatili ⁊ flameo/du
catum in patriam p(ro)mittit et ingreſ
ſum. ¶ Plus dicā. ipſam arborem
ſcientie. ⁊ lignū vite. in quo ſūt om
nes ſapiē ⁊ ſciētie theſauri abſcōdi
ti. ⁊ in quo habitat plenitudo diuini
tatis corporaliter extraxit/inſciſſa ta
men ſubſtantia. ⁊ produxit in terrā
p(er)egrinationis noſtre. ⁊ plātauit in
medio eccl(es)ie. vt ab eo illuſtretur per
ſciam. roboret p(er) v(ir)tutē. et exultet in
gl(or)ia vberi. ⁊ gaudiū ei9 plenū ſit.

gaudiū a deo et in deo. gaudiū q(uo)d
nemo tollet ab ipſa ¶ Accedat ergo
ad arborē ducēte grā. q2 abducēte
cōcupiſcentia deliquit in arborem.
qm̄ ſalus noſtra ab eadem parata
eſt in ligno. quia mors ante proceſſit
a ligno Accedat. ſed cōtrarijs paſſi
bus. quoniā cōtrarijs expedit cura
ri contraria Et quia non fuerat ho
minem decepturus temptator. niſi
in mente eius elatio preceſſiſſet. a
timore concipiat vnde humilietur
ſub potēti manu dei/qui exaltari de
ſiderat in die viſitationis. Abſtine
at a licitis qui preſūpſit illicita ⁊ in
cendiū concupiſcentie/ordinata mi
tiget caritate Delectetur in hijs. vi
deat ⁊ nūc. quia lignum pulchrum
eſt viſu. et ad veſcendum ſuaue. et
fructum vere beatitudinis. ⁊ ſemper
lectum tranquille vite ſtatum dabit
in tempore ſuo ¶ Porro iocundus
timor qui in dilectionis reuerētiam
cadit. nō nouit odiū. aut preſcrip
tam ſibi p̄uaricari legem. ſed timo
ris foras mittit aculeos et ex amo
re facit bona ſponte ſua/adherens
iuſticie ⁊ quaſi viribus obedientie/
cum gracia quodāmodo nititur vio
lenter acquirere vitam. qui per ino
bedientiam ex leuitate arbitrij ce
cidit in mortem. Timor innocen
tiam parit. iuſticiam benefaciendi.
mandatorum obedientia promouet
rectoq3 calle ad verā beatitudinem
iuſtus p(er)ducitur Nā et is eſt quē de
duxit dn̄s p(er) vias rectas. dans ei ſci
entiā ſcōrū honeſtauit eū in labori
b9 ⁊ in oīb9 cōplēs ei beatitudinem
pro qua fideliť ⁊ vtiliter laboratur

¶ Poſſem dicere quia huc tendūt
tota lex ꝛ ꝓphe oēſqꝫ ſcripture ca
nonice. quia tendūt ad filiū. Neqꝫ
enī iſtud ābiguū eſt. cū ꝛ infidelīū
dogmata nichil vtilitatis habeāt.
niſi aliq̄d cōferant btitudini. Sed
hijs omiſſis aut potꝰ ꝑmiſſis dico
hec ſola ſūt. que ſola poſſūt facere ꝛ
ſeruare beatū. cū ab alto iuſticie ra
mo ꝓueniat ne cui noceat ab alte
ro. vt ſibi quiſqꝫ ꝛ alijs proſit. ¶
Vis tibi conſtare que dico? Vis ne
btūs eſſe? Porro btūs vir q̄ timet
dn̄m. Potentiā ne deſideras? Nō
mō ipē. ſed potēs in terra erit et ſe
men eiꝰ. An fauorē ſectaris. ꝛ lau
des hoim̄? Generatio rectoꝝ bn̄di
cetur. An ad celebritatē dilataris.
ꝛ ad opulentiā ſinū expādis? Glo
ria ꝛ diuicie in domo eiꝰ. An perpe
tuitatē queris opibꝰ? In memoria
eterna erit iuſtꝰ. Vis ne ſecurus eſ
ſe? Ab auditiōe mala non timebit.
ſed oēs deſpiciet inimicos. Gratiā
ne lingue affectas? Labia iuſtorū
diſtillant graciā. Itē memoria iuſti
cū laudibꝰ. nomē impioꝝ putreſcet.
Vis tibi futura innoteſcere? Expec
tatio iuſtoꝝ leticia Vis iocūditatē
tibi ꝓrogari in ſēpiternū? Et iuſti
iperpetuū viuēt. et in pace ſūt. licet
mori inſipiētibꝰ videātur. ¶ Ecce
habes viā veriſſimā ꝛ fideliſſimā ad
ſequendū ſtatū quē deſiderat epycu
rus. ꝛ ſi eā tenueris. btūs es ꝛ bn̄
tibi erit Hec ad bene btēqꝫ viuēdū
ꝑt ſola ſufficere / adeo quidē vt ex
tra poſita vniuerſa. aut nichil aut
minimū ꝑfectionis adiciāt ¶ Nec
inhibio q̄n veſtibꝰ nitras decauratꝭ.

circūdatꝰ varietate. q̄n epulerꝭ coti
die ſplēdide q̄n ꝑmos honoēs ha
beas ꝛ vt pauci multa ꝯplectar q̄n
tpi. ſed ꝛ ꝑuerſis moribꝰ ceterus ta
men vt es ipē / in oībꝰ morē geras.
ꝛ ſuis lenocinijs irridentē irradias
mūdū. Maior enī es q̄ꝫ vt debeas /
aut poſſis. licet iā cepit ſic multos
capē tendiculis eꝰ ¶ Rex illuſtris
anglorū henricus ſecūdus maximꝰ
regū britānie. ſi inicijs geſtoꝝ fue
rit exitus conſolor circa garonā. ꝛ
vt dicit te auctore. te duce fulminat
et toloſā felicē cingens obſidiōe. nā
mō prouinciales vſqꝫ ad rodanū. ꝛ
alpes terrītat. ſed municionibꝰ diru
tis. populis q̄ ſubactis / q̄ſi vniūſis
ꝑſens iminet. timore ꝑncipes hiſ
panos cōcuſſit ꝛ gallos. In tantis
rerū tumultibꝰ queſo cuſtodi inocē
tiā ꝛ vide ꝛ dicta ꝛ predica eq̄tatē.
nec amore nec odio. timore / vel ſpe
declines a via recta Iuſti enī heredi
tabūt terrā. ꝛ vt auctoritate cōſtat
altiſſimi. ſemen impioꝝ peribit
Si h᷒ q̄ tibi tā ſincera deuotiōe cura
ui ſcribere in tanto tumultu legē nā
vacat. aut quia īſipida ſūt ſenſibꝰ.
verbis inculta non placent. vel ipā
deuotio non diſpliceat / que honori
tuo ſtuduit inſeruire. Si probaue
ris intentionē. patrocinaberis operi
Sin autē vt volueris contēpnetur
Quid enī ad alios. vt ſeruū iudi
cent alienū? Liber enī hic vt quili
bet ſuo tibi dn̄o ſtat aut cadit Mul
titudinis imperite non formido iudi
cia. meis tamen rogo parcant opuſ
culis. ꝛ ſi curiales ſint quidē. quia
libri eoꝝ nūq̄ꝫ derogaui in aliquo

Si precces meas audire noluerint• improbitatis iudicio tenebūtur ob noxij Quia vt ait marcialis• imp be facit qui in alieno libro ingenioſus eſt ¶ Que aūt de curialib9 nugis dicta ſunt• in nullo eoꝝ• ſꝫ forte in me aut mei ſimilibus deꝑhendi• ꝛ plane nimis arta lege cōſtūgor ſi meipſum/ ꝛ amicos emendare ꝛ caſtigare non licet Profecto qui ad hec rugabit nares• frontē contrahet• aut faciem rubore veſtiet• aut pallore cōfundet• cui9 labia ꝯtrahentur• aut ſaliēt• torquebitur lingua• genua trement• manus ꝯtremiſcent• ſeipſū nugis noſtris cōuincet obnoxiū In quib9 fuit ꝓpoſiti ſemꝑ a nugis ad bona tranſire ſeria• ⁊ ad id quod decet aut prodeſt inſtituere vitā Qui autē iuſtū reꝑhenſioni locū viderit ea ex caritate licenter vtatur• et de emēdatione mea acq̄rat ſibi ⁊ poſſidebat ꝑmiū vite Quo enī q2 in multiloquio peccatū nō deeſt• ſꝫ iuuo ꝛ in caritate dei exhortor lectorē• quo mei memor in oꝛōnib9 ſuis īpetret vt filius dei viui ꝛ ꝟginis intemerate/ deus hō/ manifeſtet ſeipſum/ ⁊ palā faciat viam qua nobis incedēdū eſt• in beneplacito ſuo/ ⁊ dirigat in eo greſſus nr̄os Amen•

Finit opus ꝑclarū de nugis curialium ꝛ veſtigijs phoꝝ cui9 iohānes ſaleſberieſis actor fuit•

Subſcripta metra pulcre ⁊ pleniſſime conti nent materiam illam q̄ habetur ſupra libro 6. capitulo xxiiij. de membris corporis quō aduſus ſtomachū quaſi voracitate omniū labores exhauriret conſpirauerant.

Conciliū celebrant humani corporis artus
Inter ſe de ſe plurima verba ſerūt
Inadit in ventrē ſermo/de ventre querūtur
Qz grauis eſt domin9 et nimis vrget eos
Tandem rethorico pingens ſua verba colore
Aggreditur fratres lingua/ſuperba ſuos.
Quis furor o ciues/que tanta licētia fratrū
Audeat in nobis ponere turpe iugum?
Turpe iugum certe/qn̄ ſeruus dominatur
Et dominus ſeruit. hic iubet: ille facit.
Certe nos ſerui turpes digna cruce digni
Ludibriū miſeri degenereſq́ ſumus.
Nam ventrē dn̄m nobis elegimus ipſi:
Omnia colligimus que ſibi grata putat.
Nulla quies nobis. mouet hūc/ mouet hūc: vocat illum.
Surge piger/ſompnos excute/tolle moras.
Quere cibos epulaſq́ para. vinūqꝫ propina
Menſam pone. dies preterit: hora fugit.
Ecce duo veniūt hoſtes/mortemqꝫ minātur:
Imminet inde fames/iminet inde ſitis.
Ergo deficiam niſi ſubuenias michi velox:
Preueniaſq́ famē preueniaſq́ cibos.
Sic me ſic alios pulſat laſciuia ventrꝭ:
Et me plus alijs turgidus iſte premit.
Me quaſi preconē cauſarū iurgia ſepe
Exercere iubet/ꝓ quaqꝫ dona ſequi.
Et modo patronus modo iudex ⁊ modo teſtis
Clamo. iura patrū condo. falſa loquor:
Sub ſpecie veri curans inducere falſum
Fallo ꝑiuro. pretereoqꝫ fidem.
Faſq́ nephaſq́ ſimul equali pondere libro.

Per liciatum pariter illiciatuq; vagor
Si latex vel potificas vel priapis aſto
Tūc vnguenta paro blādire placere volens
Vngo blādicijs vt delicias ſibi venter
Accumulet : ac me diſtrahit ille nocēs
Nōne manus noſtre vēra ſeruire laborant·
Nōne minas eius imperiuq; timent ?
Furātur· rapiūt· operātur· et oīa venter
Suſcipit· et ſorbet oīa ſcilla vorax
Huic oculus ſeruit ſtudioſus currit vbiq;
Nūciat hec dn̄o que meliora videt
Heu pedib9 q̄tos indixit ſepe labores
Quos minus affligit quos ſine lege p̄mit
Inde dolor noſtra cōſumit corporis oſſa
Mēbra quatit· vires haurit/ acat q; cutē
Eſt ad ſeruiciū nobis ſtudioſa volūtas
Gracia nulla tamen/ cōqueror inde magis
Nā bene cū ſeruo reſpōdet gracia : multum
Temperat· p̄mo facit dulce laboris onus
Huic vero cū multa damus : cū multa paramus
Nō ceſſat q̄rulus dicere/ pauca datis
Si dederis hodie : niſi cras dederis : niſi rurſum
Et rurſū dederis : ꝑdere prima potes
Et ſi forte ſuis dicit ſatis eſt : ſatis illud
Poſt modicū tempus incipit eſſe parum
Dicite quis tantā poſſit ſaciare caribdim?
Dicite q̄ta cupit ? quis dare tāta poteſt ?
Hic etiā noſtros auget cumulatq; dolores
Et gula nos nimiū peſſima ſepe p̄mit
Illi guſtus abeſt· hic portā ſeruit ꝗ iſte
Vilis leno/ ꝓcax gartio/ ſcurra vagus
Hij duo ꝑ mūdi currūt elementa· quid aer
Et pariat tellus/ quid freta· ſcire volūt
Nō volucris penna : nō euadit fera curſu
Non piſcis certo gurgite tutus erit
Nouerūt varios hij diſpēſare ſapores
Vt magis alliciāt illiciātq; cibis
Guſtus diſcernit qđ traſmittit gula : venter
Abſcōdit/ ꝓbat hic/ hic rapit· ille capit
O venter q̄ta deturpas crimine mūdum

Immūdūqꝫ facis turpia queqꝫ mouēs
Propter te fiūt homicidia/furta/rapine
Inſidie/ſtrages/iurgia/bella/doli
Currit ad eccleſiā monachus·miles gerit arma
Quiſquis ſectatur lucra/colonus arat
Ex te virtutū caſus eſt animiqꝫ ruina
Membrorū peſtis luxuries qꝫ luces
Tu nabuzardan pricceps dñsqꝫ cocorꝫ
Nāqꝫ tibi ſero mane coquina ſtrepit
Tu follis tumidus: vas plenū ſordib9 / imo
plenus fece/locus/nō locus ꝑmo lacus
Vos ergo fratres meū diſcernite qualis
Hic dñs·meū cernite quale iugum
Turpe iugū credo quādo ſeruus dñatur
Et dñs ſeruit hic iubet ille facit
Turpe iugū vere quādo ratione ſepulta
In nobis venter īperat illa ſilet
Viucere debemus nō ventri ſꝫ racioni
Vir bonus hāc nec hūc captat habere ducem
Paulus ait vēter eſce datur eſcaqꝫ ventri
Hūc duo iūcta ſibi perdet vtrūqꝫ deus
Nos ergo pudeat tali ſeruire patrono
Gloria noſtra ꝑ hūc nobilitaſꝫ perit
Surgite ſtate ꝑcor·aīo pugnate virili
Magna parat nobis ꝑmia pugna breuis
Eternū pereat qui vētri ſeruiat vltra
Vit paul a nobis qui ſua regna feret
Sit ſine fine labor ſit naufragiū ſine portu
Cōtinuus ſit ei ꝑpetuuſꝫ labor
Hijs verbis animat ſocios facūdia lingue
Et monet ⁊ munit ⁊ docet eſſe viros
Ergo ſimul iūctos cōfederat vna volūtas
Aſtringitqꝫ ſibi quos ligat vnus amor
Indicūt bellū ventri iurātqꝫ ꝙ eius
Vincula diſſoluēt: diſcutiētqꝫ iugum
Hic ſtatuūt ⁊ ſic confirmāt federe facto
Ventrē deſtituūt nec famulātur ei
Iam pes/lígua/manus/⁊ cetera mēbra quieſcūt
Pes negat ire/loqui lígua/iuuare manus
Prima dies illi trāquillo tramite currit

Dic quiſquam poſſet ille nec ille ferūt
Altera ieiuniū neſcit cōpeſcere ventrem
Latrantemqꝫ gulam pacificare nequit
Tercia conſūptos macie vix ſuſtinet artus
Namqꝫ maligna nimis vrget vbiqꝫ fames.
Pes torquet. man9 egrotat / lāguet caput / ora
Pallēt / ſuſpirant pectora. lingua tacet
Omnia turbantur in corpe / nullus in illo
Eſt vigor / eger ibi luctus / vbiqꝫ dolor:
Rurſus poſt longos gemit9. conamine multo
Vix hos balbutit languida lingua ſonos.
Quid facim9 nil proficimus magis ꝫ magis omnes
Deficimus / premimur. affligimurqꝫ fame.
A ventris rabie venit hec iniuria nobis
Hoc ei9 nobis ꝑturit ira malum.
Sentio grande malum. ſed cauſa mali michi clauſa:
Qꝫ nocet ecce patet. cur nocet iſte: latet.
Nūc igitur fratres vobis preſentibus ipſum
Cōueniam: queram que ſit origo mali
Tunc ſe conuertēs ad ventrem lingua. quid inquit
Tam male nos ledis. hic furor vnde tibi:
Reſpice / nōne tuos cōciues ꝑdere curas
Quando vides caſum: nō releuare paras:
Hoſtis es ⁊ ciuis hec recta fronte repugnāt
Iūcta ſibi melius ciuis amicus erūt.
Et vacuū ⁊ plenum te ſemper habebim9 hoſtem
Semper erit nobis triſtis vterqꝫ ſtatus
Quando tumes plenus: nimia te mole grauari
Clamas / ⁊ tecū nos facis eſſe graues.
Quando iaces vacuus / quia te ieiunia ledunt
Latras. ⁊ querulus nos facis eſſe graues.
Ergo precor miſerere tui miſerere tuoꝝ
Ne tecum pereāt: teqꝫ / tuoſqꝫ / iuua.
Exponas cur nō queraris / vel quid tibi queris
Et ne queſo noce: ſed facienda doce.
Hijs verbis claudit ſermonē lingua. vicemqꝫ
Venter ei reddens incipit iſta loqui:
Audiui lingue ſtrepit9: ⁊ eos ſapienter
Suſtinui. fratres ledimur inde parū.
Lingua quidē mēbrum modicum: ſed molle / atqꝫ

Labitur et loquitur ſepius abſq; modo
Nā de ſcintilla magnū fouet et mouet ignem
In fornace ſua fabricat inde dolos
Inde nimis noſtros agitat diſcordia ciues
Nā pacē turbat ⁊ michi tela iacit
Me dn̄m fratres vobis oſtēdit et hoſtem
Sed ſcio ꝙ vobis ſeruio voſq; colo
Cū nos de maſſa rerū natura vocauit
Et nobis formā materiāq; dedit
Iunxit in humano nos corꝑe/iūxit amicis
Federe/nos ſemꝑ iūgeret vnus amor
Omnia p̄cepit fieri cōmunia nobis
Oībus vt ꝓpriū nullus habere velit
Omnib9 officia diſtinxit/meq; miniſtrum
Cōſtituit vobis/et dedit eſſe cocum
Inde paro vobis eſcas ⁊ alimēta miniſtro
Vitam cū ſeruo/pauca reſeruo michi
Vos date/ſuſcipio/ſuſceptū decoquo/coctum
Diſtribuo vobis/fercula q̄q; gero
Pauper ſū ſeruus nil poſſū ponere vobis
Si nichil cōfertis/nō mea burſa vacat
Nec nimiū curo nec ego nimiū modo q̄ro
In medio poſitus opto tenere modū
A nimio veniūt faſtidia/crimina/morbus
Crapula/luxuries/fax/laterisq; dolor
A nimio veniūt infeſte mortis ymago
Frōs triſtis/ facies pallida/laxa cutis
A medio veniūt mens ſemꝑ ſobria/corpus
Robuſtū/felix vita/iocoſa quies
Ergo ſi caueat diues ne deuoret vltra
Q̄ ſatis ⁊ pauꝑ curat habere panem
Et vos ſi ſapitis ſeruate modū modo dādo
Diſpēſator ero ꝓ ratione dati
Sepe michi dabitis/quia vultis ſepe cibari
Nāq; ꝑ hec vobis vita ſaluſq; datur
Surgite ne mortis inducat inercia ſompnū
Sōpno deſi die iudico ſepe mori
Turpiter occūbit quē torpor vulnerat/ergo
Surgite/mors ꝓperat/ ſentio vita fugit
Venter ad has voces mēbrorū turba reſumit

Vires/et rediens induit arma vigor.
Surgunt/officijs inſiſtūt/debita ſoluūt.
Inuigilāt opi ſingula mēbra ſuo
Quos ſocios vite fecit natura: laboris
Aut oneris ſocios mutua cura facit.
Sic litem ſepelit leta concordia finē:
Hic quoq; vult finem carmē habere ſuū.

Et ſic eſt finis.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Heften 6 M
Einband 31 "
37 M

627